Al. Dumas
Vicontele de
Bragelonne
★★★

ALEXANDRE DUMAS

VICONTELE DE BRAGELONNE

sau

ZECE ANI MAI TÎRZIU

În românește de
PERICLE MARTINESCU

Ediția a II-a

EDITURA ALBATROS

Coperta de ALBIN STĂNESCU

Alexandre Dumas
Le Vicomte de Bragelonne
Nelson Éditeurs — Calmann-Lévy Éditeurs, Paris

I

PSIHOLOGIE REGALĂ

Regele intră în apartamentele sale cu un pas grăbit. Se prea poate că Ludovic al XIV-lea mergea atît de repede ca să nu se clatine. Ai fi zis că lăsa în urma lui vălul unui doliu misterios. Voioşia aceea pe care toată lumea o observase în mişcările lui la venirea sa în salonul DOAMNEI, şi de care toţi se bucuraseră, nimeni n-o adîncise poate în adevăratul ei sens ; dar acum, această plecare atît de furtunoasă, acest chip atît de răvăşit, fiecare le înţelese, sau cel puţin crezu că le înţelege fără mare greutate. Cutezanţele DOAMNEI, glumele ei puţin cam aspre pentru o fire uşor de întărîtat, şi mai ales pentru o fire de rege, asemuirea, prea directă, fără îndoială, a acestui rege cu un om de rînd — iată motivele pe care adunarea le dădea plecării atît de pripite şi atît de neaşteptate a lui Ludovic al XIV-lea.

DOAMNA, mai pătrunzătoare ca alţii, nu văzu nici ea totuşi altceva în purtarea monarhului. Şi se simţea mulţumită că lovise întrucîtva în amorul propriu al aceluia care, uitînd atît de repede înţelegerea încheiată, părea că luase hotărîrea să dispreţuiască, fără a se sinchisi de nimic, cele mai nobile şi mai ilustre cuceriri. Nu era tocmai lipsit de însemnătate pentru DOAMNA, în situaţia în care se găseau lucrurile, de a-l face pe rege să priceapă că era totuşi o deosebire între a iubi pe plan înalt şi a umbla după un amor oarecare, ca un cadet de provincie. Prin iubirile acestea mari, care-şi făceau simţite regalitatea şi atotputernicia, păstrîndu-şi într-o anumită măsură eticheta şi mîndria, un rege nu numai că nu se cobora cu nimic, dar îşi cîştiga chiar liniştea, apărarea, misterul şi respectul tuturor. Amorurile vulgare, dimpotrivă, îi aduceau, chiar şi din partea celor mai umili supuşi, clevetiri şi zîmbete de sarcasm ; pier-

dea atunci din măreția lui, socotită ca neputînd da greș și neputînd fi știrbită. Coborît în sfera măruntelor mizerii omenești, el se lovea acolo de biete furtuni lipsite de glorie. Într-un cuvînt, a face din regele-zeu un simplu muritor, atingîndu-l în inimă, sau chiar numai în obraz, ca pe cel din urmă dintre supușii lui, însemna să aduci o lovitură îngrozitoare orgoliului ce stăpînea acest sînge clocotitor : Ludovic putea fi captivat mai degrabă prin amor propriu, decît prin iubire. DOAMNA își ticluise bine răzbunarea ; și, după cum am văzut, se și răzbunase.

Să nu se creadă totuși că DOAMNA era pradă pasiunilor oarbe ale eroinelor din evul mediu și că privea lucrurile sub aspectul lor sumbru ; DOAMNA, dimpotrivă, tînără, grațioasă, spirituală, cochetă, îndrăgostită mal mult din fantezie, din imaginație sau ambiție, decît dintr-o pornire a inimii, DOAMNA, dimpotrivă, inaugura acea epocă de plăceri ușoare și trecătoare ce se întinde pe parcursul celor o sută douăzeci de ani cîți se numără între jumătatea veacului al XVII-lea și cele trei pătrimi ale veacului al XVIII-lea.

DOAMNA vedea, prin urmare, sau, mai bine zis, credea că vede lucrurile sub adevărata lor înfățișare ; ea știa că regele, augustul ei cumnat, fusese cel dintîi care rîsese de sărmana La Vallière și că, după obiceiul lui, nu era de presupus că s-ar putea îndrăgosti vreodată de persoana de care avusese prilejul să rîdă, fie chiar și numai o singură clipă. Și apoi nu era aici și amorul propriu, acest demon șoptitor care joacă un rol atît de mare în comedia dramatică ce se numește viața unei femei ? Amorul propriu care-i striga cu glas tare, în șoaptă, cu jumătate de voce, pe toate tonurile posibile, că nu se putea în nici un chip ca ea, prințesă, tînără, frumoasă, bogată, să fie pusă alături de biata La Vallière, tot atît de tînără ca și dînsa, e adevărat, dar nu atît de frumoasă și, pe deasupra, cu desăvîrșire săracă. Iar această părere a DOAMNEI nu trebuie să mire pe nimeni : se știe doar că firile cele mai puternice sînt acelea care se măgulesc cel mai mult în comparațiile pe care le fac între ele și alții, între alții și ele.

Vom fi poate întrebați ce urmărea DOAMNA prin acest atac atît de savant întocmit ? Pentru ce atîtea forțe risipite, dacă nu era serios vorba să-l smulgă pe rege de lîngă o inimă nouă în care el voia să se instaleze ?Avea oare nevoie DOAMNA să-i dea o asemenea importanță domnișoarei de La Vallière,

cîtă vreme nu se temea de ea ? Nu, DOAMNA nu se temea de La Vallière, în lumina vederilor unui istoric care cunoaşte faptele şi ştie cum se înlănţuiesc ele în viitor sau cum s-au înlănţuit în trecut ; DOAMNA nu era nici proroc, nici sibilă [1] ; ea nu putea să citească mai mult decît oricare altul în această teribilă şi fatală carte a viitorului, care închide în paginile ei cele mai tainice evenimentele cele mai serioase. Nu, DOAMNA voia pur şi simplu să-l pedepsească pe rege pentru că-i ascunsese înclinarea lui către o altă femeie ; voia să-i dovedească în chip limpede că, dacă el folosea acest soi de arme ofensive, atunci ea, femeie de spirit şi de viţă, găsea fără doar şi poate în arsenalul imaginaţiei sale armele defensive în stare să ţină piept chiar atacurilor unui rege. Şi, pe urmă, mai voia să-i arate că, în acest gen de războaie, regii nu mai sînt regi sau, în tot cazul, că regii, luptînd pentru propria lor piele, ca nişte oameni de rînd, pot să-şi vadă coroanele căzînd la cea dintîi lovitură primită ; că, în sfîrşit, dacă la început, bizuindu-se pe frumuseţea lui, sperase să fie adorat de toate femeile de la curtea sa, asta era o pretenţie pur omenească, îndrăzneaţă, jignitoare pentru unele femei situate mai sus decît altele, şi că lecţia, dată la timp acestui cap regal prea înalt şi prea mîndru, nu va fi decît folositoare.

Iată, desigur, care erau gîndurile DOAMNEI cu privire la rege. Ceea ce se întîmplase mai înainte rămînea în afara lor.

Aşadar, am văzut că ea acţionase asupra spiritului domnişoarelor sale de onoare şi pregătise în toate amănuntele comedia care tocmai se jucase.

Regele fu de-a dreptul uluit. De cînd scăpase de sub tutela domnului de Mazarin, era pentru întîia oară cînd se vedea iarăşi tratat ca un simplu om. O astfel de severitate, din partea supuşilor săi, i-ar fi dat prilejul să se împotrivească. În luptă, puterile cresc. Dar să se ia la harţă cu nişte femei, să fie încolţit de nişte biete provinciale venite de la Blois anume pentru asta, era culmea dezonoarei pentru un rege tînăr, plin de vanitatea pe care i-o stîrneau deopotrivă şi însuşirile sale personale, şi puterea regală.

Nu era nici o măsură de luat, nici mustrări, nici surghiun, nici a o face pe supăratul. A face pe supăratul ar fi însemnat să mărturisească singur că a fost atins, ca Hamlet, de o spadă

[1] In vechime, femeie care se zicea că ghiceşte viitorul, ghicitoare.

cu vîrful fără apărătoare — arma ridicolului. Să te prefaci supărat pe femei, ce umilire ! Mai ales cînd aceste femei au la-ndemînă rîsul pentru a se răzbuna ! O, dacă, în loc să lase totul pe seama femeilor, un curtean oarecare s-ar fi amestecat în această intrigă, cu cîtă plăcere s-ar fi slujit Ludovic al XIV-lea de prilej pentru a-l arunca în Bastilia !

Dar şi aici mînia regelui se oprea în loc, învinsă de puterea judecăţii. Să ai o armată, închisoare, o putere aproape divină, şi să pui această atotputernicie în slujba unei mărunte dorinţe de răzbunare, iată ceva nedemn nu numai de un rege, dar chiar de un om. Trebuia deci să-şi mistuie în tăcere, pur şi simplu, ocara şi să-şi pună pe faţă masca blîndeţii şi a bunăvoinţei. Trebuia să o trateze pe DOAMNA ca pe o prietenă. Ca pe o prietenă !... Şi de ce nu ? Căci DOAMNA sau pusese la cale cele ce s-au întîmplat, sau întîmplările îi dăduseră apă la moară. Dacă ea era aceea care pusese la cale totul, o făcuse cu multă îndrăzneală, dar, la urma urmei, oare nu ăsta era rolul ei firesc ? Cine se dusese s-o caute, în cele mai dulci momente al lunii sale de miere, pentru a-i şopti la ureche cuvinte de dragoste ? Cine cutezase să înfrunte riscurile adulterului, mai mult chiar, ale incestului ? Cine, retras în dosul omnipotenţei sale regale, îi spusese acestei tinere femei : „Nu te teme de nimic, iubeşte-l pe regele Franţei, el e mai presus de toţi, şi un gest al braţului său înarmat cu sceptru te va apăra împotriva tuturor, chiar împotriva remuşcărilor tale“ ? Deci tînăra Prinţesă se supusese acestui cuvînt regesc, cedase la acest glas ispititor, iar acum, după ce făcuse sacrificiul moral al onoarei sale, se vedea plătită pentru acest sacrificiu printr-o necredinţă cu atît mai umilitoare, cu cît avea drept pricină o femeie cu mult mai prejos decît aceea care la început se crezuse a fi iubită. Aşa încît, dacă DOAMNA ar fi fost instigatoarea acestei răzbunări, DOAMNA ar fi avut dreptate. Dacă, dimpotrivă, ea n-avea nici un amestec în această întîmplare, ce motiv avea regele să se supere pe ea ? Trebuia oare, sau, mai degrabă, putea ea să stăvilească limbuţia cîtorva guri provinciale ? Trebuia oare, printr-un exces de zel rău înţeles, să înăbuşe, cu riscul de a o învenina, obrăznicia celor trei fetişcane ?

Toate aceste gînduri erau tot atîtea înţepături în însuşi orgoliul regelui ; dar, după ce-şi reaminti cu de-amănuntul cele petrecute, Ludovic se mîră, stînd şi chibzuind, adică după ce-şi legase rănile, că simte alte dureri surde, necunoscute şi

de nesuportat. Şi, ceea ce nu îndrăznea să-şi mărturisească nici lui însuşi, era că aceste mîhniri apăsătoare porneau chiar din inima sa.

Şi, într-adevăr, se cuvine ca povestitorul s-o mărturisească în faţa cititorului, aşa cum regele şi-o mărturisea lui însuşi : îşi lăsase inima să-i fie ademenită de acea declaraţie copilărească a domnişoarei de La Vallière ; crezuse într-o dragoste curată, într-o dragoste adresată bărbatului din el, într-o dragoste străină de orice interes ; şi sufletul său, mai tînăr şi mai naiv decît ar fi crezut, sărise în întîmpinarea celuilalt suflet ce se îndrepta spre el cu toate năzuinţele sale.

Lucrul cel mai puţin obişnuit în istoria atît de complexă a dragostei este dubla tresărire a iubirii în două inimi dintr-o dată : nici simultaneitate, nici egalitate ; unul din îndrăgostiţi începe să iubească aproape întotdeauna înaintea celuilalt, după cum unul sfîrşeşte să iubească, aproape întotdeauna, mai tîrziu decît celălalt. Astfel încît curentul electric se stabileşte în funcţie de intensitatea primei pasiuni care se aprinde. Cu cît domnişoara de La Vallière se arătase mai îndrăgostită, cu atît regele se simţea mai atras spre ea. Şi tocmai asta era ceea ce îl uimea pe rege. Căci era limpede pentru el că nici un curent de simpatie nu putuse să-i străbată inima, deoarece mărturisirea aceea a fetei nu era dragoste, deoarece mărturisirea aceea a ei nu era decît o insultă adusă bărbatului şi regelui, deoarece, în sfîrşit, şi asta mai ales îl ardea ca un fier roşu, deoarece, în sfîrşit, vorbele acelea nu erau decît o prefăcătorie.

Aşadar, această copilă, căreia, la o privire mai atentă, i se putea tăgădui totul, frumuseţe, blazon, spirit, aşadar, această copilă, aleasă de DOAMNA însăşi tocmai pentru starea ei umilă, nu numai că îl provocase pe rege, dar îl dispreţuise pe rege, adică pe un bărbat care, asemeni unui sultan din Asia, n-avea decît să-şi arunce ochii, să întindă mîna, să lase să-i cadă batista.

Şi totuşi, din ajun, el era preocupat de această copilă în aşa măsură, că nu se mai gîndea decît la ea, n-o mai visa decît pe ea ; din ajun, imaginaţia lui se complăcea în a-i împodobi imaginea cu toate vrăjile pe care ea nu le avea ; din ajun, în sfîrşit, el, pe care-l chemau atîtea treburi, pe care-l chemau atîtea femei, îşi consacrase toate minutele vieţii sale, toate bătăile inimii sale acestei singure reverii. Într-adevăr, era prea mult, sau era prea puţin.

Indignarea îl făcea pe rege să uite de orice, chiar de faptul că de Saint-Aignan era alături de el ; iar această indignare se manifesta prin cele mai necruțătoare mustrări la adresa altora.

E adevărat că de Saint-Aignan se ghemuise într-un colț și privea din acel colț cum se înteţește furtuna. Dezamăgirea lui i se părea probabil un lucru de nimic în comparaţie cu mînia regală. Asemuia micul său amor propriu cu nemărginitul orgoliu al acestui rege jignit și, cunoscînd inima regilor în general și pe a celor puternici în particular, se întreba dacă această greutate a furiei, suspendată pînă acum în gol, nu va sfîrși în curînd prin a cădea asupra lui, tocmai pentru faptul că era cu totul nevinovat și că alţii erau de vină.

Într-adevăr, regele se opri dintr-o dată din mersul său nestăpînit și, aruncînd asupra lui de Saint-Aignan o privire încruntată, strigă :

— Și tu, de Saint-Aignan ?

De Saint-Aignan făcu o mișcare ce voia să spună : „Ei bine, sire ?“

— Da, ai fost la fel de neghiob ca și mine, nu-i așa ?

— Sire — bîigui de Saint-Aignan.

— Te-ai lăsat prins de această glumă de prost gust.

— Sire — zise de Saint-Aignan cuprins de un fel de tremur — maiestatea voastră să nu se mînie : femeile, o știţi prea bine, sînt niște făpturi nedesăvîrșite, create pentru rău ; deci a aștepta de la ele binele este a le cere imposibilul.

Regele, care avea un respect adînc faţă de sine și care începea să-și stăpînească pasiunile cu acea putere pe care avea să și-o păstreze toată viaţa, regele simţi că se cobora pe sine arătînd un atît de mare interes pentru un subiect atît de neînsemnat.

— Nu — răspunse el cu însufleţire — nu, te înșeli, Saint-Aignan, nu mă mînii de loc ; mă mir numai că ne-am lăsat jucaţi cu atîta dibăcie și atîta îndrăzneală de aceste două fetișcane. Mă mir mai ales că, în loc să ne dăm seama de ce se întîmplă, am făcut nebunia de a ne lăsa conduși de propria noastră inimă.

— Oh, inima, sire, inima e un organ care trebuie redus la simplele lui funcţiuni fizice și căruia trebuie să i se interzică toate funcţiunile morale. Mărturisesc, în ce mă privește, că atunci cînd am văzut inima maiestăţii voastre preocupată atît de mult de această mică...

— Preocupat, eu ? Inima mea preocupată ? Spiritul meu poate ; cît despre inimă... ea era...

Ludovic își dădu seama, și de astă dată, că, pentru a umple un gol, se pomenea în fața unui alt gol.

— De fapt — adăugă el — n-am nimic să-i reproșez acestei copile. Știam foarte bine că iubește pe altul.

— Pe vicontele de Bragelonne, da. Prevenisem despre asta pe maiestatea voastră.

— Fără îndoială. Dar nu erai primul. Contele de La Fère îmi ceruse mîna domnișoarei de La Vallière pentru fiul său. Ei bine, la întoarcerea acestuia din Anglia, îi voi căsători, căci se iubesc.

— În adevăr, recunosc în asta întreaga mărinimie a regelui.

— Haide, Saint-Aignan, ascultă-mă, să nu mai vorbim despre astfel de lucruri — zise Ludovic.

— Da, să căutăm a uita afrontul, sire — încuviință curteanul, resemnat.

— De altfel, va fi foarte ușor — vorbi regele, modulînd un suspin.

— Și, pentru început, eu... — rosti Saint-Aignan.

— Ei bine ?

— Ei bine, am să fac o epigramă pe seama acestui trio. O voi intitula : *Naiadă și Driadă*, și cred că are să-i facă plăcere DOAMNEI.

— Fă, Saint-Aignan, fă — murmură regele. Îmi vei citi apoi versurile, asta mă va distra. Ah, dar n-are a face, n-are a face, Saint-Aignan — adăugă regele ca un om ce răsuflă cu greutate — lovitura cere o tărie supraomenească pentru a fi îndurată cu demnitate.

În timp ce regele încheia astfel, luînd aerul celei mai îngerești răbdări, unul dintre valeții de serviciu începu să ciocăne timid în ușa de la cameră. Saint-Aignan se retrase la o parte, din respect.

— Intră — zise regele.

Valetul întredeschise ușa.

— Ce dorești ? îl întrebă Ludovic.

Valetul arătă o scrisoare îndoită în formă de triunghi.

— Pentru maiestatea sa — răspunse el.

— Din partea cui ?

— Nu știu ; a fost adusă de unul dintre ofițerii de serviciu.

Regele făcu un semn ; valetul îi înmînă biletul. Cu el în mînă, regele se apropie de o lumînare, desfăcu hîrtia, citi semnătura și lăsă să-i scape un strigăt.

De Saint-Aignan era destul de politicos pentru a nu privi direct ; dar, fără să privească, vedea și auzea totul. Alergă lîngă monarh. Regele, cu un gest, îi făcu semn valetului să iasă.

— Oh, Dumnezeule ! murmură regele citind.

— Maiestatea voastră se simte rău ? întrebă de Saint-Aignan cu brațele întinse.

— Nu, nu, Saint-Aignan ; citește !

Și-i dădu biletul. Ochii lui Saint-Aignan se opriră asupra semnăturii.

— La Vallière ! exclamă el. Oh, sire !

— Citește ! Citește !

Și Saint-Aignan citi :

Sire, iertați-mi cutezanța, iertați-mi mai ales lipsa de formalitate care însoțește această hîrtie ; un bilet mi se pare mai grabnic și mai stăruitor decît o scrisoare ; îmi îngădui deci să adresez un bilet maiestății voastre.

M-am întors în camera mea zdrobită de durere și de oboseală, sire, și implor din partea maiestății voastre favoarea unei audiențe în care voi putea spune întregul adevăr regelui meu.

Semnat : LOUISE DE LA VALLIÈRE

— Ei bine ? întrebă regele, reluînd hîrtia din mîinile lui Saint-Aignan, uimit și el de cele ce citise.

— Ei bine ? repetă Saint-Aignan.

— Ce zici de asta ?

— Nu știu ce să cred.

— Totuși spune ceva !

— Sire, micuța va fi auzit bubuind trăsnetul și se va fi speriat.

— Să se sperie, de ce ? întrebă Ludovic cu mărinimie.

— Doamne, ce vreți, sire ! Maiestatea voastră are atîtea motive să se supere pe autorul, sau pe autorii unei glume atît de răutăcioase, și memoria maiestății voastre, îndreptată spre vinovat, va fi o veșnică amenințare pentru imprudență.

— Saint-Aignan, eu nu gîndesc ca tine.

— Regele trebuie să gîndească mai bine decît mine.

— Ei bine, eu văd în aceste rînduri durere, apăsare, şi acum, îndeosebi, cînd îmi amintesc unele amănunte din scena care s-a petrecut la DOAMNA... În fine...

Regele se opri cu aceste cuvinte pe buze.

— În fine — reluă Saint-Aignan — maiestatea voastră va îngădui audienţa, iată ceea ce e mai limpede ca orice.

— Voi face mai mult, Saint-Aignan.

— Ce veţi face, sire ?

— Ia-ţi mantia.

— Dar, sire...

— Ştii unde este camera domnişoarelor de onoare ale DOAMNEI ?

— Bineînţeles.

— Cunoşti vreun mijloc de a pătrunde înăuntru ?

— Oh, aşa ceva nu.

— Dar, în sfîrşit, trebuie să cunoşti pe cineva de pe-acolo !

— În adevăr, maiestatea voastră e un izvor de idei înţelepte.

— Cunoşti pe cineva ?

— Da.

— Pe cine cunoşti ? Spune !

— Cunosc pe un anumit tînăr care se are bine cu o anumită domnişoară.

— De onoare ?

— Da, de onoare, sire.

— Cu domnişoara de Tonnay-Charente ? întrebă Ludovic rîzînd.

— Nu, din păcate ; cu Montalais.

— Cum se numeşte tînărul ?

— Malicorne.

— Bun. Te poţi bizui pe el ?

— Aşa cred, sire. El trebuie să aibă o cheie... Şi dacă are, întrucît şi eu i-am făcut lui un serviciu... mi-o va împrumuta.

— E foarte bine ! Să mergem.

— Sînt la ordinele maiestăţii voastre.

Regele îşi aruncă mantia sa pe umerii lui Saint-Aignan, iar el o luă pe a acestuia. Apoi ieşiră amîndoi în vestibul.

II

CEEA CE NU PREVĂZUSE NICI NAIADA, NICI DRIADA

De Saint-Aignan se opri la capătul scării ce ducea spre domnişoarele de onoare, la mezanin, şi la DOAMNA, deasupra. De acolo, printr-un valet pe care-l întîlni în drum, îi dădu de veste lui Malicorne, care se afla încă la DOMNUL. Nu trecură nici zece minute, şi Malicorne se ivi, cu nasul în vînt, adulmecînd prin umbră.

Regele se retrase mai în urmă, ascunzîndu-se în partea cea mai întunecoasă a vestibulului. De Saint-Aignan, dimpotrivă, făcu un pas înainte. Dar la primele cuvinte prin care acesta îşi formulă dorinţa, Malicorne bătu în retragere.

— Oh, oh — zise el — dumneavoastră cereţi să fiţi introdus în camerele domnişoarelor de onoare?

— Da.

— Dar înţelegeţi că nu pot face un asemenea lucru fără să ştiu ce scop urmăriţi prin asta.

— Din nenorocire, scumpe domnule Malicorne, îmi este cu neputinţă să-ţi dau vreo explicaţie; trebuie deci să te încrezi în mine ca într-un prieten care te-a scos din încurcătură ieri şi te roagă să-l scoţi dumneata pe el astăzi.

— Eu însă, domnule, v-am spus ce voiam: voiam să nu dorm sub cerul liber, şi orice om cinstit poate mărturisi o asemenea dorinţă; pe cînd dumneavoastră, dumneavoastră nu mărturisiţi nimic.

— Crede-mă, scumpe domnule Malicorne — stărui de Saint-Aignan — că, dacă mi-ar fi îngăduit să mă explic, m-aş explica.

— Atunci, dragă domnule, cu neputinţă să vă dau voie să intraţi la domnişoara de Montalais.

— De ce?

— Dumneavoastră ştiţi mai bine ca oricine, fiindcă m-aţi surprins pe un zid făcîndu-i curte domnişoarei de Montalais; şi, ar fi frumos din partea mea, spuneţi şi dumneavoastră, ca tocmai eu, care-i fac curte, să vă deschid uşa de la camera ei?

— Eh, dar cine-ţi spune că pentru ea îţi cer cheia ?
— Atunci pentru cine ?
— Ea nu locuieşte singură, nu-i aşa ?
— Nu, fără îndoială.
— Stă cu domnişoara de La Vallière ?
— Da. Însă dumneavoastră n-aveţi cu domnişoara de La Vallière mai multe legături decît aveţi cu domnişoara de Montalais, şi nu sînt decît doi oameni cărora le-aş da această cheie : unul este domnul de Bragelonne, dacă m-ar ruga să i-o dau ; celălalt e regele, dacă mi-ar ordona-o.
— Ei bine, dă-mi cheia, domnule, îţi ordon ! rosti regele ieşind din întuneric şi desfăcîndu-şi mantia. Domnişoara de Montalais va coborî lîngă dumneata, în timp ce noi vom urca la domnişoara de La Vallière ; căci numai cu ea singură avem treabă.
— Regele ! exclamă Malicorne, plecîndu-şi fruntea pînă la genunchii regelui.
— Da, regele — zise Ludovic surîzînd — regele, care îţi preţuieşte atît împotrivirea, cît şi capitularea. Ridică-te, domnule, şi fă-ne serviciul pe care ţi-l cerem.
— Sire, la ordinele voastre — răspunse Malicorne, luînd-o pe scară în sus.
Malicorne se pleca mereu în semn de supunere, în timp ce continua să urce. Dar regele, cu o vie hotărîre, îl urma aşa de repede, că, deşi Malicorne se afla cu mai multe trepte înaintea lui, ajunseră amîndoi deodată în faţa camerei fetelor. Zări atunci, prin uşa rămasă întredeschisă în urma lui Malicorne, pe La Vallière, aşezată într-un fotoliu, iar în celălalt colţ pe Montalais, care îşi pieptăna părul, în rochie de casă, în picioare în faţa unei oglinzi mari, parlamentînd cu Malicorne.
Regele deschise uşa brusc şi intră. Montalais scoase un ţipăt la zgomotul pe care-l făcu uşa, apoi, recunoscîndu-l pe rege, fugi şi se ascunse. Văzîndu-l pe rege, La Vallière se ridică, la rîndul ei, pentru o clipă, ca o moartă reînsufleţită, pe urmă căzu din nou în fotoliul ei. Regele înaintă încet spre ea.
— Mi-ai cerut o audienţă, domnişoară — îi spuse el cu o anumită răceală. Sînt gata să te ascult, vorbeşte.
De Saint-Aignan, credincios rolului său de surd, de orb şi de mut, se aşezase, într-un ungher de după uşă, pe un scăunel fără spetează pe care întîmplarea i-l scosese parcă la comandă în cale. Adăpostit după tapiseria ce servea de draperie la uşă,

cu spatele rezemat de perete, asculta astfel fără să fie văzut, rezumîndu-se la rolul cîinelui de pază care așteaptă și veghează fără să-și stînjenească întru nimic stăpînul.

La Vallière, cuprinsă de spaimă văzîndu-l pe rege atît de iritat, se ridică pentru a doua oară și, rămînînd într-o atitudine de umilință, bîigui, rugătoare :

— Sire, iertați-mă.

— Dar, domnișoară, ce vrei să-ți iert ? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Sire, am săvîrșit o mare greșeală ; mai mult decît o mare greșeală, o mare crimă.

— Dumneata ?

— Sire, am adus o ofensă maiestății voastre.

— Pentru nimic în lume — răspunse Ludovic al XIV-lea.

— Sire, vă rog, nu păstrați față de mine această cumplită asprime care arată mînia îndreptățită a regelui. Știu că v-am adus o ofensă, sire ; dar simt nevoia să vă explic cum v-am jignit fără să fi voit acest lucru, sire.

— Mai întîi, domnișoară — zise regele — în ce fel crezi că m-ai ofensat ? Eu nu văd cum. Să fie oare printr-o glumă de tînără fată, glumă foarte nevinovată, de altfel ? Ai făcut haz pe seama unui tînăr prea încrezut în sine : nimic mai firesc ; orice altă femeie, în locul dumitale, ar fi făcut același lucru.

— Oh, maiestatea voastră mă strivește cu astfel de cuvinte !

— Și pentru ce, oare ?

— Fiindcă dacă gluma ar fi pornit de la mine, ea n-ar mai fi fost cu totul nevinovată.

— În sfîrșit, domnișoară — reluă regele — asta e tot ce voiai să-mi spui cerîndu-mi o audiență ?

Și regele dădu să facă un pas înapoi. Atunci La Vallière, cu glasul scurt și întretăiat, cu ochii secați de văpaia lacrimilor, făcu la rîndul ei un pas spre rege.

— Maiestatea voastră a auzit totul ? întrebă ea.

— Tot ce ?

— Tot ce-am spus eu sub stejarul regal ?

— Nu mi-a scăpat un singur cuvînt, domnișoară.

— Și maiestatea voastră, atunci cînd m-a auzit, a putut avea convingerea că am abuzat de credulitatea sa ?

— Da, credulitate, foarte bine, acesta e cuvîntul.

— Şi maiestatea voastră n-a bănuit că o biată fată ca mine poate fi constrînsă uneori să asculte de voinţa altcuiva ?

— Iartă-mă, dar n-aş crede niciodată că aceea a cărei voinţă părea să se exprime cu atîta libertate sub stejarul regal s-ar putea lăsa influenţată pînă într-atît de voinţa altcuiva.

— Oh, dar ameninţarea, sire ?

— Ameninţarea !... Cine te ameninţa ? Cine îndrăznea să te ameninţe ?

— Cei care au dreptul să o facă, sire.

— Eu nu recunosc nimănui dreptul să ameninţe în regatul meu.

— Iertaţi-mă, sire, se află chiar în preajma maiestăţii voastre persoane destul de suspuse pentru a avea, sau pentru a crede că au dreptul de a pierde pe o fată fără viitor, fără avere şi mîngîindu-se numai cu bunul ei renume.

— Dar cum să o piardă ?

— Făcînd-o să-şi piardă acest bun renume printr-o ruşinoasă izgonire.

— Oh, domnişoară — zise regele cu un aer de adîncă nemulţumire — îmi plac mult oamenii care se dezvinovăţesc fără să învinovăţească pe alţii.

— Sire !

— Da, şi îmi vine greu, mărturisesc, să văd că o justificare uşoară, cum ar putea să fie a dumitale, se complică în faţa mea printr-o ţesătură de mustrări şi învinuiri.

— Cărora nu le daţi crezare, da ? strigă La Vallière.

Regele rămase tăcut.

— Oh, spuneţi-mi-o-n faţă ! repetă La Vallière cu un accent apăsat.

— Îmi pare rău că trebuie să ţi-o mărturisesc — rosti regele înclinîndu-se cu răceală.

Tînăra fată scoase o exclamaţie de îndurerare şi zise, lovindu-şi mîinile una de alta :

— Aşadar, nu mă credeţi ?

Regele nu răspunse nimic. Trăsăturile domnişoarei de La Vallière se înăspriră deodată în faţa acestei tăceri.

— Aşadar, presupuneţi că eu, eu — întări ea — am urzit acest ridicol, acest mîrşav complot de a glumi într-un chip atît de nerușinat pe seama maiestăţii voastre ?

— Ei, Doamne, nu e nici ridicol, nici mîrşav — zise regele — nu e nici măcar un complot : e o zeflemea mai mult sau mai puţin plăcută, asta-i totul.

— Oh — murmură tînăra fată deznădăjduită — regele nu mă crede, regele nu vrea să mă creadă.

— Prea bine, nu vreau să te cred !

— Dumnezeule ! Dumnezeule !

— Ascultă : ce poate fi mai firesc, la urma urmei ? Regele mă urmăreşte, mă ascultă, mă pîndeşte ; regele vrea poate să se amuze pe socoteala mea ; ei bine, să ne amuzăm şi noi pe socoteala lui, şi cum regele e un om de inimă, să ne legăm de inima lui.

La Vallière îşi ascunse faţa în palme, înăbuşindu-şi un suspin. Regele însă continuă să vorbească : se răzbuna fără milă pe biata victimă pentru tot ceea ce suferise el însuşi.

— Să începem deci cu această poveste, că-l iubesc şi îl socot mai presus de toţi ceilalţi. Regele e atît de naiv şi atît de vanitos totodată, încît mă va crede, şi atunci vom trîmbiţa această naivitate a regelui şi vom putea rîde din plin.

— Oh — strigă La Vallière — a gîndi aşa ceva, a gîndi aşa ceva e groaznic !

— Dar — spuse mai departe regele — asta nu e totul : dacă acest prinţ plin de vanitate va lua joaca noastră în serios, dacă va face imprudenţa să arate în faţa lumii ceva ce-ar părea a fi o bucurie, ei bine, în faţa întregii curţi, regele va fi umilit ; şi, într-o zi, îi voi putea spune o poveste nostimă iubitului meu, îi îi voi putea aduce o parte de zestre soţului, prin această aventură a unui rege păcălit de o tînără fată răutăcioasă.

— Sire ! strigă La Vallière zguduită, înnebunită. Nici un cuvînt mai mult, vă implor ! Nu vedeţi oare că mă ucideţi ?

— O, glume ! murmură regele, care începea totuşi să se înduioşeze.

La Vallière căzu în genunchi, dar atît de tare, încît genunchii îi pocniră de parchet. Apoi zise, împreunîndu-şi mîinile :

— Sire, prefer să îndur ruşinea, nu însă să ajung la trădare.

— Ce faci ? i se adresă regele, fără să dea totuşi vreun semn că ar avea de gînd s-o ridice.

— Sire, cînd vă voi fi jertfit cinstea şi judecata mea, atunci veţi crede poate în loialitatea mea. Povestea care vi s-a spus la DOAMNA, de către DOAMNA, e un neadevăr ; ceea ce-am spus eu sub stejarul cel mare...

— Ei bine ?

— Numai acela e adevărul.

— Domnişoară ! strigă regele.

— Sire — continuă La Vallière pradă vîltorii senzaţiilor ei — sire, de-ar trebui să mor de ruşine chiar în acest loc unde îmi sînt înfipţi genunchii, vă voi repeta pînă îmi va pieri glasul : am spus că vă iubeam... ei bine, vă iubesc !

— Dumneata ?

— Vă iubesc, sire, din ziua în care v-am văzut întîia oară, din ziua cînd, la Blois, unde tînjeam, privirea voastră regală a căzut asupra mea, luminoasă şi întăritoare ; vă iubesc, sire ! E o crimă de lezmajestate, ştiu, ca o biată fată ca mine să se îndrăgostească de regele ei şi să i-o spună. Pedepsiţi-mă pentru această îndrăzneală, dispreţuiţi-mă pentru această nesocotinţă, dar nu spuneţi niciodată, nu credeţi nici o clipă că v-am putut ofensa, că v-am putut trăda. Mă cobor dintr-un sînge credincios regalităţii, sire ; şi îmi iubesc... îmi iubesc regele !... Oh, simt că mor !

Şi deodată, sleită de puteri, fără glas, cu răsuflarea stinsă, căzu frîntă în două, asemeni acelei flori de care vorbeşte Virgiliu şi pe care a atins-o coasa secerătorului.

Regele, la aceste cuvinte, la această strigătoare declaraţie, nu mai simţi nici ură, nici îndoială ; inima lui întreagă se deschise la flacăra vie a acestei iubiri care vorbea într-un grai atît de nobil şi atît de curajos. De aceea, cînd auzi mărturia pătimaşă a acestei iubiri, se topi deodată şi-şi acoperi faţa cu palmele. Dar cînd La Vallière îi apucă mîinile, cînd fierbintea strîngere a tinerei fete îndrăgostite îi năpădi în artere, se înfierbîntă la rîndul lui şi, apucînd-o pe La Vallière de mijloc, o ridică şi o lipi de pieptul său. Ea însă, istovită, lăsîndu-şi capul să-i atîrne pe umăr, părea că nu mai trăieşte. Atunci regele, îngrozit, îl strigă pe de Saint-Aignan.

De Saint-Aignan, care dusese discreţia pînă la a sta neclintit în locul lui, prefăcîndu-se că-şi şterge o lacrimă, alergă numaidecît la chemarea regelui. Îl ajută pe Ludovic s-o aşeze pe fată într-un fotoliu, îi frecă mîinile, o stropi cu esenţă de flori, strigîndu-i :

— Domnişoară, haide, domnişoară, s-a sfîrşit, regele vă crede, regele vă iartă. Ei, na, na ! Luaţi seama, l-aţi tulburat

prea tare pe rege, domnişoară ; maiestatea sa e simţitor, maiestatea sa are o inimă. Ah, la naiba, domnişoară, treziţi-vă, regele e foarte palid !

Într-adevăr, regele pălise mult. Cît despre La Vallière însă, ea nici nu se mişca.

— Domnişoară, domnişoară — reluă de Saint-Aignan — zău aşa, veniţi-vă în fire, vă rog, vă implor, e timpul ! Gîndiţi-vă la un lucru : dacă regele se va simţi rău, voi fi silit să chem medicul. Ah, ce întîmplare, Dumnezeule ! Domnişoară, scumpă domnişoară, treziţi-vă, faceţi un efort, repede, repede !

Era cu neputinţă de a desfăşura mai multă elocvenţă decît făcea de Saint-Aignan ; dar altceva mai puternic şi mai vibrant decît această elocvenţă o trezi pe La Vallière. Regele îngenunchease lîngă ea şi îşi depunea în palma fetei acele sărutări fierbinţi care sînt pentru mînă ceea ce sărutarea buzelor este pentru chip. Ea îşi reveni în cele din urmă în fire, îşi deschise încet ochii obosiţi şi, cu o privire stinsă, murmură uşor :

— Oh, sire, maiestatea voastră m-a iertat, aşadar ?

Regele nu răspunse... era încă prea emoţionat. De Saint-Aignan crezu de cuviinţă să se îndepărteze din nou.... Înţelesese flacăra ce ţîşnea din ochii maiestăţii sale.

La Vallière se ridică.

— Şi acum, sire — spuse ea cu mult curaj — acum cînd m-am dezvinovăţit, aşa sper cel puţin, în faţa maiestăţii voastre, îngăduiţi-mi să mă retrag într-o mănăstire. Acolo îl voi binecuvînta pe regele meu toată viaţa, acolo voi muri iubindu-l pe Dumnezeu, care mi-a dat pe lumea asta o zi de fericire.

— Nu, nu — răspunse regele — nu, dimpotrivă, vei sta şi vei trăi aici, binecuvîntîndu-l pe Dumnezeu şi iubindu-l pe Ludovic, care îţi va da o viaţă de fericire, pe Ludovic care te iubeşte, pe Ludovic care ţi-o jură !

— Oh, sire ! Sire !...

Şi cum La Vallière se îndoia încă, sărutările regelui deveniră atît de aprinse, că de Saint-Aignan crezu de datoria lui să treacă de partea cealaltă a tapiseriei. Dar aceste sărutări, pe care ea nu avu puterea să le respingă de la început, prinseră s-o ardă pe tînăra fată.

— Oh, sire — strigă ea atunci — nu mă faceţi să mă căiesc de a fi fost atît de loială, căci ar însemna să înţeleg că maiestatea voastră mă dispreţuieşte încă.

— Domnişoară — spuse deodată regele, retrăgîndu-se plin de respect — nu iubesc şi nu onorez pe nimeni pe lume mai mult ca pe dumneata, şi nimeni de aici încolo nu va avea în inima mea mai multă preţuire decît dumneata, o jur în faţa lui Dumnezeu ; de aceea, îţi cer iertare pentru pornirea mea nestăvilită, domnişoară, ea venea dintr-o iubire prea mare ; dar pot să-ţi dovedesc că te voi iubi şi mai mult, respectîndu-te atît cît vei voi şi vei dori. Apoi, înclinîndu-se în faţa ei şi luîndu-i mîna, rosti : Domnişoară, vrei să-mi faci cinstea de a primi sărutarea pe care o depun acum pe mîna dumitale ?

Şi buzele regelui atinseră uşor, cu foarte mult respect, mîna tremurătoare a tinerei fete.

— De azi încolo — adăugă Ludovic ridicîndu-se şi învăluind-o pe La Vallière cu privirea — de azi încolo eşti sub oblăduirea mea. Nu vorbi nimănui de răul pe care ţi l-am făcut, iartă-le altora răul pe care ţi l-au putut face. Pe viitor, vei fi atît de mult deasupra celorlalţi, încît, departe de a-ţi mai inspira teamă, ei nu-ţi vor mai stîrni decît milă.

Şi salută cu religiozitate, ca la ieşirea dintr-un templu. Pe urmă îl chemă pe de Saint-Aignan, care se apropie umil.

— Conte — spuse el — sper că domnişoara va binevoi să-ţi acorde puţină prietenie, în schimbul aceleia pe care eu i-o voi păstra întotdeauna.

De Saint-Aignan îşi îndoi genunchiul în faţa domnişoarei de La Vallière.

— Cîtă bucurie pentru mine — murmură el — dacă domnişoara îmi va face o asemenea onoare !

— Mă duc să-ţi trimit înapoi prietena — zise regele. Adio, domnişoară, sau, mai degrabă, la revedere ! Fii bună şi nu mă uita în rugăciunile dumitale.

— Oh, sire — răspunse La Vallière — fiţi liniştit ; sălăşluiţi în inima mea împreună cu Dumnezeu însuşi.

Acest ultim răspuns îl îmbătă cu totul pe rege, care, foarte fericit, îl trase pe de Saint-Aignan pe scară în jos.

DOAMNA nu prevăzuse un asemenea deznodămînt ; nici naiada, nici driada nu-i vorbiseră nimic în această privinţă.

NOUL GENERAL AL IEZUIȚILOR

În timp ce La Vallière și regele amestecau în prima lor mărturisire toate necazurile trecutului, toată fericirea prezentului, toate speranțele viitorului, Fouquet, reîntors la el, adică în apartamentul ce-i fusese rezervat la castel, se întreținu cu Aramis exact despre ceea ce regele dăduse uitării în acel moment.

— Acum spune-mi, domnule d'Herblay — începu Fouquet după ce-și instală oaspele într-un fotoliu și luă și el loc alături — acum spune-mi unde ne aflăm cu afacerea Belle-Isle și dacă ai mai primit vești noi în legătură cu ea.

— Domnule intendent superior — răspunse Aramis — totul se desfășoară după cum dorim noi: cheltuielile au fost acoperite, nimeni n-a aflat despre planurile noastre.

— Dar garnizoana pe care regele voia să o trimită acolo?

— Am primit azi-dimineață știrea că ea a sosit în insulă de cincisprezece zile.

— Și cum a fost primită?

— Foarte bine.

— Iar vechea garnizoană, ce s-a întîmplat cu ea?

— A fost readusă pe continent la Sarzeau și a fost numaidecît îndreptată spre Quimper.

— Și noii soldați?

— Sînt de partea noastră în ceasul de față.

— Ești sigur de ceea ce-mi spui, scumpe domnule de Vannes?

— Sigur, și vei vedea singur, de altfel, cum s-au petrecut lucrurile.

— Numai că, dintre toate garnizoanele, știi asta, Belle-Isle este cea mai oropsită.

— Știu asta și am procedat în consecință; fără libertate de a se mișca, fără legături cu restul lumii, fără femei, fără jocuri; astfel încît — adăugă Aramis cu unul din acele

surîsuri pe care numai el le avea — astăzi ţi-e mai mare mila să-i vezi pe bieţii băieţi cu cîtă nerăbdare caută să se distreze şi cît de gata sînt să asculte de cel care le plăteşte micile lor petreceri.

— Dar dacă ar petrece bine la Belle-Isle ?

— Dacă ar petrece pe cheltuiala regelui, l-ar iubi pe rege ; dar dacă se plictisesc din ordinul regelui şi petrec în numele domnului Fouquet, îl vor iubi pe domnul Fouquet.

— Şi l-ai prevenit pe administratorul meu astfel ca, îndată după sosirea lor...

— Nu ; au fost lăsaţi opt zile să se plictisească în toată puterea cuvîntului ; după opt zile însă au început să se plîngă, spunînd că cei dinaintea lor o duceau mai bine decît ei. Li s-a răspuns atunci că vechii ofiţeri au ştiut să-şi facă un prieten din domnul Fouquet şi că domnul Fouquet, cunoscîndu-i ca prieteni, s-a arătat darnic cu ei, în aşa fel încît nici unul să nu se plictisească pe pămînturile sale. Ei au stat să chibzuiască. Dar numaidecît administratorul a adăugat că, fără să primească ordinele domnului Fouquet, el îl cunoştea destul de bine pe stăpînul său pentru a şti că orice gentilom în serviciul regelui îl interesa pe domnul Fouquet şi că, deşi nu-i văzuse încă pe noii veniţi, va face pentru ei tot atît cît făcuse şi pentru ceilalţi.

— Minunat ! Şi, în această privinţă, rezultatele au fost pe măsura făgăduielilor, sper ! Doresc, dumneata ştii asta, să nu se făgăduiască în numele meu nimic ce nu s-ar putea îndeplini.

— Cît despre asta, li s-au pus la dispoziţie ofiţerilor noştri două fregate şi caii dumitale ; li s-au dat cheile de la casa principală ; astfel că acum fac partide de vînătoare şi de plimbări cu doamnele care se găsesc la Belle-Isle şi cu acelea pe care le-au putut aduce de prin împrejurimi şi care nu se tem de răul de mare.

— Şi sînt destule din acestea la Sarzeau şi la Vannes, nu-i aşa, sfinţia ta ?

— Oh, pe toată coasta ! răspunse netulburat Aramis.

— Dar în ce-i priveşte pe soldaţi ?

— N-au fost nici ei daţi uitării, firește ; soldaţii se mulţumesc cu vin, cu hrană din belşug şi cu o soldă cît mai mare.

— Foarte bine ; astfel că... ?

— Astfel că ne putem bizui pe această garnizoană, care se arată a fi mai credincioasă decît cealaltă.

— Bine.

— De aici rezultă că, dacă Dumnezeu ne va ajuta să se schimbe garnizoana la fiecare două luni numai, în decurs de trei ani toată armata Franței va fi trecut pe acolo, și în loc să avem un singur regiment de partea noastră, vom avea cincizeci de mii de oameni.

— Da, îmi dau seama, domnule d'Herblay — zise Fouquet — că dumneata ești un prieten prețios, neprecupețit; dar, în toate acestea — adăugă el rîzînd — l-am uitat pe amicul nostru du Vallon: ce face el? Mărturisesc că, în răstimpul celor trei zile cît am stat la Saint-Mandé, nu m-am gîndit la dînsul.

— Oh, eu, în schimb, nu l-am dat de loc uitării — spuse Aramis. Porthos se află încă la Saint-Mandé, uns la toate încheieturile, răsfățat cu de-ale mîncării, nelipsit de vinuri alese; l-am lăsat să se plimbe prin parcul cel mic, prin care numai dumneata singur te plimbi cînd ești acolo; și se plimbă toată ziua. A reînceput să umble într-adevăr; își încearcă puterile frîngînd trunchiurile ulmilor tineri sau făcînd să trosnească stejarii bătrîni, așa cum se distra cîndva Milon [1] din Crotona, și întrucît în parc nu se găsesc lei, nu mă îndoiesc că-l vom regăsi întreg și teafăr. E un om strașnic acest Porthos al nostru!

— Da; numai că, așteptînd, are să se plictisească.

— A, niciodată!

— O să înceapă să pună întrebări.

— Nu vede pe nimeni.

— Dar, în sfîrșit, așteaptă sau speră ceva?

— L-am lăsat să creadă într-o speranță pe care i-o vom îndeplini într-o bună zi, și trăiește cu această speranță.

— Care anume?

— Aceea de a fi prezentat regelui.

---

[1] Atlet din secolul al VI-lea dinaintea erei noastre, născut la Crotona, de numeroase ori învingător la Jocurile Olimpice și jocurile numite Pîticele (înființate de Apolo în amintirea luptei de pe muntele Parnas, în care-l ucisese pe uriașul șarpe Piton). Legenda spune că la bătrînețe, vrînd să-și mai încerce încă o dată forța și găsind un copac puțin crăpat, uriașul a vrut să-l frîngă în două. Dar cele două părți ale trunchiului s-au închis la loc și l-au prins între ele. Astfel încleștat, Milon a fost sfîșiat de animalele sălbatice.

— Oh, oh, în ce calitate ?
— Ca inginer la Belle-Isle.
— Ar fi cu putinţă ?
— De ce nu.
— Ai dreptate. Dar acum n-ar fi mai bine să se re-întoarcă la Belle-Isle ?
— E chiar nevoie de el acolo ; m-am şi gîndit să-l trimit cît mai repede în insulă. Porthos are multă prestanţă ; e un om ale cărui părţi slabe le cunoaştem numai noi — eu, d'Artagnan şi Athos. Nu se dă niciodată bătut şi e plin de demnitate ; în faţa ofiţerilor, va face impresia unui paladin de pe vremea cruciadelor. Va îmbăta tot statul-major, fără ca el să se ameţească, şi va fi pentru toată lumea un obiect de admiraţie şi de simpatie ; şi apoi, dacă s-ar întîmpla să avem nevoie ca un ordin de-al nostru să fie îndeplinit de cineva, Porthos e un consemn viu, astfel încît oricine va trebui să treacă pe acolo pe unde va hotărî el.
— Atunci, trimite-l înapoi.
— Acesta este şi planul meu, dar abia peste cîteva zile, căci trebuie să-ţi spun un lucru.
— Ce anume ?
— Mă tem de d'Artagnan. El nu e la Fontainebleau, după cum ai putut să bagi de seamă, şi d'Artagnan nu lipseşte degeaba, el nu stă niciodată degeaba. De aceea, acum, că treburile mele sînt încheiate, voi încerca să aflu care sînt treburile lui d'Artagnan.
— Treburile dumitale sînt încheiate, zici ?
— Da.
— În acest caz, eşti un om fericit, şi aş vrea să pot spune acelaşi lucru şi despre mine.
— Sper că nu ai de ce să fii neliniştit, totuşi !
— Eh !
— Regele te primeşte foarte binevoitor.
— E adevărat.
— Şi Colbert te lasă în pace ?
— Aproape.
— Dacă-i aşa — zise Aramis cu acea înlănţuire de idei în care consta tăria lui — dacă-i aşa, atunci putem să ne gîndim la ceea ce-ţi spuneam ieri cu privire la mititică.
— Care mititică ?
— Ai şi uitat ?

— Da.
— Cu privire la domnişoara de La Vallière.
— Ah, aşa e.
— Nu te trage inima s-o cucereşti pe această fată?
— Dintr-un singur punct de vedere nu.
— Care?
— Că inima mea e dăruită alteia, şi apoi nu simt absolut nimic pentru această copilă.
— Oh, oh! făcu Aramis. Inima ţi-e dăruită, ai spus?
— Da.
— Ei, drace! Trebuie să iei seama la asta.
— Pentru ce?
— Pentru că ar fi groaznic să nu fii stăpîn pe inimă, atunci cînd, ca în cazul dumitale, ai atîta nevoie de cap.
— Ai dreptate. De aceea, precum vezi, la cea dintîi chemare a dumitale, am şi părăsit totul. Dar să ne întoarcem la mititică. La ce crezi oare c-ar folosi să mă ocup de ea?
— Iată: regele, se spune, are un capriciu pentru această fată; aşa se crede, cel puţin.
— Şi dumneata, care le ştii pe toate, mai ştii şi altceva?
— Ştiu că regele s-a schimbat repede; alaltăieri era nebun după DOAMNA; acum cîteva zile, DOMNUL se plînsese reginei-mame împotriva regelui; au fost certuri conjugale, mustrări materne.
— De unde ştii toate astea?
— În sfîrşit, le ştiu.
— Şi?
— În urma acestor certuri şi mustrări, regele nu i-a mai adresat nici un cuvînt şi nu i-a mai dat nici o atenţie alteţei sale regale.
— După care?
— După care şi-a îndreptat ochii spre domnişoara de La Vallière. La Vallière e domnişoară de onoare a DOAMNEI. Ştii ce se numeşte în dragoste un paravan?
— Fără îndoială.
— Ei bine, domnişoara de La Vallière e paravanul DOAMNEI. Foloseşte-te de această situaţie. N-ai nevoie de aşa ceva, dar, în sfîrşit, amorul propriu rănit va face cucerirea mai uşoară: mititica va cunoaşte taina regelui şi a DOAMNEI. Iar dumneata ştii ce poate face un om inteligent cu o asemenea taină.

— Dar cum să ajung la ea?

— Dumneata mă întrebi asta? se miră Aramis.

— De bună seamă, n-o să am timp să mă ocup de ea.

— E o fată săracă, umilă, îi vei crea o situație: și fie că îl subjugă pe rege ca amantă, fie că nu se apropie de el decît ca o confidentă, vei avea în ea o nouă adeptă.

— Nu e rău — zise Fouquet. Dar ce-am putea face cu privire la această fată?

— Atunci cînd ai dorit o femeie, ce-ai făcut, domnule ministru?

— I-am scris. I-am făcut declarații de dragoste. Am adăugat că sînt la dispoziția ei și am semnat Fouquet.

— Și a rezistat vreuna?

— Una singură — răspunse Fouquet. Dar acum patru zile a cedat și ea, ca toate celelalte.

— Vrei să-ți dai osteneala de a-i scrie? spuse Aramis, întinzîndu-i o pană lui Fouquet.

Fouquet o luă.

— Dictează — zise el. Mi-e capul plin de atîtea alte griji, că n-aș fi în stare să însăilez nici două rînduri.

— Fie — spuse Aramis. Scrie.

Și îi dictă:

Domnișoară, v-am văzut, și n-o să vă mirați de loc spunîndu-vă că v-am găsit frumoasă. Dar, din lipsă de o poziție demnă de dumneavoastră, n-o să puteți face altceva decît să lînceziți la curte. Dragostea unui bărbat cinstit, în cazul că aveți o ambiție, ar putea fi o completare a spiritului și farmecului dumneavoastră.

Îmi aștern dragostea la picioarele dumneavoastră; dar, întrucît o dragoste, fie ea oricît de umilă și discretă, poate să întîneze obiectul cultului ei, nu se cade ca o persoană cu meritele dumneavoastră să riște a fi compromisă fără un rezultat în ce privește viitorul ei. Dacă veți binevoi să răspundeți la iubirea mea, iubirea mea vă va dovedi recunoștința sa, ajutîndu-vă să deveniți pentru totdeauna liberă și independentă.

După ce scrise acestea, Fouquet își întoarse ochii către Aramis.

— Semnează — îi spuse episcopul.

— E neapărată nevoie?

— Semnătura dumitale sub aceste rînduri face un milion ; uiţi asta, scumpul meu ministru ?

Fouquet semnă.

— Acum, prin cine vei trimite scrisoarea ? întrebă Aramis.

— Printr-un valet de încredere.

— Pe care te poţi bizui ?

— E omul meu de taină.

— Foarte bine.

— De altminteri, jucăm, în toată povestea asta, un joc care nu e de loc greu.

— Cum asta ?

— Dacă ceea ce spui despre legăturile acestei fete cu regele şi cu DOAMNA e adevărat, regele îi va da tot bănetul pe care ea îl va dori.

— Dar regele mai are bani de aruncat ? întrebă Aramis.

— Doamne, aşa se pare, căci nu mai cere.

— Oh, are să ceară din nou, fii liniştit.

— Ceva mai mult chiar, mă aşteptam să-mi vorbească despre serbarea mea de la Vaux.

— Ei bine ?

— Nu mi-a spus nimic.

— Are să-ţi spună.

— Oh, îl crezi pe rege prea crud, dragul meu d'Herblay !

— Nu pe el, în persoană.

— Regele e tînăr, deci e bun.

— E tînăr, deci e slab sau supus pasiunilor ; iar domnul Colbert ţine în mîinile lui necioplite slăbiciunea şi pasiunile sale.

— Vezi bine, dar, că te temi de el.

— Nu tăgăduiesc asta.

— Atunci sînt pierdut.

— Cum adică ?

— Nu eram tare în preajma regelui decît prin bani.

— Da, şi ?

— Acum sînt ruinat.

— Nu eşti ruinat.

— Cum nu ? Îmi cunoşti dumneata afacerile mai bine decît mine ?

— Poate că da.

— Şi dacă totuşi îmi va cere serbarea aceea ?

— O vei da.
— Dar cu ce bani ?
— Ţi-au lipsit vreodată ?
— Oh, dacă ai şti cu ce preţ mi i-am procurat pe cei din urmă !
— Cei pe care îi vei avea nu te vor costa nimic.
— Dar cine mi-i va da ?
— Eu.
— Îmi vei da dumneata şase milioane ?
— Da.
— Dumneata, şase milioane ?
— Zece, dacă va fi nevoie.
— Într-adevăr, scumpul meu d'Herblay — exclamă Fouquet — încrederea dumitale mă îngrozeşte mai mult decît însăşi mînia regelui.
— Ei, lasă !
— Dar cine eşti dumneata ?
— Mă cunoşti, mi se pare.
— Să zicem că mă înşel ; spune-mi, atunci, ce gînduri ai ?
— Vreau pe tronul Franţei un rege care să-i fie devotat domnului Fouquet, şi vreau ca domnul Fouquet să-mi fie devotat mie.
— Oh — strigă Fouquet strîngîndu-i mîna — dacă e vorba să fiu al dumitale, află că sînt întru totul ; dar, crede-mă, dragul meu d'Herblay, îţi faci iluzii !
— În ce privinţă ?
— Niciodată regele nu-mi va fi devotat mie.
— Nu ţi-am spus că regele îţi va fi devotat, aşa mi se pare.
— Ba da, dimpotrivă, aşa ai spus.
— Nu ţi-am spus regele. Am spus un rege.
— Nu e acelaşi lucru ?
— Din contră, e cu totul altceva.
— Nu mai înţeleg nimic.
— Ai să înţelegi. Presupune că acest rege va fi altcineva decît Ludovic al XIV-lea.
— Altcineva ?
— Da, care va primi totul de la dumneata.
— Cu neputinţă.

— Chiar şi tronul său.

— Oh, eşti nebun ! Nu există alt om în afară de regele Ludovic al XIV-lea care ar putea sta pe tronul Franţei, nu văd pe altcineva pentru asta, pe nimeni altul.

— Eu, unul, văd totuşi pe cineva.

— Doar dacă nu cumva e vorba de DOMNUL — zise Fouquet privindu-l cu nelinişte pe Aramis... Însă DOMNUL...

— Nu e vorba de DOMNUL.

— Dar cum crezi că un prinţ care nu e de sînge, cum vrei ca un prinţ fără nici un drept...

— Regele meu, sau, mai degrabă, regele dumitale, va fi tot ce trebuie să fie, n-avea nici o grijă.

— Ia seama, ia seama, domnule d'Herblay, mă faci să mă cutremur, mă faci să-mi vie ameţeala.

Aramis zîmbi.

— O ameţeală şi un cutremur care te costă prea puţin — răspunse el.

— Oh, încă o dată, mă înspăimînţi.

Aramis zîmbi din nou.

— Rîzi ? întrebă Fouquet.

— În ziua hărăzită, vei rîde şi dumneata ca mine ; acum însă, trebuie să fiu singurul care rîde.

— Oh, explică-te !

— În ziua hărăzită, am să mă explic, nu te îngriji de asta. Nici dumneata nu eşti sfîntul Petru, după cum nici eu nu sînt Christos, totuşi îţi voi spune : „Om cu atît de puţină credinţă, de ce te îndoieşti ?"

— Ei, Doamne, mă îndoiesc... mă îndoiesc fiindcă nu văd.

— Atunci înseamnă că eşti orb, şi nu te voi mai privi ca pe sfîntul Petru, ci ca pe sfîntul Pavel, şi îţi voi spune : „Va veni o zi cînd ochii ţi se vor deschide".

— Oh — făcu Fouquet — cît aş vrea să cred !

— Păcat însă că nu crezi ! Dumneata, pe care te-am ajutat de zece ori să treci prăpastia în care singur căzuseşi, nu crezi, dumneata care de la procuror general te-ai înălţat la rangul de intendent al statului, de la rangul de intendent la rangul de cel dintîi ministru, şi care de la rangul de cel dintîi ministru vei trece la acela de conducător al palatului... Dar nu — rosti el cu veşnicul lui surîs. Nu, nu, dumneata nu poţi să vezi şi, ca atare, nu poţi să crezi aşa ceva.

Şi Aramis se ridică pentru a se retrage.

— Un ultim cuvînt — zise Fouquet. Niciodată nu mi-ai vorbit astfel, niciodată nu te-ai arătat atît de încrezător, sau, mai bine zis, atît de îndrăzneţ.

— Pentru că, spre a vorbi cu glas tare, trebuie să fii stăpîn pe ceea ce spui.

— Şi dumneata eşti ?

— Fireşte.

— De cînd asta ?

— De ieri.

— Oh, domnule d'Herblay, ia seama, împingi siguranţa pînă la cutezanţă !

— Fiindcă atunci cînd eşti puternic, poţi fi cutezător.

— Dumneata eşti puternic ?

— Ţi-am oferit zece milioane, ţi le ofer încă.

Fouquet se ridică, foarte tulburat la rîndul lui.

— Ia să vedem — zise el — ia să vedem : ai vorbit de răsturnarea regilor, de înlocuirea lor cu alţi regi. Să mă ierte Dumnezeu, dar, dacă nu sînt nebun, asta ai spus adineauri.

— Nu eşti cîtuşi de puţin nebun, iar eu, într-adevăr, asta am spus adineauri.

— Şi pentru ce-ai spus-o oare ?

— Pentru că poţi vorbi astfel despre tronuri răsturnate şi despre regi înălţaţi, cînd te simţi mai presus de regii şi de tronurile... de pe lumea asta.

— Atunci eşti atotputernic ? strigă Fouquet.

— Ţi-am spus-o şi ţi-o repet — răspunse Aramis cu ochiul scăpărător şi cu buza tremurîndă.

Fouquet se prăbuşi într-un fotoliu şi îşi lăsă capul să-i cadă în palme. Aramis îl privi o clipă, aşa cum ar fi făcut arhanghelul destinelor omeneşti în faţa unui simplu muritor.

— Cu bine — îi spuse el — culcă-te liniştit, şi trimite scrisoarea făcută pentru La Vallière. Mîine ne vom vedea din nou, nu-i aşa ?

— Da, mîine — murmură Fouquet clătinînd din cap ca un om care îşi revine în fine — dar unde ne vom revedea ?

— La plimbarea regelui, dacă vrei.

— Foarte bine.

Şi se despărţiră.

IV

FURTUNA

A doua zi, vremea se arătă mohorîtă şi ceţoasă, şi cum toată lumea ştia că era fixată o plimbare în programul regal, fiecare, cînd se sculă, îşi aruncă mai întîi ochii spre cer.

Pe vîrfurile arborilor plutea o negură deasă şi fierbinte, ce abia avusese puterea să se ridice la treizeci de picioare deasupra pămîntului sub razele unui soare ce nu se zărea decît prin vălul greu şi întunecat al unui nor.

În dimineaţa aceea nu căzuse rouă. Iarba era uscată, florile erau ofilite. Păsările cîntau cu mai puţină voioşie ca de obicei în frunzişul nemişcat, ce părea amorţit. Murmurul ciudat, nedesluşit, plin de viaţă, ce părea că se naşte şi trăieşte prin soare, acea răsuflare a naturii care vorbeşte necontenit în mijlocul tuturor celorlalte freamăte nu se simţea nicăieri, liniştea nu fusese niciodată atît de mare.

Această tristeţe a cerului lovi ochii regelui în clipa cînd se sculă şi se duse la fereastră. Dar cum toate ordinele pentru plimbare fuseseră date, cum toate pregătirile fuseseră făcute, cum, amănunt şi mai hotărîtor, Ludovic îşi legase de această plimbare toate făgăduielile luate faţă de imaginaţia lui, şi, putem chiar spune, faţă de imboldurile inimii lui, regele decise, fără să stea în cumpănă, că starea timpului nu putea să înrîurească plimbarea plănuită şi că, oricum ar fi vremea, plimbarea trebuia să aibă loc.

De altfel, sînt în anumite domnii pămînteşti, favorizate de cer, ceasuri cînd s-ar crede că voinţa unui rege de pe pămînt poate să abată din drum voinţa divină. Augustus îl avea pe Virgiliu care să-i spună : *Nocte placet tota redeunt spectacula mane* [1]. Ludovic al XIV-lea îl avea pe Boileau, care trebuia să-i spună cu totul altceva, şi pe Dumnezeu, care trebuia să se arate aproape tot atît de binevoitor pentru el, aşa cum Iupiter fusese pentru Augustus.

[1] „Noaptea hotărăşte ca jocurile publice să se reia în întregime dimineaţa" — în limba latină.

Ludovic ascultă liturghia de dimineaţă ca de obicei, însă, trebuie să o mărturisim, cu gîndurile puţin întoarse de la Creator, fiindcă în mintea lui stăruia amintirea creaturii. În timpul slujbei, el se îndeletnici să numere, şi asta nu numai o dată, minutele, apoi secundele ce-l despărţeau de fericitul moment cînd va începe plimbarea, adică de momentul cînd DOAMNA va porni la drum împreună cu domnişoarele sale de onoare.

Altminteri, e de la sine înţeles că nimeni la castel nu aflase de întrevederea ce avusese loc în ajun între La Vallière şi rege. Poate că Montalais, cu flecăreala ei cunoscută, ar fi putut să dezvăluie ceva ; dar Montalais, în această împrejurare, era ţinută în frîu de Malicorne, care-i ferecase gura cu lacătul interesului comun. Cît despre Ludovic al XIV-lea, el era atît de fericit, încît îi iertase, sau aproape îi iertase DOAMNEI mica ei răutate din ajun. Într-adevăr, acum putea mai curînd să se laude, decît să se plîngă de aceasta. Fără gluma răutăcioasă a DOAMNEI, el n-ar fi primit scrisoarea trimisă de La Vallière ; fără această scrisoare, n-ar fi avut loc întrevederea, şi fără această întrevedere, ar fi rămas pradă nehotărîrii. Stăruia deci prea multă fericire în inima lui pentru ca să mai încapă acolo vreo pizmă împotriva cuiva, cel puţin în acel moment. Ca atare, în loc să-şi încrunte sprînceana zărind-o pe cumnata lui, Ludovic îşi făgădui să-i arate şi mai mult prietenie şi să-i facă o primire mai graţioasă ca de obicei. Dar asta numai cu o condiţie, şi condiţia era ca dînsa să apară cît mai devreme.

Iată lucrurile la care se gîndea Ludovic în timpul liturghiei şi care, trebuie să o spunem, îl făceau să uite, în decursul serviciului divin, pe acela de care ar fi trebuit să ţină mai ales seamă în calitatea lui de rege preacreştin şi de fiu mai mare al Bisericii. Noroc că Dumnezeu e îngăduitor cu rătăcirile tinereşti ; tot ce e dragoste, chiar dragoste vinovată, găseşte atît de uşor iertare în părinteasca lui înţelegere, încît, ieşind de la slujbă, Ludovic, ridicîndu-şi ochii spre cer, putu să vadă, printre spărturile unui nor, un colţ al covorului de azur pe care calcă picioarele atotstăpînitorului.

Se întoarse la castel, şi cum plimbarea fusese hotărîtă abia pe la amiază, iar acum nu erau decît ceasurile zece, se

apucă să lucreze cu rîvnă, împreună cu Colbert şi Lyonne. Dar cum, în timp ce lucra, Ludovic trecea mereu de la masă la fereastră, iar această fereastră se afla în partea dinspre pavilionul DOAMNEI, el putu să-l vadă în curte pe domnul Fouquet, căruia curtenii, în virtutea favoarei de care se bucurase în ajun, îi arătau mai multă atenţie ca oricînd ; Fouquet venea, cu un aer cît se poate de bine dispus şi fericit, să-i facă, la rîndul lui, curte regelui.

Instinctiv, zărindu-l pe Fouquet, regele se întoarse către Colbert. Colbert era numai surîs şi părea el însuşi plin de mulţumire şi de voioşie. Fericirea aceasta îl stăpînea din clipa cînd unul din secretarii lui intrase şi-i adusese un portofel pe care, fără să-l deschidă, vistiernicul îl vîrîse în marele buzunar al pantalonilor săi. Dar, cum în bucuria lui Colbert era totdeauna ceva necurat, Ludovic preferă, între cele două surîsuri, pe acela al lui Fouquet. Îi făcu semn intendentului superior să urce, apoi, întorcîndu-se către Lyonne şi Colbert, le spuse :

— Încheiaţi acest lucru şi lăsaţi-l pe biroul meu ; îl voi cerceta cînd voi fi cu mintea mai limpede.

Şi ieşi.

La semnul regelui, Fouquet se grăbi să urce. Cît despre Aramis, care-l însoţea pe intendentul superior, acesta se amestecă în grupul curtenilor de rînd şi se pierdu în mijlocul lor, fără ca regele să-l fi observat măcar.

Regele şi Fouquet se întîlniră la capătul scării.

— Sire — zise Fouquet văzînd binevoitoarea primire pe care i-o pregătea Ludovic — sire, de cîteva zile, maiestatea voastră mă umple de bucurie. Nu mai e un rege tînăr, ci un zeu tînăr cel care domneşte în Franţa, zeul plăcerii, al fericirii şi al dragostei.

Regele roşi. Oricît de măgulitor, complimentul era puţin cam direct.

Ludovic îl conduse pe Fouquet într-un mic salon ce despărţea cabinetul lui de lucru de camera de dormit.

— Ştii pentru ce te-am chemat ? spuse regele aşezîndu-se pe marginea ferestrei, în aşa fel ca să nu piardă nimic din ceea ce s-ar fi petrecut pe terasa unde dădea cea de a doua intrare a pavilionului DOAMNEI.

— Nu, sire... dar, după zîmbetul graţios al maiestăţii voastre, pentru ceva plăcut, sînt încredinţat de asta.

— Ah, presupui ?
— Nu, sire, privesc şi înţeleg.
— Atunci, te înşeli.
— Eu, sire ?
— Căci te-am chemat, dimpotrivă, ca să-ţi fac o mustrare.
— Mie, sire ?
— Da, şi dintre cele mai serioase.
— Într-adevăr, maiestatea voastră mă înspăimîntă... şi cu toate astea aştept, plin de încredere, judecata şi bunătatea voastră.
— Ce-am auzit, domnule Fouquet, că pregăteşti o mare serbare la Vaux ?
Fouquet zîmbi cum face bolnavul la primul fior al unei boli uitate, dar care revine.
— Şi pe mine nu vrei să mă inviţi ? continuă regele.
— Sire — răspunse Fouquet — nu mă gîndeam la această serbare, şi abia ieri seară unul din *prietenii* mei (Fouquet apăsă pe acest cuvînt) a binevoit să-mi dea ideea.
— Dar ieri seară ne-am văzut şi nu mi-ai spus nimic despre asta, domnule Fouquet.
— Sire, cum puteam să sper că maiestatea voastră va coborî în asemenea măsură din înaltele sfere în care trăieşte, încît să-mi cinstească locuinţa cu prezenţa sa regală ?
— Iartă-mă, domnule Fouquet, dar nu-mi vorbiseşi nimic despre serbarea dumitale.
— Nu i-am vorbit regelui despre această serbare, repet, fiindcă, mai întîi, nimic nu fusese încă hotărît în legătură cu ea, şi, în al doilea rînd, fiindcă mă temeam de un refuz.
— Dar ce te făcea să-ţi fie teamă de un refuz, domnule Fouquet ? Bagă de seamă, vreau să merg cu dumneata pînă la capăt.
— Sire, marea dorinţă pe care o aveam de a şti că regele va primi invitaţia mea.
— Ei bine, domnule Fouquet, nimic mai uşor, pe cît văd, decît să ne înţelegem. Dumneata doreşti să mă inviţi la serbare, eu doresc să vin ; invită-mă şi voi veni.
— Cum ! Maiestatea voastră va binevoi să primească ? murmură intendentul superior.
— Într-adevăr, domnule — zise regele rîzînd — cred că am să fac mai mult decît să primesc : cred că am să mă invit singur.

— Maiestatea voastră mă copleşeşte cu atîta cinste şi cu atîta bucurie! strigă Fouquet. Mă văd silit să repet ceea ce domnul de La Vieuville [1] îi spunea bunicului vostru Henric al IV-lea: *Domine, non sum dignus* [2].

— Răspunsul meu la aceasta, domnule Fouquet, e că, dacă vei da o serbare, invitat sau nu, voi veni la serbarea dumitale.

— Oh, mulţumesc, mulţumesc, regele meu! rosti Fouquet înălţînd capul sub această favoare, care, în gîndul lui, însemna ruina sa. Dar cum a fost prevenită maiestatea voastră?

— Prin zvon public, domnule Fouquet, care spune cele mai bune lucruri despre dumneata şi adevărate minuni despre casa domniei tale. Nu vei fi mîndru, domnule Fouquet, că regele va fi gelos pe dumneata?

— Asta mă va face cel mai fericit om de pe pămînt, sire, deoarece în ziua cînd regele va fi gelos pe reşedinţa mea de la Vaux, înseamnă că voi avea ceva demn de a-i oferi regelui meu.

— Ei bine, domnule Fouquet, pregăteşte-ţi serbarea şi deschide larg uşile casei domniei tale.

— Iar maiestatea voastră, sire, hotărîţi ziua.

— De astăzi într-o lună.

— Sire, maiestatea voastră nu mai doreşte nimic altceva?

— Nimic, domnule intendent superior, decît ca, de aici încolo, să te am lîngă mine cît mai des cu putinţă.

— Sire, am cinstea de a mă număra printre cei care vor însoţi pe maiestatea voastră la plimbare.

— Foarte bine; tocmai ies, într-adevăr, domnule Fouquet, căci iată doamnele care vin la întîlnire.

Şi, rostind aceste cuvinte, regele se retrase de la fereastră nu numai cu nerăbdarea unui tînăr, ci cu a unui tînăr îndrăgostit, pentru a lua mănuşile şi bastonul pe care i le întindea valetul său de cameră.

Afară se auzeau tropotele cailor şi uruitul roţilor prin nisipul din curte. Regele coborî scările. În clipa cînd apăru pe peron, fiecare se opri în loc. Regele păşi drept către regina

[1] Intendent superior al finanţelor sub Ludovic al XIII-lea, ministru în timpul regenţei Anei de Austria şi adversar neîmpăcat al lui Richelieu.

[2] „Stăpîne, nu sînt vrednic" — în limba latină.

cea tînără. Cît despre regina-mamă, din ce în ce mai suferindă din pricina bolii ce-o atinsese, ea nu mai voise să iasă. Maria-Tereza se urcă în trăsură împreună cu DOAMNA şi-l întrebă pe rege în ce parte doreşte să fie făcută plimbarea. Regele, care o zări în clipa aceea pe La Vallière, palidă încă în urma celor petrecute în ajun, urcîndu-se într-o caleaşcă împreună cu trei dintre prietenele ei, îi răspunse reginei că n-avea nici un fel de preferinţă şi că se va simţi bine oriunde se va afla dînsa. Regina porunci atunci să li se spună călăreţilor să se îndrepte spre Apremont. Călăreţii porniră înainte.

Regele se urcă în şa. Cîteva minute, el urmă trăsura reginei şi a DOAMNEI, călărind pe lîngă portieră.

Timpul se mai limpezise puţin ; totuşi, un fel de văl de pulbere, asemenea unei pînze murdare, se întindea pe toată suprafaţa cerului ; soarele făcea să strălucească în bătaia razelor sale pulberea argintie ce plutea în văzduhul îmbîcsit. Căldura devenise înăbuşitoare. Dar cum regele nu părea să ia în seamă starea cerului, nimeni nu se mai nelinişti de asta, şi plimbarea, conform ordinului pe care-l dăduse regina, se îndreptă spre Apremont.

Convoiul curtenilor era zgomotos şi vesel : se vedea că fiecare căuta să uite şi să-i facă şi pe ceilalţi să uite convorbirile înveninate din ajun. DOAMNA, mai ales, era încîntătoare.

Într-adevăr, DOAMNA, văzîndu-l pe rege lîngă portiera trăsurii, şi cum nu presupunea că el putea să fie acolo pentru regină, era însufleţită de speranţa că monarhul se întorsese la dînsa. Dar, după aproape un sfert de leghe de drum, regele, adresîndu-le un surîs graţios, le salută şi îşi struni calul, lăsînd să treacă prin faţa lui trăsura reginei, apoi aceea a primelor doamne de onoare, apoi pe toate celelalte la rînd, care, văzîndu-l că se opreşte, voiră să se oprească şi ele. Însă regele le făcu semn cu mîna să-şi urmeze calea mai departe. Cînd trecu trăsura în care se afla La Vallière, regele se apropie de ea. Le salută pe cele dinăuntru şi tocmai se pregătea să pornească pe lîngă trăsura domnişoarelor de onoare, aşa cum mersese pe lîngă aceea a DOAMNEI, cînd, deodată, şirul trăsurilor se opri în drum.

Fără îndoială, regina, neliniştită că regele rămăsese în urmă, dăduse ordin să se întrerupă mersul. Ne amintim că

ei i se lăsase libertatea de a conduce plimbarea. Regele o întrebă care îi era dorința pentru care oprise brusc trăsurile.

— Vreau să mergem pe jos — răspunse regina.

De bună seamă, ca spera că regele, care urma călare trăsura domnișoarelor de onoare, nu va îndrăzni să le urmeze pe acestea pe jos.

Ajunseseră în mijlocul pădurii. Plimbarea, într-adevăr, se anunța frumoasă, frumoasă mai ales pentru visători și pentru îndrăgostiți. Trei minunate alei lungi, umbrite și neumblate, porneau din mica răspîntie unde făcuseră popas. Alei îmbrăcate în verdeață, dantelate de frunzișuri, sfîrșindu-se fiecare prin cîte o palmă de cer ce se întrezărea pe sub bolțile de crengi — iată cum arăta locul.

La capătul acestor alei treceau într-o parte și în alta, dînd semne vădite de îngrijorare, căprioarele speriate, care, după ce se opreau o clipă în mijlocul cărării și ridicau capul în sus, o zbugheau ca niște săgeți, afundîndu-se, dintr-o săritură, în ascunzișul pădurii, unde se făceau nevăzute, în timp ce, din cînd în cînd, cîte un iepure filozof, așezîndu-se pe coadă, își scărpina botul cu labele dinainte și adulmeca aerul pentru a-și da seama dacă toți acești oameni care se apropiau și care veneau să-i tulbure astfel meditațiile, ospețele și iubirile nu erau urmați de vreun cîine cu labele strîmbe sau nu aveau vreo pușcă ascunsă la subsuoară.

Întreaga societate, de altminteri, coborîse din trăsură, de îndată ce o văzuse pe regină coborînd. Maria-Tereza apucă brațul uneia dintre doamnele ei de onoare și, după ce aruncă o privire piezișă regelui, care nu părea să bage cîtuși de puțin de seamă că era ținta atenției reginei, se adînci în pădure pe cea dintîi cărare ce-i ieși înainte.

Doi însoțitori mergeau înaintea regelui, curățind cu bastoanele cărarea de crengi uscate și înlăturînd mărăcinii ce puteau să încurce drumul.

Coborînd din trăsură, DOAMNA se pomeni lîngă ea cu domnul de Guiche, care se înclină în fața ei, gata să-i stea la dispoziție.

DOMNUL, încîntat de baia făcută cu două zile în urmă, declarase că optează pentru rîu și, îngăduindu-i lui de Guiche să plece, rămăsese la castel împreună cu Manicamp și cavalerul de Lorraine. Nu mai simțea nici urmă de gelozie. În zadar fu deci căutat printre cei din cortegiu; dar, cum

DOMNUL era un prinţ cu apucături ciudate, care de obicei nu prea ţinea seama de plăcerea generală, lipsa lui fu mai curînd un prilej de mulţumire, decît de regret.

Fiecare urmă exemplul dat de regină şi de DOAMNA, pornind încotro îi era pe plac, la întîmplare şi la noroc.

Regele, am spus, rămăsese lîngă La Vallière şi, descălecînd chiar în clipa cînd se deschidea uşa de la trăsură, îi oferi braţul. Numaidecît, Montalais şi Tonnay-Charente se îndepărtară, prima din calcul, a doua din discreţie. Atît doar că între ele exista această deosebire : pe cînd una se îndepărta din dorinţa de a-i fi pe plac regelui, cealaltă o făcea spre a-i displace.

În timpul ultimei jumătăţi de ceas, vremea însăşi se zbîrlise : vălul acela de ceaţă, ca împins de un vînt cald, se retrăsese spre apus ; apoi, îmbrîncit de un curent potrivnic, rătăcea greoi, domol, prin văzduh. Se simţea că se apropie furtuna ; dar cum regele nu o vedea, nimeni nu se credea îndreptăţit s-o vadă.

Plimbarea fu, deci, continuată ; cîteva spirite neliniştite îşi ridicau din cînd în cînd ochii spre cer. Altele, mai fricoase, se plimbau fără să se depărteze de trăsuri, unde se gîndeau să găsească un adăpost în caz de ploaie. Dar cea mai mare parte a cortegiului, văzîndu-l pe rege intrînd fără teamă în pădure, cu La Vallière, cea mai mare parte a cortegiului, spunem, îl urmă pe rege. Ceea ce regele văzînd, o luă de mînă pe La Vallière şi se furişă cu ea pe o cărare lăturalnică, unde, de astă dată, nimeni nu îndrăzni să-l mai urmeze.

V

PLOAIA

În acest timp, chiar în partea spre care se îndreptaseră, singuri, regele şi La Vallière, doi bărbaţi înaintau în sus, mergînd pe sub copaci, în loc să ţină mijlocul cărării, fiind

foarte îngrijorați de felul cum arăta cerul. Aveau capetele plecate, ca niște oameni ce se gîndesc la probleme mari. Nu-i văzuseră nici pe de Guiche, nici pe DOAMNA, nici pe rege, nici pe La Vallière. Deodată, ceva spintecă văzduhul, ca o țîșnire de foc, urmată de un bubuit surd și îndepărtat.

— Ah — zise unul dintre cei doi bărbați ridicînd capul — vine furtuna. Ne întoarcem la trăsuri, scumpul meu d'Herblay ?

Aramis se uită în sus, cercetînd atmosfera.

— O — făcu el — nu e cazul să ne grăbim ! Apoi reluă convorbirea pe care, fără îndoială, o întrerupsese : Spuneai, deci, că scrisoarea pe care am întocmit-o aseară trebuie să fi ajuns pînă în ceasul de față la destinație.

— Sînt mai mult ca sigur că da.

— Prin cine ai trimis-o ?

— Prin omul meu de taină, așa cum am avut onoarea să-ți spun.

— Ți-a adus răspunsul ?

— Nu l-am mai văzut ; pesemne că fata se afla în apartamentul DOAMNEI, sau poate se îmbrăca în camera ei și va fi spus să aștepte. A venit apoi ora plecării și am pornit încoace. Așa că nu știu ce s-a petrecut acolo.

— L-ai văzut pe rege înainte de plecare ?

— Da.

— Cum l-ai găsit ?

— Foarte cumsecade sau ticălos, după cum va fi fost sincer sau ascuns.

— Și serbarea ?

— Va avea loc peste o lună.

— S-a invitat singur ?

— Cu o stăruință în care am recunoscut amestecul lui Colbert.

— Foarte bine.

— Noaptea nu ți-a spulberat iluziile ?

— Ce iluzii ?

— În legătură cu sprijinul pe care poți să mi-l dai în această împrejurare.

— Nu, am stat și am scris toată noaptea, astfel încît toate ordinele au fost date.

— Serbarea va costa cîteva milioane, să nu te amăgeşti cu gîndul.

— Eu îţi voi da şase... Pregăteşte şi dumneata încă două sau trei, ca să fie.

— Eşti un om miraculos, dragul meu d'Herblay !

Aramis surîse.

— Dar — întrebă Fouquet cu un rest de îngrijorare — de vreme ce vînturi astfel milioanele, de ce, acum cîteva zile, nu i-ai dat din buzunarul dumitale cele cincizeci de mii de livre lui Baisemeaux ?

— Pentru că, acum cîteva zile, eram la fel de sărac ca Iov.

— Şi astăzi ?

— Astăzi sînt mai bogat decît regele.

— Prea bine — zise Fouquet — mă pricep la oameni. Ştiu că n-ai fi în stare să-ţi calci cuvîntul ; şi nu vreau să-ţi pătrund taina : aşa că, să nu mai vorbim despre asta.

În acel moment se auzi un bubuit înfundat, care izbucni deodată într-un tunet ce cutremură văzduhul.

— Oh, oh — făcu Fouquet — ţi-am spus eu !

— Haide — zise Aramis — repede la trăsuri.

— Nu vom mai avea timp — răspunse Fouquet — iată ploaia.

Într-adevăr, ca şi cum cerul s-ar fi deschis, o răpăială cu picuri mari începu să răsune numaidecît pe bolta de frunziş a pădurii.

— Oh — zise Aramis — mai avem încă timp să ajungem la trăsuri înainte ca apa să pătrundă prin frunziş.

— Ar fi poate mai bine — zise Fouquet — să ne adăpostim în vreo grotă.

— Da, însă unde să găsim grota ? întrebă Aramis.

— Ştiu eu una, la zece paşi de aici — răspunse Fouquet cu un zîmbet. Apoi, după ce privi în jur, adăugă : Da, e acolo.

— Ce fericit eşti că ai o memorie aşa de bună ! zise Aramis, zîmbind la rîndul lui. Dar nu ţi-e teamă că, văzînd că nu ne mai întoarcem, vizitiul dumitale are să-şi închipuie că am apucat alt drum şi are să plece o dată cu celelalte trăsuri ale curţii ?

— Oh — răspunse Fouquet — nu e nici o primejdie : cînd îmi las vizitiul şi trăsura undeva, numai un ordin precis

al regelui ar putea să-i urnească din loc, şi poate nici atunci. De altminteri, mi se pare că nu sîntem singurii care am ajuns atît de departe : aud paşi şi un murmur de glasuri.

Şi, spunînd acestea, Fouquet se întoarse, desfăcînd cu bastonul un pîlc de ramuri ce-i închideau calea. Privirea lui Aramis pătrunse o dată cu a lui prin deschizătură.

— O femeie ! exclamă Aramis.

— Un bărbat ! rosti Fouquet.

— La Vallière !

— Regele !

— Oh, oh — făcu Aramis — nu cumva regele cunoaşte şi el peştera dumitale ? Nu m-aş mira cîtuşi de puţin ; mi se pare că e în strînse legături cu nimfele de la Fontainebleau.

— Nu-i nimic — zise Fouquet — să mergem totuşi acolo. Dacă n-o cunoaşte, vom vedea ce are să facă ; dacă o cunoaşte, cum ea are două guri, în timp ce el va intra pe una, noi vom ieşi pe cealaltă.

— E departe ? întrebă Aramis. Iată că a început să ne ude ploaia.

— Am şi ajuns.

Fouquet dădu la o parte cîteva ramuri şi în faţa lor apăru o scobitură în stîncă, acoperită în întregime de curpeni, de bălării şi de un strat gros de muşchi. Fouquet arătă calea. Aramis îl urmă.

În clipa cînd să intre în grotă, Aramis întoarse capul.

— Oh, oh — zise el — iată-i că pătrund în pădure, iată-i că vin încoace.

— Ei bine, să le cedăm locul — rosti Fouquet zîmbind şi trăgîndu-l pe Aramis de poala mantiei. Nu cred, totuşi, ca regele să cunoască peştera mea.

— Într-adevăr — răspunse Aramis — caută un adăpost, însă un copac cu frunzişul mai des, asta-i tot.

Aramis nu se înşela : regele privea în sus, nu în jurul lui. O ţinea pe La Vallière de braţ, cu mîna lui pe mîna ei.

La Vallière începea să alunece prin iarba udă. Ludovic privi cu mai multă atenţie de jur împrejur şi, zărind un stejar uriaş, cu ramuri stufoase, o trase pe La Vallière sub coroana lui. Biata fată privea cu neliniște în jurul ei ; părea că se teme şi totodată că doreşte să fie urmărită de cineva.

Regele o lipi cu spatele de trunchiul copacului, a cărui largă circumferinţă, apărată de desimea frunzişului, era încă

uscată, ca şi cum în acel moment ploaia n-ar fi căzut în şuvoaie. El stătea în faţa ei, cu capul gol. După o clipă însă, cîteva picături pătrunseră prin rămurişul copacului şi căzură pe fruntea regelui, care nu le luă în seamă.

— Oh, sire! murmură La Vallière, vrînd să-l apere cu propria lui pălărie.

Dar regele se înclină şi refuză cu îndărătnicie să-şi acopere capul.

— Acum avem prilejul să le oferim locul nostru — şopti Fouquet la urechea lui Aramis.

— Acum avem prilejul să ascultăm şi să nu scăpăm o vorbă din ceea ce-şi vor spune — răspunse Aramis la urechea lui Fouquet.

Într-adevăr, amîndoi tăcură chitic şi glasul regelui putu să ajungă pînă la ei.

— Oh, Doamne sfinte, domnişoară — zise regele — văd, sau mai degrabă îţi ghicesc neliniştea; crede-mă că-mi pare foarte rău de a te fi îndepărtat de restul grupului şi de a te fi adus într-un loc unde ai să suferi din pricina ploii. Te-a şi udat, ba poate ţi-e şi frig?

— Nu, sire.

— Tremuri totuşi.

— Sire, mă tem să nu se interpreteze în rău lipsa mea într-un moment cînd, fără îndoială, toată lumea s-a strîns la un loc.

— Ţi-aş propune să ne întoarcem la trăsuri, domnişoară; dar, iată, priveşte, ascultă şi spune-mi dacă e cu putinţă să ne mişcăm de aici în clipa de faţă.

Într-adevăr, cerul răsuna de trăsnete şi ploaia cădea în şiroaie.

— De altminteri — continuă Ludovic — nu se poate face nici o interpretare în defavoarea dumitale. Nu eşti oare însoţită de regele Franţei, adică de primul gentilom al regatului?

— De bună seamă, sire — răspunse La Vallière — şi asta e o mare cinste pentru mine; însă nu pentru mine mă tem de cele ce s-ar putea spune.

— Pentru cine, atunci?

— Pentru voi, sire.

— Pentru mine, domnişoară? spuse regele, surîzînd. Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Maiestatea voastră a uitat oare cele ce s-au întîmplat aseară la alteţa sa regală ?

— Oh, să uităm asta, te rog, sau, mai degrabă, îngăduie-mi să-mi reamintesc totul, spre a-ţi mulţumi încă o dată pentru scrisoarea dumitale şi...

— Sire — îl întrerupse La Vallière — începe să curgă apa şi maiestatea voastră stă cu capul descoperit.

— Te rog, să nu ne îngrijim decît de dumneata, domnişoară.

— Oh, eu — răspunse La Vallière cu un surîs — eu sînt o ţărancă obişnuită să colind cîmpiile Loarei şi parcul de la Blois, pe orice vreme. Iar cît despre îmbrăcămintea mea — adăugă ea privindu-şi rochia simplă, de muselină — maiestatea voastră vede prea bine că n-am mare lucru de pierdut.

— E adevărat, domnişoară, am observat nu numai o dată că datorezi totul aproape numai dumitale însăţi şi nimic îmbrăcăminţii. Nu eşti de loc cochetă, şi asta, după mine, e o mare însuşire.

— Sire, nu mă faceţi mai perfectă decît sînt, şi spuneţi mai degrabă : nu eşti în stare să fii cochetă.

— Pentru ce asta ?

— Pentru că — răspunse La Vallière zîmbind — pentru că nu sînt bogată.

— Atunci mărturiseşte că-ţi plac lucrurile frumoase ! rosti cu însufleţire regele.

— Sire, nu socotesc frumoase decît lucrurile la care pot să ajung. Tot ceea ce e prea sus pentru mine...

— Te lasă nepăsătoare ?

— Îmi e străin, ca fiindu-mi neîngăduit.

— Iar eu, domnişoară — răspunse regele — socotesc că nu eşti la curtea mea pe treapta pe care ai merita să fii. Nu mi s-a vorbit îndeajuns, de bună seamă, despre serviciile familiei dumitale. Înzestrarea casei dumitale a fost în chip crud nesocotită de către unchiul meu.

— Oh, nu, sire. Alteţa sa regală monseniorul duce de Orléans a fost totdeauna cît se poate de bun cu domnul de Saint-Remy, tatăl meu vitreg. Serviciile au fost neînsemnate, şi se poate spune că am fost răsplătiţi după faptele noastre. Nu toată lumea are norocul să găsească prilejuri de a-şi sluji regele cu strălucire. Firește, nu mă îndoiesc că, dacă prilejul s-ar fi ivit, familia mea ar fi dat dovadă de o inimă tot atît

de mare pe cît îi era dorința, dar noi n-am avut această fericire.

— Ei bine, domnișoară, e datoria regilor să îndrepte greșelile hazardului, și îmi iau bucuros sarcina de a repara, cît mai repede, în ceea ce te privește, vitregia soartei.

— Nu, sire — strigă La Vallière cu aprindere — vă rog să lăsați lucrurile în starea în care sînt.

— Cum, domnișoară, refuzi ceea ce trebuie, ceea ce vreau să fac pentru dumneata ?

— S-a făcut tot ceea ce doream, sire, atunci cînd mi s-a acordat cinstea de a fi numită în casa DOAMNEI.

— Dar dacă refuzi pentru dumneata, primește cel puțin pentru ai dumitale.

— Sire, intenția voastră atît de mărinimoasă mă tulbură și mă sperie, căci, făcînd pentru familia mea ceea ce bunătatea voastră vă îndeamnă să faceți, maiestatea voastră ne va crea nouă pizmuitori, iar sieși dușmani. Lăsați-mă, sire, în situația modestă în care mă aflu, lăsați simțămintelor pe care le pot încerca gingașa bucurie a dezinteresării.

— Oh, iată un limbaj cu adevărat minunat — zise regele.

— Așa e — murmură Aramis la urechea lui Fouquet — și regele nu trebuie să fie obișnuit cu așa ceva.

— Dar dacă ea va răspunde tot așa și la scrisoarea mea ? întrebă Fouquet.

— Lasă — răspunse Aramis — să nu ne grăbim și să așteptăm sfîrșitul.

— Și apoi, scumpe domnule d'Herblay — adăugă intendentul superior, neputînd să creadă în toate vorbele pe care le spusese La Vallière — e adesea un calcul dibaci în a căuta să pari dezinteresat cu regii.

— Este tocmai ceea ce gîndeam și eu acum — răspunse Aramis. Dar să ascultăm.

Regele se apropie de La Vallière și, cum ploaia pătrundea tot mai mult prin frunzișul stejarului, își ținu pălăria deasupra capului tinerei fete. Ea își ridică frumoșii săi ochi albaștri spre această pălărie regală care o apăra de ploaie și dădu din cap, lăsînd să-i scape un suspin.

— Oh, Doamne — murmură regele — ce gînd trist poate să mai ajungă pînă la inima dumitale, cînd eu o ocrotesc cu a mea ?

— Sire, am să vă spun. Am mai încercat să ating această chestiune, atît de greu de ridicat pentru o fată de vîrsta mea, dar maiestatea voastră mi-a impus tăcerea. Sire, maiestatea voastră nu-şi mai aparţine ; sire, maiestatea voastră e înşurat ; orice sentiment ce-ar îndepărta pe maiestatea voastră de regină, împingînd pe maiestatea voastră să se ocupe de mine, ar fi pentru regină izvorul unei adînci tristeţi.

Regele încercă s-o întrerupă, dar ea continuă cu un gest rugător :

— Regina iubeşte pe maiestatea voastră cu o dragoste lesne de înţeles ; regina urmăreşte din ochi pe maiestatea voastră la fiecare pas care o depărtează de dînsa. Avînd fericirea de a fi întîlnit un asemenea soţ, ca se roagă cerului cu lacrimi în ochi să-i păstreze acest dar, şi e geloasă de cea mai neînsemnată mişcare a inimii voastre.

Regele voi iarăşi să spună ceva, dar şi de astă dată La Vallière îndrăzni să-l oprească.

— N-ar fi oare o faptă vinovată — îi spuse ea — dacă, văzînd o dragoste atît de vie şi atît de nobilă, maiestatea voastră i-ar da reginei un prilej de gelozie ? Oh, iertaţi-mi acest cuvînt, sire ! Oh, Doamne, e cu neputinţă, ştiu, sau mai degrabă ar trebui să fie cu neputinţă ca regina cea mai măreaţă din lume să fie geloasă pe o biată fată ca mine ! Dar e femeie, această regină, şi inima sa, ca a oricărei simple femei, se poate înclina către bănuielile pe care oamenii răi i le-ar stîrni. În numele cerului, sire, nu vă ocupaţi de mine, nu sînt vrednică de atîta cinste !

— Oh, domnişoară — rosti atunci regele — dar nu te gîndeşti că, vorbindu-mi astfel, nu faci decît să-mi schimbi stima în admiraţie ?

— Sire, luaţi cuvintele mele drept ceea ce nu vor să fie ; mă vedeţi mai bună decît sînt ; mă socotiţi mai vrednică decît m-a creat Dumnezeu. Fiţi îndurător, sire, căci, dacă nu l-aş şti pe rege cel mai generos om din regatul său, aş crede că regele vrea să-şi bată joc de mine.

— Oh, firește, nici vorbă nu poate fi ca dumneata să crezi una ca asta ! strigă Ludovic.

— Sire, voi fi silită să o cred, dacă regele continuă să-mi vorbească în felul acesta.

— Sînt, aşadar, un Prinţ tare nefericit — zise regele cu o tristeţe care nu avea nimic prefăcut — cel mai nefericit Prinţ

al creştinătăţii, deoarece n-am puterea de a o face să creadă în cuvintele mele pe aceea pe care o iubesc cel mai mult pe lume, şi care îmi zdrobeşte inima refuzînd să creadă în iubirea mea.

— Oh, sire — rosti La Vallière îndepărtîndu-se încet de rege, care se apropiase din ce în ce mai mult de ea — iată, mi se pare că furtuna se potoleşte şi ploaia încetează.

Dar, chiar în clipa cînd biata copilă rostea aceste cuvinte, pentru a-şi înfrîna inima, care, fără îndoială, bătea în acelaşi tact cu a regelui, furtuna se hotărî să o dezmintă : un fulger albăstrui învălui pădurea într-o lumină fantastică şi un tunet asemănător cu o salvă de artilerie bubui deasupra capetelor celor doi tineri, ca şi cum creasta stejarului sub care se adăposteau ar fi slobozit ea însăşi această descărcare. Fata nu-şi putu stăpîni un ţipăt de groază. Regele, cu un braţ, o apropie de pieptul său, iar pe celălalt şi-l ridică deasupra capului ei, ca pentru a o apăra de trăsnet. Urmă o clipă de tăcere în care acest grup, plin de farmec, ca tot ce este tînăr şi plăcut, rămase nemişcat, în timp ce Fouquet şi Aramis îi priveau cu admiraţie, nu mai puţin neclintiţi la locurile lor decît erau regele şi La Vallière.

— Oh, sire, sire — murmură La Vallière — auziţi ?

Şi îşi lăsă capul să-i cadă pe umărul lui.

— Da — răspunse regele — vezi că furtuna nu s-a potolit ?

— Sire, e o prevestire.

Regele zîmbi.

— Sire, e glasul lui Dumnezeu care ameninţă.

— Ei bine — zise regele — am să consider acest fulger o prevestire şi chiar o ameninţare, dacă în răstimp de cinci minute se va repeta cu aceeaşi putere şi cu aceeaşi dîrzenie ; dar dacă nu, dă-mi voie să cred că furtuna e furtună şi nimic altceva.

În aceeaşi clipă, regele ridică faţa ca pentru a întreba cerul. Dar, ca şi cum cerul ar fi fost complicele lui Ludovic, în răstimpul celor cinci minute de tăcere care urmară după trăsnetul ce-i speriase pe cei doi îndrăgostiţi nu se mai auzi nici o bubuitură nouă, iar cînd un tunet răsună iarăşi, el se rostogolea în depărtare, încît ai fi zis că în decurs de cinci minute furtuna, pusă pe goană, ar fi străbătut zeci de leghe, biciuită de aripa vîntului.

— Ei bine, Louise — spuse regele în şoaptă — acum mă mai ameninţi oare cu mînia cerului ? Şi, fiindcă ai vrut să faci din trăsnet o prevestire, te mai îndoieşti oare că nu poate fi vorba, în nici un caz, de o prevestire rea ?

Tînăra fată ridică încet capul. Între timp, apa străbătuse bolta frunzişului şi acum cădea în picuri mari pe chipul regelui.

— Oh, sire, sire ! şopti ea cu un accent trădînd atîta îngrijorare, încît îl tulbură pînă şi pe rege în cel mai înalt grad. Oare pentru mine stă regele cu capul descoperit în ploaie ? murmură ea. Dar cine sînt eu ?

— Eşti, vezi bine — răspunse regele — divinitatea care goneşte furtuna, zeiţa care readuce timpul frumos !

Într-adevăr, o rază de soare, strecurîndu-se prin desişul pădurii, făcea să strălucească, asemeni unor diamante, picăturile de apă ce se prelingeau pe marginea frunzelor sau se desprindeau şi picurau în jos printre crengile copacului.

— Sire — zise La Vallière aproape învinsă, dar făcînd o sforţare supremă — sire, pentru cea din urmă oară, gîndiţi-vă la durerile pe care maiestatea voastră va avea să le îndure din pricina mea. În această clipă, Dumnezeule !, sînteţi căutat, sînteţi chemat. Regina trebuie să fie neliniştită, iar DOAMNA, oh, DOAMNA !... strigă tînăra fată cu o pornire ce semăna a groază.

Acest nume avu un anume efect asupra regelui : el tresări şi o lăsă pe La Vallière, pe care o ţinuse pînă atunci în braţele sale. Apoi se duse la marginea cărării, pentru a se uita de-a lungul ei, după care se reîntoarse cu un aer îngrijorat lîngă La Vallière.

— DOAMNA ai spus ? întrebă el.

— Da, DOAMNA ; DOAMNA, care e de asemeni geloasă — răspunse La Vallière cu o voce gravă.

Şi ochii ei, atît de sfioşi, cu o căutătură atît de nevinovată, îndrăzniră să se oprească o clipă în ochii regelui.

— Dar — rosti Ludovic străduindu-se să-şi ascundă o tresărire — DOAMNA nu are, mi se pare, nici un motiv să fie geloasă pe mine, DOAMNA nu are nici un drept...

— Vai ! murmură La Vallière.

— Oh, domnişoară — zise regele aproape cu o notă de mustrare în glas — oare şi dumneata te numeri printre aceia care cred că sora are dreptul să fie geloasă pe frate ?

— Sire, nu stă în căderea mea să pătrund tainele maiestăţii voastre.

— Oh, crezi asta, întocmai ca şi ceilalţi — zise regele.

— Cred că DOAMNA e geloasă, da, sire — răspunse fără şovăială La Vallière.

— O, Doamne ! exclamă regele cu nelinişte. Ai observat asta din felul ei de a se purta faţă de dumneata ? DOAMNA ţi-a dat vreo dovadă de rea-credinţă pe care ai putea-o pune pe seama geloziei ?

— Niciodată, sire ; eu însemn atît de puţin !

— Oh, dacă ar fi aşa... — rosti Ludovic cu o tărie neobişnuită.

— Sire — îl întrerupse tînăra fată — nu mai plouă ; şi mi se pare că vine cineva ; da, vine cineva.

Şi uitînd de orice etichetă, apucă braţul regelui.

— Ei bine, domnişoară — răspunse regele — lasă să vină. Cine va îndrăzni să găsească ceva rău în faptul că i-am ţinut tovărăşie domnişoarei de La Vallière ?

— Îndurare, sire ! Oh, are să li se pară ciudat că sînteţi atît de ud, că v-aţi sacrificat pentru mine.

— Nu mi-am făcut decît datoria de gentilom — zise Ludovic — şi vai de acela care nu şi-o va face pe a lui, criticînd purtările regelui său !

Într-adevăr, în acel moment se văzură apărînd pe alee cîteva chipuri grăbite şi curioase, care păreau să caute ceva şi care, zărindu-l pe rege şi pe La Vallière, lăsară a se înţelege că găsiseră ceea ce căutau. Erau trimişii reginei şi ai DOAMNEI, care îşi scoaseră pălăriile de pe cap, în semn că-l văzuseră pe maiestatea sa. Totuşi, Ludovic nu-şi părăsi de loc, oricît de stingherită se simţea La Vallière, atitudinea lui plină de respect şi duioşie drăgăstoasă. Apoi, cînd toţi curtenii se strînseră în alee, după ce toată lumea putu să vadă măsura în care el îşi manifesta atenţia faţă de tînăra fată, rămînînd în picioare şi cu capul gol înaintea ei în timpul furtunii, regele îi oferi braţul, o conduse spre grupul care aştepta, răspunse din cap la salutul pe care i-l făcea fiecare şi, cu pălăria în mînă, o însoţi pînă la trăsura ei. Şi cum ploaia continua încă să cadă, ca un ultim salut al furtunii ce se îndepărta, celelalte doamne, pe care respectul le împiedicase de a se urca în trăsuri înaintea regelui, primeau

fără glugi şi fără pelerine şfichiuirea acestei ploi de care regele, cu pălăria lui, o apăra, atît cît îi stătea în putinţă, pe cea mai umilă dintre ele.

Regina şi DOAMNA fură nevoite, ca şi celelalte, să vadă această curtenie exagerată a regelui; DOAMNA îşi pierdu chiar într-atît stăpînirea, încît îi făcu un semn reginei, cu cotul, spunîndu-i:

— Priveşte! Priveşte, te rog!

Regina închise ochii, ca şi cum ar fi simţit că o apucă ameţeala. Îşi acoperi faţa cu palma şi se urcă repede în trăsură. DOAMNA se urcă după dînsa. Regele încălecă pe cal şi, fără să arate vreo preferinţă vreuneia dintre portiere, se reîntoarse la Fontainebleau cu frîul pe coama calului, visător şi adîncit în gînduri.

După ce mulţimea se depărtă, după ce auziră ultimele tropote ale cailor şi trăsurilor stingîndu-se încet, după ce se încredinţară că nimeni nu-i mai putea vedea, Aramis şi Fouquet ieşiră din grota lor. Apoi porniră amîndoi, tăcuţi, pe alee. Aramis îşi arunca privirea nu numai înaintea şi înapoia lui, dar şi într-o parte şi în alta, în desişul pădurii.

— Domnule Fouquet — zise el după ce se asigură că nimeni nu mai era prin împrejurimi — trebuie să capeţi înapoi, cu orice preţ, scrisoarea trimisă fetei.

— Asta va fi uşor — răspunse Fouquet — dacă omul meu nu i-o va fi dat-o încă.

— Oricum, trebuie să fie cu putinţă, înţelegi?

— Da, regele o iubeşte pe fată, asta vrei să spui, nu?

— O iubeşte mult, şi ceea ce-i mai rău este că, la rîndul ei, şi fata îl iubeşte cu patimă.

— Ceea ce înseamnă că trebuie să schimbăm tactica, nu-i aşa?

— Fără nici o îndoială; şi nu ai timp de pierdut. Trebuie s-o vezi pe La Vallière, şi fără a te mai gîndi să devii amantul ei, ceea ce e cu neputinţă, te vei declara cel mai credincios şi cel mai umil slujitor al ei.

— Aşa voi face — răspunse Fouquet — şi nu voi avea nici un fel de părere de rău; fata asta mi se pare plină de inimă.

— Sau de iscusință — adăugă Aramis — dar tocmai de aceea trebuie să faci ceea ce ți-am spus. Apoi, după o clipă de tăcere, încheie: Sau eu mă înșel, sau această fată va fi marea pasiune a regelui. Să ne urcăm în trăsură și să pornim în goana cailor spre castel.

VI

TOBIE

La două ceasuri după ce trăsura intendentului superior pornise, ducîndu-i, din ordinul lui Aramis, pe amîndoi la Fontainebleau cu iuțeala norilor ce alergau pe cer împinși de ultima suflare a furtunii, La Vallière se afla în camera ei, îmbrăcată într-o rochie simplă de muselină, și își termina gustarea, așezată la o măsuță de marmură lucioasă. Deodată, ușa se deschise și un valet o anunță că domnul Fouquet îi cerea îngăduința să-i prezinte omagiile sale. Fata îl făcu să repete această veste; biata copilă nu-l cunoștea pe domnul Fouquet decît după nume și nu bănuia ce putea să aibă ea comun cu un intendent superior al finanțelor. Totuși, întrucît se putea ca el să vină din partea regelui și cum, după convorbirea pe care noi am relatat-o, acest lucru era foarte posibil, ea se privi repede în oglindă, își potrivi în grabă buclele lungi ale părului, apoi spuse ca vizitatorul să fie introdus.

La Vallière nu-și putea ascunde însă o anumită tulburare. Vizita intendentului superior nu era un eveniment obișnuit în viața unei femei de la curte. Fouquet, atît de cunoscut prin generozitatea, galanteria și bunăvoința lui față de femei, primise mai multe invitații decît ceruse el să fie primit. În multe case, prezența ministrului însemna avere. În nenumărate inimi, ea însemna dragoste.

Fouquet intră cît se poate de respectuos la domnișoara de La Vallière, prezentîndu-se cu acea grație care era semnul

distinctiv al oamenilor de seamă din acel veac şi care astăzi nu mai poate fi înţeleasă, nici măcar în portretele epocii, unde pictorii au încercat să-i facă să trăiască. La Vallière răspunse la salutul ceremonios al lui Fouquet printr-o reverenţă de fată de pension şi-i arătă un scaun. Dar Fouquet spuse, înclinîndu-se :

— Nu mă voi aşeza, domnişoară, înainte de a mă fi iertat.

— Eu ? întrebă La Vallière.

— Da, dumneavoastră.

— Şi pentru ce să vă iert, Doamne ?

Fouquet îşi aţinti privirea pătrunzătoare asupra tinerei fete şi crezu a nu vedea pe chipul ei decît cea mai nevinovată surprindere.

— Observ, domnişoară — zise el — că sînteţi tot atît de mărinimoasă pe cît de înţeleaptă, şi citesc în ochii dumneavoastră iertarea pe care o cer. Dar nu-mi este de ajuns numai o iertare rostită cu buzele, vă rog să mă credeţi, vreau o iertare pornită din inimă şi din gînd.

— Pe cuvîntul meu, domnule — spuse La Vallière — vă jur că nu vă înţeleg de loc.

— Iată încă o dovadă de gingăşie care mă farmecă — răspunse Fouquet — şi înţeleg că nu vreţi să mă vedeţi roşind în faţa dumneavoastră.

— Roşind ? Roşind în faţa mea ? Dar, spuneţi, pentru ce să roşiţi ?

— Să mă înşel oare — zise Fouquet — sau trebuie să mă bucur că purtarea mea faţă de dumneavoastră nu v-a supărat cu nimic ?

La Vallière ridică din umeri.

— Hotărît, domnule — răspunse ea — vorbiţi în enigme, iar eu sînt prea nepricepută, pe cît se pare, ca să vă înţeleg.

— Fie — rosti Fouquet — nu voi mai stărui. Spuneţi-mi însă numai un lucru, vă rog : că pot să mă bizui pe iertarea dumneavoastră sinceră şi întreagă.

— Domnule — zise La Vallière cu un fel de nerăbdare — nu pot să vă dau decît un răspuns, şi sper că el vă va mulţumi. Dacă aş şti cu ce-aţi greşit faţă de mine, fireşte că v-aş ierta. Cu atît mai mult, deci, vă rog să mă credeţi, necunoscînd această greşeală...

Fouquet îşi muşcă buzele, aşa cum ar fi făcut Aramis.

— Atunci — murmură el — pot spera că, în ciuda celor întîmplate, vom rămîne în bună înţelegere şi că veţi binevoi să-mi faceţi plăcerea de a crede în prietenia mea cea mai respectuoasă.

La Vallière crezu că era pe cale să înţeleagă. „Ah — îşi spuse în sinea ei — nu l-aş fi crezut pe domnul Fouquet aşa de dornic de a căuta firele unei protecţii atît de noi." Apoi zise cu glas tare :

— Prietenia dumneavoastră, domnule ? Îmi oferiţi prietenia dumneavoastră ? Dar, într-adevăr, asta e pentru mine o mare cinste, şi dumneavoastră mă copleşiţi.

— Ştiu, domnişoară — răspunse Fouquet — că prietenia stăpînului poate să pară mai strălucitoare şi mai demnă de a fi rîvnită decît a slujitorului ; dar vă încredinţez că aceasta din urmă va fi tot atît de devotată, tot atît de sinceră, şi cu desăvîrşire dezinteresată.

La Vallière se înclină ; în glasul intendentului superior era, într-adevăr, multă convingere şi un real devotament. De aceea îi întinse mîna.

— Vă cred — spuse ea.

Fouquet luă cu însufleţire mîna pe care i-o întindea fata.

— Atunci — adăugă el — nu vedeţi nici o greutate, nu-i aşa, în a-mi da înapoi acea nenorocită scrisoare ?

— Ce scrisoare ? se miră La Vallière.

Fouquet o mai întrebă o dată, dar acum cu toată puterea stăruitoare a privirii lui. Aceeaşi nevinovăţie a fizionomiei, aceeaşi candoare a chipului.

— Bine, domnişoară — zise el după această tăgăduire — mă văd silit să mărturisesc că sistemul dumneavoastră este cel mai delicat din lume, şi n-aş mai fi eu însumi un bărbat cinstit dacă m-aş mai teme de ceva în faţa unei femei atît de mărinimoase ca dumneavoastră.

— Credeţi-mă, domnule Fouquet — răspunse La Vallière — cu mare părere de rău mă văd nevoită să vă repet că nu înţeleg absolut nimic din cuvintele dumneavoastră.

— Aşadar, pe cuvînt de onoare, n-aţi primit nici o scrisoare din partea mea, domnişoară ?

— Pe cuvînt de onoare, nici una — răspunse cu hotărîre La Vallière.

— Prea bine, asta îmi e de ajuns, domnişoară, şi îngăduiţi-mi să reînnoiesc asigurarea deplinei mele stime şi a întregului meu respect.

Apoi, făcînd o plecăciune, ieşi pentru a se duce să-l întîlnească pe Aramis, care-l aştepta la el, lăsînd-o pe La Vallière să se întrebe dacă nu cumva intendentul superior se scrîntise la cap.

— Ei bine — întrebă Aramis care-l aştepta cu nerăbdare pe Fouquet — eşti mulţumit de favorită ?

— Încîntat — răspunse Fouquet — e o femeie plină de inimă şi înţelepciune.

— Nu s-a supărat de loc ?

— Departe de aşa ceva ; ba chiar mi-a făcut impresia că nici n-a înţeles.

— N-a înţeles ce ?

— Că i-aş fi trimis o scrisoare.

— Totuşi trebuie că te-a înţeles, de vreme ce ţi-a dat scrisoarea, întrucît presupun că ţi-a înapoiat-o.

— Nici poveste de aşa ceva.

— Dar măcar te-ai încredinţat că ar fi ars-o ?

— Dragă domnule d'Herblay, a trecut un ceas de cînd mă tot joc de-a vorbele fără şir, şi acest joc, oricît ar fi de plăcut, începe să mă plictisească. Află deci că mititica s-a prefăcut că nu înţelege nimic din ceea ce-i spuneam eu ; a tăgăduit c-ar fi primit vreo scrisoare ; aşa că, tăgăduind primirea, n-a putut nici să mi-o dea înapoi, nici să o ardă.

— Oh, oh — făcu Aramis cu nelinişte — ce-mi tot spui dumneata ?

— Îţi spun că mi-a jurat pe toţi zeii că n-a primit nici o scrisoare de la mine.

— Oh, asta e prea de tot ! Şi n-ai stăruit ?

— Am stăruit, dimpotrivă, pînă la a întrece măsura.

— Şi a tăgăduit mereu ?

— Mereu.

— Nu s-a dezminţit nici o clipă ?

— Nici o clipă.

— Atunci, dragul meu, ai lăsat scrisoarea noastră în mîinile ei ?

— N-am avut încotro, la naiba !

— Oh, ce mare greşeală !

— Dar ce dracu ai fi făcut dumneata în locul meu ?

— De bună seamă nu putea fi silită, dar asta mă pune pe gînduri ; o asemenea scrisoare nu trebuie să ne stea împotrivă.

— Oh, această fată e mărinimoasă.

— Dacă ar fi cu adevărat, ţi-ar fi înapoiat scrisoarea.

— Îţi spun că e mărinimoasă ; m-am uitat în ochii ei, şi mă pricep să citesc în ochii altora.

— Prin urmare, o socoţi de bună credinţă ?

— O, sînt convins de asta !

— Ei bine, eu cred că ne înşelăm.

— Cum adică ?

— Eu cred că, într-adevăr, aşa după cum ţi-a spus, nici n-a primit scrisoarea.

— Cum, să nu fi primit scrisoarea ?

— Nu.

— Şi ce presupui ?

— Presupun că, dintr-un motiv pe care nu-l cunoaştem, omul dumitale nu i-a dus scrisoarea.

Fouquet bătu într-o tipsie. Apăru un valet.

— Cheamă-l pe Tobie — îi spuse ministrul.

După o clipă se ivi un om cu privirea neliniştită, cu gura fină, cu braţele scurte, cu spatele încovoiat. Aramis îşi îndreptă asupra lui ochiul său pătrunzător.

— Îmi dai voie să-l întreb eu ? zise el.

— Fă cum vrei — răspunse Fouquet.

Aramis făcu o mişcare, gata să-i adreseze cuvîntul lacheului, dar se opri deodată.

— Nu — spuse el — ar vedea că dăm prea multă importanţă răspunsului său ; întreabă-l dumneata ; eu mă voi preface că scriu.

Aramis se aşeză, într-adevăr, la o masă, cu spatele către lacheu, dar urmărindu-i fiecare gest şi fiecare privire într-o oglindă din faţă.

— Apropie-te, Tobie — zise Fouquet.

Lacheul se apropie cu un pas destul de sigur.

— Cum ai îndeplinit însărcinarea pe care ţi-am dat-o ? îl întrebă Fouquet.

— Am îndeplinit-o ca de obicei, monseniore — răspunse omul.

— Bine, vorbeşte.

— Am intrat la domnişoara de La Vallière, care se afla la liturghie, şi i-am lăsat biletul pe masa de toaletă. Nu mi-aţi spus aşa ?

— Ba da ; asta e tot ?

— Absolut tot, monseniore.

— Nu era nimeni acolo ?

— Nimeni.

— Te-ai ascuns, aşa cum ţi-am spus eu ?

— Da.

— Şi ea s-a întors ?

— După zece minute.

— Şi nimeni n-a putut să ia scrisoarea ?

— Nimeni, căci n-a intrat nimeni.

— De afară ; dar dinăuntru ?

— Din locul unde eram ascuns, puteam să văd pînă în fundul odăii.

— Ascultă — zise Fouquet privindu-l ţintă pe lacheu — dacă acea scrisoare a căzut în mîini străine, spune-mi-o din capul locului, căci, dacă s-a făcut cumva vreo greşeală, o vei plăti cu capul.

Tobie tresări, dar se stăpîni repede.

— Monseniore — zise el — am lăsat scrisoarea în locul unde v-am spus, şi nu cer decît o jumătate de ceas pentru a vă dovedi că scrisoarea se află în mîinile domnişoarei de La Vallière, sau pentru a v-o aduce înapoi.

Aramis îl cerceta într-ascuns pe lacheu. Fouquet îl privea cu toată încrederea ; omul acesta îl servise cu vrednicie timp de douăzeci de ani.

— Bine, du-te — zise el — dar să-mi aduci dovada de care vorbeai.

Lacheul ieşi.

— Ei bine, ce crezi din toate astea ? îl întrebă Fouquet pe Aramis.

— Cred că trebuie, printr-un mijloc oarecare, să te convingi de adevăr. Mă gîndesc că scrisoarea ori a ajuns, ori n-a ajuns în mîinile domnişoarei de La Vallière ; în primul caz, trebuie ca La Vallière să ţi-o trimită înapoi, sau să-ţi dea satisfacţia de a o arde în faţa dumitale ; în al doilea caz, trebuie să căpătăm scrisoarea, chiar de-ar fi ca să ne coste un milion. Nu eşti de aceeaşi părere ?

— Da ; numai că, dragul meu episcop, mi se pare că dumneata exagerezi lucrurile.

— Orb, orb ce eşti ! murmură Aramis.

— La Vallière, pe care noi o socotim de o dibăcie fără pereche, nu-i decît o cochetă care speră că-i voi face curte, deoarece i-am şi făcut puţină, iar acum, după ce s-a încredinţat că regele e îndrăgostit de ea, speră să mă ţină în şah cu această scrisoare. E foarte firesc.

Aramis clătină din cap.

— Dumneata nu crezi la fel ? întrebă Fouquet.

— Ea nu e cochetă — răspunse Aramis.

— Dă-mi voie să-ţi spun că...

— Oh, mă pricep cînd e vorba de femei cochete — rosti Aramis.

— Prietene ! Prietene !

— A trecut mult de cînd mi-am făcut studiile, asta vrei să spui. Oh, femeile nu se schimbă niciodată !

— Da, însă bărbaţii se schimbă, şi dumneata eşti astăzi mai bănuitor ca altă dată. Apoi, începînd să rîdă, zise : Spune, dacă La Vallière ar vrea să mă iubească în proporţie de o treime, iar pe rege de două treimi, găseşti că această situaţie ar fi acceptabilă ?

Aramis se ridică, neliniştit.

— La Vallière — zise el — n-a iubit niciodată pe cineva şi nu-l va iubi decît pe rege.

— Dar, mă rog, ce-ai face dumneata ?

— Întreabă-mă mai bine ce-aş fi făcut.

— Ei bine, ce-ai fi făcut ?

— Mai întîi, nu l-aş fi lăsat pe acest om să plece.

— Tobie ?

— Da, Tobie ; e un trădător !

— Oh !

— Sînt sigur. Nu l-aş fi lăsat să iasă pînă nu mi-ar fi mărturisit adevărul.

— Dar mai e încă vreme.

— În ce sens ?

— Să-l chemăm înapoi, şi întreabă-l dumneata însuţi.

— Fie !

— Te încredinţez însă că e de prisos. Îl am de douăzeci de ani şi nu mi-a făcut niciodată nici cea mai mică încurcătură,

cu toate că — adăugă Fouquet rîzînd — nu i-ar fi fost greu de loc.

— Totuşi cheamă-l. Azi-dimineaţă mi s-a părut că l-am văzut stînd de vorbă cu unul dintre oamenii domnului Colbert.

— Unde asta ?

— În faţa grajdurilor.

— Nici pomeneală ! Toţi oamenii mei sînt la cuţite cu slugile acestui ticălos.

— L-am văzut, îţi spun ! Şi chipul lui, care trebuia să-mi fie necunoscut cînd a intrat adineauri aici, m-a izbit într-un fel neplăcut.

— De ce n-ai spus nimic atunci cînd era aici ?

— Fiindcă de-abia acum văd limpede în amintirile mele !

— Oh, oh, dumneata mă sperii, zău aşa ! spuse Fouquet. Şi lovi încă o dată în tipsie.

— Numai să nu fie prea tîrziu — zise Aramis.

Fouquet lovi a doua oară. Valetul de cameră apăru în uşă.

— Tobie ! îi spuse Fouquet. Cheamă-l pe Tobie.

Valetul de cameră se retrase, închizînd uşa.

— Mă laşi pe mine, nu-i aşa ?

— Întru totul.

— Pot folosi orice mijloc ca să aflu adevărul ?

— Orice.

— Chiar şi intimidarea ?

— Te fac procuror general în locul meu.

Aşteptară zece minute, dar în zadar. Fouquet, nerăbdător, bătu din nou în tipsie.

— Tobie ! strigă el.

— Dar, monseniore — zise valetul — s-a dus să-l caute.

— Nu poate să fie departe, nu l-am trimis nicăieri.

— Mă duc să văd, monseniore.

Şi valetul de cameră închise iarăşi uşa după el.

Aramis, în acest timp, se plimba, neliniştit, însă fără să scoată o vorbă, prin cabinet.

Mai aşteptară încă zece minute. Apoi Fouquet sună în aşa fel, încît ar fi putut să trezească un cimitir întreg. Valetul de cameră se întoarse oarecum tremurînd, ceea ce lăsa să se creadă că nu aducea o veste bună.

— Monseniorul se înşală — zise el mai înainte ca Fouquet să-i pună vreo întrebare — monseniorul trebuie să-i fi dat vreo

însărcinare lui Tobie, căci s-a dus la grajduri, a luat cel mai bun cal şi a pus şaua pe el.

— Ei bine ?

— A plecat.

— A plecat ? zbieră Fouquet. După el, să fie adus înapoi !

— Ei, ei — făcu Aramis, apucîndu-l de braţ — să ne potolim ; răul e săvîrşit.

— Răul e săvîrşit ?

— Fără îndoială, eram sigur de asta. Acum, să nu facem zarvă ; să cîntărim lovitura şi să ne apărăm, dacă mai putem.

— La urma urmei — zise Fouquet — nenorocirea nu e prea mare.

— Crezi asta ? întrebă Aramis.

— Firește. Îi e îngăduit oricărui bărbat să-i scrie un bilet de dragoste unei femei.

— Unui bărbat, da ; unui supus, nu ; mai ales cînd de această femeie e îndrăgostit regele.

— Eh, prietene dragă, regele n-o iubea pe La Vallière acum opt zile ; n-o iubea nici chiar ieri, şi scrisoarea e de ieri ; nu puteam bănui dragostea regelui, atunci cînd ea nici nu exista.

— Fie — replică Aramis. Din nenorocire însă, scrisoarea nu avea dată. Iată ceea ce mă frămîntă mai mult. Ah, dacă ar fi avut măcar data de ieri, nu m-aş mai neliniști pentru dumneata.

Fouquet ridică din umeri.

— Am intrat, aşadar, la stăpîn — zise el — şi regele să fie oare rege asupra gîndurilor şi simţurilor mele ?

— Ai dreptate — răspunse Aramis — să nu dăm lucrurilor mai multă însemnătate decît se cuvine. Şi apoi... ei bine, dacă vom fi ameninţaţi, vom găsi noi mijloacele să ne apărăm.

— Oh, ameninţaţi ! rosti Fouquet. Sper că nu vei pune această pişcătură de furnică în rîndul ameninţărilor ce mi-ar putea compromite averea şi viaţa, nu-i aşa ?

— Eh, gîndeşte-te bine, domnule Fouquet, o pişcătură de furnică poate ucide un uriaş, dacă furnica e veninoasă.

— Dar acea atotputernicie a dumitale, de care-mi vorbeai mai înainte, spune, s-a sleit oare cu totul ?

— Sînt atotputernic, da ; însă nu sînt nemuritor.

— Deocamdată, să-l regăsim pe Tobie, ăsta mi se pare a fi lucrul cel mai grabnic. Nu eşti de aceeaşi părere ?

— Oh, cît despre asta, nu vei mai da ochii cu el — zise Aramis — iar dacă îţi era de folos, lasă-te păgubaş.

— Oricum, trebuie să fie el pe undeva — zise Fouquet.

— Ai dreptate — zise Aramis — de asta mă voi îngriji eu.

VII

CEI PATRU SORŢI DE CIŞTIG AI DOAMNEI

Regina Ana o rugase pe regina cea tînără să vină să-i facă o vizită. De cîtăva vreme, suferindă şi coborînd de pe soclul frumuseţii sale, de pe soclul tinereţii ei cu acea iuţeală a declinului ce vesteşte decăderea femeilor care au luptat prea mult, Ana de Austria vedea că la metehnele trupeşti se adăuga durerea de a nu mai fi socotită decît ca o amintire firavă în mijlocul noilor frumuseţi, al spiritelor tinere şi al puterilor proaspete de la curte. Sfaturile doctorului, ca şi acelea ale oglinzii, o mîhneau mai puţin decît aceste necruţătoare avertismente ale societăţii curtenilor, care, asemenea şoarecilor de pe o corabie, părăseau cala unde apa e pe cale să pătrundă din pricina putrezirii bîrnelor.

Ana de Austria nu era de loc mulţumită de puţinele ceasuri pe care i le acorda fiul ei mai mare. Regele, fiu îndatoritor, venea la început să petreacă alături de mama lui un ceas dimineaţa şi un ceas seara, însă şi asta mai mult din bunăvoinţă decît din dragoste ; apoi, de cînd îşi luase asupră-şi cîrma treburilor statului, vizitele de dimineaţă şi de seara se reduseseră la o jumătate de ceas, pentru ca, încetul cu încetul, vizita de dimineaţă să fie pînă la urmă suprimată. Nu se mai vedeau decît la liturghie ; însăşi vizita de seara fusese înlocuită printr-o simplă întrevedere, fie la rege, în adunare, fie la DOAMNA, unde regina venea destul de voioasă, din dorinţa de a-i vedea pe cei doi fii ai ei. De aici rezultă înrîurirea crescîndă pe care DOAMNA o cucerise asupra curţii şi care făcea din casa ei locul adevăratelor reuniuni regale.

Ana de Austria simţea asta. Văzîndu-se suferindă şi osîn-

dită de suferință la retrageri din ce în ce mai dese, ea era deznădăjduită să prevadă că cele mai multe din zilele și serile sale se vor scurge de acum încolo în singurătate, restriște și amărăciune. Își amintea cu groază izolarea în care o lăsa pe vremuri cardinalul Richelieu, crude și chinuitoare seri, în cursul cărora se mîngîia totuși cu tinerețea și frumusețea sa, ce sînt totdeauna însoțite de adierile speranței. Își făuri planul de a muta curtea în casa ei și de a o atrage acolo și pe DOAMNA, cu strălucita ei suită, în reședința posomorîtă și plină de tristețe unde văduva unui rege al Franței și mama unui rege al Franței nu putea face altceva decît să consoleze cu văduvia ei timpurie soția veșnic înlăcrimată a unui rege al Franței.

Ana stătea și chibzuia. Se slujise mult de intrigă în viața ei. În vremurile bune, atunci cînd în mintea sa tînără încolțeau planuri totdeauna frumoase, avea în preajma ei, pentru a-i răscoli ambiția și dragostea, o prietenă mai zvăpăiată și mai ambițioasă ca dînsa, o prietenă pe care o iubise, lucru rar la curte, dar pe care considerațiuni josnice o îndepărtaseră apoi de ea. Dar, de atîția ani, în afară de doamna de Motteville, în afară de Molena, această doică spaniolă, confidentă în calitatea ei de compatriotă și de femeie, cine altcineva se putea mîndri de a-i fi dat vreun sfat folositor reginei? Cine, pe urmă, dintre toate aceste înfățișări tinere, îi putea aminti trecutul ei, singurul prin care mai trăia încă? Ana de Austria își aminti de doamna de Chevreuse, la început surghiunită mai mult din propria ei voință decît din aceea a regelui, apoi moartă în exil ca soție a unui gentilom obscur. Se întreba ce i-ar fi spus altădată doamna de Chevreuse în împrejurări ca acelea de acum, în împletirea lor de intrigi comune, și, după o adîncă meditație, i se părea că această femeie șireată, cu o agerime și cu o experiență bogată, îi răspundea cu glasul ei ironic: „Toți acești tineri de azi sînt săraci și lacomi de bogăție. Ei au nevoie de aur și de venituri spre a-și îndeplini dorințele lor; ia-i dar așa cum sînt și folosește-te de ei".

Ana de Austria își însuși acest sfat. Punga ei era plină; dispunea de o însemnată sumă de bani, strînsă de Mazarin pentru dînsa și pusă la loc sigur. Avea apoi cele mai frumoase pietre prețioase din Franța, și îndeosebi perle de o asemenea mărime, încît îl făceau pe rege să ofteze ori de cîte ori le vedea, deoarece perlele coroanei sale nu erau, pe lîngă acestea, decît niște mărunte boabe de mei.

Ana de Austria nu se mai bucura nici de frumusețe, nici de farmec. Era în schimb bogată și-i momea pe cei care veneau la dînsa fie lăsîndu-i să cîștige la joc, fie prin daruri făcute cu dibăcie în zilele de bună dispoziție, fie prin miluiri de rente smulse din avutul regelui, la cerere, lucru pe care se hotărîse să-l practice numai pentru a-și păstra trecerea. Și se folosi de aceste mijloace mai întîi pe lîngă DOAMNA, a cărei apropiere îi era mai necesară decît toate celelalte.

DOAMNA, cu toată încrederea pe care o avea în spiritul și în tinerețea ei, căzu în capcana ce i se întinsese. Îmbogățită rînd pe rînd cu daruri, cu înzestrări, ea prinse gustul acestor moșteniri pretimpurii.

Ana de Austria se folosi de aceleași mijloace și față de DOMNUL și chiar față de regele însuși. Organiză loterii în casa ei.

În ziua în care am ajuns cu povestirea noastră, era vorba de o astfel de încercare a norocului la regina-mamă, și bătrîna prințesă pusese la loterie două brățări foarte bogate în briliante și de o lucrătură extrem de fină. Medalioanele erau camee antice de o mare valoare ; ca preț, diamantele nu reprezentau o sumă prea considerabilă, însă originalitatea, raritatea lucrăturii ieșeau din comun, încît lumea de la curte dorea nu numai să le aibă, dar măcar să vadă aceste nestemate pe brațul reginei, și în zilele cînd ea le purta era o adevărată favoare să ți se îngăduie să le admiri, sărutîndu-i mîinile.

Curtenii adoptaseră în această privință anumite forme de galanterie, instaurînd aforismul că brățările ar fi neprețuite, dacă n-ar avea nenorocul să fie prinse pe niște brațe ca acelea ale reginei. Acest compliment avusese cinstea să fie tradus în toate limbile Europei, și peste o mic de distihuri latinești și franțuzești circulau pe această temă.

Ziua în care Ana de Austria se hotărî pentru loterie era un moment decisiv : regele nu mai dăduse de două zile pe la mama lui, iar DOAMNA făcea pe supărata după întîmplarea cu driadele și naiadele. Regelui îi trecuse supărarea, dar un alean mai puternic decît orice îl făcea să rămînă deasupra furtunilor și a plăcerilor de la curte.

Ana de Austria își alese bine momentul, dînd de veste că a doua zi, seara, va avea loc la ea faimoasa loterie. În acest scop, ea se văzu cu regina cea tînără, pe care, după cum am arătat, o chemase să-i facă o vizită în cursul dimineții.

— Copila mea — îi spuse ea — am să-ţi dau o veste bună. Regele mi-a vorbit despre dumneata lucrurile cele mai drăgălaşe. Regele e tînăr şi poate fi uşor prins în mreje ; dar, atîta timp cît vei sta lîngă mine, el nu va îndrăzni să se îndepărteze de dumneata, pentru care simte, de altfel, o dragoste puternică. Astă-seară va fi loterie la mine ; vii şi dumneata ?

— Mi s-a spus — rosti tînăra regină cu un fel de sfioasă dojană — că maiestatea voastră pune la loterie frumoasele sale brăţări, care sînt de o asemenea raritate, încît n-ar trebui să lăsăm să fie scoase din scrinul coroanei, fie şi numai pentru că sînt ale maiestăţii voastre.

— Copila mea — spuse atunci Ana de Austria, care înţelese gîndurile tinerei regine şi voia să o mîngîie pentru că nu-i făcuse ei acest dar — trebuie s-o atrag cu orice chip la mine pe DOAMNA.

— Pe DOAMNA ? murmură înroşindu-se tînăra regină.

— Fireşte ; nu crezi că e mai bine să ai alături o rivală, pentru a o supraveghea şi stăpîni, decît să-l ştii pe rege la ea, mereu dispus să-i facă curte, ca de obicei ? Această loterie e prilejul de care mă folosesc în acest scop : mă condamni oare ?

— Oh, nu ! făcu Maria-Tereza, bătînd din palme cu acea copilărească bucurie spaniolă.

— Şi nu-ţi mai pare rău, draga mea, că nu ţi-am dăruit aceste brăţări, aşa cum aveam de gînd la început ?

— Oh, nu ! Oh, nu, preabună mamă !

— Ei bine, scumpa mea fiică, atunci să te faci cît mai frumoasă, pentru ca seara noastră să fie cu adevărat strălucită : cu cît vei fi mai veselă, cu atît vei fi mai fermecătoare şi le vei umbri pe toate celelalte femei prin graţie, ca şi prin rangul dumitale.

Maria-Tereza plecă însufleţită de fericire.

După un ceas, Ana de Austria o primea pe DOAMNA, copleşind-o cu mîngîieri :

— Veste bună — zise ea — regele e încîntat de loteria mea.

— Eu — răspunse DOAMNA — nu sînt tot atît de încîntată ; să văd nişte brăţări atît de frumoase la mîinile altei femei decît ale voastre, regina mea, sau ale mele, iată ceva cu care nu mă pot împăca.

— Ei, ei — făcu Ana de Austria, ascunzînd sub un zîmbet o durere crîncenă ce-o încerca atunci — nu te revolta, fetiţo... şi nu te grăbi să iei lucrurile în rău.

— Ah, doamnă, norocul e orb... şi aveţi, mi s-a spus, două sute de bilete.

— Cam atîtea. Dar nu uita că numai unul e cîştigător.

— Ştiu. Şi cui îi va cădea ? Puteţi să-mi spuneţi ? zise DOAMNA cu deznădejde.

— Mă faci să-mi aduc aminte că am avut un vis azi-noapte... Ah, visurile nu mă înşală şi sînt rare... dorm atît de puţin.

— Ce-aţi visat ?... Vă doare ceva ?

— Nu — răspunse regina înăbuşindu-şi, cu o admirabilă stăpînire, chinul unei noi înţepături la sîn. Am visat că regele cîştigase brăţările.

— Regele ?

— Şi ai să mă întrebi ce-o să facă regele cu brăţările, nu-i aşa ?

— Într-adevăr.

— Apoi ai să adaugi că ar fi foarte bine să cîştige regele, deoarece, avînd aceste brăţări, va trebui să le dea cuiva.

— Să vi le înapoieze, de pildă.

— În cazul acesta, eu le-aş dărui imediat ; căci nu-ţi închipui, cred — spuse regina zîmbind — că am pus aceste brăţări la loterie fiindcă sînt strîmtorată. Le-am pus pentru a le dărui, fără să stîrnesc zîzanii ; dar dacă hazardul n-o să vrea să mă scoată din încurcătură, ei bine, voi corija hazardul... şi ştiu eu cui să-i ofer brăţările.

Aceste cuvinte fură însoţite de un zîmbet atît de grăitor, încît DOAMNA se simţi datoare să-l răsplătească printr-un sărut de mulţumire.

— Dar — adăugă Ana de Austria — ştii tot aşa de bine ca şi mine că regele nu-mi va înapoia brăţările, dacă le va cîştiga.

— Atunci i le va dărui reginei.

— Nu ; din acelaşi motiv pentru care nu mi le va mai da înapoi ; şi pe urmă, dacă eu aş fi vrut să i le ofer reginei, n-aş fi avut nevoie de el pentru asta.

DOAMNA aruncă o privire către brăţări, care, în caseta lor, scînteiau pe o consolă din apropiere.

— Cît sînt de frumoase ! exclamă ea suspinînd. Ah — adăugă DOAMNA — dar, iată, am uitat că visul maiestăţii voastre nu e decît un vis.

— M-ar mira foarte mult — reluă Ana de Austria — ca visul meu să mă înşele ; rareori mi se întîmplă asta.

— Atunci aţi putea fi o profetă.

— Ţi-am spus, copila mea, că eu nu visez aproape niciodată ; dar e o legătură atît de ciudată între visul acesta şi gîndurile mele ! Se potriveşte atît de bine cu planurile mele !

— Ce planuri ?

— Acela, bunăoară, ca dumneata să cîştigi brăţările.

— Prin urmare, nu le va cîştiga regele ?

— Ah — continuă Ana de Austria — nu e mult de la inima maiestăţii sale la inima dumitale... a dumitale care eşti sora lui dragă... Nu e mult, zic, astfel încît să se poată spune că visul e înşelător. Toţi sorţii sînt de partea dumitale ; ia stai şi-i socoate.

— Îi socot.

— Mai întîi, acela din vis. Dacă regele cîştigă, nu e îndoială că el îţi va dărui brăţările.

— Asta o dată.

— Dacă ai să cîştigi dumneata, le vei avea oricum.

— Se înţelege ; e şi asta cu putinţă.

— În sfîrşit, dacă le cîştigă DOMNUL !

— Oh — făcu DOAMNA rîzînd cu hohote — el le va dărui cavalerului de Lorraine.

Ana de Austria începu să rîdă ca şi nora ei, adică cu atîta poftă încît durerea o cuprinse din nou şi se îngălbeni deodată la faţă, în mijlocul acestei veselii.

— Ce aveţi ? întrebă DOAMNA înspăimîntată.

— Nimic, nimic, o împunsătură aici... Am rîs prea mult... Eram, deci, la al patrulea sorţ de cîştig.

— Oh, pe acesta nu-l văd de loc.

— Iartă-mă, dar mai sînt şi eu la rînd, şi dacă am să cîştig eu, te poţi bizui pe mine.

— Mulţumesc ! Mulţumesc ! strigă DOAMNA.

— Sper că eşti favorizată şi că visul începe să capete de pe-acum contururile depline ale realităţii.

— Într-adevăr, mă faceţi să sper şi să am încredere — zise DOAMNA — şi brăţările cîştigate în felul acesta îmi vor fi de o sută de ori mai preţioase.

— Pe diseară, deci !

— Pe diseară.

Şi prinţesele se despărţiră.

Ana de Austria, după ce își părăsi nora, își spuse, cercetînd brățările :

— Sînt prețioase, într-adevăr, deoarece, datorită lor, astă-seară îmi voi fi apropiat o inimă și voi fi descoperit totodată o taină. Apoi, întorcîndu-se spre alcovul pustiu, ea rosti în gol : Tot așa ai fi împletit și tu lucrurile, biata mea Chevreuse ?... Spune, n-am dreptate ?

Și, ca o mireasmă din alte vremuri, toată tinerețea ei, toate iluziile închipuirii sale, toată fericirea o înfășurară blînd, o dată cu ecoul acestei invocări.

VIII

LOTERIA

Seara, la ceasurile opt, toată lumea era adunată la regina-mamă.

Ana de Austria, în mare ținută de ceremonie, frumoasă prin rămășițele de frumusețe și prin toate mijloacele pe care cochetăria le poate pune în niște mîini pricepute, își ascundea, sau mai degrabă căuta să-și ascundă, în fața mulțimii de tineri curteni ce-o înconjurau și o admirau încă, datorită intereselor despre care am vorbit în capitolul precedent, urmele tot mai vizibile ale suferinței ce avea să o răpună cîțiva ani mai tîrziu.

DOAMNA, aproape tot atît de cochetă ca și Ana de Austria, iar regina, ca totdeauna, simplă și firească, erau așezate alături și își disputau bunele ei grații.

Doamnele de onoare, reunite *in corpore* ca să poată rezista cu mai multă tărie și, prin urmare, cu mai mult succes vorbelor răutăcioase pe care tinerii le aruncau asupra lor, se încurajau reciproc, ca un batalion în linie de luptă, pentru a se apăra cît mai bine și a da ripostele cuvenite.

Montalais, neîntrecută în acest război de trăgători, ocrotea întregul front prin focul neîntrerupt pe care-l îndrepta asupra inamicului.

De Saint-Aignan, deznădăjduit de severitatea îndărătnică a domnişoarei de Tonnay-Charente, încerca să-i întoarcă spatele ; dar, învins de strălucirea cuceritoare a celor doi mari ochi ai frumoasei, nu făcea decît să-şi declare în fiecare clipă înfrîngerea prin noi semne de supunere, cărora domnişoara de Tonnay-Charente le răspundea printr-o şi mai mare aroganţă. De Saint-Aignan nici nu mai ştia cărui sfînt să i se închine.

La Vallière avea în jurul ei nu o curte, ci un început de curte.

De Saint-Aignan, sperînd că în felul acesta va atrage asupra lui privirile tinerei Athénaïs, venise să o salute pe faţă cu un respect care, pentru anumite spirite mai puţin informate, lăsa să creadă că ar sta în cumpănă între Athénaïs şi Louise. Dar martorii erau tocmai aceia care nici nu văzuseră, nici nu auziseră nimic despre scena din timpul ploii. Totuşi, cum cei mai mulţi ştiau cîte ceva, şi ştiau chiar bine, dragostea lui mărturisită stîrni atenţia atît a celor mai isteţi, cît şi a celor mai proşti de la curte. A celor dintîi, pentru că-şi spuneau, unii, ca Montaigne : „Ce ştiu eu ?“ A celorlalţi, pentru că spuneau ca Rabelais : „Tot ce se poate“. Numărul cel mai mare era de partea acestora din urmă, aşa cum la vînătoare cinci sau şase copoi dibaci se iau după mirosul vînatului, în timp ce tot restul haitei se ţine după mirosul copoilor.

Prinţesele şi regina cercetau toaletele doamnelor şi domnişoarelor de onoare, ca şi pe ale celorlalte doamne ; şi astfel uitau pentru o clipă că sînt regine, pentru a-şi aduce aminte că erau femei. Adică sfîşiau din priviri, fără milă, toate fustele, aşa cum ar fi spus Molière.

Ochii celor două prinţese căzuseră în acelaşi timp asupra domnişoarei de La Vallière, care, după cum am amintit, era foarte anturată în clipa aceea. DOAMNA fu necruţătoare :

— Într-adevăr — spuse ea aplecîndu-se către regina-mamă — dacă soarta ar fi dreaptă, ar favoriza-o pe această biată La Vallière.

— Asta nu e cu putinţă — răspunse regina-mamă, zîmbind.

— De ce ?

— Pentru că nu sînt decît două sute de bilete, şi nu toată lumea a putut fi trecută pe listă.

— Aşadar, ea nu are bilet?

— Nu.

— Ce păcat! Ar fi putut să cîştige brăţările şi să le vîndă.

— Să le vîndă? se miră regina-mamă.

— Da, asta ar ajuta-o să-şi facă o zestre, şi n-ar fi sortită să se mărite fără trusou, cum probabil că se va întîmpla.

— Ce spui! Adevărat? zise regina-mamă. Biata copilă nu are îmbrăcăminte?

Şi rosti aceste cuvinte ca o femeie care n-a ştiut niciodată ce este aceea sărăcia.

— Doamne, dar priviţi: cred, Dumnezeu să mă ierte, că are aceeaşi rochie, acum, seara, pe care a purtat-o şi azi-dimineaţă la plimbare, şi pe care şi-a putut-o păstra curată datorită grijii regelui de a o apăra de ploaie.

Chiar în clipa cînd DOAMNA spunea aceste cuvinte, intră regele. Cele două prinţese poate că n-ar fi observat sosirea lui, într-atît erau de preocupate să le judece pe celelalte. Însă DOAMNA o văzu deodată pe La Vallière, care stătea în picioare în faţa galeriei, tulburîndu-se şi şoptindu-le ceva curtenilor care o înconjurau: aceştia se îndepărtară numaidecît. Mişcarea aceasta o făcu pe DOAMNA să-şi întoarcă ochii spre uşă. În aceeaşi clipă, căpitanul gărzii îl anunţă pe rege. La anunţarea regelui, La Vallière, care pînă atunci îşi avea privirea aţintită asupra galeriei, îşi lăsă repede ochii în jos.

Regele intră. Era îmbrăcat cu o măreţie plină de gust şi vorbea cu DOMNUL şi cu ducele de Roquelaure, care-l însoţeau — DOMNUL, la dreapta, ducele de Roquelaure, la stînga.

Regele se îndreptă mai întîi spre regine, pe care le salută cu un respect graţios. Luă mîna mamei sale şi o sărută, îi adresă cîteva complimente DOAMNEI în legătură cu eleganţa toaletei sale, apoi începu să păşească prin faţa adunării. La Vallière fu salutată ca toate celelalte, nici mai mult, nici mai puţin decît celelalte. După aceea, maiestatea sa reveni lîngă mama şi soţia lui.

Curtenii, văzînd că regele nu-i adresează decît o frază banală tinerei fete atît de căutată în cursul dimineţii, se grăbiră să tragă o concluzie din această răceală. Concluzia

era că regele avusese un capriciu, dar că acest capriciu îi trecuse acum. Totuşi, ei ar fi trebuit să observe un lucru, anume că, lîngă La Vallière, printre curteni, se afla domnul Fouquet, a cărui respectuoasă politeţe îi slujea de adăpost fetei, în mijlocul feluritelor tulburări ce-o frămîntau în chip vădit. Domnul Fouquet se pregătea, de altfel, să vorbească mai îndeaproape cu domnişoara de La Vallière, cînd domnul Colbert se apropie şi, după ce făcu o plecăciune în faţa lui Fouquet, după toate regulile celei mai respectuoase politeţi, păru hotărît să rămînă lîngă La Vallière pentru a sta de vorbă cu ea. Fouquet se retrase mofluz.

Toată această scenă era urmărită cu ochi mari de Montalais şi Malicorne, care-şi împărtăşeau unul altuia observaţiile proprii.

De Guiche, aşezat în dreptul unei ferestre, n-o vedea decît pe DOAMNA. Dar, cum DOAMNA, la rîndul ei, îşi îndrepta mereu privirea către La Vallière, ochii lui de Guiche, conduşi de aceia ai DOAMNEI, se întorceau din cînd în cînd şi asupra fetei. La Vallière simţi instinctiv oprindu-se asupra ei toată greutatea acestor priviri, pline, unele de interes, altele de invidie. Dar ea nu primea, ca să-şi uşureze această povară, nici un cuvînt de îmbărbătare din partea prietenelor sale, nici o privire de dragoste din partea regelui. Astfel că nimeni n-ar fi putut să spună cît de mult suferea biata copilă.

Regina-mamă ceru să se aducă măsuţa pe care se aflau biletele de loterie, în număr de două sute, şi o rugă pe doamna de Motteville să citească lista jucătorilor. E de la sine înţeles că această listă era întocmită după toate legile etichetei: regele se afla în frunte, apoi venea regina-mamă, pe urmă regina, pe urmă DOMNUL, după el DOAMNA, şi aşa mai departe.

Inimile băteau cu putere în timp ce se citea lista. La regină se aflau nu mai puţin de trei sute de invitaţi. Fiecare se întreba dacă numele său va străluci printre ale celorlalţi privilegiaţi.

Regele asculta cu aceeaşi atenţie ca şi ceilalţi. După ce fu strigat ultimul nume, el văzu că La Vallière nu fusese trecută pe listă. Toţi, de altfel, băgară de seamă această omisiune. Regele se înroşi, ca sub şfichiuirea unei aţiţări.

La Vallière, blîndă şi resemnată, nu dădu nici un semn de nemulţumire.

În tot timpul cît se citise lista, regele n-o slăbise din ochi : tînăra fată se topea sub această fericită învăluire pe care o simţea strălucind în jurul ei, prea bucuroasă şi prea curată la suflet cum era, pentru ca alt gînd, în afară de acela al iubirii, să-i fi stăpînit spiritul sau inima. Răsplătind prin necurmata lui atenţie această înduioşătoare abnegaţie, regele îi arătă iubitei lui că înţelegea tăria şi gingăşia simţămintelor ei.

După citirea listei, toate feţele femeilor omise sau uitate fură brăzdate de umbra mîhnirii. Malicorne fusese şi el uitat, printre bărbaţi, şi strîmbătura lui îi spunea limpede lui Montalais, omisă de asemenea de pe listă : „Lasă, o să ne făurim noi singuri norocul, astfel ca să nu ne mai ocolească altădată". „Oh, aşa-i" — răspunse zîmbetul înţelegător al domnişoarei Aure.

Biletele fură împărţite fiecăruia după numărul pe care-l avea. Mai întîi, regele şi-l primi pe al său, apoi regina-mamă, pe urmă DOMNUL, regina, DOAMNA, şi aşa mai departe. După aceea, Ana de Austria deschise un săculeţ din piele de Spania, în care se aflau două sute de numere gravate pe plăcuţe de sidef, şi întinse săculeţul deschis celei mai tinere dintre doamnele de onoare, pentru a trage dinăuntru o plăcuţă. Aşteptarea de-a lungul acestor pregătiri foarte domoale era mai curînd încordată de lăcomie, decît de curiozitate.

De Saint-Aignan se aplecă la urechea domnişoarei de Tonnay-Charente şi-i şopti :

— Întrucît avem fiecare cîte un număr, domnişoară, să ne unim şansele. Dumitale brăţara, dacă voi cîştiga eu ; mie, dacă vei cîştiga dumneata, o singură privire a ochilor dumitale frumoşi.

— Nu — răspunse Athénaïs — păstrează brăţara, dacă o vei cîştiga. Fiecare cu norocul lui.

— Eşti nemiloasă — zise de Saint-Aignan — şi am să te pedepsesc cu un catren :

Frumoasă Iris, eşti prea crudă
Cu dragostea ce eu ţi-o port...

— Tăcere ! îl întrerupse Athénaïs. Mă împiedici să aud numărul cîştigător.

— Numărul 1 ! strigă tînăra fată care scosese o plăcuţă de sidef din săculeţul de piele de Spania.

— Regele ! exclamă regina-mamă.

— Regele a cîştigat ! repetă regina, veselă.

— Ah, regele ! Visul vostru ! şopti voioasă DOAMNA la urechea Anei de Austria.

Singur regele nu manifestă nici un fel de încîntare. Mulţumi totuşi norocului care-l favoriza, adresînd un mic salut domnişoarei ce fusese aleasă ca vestitoare a zeiţei protectoare. Apoi, primind din mîinile Anei de Austria caseta în care se aflau brăţările, spuse, în mijlocul murmurelor nesăţioase ale adunării :

— Sînt, cu adevărat, atît de frumoase aceste brăţări ?

— Priveşte-le — răspunse Ana de Austria — şi judecă singur.

Regele se uită la ele.

— Da — zise el — şi iată, într-adevăr, un minunat medalion. Ce lucrătură !

— Ce lucrătură ! repetă DOAMNA.

Regina Maria-Tereza văzu cu uşurinţă, de la prima aruncătură de ochi, că regele nu-i va dărui ei brăţările ; dar, cum se părea că nu avea de gînd să i le ofere nici DOAMNEI, se declară mulţumită, sau aproape mulţumită.

Regele se aşeză. Cei mai intimi dintre curteni veniră, rînd pe rînd, să admire îndeaproape această minune, care, numaidecît, trecu din mînă în mînă, cu îngăduinţa regelui. Apoi toţi, cunoscători sau nu, se întrecură în laude, coplesindu-l pe rege cu felicitările lor.

Toată lumea avea, într-adevăr, ce să admire : unii briliantele, alţii felul cum erau lucrate. Doamnele mai ales se dovediră nerăbdătoare să vadă o asemenea comoară ce nu mai putea fi smulsă din mîinile cavalerilor.

— Domnilor, domnilor — zise regele, căruia nu-i scăpa nimic — s-ar spune, într-adevăr, că purtaţi brăţări ca sabinii : lăsaţi-le puţin şi doamnelor, care mi se pare a avea pe drept cuvînt pretenţia de a se pricepe mai bine ca dumneavoastră la astfel de lucruri.

Această frază i se păru DOAMNEI începutul unei hotărîri pe care tocmai o aştepta. Citea, de altfel, aceeaşi fericită speranţă în ochii reginei-mame.

Curteanul care le ţinea în mînă în clipa cînd regele făcu această observaţie în mijlocul forfotei generale se grăbi să depună brăţările în mîinile reginei Maria-Tereza, care, ştiind bine, sărmana femeie, că nu-i erau destinate ei, le privi în treacăt şi i le dădu repede DOAMNEI. Aceasta şi, mai mult decît ea, DOMNUL îşi aruncară asupra brăţărilor o privire lungă şi rîvnitoare. Apoi DOAMNA trecu bijuteriile în mîinile doamnelor din preajma ei, rostind un singur cuvînt, însă cu un accent care făcea cît o frază întreagă :

— Minunate !

Doamnele, care primiseră brăţările din mîinile Prinţesei, le cercetară îndelung, atît cît le fu în putinţă, apoi le lăsară să circule din mînă în mînă, spre dreapta.

În acest timp, regele se întreţinu în linişte cu de Guiche şi cu Fouquet. Ei vorbeau mai mult decît îi asculta el. Obişnuit să prindă din zbor frînturi de fraze, urechea lui, ca şi a tuturor oamenilor care se bucură de o superioritate nedezminţită asupra celorlalţi, nu reţinea din vorbele aruncate în dreapta şi în stînga decît pe acelea demne de a fi auzite şi care meritau un răspuns. Cît despre atenţia lui, ea era îndreptată în altă parte. Şi rătăcea prin salon, laolaltă cu privirile.

Domnişoara de Tonnay-Charente era ultima dintre doamnele înscrise pentru bilete, şi, ca şi cum şi-ar fi păstrat locul pe care-l avea pe listă, după ea nu mai urmau decît Montalais şi La Vallière. Cînd brăţările ajunseră la acestea două de la capătul rîndului, se părea că nimeni nu le mai dădea atenţie. Neînsemnătatea mîinilor care mîngîiau în acel moment podoabele făcea parcă să scadă valoarea giuvaerurilor. Ceea ce n-o împiedica pe Montalais să tresară de plăcere, de invidie şi de poftă, văzînd pietrele de o rară frumuseţe, încîntată de ele mai mult decît de felul cum erau lucrate. Nu putea fi îndoială că, pusă să aleagă între preţuirea lor în bani şi frumuseţea lor artistică, Montalais n-ar fi şovăit să prefere diamantele, cameelor. De aceea, îi venea greu să se despartă de ele şi să i le treacă prietenei sale La Vallière. Aceasta se uită la nestemate cu o privire aproape nepăsătoare.

— Ah, cît de bogate sînt aceste brăţări ! Şi ce minunate sînt ! exclamă Montalais. Iar tu nu te extaziezi în faţa lor, Louise ! Zău, parcă nici n-ai fi femeie !

— Ba da — răspunse tînăra fată cu un accent de adorabilă melancolie. Dar la ce bun să rîvneşti ceva care nu se poate să ne aparţină ?

Regele, cu capul aplecat înainte, asculta ceea ce spunea tînăra fată. Abia îi atinse urechea murmurul glasului ei, că se ridică plin de strălucire, străbătu tot cercul, pentru a ajunge de la locul său la locul unde se afla La Vallière, şi-i spuse :

— Domnişoară, te înşeli ! Eşti femeie, şi orice femeie are dreptul să rîvnească asemenea bijuterii.

— Oh, sire ! zise La Vallière. Maiestatea voastră nu crede oare de loc în modestia mea ?

— Cred că eşti înzestrată cu toate virtuţile, domnişoară, cu sinceritate, ca şi cu celelalte ; te rog deci să-mi spui, cu sinceritate, ce părere ai despre aceste brăţări ?

— Că sînt frumoase, sire, şi că nu pot fi oferite decît unei regine.

— Mă bucur că ai o asemenea părere, domnişoară ; brăţările sînt ale dumitale, şi regele te roagă să le primeşti.

Şi cum, printr-o mişcare ce semăna mai mult a groază, La Vallière îi întindea regelui caseta, regele îndepărtă cu blîndeţe mîna tremurătoare a domnişoarei de La Vallière. O tăcere de uimire, mai funebră decît tăcerea din preajma unui mort, cuprinse adunarea. Totuşi, în partea unde se aflau reginele nu se auzise ceea ce spusese el, nu se înţelesese ceea ce făcuse regele. O prietenă binevoitoare îşi luă sarcina să răspîndească vestea. Aceasta fu Tonnay-Charente, căreia DOAMNA îi făcu semn să se apropie.

— Ah, Doamne ! exclamă de Tonnay-Charente. Ce fericire pe La Vallière ! Regele i-a dăruit brăţările !

DOAMNA îşi muşcă buzele cu atîta putere, încît sîngele îi ţîşni la suprafaţa pielii. Regina cea tînără privi rînd pe rînd, cînd spre La Vallière, cînd spre DOAMNA, şi începu să rîdă. Ana de Austria îşi sprijini bărbia în pumnul ei alb şi rămase un răstimp adîncită în mrejele unei bănuieli ce-i zdrobea spiritul şi ale unei dureri cumplite, ce-i sfîşia inima. De Guiche, văzînd-o pe DOAMNA că păleşte, şi înţelegînd pricina ce-o făcea să pălească, părăsi repede adu-

narea și dispăru. Malicorne putu atunci să se strecoare lîngă Montalais și, la adăpostul zarvei convorbirilor ce se stîrniră, îi spuse :

— Aure, ai alături de tine norocul și viitorul nostru.

— Da — răspunse Montalais.

Și o îmbrățișă cu dragoste pe La Vallière, deși în sinea ei ar fi fost în stare s-o sugrume.

IX

MALAGA

În tot timpul acestei lungi și îndîrjite ciocniri între ambițiile de la curte și poftirile inimilor, unul dintre personajele noastre, poate cel mai puțin demn de a fi neglijat, era totuși foarte neglijat, foarte uitat și foarte nenorocit.

Într-adevăr, d'Artagnan, d'Artagnan, căci se cuvine să-i spunem pe nume pentru a ne aduce aminte că mai exista și el, d'Artagnan nu avea absolut nimic comun cu această lume ușuratică și plină de strălucire. După ce-l urmase pe rege timp de două zile la Fontainebleau și după ce privise toate aventurile ciobănești și toate travestirile eroi-comice ale suveranului său, mușchetarul simțise că toate acestea nu aveau nici o legătură cu rosturile vieții lui. Oprit la fiece pas de oameni care-l întrebau :

— Cum găsești că-mi vine acest costum, domnule d'Artagnan ?

El răspundea cu glasul său potolit, dar batjocoritor :

— Găsesc că ești la fel de bine îmbrăcat ca și cea mai frumoasă maimuță din bîlciul de la Saint-Laurent.

Era unul din complimentele pe care le făcea d'Artagnan atunci cînd nu voia să facă altul ; vrînd-nevrînd, omul trebuia să se mulțumească și cu atît. Iar cînd era întrebat :

— Domnule d'Artagnan, cum ai să te îmbraci astă-seară ?

El răspundea :

— Diseară am să mă dezbrac.

Ceea ce le făcea să rîdă chiar şi pe doamne.

Dar, după două zile petrecute astfel, muşchetarul, văzînd că nimic serios nu se întîmplă în jurul său şi că regele uitase cu totul, sau cel puţin părea că uitase cu desăvîrşire de Paris, de Saint-Mandé şi de Belle-Isle, că domnul Colbert nu se gîndea decît la lampioane şi la focuri de artificii, că doamnele aveau pentru ce să-şi facă ocheade sau să primească ocheade o lună de zile de aici încolo, d'Artagnan îi ceru regelui un concediu pentru treburi de familie.

În seara cînd d'Artagnan îi cerea acest lucru, regele se pregătea de culcare, istovit de atîtea jocuri şi dansuri.

— Vrei să mă părăseşti, domnule d'Artagnan ? îl întrebă el cu un aer mirat.

Ludovic al XIV-lea nu putea înţelege că cineva dorea să se despartă de el cînd avea marea cinste să se afle în preajma sa.

— Sire — zise d'Artagnan — vă părăsesc întrucît nu vă mai pot fi de nici un folos. Ah, dacă aş putea să vă fiu sprijin în timp ce dansaţi, atunci ar fi cu totul altceva !

— Dar, dragă domnule d'Artagnan — răspunse regele cu gravitate — în dansurile noastre n-avem nevoie de sprijin.

— Ah — făcu muşchetarul cu ironia lui fină — iată, nu ştiam asta !

— Dar nu m-ai văzut oare dansînd ? întrebă regele.

— Ba da ; însă eu credeam că jocul se încinge pe măsură ce se desfăşoară. M-am înşelat : un motiv în plus ca să mă retrag. Sire, o repet, nu aveţi nevoie de mine ; de altminteri, dacă maiestatea voastră va avea nevoie, va şti unde să mă găsească.

— Bine — zise regele.

Şi-i încuviinţă concediul.

Aşadar, nu-l vom mai căuta pe d'Artagnan la Fontainebleau, ar fi de prisos ; dar, cu îngăduinţa cititorilor, îl vom regăsi în strada Lombarzilor, la „Drugul de Aur", la venerabilul nostru prieten Planchet.

Sînt ceasurile opt seara, e cald, o singură fereastră a rămas deschisă, aceea a unei odăi de la primul cat. Un miros de băcănie, amestecat cu mirosul mai puţin exotic, dar mai pătrunzător, al gunoaielor de pe stradă, urcă spre nările muşchetarului. D'Artagnan, trîntit într-un jilţ înalt, cu spă-

tarul drept, cu picioarele nu întinse, ci rezemate de un scăunel, formează unghiul cel mai obtuz din cîte se pot închipui. Ochiul său, atît de ager şi atît de iscoditor de obicei, e acum fix, aproape închis, şi a luat drept ţintă neschimbătoare micul colţ de cer albastru ce se zăreşte dincolo de ascuţişul coşurilor ; pata aceasta albastră nu e mai mare decît ar trebui ca să fie cîrpit cu ea unul din sacii cu linte sau cu fasole ce constituie principala mobilă din prăvălia de la parter.

Întins astfel, cufundat astfel în contemplarea transfenestrală, d'Artagnan nu mai e un războinic, nu mai e un ofiţer al palatului, ci un burghez dormitînd între masa de prînz şi cină, între cină şi culcare ; unul din acele respectabile creiere scorojite în care nu se mai găseşte loc pentru nici o idee, într-atît materia stă de strajă la porţile înţelepciunii şi are grijă să împiedice cu îndărătnicie contrabanda ce s-ar putea face prin introducerea vreunui simptom de gîndire în cutia craniană.

Am spus că se înnoptase ; în dughene se aprindeau lămpile, în timp ce ferestrele de la apartamentele de sus se închideau ; o patrulă de soldaţi de pază făcea să se audă pe stradă tropotul neregulat al paşilor. D'Artagnan continua să nu audă nimic şi să nu vadă decît colţişorul lui de cer albastru. La doi paşi de el, în întuneric, culcat pe un sac de porumb, Planchet, întins pe burtă deasupra sacului, cu mîinile împreunate sub bărbie, îl privea pe d'Artagnan cum se gîndeşte, visează sau poate doarme cu ochii deschişi. Observarea aceasta dăinuia de cîtăva vreme. În cele din urmă, Planchet începu să mormăie :

— Hm ! Hm !.

D'Artagnan însă nu făcu nici o mişcare. Planchet îşi spuse atunci că va trebui să recurgă la un mijloc mai de ispravă ; după ce cumpăni îndelung, ceea ce i se păru lui mai potrivit în împrejurările de faţă fu să se prăvale de pe sacul său pe duşumea, boscorodindu-se pe el însuşi :

— Nătăraule !

Dar, oricît de mare ar fi fost tărăboiul făcut de Planchet în căderea sa, d'Artagnan, care în cursul vieţii lui auzise destule zgomote şi mai mari, păru să nu dea nici cea mai mică atenţie celui de acum. Nu-i vorbă, tocmai atunci o căruţă uriaşă, încărcată cu pietre, coborînd de pe strada Saint-Médéric, înăbuşi cu uruitul roţilor sale bufnitura căderii

lui Planchet. Totuşi, Planchet crezu că-l vede zîmbind uşor, în semn de mută încuviinţare, la cuvîntul nătărău. Ceea ce, prinzînd curaj, îl făcu să întrebe :

— Dormiţi cumva, domnule d'Artagnan ?

— Nu, Planchet, nici *măcar* nu dorm — răspunse muşchetarul.

— Mă doare inima — rosti Planchet — auzindu-vă vorbind aşa : nici *măcar*.

— Dar de ce, dragă Planchet ? Oare acest cuvînt nu e şi el din limba noastră ?

— Ba da, domnule d'Artagnan.

— Atunci ?

— Ei bine, acest cuvînt mă întristează adînc.

— Explică-mi şi mie tristeţea ta, Planchet — zise d'Artagnan.

— Cînd spuneţi că nici nu dormiţi măcar, e ca şi cum aţi spune că nu aveţi nici măcar mîngîierea de a dormi. Sau, cu alte cuvinte, e ca şi cum aţi spune : Planchet, mă plictisesc de moarte.

— Planchet, tu ştii însă că eu nu mă plictisesc niciodată.

— În afară de astăzi şi de alaltăieri.

— Hm !

— Domnule d'Artagnan, iată opt zile de cînd v-aţi întors de la Fontainebleau ; iată opt zile de cînd nu mai aveţi nici ordine de dat, nici companie de comandat. Vă lipseşte bubuitul muschetelor, al tobelor şi al regalităţii ; la drept vorbind, eu, care am ţinut în mînă o muschetă, înţeleg asta.

— Planchet — răspunse d'Artagnan — te încredinţez că nu mă plictisesc cîtuşi de puţin aici.

— Atunci, ce faceţi acolo, întins ca un mort ?

— Prietene Planchet, era în timpul asediului din La Rochelle, cînd mă aflam acolo, cînd te aflai şi tu, cînd ne aflam cu toţii laolaltă, era în timpul asediului din La Rochelle un arab vestit pentru priceperea lui de a trage cu tunul. Era un băiat deştept, cu toate că avea o culoare ciudată, culoarea măslinelor tale. Ei bine, acest arab, după ce mînca sau după ce-şi termina treaba, se culca şi stătea nemişcat, aşa cum stau eu acum, şi fuma nu ştiu ce buruiană de leac, trăgînd fumul printr-o ţeavă lungă, cu vîrful de chihlimbar ; iar dacă vreun comandant, trecînd pe acolo, îl mustruluia că-l vede mereu dormind, el răspundea netulbu-

rat: „Mai bine să stai jos decît în picioare, mai bine să dormi decît să şezi, mai bine mort decît culcat".

— Era un arab întunecat şi prin culoarea şi prin cugetările lui — zise Planchet. Mi-l amintesc prea bine. Reteza capetele protestanţilor cu o deosebită plăcere.

— Întocmai, şi le îmbălsăma atunci cînd credea el că merită osteneala.

— Da, iar cînd se apuca să îmbălsămeze cu ierburile şi buruienile lui vrăjite, semăna cu unul care împleteşte coşuri.

— Da, Planchet, acela e, ai dreptate.

— Oh, am şi eu oleacă de memorie!

— Nu mă îndoiesc; dar ce zici de felul cum gîndea el?

— Domnule, îl găsesc desăvîrşit într-o privinţă şi neghiob în alta.

— Limpede, Planchet, limpede!

— Ei bine, domnule, într-adevăr, mai bine să stai jos decît în picioare, mai ales atunci cînd eşti obosit, în anumite împrejurări... (Şi Planchet zîmbi cu un aer strengăresc.) Mai bine să dormi decît să şezi; dar cît despre ultima cugetare: mai bine mort decît culcat, spun deschis că pe asta o socot fără noimă. Preferinţa mea de netăgăduit este pentru pat, şi dacă dumneavoastră nu sînteţi de aceeaşi părere, este numai din pricină că, după cum am mai avut cinstea de a o spune, vă plictisiţi de moarte.

— Planchet, tu îl cunoşti pe domnul La Fontaine?

— Spiţerul din colţul străzii Saint-Médéric?

— Nu, fabulistul.

— A, jupînul corb...?

— Exact. Ei bine, eu sînt ca iepurele lui.

— Are, deci, şi un iepure?

— Are tot soiul de dobitoace.

— Ei bine, şi ce face, mă rog, acest iepure?

— Se gîndeşte.

— O, o!

— Planchet, eu sînt ca iepurele domnului La Fontaine: mă gîndesc.

— Vă gîndiţi? spuse Planchet cu îngrijorare.

— Da: locuinţa ta, Planchet, e destul de tristă ca să te îmbie la cugetări; eşti de acord, sper.

— Totuşi, domnule, aveţi vederea la stradă.

— La naiba, şi asta ţi se pare odihnitor, nu-i aşa?

— Nu e mai puțin adevărat, domnule, că dacă ați locui în partea din dos, v-ați plictisi și mai rău... Nu, vreau să spun că v-ați gîndi și mai mult.

— Pe cinstea mea, nu știu, Planchet.

— Chipurile — zise băcanul — dacă gîndurile dumneavoastră ar fi ca acelea care v-au îndrumat spre restaurarea regelui Carol al II-lea...

Și Planchet lăsă să se audă un mic rîs ce nu era lipsit de o anumită semnificație.

— Ah, Planchet, prietene — zise d'Artagnan — ai început să fii ambițios.

— Oare nu s-o mai fi găsind vreun rege de restaurat, domnule d'Artagnan, sau vreun Monck de închis în ladă?

— Nu, dragul meu Planchet, toți regii sînt așezați pe tronurile lor... poate mai puțin bine decît stau eu pe scaunul acesta, dar, în sfîrșit, își are fiecare tronul lui.

Și d'Artagnan scoase un oftat.

— Domnule d'Artagnan — zise Planchet — dumneavoastră mă faceți să sufăr.

— Ești prea bun, Planchet.

— Am o bănuială, Dumnezeu să mă ierte.

— Ce bănuială?

— Domnule d'Artagnan, văd că slăbiți...

— Oh — făcu d'Artagnan, lovindu-se în pieptul care răsună ca o platoșă goală — e cu neputință, Planchet!

— Ah, vedeți — zise Planchet cu însuflețire — dacă e să slăbiți în casa mea...

— Ei bine?

— Ei bine, sînt gata să fac o nelegiuire.

— Nu mai spune!

— Da.

— Și ce-ai face? Ia să vedem.

— L-aș căuta pe cel care vă pricinuiește necazurile.

— Iată că acum am un necaz.

— Da, chiar aveți unul.

— Nu, Planchet, nu.

— Dar eu vă spun că da, aveți un necaz, care vă face să slăbiți.

— Slăbesc? Ești sigur?

— Văzînd cu ochii... Malaga! Dacă veţi slăbi şi mai mult, pun mîna pe spadă şi mă duc drept la domnul d'Herblay, să-i tai beregata.

— Hei! făcu d'Artagnan săltîndu-se în jilţul său. Ce tot spui acolo, Planchet? Ce amestec are numele domnului d'Herblay în băcănia ta?

— Bine, bine, supăraţi-vă dacă vreţi, înjuraţi-mă dacă vă place, dar, la dracu, ştiu eu ce ştiu!

După aceste din urmă cuvinte ale lui Planchet, d'Artagnan se aşează în jilţ în aşa fel, încît să nu-i scape nimic din ochi, adică rămase cu cele două mîini sprijinite pe genunchi şi cu gîtul întins spre cumsecadele băcan.

— Haide, explică-te — zise el — şi spune-mi cum de-ai putut să rosteşti un asemenea blestem? Domnul d'Herblay, fostul tău şef, prietenul meu, om al bisericii, un mușchetar care a ajuns episcop, şi vrei să ridici spada împotriva lui, Planchet?

— Aş ridica spada şi împotriva tatălui meu, cînd vă văd în halul ăsta.

— Domnul d'Herblay, un gentilom!

— Puţin îmi pasă mie dacă e sau nu gentilom. Vă face să aveţi gînduri negre, iată tot ce ştiu. Şi gîndurile negre vă slăbesc. Malaga! Nu vreau ca domnul d'Artagnan să plece de la mine mai slab decît cînd a venit.

— Cum mă face să am gînduri negre? Hai, lămureşte-mă, lămureşte-mă!

— Iată trei nopţi de cînd visaţi urît.

— Eu?

— Da, dumneavoastră, şi în aceste visuri strigaţi mereu: „Aramis! Prefăcutul de Aramis!"

— Ah, am spus eu asta? zise d'Artagnan neliniştit.

— Aţi spus-o, pe cinstea lui Planchet.

— Ei, şi mai departe? Ştii zicătoarea, prietene: „Visul te minte".

— Nu; căci, de trei zile, de cîte ori aţi ieşit din casă, nu uitaţi să mă întrebaţi la întoarcere: „L-ai văzut pe domnul d'Herblay?" Sau: „Ai primit vreo scrisoare pentru mine din partea domnului d'Herblay?"

— Dar mi se pare că e firesc să mă interesez de acest bun prieten, nu-i aşa? zise d'Artagnan.

— Nimic de zis, dar nu pînă într-atît ca să slăbiţi.

— Planchet, am să mă îngraș, îți dau cuvîntul meu de onoare!

— Bine, domnule, primesc; fiindcă știu că atunci cînd vă dați cuvîntul de onoare, el e sfînt.

— Și nu-l voi mai visa pe Aramis.

— Foarte bine.

— Nu te voi mai întreba dacă au sosit scrisori de la domnul d'Herblay.

— Minunat!

— Dar să-mi explici un lucru.

— Spuneți, domnule.

— Mie nu-mi scapă nimic...

— Știu asta.

— Și adineauri ai rostit o ocară neobișnuită...

— Da.

— Pe care n-o rostești oricînd.

— Malaga! Asta vreți să spuneți?

— Întocmai.

— E înjurătura mea preferată de cînd sînt băcan.

— Ai dreptate, e un nume de stafidă.

— E înjurătura mea de mînie! O dată ce-am zis Malaga, nu mai sînt om.

— Dar nu-ți cunoșteam această înjurătură.

— Așa e, domnule, am împrumutat-o și eu de la alții.

Și Planchet, rostind aceste cuvinte, clipi din ochi cu un aer șiret, lucru ce-i atrase atenția lui d'Artagnan.

— He! He! făcu el.

Planchet repetă:

— He! He!

— Haide, haide, domnule Planchet!

— Doamne sfinte, domnule — zise Planchet — eu nu sînt ca dumneata, eu nu-mi petrec viața gîndind.

— Foarte rău.

— Vreau să spun plictisindu-mă; viața noastră e scurtă, domnule, de ce să nu ne bucurăm de ea?

— Ești un filozof epicurean, după cît se pare, Planchet.

— Și de ce nu? Mîna e zdravănă, scrie și cîntărește zahărul sau mirodeniile; piciorul e sănătos, dansează sau te duce la plimbare; stomacul are dinți buni, rupe și mistuie; inima nu e prea învîrtoșată; ei bine, domnule...

— Ei bine, ce, Planchet?

— Ah, iată !... zise Planchet frecîndu-şi mîinile.

D'Artagnan îşi puse picior peste picior.

— Planchet, prietene — zise el — mă sperii şi mă uimeşti.

— Pentru ce, domnule ?

— Fiindcă îmi apari sub o lumină cu totul nouă.

Planchet, măgulit peste măsură, continuă să-şi frece mîinile de-ai fi zis că vrea să le jupoaie.

— Ah, ah — murmură el — fiindcă nu sînt decît un animal de povară, dumneavoastră mă socotiţi un prostănac ?

— Bine, Planchet, şi asta e o judecată în felul ei.

— Urmăriţi-mi firul gîndurilor, domnule — adăugă Planchet. Mi-am spus : fără plăcere nu există fericire pe pămînt.

— Oh, e foarte adevărat ce-ai spus, Planchet ! îl întrerupse d'Artagnan.

— Dar, mergînd mai departe, dacă nu e plăcere, care nu se întîlneşte pe toate cărările, să avem măcar unele mîngîieri...

— Şi tu le ai ?

— De bună seamă.

— Explică-mi şi mie cum se întîmplă asta !

— Mă înarmez cu un scut, ca să mă apăr de urît. Îmi orînduiesc timpul cît pot s-o duc fără grijă, şi în ziua cînd simt că începe să-mi fie urît, mă pun pe petreceri.

— Şi treaba asta nu e grea ?

— Cîtuşi de puţin.

— Iar toate astea le-ai descoperit tu singur ?

— Eu singur.

— E o adevărată minune !

— Ce-aţi zis ?

— Am zis că filozofia ta n-are pereche pe lume.

— Ei bine, atunci urmaţi pilda mea.

— Mă ispiteşte s-o fac.

— Trăiţi ca mine.

— Nici n-aş dori altceva mai bun ; numai că nu toate sufletele sînt plămădite din acelaşi aluat şi s-ar putea ca, vrînd să petrec ca tine, să mă plictisesc şi mai rău...

— Eh, încercaţi mai întîi.

— Cum faci tu ? Să vedem.

— Aţi băgat de seamă că dispar din cînd în cînd ?

— Da.
— Într-un anumit fel ?
— La intervale regulate.
— Pe legea mea, așa e ! Prin urmare, ați băgat de seamă ?
— Dragul meu Planchet, tu înțelegi că atunci cînd te vezi cu cineva aproape în fiecare zi, dacă unul dispare, celălalt îi simte lipsa. Oare tu nu-mi simți lipsa, cînd eu sînt în campanie ?
— Foarte mult. E ca și cum aș fi un trup fără suflet.
— Acestea fiind zise, să mergem mai departe.
— Cam la ce dată am obiceiul să dispar ?
— La 15 și la 30 ale fiecărei luni.
— Și stau plecat ?
— Una ori două, uneori trei, uneori patru zile.
— Ce credeți că făceam eu în acest timp ?
— Încasări.
— Iar la întoarcere cum mă găseați la înfățișare ?
— Foarte mulțumit.
— Vedeți, dumneavoastră înșivă o spuneți, totdeauna mulțumit. Și de unde venea această mulțumire ?
— De acolo că negoțul îți merge bine ; că toate cumpărăturile de orez, de prune, de zahăr rafinat, de pere uscate, de siropuri îți ieșeau la socoteală. Tu ai avut mereu o fire deosebită, Planchet ; de aceea n-am fost cîtuși de puțin mirat văzîndu-te că te faci băcan, care este unul din negoțurile cele mai variate și mai plăcute, întrucît umbli aproape numai cu mărfuri culese din sînul naturii, totdeauna gustoase și înmiresmate.
— E bine spus, domnule ; dar cît de mult greșiți !
— Cum, greșesc ?
— Cînd spuneți că mă duc la fiecare cincisprezece zile după încasări sau cumpărături. Oh, oh, domnule, cum naiba ați putut să credeți una ca sta ? Oh, oh, oh !
Și Planchet începu să rîdă cu atîta poftă, încît îl făcea pe d'Artagnan să se îndoiască adînc de propria lui înțelepciune.
— Mărturisesc — zise mușchetarul — că nu sînt la înălțimea ta.
— Domnule, așa e !
— Cum așa e ?

— Trebuie să fie așa, de vreme ce o spuneți dumneavoastră ; dar țineți seama că asta nu vă face să scădeți cu nimic în fața mea.

— Ah, ce fericire !

— Nu, dumneavoastră sînteți un om de geniu, zău ! Cînd e vorba de război, de surprinderi, de tactică și de încercuiri neașteptate, Doamne, regii par niște nimicuri pe lîngă dumneavoastră. Dar în privința odihnei sufletești, a îngrijirii trupești, a dulcelii vieții, dacă se poate spune așa, ei bine, domnule, să nu-mi pomeniți de oamenii de geniu, fiindcă ei sînt propriii lor călăi.

— Bine, Planchet — zise d'Artagnan fremătînd de curiozitate — iată că te ascult cu cel mai mare interes.

— Acum vă plictisiți mai puțin decît adineauri, nu-i așa?

— Nu mă plictisesc de loc ; dimpotrivă, de cînd ai început să-mi vorbești, petrec de minune.

— Atunci, să-i dăm înainte. Am să vă vindec eu, lăsați pe mine !

— Nici nu doresc altceva.

— Vreți să încerc ?

— Chiar acum.

— Fie. Aveți niscaiva cai aici ?

— Da : zece, douăzeci, treizeci.

— Nu e nevoie de atîția ; doi sînt de ajuns.

— Îți stau la dispoziție, Planchet.

— Bun. Vă iau cu mine.

— Cînd ?

— Mîine.

— Unde ?

— Ah, prea întrebați multe.

— Oricum, trebuie să recunoști că mă interesează să știu unde mă duc.

— Vă place viața la țară ?

— Prea puțin, Planchet.

— Atunci vă place la oraș ?

— Depinde.

— Ei bine, am să vă duc într-un loc jumătate oraș, jumătate sat.

— S-a făcut.

— Într-un loc unde o să vă simțiți bine, sînt sigur.

— Minunat !

— Şi, ciudăţenie, într-un loc de unde aţi fugit fiindcă vi se ura.

— Mie ?

— De moarte !

— La Fontainebleau vrei să zici ?

— La Fontainebleau, da.

— Te duci la Fontainebleau, aşa dar ?

— Acolo mă duc.

— Şi ce-ai să faci tu la Fontainebleau. Doamne sfinte ?

Planchet îi răspunse lui d'Artagnan printr-o clipire din ochi plină de şiretenie.

— Ai vreun petic de pămînt pe acolo, nelegiuitule ?

— Oh, o sărăcie, o cocioabă.

— Te-am prins.

— Dar e frumuşică, pe cuvîntul meu de onoare !

— Voi merge la moşia lui Planchet ! exclamă d'Artagnan.

— Oricînd veţi voi.

— Dar parcă spuneai că mîine !

— Mîine, dacă vreţi ; şi aşa mîine sîntem în 14, adică în ajunul zilei cînd încep să mă tem de plictiseală. Prin urmare, ne-am înţeles.

— Ne-am înţeles.

— Îmi veţi împrumuta un cal de-al dumneavoastră ?

— Pe cel mai bun.

— Nu, îl prefer pe cel mai blînd ; n-am fost niciodată un călăreţ straşnic, dumneavoastră ştiţi, iar în băcănie mi s-au ruginit mădularele şi mai mult ; şi apoi...

— Şi apoi ?

— Şi apoi — adăugă Planchet cu o altă clipire din ochi — nu vreau să mă obosesc.

— De ce ? se încumetă să întrebe d'Artagnan.

— Fiindcă nu m-aş mai putea distra — răspunse Planchet, şi cu aceasta se ridică de pe sacul său de porumb, întinzîndu-se şi pocnindu-şi toate oasele, unul după altul, într-un fel de armonie prelungă.

— Planchet ! Planchet ! strigă d'Artagnan. Declar că nu se găseşte pe pămînt un sybarit [1] care să se poată asemui cu

[1] Locuitor al Sybaris-ului, colonie elină din Italia, în regiunea Lucania, distrusă în anul 510 î.e.n., rămasă celebră pentru lenevia, moleşeala şi gustul de petreceri al locuitorilor săi, care au intrat în acest fel de legendă. În înţelesul general — om leneş şi petrecăreţ.

tine. Ah, Planchet, se vede cît de colo că n-am mîncat împreună, unul lîngă altul, un butoi de sare!

— Şi pentru ce asta, domnule?

— Pentru că nu te cunosc încă îndeajuns — răspunse d'Artagnan — hotărît lucru, abia acum încep să cred ceea ce gîndisem la Boulogne, în ziua cînd l-ai sugrumat, sau era s-o faci, pe Lubin, valetul domnului de Wardes, şi anume, Planchet, că tu eşti un om tare de ispravă.

Planchet se porni să rîdă cu un rîs plin de înfumurare, îi spuse bună seara muşchetarului şi coborî în odaia din spatele prăvăliei, care-i slujea drept cameră de culcare. D'Artagnan îşi reluă poziţia de la început, în jilţ, şi fruntea lui, descreţită o clipă, deveni mai îngîndurată ca oricînd. Aproape că şi uitase năzbîtiile şi visurile lui Planchet. „Da — îşi spuse el, reluînd firul gîndurilor întrerupt de hazlia convorbire pe care am redat-o mai sus — da, aici e totul:

1. Să aflu ce voia Baisemeaux de la Aramis;
2. Să aflu pentru ce Aramis se fereşte de mine;
3. Să aflu unde e Porthos.

Asupra acestor trei puncte pluteşte un mister. Dar — continuă d'Artagnan — întrucît prietenii noştri nu vor să mărturisească nimic, să ne bizuim pe biata noastră deşteptăciune. Vom face ce-om putea, la dracu! Sau, Malaga! cum spune Planchet."

X

SCRISOAREA DOMNULUI BAISEMEAUX

Credincios planului său, a doua zi dimineaţa d'Artagnan se duse să-i facă o vizită domnului Baisemeaux.

La Bastilia era zi de curăţenie: tunurile erau frecate, lustruite, scările spălate; temnicerii căutau parcă să-şi lustruiască pînă şi cheile. Cît despre soldaţii din garnizoană,

ei se plimbau prin curţile interioare, sub pretext că erau destul de curaţi.

Comandantul Baisemeaux îl primi pe d'Artagnan într-un chip mai mult decît amabil ; dar fu cu el de o rezervă atît de mare, încît d'Artagnan, cu toată dibăcia lui, nu putu să-i smulgă din gură o singură silabă. Cu cît se ferea mai mult, cu atît neîncrederea lui d'Artagnan sporea. Acesta din urmă sfîrşi chiar prin a-şi spune că purtarea comandantului se datora vreunei dispoziţii proaspete, primite anume. Căci Baisemeaux nu i se păruse lui d'Artagnan, la Palatul Regal, omul rece şi de nepătruns pe care-l găsea acum la Bastilia. Cînd d'Artagnan încercă să-l facă să vorbească despre afacerile băneşti atît de grabnice care-l mînaseră atunci în căutarea lui Aramis şi care-i stîrniseră atîta chef de vorbă în seara aceea, Baisemeaux spuse că are de dat nişte ordine în închisoare şi-l lăsă pe d'Artagnan să se frămînte atît de îndelung în aşteptare, încît muşchetarul nostru, încredinţat că nu va scoate nici o vorbă de la el, părăsi Bastilia înainte ca Baisemeaux să se fi întors din inspecţia lui. Dar în minte îi încolţise o bănuială, şi odată bănuiala ivită, spiritul lui d'Artagnan nu mai avea astîmpăr. El era, printre oameni, ceea ce pisica e printre patrupede — întruparea neliniştii şi în acelaşi timp a nerăbdării. O pisică aţîţată nu mai stă locului, asemenea unui ghemotoc de mătase pe care vîntul îl poartă în toate părţile. O pisică la pîndă e ca şi moartă la postul ei de observaţie, şi nici foamea, nici setea n-o pot clătina din nemişcarea sa.

D'Artagnan, care ardea de nerăbdare, îşi scutură deodată acest simţămînt, ca pe o mantie prea grea. Îşi spunea că lucrul ce i se ascundea era tocmai acela pe care ar trebui să-l ştie cu tot dinadinsul. În consecinţă, el se gîndi că Baisemeaux se va grăbi să-i dea de veste lui Aramis, dacă Aramis îi va fi spus să facă aceasta. Ceea ce se şi întîmplă.

Baisemeaux abia avu timp să se întoarcă din turn, că d'Artagnan se şi puse la pîndă într-un colţ de lîngă strada Petit-Muse, în aşa fel că vedea de acolo pe toţi cei care ieşeau pe poarta Bastiliei. După vreun ceas de pîndă, lîngă „Grapa de Aur", de sub un zăplaz unde găsise un petic de umbră, d'Artagnan văzu ieşind un soldat din gardă. Asta era cea mai bună dovadă pe care ar fi dorit-o. Orice paznic sau temnicer îşi avea zilele şi chiar orele de ieşire din Bas-

tilia, deoarece toți erau constrînși să nu aibă nici neveste, nici locuință în castel și, prin urmare, puteau ieși oricînd, fără să trezească curiozitatea cuiva. Numai că un soldat încazarmat trebuia să stea înăuntru o zi și o noapte, atunci cînd era de gardă, asta o știa toată lumea, și d'Artagnan o știa mai bine ca oricine. Un astfel de soldat nu putea să fasă în ținută de serviciu decît dacă avea de îndeplinit un ordin grabnic și însemnat.

Soldatul, spuneam, ieși din Bastilia și, încet-încet, ca un fericit muritor căruia în loc să stea încremenit în fața unui pîrlit de corp de gardă sau într-un bastion nu mai puțin plictisitor, i se oferă prilejul de a gusta libertatea unită cu o plimbare, aceste două plăceri făcînd parte din serviciul pe care-l avea de îndeplinit, se îndreptă spre mahalaua Saint-Antoine, adulmecînd aerul, soarele și întorcîndu-și mereu ochii după femei.

D'Artagnan îl urmări de la distanță. Nu-și făcuse nici o idee asupra rostului și misiunii lui. „Mai întîi — își spuse el — trebuie să-l văd la față pe caraghiosul ăsta. Un om văzut de aproape e un om cîntărit." Astfel că d'Artagnan iuți pasul și, ceea ce nu era greu, trecu înaintea soldatului. Nu numai că-i zări fața, care părea destul de isteață și hotărîtă, dar îi văzu și nasul, care era puțin cam roșu. „Amicului îi place să bea" — își spuse el. În clipa cînd îi văzu nasul, mai zări la centura soldatului o bucată de hîrtie albă. „Bun, are o scrisoare — adăugă în sinea lui d'Artagnan. Însă un soldat se consideră prea fericit că e ales de domnul Baisemeaux să ducă un ordin și el nu pierde pentru nimic în lume mesajul."

În timp ce d'Artagnan își frămînta pumnii, soldatul înainta fără grijă spre mahalaua Saint-Antoine. „Se duce, de bună seamă, la Saint-Mandé — își spuse mușchetarul — și eu n-o să aflu ce cuprinde scrisoarea..." Să-i vie rău, nu altceva. „Dacă aș fi în uniformă — gîndea d'Artagnan — l-aș înhăța pe răcan dimpreună cu scrisoarea lui. Primul corp de gardă mi-ar veni în ajutor. Și să fiu al naibii dacă mi-aș spune numele într-o afacere ca asta! Să-l trag la băutură, ar intra la bănuială și mă va îmbăta el pe mine... Drace, nu știu ce să fac, nu mă mai ajută mintea! Să-l atac pe acest nenorocit, să-l provoc la luptă, să-l ucid pentru o scrisoare! Ar mai merge, dacă ar fi vorba de scrisoarea unei

regine către un lord, sau a unui cardinal către o regină. Dar, Doamne, pentru niște intrigi păcătoase ale domnilor Aramis și Fouquet la adresa domnului Colbert! Viața unui om pentru atîta lucru! Nu, ele nu merită nici măcar zece scuzi!"

În timp ce filozofa astfel, mușcîndu-și unghiile și mustața, zări un mic grup de arcași și un comisar. Acești oameni tîrau un bărbat chipeș, care se zbătea în mîinile lor. Arcașii îi sfîșiaseră îmbrăcămintea și-l trăgeau după ei. El spunea să se poarte mai frumos cu dînsul, fiind gentilom și soldat. Cînd arestatul îl zări pe soldat, strigă:

— Hei, soldat, vino-ncoa'!

Soldatul porni cu același pas spre cel care-l chema, iar mulțimea se luă după el.

Atunci, lui d'Artagnan îi veni o idee. Era cea dintîi — și vom vedea că nu era o idee rea. În vreme ce gentilomul îi povestea soldatului că fusese prins într-o casă și luat drept hoț, cu toate că nu era decît un amant, soldatul îl căina și căuta să-l mîngîie și să-i dea sfaturi cu acea gravitate pe care soldatul francez o pune în slujba amorului său propriu și a spiritului de corp. D'Artagnan se strecură la spatele soldatului împins de mulțime și-i smulse pur și simplu hîrtia de la cingătoare. Cum, în acele clipe, gentilomul hărtănit trăgea de soldat, cum comisarul trăgea de gentilom, d'Artagnan putu să pună mîna pe hîrtie fără nici un fel de greutate. Se retrase apoi la vreo zece pași, în dosul stîlpului unei case, și citi pe adresă:

Domnului du Vallon, la domnul Fouquet, la Saint-Mandé.

— Bun! își zise el.

Și desfăcu pecetea fără să rupă plicul, apoi scoase hîrtia îndoită în patru, care cuprindea numai aceste cuvinte:

Dragă domnule du Vallon, fii bun și transmite-i domnului d'Herblay că a venit la Bastilia și mi-a pus cîteva întrebări.

Al dumitale devotat,
DE BAISEMEAUX

— Ei bine, am nimerit-o! exclamă d'Artagnan. Acum totul e limpede. Porthos se află acolo.

Sigur de ceea ce voia să știe, mușchetarul gîndi: „Drace! Iată un biet soldat căruia turbatul și hoțul de Baisemeaux îi

va plăti scump vicleşugul meu !... Dacă se întoarce fără scrisoare, ce-o să păţească oare ? La urma urmei, nu mai am nevoie de acest bilet. După ce-ai înghiţit oul, la ce-ţi mai trebuie găoacea ?"

D'Artagnan văzu că arcaşii şi comisarul îl lămuriseră pe soldat şi-l tîrau mai departe pe prizonierul lor. Acesta era înconjurat de mulţime şi se tînguia într-una. D'Artagnan se furişă în mijlocul gloatei şi lăsă să cadă scrisoarea pe pămînt, fără ca nimeni să vadă, apoi se îndepărtă cu pas iute.

Soldatul îşi reluă drumul spre Saint-Mandé, gîndindu-se mai mult la gentilomul care-i ceruse sprijinul. Deodată îşi aduse aminte de scrisoare şi, uitîndu-se la cingătoare, văzu că nu mai era acolo. Strigătul lui de groază îi făcu plăcere lui d'Artagnan. Bietul soldat îşi roti ochii în jurul său, îngălbenit de spaimă, şi, în sfîrşit, la vreo douăzeci de paşi în urma lui, zări binecuvîntatul plic. Se repezi asupra lui, ca vulturul asupra prăzii. Plicul era puţin prăfuit, puţin mototolit, dar, oricum, scrisoarea fusese găsită. D'Artagnan observă că soldatul se uita cu multă atenţie la pecetea desfăcută ; dar sfîrşi prin a se linişti şi vîrî din nou răvaşul la cingătoare.

— Du-te — rosti d'Artagnan — acum am destulă vreme ; poţi s-o iei înainte. Se pare că Aramis nu-i la Paris, căci Baisemeaux îi scrie lui Porthos. Dragul de Porthos, ce bucurie să-l revăd... şi să stau de vorbă cu el ! zise gasconul.

Şi, potrivindu-şi pasul după al soldatului, îşi făgădui să ajungă cu un sfert de ceas după el la domnul Fouquet.

XI

UNDE CITITORUL VA VEDEA CU PLĂCERE CĂ PORTHOS N-A PIERDUT NIMIC DIN PUTEREA LUI

D'Artagnan îşi făcuse, după obiceiul lui, socoteala că un ceas are şaizeci de minute şi un minut şaizeci de secunde. Datorită acestui calcul, absolut perfect, în minute şi secunde,

el ajunse în faţa porţii intendentului superior exact în clipa cînd soldatul ieşea fără să mai aibă nimic la cingătoare. D'Artagnan se prezentă la intrare, unde un portar, galonat de sus pînă jos, întredeschise uşa la ivirea lui. Muşchetarul ar fi vrut să intre fără să-şi spună numele, dar acest lucru nu se putea. Îşi rosti deci numele. Cu toată această concesie, care ar fi putut să înlăture orice greutate, aşa cel puţin credea d'Artagnan, portarul stătea încă în cumpănă ; totuşi, la rostirea pentru a doua oară a titlului de căpitan în garda regelui, portarul, fără să-i lase dintr-o dată liberă trecerea, nu i-o mai închidea ca înainte. D'Artagnan înţelese că omul primise un consemn pe care nu-l putea călca. Se hotărî deci să trîntească o minciună, lucru care, de altfel, nu-l costa prea mult, mai ales atunci cînd vedea în minciună salvarea statului, sau pur şi simplu interesul său personal. Adăugă astfel, la cele declarate mai înainte, că soldatul care adusese o scrisoare pentru domnul du Vallon nu era altul decît trimisul său şi că acea scrisoare avea drept scop să vestească sosirea lui. Cu aceasta, nimeni nu se mai putea împotrivi la intrarea lui, şi d'Artagnan trecu pragul uşii. Un valet voi să-l însoţească, dar el îi spuse că era de prisos să se mai osteneaască, dat fiind că ştia prea bine şi singur unde avea să-l găsească pe domnul du Vallon. Nu se mai putea răspunde nimic în faţa unui om atît de bine informat. Fu lăsat să se ducă singur.

Peroane, saloane, grădini, toate fură trecute în revistă de către muşchetar. Colindă un sfert de ceas prin această casă mai mult decît regală, în care se numărau tot atîtea minunăţii cîte mobile, tot atîţia servitori cîte coloane şi uşi. „Hotărît — îşi zise el — această casă nu se termină decît la marginea pămîntului. Nu cumva lui Porthos i se va fi năzărit să se întoarcă la Pierrefonds, fără să iasă din casa domnului Fouquet ?" În sfîrşit ajunse într-o aripă mai retrasă a castelului, înconjurată de un zid de piatră deasupra căruia se căţărau o puzderie de plante grase, încărcate de flori, mari şi pietroase ca nişte roade. Din loc în loc, pe zidul împrejmuitor, se înălţau statui cu înfăţişări sfioase sau pline de mister. Erau vestale învăluite în cîte un peplum cu falduri mari, străji agere, ascunse sub voalurile lor de marmură şi înfăşurînd palatul cu privirile lor furişe. Un Hermes cu degetul la gură, o Iris cu aripile întinse, o Noapte

acoperită de maci dominau parcul şi clădirile ce se retrăgeau dincolo de copaci; toate aceste statui se profilau în alb deasupra chiparoşilor înalţi, ce-şi îndreptau vîrfurile negre spre albastrul cerului. În jurul chiparoşilor se încolăceau măceşi bătrîni, ce-şi aţîrnau de fiecare creangă inelele înflorite şi presărau peste ramurile de jos şi peste statui o ploaie de petale înmiresmate.

Aceste podoabe încîntătoare i se părură muşchetarului supremul efort al spiritului omenesc. Se afla într-o dispoziţie sufletească ce-l îndemna să poetizeze. Gîndul că Porthos locuia într-un asemenea Eden îl înclina să-şi facă despre Porthos o părere mai bună, într-atît e de adevărat că pînă şi spiritele cele mai înalte nu sînt absolvite de înrîurirea mediului înconjurător.

D'Artagnan găsi uşa pe care o căuta; la uşă, un fel de arc, pe care-l mişcă. Uşa se deschise. D'Artagnan intră, închise uşa la loc şi pătrunse într-un pavilion construit în formă de cerc, unde nu se auzeau alte zgomote decît susurul cascadelor şi cîntecele păsărilor. La uşa pavilionului dădu peste un lacheu.

— Aici locuieşte domnul baron du Vallon, nu-i aşa? zise d'Artagnan fără pic de şovăire.

— Da, domnule — răspunse lacheul.

— Anunţă-l că domnul cavaler d'Artagnan, căpitan al muşchetarilor maiestăţii sale, îl aşteaptă.

D'Artagnan fu introdus într-un salon. Acolo nu aşteptă prea mult: un pas cunoscut cutremură podeaua din sala alăturată, o uşă se deschise, sau mai degrabă se dădu de perete, şi Porthos veni să se arunce în braţele prietenului său cu un fel de stînjenire ce nu-i stătea de loc rău.

— Tu aici? strigă el.

— Dar tu? răspunse d'Artagnan. Ah, şiretule!

— Da — zise Porthos zîmbind cu un aer încurcat — da, mă găseşti la domnul Fouquet, şi asta te miră întrucîtva, nu-i aşa?

— Cîtuşi de puţin! La urma urmei, de ce n-ai fi unul din prietenii domnului Fouquet? Domnul Fouquet are mulţi prieteni, mai ales printre oamenii de spirit.

Porthos avu modestia să nu ia măgulirea ca fiind adresată lui.

— Şi apoi — adăugă el — m-ai văzut la Belle-Isle.

— Un motiv mai mult ce mă îndeamnă să cred că faci parte dintre prietenii domnului Fouquet.

— Adevărul este că îl cunosc — zise Porthos oarecum stingherit.

— Ah, prietene — zise d'Artagnan — cît eşti de vinovat faţă de mine!

— Cum asta? strigă Porthos.

— Cum? Făureşti o lucrare măreaţă ca fortificaţiile de la Belle-Isle, şi mie nu-mi spui nimic!

Porthos se făcu roşu ca para.

— Ceva mai mult chiar — continuă d'Artagnan — mă vezi acolo, ştii că sînt omul regelui, şi nu te gîndeşti că regele, dornic să-l cunoască pe bărbatul de merit care desăvîrşeşte o operă despre care i s-au spus cele mai frumoase lucruri, nu te gîndeşti că regele m-a trimis acolo pentru a afla cine e acest bărbat!

— Cum, regele te-a trimis pentru a afla...?

— La dracu! Să nu mai vorbim de asta.

— Ei drăcie! strigă Porthos. Dimpotrivă, să vorbim! Aşadar, regele ştia că la Belle-Isle se fac fortificaţii?

— Hei, dar, ce, crezi că regele nu le ştie pe toate?

— Totuşi, nu ştia cine face fortificaţiile?

— Asta nu; însă, în urma celor ce i s-au spus despre lucrări, nu se îndoia că trebuie să fie un ilustru om de război.

— Drace — rosti Porthos — dacă aş fi ştiut asta!

— N-ai mai fi fugit de la Vannes, nu-i aşa?

— Nu. Ce-ai spus văzînd că nu mai sînt acolo?

— Dragul meu, am stat şi m-am gîndit.

— A, da, te-ai gîndit... Tu ştii să şi gîndeşti... Şi la ce rezultat ai ajuns, gîndindu-te?

— Am ghicit întregul adevăr.

— Aha, ai ghicit?

— Da.

— Şi ce-ai ghicit? Ia să vedem — zise Porthos, aşezîndu-se mai bine pe un scaun şi luînd înfăţişarea unui sfinx.

— Am ghicit, mai întîi, că tu construieşti fortificaţiile din Belle-Isle.

— Păi, asta nu era greu de ghicit: doar m-ai văzut lucrînd acolo.

— Aşteaptă puţin, căci am mai ghicit ceva : anume că fortifici Belle-Isle din ordinul domnului Fouquet.

— Asta e adevărat.

— Dar nu e totul. Cînd mă pornesc să ghicesc, nu mă opresc la mijlocul drumului.

— Dragul meu d'Artagnan !

— Am ghicit că domnul Fouquet voia să păstreze taina cea mai mare în legătură cu aceste fortificaţii.

— Avea de gînd, într-adevăr, după cît cred eu — zise Porthos.

— Da, însă ştii de ce ţinea atît de mult să păstreze taina ?

— Doamne, ca să nu se afle ! răspunse Porthos.

— În primul rînd. Dar această dorinţă pornea dintr-o galanterie...

— E drept — zise Porthos — am auzit şi eu că domnul Fouquet este foarte galant.

— Dintr-o galanterie faţă de rege.

— Oh ! Oh !

— Te miră asta ?

— Da.

— Nu ştiai nimic ?

— Nu.

— Ei bine, eu ştiu totul.

— Înseamnă că eşti un vrăjitor.

— Nici pe departe !

— Atunci cum de-ai aflat ?

— Ah, uite, printr-un mijloc foarte simplu : l-am auzit pe domnul Fouquet însuşi vorbindu-i regelui despre asta.

— Spunîndu-i ce ?

— Că a pus să se fortifice Belle-Isle pentru el şi că o să-i ofere în dar Belle-Isle.

— Ah, l-ai auzit pe domnul Fouquet spunîndu-i asta regelui ?

— Cuvînt cu cuvînt. Ba chiar a adăugat : „Belle-Isle a fost fortificată de către un inginer care îmi e prieten, om cu multe merite, pe care voi cere îngăduinţa să-l prezint regelui". „Numele lui ?" a întrebat regele. „Baronul du Vallon" — a răspuns domnul Fouquet. „Prea bine — a încuviinţat regele — să mi-l prezinţi."

— Regele a încuviinţat, zici ?

— Pe cinstea lui d'Artagnan !

— Oh, oh ! făcu Porthos. Atunci, de ce nu i-am fost prezentat ?

— Nu ţi s-a vorbit încă nimic despre această prezentare ?

— Ba da, însă aştept mereu.

— Ai răbdare, va veni.

— Hm ! Hm ! mormăi Porthos.

D'Artagnan se prefăcu că nu-l aude şi, schimbînd vorba, întrebă :

— Dar locuieşti într-o singurătate deplină, dragul meu prieten, nu-i aşa ?

— Totdeauna mi-a plăcut singurătatea. Sînt o fire melancolică — răspunse Porthos cu un suspin.

— Uite, ciudat ! zise d'Artagnan. Nu băgasem de seamă !

— Asta de cînd m-am consacrat studiilor — zise Porthos cu un aer preocupat.

— Sper însă că munca spiritului nu e în dauna sănătăţii trupului !

— Oh, nu, de loc !

— Puterile te ţin tot aşa ?

— Mă ţin bine, prietene, mă ţin bine.

— Ce-am auzit, că în primele zile după venirea ta aici...

— Da, nu puteam să mă mai mişc, nu-i aşa ?

— Cum asta — se miră d'Artagnan cu un surîs — din ce pricină nu puteai să te mai mişti ?

Porthos îşi dădu seama că spusese o nerozie şi voi s-o repare.

— Da, am venit de la Belle-Isle pînă aici pe nişte cai proşti — zise el — şi asta mi-a frînt oasele.

— Nu mă miră, căci, venind pe urmele tale, am văzut vreo şapte sau opt cai morţi pe drum.

— Sînt greu, ce să-i faci — zise Porthos.

— În aşa fel încît te-ai obosit prea tare ?

— Grăsimea s-a topit pe mine, şi din pricina asta m-am îmbolnăvit.

— Ah, sărmanul Porthos !... Dar Aramis cum s-a purtat cu tine în acea vreme ?

— Foarte bine... A pus să fiu îngrijit chiar de medicul domnului Fouquet. Însă închipuieşte-ţi că după opt zile nu mai puteam să răsuflu.

— Cum aşa ?

— Odaia era prea mică, n-aveam destul aer pentru plămînii mei.

— Zău ?

— Aşa mi s-a spus, cel puţin... Şi am fost mutat în altă încăpere.

— Unde aveai aer din belşug ?

— Ceva mai mult, da, însă nu puteam să fac nici o mişcare. Doctorul spunea că n-am voie să mă mişc ; eu, din contra, mă simţeam mai în putere ca oricînd. Asta a dat naştere unui grav accident.

— Ce accident ?

— Închipuieşte-ţi, prietene, m-am revoltat împotriva prescripţiilor acestui dobitoc de medic şi m-am hotărît să ies din casă fie că el vrea sau nu vrea. În consecinţă, i-am poruncit valetului care mă slujea să-mi aducă veşmintele.

— Pe lîngă toate celelalte, te lăsaseră gol, dragul meu Porthos ?

— Nu, de loc ! Aveam, dimpotrivă, o frumuseţe de halat. Lacheul s-a supus ; m-am îmbrăcat cu hainele mele, care deveniseră prea lungi ; dar, lucru ciudat, picioarele mi se îngroşaseră foarte mult.

— Da, înţeleg.

— Iar cizmele nu mă mai încăpeau.

— Picioarele ţi se umflaseră, pesemne.

— Asta-i, ai ghicit.

— Drace ! Şi ăsta e accidentul de care voiai să-mi vorbeşti ?

— Ei bine, da. Eu n-am stat să mă gîndesc, ca tine. Mi-am spus : „De vreme ce picioarele mi-au intrat de zece ori în cizme, nu e nici o pricină ca ele să nu intre şi a unsprezecea oară".

— De astă dată, dragul meu Porthos, dă-mi voie să ţi-o spun, erai lipsit de logică.

— Pe scurt, m-am rezemat de un perete şi am încercat să încalţ cizma dreaptă ; trăgeam cu mîinile, împingeam cu genunchiul, făcînd sforţări nemaipomenite, cînd, deodată, rămăsci cu cele două urechi ale cizmei în mîini, iar piciorul

îmi scăpă din strînsoare şi căzu ca o catapultă.

— Catapultă! Se vede că te pricepi la fortificaţii, dragă Porthos!

— Piciorul îmi căzu, deci, ca o catapultă şi se lovi de perete, care se prăbuşi. Prietene, am crezut că, asemenea lui Samson, dărîmasem templul. Să fi văzut cîte tablouri, cîte porţelanuri, cîte vaze de flori, cîte tapiserii şi vergele de draperii se prăvăliseră la pămînt!

— Zău?

— Fără a mai pune la socoteală că dincolo de perete era un dulap plin cu porţelanuri.

— Pe care l-ai răsturnat?

— Pe care l-am aruncat în cealaltă parte a odăii.

Porthos începu să rîdă.

— Într-adevăr, e de necrezut!

Şi d'Artagnan începu să rîdă şi el, ca Porthos. Porthos începu atunci să rîdă mai tare ca d'Artagnan.

— Am spart — zise Porthos cu o voce întretăiată de această veselie crescîndă — porţelanuri în valoare de peste trei mii de franci. Ha! Ha! Ha!

— Bravo! făcu d'Artagnan.

— Iar oglinzi, în valoare de peste patru mii de franci. Ha! Ha! Ha!

— Minunat!

— În afară de un policandru care mi-a căzut drept în cap şi s-a zdrobit în mii de bucăţi. Ha! Ha! Ha!

— Drept în cap? zise d'Artagnan, care se ţinea cu mîna de burtă.

— În creştetul capului.

— Şi nu ţi l-a spart?

— Nu, pentru că, după cum ţi-am spus, policandrul fiind de sticlă, s-a prefăcut în cioburi.

— Ah, policandrul era de sticlă?

— De sticlă de Veneţia; o raritate, prietene, o piesă care n-avea pereche, un obiect ce cîntărea două sute de livre.

— Şi care ţi-a căzut în cap?

— În cap... da! Închipuieşte-ţi un glob de cristal aurit, încrustat de jur împrejur, cu mirodenii care ardeau sus, cu ciocuri ce luminau cînd erau aprinse.

— Bineînţeles; dar nu erau aprinse?

— Din fericire, nu; altfel aş fi luat foc.

— Aşa că te-ai ales numai cu o turtire.

— Nu.

— Cum nu ?

— Nu, policandrul mi-a căzut în cap, şi se pare că noi avem acolo, în vîrful capului, un os foarte tare.

— Cine ţi-a spus asta, Porthos ?

— Doctorul. Un fel de boltă care ar putea susţine pînă şi catedrala Notre-Dame din Paris.

— Oho !

— Da, se pare că aşa e ţeasta noastră.

— Asta ţi se potriveşte ţie, dragă prietene ; poate ţeasta ta să fie aşa, nu şi a celorlalţi.

— Se poate — zise Porthos cu mîndrie. Fapt este că, atunci cînd a căzut policandrul peste această boltă pe care o avem în vîrful capului, s-a stîrnit un bubuit ca o descărcare de tun ; cristalul s-a făcut ţăndări şi eu am căzut jos ud leoarcă.

— De sînge, dragă Porthos ?

— Nu, de mirodeniile care miroseau ca alifiile ; era foarte plăcut, dar miroseau prea tare, şi aproape că mă ameţeau parfumurile alea. Ai simţit şi tu vreodată, nu-i aşa, d'Artagnan ?

— Da, atunci cînd sorb mireasma de lăcrămioare. Prin urmare, dragul meu prieten, ai căzut jos din pricina loviturii şi ai ameţit din pricina mirosurilor.

— Dar ceea ce era neobişnuit, şi doctorul mi-a spus, pe cuvîntul lui de onoare, că n-a mai văzut niciodată aşa ceva...

— Te alesesesi măcar cu un cucui ? îl întrerupse d'Artagnan ?

— Cu cinci.

— De ce cinci ?

— Aşteaptă : policandrul avea în partea de jos cinci ornamente aurite, foarte ascuţite.

— Au !

— Aceste cinci ornamente mi-au pătruns prin păr, pe care-l port foarte des, precum vezi.

— Din fericire.

— Şi mi s-au înfipt în piele. Dar, să vezi ciudăţenie, aşa ceva nu mi s-a întîmplat decît mie. În loc să facă găuri, mi-au făcut cucuie. Doctorul nu mi-a putut explica asta într-un chip mulţumitor.

— Ei bine, am să ți-o explic eu.

— Mi-ai face un mare serviciu — zise Porthos clipind din ochi, ceea ce era la el un semn că ascultă cu atenția cea mai mare.

— De cînd ți-ai pus creierul pe treabă, cu studii înalte și calcule însemnate, capul a avut de cîștigat, astfel că ai acuma un cap prea plin de învățătură.

— Crezi?

— Sînt sigur. De aici rezultă că, în loc să lase să pătrundă ceva dinafară înăuntrul capului, cutia ta osoasă, fiind prea plină, se folosește de deschizăturile ce se fac, pentru a lăsa să se reverse acest preaplin.

— Ah! făcu Porthos, căruia această explicație i se părea mai limpede decît aceea a doctorului.

— Cele cinci cucuie făcute de cele cinci ornamente ale polițandrului erau de bună seamă grămezi de știință, împinse în afară de forța lucrurilor.

— Într-adevăr — zise Porthos — și dovadă e că mă durea mai mult în afară decît înăuntru. Am să-ți mărturisesc chiar că, atunci cînd îmi puneam pălăria pe cap, îndesînd-o cu toată acea energie plină de grație pe care o avem noi, gentilomii de spadă, ei bine, cînd apăsam ceva mai tare, simțeam niște dureri îngrozitoare.

— Porthos, te cred.

— De aceea, dragă prietene — spuse uriașul — domnul Fouquet, văzînd șubrezenia casei, s-a hotărît să-mi dea altă locuință. Așa se face că am fost adus aici.

— În parcul ăsta nu intră nimeni, nu-i așa?

— Nimeni.

— E rezervat întîlnirilor, da? E parcul despre care se vorbește atîta, în legătură cu petrecerile tainice ale intendentului superior?

— Nu știu; eu, unul, n-am avut nici întîlniri, nici petreceri tainice; dar aici am libertatea să-mi încerc mușchii, și mă folosesc de această îngăduință smulgînd arborii din rădăcini.

— Și pentru ce faci asta?

— Ca să nu-mi înțepenească mîinile, și apoi ca să dau jos cuiburile de păsări: mi se pare mult mai ușor așa, decît să mă urc eu în vîrful copacilor.

— Ești pastoral ca Tircis, dragul meu Porthos.

— Da, îmi plac ouăle miei ; îmi plac mai mult decît cele mari. Nici nu-ţi închipui ce gustare bună e o omletă de patru sau cinci sute de ouă de scatiu, de cintezoi, de graur, mierlă şi sturz.

— Cinci sute de ouă, e cutremurător !

— Atîtea încap într-o tigaie — zise Porthos.

D'Artagnan îl admiră timp de cinci minute pe Porthos, ca şi cum l-ar fi văzut pentru întîia oară. Cît despre Porthos, el se topea de fericire sub privirea prietenului său. Rămaseră cîteva clipe aşa, d'Artagnan uitîndu-se la el, Porthos topindu-se de fericire.

D'Artagnan căuta cu tot dinadinsul să dea o întorsătură nouă convorbirii.

— Şi-ţi petreci bine vremea aici, Porthos ? întrebă el în cele din urmă, firesţe după ce găsise ceea ce căuta.

— Nu totdeauna.

— Înţeleg ; dar cînd ţi se urăşte prea tare, atunci ce faci ?

— Oh, n-o să mai stau mult aici. Aramis aşteaptă să mi se dezumfle ultimul cucui şi să mă prezinte regelui, care nu poate suferi cucuiele, după cîte mi s-a spus.

— Aşadar, Aramis e la Paris ?

— Nu.

— Dar unde e ?

— La Fontainebleau.

— Singur ?

— Cu domnul Fouquet.

— Foarte bine. Dar ştii ceva ?

— Nu. Spune-mi şi-am să ştiu.

— Mi se pare că Aramis te-a dat uitării.

— Crezi ?

— Acolo, ştii, se rîde, se dansează, se dau serbări, vinurile domnului de Mazarin curg gîrlă. În fiecare seară sînt balete.

— Drace ! Drace !

— De aceea, te înştiinţez că scumpul tău Aramis te-a dat uitării.

— Da, s-ar putea întîmpla, şi uneori m-am gîndit şi eu la asta.

— Măcar de nu te-ar trage pe sfoară, şmecherul !

— Oh !

— Îl cunoşti, e o vulpe bătrînă acest Aramis !
— Da, dar să mă tragă pe sfoară...
— Ascultă : mai întîi te-a închis aici.
— Cum m-a închis ? Ce, eu sînt închis aici ?
— Cam aşa ceva.
— Te poftesc să-mi demonstrezi asta.
— Nimic mai uşor. Ieşi vreodată ?
— Nu.
— Ai încălecat pe vreun cal ?
— Niciodată.
— Prietenii tăi au voie să vină să te vadă ?
— N-a venit nici unul.
— Ei bine, amice, a nu ieşi niciodată, a nu încăleca pe cal, a nu-ţi vedea prietenii, asta se cheamă că eşti închis.
— Şi ce interes ar avea Aramis să mă ţină închis ? întrebă Porthos.
— Ei lasă, Porthos, fii sincer ! zise d'Artagnan.
— Sînt foarte sincer.
— Aramis a făcut planul fortificaţiilor de la Belle-Isle, nu-i aşa ?
Porthos se înroşi.
— Da — rosti el — însă asta e tot ce-a făcut.
— E adevărat, şi după părerea mea nu-i mare lucru.
— Şi eu cred la fel.
— Bun ; îmi pare bine că ne potrivim la gînduri.
— El nici n-a călcat vreodată la Belle-Isle — zise Porthos.
— Ca să vezi !
— Eu mă duceam la Vannes, cum ai putut să constaţi.
— Zi, mai bine, după cum am constatat. Ei bine, iată cum stau lucrurile, dragul meu Porthos : Aramis, care n-a făcut decît planurile, vrea să treacă drept inginer, în timp ce pe tine, care ai înălţat zidurile piatră cu piatră, care ai construit fortăreaţa şi turnurile, vrea să te coboare la rangul de simplu constructor.
— De constructor, adică de zidar ?
— De zidar, da.
— Unul care întinde mortarul cu mistria ?
— Chiar aşa.
— Adică un salahor ?
— Ai ghicit.

— Oh, oh, iubite Aramis, te crezi încă la douăzeci şi cinci de ani, precum s-ar spune !

— De-ar fi numai atît ! Dar el te socoate pe tine de cincizeci.

— Aş vrea să-l văd la treabă.

— Da.

— Pe el care suferă de gută.

— Da.

— Şi de piatră la rinichi.

— Da.

— Căruia îi lipsesc trei dinţi.

— Ba patru.

— Pe cînd eu, uite !

Şi Porthos îşi desfăcu buzele groase şi-şi arătă două şiruri de dinţi doar ceva mai puţin albi ca zăpada, dar tot atît de netezi, tot atît de tari şi sănătoşi ca fildeşul.

— Nici nu-ţi închipui, Porthos, cît de mult ţine regele la dinţi — spuse d'Artagnan. Ai tăi m-au hotărît : te voi prezenta regelui.

— Tu ?

— De ce nu ? Crezi oare că sînt mai rău văzut la curte decît Aramis ?

— Oh, nu !

— Te temi cumva că aş avea cea mai mică pretenţie asupra fortificaţiilor de la Belle-Isle ?

— Oh, nici gînd de aşa ceva !

— Fac totul numai pentru binele tău.

— Nu mă îndoiesc de asta.

— Ei bine, sînt prieten apropiat al regelui, şi dovada e că atunci cînd trebuie să i se spună ceva neplăcut, eu îmi iau această sarcină.

— Dar, dragă prietene, dacă mă vei prezenta tu...

— Ei, ce-are să fie ?

— O să se supere Aramis.

— Pe mine ?

— Nu, pe mine.

— Moft ! Că te-ar prezenta el sau că te-aş prezenta eu, de vreme ce trebuie să fii prezentat, e totuna.

— O să fie nevoie să-mi fac un costum nou.

— Ăsta pe care-l ai e foarte bun.

— Oh, cel pe care l-am comandat e şi mai frumos.

— Nu uita însă : regelui îi place simplitatea.

— Atunci voi fi cît mai simplu. Dar ce va zice domnul Fouquet cînd va afla că am plecat ?

— Eşti oare prizonierul lui pe cuvînt de onoare ?

— Nu, nici vorbă ! Dar i-am făgăduit că nu voi pleca din Saint-Mandé fără să-i dau de veste.

— Aşteaptă, vom veni şi la asta. Acum ai ceva de făcut aici ?

— Eu ? Nimic de seamă, sau aproape nimic.

— Eşti poate mijlocitorul lui Aramis în vreo afacere încurcată ?

— Pe legea mea, nu !

— Tot ce-ţi spun, îţi dai seama, e în interesul tău. Presupun, bunăoară, că ai sarcina să-i trimiţi lui Aramis anumite mesaje, anumite scrisori.

— Ah, scrisori, da. Îi trimit unele scrisori.

— Unde i le trimiţi ?

— La Fontainebleau.

— Ai vreuna la tine ?

— Păi...

— Lasă-mă să termin. Ai vreuna la tine ?

— Tocmai am primit una mai adineauri.

— Interesantă ?

— Bănuiesc.

— Nu le citeşti niciodată ?

— Nu sînt curios din fire.

Şi Porthos scoase din buzunar scrisoarea adusă de soldat, pe care el n-o citise, dar pe care d'Artagnan o citise mai înainte.

— Ştii ce trebuie să faci ? spuse d'Artagnan.

— La naiba, ceea ce fac totdeauna, să i-o trimit.

— Nu.

— Vrei s-o păstrez cumva ?

— Nici asta. Nu ţi s-a spus că această scrisoare ar fi de mare însemnătate ?

— Ba chiar de foarte mare însemnătate.

— Ei bine, trebuie s-o duci tu însuţi la Fontainebleau.

— Lui Aramis ?

— Da.

— Ai dreptate.

— Şi, pentru că regele e acolo...

— Vei folosi prilejul... ?

— Voi folosi prilejul ca să te prezint regelui.

— Ah, drăcia dracului ! D'Artagnan, într-adevăr, numai tu eşti în stare să le rostuieşti pe toate !

— Aşadar, în loc să-i trimitem prietenului nostru mesageri mai mult sau mai puţin credincioşi, îi vom duce noi înşine scrisoarea.

— La asta nu mă gîndisem, şi totuşi, e foarte simplu.

— Treaba fiind grabnică, dragul meu Porthos, să plecăm numaidecît.

— Într-adevăr — zise Porthos — cu cît vom pleca mai repede, cu atît misiva lui Aramis va întîrzia mai puţin.

— Porthos, judeci totdeauna cu înţelepciune şi la tine logica ţine pasul cu imaginaţia.

— Găseşti ? făcu Porthos.

— E rezultatul studiilor temeinice — răspunse d'Artagnan. Haide, să mergem.

— Dar — murmură Porthos — făgăduiala mea faţă de domnul Fouquet ?

— Ce făgăduială ?

— Că nu voi pleca din Saint-Mandé fără să-i dau de veste.

— Ah, dragul meu Porthos — răspunse d'Artagnan — ce copil eşti !

— Cum adică ?

— Vei ajunge la Fontainebleau, nu-i aşa ?

— Da.

— Acolo îl vei găsi pe domnul Fouquet.

— Da.

— La rege, probabil.

— La rege — repetă Porthos plin de mîndrie.

— Te vei duce la el şi-i vei spune : „Domnule Fouquet, am onoarea să vă anunţ că am plecat de la Saint-Mandé".

— Şi — adăugă Porthos cu aceeaşi mîndrie — văzîndu-mă la Fontainebleau, în cabinetul regelui, domnul Fouquet nu va putea spune că mint.

— Dragul meu Porthos, tocmai voiam să deschid gura pentru a spune şi eu acelaşi lucru : mi-o iei totdeauna înainte. Oh, Porthos, ce bine te ţii tu ! Anii n-au lăsat nici o urmă asupra ta.

— Nu prea.
— Atunci, ne-am înţeles.
— Eu cred că da.
— Nu mai ai nici un scrupul ?
— Cred că nu.
— Atunci, te iau cu mine.
— Foarte bine ; mă duc să spun să pună şeile pe caii mei.
— Ai cai aici ?
— Am, cinci.
— Pe care ai cerut să ţi-i aducă de la Pierrefonds ?
— Pe care mi i-a dăruit domnul Fouquet.
— Dragul meu Porthos, n-avem nevoie de cinci cai pentru doi inşi ; de altfel mai am şi eu trei la Paris, ceea ce ar face opt ; ar fi prea mulţi.
— N-ar fi prea mulţi, dacă aş avea oamenii mei aici ; dar, din păcate, nu-i am.
— Îţi pare rău după oamenii tăi ?
— Îmi pare rău după Mousqueton, el îmi lipseşte.
— Minunată inimă ! exclamă d'Artagnan. Dar, ascultă-mă, lasă-ţi caii aici, aşa cum l-ai lăsat pe Mousqueton acolo.
— De ce să-i las ?
— Fiindcă, mai tîrziu...
— Ei bine ?
— Ei bine, mai tîrziu s-ar putea să fie bine ca domnul Fouquet să nu-ţi fi dat nimic.
— Nu înţeleg ce vrei să spui — zise Porthos.
— Nu foloseşte la nimic să înţelegi.
— Totuşi...
— Am să-ţi explic mai tîrziu, Porthos.
— E vorba de politică, fac prinsoare.
— Şi încă de cea mai înaltă.
Porthos îşi înclină capul în faţa cuvîntului politică ; apoi, după o clipă de gîndire, adăugă :
— Am să-ţi mărturisesc, d'Artagnan, că eu nu mă pricep în politică.
— O ştiu, la naiba, prea bine.
— Nimeni nu ştie asta ; mi-ai spus-o tu însuţi, tu, care eşti un viteaz între viteji.
— Ce ţi-am spus, Porthos ?

— Că fiecare cu norocul lui. Așa mi-ai spus tu, și am văzut că ai dreptate. Sînt zile cînd te simți mai puțin fericit decît în altele cînd ești împuns cu spada.

— Așa gîndesc eu.

— Și eu gîndesc tot așa, cu toate că nu cred în loviturile ce-ar putea să ucidă.

— Drace, și totuși le-ai făcut multora de petrecanie.

— Da, însă pe mine nu m-a răpus nimeni.

— Judecata ta e strașnică.

— Deci, nu cred să mor vreodată de tăișul unei spade, sau de glonțul vreunei puști.

— Atunci înseamnă că nu ți-e teamă de nimic ?... Ah, de apă, poate ?

— Nu, înot ca o vidră.

— Atunci, de friguri ?

— Nu le-am avut niciodată și nici nu cred să le am cîndva ; dar am să-ți mărturisesc un lucru...

Și Porthos coborî glasul.

— Ce anume ? întrebă d'Artagnan, coborînd vocea la același diapazon cu Porthos.

— Îți mărturisesc — răspunse Porthos — că am o groază cumplită de politică.

— Ei, aș ! exclamă d'Artagnan.

— Chiar așa ! zise Porthos cu o voce de stentor. I-am cunoscut pe eminența sa domnul cardinal de Richelieu și pe eminența sa domnul cardianl de Mazarin ; unul învîrtea un fel de politică, celălalt alt fel de politică. N-am fost niciodată mai mulțumit de una decît de cealaltă ; cea dintîi a făcut să li se taie capetele domnilor de Marcillac, de Thou, de Cinq-Mars, de Chalais, de Boutteville și de Montmorency ; a doua a scărmănat o mulțime de partizani ai Frondei, printre care ne numărăm și noi, dragul meu.

— Ba printre care, dimpotrivă, nu ne numărăm — spuse d'Artagnan.

— Oh, ba da, căci dacă scoteam spada pentru cardinal, loveam pentru rege.

— Scumpul meu Porthos !

— Hai să închei. Așadar, groaza mea de politică e așa de mare, că, dacă și aici e vorba de politică, atunci prefer să mă întorc la Pierrefonds.

— Ai avea dreptate, dacă ar fi aşa ; dar cu mine, dragă Porthos, n-ai de ce să te temi de politică, asta e limpede. Ai lucrat la fortificaţiile de la Belle-Isle ; regele a vrut să afle numele iscusitului inginer care a pus pe picioare lucrările de acolo ; tu eşti sfios ca toţi oamenii de adevărată valoare. Poate că Aramis vrea să te ţină în umbră, dar eu te scot la lumină ; eu arăt cine eşti, spun ce-ai făcut ; regele te va răsplăti — iată toată politica mea.

— Şi a mea, pe toţi dracii ! zise Porthos întinzîndu-i mîna lui d'Artagnan.

Dar d'Artagnan cunoştea mîna lui Porthos ; el ştia că odată prinsă între cele cinci degete ale baronului, o mînă oarecare nu va scăpa nescrîntită. Îi întinse deci prietenului său nu mîna, ci pumnul. Porthos nu băgă de seamă nimic. După aceea, ieşiră împreună din Saint-Mandé. Paznicii şuşotiră ceva şi-şi suflară la ureche cîteva cuvinte pe care d'Artagnan le auzi, dar se feri să i le împărtăşească şi lui Porthos. „Prietenul nostru — îşi zise el — era pur şi simplu prizonierul lui Aramis. Să vedem ce va ieşi acum, din punerea în libertate a acestui conspirator."

XII

ŞOARECELE ŞI BRÎNZA

D'Artagnan şi Porthos porniră pe jos, aşa cum făcuse d'Artagnan la venire.

Cînd d'Artagnan, intrînd primul în prăvălie la „Drugul de Aur", îi spuse lui Planchet că domnul du Vallon va fi unul din oaspeţii privilegiaţi, cînd Porthos, păşind în dugheană, făcu să se clatine mărfurile atîrnate deasupra uşii, atingîndu-le cu penele de la pălăria sa, ceva ca o presimţire dureroasă tulbură bucuria pe care Planchet şi-o făgăduise pentru a doua zi. Dar băcanul nostru avea o inimă de aur,

relicvă preţioasă rămasă din alte vremuri mai bune, care sînt şi au fost totdeauna pentru bătrîni vremurile tinereţii lor, iar pentru cei tineri bătrîneţea înaintaşilor lor. Planchet, în pofida tresăririi sale lăuntrice, înăbuşită îndată ce fu simţită, îl primi deci pe Porthos cu un respect plin de o caldă cordialitate.

Porthos, puţin ţeapăn la început, din pricina distanţei sociale ce exista pe vremea aceea între un baron şi un băcan, sfîrşi prin a deveni mai omenos văzînd la Planchet atîta bunăvoinţă şi atîta atenţie. Fu mai ales sensibil la libertatea ce i se îngădui, sau mai degrabă i se oferi, de a-şi înfige mîinile lui mari în lăzile cu fructe uscate şi pişcoturi, în sacii cu migdale şi nuci, în sertarele încărcate cu zaharicale. De aceea, cu toate că Planchet îl poftise să urce în apartamentul de deasupra, Porthos îşi alese, pentru noaptea pe care avea s-o petreacă aici, prăvălia de jos, unde degetele lui puteau să atingă în orice clipă tot ceea ce el simţea cu nasul şi vedea cu ochii. Smochinele cărnoase de Provence, alunele din Forest, prunele de Touraine fură pentru Porthos obiectul unei delectări pe care o degustă timp de cinci ore fără întrerupere. Între dinţii lui, ca între nişte pietre de moară, se spărgeau încontinuu sîmburii, ale căror sfărîmături umpluseră duşumeaua şi trosneau sub tălpile celor ce intrau sau ieşeau; Porthos curăţa între buzele sale, dintr-o mişcare, ciorchinii mari de stafide, de o culoare ce bătea în violet, aşa încît o jumătate de livră trecea din gura lui în stomacul lui cît ai clipi din ochi.

Într-un colţ al dughenei, vînzătorii, înfricoşaţi şi pitiţi în dosul sacilor, se uitau unii la alţii fără a îndrăzni să scoată o vorbă. Nu-l cunoşteau pe Porthos şi nu-l mai văzuseră niciodată pînă atunci. Neamul acelor titani care purtaseră ultimele cuirase ale lui Hugo Capet, ale lui Filip-August şi Francisc I începea să dispară. Ei se întrebau deci în sinea lor dacă n-aveau de-a face cumva cu căpcăunul din poveste, ce va face să dispară în bărdăhanul lui fără fund toată prăvălia lui Planchet, şi asta fără să clintească de la locul lor butoaiele şi sacii încărcaţi.

Ronţăind, mestecînd, spărgînd, scuipînd, sugînd şi înghiţind, Porthos îi spunea din cînd în cînd băcanului:

— Aveţi aici o prăvălie încărcată cu de toate, prietene Planchet.

— În curînd n-o să mai rămînă nimic, dacă o să mai stea mult aici — mormăi primul vînzător, căruia Planchet îi făgăduise c-o să-l facă urmaşul lui.

Şi, în deznădejdea lui, se apropie de Porthos, care ocupase toată trecerea dintre odaia din dos şi prăvălie. Credea că Porthos are să se ridice şi că această mişcare îl va face să-şi uite de preocupările lui mistuitoare.

— Ce vrei dumneata, prietene? îl întrebă Porthos cu un zîmbet binevoitor.

— Aş vrea să trec, domnule, dacă asta nu vă stînjeneşte.

— Ai toată libertatea — zise Porthos — şi nu mă stînjeneşti de loc.

Şi în aceeaşi clipă îl apucă pe băiat de brîu, îl ridică în sus şi-l depuse în partea cealaltă, făcînd totul cu acelaşi zîmbet binevoitor. Băiatul, speriat, în momentul cînd Porthos îl lăsă jos nu se mai putu sprijini pe picioare şi căzu pe spate peste nişte plute. Totuşi, văzînd aerul plin de blîndeţe al uriaşului, prinse din nou curaj.

— Ah, domnule — rosti el — luaţi seama.

— La ce, prietene? întrebă Porthos.

— Are să vă ia burta foc.

— Cum asta, bunul meu prieten? se miră Porthos.

— Toate bunătăţile de aici au o mare putere de ardere, domnule.

— Care?

— Stafidele, alunele, migdalele.

— Da; însă dacă migdalele, alunele şi stafidele încălzesc...

— Asta fără doar şi poate, domnule.

— Le voi răci cu miere.

Şi, întinzînd mîna spre o balercă cu miere, ce se afla alături, desfăcută, vîrî înăuntru măsura de care se serveau vînzătorii şi dădu pe gît deodată mai mult de o jumătate de livră.

— Prietene — zise apoi — acum aş vrea să-mi aduci nişte apă.

— Într-o găleată, domnule? întrebă cu naivitate vînzătorul.

— Nu, într-o carafă; o carafă îmi ajunge — răspunse Porthos cu un aer glumeţ.

Şi ducînd sticla la gură, ca un trîmbiţaş cînd vrea să sune din trîmbiţă, o goli din cîteva înghiţituri.

Planchet tresări din toate fibrele ce corespund simţurilor de proprietate şi de amor propriu. Totuşi, gazdă ce nu dezminţea ospitalitatea antică, el se prefăcea că stă de vorbă cu d'Artagnan şi-i repeta acestuia, necontenit, cu aprindere:

— Ah, domnule, ce bucurie!... Ah, domnule, cîtă cinste!

— La ce oră se mănîncă aici, Planchet? Mi-e foame — zise Porthos.

Primul vînzător îşi împreună mîinile, implorînd pronia cerească. Ceilalţi doi se lăsară sub tejghea, ca Porthos să nu simtă mirosul de carne proaspătă.

— Vom lua aici numai o mică gustare — răspunse d'Artagnan — şi, după ce vom ajunge la ţară, la Planchet, vom mînca acolo mai bine.

— Ah, mergem la dumneavoastră la ţară, Planchet? zise Porthos. Cu atît mai bine atunci!

— Mă copleşiţi, domnule baron.

Domnule baron făcu o deosebită impresie asupra băieţilor de prăvălie, care vedeau un bărbat de cel mai înalt rang avînd o poftă de mîncare pe măsura rangului. De fapt, acest titlu îi linişti. Nu mai auziseră niciodată ca unui căpcăun să i se spună *domnule baron.*

— Voi lua cîteva pişcoturi, ca să am pe drum — zise cu nepăsare Porthos.

Şi, spunînd acestea, goli o cutie cu pişcoturi preparate cu anason în buzunarul larg al surtucului său.

— Prăvălia mea a scăpat! exclamă Planchet.

— Da, ca brînza, adăugă primul vînzător.

— Ce brînză?

— Brînza aceea de Olanda în care a intrat un şoarece şi din care n-am mai găsit decît coaja.

Planchet îşi roti ochii prin prăvălie şi, văzînd cele ce scăpaseră neatinse de dinţii lui Porthos, socoti comparaţia băiatului cam exagerată. Acesta însă pricepu ce se petrecea în mintea stăpînului său.

— Numai de nu s-ar mai întoarce! zise el.

— N-aveţi cumva pe-aici nişte fructe? întrebă Porthos, urcînd spre încăperile de sus, unde fuseseră chemaţi la gustare.

„Vai! Vai!" făcu în sinea lui băcanul, adresîndu-i lui d'Artagnan o privire rugătoare, pe care acesta o pricepu însă doar pe jumătate.

După gustare, porniră la drum.

Se făcuse tîrziu cînd cei trei călăreți, plecați din Paris pe la ceasurile șase, păşiră pe pavajul din Fontainebleau. Drumul fusese plin de voioşie. Lui Porthos îi plăcea mult tovărăşia lui Planchet, întrucît acesta se arăta foarte respectuos față de el şi-i povestea cu tragere de inimă despre ogoarele, pădurile şi heleşteiele sale. Porthos avea gusturi şi mîndrii de proprietar.

D'Artagnan, văzîndu-i pe cei doi însoțitori prinşi în vorbă, o luă pe marginea drumului şi, lăsînd frîul să se legene pe coama calului, se desprinse de lumea înconjurătoare, ca şi de Porthos şi Planchet.

Luna se strecura uşor printre frunzişul albăstrui al pădurii. Miresmele cîmpului se urcau, îmbietoare, spre nările cailor, care le adulmecau cu răsuflări mari de bucurie. Porthos şi Planchet începură să vorbească despre fîn. Planchet îi destăinui lui Porthos că, la vîrsta lui coaptă, nesocotise, într-adevăr, agricultura, pentru a se îndeletnici cu negoțul, dar că toată copilăria şi-o petrecuse în Picardia, hoinărind prin lucerna ce-i ajungea pînă la genunchi şi pe sub merii verzi, încărcați cu roade roşii; de aceea, se jurase ca, de îndată ce va face destulă avere, să se întoarcă la natură şi să-şi sfîrşească zilele aşa cum şi le începuse, cît mai aproape de pămîntul în care se duc pînă la urmă toți oamenii.

— Eh, eh! zise Porthos. Atunci, dragă domnule Planchet, înseamnă că vă apropiați de retragere.

— Cum adică?

— Da, mi se pare că sînteți pe cale de a strînge o mică avere.

— Ei da — răspunse Planchet — am agonisit eu ceva.

— Cît vreți să strîngeți şi la ce sumă socotiți că v-ați putea retrage?

— Domnule — zise Planchet, fără să răspundă la întrebare — oricît ar fi ea de interesantă, domnule, un singur lucru mă frămîntă.

— Ce lucru? întrebă Porthos întorcînd ochii în urmă, ca şi cum ar fi căutat lucrul ce-l frămînta pe Planchet şi de care ar fi vrut să-l scape.

— Altădată — zise băcanul — mi-aţi fi spus Planchet, pe nume, şi m-aţi fi întrebat: „Cît vrei să strîngi, Planchet, şi la ce sumă ai de gînd să te retragi?"

— Firește, firește, aşa aş fi întrebat altădată — răspunse cinstitul Porthos, simţind că e pus într-o uşoară încurcătură — numai că altădată...

— Altădată eram lacheul domnului d'Artagnan, aşa vreţi să spuneţi, nu-i aşa?

— Da.

— Ei bine, dacă astăzi nu mai sînt lacheul său, îi sînt încă un slujitor credincios; şi, mai mult chiar, încă de pe atunci...

— Ei da, Planchet?

— Încă de pe atunci am avut cinstea de a fi asociatul său.

— Oh, oh! făcu Porthos. Cum! D'Artagnan şi-a băgat banii în băcănie?

— Nu, nu — răspunse d'Artagnan, pe care aceste cuvinte îl treziră din visarea lui şi-i îndreptară atenţia către convorbirea celor doi cu iuţeala şi uşurinţa ce-i caracterizau fiecare mişcare a gîndului şi trupului său. Nu d'Artagnan a intrat în negoţul de băcănie, ci Planchet a intrat în politică. Asta-i totul!

— Da — zise Planchet cu mîndrie şi satisfacţie totodată — am făcut împreună o mică afacere, care mie mi-a adus o sută de mii de livre, iar domnului d'Artagnan două sute de mii.

— Oh, oh! făcu Porthos cu admiraţie.

— Astfel că, domnule baron — continuă băcanul — vă rog să-mi spuneţi din nou Planchet, ca în trecut, şi să mă tutuiţi iarăşi. Nu vă puteţi închipui ce plăcere mi-ar face asta!

— O voi face, dacă aşa vrei tu, dragul meu Planchet — răspunse Porthos.

Şi întrucît se afla aproape de Planchet, ridică mîna spre a-l bate pe umăr, în semn de adîncă prietenie. Dar o mişcare providenţială a calului abătu gestul călăreţului, în aşa fel că mîna sa căzu asupra calului lui Planchet. Animalul se îndoi din şale. D'Artagnan se porni să rîdă şi să gîndească cu glas tare:

— Ia seama, Planchet, căci dacă Porthos începe să te iubească, o să vrea să te mîngîie, şi dacă te mîngîie, te turteşte. Vezi tu, Porthos a rămas la fel de puternic!

— Oh — răspunse Planchet — Mousqueton n-a murit, cu toate că domnul baron îl iubeşte mult.

— De bună seamă — zise Porthos cu un oftat ce-i făcu pe cei trei cai să se sperie deodată — şi chiar azi-dimineaţă îi spuneam lui d'Artagnan cît de mult îi simt lipsa. Dar, spune-mi, Planchet...

— Mulţumesc, domnule baron, mulţumesc.

— Bine, băiatule, bine! Spune-mi, cîte pogoane are parcul tău?

— Parcul?

— Da. O să vorbim despre ogoare pe urmă, iar după aceea despre pădure.

— Unde toate astea, domnule?

— La castelul tău.

— Dar, domnule baron, eu n-am nici castel, nici parc, nici ogoare, nici pădure.

— Atunci ce ai? întrebă Porthos. Şi de ce spuneai că mergem la tine la conac?

— N-am spus la conac, domnule baron — răspunse Planchet puţin umilit — ci am pomenit doar de un petic de pămînt.

— Ah, ah! zise Porthos. Înţeleg, vrei să ne faci o surpriză.

— Nu, domnule baron, spun adevărul: n-am decît două cămăruţe pentru prieteni, atîta tot.

— Dacă-i aşa, unde se plimbă prietenii tăi?

— Mai întîi, prin pădurea regelui, care e foarte frumoasă.

— Adevărul e că pădurea e frumoasă — zise Porthos — aproape tot atît de frumoasă ca şi pădurea mea de la Berri.

Planchet făcu ochii mari.

— Aveţi o pădure asemenea aceleia de la Fontainebleau, domnule baron? bîigui el.

— Da, am chiar două; însă aceea de la Berri îmi place mai mult.

— De ce? întrebă cu un aer graţios Planchet.

— Mai întîi, fiindcă nu-i cunosc marginile; iar în al doilea rînd, fiindcă e plină de braconieri.

— Şi pentru ce vă face această mulţime de braconieri să vă placă pădurea aceea mai mult ?

— Din pricină că ei prind vînatul meu, iar eu îi vînez pe ei, şi asta, pentru mine, în timp de pace, seamănă, în mic, a război.

Ajunseseră la acest punct al convorbirii, cînd Planchet, ridicînd ochii, zări primele case din Fontainebleau, care se desenau în linii groase pe cer, în timp ce deasupra îngrămădirii înghesuite şi neregulate de ziduri se înălţau acoperişurile ţuguiate ale castelului, ale cărui olane roşii străluceau sub razele lunii ca solzii unui peşte uriaş.

— Domnilor — zise Planchet — am onoarea să vă anunţ că am ajuns la Fontainebleau.

XIII

CONACUL LUI PLANCHET

Călăreţii ridicară capetele şi văzură că cinstitul Planchet spusese purul adevăr. Zece minute mai tîrziu, se aflau în strada Lyonului, dincolo de hanul „La Frumosul Păun". Un gard înalt, de soc stufos, pîlcuri de păducel şi de hamei formau o împrejmuire neagră şi de nepătruns, în dosul căreia se ridica o casă albă, cu acoperişul larg, de ţiglă. Două ferestre ale acestei case dădeau la stradă. Amîndouă erau întunecate. Între ele, o uşă mică, deasupra cu o streaşină menţinută de doi stîlpi, ţinea loc de intrare. La acea uşă se ajungea păşind peste un prag înalt.

Planchet descălecă de pe cal, ca şi cum s-ar fi pregătit să bată în uşă ; dar, răzgîndindu-se, luă calul de frîu şi mai făcu încă vreo treizeci de paşi. Cei doi însoţitori îl urmară. Planchet ajunse în faţa unei porţi de scînduri, cu acoperiş, aflată la treizeci de paşi mai încolo, şi, ridicînd un zăvor de lemn, singura închizătoare a acestei porţi, o împinse înăuntru.

Apoi intră mai întîi el, pe urmă trase și calul de frîu, într-o curte mică, plină de bălegar, al cărui miros puternic arăta că în apropiere se afla un grajd.

— Straşnic miros ! rosti tare Porthos, descălecînd la rîndul său. Parc-aş fi la staulele mele de vaci de la Pierrefonds.

— Eu n-am decît o vacă — se grăbi să spună Planchet, cu modestie.

— Eu am treizeci — zise Porthos — sau, mai bine zis, nici nu le mai ştiu numărul.

Cei doi călăreţi intraţi în curte, Planchet închise din nou poarta în urma lor.

În acest timp, d'Artagnan, care sărise din şa cu sprinteneala lui obişnuită, mirosea aerul din jur şi, bucuros ca un parizian care dă de verdeaţă, smulse cu o mînă un fir de caprifoi, iar cu cealaltă o floare de răsură. Porthos întinse braţul după mazărea ce atîrna de-a lungul aracilor şi începu să mănînce, sau, mai degrabă, să rumege, şi păstăile şi boabele.

Planchet se duse numaidecît să-l scoale pe un fel de ţăran, bătrîn şi neputincios, care dormea într-un şopron, pe o grămadă de iarbă acoperită cu o zdreanţă. Ţăranul, recunoscîndu-l pe Planchet, îi spuse *stăpînul nostru,* spre marea încîntare a băcanului.

— Du caii la iesle, moşnege, şi dă-le hrană bună — zise Planchet.

— Oh, da, da, bietele dobitoace — răspunse ţăranul — oh, da, am să le hrănesc pe săturate !

— Încet, încet, moşule — zise d'Artagnan. La dracu, ce vrei să faci ? Ovăz şi un braţ de paie, atîta tot !

— Şi apă rece pentru calul meu — zise Porthos — căci mi se pare că e însetat.

— Oh, n-aveţi nici o grijă, domnilor — spuse Planchet — moş Célestin e un fost jandarm din Ivry, ştie el ce trebuie să facă la grajd. Haide, poftiţi în casă !

Şi-i trase pe cei doi prieteni pe o cărăruie umbrită, ce străbătea printre nişte brazde de zarzavaturi, apoi printr-un petic de lucernă, ajungînd astfel într-o grădiniţă în dosul căreia se afla casa a cărei faţadă o văzuseră mai înainte, din stradă.

Pe măsură ce se apropiau, puteau să distingă, prin două ferestre deschise în partea de jos și care dădeau spre camera dinăuntru, *interiorul* lui Planchet. Această cameră, luminată plăcut de o lampă așezată pe masă, apărea în fundul grădinii ca o imagine îmbietoare a liniștii, a odihnei și a fericirii. Pretutindeni unde cădeau, dîrele de lumină ce-o porneau de la flacăra lămpii, împrăștiindu-se peste faianța veche, peste dulapul ce strălucea de curățenie, peste arma atîrnată în mijlocul unei tapiserii, se răsfrîngeau în reflexe plăcute ce parcă atîrnau deasupra lucrurilor, spre încîntarea ochiului.

Această lampă care lumina odaia, în timp ce frunzele de iasomie și de curcubețică se întindeau pe peretele dintre cele două ferestre, făcea să strălucească viu o față de masă dungată și albă ca un covor de zăpadă. Două tacîmuri erau așezate pe această față de masă. Un vin îngălbenit de vechime își juca rubinele în cleștarul cu multe fețe al sticlei cu gîtul alungit, și o oală mare de faianță albastră, cu capac de argint, sta plină cu un cidru spumos.

Lîngă masă, într-un jilț cu spătar înalt, dormea o femeie de treizeci de ani, cu chipul înflorit de sănătate și prospețime. Iar pe genunchii acestei făpturi sănătoase, o pisică mare și blîndă, încolăcită peste labele strînse sub ea, cu ochii închiși, lăsa să se audă torsul acela caracteristic, ce pare să spună în limbajul felinelor : „Sînt pe deplin fericită".

Cei doi prieteni se opriră în fața ferestrei, deopotrivă de uimiți. Planchet, văzînd surprinderea lor, fu cuprins de o dulce bucurie.

— Ah, strengarule — îi spuse d'Artagnan — acum înțeleg unde o ștergeai tu de la prăvălie !

— Oh, oh, iată ce rufărie albă ! zise la rîndul lui Porthos, cu un glas de tunet.

La zgomotul acestui glas, pisica fugi speriată, femeia se trezi tresărind și Planchet, luînd un aer ospitalier, îi pofti pe cei doi însoțitori în camera unde era așezată masa.

— Dă-mi voie, draga mea — zise el — să-ți prezint pe domnul cavaler d'Artagnan, ocrotitorul meu.

D'Artagnan luă mîna acestei gazde ca un om de curte și cu aceleași maniere cavalerești ca și cum ar fi luat mîna DOAMNEI.

— Domnul baron du Vallon de Bracieux de Pierrefonds — adăugă Planchet.

Porthos făcu un salut de care Ana de Austria s-ar fi declarat foarte mulţumită, oricît ar fi fost ea de pretenţioasă.

Veni apoi şi rîndul lui Planchet. Acesta o îmbrăţişă cu toată puterea pe doamna, după ce făcuse totuşi un semn către d'Artagnan şi Porthos, ca pentru a le cere îngăduinţa. Lucru ce-i fu acordat, se înţelege.

D'Artagnan îi adresă lui Planchet un compliment :

— Iată — zise el — un om care ştie să-şi orînduiască viaţa.

— Domnule — răspunse Planchet rîzînd — viaţa e un capital pe care omul trebuie să-l plaseze cu cea mai mare dibăcie...

— Iar tu văd că ai o dobîndă straşnică — adăugă Porthos, rîzînd de se cutremurau ferestrele.

Planchet se întoarse către gospodina lui :

— Draga mea — zise el — îi vezi aici pe cei doi bărbaţi care mi-au îndrumat o parte din viaţă. Numele lor ţi le-am rostit adesea, vorbindu-ţi despre ei.

— Şi încă pe ale altor doi — zise femeia cu un accent flamand foarte pronunţat.

— Doamna e olandeză ? întrebă d'Artagnan.

Porthos îşi răsuci mustaţa, după cum băgă de seamă d'Artagnan, căruia nu-i scăpa nimic.

— Sînt din Anvers — răspunse gazda.

— Şi se numeşte doamna Gechter — adăugă Planchet.

— Dar tu nu-i spui niciodată aşa doamnei — zise d'Artagnan.

— De ce ? întrebă Planchet.

— Pentru că ar însemna s-o îmbătrîneşti de cîte ori i-ai rosti numele.

— Nu, eu îi spun Trüchen.

— Fermecător nume — zise Porthos.

— Trüchen — continuă Planchet — mi-a venit din Flandra, împreună cu virtutea ei şi cu două mii de florini. A fugit de lîngă un soţ urîcios, care o bătea. În calitatea mea de picard, mi-au plăcut totdeauna artesiencele. Din Artois în Flandra nu-i decît un pas. A venit să i se plîngă naşului ei, înaintaşul meu din strada Lombarzilor ; mi-a

lăsat în seamă cele două mii de florini, pe care i-am vîrît în afaceri şi care i-au adus apoi zece mii.

— Bravo, Planchet !

— E liberă, e bogată ; are o vacă, le porunceşte unei slujnice şi lui moş Célestin ; ea îmi ţese toate cămăşile, îmi împleteşte toţi ciorapii de iarnă, nu mă vede decît o dată la cincisprezece zile şi binevoieşte să se simtă fericită.

— Fericită sînt cu ateverat.., — zise Trüchen languroasă.

Porthos îşi răsuci şi cealaltă emisferă a mustăţii. „Drace ! Drace ! îşi zise d'Artagnan. Oare Porthos să aibă vreun gînd ?...“

Între timp, Trüchen, înţelegînd despre ce era vorba, o chemă în grabă pe bucătăreasă, mai puse două tacîmuri şi încărcă masa cu cele mai alese bunătăţi, care fac dintr-o cină un ospăţ şi dintr-un ospăţ un festin. Unt proaspăt, pastramă de vacă, sardele şi ton, întreagă băcănia lui Planchet. Pui fript, legume, salată, peşte de baltă, peşte de rîu, vînat de pădure, toate darurile provinciei. Pe deasupra, Planchet se întoarse din pivniţă cu zece sticle al căror înveliş se pierdea sub un strat gros de ţărînă negricioasă.

Toate acestea făcură să-i tresalte inima în piept lui Porthos.

— Mi-e foame — zise el.

Şi se aşeză alături de coana Trüchen, aruncîndu-i priviri ucigaşe. D'Artagnan se aşeză în partea cealaltă a cucoanei. Planchet, discret şi bucuros, luă loc în faţa lor.

— Să nu vă supăraţi — zise el — dacă, în timpul mesei, Trüchen se va ridica din cînd în cînd : ea va pregăti odăile pentru dormit.

Într-adevăr, gospodina pleca deseori, şi la etajul de sus se auzeau paturile scîrţîind şi rotiţe zornăind pe duşumele.

În această vreme, cei trei bărbaţi mîncau şi beau vîrtos, mai ales Porthos. Era o plăcere să-i vezi. Cele zece sticle rămăseseră zece cadavre cînd Trüchen coborî cu brînza.

D'Artagnan îşi păstrase întreaga demnitate. Porthos, dimpotrivă, îşi pierduse o parte din a sa. Cîntau despre război, vorbeau în cîntece. D'Artagnan fu de părere să se facă un nou drum la pivniţă, şi cum Planchet nu mai putea merge cu toată siguranţa unui *destoinic spadasin,* căpitanul de muş-

chetari se oferi să-l însoţească. Plecară împreună, fredonînd nişte cîntece care i-ar fi înspăimîntat pînă şi pe cei mai flamanzi draci.

Trüchen rămase la masă, alături de Porthos. Pe cînd cei doi beţivani scotoceau printre lemnele din pivniţă, se auzi acel ţocăit scurt şi sonor pe care-l fac două buze ce sug un obraz. „Porthos se va fi crezînd în La Rochelle" — îşi zise d'Artagnan.

Se întoarseră sus, încărcaţi de sticle. Planchet nu mai vedea nimic, atîta chef de cîntat avea. D'Artagnan, pe care văzul nu-l înşela niciodată, observă însă că obrazul stîng al doamnei Trüchen era mai roşu decît cel din dreapta. La rîndul lui, Porthos zîmbea la stînga gospodinei şi îşi răsucea cu amîndouă mîinile deodată cele două fuioare ale mustăţii. Trüchen îi zîmbea şi ea uriaşului senior.

Vinul înţepător de Anjou făcu din cei trei bărbaţi trei diavoli mai întîi, trei mămăligi după aceea. D'Artagnan nu mai fu în stare decît să ia un sfeşnic şi să-i lumineze lui Planchet scara ce ducea la propria lui odaie. Planchet îl trăgea pe Porthos, pe care-l împingea şi Trüchen de la spate, plină de voioşie la rîndul ei. Tot d'Artagnan fu acela care nimeri odăile şi descoperi paturile. Porthos se trînti într-al său, dezbrăcat de prietenul lui, muşchetarul. D'Artagnan se aruncă într-al său, spunînd :

— La dracu ! Mă jurasem să nu mai pun în gură nici un strop din acest vin gălbui, ce miroase a praf de puşcă. Tii, dacă muşchetarii şi-ar vedea căpitanul în asemenea hal ! Apoi, trăgînd perdelele în jurul patului, adăugă : Noroc că n-au să mă vadă.

Planchet fu cărat în braţe de Trüchen, care-l dezbrăcă, pe urmă lăsă draperiile şi închise uşile.

— E plăcut să petreci la conac — zise Porthos întinzîndu-şi picioarele, care-i trecură prin tăblia patului, lucru ce stîrni o pocnitură şi o spărtură uriaşă, pe care însă nimeni nu le mai luă în seamă, atît de bine petrecuseră la conacul lui Planchet.

La ceasurile două după miezul nopţii, toată lumea sforăia.

XIV.

CE SE VEDEA DIN CASA LUI PLANCHET

Zorile îi găsiră pe cei trei viteji dormind cu gurile căscate. Trüchen trăsese obloanele, ca o femeie grijulie ce nu voia ca răsăritul soarelui să le strice somnul oaspeţilor ei. Astfel, era încă întuneric sub draperiile lui Porthos şi sub baldachinul lui Planchet cînd d'Artagnan, trezit cel dintîi de o rază indiscretă ce se furişase pe fereastră, sări iute din pat, ca şi cum ar fi vrut să fie în frunte la atac. Apoi luă cu asalt odaia lui Porthos, învecinată cu a sa.

Vrednicul Porthos sforăia de parcă bubuia cerul; îşi expunea cu mîndrie în întuneric trupul uriaş, iar pumnul umflat îi atîrna la marginea patului, pe covoraşul de jos. D'Artagnan îl trezi, şi Porthos se frecă la ochi cu multă plăcere după un somn atît de adînc.

În acest timp, Planchet se îmbrăcase şi venise să-i întîmpine, la uşile lor, pe cei doi oaspeţi, buimaci încă de cheful din ajun.

Cu toate că abia se făcuse ziuă, toată casa era în picioare. Bucătăreasa măcelărea fără milă în curtea păsărilor, iar moş Célestin culegea de zor cireşe în livadă. Porthos, foarte voios, îi întinse o mînă lui Planchet, iar d'Artagnan ceru îngăduinţa s-o pupe pe doamna Trüchen. Aceasta, care nu păstra niciodată pică celor învinşi, se apropie de Porthos, căruia îi fu acordată aceeaşi favoare. Porthos o pupă pe doamna Trüchen cu un oftat adînc. Atunci Planchet îi luă de mînă pe cei doi prieteni:

— Vreau să vă arăt ceva — le spuse el. Aseară, am intrat aici ca într-un cuptor şi n-am putut să vedem nimic; la lumina zilei însă, toate îşi schimbă înfăţişarea şi cred că veţi fi mulţumiţi.

— Să începem cu priveliştea din jur — zise d'Artagnan. O privelişte frumoasă îmi place mai mult ca orice; eu am locuit totdeauna în case regale, şi prinţii se pricep destul de bine să-şi aleagă astfel de vederi.

— Şi eu — adăugă Porthos — am ţinut totdeauna la vederile frumoase. În castelul meu de la Pierrefonds am pus să se croiască patru alei, care dau o perspectivă minunată.

— Veniţi să vedeţi şi perspectiva mea — zise Planchet. Şi-i trase pe cei doi oaspeţi la o fereastră.

— Ah, da, asta e strada Lyonului — spuse d'Artagnan.

— Da. Am două ferestre aici, care nu au însă o vedere prea frumoasă. Se zăreşte hanul acela, mereu plin de lume şi foarte gălăgios; e o vecinătate nu tocmai plăcută. Aveam aici patru ferestre, dar n-am mai păstrat decît două.

— Să vedem mai departe — zise d'Artagnan.

Pătrunseră într-un coridor ce ducea la odăi; Planchet deschise obloanele.

— Iată, iată — se miră Porthos — dar ce se zăreşte acolo?

— Pădurea — răspunse Planchet. Ea ţine loc de orizont; o linie totdeauna groasă, care e galbenă primăvara, verde vara, roşcată toamna şi albă în timpul iernii.

— Foarte bine, însă e ca o perdea care împiedică vederea mai departe.

— Aşa e — zise Planchet — dar de aici se vede bine...

— Oh, ce cîmp întins!... exclamă Porthos. Uite, ce-mi văd ochii acolo?... Cruci, pietre!

— Dar e cimitirul! strigă d'Artagnan.

— Într-adevăr, într-adevăr — întări Planchet — şi vă asigur că e ceva foarte ciudat. Nu trece zi, fără să nu fie înmormîntat cineva acolo. Fontainebleau e destul de mare. Uneori, vezi fete tinere îmbrăcate în alb, conduse cu prapuri, alteori magistraţi municipali sau burghezi bogaţi, jeluiţi de cîntăreţi şi de toată liota parohială, din cînd în cînd şi ofiţeri din casa regală.

— Mie nu-mi plac toate astea — zise Porthos.

— Nu e de loc vesel — adăugă d'Artagnan.

— Vă încredinţez că asta îţi aduce aminte de cele sfinte — replică Planchet.

— Ah, se prea poate!

— Da — reluă Planchet — toţi vom muri într-o zi, şi e undeva un dicton pe care-l ţin bine minte, anume: „Gîndul morţii e un gînd care te uşurează".

— Nu zic că nu-i aşa — rosti Porthos.

— Dar — obiectă d'Artagnan — tot atît de bine te uşurează şi gîndul la verdeaţă, la flori, la rîuri, la cerul albastru, la cîmpiile fără sfîrşit...

— Dacă le-aş avea, nu le-aş da cu piciorul — zise Planchet — dar cum n-am decît acest mic cimitir, înflorit, plin de iarbă şi el, unde dăinuie umbra şi liniştea, mă mulţumesc cu atît, şi mă gîndesc la oamenii din oraş, care îşi petrec viaţa în strada Lombarzilor, bunăoară ascultînd cum huruie printre case două mii de căruţe pe zi şi privesc cum înoată prin noroaie o sută cincizeci de mii de persoane...

— Însă vii — îl întrerupse Porthos — vii, dragul meu!

— Tocmai de aceea — adăugă Planchet cu sfială — mă simt parcă mai odihnit cînd văd şi cîţiva morţi.

— Năzdrăvanul ăsta de Planchet — zise d'Artagnan — a fost făcut să fie poet, tot aşa cum e băcan.

— Domnule — i-o întoarse Planchet — sînt şi eu unul din acele mărunte aluaturi omeneşti pe care Dumnezeu le-a plămădit pentru a vieţui o bucată de vreme şi pentru a găsi bune toate bucuriile ce le însoţesc în trecerea lor pe pămînt.

D'Artagnan se aşeză mai aproape de fereastră şi, această filozofie a lui Planchet părîndu-i-se plină de tîlc, începu să viseze.

— Mii de draci! strigă Porthos. Iată că a şi început comedia! Mi se pare mie sau se aude un bocet?

— E un bocet, da — zise d'Artagnan.

— Oh, e o înmormîntare de săraci — zise cu dispreţ Planchet. Nu e decît preotul care prohodeşte, ţîrcovnicul şi copilul care ţine isonul. Vedeţi, domnilor, răposatul sau răposata nu e de os domnesc.

— Nu, căci nimeni nu urmează convoiul.

— Ba da — zise Porthos — zăresc un bărbat.

— Da, ai dreptate, un bărbat învăluit într-o mantie — confirmă d'Artagnan.

— Ceva care nu merită osteneala să fie văzut — zise Planchet.

— Ceva care pe mine mă interesează — rosti d'Artagnan cu însufleţire, sprijinindu-se cu coatele de pervazul ferestrei.

— Iată, iată, văd că le-aţi prins gustul — spuse Planchet cu voioşie. Aşa am păţit şi eu: în primele zile mă apuca jalea făcînd atîtea cruci toată ziua, iar cîntările de îngro-

păciune îmi pătrundeau în creier ca niște cuie ; de atunci însă mă leagăn cu cîntările, și pot să vă spun că n-am văzut nicăieri păsări mai frumoase ca acelea din cimitir.

— Pe mine — mormăi Porthos — nu mă amuză de loc ; mai bine cobor.

Planchet făcu doar o săritură și-i oferi lui Porthos brațul, ca să-l plimbe prin grădină.

— Hei, rămîi acolo ? strigă Porthos întorcînd capul spre d'Artagnan.

— Da, prietene, da ; am să vă ajung din urmă.

— Eh, domnul d'Artagnan nu se înșală. A și început înmormîntarea ?

— Nu încă.

— Ah, da, groparul așteaptă să fie legate frînghiile în jurul cosciugului... Uite, intră o femeie prin poarta din dos a cimitirului.

— Da, da, dragă Planchet — zise cu neastîmpăr d'Artagnan — dar lasă-mă, lasă-mă : încep să-mi vină gîndurile care ușurează, nu mă tulbura.

Planchet odată plecat, d'Artagnan urmări cu nesaț, de după oblonul pe jumătate închis, spectacolul ce se desfășura în fața lui. Cei doi cioclí care duceau mortul desfăcură chingile de la năsălie și lăsară povara lor să alunece încet în groapă. La cîțiva pași, bărbatul cu mantie, singurul spectator al acestei scene lugubre, stătea rezemat de un chiparos înalt, ascunzîndu-și fața de ochii preotului și ai groparilor. Trupul răposatului fu îngropat în mai puțin de cinci minute.

Groapa odată astupată, preotul se pregăti să plece. Groparii îi spuseră ceva și porniră pe urmele lui. Bărbatul în mantie îi salută cînd trecură prin dreptul lui și depuse o monedă în mîna unui gropar.

— Drace, dar omul ăsta e Aramis ! murmură d'Artagnan.

Aramis, într-adevăr, rămase singur, cel puțin deocamdată ; căci, abia își întoarse capul, și pasul unei femei, însoțit de foșnetul unei rochii, se auzi pe cărare, în apropierea lui. El se întoarse numaidecît și-și scoase pălăria cu respectul unui adevărat curtean ; apoi o conduse pe femeie sub bolta de frunziș a unor castani și tei ce umbreau un mormînt fastuos.

— Ah, asta-i bună! își zise d'Artagnan. Episcopul de Vannes are o întîlnire! E același abate Aramis care le făcea curte femeilor din Moisy-le-Sec! Da — adăugă mușchetarul — numai că, într-un cimitir, e o întîlnire sfințită.

Și începu să rîdă.

Convorbirea ținu mai bine de o jumătate de ceas. D'Artagnan nu putea să vadă chipul femeii, căci stătea cu spatele la el. Dar vedea bine, după atitudinea țeapănă a celor două personaje, după gesturile lor măsurate, după felul cumpănit, plin de prevedere, cu care se priveau, parcă apărîndu-se, parcă atacînd, vedea bine că nu vorbeau ca doi îndrăgostiți. La sfîrșitul convorbirii, femeia se ridică, și ea fu aceea care se înclină adînc în fața lui Aramis.

— Oh, oh — zise iarăși d'Artagnan — dar asta se încheie ca o adevărată întîlnire de dragoste!... Cavalerul cade în genunchi la început; domnișoara e îmblînzită apoi, și ea este aceea care se roagă... Cine o fi această domnișoară? Aș da un vîrf de unghie ca s-o văd la față!

Dar așa ceva îi fu cu neputință. Aramis se îndepărtă cel dintîi; apoi femeia se acoperi în vălurile sale și plecă și ea.

D'Artagnan nu mai putea sta locului; alergă la fereastra ce dădea în strada Lyonului. Aramis tocmai intra în han. Femeia apucase în partea cealaltă. Părea că se duce spre echipajul alcătuit din doi cai și o trăsură ce se vedea la marginea pădurii. Mergea încet, cu capul plecat, cufundată în gînduri.

— La dracu! La dracu! Trebuie s-o cunosc pe această femeie! își spuse încă o dată mușchetarul.

Și fără să mai stea în cumpănă, porni pe urmele ei.

Pe drum, se întreba prin ce mijloc ar putea s-o facă să-și ridice vălul.

— Nu e tînără — își zise el. E o femeie din lumea mare. Dracul să mă ia, dar parcă aș cunoaște acest mers!

În timp ce alerga, zornăitul pintenilor și tropotul cizmelor lui pe pămîntul bătătorit al străzii stîrneau un zgomot neobișnuit. Un mare noroc îi veni în ajutor, un noroc la care nici nu se aștepta. Zgomotul pașilor lui o neliniști pe femeie; ea crezu că e urmată sau urmărită, ceea ce era adevărat, și întoarse capul. D'Artagnan sări în sus, ca și cum o salvă de alice pentru vrăbii i-ar fi ciuruit gleznele;

apoi, făcînd o rotire, ca pentru a se întoarce din drum, murmură :

— Doamna de Chevreuse !

D'Artagnan nu voia să se lase pînă nu va afla totul. Îi spuse lui moş Célestin să se ducă să-l întrebe pe gropar cine era mortul care a fost îngropat în dimineaţa aceea.

— Un biet cerşetor franciscan — răspunse acesta — care n-avea nici măcar un cîine ca să-l iubească pe această lume şi să-l urmeze pe ultimul său drum.

„Dacă ar fi aşa — gîndi d'Artagnan — Aramis n-ar fi luat parte la înmormîntarea lui. Domnul episcop de Vannes nu ţine loc de cîine credincios ; dar că are miros cît un cîine, asta n-o neg !"

XV

CUM PORTHOS, TRÜCHEN ŞI PLANCHET SE DESPĂRŢIRA CA BUNI PRIETENI, DATORITĂ LUI D'ARTAGNAN

Fu un adevărat prăpăd la conacul lui Planchet. Porthos rupse o scară şi doi cireşi, răscoli tufele de zmeură, dar nu putu să culeagă nimic ; din cauza centironului, spunea el. Trüchen, care începuse a se obişnui cu uriaşul, îi răspunse :

— Nu este ţentiron de vina, este burta.

Şi Porthos, plin de bucurie, o pupă pe Trüchen, care îi culese apoi zmeură din belşug, îndemnîndu-l s-o mănînce din palma ei. D'Artagnan, surprinzîndu-i asupra acestui fapt, îl certă pe Porthos pentru lenea lui şi-l plînse în sinea sa pe Planchet. Porthos se ospătă însă mai departe şi, după ce sfîrşi, zise, trăgînd cu ochiul spre Trüchen :

— Mi-ar plăcea să stau mai mult aici.

Trüchen zîmbi. Planchet făcea la fel, nu fără oarecare stinghereală. Atunci d'Artagnan îi spuse lui Porthos :

— Nu trebuie, prietene, ca desfătările de aici să te facă să uiți adevăratul scop al călătoriei noastre la Fontainebleau.

— Prezentarea mea regelui ?

— Exact ! Mă duc să dau o raită prin oraș, ca să pregătesc lucrurile. Să nu ieși de aici, te rog.

— Oh, nu, nu ! strigă Porthos.

Planchet se uită la d'Artagnan cu o anumită teamă.

— Veți lipsi mult ? îl întrebă el.

— Nu, prietene, și chiar de astă-seară am să te scap de doi oaspeți care îți stau ca o povară pe cap.

— Oh, domnule d'Artagnan, cum puteți să spuneți așa ceva ?

— Eh, dragul meu, tu ai o inimă foarte bună, dar casa ți-e mică. În jurul ei sînt doi stînjeni de pămînt, ce-ar putea găzdui un rege și l-ar face fericit, dar tu nu te-ai născut senior, asta e.

— Dar nici domnul Porthos nu s-a născut senior — murmură Planchet.

— El a devenit însă, dragul meu ; de douăzeci de ani e suzeran pe un venit de două sute de mii de livre, iar de cincizeci de ani e stăpînul a doi pumni și al unui grumaz ce nu și-au găsit încă pereche în acest minunat regat al Franței. Porthos e un foarte mare senior alături de tine, fiule, și... Dar nu-ți spun mai mult ; te știu băiat inteligent.

— Ba nu, ba nu, domnule, lămuriți-mă !

— Privește-ți grădina răvășită, cămara goală, patul stricat, pivnița pustiită, uită-te la... doamna Trüchen...

— Ah, Doamne ! zise Planchet.

— Porthos, mă înțelegi, e senior peste treizeci de sate care numără trei sute de vasale foarte zglobii, iar Porthos e un adevărat bărbat !

— Ah, Doamne ! repetă Planchet.

— Doamna Trüchen e o femeie foarte cumsecade — continuă d'Artagnan — păstreaz-o pentru tine, înțelegi ?

Și-l bătu cu palma pe umăr. În clipa aceea, băcanul dădu cu ochii de Trüchen și Porthos, retrași sub umbra unui pom. Trüchen, cu o grație de-a dreptul flamandă, îi punea lui Porthos cercei din cireșe la urechi, iar Porthos rîdea ca un îndrăgostit, de parc-ar fi fost Samson în fața Dalilei. Planchet îi strînse mîna lui d'Artagnan și porni spre umbrar.

Să nu vorbim cu păcat despre Porthos, dar el nu se sinchisi... De bună seamă, nu socotea că face vreun lucru rău. Trüchen nu se sinchisi nici ea, ceea ce-l supără pe Planchet; dar băcanul avusese de-a face cu destulă lume în prăvălia lui, pentru a-şi stăpîni firea în faţa unei nemulţumiri ca atare.

Planchet îl luă de braţ pe Porthos şi-i propuse să meargă să-i arate caii. Porthos spuse că se simte obosit. Planchet îl pofti atunci pe baronul du Vallon să guste o dulceaţă pe care o făcea el însuşi şi care nu avea pereche. Baronul primi. Şi astfel, toată ziua, Planchet avu grijă să nu-l mai scape din ochi pe rivalul său. Îşi jertfi chiselele cu dulceţuri, ca să-şi păstreze onoarea de familist.

D'Artagnan se reîntoarse după două ceasuri.

— Totul s-a aranjat — zise el. Am văzut pe maiestatea sa în clipa cînd pleca la vînătoare: regele ne aşteaptă în astă-seară.

— Regele mă aşteaptă! strigă Porthos îmbătat de fericire.

Şi, s-o mărturisim, căci inima omului e ca valul nestatornic, începînd din clipa aceea Porthos nu se mai uită la doamna Trüchen cu acea căldură pătrunzătoare ce muiase inima anversezei.

Planchet căută să ţină trează această sete de mărire. El povesti, sau mai degrabă aminti toate splendorile din timpul ultimei domnii: bătăliile, asediile, serbările. Vorbi despre luxul englezilor, despre trofeele cucerite de cei trei viteji, dintre care d'Artagnan, cel mai negăbat în seamă la început, sfîrşise prin a deveni şeful lor. Îl entuziasmă pe Porthos, pomenindu-i de tinereţea lui dusă; lăudă cît putu mai mult neprihănirea acestui mare senior şi religiozitatea cu care respecta el prietenia; fu bun de gură, fu nespus de dibaci. Îl vrăji pe Porthos, o tulbură pe Trüchen, îl puse pe gînduri pe d'Artagnan.

La ceasurile şase, muşchetarul porunci să fie pregătiţi caii şi-l puse pe Porthos să se îmbrace. Îi mulţumi lui Planchet pentru buna lui găzduire şi-i strecură la ureche cîteva cuvinte despre o slujbă pe care ar putea să i-o găsească la curte, ceea ce-l înălţă numaidecît pe Planchet în ochii doamnei Trüchen, în faţa cărora bietul băcan, atît de cumsecade, atît de mărinimos, atît de devotat, scăzuse mult de la ivirea

şi de la asemuirea lui cu cei doi mari seniori. Căci aşa sînt făcute femeile : rîvnesc la ceea ce nu au şi dispreţuiesc ceea ce au căpătat după multă rîvnire.

După ce-i făcu acest bine prietenului său Planchet, d'Artagnan îi spuse încet lui Porthos :

— Prietene, ai un inel foarte frumos în deget.

— Trei sute de pistoli — răspunse Porthos.

— Doamna Trüchen ţi-ar păstra şi mai mult amintirea dacă i-ai dărui ei acest inel — zise d'Artagnan.

Porthos şovăi.

— Găseşti că nu e destul de frumos inelul ? întrebă muşchetarul. Te înţeleg ; un mare senior, ca tine, nu vrea să fie găzduit de o fostă slugă fără să-şi plătească din belşug găzduirea ; dar, crede-mă, Planchet are o inimă atît de bună, încît nu va ţine seama că posezi un venit de o sută de mii de livre.

— Aş vrea — zise Porthos, măgulit de aceste cuvinte — să-i dau doamnei Trüchen mica mea căşărie de la Bracieux : face cît un inel frumos pe un deget... doisprezece stînjeni.

— E prea mult, dragul meu Porthos, prea mult deocamdată... Păstrează căşăria pentru mai tîrziu. Şi, scoţîndu-i diamantul din deget, se apropie de Trüchen : Doamnă — zise el — domnul baron nu ştie cum să te roage să primeşti, ca semn al prieteniei lui, acest mic inel. Domnul du Vallon este unul din oamenii cei mai generoşi şi discreţi pe care-i cunosc. Ar fi vrut să-ţi ofere o căşărie pe care o are la Bracieux, dar eu l-am sfătuit altfel.

— Oh ! făcu Trüchen, sorbind din ochi diamantul.

— Domnule baron ! rosti Planchet înduioşat.

— Bunul meu prieten ! bîigui Porthos, încîntat de-a fi fost atît de bine ajutat de către d'Artagnan.

Toate aceste exclamaţii, încrucişîndu-se, făcură ca ziua să se sfîrşească într-un chip patetic, după ce ameninţase să aibă un deznodămînt grotesc. Dar d'Artagnan era acolo, şi totdeauna cînd muşchetarul conducea, lucrurile se terminau după gustul şi dorinţa lui.

Se pupară. Trüchen, readusă în fire de dărnicia baronului, rămase rezervată la locul ei şi nu-i oferi decît o frunte sfioasă şi împurpurată uriaşului senior faţă de care

se simţise atît de familiară în ajun. Planchet însuşi fu pătruns de recunoştinţă.

Pornit pe calea dărniciei, baronul Porthos şi-ar fi golit bucuros buzunarele în mîinile bucătăresei şi ale lui Célestin. Dar d'Artagnan îl opri.

— E rîndul meu — zise el.

Şi-i dădu un pistol femeii şi doi pistoli moşneagului. Fu răsplătit cu blagosloviri în stare să înmoaie pînă şi inima lui Harpagon şi să-l facă filantrop.

D'Artagnan îl rugă pe Planchet să-l însoţească pînă la castel, şi-l introduse pe Porthos în apartamentul său de căpitan, fără să fi fost zărit de nici unul dintre cei pe care nu dorea să-i întîlnească.

XVI

PREZENTAREA LUI PORTHOS

În aceeaşi seară, la ceasurile şapte, regele dădea audienţă unui ambasador al Provinciilor-Unite, în marele salon. Audienţa ţinu un sfert de ceas. După aceea primi pe noii prezentaţi şi cîteva doamne, care intraseră cele dintîi.

Într-un colţ al salonului, în dosul unei coloane, Porthos şi d'Artagnan stăteau de vorbă amîndoi, aşteptînd să le vină rîndul.

— Ai aflat vestea cea nouă ? îl întrebă muşchetarul pe prietenul său.

— Nu.

— Ei bine, priveşte !

Porthos se ridică în vîrful picioarelor şi-l văzu pe domnul Fouquet, în costum de ceremonie, conducîndu-l la rege pe Aramis.

— Aramis ! exclamă Porthos.

— Prezentat regelui de către domnul Fouquet.

— Ah ! făcu Porthos.

— Pentru că a fortificat Belle-Isle — continuă d'Artagnan.

— Şi eu ?

— Tu ? Tu, dragă, după cum am avut cinstea de a-ţi spune, tu eşti bunul Porthos, pîinea lui Dumnezeu ; pe tine te-au rugat să mai stai puţin la Saint-Mandé.

— Ah ! repetă Porthos.

— Dar, din fericire, mai sînt şi eu pe-aici — spuse d'Artagnan — şi-mi va veni şi mie rîndul numaidecît.

În acel moment, Fouquet se adresă regelui :

— Sire — zise el — vreau să vă cer o favoare maiestăţii voastre. Domnul d'Herblay nu e un ambiţios, dar ştie că poate să fie de ajutor. Maiestatea voastră are nevoie de un plenipotenţiar la Roma şi acesta trebuie să fie un om puternic ! Am putea găsi o pălărie [1] pentru domnul d'Herblay.

Regele făcu o mişcare.

— Eu vin rareori cu cereri la maiestatea voastră — zise Fouquet.

— E un caz — răspunse regele, care îşi traducea totdeauna prin aceste cuvinte şovăirile.

La care nimeni nu mai putea spune nimic. Fouquet şi Aramis se priviră unul pe altul. Regele adăugă :

— Domnul d'Herblay ar putea să ne fie de folos şi în Franţa ; ca arhiepiscop, de pildă.

— Sire — obiectă Fouquet cu o graţie ce-i era recunoscută — maiestatea voastră îl copleşeşte pe domnul d'Herblay ; arhiepiscopia poate să fie, în intenţiile regelui, un pas spre pălăria de cardinal ; una n-o exclude pe cealaltă.

Regele îi admiră prezenţa de spirit şi zîmbi.

— Nici d'Artagnan n-ar fi răspuns mai bine — zise el.

Dar nu apucă să rostească bine acest nume, că d'Artagnan se şi ivi alături.

— Maiestatea voastră m-a chemat ? întrebă el.

Aramis şi Fouquet făcură un pas, să se depărteze.

— Îngăduiţi, sire — zise repede d'Artagnan, care-l trase înainte pe Porthos — îngăduiţi să prezint maiestăţii voastre pe domnul baron du Vallon, unul dintre cei mai viteji gentilomi ai Franţei.

---

[1] Domnul Fouquet se referă aici la pălăria de cardinal — înalt grad preoţesc.

Aramis, cînd îl văzu pe Porthos, se făcu alb ca varul; Fouquet își încleștă pumnii sub dantela manșetelor. D'Artagnan le zîmbi amîndurora, în timp ce Porthos se înclină, vădit emoționat, în fața maiestății regale.

— Porthos aici! șopti Fouquet la urechea lui Aramis.

— Sst! E o trădare — răspunse acesta.

— Sire — continuă d'Artagnan — sînt șase ani de cînd ar fi trebuit să-l prezint maiestății voastre pe domnul du Vallon; dar anumiți oameni se aseamănă stelelor: nu ies la iveală fără cortegiul prietenilor lor. Pleiada a rămas unită, iată de ce am ales pentru prezentarea domnului du Vallon momentul cînd îl puteți vedea alături de el și pe domnul d'Herblay.

Aramis era pe cale de a-și pierde cumpătul. Îl fulgeră pe d'Artagnan cu o privire semeață, ca pentru a primi sfidarea pe care părea să i-o arunce acesta.

— Ah, acești domni sînt prieteni buni? întrebă regele.

— Foarte buni, sire, și unul răspunde pentru celălalt. Întrebați-l pe domnul de Vannes cum a fost fortificată Belle-Isle?

Fouquet se retrase cu un pas.

— Belle-Isle — răspunse Aramis cu răceală — a fost fortificată de către domnul.

Și-l arătă pe Porthos, care salută pentru a doua oară.

Ludovic admira, dar nu știa ce să creadă.

— Da — zise d'Artagnan. Acum întrebați-l pe domnul baron cine l-a ajutat în lucrările sale?

— Aramis! se grăbi să răspundă Porthos cu sinceritatea lui recunoscută.

Și arătă către episcop.

„Ce dracu vrea să însemne toată povestea asta și ce sfîrșit va avea această comedie?" se întreba în sinea lui episcopul.

— Cum — zise regele — domnul cardinal... vreau să spun episcop... se numește Aramis?

— Nume de război — explică d'Artagnan.

— Nume dat între prieteni — adăugă Aramis.

— Fără modestie — interveni d'Artagnan. Sub înfățișarea unui preot, sire, se ascunde cel mai strălucit ofițer, cel mai viteaz gentilom, cel mai învățat teolog al regatului vostru.

Ludovic înălță fruntea.

— Şi un inginer ! zise el admirînd fizionomia cu adevărat demnă pe atunci de admirat a lui Aramis.

— Inginer cînd se întîmplă, sire — răspunse acesta.

— Camaradul meu, fost muşchetar, sire — adăugă d'Artagnan cu căldură — omul ale cărui sfaturi le-au fost de o sută de ori de folos miniştrilor părintelui maiestăţii voastre... Domnul d'Herblay, într-un cuvînt, care, împreună cu domnul du Vallon, cu mine şi cu contele de La Fère, cunoscut de maiestatea voastră... alcătuiau acel cadril de care s-a vorbit mult în timpul răposatului rege şi în copilăria maiestăţii voastre.

— Şi care a fortificat Belle-Isle — repetă regele cu glas adînc.

Aramis făcu un pas înainte.

— Pentru a-l sluji pe fiu — zise el — cum l-am slujit pe tată.

D'Artagnan îl privea îndeaproape pe Aramis în timp ce rostea aceste cuvinte. Descifra atîta respect adevărat, atîta călduros devotament, atîta convingere neclintită, încît el, d'Artagnan, omul care veşnic se îndoia, el, neînvinsul, se simţea de astă dată dezarmat. „Nu poate avea un asemenea accent cineva care minte" — gîndi în sinea lui.

Ludovic se lăsă convins.

— În acest caz — îi spuse el lui Fouquet, care aştepta cu neliniştе rezultatul acestei înfruntări — pălăria de cardinal îi e acordată. Domnule d'Herblay, îţi dau cuvîntul meu pentru prima promoţie. Mulţumeşte-i domnului Fouquet.

Aceste cuvinte fură auzite de Colbert, care îşi simţi inima sfîşiată. Ieşi cu paşi repezi din salon.

— Domnule du Vallon — zise apoi regele — exprimă-ţi şi dumneata dorinţa... Vreau ca slujitorii tatălui meu să fie răsplătiţi.

— Sire... — murmură Porthos.

Dar nu putu să spună mai mult.

— Sire — strigă d'Artagnan — acest vrednic gentilom este emoţionat de maiestatea persoanei voastre, el care a înfruntat cu bărbăţie privirea şi focul a mii de duşmani. Dar ştiu ce gîndeşte, şi eu, care sînt mai obişnuit acum să privesc soarele în faţă... vă voi exprima gîndurile sale : nu are nevoie

de nimic, nu doreşte nimic altceva decît fericirea de a contempla pe maiestatea voastră timp de un sfert de ceas.

— Vei lua masa cu mine în seara aceasta — zise regele salutîndu-l pe Porthos cu un zîmbet graţios.

Porthos se împurpură de fericire şi mîndrie. Regele îi făcu semn că e liber să plece şi d'Artagnan îl împinse spre ieşire, după ce-l îmbrăţişă cu căldură.

— Să stai lîngă mine la masă — îi spuse Porthos la ureche.

— Da, prietene.

— Aramis e supărat pe mine, nu-i aşa ?

— Aramis nu te-a iubit niciodată ca acum. Gîndeşte-te că eu l-am ajutat să capete pălăria de cardinal.

— Aşa e — zise Porthos. Dar, ia spune, regelui îi place ca cineva să mănînce mult la masa lui ?

— Înseamnă să-l măgulești — răspunse d'Artagnan — căci are o poftă de mîncare cu adevărat regală.

— Asta mă bucură — zise Porthos.

XVII

CONFRUNTARI

Aramis făcuse pe furiş un ocol pentru a se întîlni cu Porthos şi d'Artagnan. Ajunse lîngă cel dintîi în dosul unei coloane şi, strîngîndu-i mîna, îl întrebă :

— Ai fugit din închisoarea mea ?

— Nu-l certa — interveni d'Artagnan. Eu i-am dat, dragă Aramis, cheia care l-a pus în libertate.

— Ah, prietene — replică Aramis, adresîndu-se lui Porthos — nu puteai să mai ai puţină răbdare ?

D'Artagnan sări în ajutorul lui Porthos, pe care începuseră să-l treacă sudorile.

— Voi, oamenii bisericii — îi spuse el lui Aramis — sînteţi nişte mari capete politice. Noi ăştia, mînuitorii de spadă, mergem drept la ţintă. Iată faptul : mă dusesem să-i fac o vizită drăguţului de Baisemeaux...

Aramis îşi aţinti urechea.

— Iacă — zise Porthos — mi-am adus aminte că am o scrisoare de la Baisemeaux pentru tine, Aramis.

Şi Porthos îi întinse scrisoarea pe care o cunoaştem. Aramis ceru îngăduinţa să o citească, şi o citi, fără ca d'Artagnan să fi părut o singură clipă stînjenit de această împrejurare, pe care o prevăzuse de altfel. Nu-i vorbă, Aramis căută să nu se trădeze prin nimic, lucru pentru care d'Artagnan îl admiră mai mult ca oricînd. Scrisoarea odată citită, Aramis o vîrî în buzunar cu cel mai desăvîrşit calm.

— Spuneai, aşadar, scumpe căpitane ? întrebă el.

— Spuneam — reluă muşchetarul — că mă dusesem să-i fac o vizită lui Baisemeaux, în interes de serviciu.

— În interes de serviciu ? se miră Aramis.

— Da — răspunse d'Artagnan. Şi, fireşte, am vorbit despre tine şi despre ceilalţi prieteni ai noştri. Trebuie să spun că Baisemeaux m-a primit destul de rece. Am şi plecat repede. Dar, pe cînd ieşeam de la el, un soldat m-a oprit şi mi-a spus (mă recunoştea, de bună seamă, cu toate că eram în costumul de oraş) : „Căpitane, vrei să-mi faci un bine şi să-mi citeşti numele scris pe plicul acesta ?" Şi am citit : „Domnului du Vallon, la Saint-Mandé, la domnul Fouquet". Drace — mi-am zis — Porthos nu s-a întors, aşa precum credeam, la Pierrefonds sau la Belle-Isle, ci e la Saint-Mandé, la domnul Fouquet. Domnul Fouquet nu e însă la Saint-Mandé. Porthos e deci singur, sau cu Aramis. Hai să-l văd pe Porthos ! Şi m-am dus să-l văd pe Porthos.

— Foarte bine ! zise Aramis, cu un aer visător.

— Asta nu mi-ai povestit-o ! rosti Porthos.

— Nici nu am avut vreme, prietene.

— Şi l-ai adus pe Porthos la Fontainebleau ?

— La Planchet.

— Planchet locuieşte la Fontainebleau ? întrebă Aramis.

— Da, lîngă cimitir ! strigă Porthos, fără să-şi dea seama ce face.

— Cum, lîngă cimitir ? tresări Aramis bănuitor.

„Hai, gata — îşi zise muşchetarul — să ne folosim de încurcătură, dacă e încurcătură !"

— Da, lîngă cimitir — repetă Porthos. Planchet e, fără îndoială, un băiat minunat, care face nişte dulceţuri grozave, dar ferestrele casei lui dau spre cimitir. E întristător ! Aşa, bunăoară, azi-dimineaţă...

— Azi-dimineaţă ?... murmură Aramis din ce în ce mai tulburat.

D'Artagnan se întoarse cu spatele şi se duse să bată toba, cu degetele, în geam.

— Azi-dimineaţă — continuă Porthos — am văzut înmormîntarea unui creştin.

— Ah ! Ah !

— Era ceva trist de tot ! Eu, unul, n-aş putea să trăiesc într-o casă de unde vezi mereu numai morţi... Lui d'Artagnan, dimpotrivă, părea că-i place.

— Ah, a văzut şi d'Artagnan ?

— N-a văzut, a sorbit din ochi toată întîmplarea.

Aramis simţi că se înăbuşă şi se întoarse să-l privească pe muşchetar ; dar acesta intrase în vorbă şi discuta însufleţit cu de Saint-Aignan.

Episcopul continuă să-l mai tragă de limbă pe Porthos ; apoi, după ce stoarse tot sucul din această lămîie uriaşă, aruncă la o parte coaja. Se întoarse spre prietenul său d'Artagnan şi, bătîndu-l pe umăr, îi zise, după ce de Saint-Aignan se depărtă, căci se anunţase masa regelui :

— Prietene !

— Prieten scump ! răspunse d'Artagnan.

— Noi nu luăm masa cu regele astă-seară.

— Ba da, eu o iau.

— Poţi să stai de vorbă cu mine zece minute ?

— Douăzeci. Atît îi trebuie maiestăţii sale pînă vine la masă.

— Unde vrei să vorbim ?

— Dar şi aici, pe aceste canapele ; regele a plecat, astfel că sala a rămas goală şi putem vorbi în linişte.

— Atunci să ne aşezăm.

Se aşezară. Aramis apucă o mînă a lui d'Artagnan.

— Mărturiseşte, prietene — zise el — că l-ai îndemnat pe Porthos să nu mai aibă încredere în mine.

— Mărturisesc, dar nu în sensul în care înțelegi tu. L-am văzut pe Porthos plictisindu-se de moarte și am vrut ca, prezentîndu-l regelui, să fac pentru el și pentru tine ceea ce voi n-ați putea face niciodată.

— Ce anume ?

— Elogiul vostru, al amîndurora.

— Ai făcut-o într-un chip nobil, mulțumesc.

— Și ți-am apropiat pălăria de cardinal, care era cam departe.

— Ah, recunosc ! zise Aramis cu un zîmbet ciudat. Într-adevăr, ești un bărbat neprețuit cînd e vorba să vii în sprijinul prietenilor tăi.

— De fapt, n-am făcut altceva decît să-l sprijin pe Porthos.

— Oh, și eu aveam de gînd să fac același lucru ! Dar tu ai brațul mai lung decît noi.

Fu rîndul lui d'Artagnan să zîmbească.

— Uite ce e — zise Aramis — să fim sinceri unul cu altul ; mă iubești ca și altădată, dragul meu d'Artagnan ?

— La fel ca și-altădată — răspunse d'Artagnan, fără să mintă prea mult dîndu-i acest răspuns.

— Atunci, îți mulțumesc, și să ne spunem adevărul pînă la capăt — zise Aramis. Ai fost la Belle-Isle ca trimis al regelui ?

— Să zicem.

— Voiai, așadar, să ne răpești plăcerea de a-i oferi regelui Belle-Isle fortificată în întregime ?

— Dar, prietene dragă, pentru a vă răpi o plăcere, ar fi trebuit ca mai întîi să vă cunosc intențiile.

— Ai fost la Belle-Isle fără să știi nimic ?

— În ceea ce te privește, da ! Cum dracu vrei să-mi fi închipuit că Aramis a devenit un inginer priceput la fortificații ca Polibiu [1] sau Arhimede ?

---

[1] Scriitor grec, născut în Arcadia, care a fost ostatic la romani între anii 168—150 î.e.n., după care a revenit în patrie și a ocupat funcții importante. Principala sa operă, *Istorii*, în 40 de cărți, tratează, de pe poziția aristocrației romane, istoria lumii cunoscute pe atunci, de la cel de-al doilea război punic (218—201 î.e.n.) pînă la cucerirea Corintului (146 î.e.n.). În aceste lucrări apar și unele știri despre cetățile pontice de pe litoralul românesc. Din opera lui Polibiu nu s-au păstrat în întregime decît primele cinci cărți, iar din celelalte numai fragmente.

— Aşa-i. Totuşi ai bănuit că sînt amestecat în treaba de acolo ?

— Ah, da !

— Şi despre Porthos la fel ?

— Dragul meu, n-am avut cum să ghicesc că Aramis ar fi inginer. Şi n-aş fi putut să ghicesc că Porthos a şi devenit. Un latin a spus : „Devii orator, poet te naşti". Dar el n-a spus : „Te naşti Porthos şi devii inginer".

— Ţi-ai păstrat toată vioiciunea de spirit — zise Aramis cu răceală. Mai departe.

— Mai departe.

— După ce-ai aflat taina noastră, te-ai grăbit să i-o spui regelui ?

— M-am grăbit cu atît mai mult, bunul meu prieten, cu cît am văzut că tu te grăbeai şi mai tare. Cînd un bărbat ce cîntăreşte două sute cincizeci şi opt de livre, ca Porthos, părăseşte postul său, cînd un prelat gutos (iartă-mă, tu singur mi-ai spus că suferi de gută), cînd un prelat bate drumurile în goană, eu trag concluzia că aceşti doi prieteni, care n-au voit să mă prevină, aveau de ascuns faţă de mine lucruri de cea mai mare însemnătate şi — pe cinstea mea ! — o iau şi eu la goană... şi alerg atît de repede cît îmi îngăduie slăbiciunea mea şi faptul că nu sufăr de gută.

— Dragă prietene, dar nu te-ai gîndit că ai fi putut să ne faci, mie şi lui Porthos, un prost serviciu ?

— Ba m-am gîndit ; dar voi, Porthos şi cu tine, m-aţi făcut să joc rolul unui caraghios la Belle-Isle.

— Iartă-mă — zise Aramis.

— Nu te supăra — zise d'Artagnan.

— Prin urmare, acum ştii totul ? reluă Aramis.

— Pe cinstea mea, nu.

— Ştii că a trebuit să-l previn numaidecît pe domnul Fouquet, pentru ca el să ţi-o ia înainte la rege ?

— Tocmai asta nu înţeleg, de ce trebuia.

— Domnul Fouquet are duşmani, recunoşti ?

— Ei, da.

— Are mai ales unul...

— Primejdios ?

— De moarte ! Ei bine, pentru a înfrînge influenţa acestui duşman, domnul Fouquet a trebuit să-i facă regelui dovada unui mare devotament şi a unor mari sacrificii. I-a

făcut o surpriză maiestății sale, oferindu-i Belle-Isle. Tu, ajungînd cel dintîi la Paris, surpriza s-ar fi spulberat... Am fi avut aerul că cedăm de frică.

— Înțeleg.

— Iată tot misterul — spuse Aramis, mulțumit că-l convinsese pe mușchetar.

— Numai că — zise acesta — mai simplu ar fi fost să mă fi tras deoparte, la Belle-Isle, și să-mi fi spus: „Dragă prietene, noi fortificăm Belle-Isle-en-Mer pentru a i-o oferi regelui. Fă-ne plăcerea și spune-ne pentru cine lucrezi. Ești prietenul domnului Colbert sau al domnului Fouquet?" Poate că n-aș fi răspuns nimic; dar tu ai fi stăruit: „Ești prietenul meu?" Și eu ți-aș fi spus: „Da".

Aramis înclină capul.

— În felul acesta — urmă d'Artagnan — m-ai fi legat de mîini și de picioare, iar eu i-aș fi spus regelui: „Sire, domnul Fouquet fortifică Belle-Isle, și încă foarte bine; dar iată un mesaj pe care guvernatorul din Belle-Isle m-a rugat să-l prezint maiestății voastre". Sau mai degrabă: „Iată o vizită a domnului Fouquet, în vederea intențiilor sale". N-aș mai fi jucat astfel rolul unui neghiob, surpriza v-ar fi izbutit din plin, iar noi nu ne-am fi uitat chiorîș unul la altul.

— Pe cînd așa — replică Aramis — astăzi ai procedat ca un prieten al domnului Colbert. Ești cumva prietenul lui?

— Păcatele mele, nu! se lepădă mușchetarul. Domnul Colbert e un ticălos, și îl urăsc așa cum l-am urît pe Mazarin, dar fără să mă tem de el.

— Ei bine — zise Aramis — eu îl iubesc pe domnul Fouquet și sînt al lui. Cunoști situația mea... N-am avere... Domnul Fouquet mi-a dat putința să agonisesc cîte ceva, să am o episcopie; domnul Fouquet m-a îndatorat, ca un om binevoitor, și-mi reamintesc încă destul de lume, pentru a prețui bunele procedee. Pe scurt, domnul Fouquet mi-a cucerit inima, și m-am pus în slujba lui.

— Nimic mai bun. Ai un stăpîn vrednic de încredere.

Aramis își mușcă buzele.

— Cel mai bun, cred, din cîți se pot întîlni.

Apoi făcu o pauză. D'Artagnan se feri să-l tulbure.

— Ştii cumva prin ce împrejurare s-a pomenit Porthos amestecat în toate astea ?

— Nu — răspunse d'Artagnan. Sînt curios din fire, e adevărat, dar nu-l descos niciodată pe un prieten, dacă el vrea să-mi ascundă o taină.

— Eu am să ţi-o spun totuşi.

— Nu e nevoie, dacă mărturisirea mă obligă la ceva.

— Oh, nu te teme de nimic ! Porthos e omul pe care-l iubesc cel mai mult, fiindcă e simplu şi bun ; Porthos e un om drept. De cînd sînt episcop, caut cu precădere firile simple, care mă fac să iubesc adevărul şi să urăsc intriga.

D'Artagnan îşi mîngîie mustaţa.

— L-am înţeles şi l-am căutat pe Porthos : n-avea nici o treabă, iar prezenţa lui îmi amintea de zilele mele frumoase de altădată, fără a mă gîndi să fac ceva rău în prezent. L-am chemat pe Porthos la Vannes. Domnul Fouquet, care ţine la mine, aflînd că Porthos mi-e prieten, i-a făgăduit ordinul la prima promoţie ; iată tot secretul.

— Nu mă voi folosi de el — zise d'Artagnan.

— O ştiu, dragă prietene ; nimeni nu are mai multă onoare ca tine.

— Mă mîndresc cu asta, Aramis.

— Acum... Şi prelatul îşi privi prietenul pînă în adîncul sufletului. Acum să vorbim despre noi, pentru noi. Vrei să devii unul din prietenii domnului Fouquet ? Nu mă întrerupe înainte de a şti ce vreau să spun.

— Te ascult.

— Vrei să devii mareşal al Franţei, pair, duce, şi să ai un ducat de un milion ?

— Dar, prietene — întrebă d'Artagnan — ca să capăt toate astea, ce trebuie să fac ?

— Să fii omul domnului Fouquet.

— Eu sînt omul regelui, prietene.

— Nu întru totul, presupun.

— Oh, d'Artagnan e dintr-o bucată !

— Ai, îmi închipui, o ambiţie pe măsura inimii mari pe care o porţi în piept.

— Da, am.

— Ei bine ?

— Ei bine, doresc să fiu mareşal al Franţei ; dar regele mă va face mareşal, duce, pair ; regele îmi va da toate acestea.

Aramis îl sfredeli pe d'Artagnan cu o privire scurtă.

— Oare nu e regele stăpînul ? întrebă d'Artagnan.

— Nimeni nu tăgăduieşte asta ; dar şi Ludovic al XIII-lea era stăpîn.

— Oh, prietene dragă, însă între Richelieu şi Ludovic al XIII-lea nu exista un d'Artagnan — răspunse în linişte muşchetarul.

— În jurul regelui — zise Aramis — sînt destule pietre de care te loveşti.

— Nu însă şi regele, nu-i aşa ?

— De bună seamă, numai că...

— Uite ce e, Aramis, eu văd că toţi se gîndesc la ei, şi nici unul la acest tînăr prinţ ; eu mă voi susţine, susţinîndu-l.

— Şi ingratitudinea ?

— Numai cei slabi se tem de ea.

— Eşti atît de sigur de tine ?

— Cred că da.

— Dar regele s-ar putea să nu mai aibă nevoie de tine.

— Dimpotrivă, cred că va avea mai multă nevoie ca oricînd ; gîndeşte-te, prietene, dacă va trebui să fie arestat un nou Condé, cine-l va aresta ? Numai asta... ea singură în toată Franţa.

Şi d'Artagnan bătu cu palma teaca spadei sale.

— Ai dreptate — rosti Aramis pălind.

Şi se ridică, strîngîndu-i mîna lui d'Artagnan.

— Iată ultima chemare la masă — zise căpitanul de muşchetari. Îmi dai voie...

Aramis îşi trecu braţul pe după grumazul muşchetarului şi-i spuse :

— Un prieten ca tine e piatra cea mai preţioasă de la coroana regală.

Apoi se despărţiră.

„Bine-am spus eu — gîndi d'Artagnan — că aici se ascunde ceva."

„Să ne grăbim să dăm foc pulberii — îşi spuse Aramis — d'Artagnan ne-a arătat fitilul."

PRINȚESA ȘI DE GUICHE

Am văzut cum plecase din sală contele de Guiche în ziua cînd Ludovic al XIV-lea îi oferise cu atîta galanterie domnișoarei de La Vallière minunatele brățări cîștigate la loterie. Contele se plimbă cîtva timp prin jurul palatului, cu mintea sfîșiată de mii de bănuieli și mii de neliniști. Apoi fu văzut pîndind într-un colț al parcului, în dreptul pîlcului de carpeni, plecarea DOAMNEI.

Se scurse o bună jumătate de ceas. Singur în clipele acelea, contele nu putea spune că era străbătut de gînduri voioase. Își scoase carnețelul din buzunar și se hotărî, după mii de șovăieli, să scrie aceste cuvinte :

Doamnă, vă rog să-mi acordați o întrevedere de cîteva clipe. Să nu vă sperie această cerere, care nu trece dincolo de profundul respect ce mă face al dumneavoastră etc., etc.

Semnă această ciudată cerere, împăturită ca un răvaș de dragoste, cînd văzu ieșind din castel mai multe femei, apoi cîțiva bărbați, în sfîrșit aproape tot cercul reginei. O zări pe La Vallière însăși, pe urmă pe Montalais vorbind cu Malicorne. Îi văzu pe toți oaspeții, pînă la ultimul, care, cu puțin mai înainte, umpleau salonul reginei-mame.

DOAMNA nu trecuse încă ; ea trebuia oricum să străbată curtea pentru a ajunge în apartamentele sale, și, din colțul parcului, de Guiche se strecură în curte. În sfîrșit, o văzu ieșind pe DOAMNA, însoțită de doi paji ce duceau făcliile aprinse. Mergea repede, și cînd ajunse în fața ușii, strigă :

— Paji, să fie căutat domnul conte de Guiche. Are să-mi aducă un răspuns în legătură cu o însărcinare pe care i-am dat-o. Dacă e liber, să fie rugat să treacă pe la mine.

De Guiche rămase mut, ascuns în întuneric ; dar, de îndată ce DOAMNA păși pragul, el se repezi spre scărița

de la intrare, luînd aerul cel mai nepăsător, dar căutînd să fie văzut de pajii care şi porniseră în grabă spre locuinţa lui. „Ah, DOAMNA mă caută!" îşi zise el foarte emoţionat şi mototoli biletul devenit acum de prisos.

— Conte — zise unul dintre paji zărindu-l — sîntem fericiţi că v-am întîlnit.

— Ce este, domnii mei ?

— Un ordin de la DOAMNA.

— Un ordin de la DOAMNA ? rosti de Guiche cu surprindere.

— Da, conte, alteţa sa regală vă cheamă ; îi datoraţi, ne-a spus, un răspuns în legătură cu o însărcinare. Sînteţi liber ?

— Sînt întru totul la ordinul alteţei sale regale.

— Atunci, binevoiţi şi veniţi cu noi.

Urcat la Prinţesă, de Guiche o găsi palidă şi tulburată. La uşă stătea Montalais, puţin neliniştită de ceea ce se petrecea în mintea stăpînei sale.

De Guiche se ivi în prag.

— Ah, dumneata eşti, domnule de Guiche ! rosti Prinţesa. Intră te rog... Domnişoară de Montalais, nu mai am nevoie de dumneata.

Montalais, şi mai nedumerită încă, spuse noapte bună şi ieşi. Cei doi interlocutori rămaseră singuri.

Contele se simţea stăpîn pe situaţie : DOAMNA fusese aceea care îi dăduse o întîlnire. Dar cum s-ar putea folosi contele de acest avantaj ? DOAMNA era o fiinţă atît de capricioasă ! Alteţa sa regală avea o fire atît de schimbătoare ! Ceea ce şi dovedi fără întîrziere, căci deschizînd vorba, ea întrebă :

— Ei bine, n-ai să-mi spui nimic ?

El crezu că-i ghicise gîndul ; crezu, căci aşa sînt făcuţi cei ce iubesc, lesne încrezători şi orbi ca poeţii şi ca proteţii, crezu că ea îi înţelesese dorinţa ce-l frămînta de a o vedea, precum şi motivul acestei dorinţe.

— Ba da, doamnă — murmură el — şi mi se pare totul foarte ciudat.

— Întîmplarea cu brăţările, nu-i aşa ? zise ea cu aprindere.

— Da, doamnă.

— Îl crezi pe rege îndrăgostit ? Spune !

De Guiche o privi lung; ea își plecă ochii sub aceste priviri care pătrundeau pînă în adîncul inimii.

— Cred — răspunse el — că regele s-ar putea să-și fi pus în gînd să facă în ciudă cuiva; altfel nu s-ar arăta atît de grăbit pe cît este; nu s-ar încumeta să întunece virtutea unei fete pînă acum mai presus de orice discuție.

— Cum! Această nerușinată? zise pe un ton tăios Prințesa.

— Pot încunoștința pe alteța voastră regală — vorbi de Guiche cu o hotărîre plină de respect — că domnișoara de La Vallière este iubită de un om care merită toată considerația, întrucît e un bărbat cu însușiri alese.

— Oh, Bragelonne poate?

— Prietenul meu. Da, doamnă.

— Ei bine, chiar dacă e prietenul dumitale, ce-i pasă regelui de asta?

— Regele știe că Bragelonne e logodnicul domnișoarei de La Vallière; și cum Raoul l-a slujit pe rege cu toată vrednicia, regele nu va săvîrși un rău ce nu va mai putea fi îndreptat.

DOAMNA începu să rîdă cu hohote, ceea ce-i făcu lui de Guiche o impresie dureroasă.

— Vă repet, doamnă, că eu nu-l cred pe rege îndrăgostit de La Vallière, și dovada că nu-l cred e că tocmai voiam să vă întreb al cui amor propriu caută să-l înțepe maiestatea sa în această împrejurare? Dumneavoastră, care cunoașteți toată curtea, m-ați putea ajuta să găsim răspunsul, cu atît mai mult cu cît, așa precum se spune pretutindeni, alteța voastră regală e în relații de strînsă prietenie cu regele.

DOAMNA își mușcă buzele și, întrucît n-avea ce să răspundă, căută să schimbe firul convorbirii.

— Dovedește-mi — zise ea, ațintind asupra lui una din acele priviri în care se oglindește parcă sufletul întreg — dovedește-mi că mă căutai să-mi pui întrebări, mie care te-am chemat aici.

De Guiche scoase atunci din buzunar, cu gravitate, biletul pe care-l scrisese și i-l arătă.

— Simpatie — zise ea.

— Da — răspunse contele cu o nemărginită tandrețe — da, simpatie. Eu însă v-am explicat cum și pentru ce vă

căutam : dumneavoastră, doamnă, îmi face impresia că vă întrebaţi încă şi acum pentru ce m-aţi chemat aici.

— Ai dreptate.

Şi nu ştiu ce să mai spună.

— Aceste brăţări au să mă facă să-mi pierd capul — zise ea deodată.

— Vă aşteptaţi cumva ca regele să vi le ofere ? întrebă de Guiche.

— Şi de ce nu ?

— Dar, înaintea dumneavoastră, doamnă, înaintea dumneavoastră, cumnata lui, era regina, soţia regelui.

— Înainte de La Vallière — rosti Prinţesa cu înveninare — nu eram eu, nu era întreaga curte ?

— Vă încredinţez, doamnă — zise cu mult respect contele — că dacă aţi fi auzită vorbind astfel, că dacă cineva v-ar vedea ochii înroşiţi şi, Dumnezeu să mă ierte, lacrima asta ce vi se iveşte între gene, oh, da, toată lumea ar spune că alteţa voastră regală e geloasă.

— Geloasă ! rosti Prinţesa cu semeţie. Geloasă pe La Vallière ?

Se aştepta să-l vadă pe de Guiche înclinîndu-se în faţa tonului ei semeţ şi a gestului ei plin de mîndrie.

— Geloasă pe La Vallière, da, doamnă — repetă el neclintit.

— Mi se pare, domnule — îngăimă ea — că dumneata îţi permiţi să mă insulţi !

— Nu cred asta, doamnă — răspunse contele, puţin neliniştit, dar hotărît să ţină în frîu această mînie nestăpînită.

— Ieşi ! strigă Prinţesa în culmea întărîtării, într-atît sîngele rece şi respectul mut al lui de Guiche o scoseseră din sărite.

De Guiche se retrase un pas, făcu o reverenţă cu încetineală, se ridică alb ca manşetele pe care le purta şi, cu o voce uşor schimbată, zise :

— Nu merita osteneala să mă grăbesc, pentru a mă alege cu această nedreaptă dizgraţie.

Şi întoarse spatele fără grabă. Nu făcu cinci paşi, că DOAMNA se repezi ca o tigroaică după el, îl apucă de mînecă şi, întorcîndu-l spre dînsa, îi zise, tremurînd de furie :

— Respectul dumitale prefăcut este mai jignitor ca jignirea însăşi. Mă rog, jigneşte-mă, dar cel puţin spune o vorbă !

— Iar dumneavoastră, doamnă — răspunse contele calm, trăgînd spada din teacă — străpungeţi-mi inima, dar nu mă chinuiţi în felul acesta.

După privirea pe care el o aţinti asupra-i, privire încărcată de dragoste, de hotărîre, de deznădejde chiar, ea înţelese că un bărbat atît de potolit în aparenţă îşi va înfige spada în piept dacă i-ar mai spune un singur cuvînt. Îi smulse fierul din mînă şi, strîngîndu-i braţul cu o pornire ce putea să fie luată drept dragoste, îi spuse :

— Conte, cruţă-mă. Vezi bine că sufăr şi n-ai nici o milă.

Lacrimile, ultima criză a acestui acces, îi înăbuşiră glasul. De Guiche, văzînd-o că plînge astfel, o luă în braţe şi o duse pînă la fotoliu ; după o clipă, ea izbucni în hohote.

— De ce — murmură el la picioarele sale — nu-mi mărturisiţi necazurile ce vă întunecă sufletul ? Iubiţi pe cineva ? Spuneţi-mi. Sînt gata să mor, dar numai după ce vă voi fi uşurat, consolat, slujit chiar.

— Oh, mă iubeşti atît de mult ? murmură ea învinsă.

— Atît de mult vă iubesc, da, doamnă.

Ea îi întinse amîndouă mîinile.

— Iubesc pe cineva, într-adevăr — rosti ea atît de încet, încît nimeni n-ar fi putut s-o audă.

El o auzi totuşi.

— Pe rege ? întrebă.

Ea dădu uşor din cap, şi surîsul îi fu asemenea acelor luminări ale norilor prin care, după furtună, ai crede că vezi deschizîndu-se porţile paradisului.

— Dar — adăugă Prinţesa — o inimă nobilă e frămîntată şi de altfel de pasiuni. Iubirea e poezie ; dar viaţa acestei inimi este orgoliul. Conte, m-am născut pe un tron, sînt mîndră şi geloasă de rangul meu. Pentru ce regele îşi apropie ceea ce nu e vrednic de el ?

— Iarăşi ? vorbi de Guiche. Iată că o persecutaţi pe această biată fată, care va fi soţia prietenului meu.

— Eşti atît de naiv, ca să crezi asta ?

— Dacă n-aş crede-o — răspunse el foarte palid deodată — Bragelonne ar fi prevenit chiar mîine, da, dacă aş bănui că această biată La Vallière şi-ar fi uitat jurămîntul

pe care i l-a făcut lui Raoul. Dar nu, ar fi o crimă să trădez taina unei femei ; ar fi o crimă să tulbur liniştea unui prieten.

— Dumneata socoţi — zise Prinţesa cu o sălbatică izbucnire de rîs — că a nu şti ce se petrece în jurul tău înseamnă fericire ?

— Aşa socot — răspunse el.

— Dovedeşte ! Dovedeşte-mi-o ! îl aţîţă ea.

— E foarte uşor. Doamnă, se vorbeşte la curte că regele vă iubeşte şi că-l iubiţi pe rege.

— Ei bine ? zise ea răsuflînd cu greu.

— Ei bine, presupuneţi că Raoul, prietenul meu, ar fi venit şi mi-ar fi spus : „Da, regele o iubeşte pe DOAMNA ; da, regele a cucerit inima DOAMNEI". Cred că l-aş fi ucis pe Raoul !

— Ar fi trebuit — zise Prinţesa cu acea încăpăţînare a femeilor ce se simt de necucerit — ar fi trebuit ca domnul Bragelonne să aibă dovezi pentru a-ţi vorbi astfel.

— Fapt este — răspunse de Guiche cu un oftat — că, nefiind înştiinţat, nu m-a preocupat aceasta, şi iată că neştiinţa mea mi-a salvat viaţa.

— Vei duce egoismul şi răceala dumitale pînă acolo — spuse DOAMNA — încît îl vei lăsa pe acest nefericit tînăr să o iubească mai departe pe La Vallière ?

— Pînă în ziua cînd voi vedea că La Vallière e vinovată, da, doamnă.

— Dar brăţările ?

— Ei, doamnă, întrucît dumneavoastră înşivă vă aşteptaţi să le primiţi de la rege, ce-aş mai putea spune ?

Argumentul era puternic ; Prinţesa fu zdrobită. Din clipa aceea nu mai avu ce să răspundă. Dar, cum era o inimă plină de noblеţe, cum spiritul ei venea totdeauna în ajutor, ea înţelese întreaga delicateţe a lui de Guiche. Citi limpede în inima lui că-l bănuia pe rege de a o iubi pe La Vallière, dar nu voia să se folosească de această portiţă de scăpare vulgară, care constă în a prăbuşi un rival în spiritul unei femei, dîndu-i acesteia încredinţarea, certitudinea că acest rival face curte altei femei. Ghici că el o bănuia pe La Vallière, dar că spre a-i lăsa timp să se îndrepte, spre a nu-i da prilejul să se piardă pentru totdeauna, îşi rezerva dreptul de a interveni direct atunci cînd va fi cazul, sau de a o mustra la momentul potrivit. Citi, într-un cuvînt, atîta măreţie

sufletească, atîta generozitate în inima iubitului ei, încît simţi că se aprinde şi a sa în apropierea unei flăcări atît de curate. De Guiche, rămînînd, cu toată teama lui de a displace, un bărbat consecvent şi devotat, creştea în ochii ei pînă la proporţiile unui erou, coborînd-o pe dînsa la starea de femeie geloasă şi mică la suflet. Îl iubi din clipa aceea cu atîta căldură, încît nu se putu împiedica de a-i da o dovadă.

— Iată atîtea vorbe de prisos — zise ea apucîndu-i mîna. Bănuială, nelinişte, dispreţ, durere, cred că am rostit toate aceste cuvinte pe rînd.

— Din păcate, da, doamnă.

— Şterge-le din inimă-ţi, aşa cum şi eu le smulg dintr-a mea. Conte, că această La Vallière îl iubeşte pe rege sau nu-l iubeşte, că regele o iubeşte sau n-o iubeşte pe La Vallière, să facem, din clipa aceasta, o deosebire între cele două roluri ale noastre. Văd că faci ochii mari ; pun rămăşag că nu mă înţelegi !

— Sînteţi atît de ageră, doamnă, încît tremur totdeauna de teamă să nu vă displac.

— Iată-l cum tremură, frumosul îngrozit ! rosti ea cu o drăgălăşenie plină de farmec. Da, domnule, am două roluri de jucat. Sînt sora regelui şi cumnata soţiei lui. În această calitate, nu am oare dreptul să mă preocupe intrigile căsniciei lor ? Care e părerea dumitale ?

— Cît mai puţin, doamnă.

— Aşa e, dar mai e şi o chestiune de demnitate ; şi, pe urmă, sînt soţia DOMNULUI.

De Guiche scoase un suspin.

— Ceea ce — adăugă ea cu tandreţe — ar trebui să te facă să-mi vorbeşti totdeauna cu cel mai suveran respect.

— Oh ! exclamă el căzîndu-i la picioare şi sărutîndu-i-le cu aprindere, ca pe ale unei divinităţi.

— Dar — murmură Prinţesa — cred că mai am şi un alt rol. Îl uitasem.

— Care ? Care ?

— Sînt femeie — răspunse ea şi mai încet încă. Iubesc.

De Guiche se ridică. Ea îi întinse braţele. Buzele li se împreunară. Un pas se auzi în dosul tapiseriei. Montalais ciocăni.

— Ce s-a întîmplat, domnişoară ? întrebă DOAMNA.

— Cineva îl caută pe domnul de Guiche — răspunse Montalais, care avusese destul timp să vadă fîstîcirea actorilor acestor patru roluri, căci de Guiche şi-l jucase şi el cu eroism pe al său.

XIX

MONTALAIS ŞI MALICORNE

Montalais avea dreptate. Domnul de Guiche, chemat peste tot, era foarte expus, datorită mulţimii însăşi a treburilor, să nu poată răspunde nicăieri. Aşa că, şi aceasta e tăria situaţiilor slabe, DOAMNA, în pofida orgoliului ei rănit, în ciuda furiei sale lăuntrice, n-o putu dojeni cu mînie, deocamdată cel puţin, pe Montalais, care încălcase cu atîta neobrăzare consemnul aproape regal prin care fusese îndepărtată.

De Guiche, de asemenea, îşi pierdu capul, sau, mai bine să o spunem de-a dreptul, el îşi pierduse capul înainte de a se fi ivit Montalais, căci, de îndată ce auzi glasul fetei, fără să-şi mai ia rămas bun de la DOAMNA, aşa cum cea mai simplă bună-cuviinţă o cerea, chiar între egali, o zbughi pe uşă cu inima învolburată, cu mintea zăpăcită, lăsînd-o pe Prinţesă cu o mînă ridicată şi făcîndu-i un gest de despărţire. Cel mult, de Guiche putea să spună, cum avea să spună Cherubin [1] o sută de ani mai tîrziu, că ducea pe buzele lui o fericire pentru o eternitate întreagă.

Montalais îi găsi deci pe cei doi îndrăgostiţi foarte încurcaţi : încurcat era cel care fugea, încurcată era şi cea care rămînea. Drept care, tînăra fată murmură, aruncînd o privire interogativă în jurul ei :

— Cred că, de data asta, ştiu atît cît poate dori să ştie cea mai curioasă femeie din lume.

[1] Personaj din *Nunta lui Figaro*, de Beaumarchais.

DOAMNA se simți așa de stînjenită de această privire inchizitorială, încît, ca și cum ar fi auzit vorbele murmurate de Montalais, nu-i spuse nimic domnișoarei sale de onoare și, lăsîndu-și ochii în jos, trecu în camera ei de culcare. Ceea ce văzînd, Montalais trase cu urechea. Și o auzi pe DOAMNA întorcînd cheia în ușă. Din clipa aceea, ea înțelese că era liberă pentru tot restul nopții și, făcînd în fața ușii care abia se închisese un gest destul de nerespectuos, ce voia să spună : „Noapte bună, Prințesă !", coborî să-l reîntîlnească pe Malicorne, foarte preocupat în momentul acela să urmărească din ochi un curier plin de praf care tocmai ieșea de la contele de Guiche.

Montalais își dădu numaidecît seama că Malicorne făcea un lucru de mare însemnătate ; îl lăsă deci să-și holbeze ochii, să-și întindă gîtul, și cînd el reveni la poziția sa firească, îl bătu ușurel pe umăr :

— Ei bine — întrebă fata — ce e nou ?

— Domnul de Guiche e îndrăgostit de DOAMNA — răspunse Malicorne.

— Straşnică veste ! Eu am aflat o noutate mai proaspătă.

— Și ce anume ai aflat ?

— Că DOAMNA e îndrăgostită de domnul de Guiche.

— Una e urmarea celeilalte.

— Nu întotdeauna, frumosul meu domn.

— Această axiomă se referă la mine ?

— Persoanele prezente sînt, ca de obicei, scoase din cauză.

— Mulțumesc — spuse Malicorne. Dar de partea cealaltă ? reluă el întrebările.

— Regele a venit astă-seară, după loterie, să o vadă pe domnișoara de La Vallière.

— Ei bine, a văzut-o ?

— Nu.

— Și de ce nu ?

— Ușa era încuiată.

— Astfel că... ?

— Astfel că regele s-a întors mofluz, ca un simplu hoț care și-a uitat uneltele acasă.

— Bun.

— Dar în partida a treia ? întrebă Montalais.

— Curierul care a venit la domnul de Guiche a fost trimis de domnul de Bragelonne.

— Bun ! rosti Montalais bătînd din palme.

— Pentru ce bun ?

— Fiindcă avem cu ce să ne îndeletnicim. Dacă ne-am plictisi acum, ar fi rău de noi.

— Ar trebui să ne împărţim rolurile — zise Malicorne — astfel ca să nu încurcăm lucrurile.

— Nimic mai simplu — răspunse Montalais. Trei intrigi, ţesute cu cap, duse cu îndemînare, dau, una peste alta, în cifră rotundă, trei bilete pe zi.

— Oh ! strigă Malicorne ridicînd din umeri. Dar nu te gîndeşti, draga mea, că trei bilete într-o zi se potriveşte pentru simţămintele unor burghezi ! Un muşchetar în serviciu, o fată la mănăstire, schimbîndu-şi biletul zilnic la înălţimea unei scări sau printr-o gaură făcută în zid... Într-un bilet e cuprinsă toată poezia acestor biete inimi. Pe cînd în cazul nostru... Oh, înseamnă că-l cunoşti puţin pe ibovnicul regal, draga mea !

— Bine, concluzia ! zise Montalais neliniştită. S-ar putea să vină cineva.

— Concluzia ? Dar abia sînt la naraţiune ! Mai am încă trei puncte de adăugat.

— Zău că o să mă omoare cu flegma lui de flamand ! strigă Montalais.

— Iar dumneata, dumneata ai să mă faci să-mi pierd capul cu această nerăbdare de italiancă. Ţi-am spus că îndrăgostiţii noştri îşi vor scrie volume, dar unde vrei să ajungi cu asta ?

— La aceea că nici una din doamnele noastre nu poate să păstreze scrisorile pe care le va primi.

— Asta fără doar şi poate.

— Că domnul de Guiche nu va îndrăzni nici el să le păstreze pe ale sale.

— Ceea ce este cu putinţă.

— Ei bine, le voi păstra eu pe toate.

— Iată, într-adevăr, ceva imposibil — zise Malicorne.

— Şi de ce, mă rog ?

— Pentru că nu eşti la dumneata acasă ; pentru că stai în aceeaşi cameră cu La Vallière, pentru că în odaia unei domnişoare de onoare intră oricine, oricînd vrea, şi scoto-

ceşte totul ; pentru că mă tem de regină, care e geloasă ca o spaniolă, de regina-mamă, geloasă ca două spaniole, şi, în sfîrşit, de DOAMNA, geloasă ca zece spaniole.

— Ai uitat pe cineva.

— Pe cine ?

— Pe DOMNUL.

— Nu vorbeam decît de femei. Să numărăm deci.

— DOMNUL, nr. 1.

— Nr. 2, de Guiche.

— Nr. 3, vicontele de Bragelonne.

— Nr. 4, regele.

— Regele ?

— De bună seamă, regele, care va fi nu numai cel mai gelos, dar şi cel mai puternic dintre toţi. Ah, draga mea !

— Ce vrei să spui ?

— În ce viespar te-ai vîrît !

— Nu încă atît de primejdios, dacă vei voi să mă urmezi.

— Fără îndoială că te voi urma. Numai că...

— Numai că... ?

— Cred că ar fi mai înţelept să dăm înapoi, cît mai e încă timp.

— Eu, dimpotrivă, cred că cel mai înţelept este să ne aşezăm de la început în fruntea tuturor acestor intrigi.

— Singură nu vei face nimic.

— Cu dumneata împreună, voi conduce şi zece asemenea intrigi. Acesta este elementul meu, înţelegi ? Sînt făcută să trăiesc la curte, aşa cum salamandra e făcută să trăiască în mijlocul flăcărilor.

— Comparaţia dumitale nu mă mulţumeşte cîtuşi de puţin, dragă prietenă. I-am auzit spunînd pe învăţaţii foarte învăţaţi, mai întîi, că nu există salamandre, şi că chiar de-ar exista, ele ar fi arse şi ar ieşi fripte gata din foc.

— Învăţaţii dumitale pot să fie foarte învăţaţi în materie de salamandre. Dar savanţii dumitale n-au să-şi spuie niciodată cele ce-ţi spun eu acum : Aure de Montalais e menită să fie, pînă într-o lună, primul diplomat de la curtea Franţei !

— Bine, dar cu condiţia ca eu să fiu al doilea.

— S-a făcut : alianţă ofensivă şi defensivă, bineînţeles !

— Caută însă şi te fereşte de scrisori.

— Ţi le voi transmite pe măsură ce-mi vor cădea în mînă.
— Ce-i vom spune regelui despre DOAMNA ?
— Că DOAMNA îl iubeşte neîncetat pe rege.
— Ce-i vom spune DOAMNEI despre rege ?
— Că va face greşeala cea mai mare dacă nu-l va menaja.
— Ce-i vom spune domnişoarei de La Vallière despre DOAMNA ?
— Tot ce vom vrea : La Vallière e a noastră.
— A noastră ?
— De două ori.
— Cum vine asta ?
— Mai întîi, prin vicontele de Bragelonne.
— Lămureşte-mă.
— N-ai uitat, sper, că domnul de Bragelonne i-a trimis mai multe scrisori domnişoarei de La Vallière !
— Nu uit nimic.
— Aceste scrisori eu le-am primit, eu le-am ascuns.
— Şi, prin urmare, le mai păstrezi încă ?
— Totdeauna.
— Unde ? Aici ?
— O, nu ! Le am la Blois, în cămăruţa pe care o ştii.
— Cămăruţa mult iubită, cămăruţă a dragostei, anticameră a palatului în care te voi face să trăieşti într-o zi ! Dar, iartă-mă, zici că toate aceste scrisori se află în cămăruţa aceea ?
— Da.
— Şi nu le-ai pus într-un scrin ?
— Fără îndoială, în acelaşi scrin unde puneam şi scrisorile pe care le primeam de la dumneata şi unde le aruncam şi pe ale mele atunci cînd treburile sau plăcerile te împiedicau să vii la întîlnire.
— Ah, foarte bine ! zise Malicorne.
— Pentru ce această satisfacţie ?
— Pentru că văd că nu mai e nevoie să alerg la Blois după scrisori. Le am aici.
— Ai adus scrinul aici ?
— Îmi era drag, fiind al dumitale.
— Ia seama atunci, în scrin se găsesc scrisori originale ce vor avea un preţ mare mai tîrziu.

— Ştiu asta, la naiba, şi iată de ce rîd, şi încă din toată inima.

— Acum, un ultim cuvînt.

— Pentru ce ultimul ?

— Avem nevoie de ajutorul cuiva ?

— Al nimănui.

— Valeţi, slujitoare ?

— Răi, detestabili ! Dumneata vei duce scrisorile, dumneata le vei primi. Oh, să lăsăm mîndria la o parte ! Altfel, dacă domnul Malicorne şi domnişoara Aure nu-şi vor face singuri afacerile, vor trebui să se resemneze a le vedea făcute de alţii.

— Ai dreptate ; dar ce se petrece oare la domnul de Guiche ?

— Nimic, îşi deschide fereastra.

— Să ne ascundem.

Şi fugiră amîndoi ; conjuraţia fusese încheiată.

Fereastra care se deschise era, într-adevăr, aceea a contelui de Guiche. Dar, aşa cum şi-ar putea închipui ignoranţii, el n-o deschisese şi nu ajunsese la fereastră numai spre a încerca să vadă umbra DOAMNEI în dosul perdelelor sale, iar preocuparea lui nu era acum aceea a unui îndrăgostit. Primise, după cum am spus, un curier ; acest curier îi fusese trimis de Bragelonne. Vicontele de Bragelonne îi scrisese contelui de Guiche. Acesta din urmă citise şi recitise scrisoarea, care îi făcuse o adîncă impresie.

— Ciudat ! Ciudat ! murmură el. Prin ce mijloace atît de puternice îi mînă soarta pe oameni spre ţintele lor ?

Şi părăsi fereastra pentru a se apropia de lumină ; reciti pentru a treia oară această scrisoare, ale cărei slove îi ardeau în acelaşi timp şi spiritul şi ochii.

Calais

Dragul meu conte,

L-am găsit la Calais pe domnul de Wardes, care a fost greu rănit într-o întîlnire cu domnul de Buckingham.

E un om viteaz, după cum ştii, acest de Wardes, dar duşmănos şi plin de răutate. Mi-a vorbit mult despre tine, pentru care, spunea, are o deosebită simpatie ; despre

DOAMNA, pe care o găsește frumoasă și drăgălașă. A ghicit dragostea ta pentru persoana pe care o știi.

Mi-a vorbit, de asemenea, despre o persoană care îmi e dragă și mi-a stîrnit cel mai viu interes, deplîngîndu-mă foarte mult, totul cu neprecizări care m-au speriat la început, dar pe care am sfîrșit prin a le socoti drept rezultate ale înclinărilor lui către mister. Iată faptul:

El a primit vești de la curte. Înțelegi că nu puteau fi decît de la domnul de Lorraine. **Se zvonește,** *spun veștile lui,* **despre o schimbare survenită în afecțiunea regelui.** *Știi la cine se referă asta.* **Apoi,** *mai spun veștile lui,* **se vorbește despre o domnișoară de onoare care ar da loc la fel de fel de clevetiri.**

Aceste fraze vagi nu m-au lăsat să dorm. Stau și mă mustru, de ieri încoace, că firea mea dreaptă și slabă, în ciuda unei anumite dîrzenii, nu m-a lăsat să dau riposta cuvenită acestor insinuări. Într-un cuvînt, domnul de Wardes pleca la Paris; n-am căutat să-i întîrzii plecarea, cerîndu-i lămuriri; și apoi mi se părea prea aspru, mărturisesc, să-l iau la rost pe un om ale cărui răni abia se vindecaseră. Pe scurt, a plecat spunînd că va face popasuri dese și s-a dus să ia parte, zicea el, la curiosul spectacol pe care curtea se pregătește să-l dea peste puțină vreme. A adăugat la aceste cuvinte anumite felicitări, pe urmă anumite condoleanțe. Nu le-am priceput nici pe unele, nici pe celelalte. Eram frămîntat de gîndurile mele și de neîncrederea ce mi-o trezea acest om, neîncredere pe care, tu știi mai bine ca oricine, n-am putut să mi-o înving niciodată.

Dar, după plecarea lui, am intrat și mai mult la bănuieli. E cu neputință ca un caracter cum e acela al lui de Wardes să nu fi pus o picătură din răutatea sa în raporturile pe care le-am avut împreună. E deci cu neputință ca în toate acele vorbe misterioase pe care le-a spus domnul de Wardes să nu fie și un înțeles tainic care să mă pună pe gînduri în ceea ce mă privește, sau cu privință la persoana pe care o știi.

Silit cum eram să plec numaidecît spre a împlini însărcinarea regelui, nu mi-a dat în minte să alerg după domnul de Wardes pentru a-i cere explicație asupra vorbelor sale în doi peri; îți trimit însă un curier și această scrisoare, care îți va arăta toate îndoielile mele. Te socot în locul meu; eu îmi frămînt mintea, tu fă ceva. Domnul de Wardes va sosi

acolo în curînd; află ce a vrut să spună, dacă nu ştii încă nimic.

În rest, domnul de Wardes pretindea că domnul de Buckingham a părăsit Parisul copleşit de bunăvoinţa DOAMNEI; iată o chestiune care m-ar fi făcut să pun numaidecît mîna pe spadă, dacă nu m-aş fi gîndit că mă găsesc într-o situaţie cînd slujirea regelui trebuie să treacă înaintea oricărei zîzanii.

Arde această scrisoare, pe care ţi-o aduce Olivain. Şi cine spune Olivain, spune încrederea însăşi.

Binevoieşte, te rog, dragul meu conte, şi-i aminteşte de mine domnişoarei de La Vallière, căreia îi sărut respectuos mîinile.

Te îmbrăţişează, al tău,

VICONTE DE BRAGELONNE.

P.S. *Dacă ceva grav intervine, căci trebuie să prevedem totul, dragă prietene, trimite-mi un curier cu acest singur cuvînt: „Vino", şi voi fi la Paris după treizeci şi şase de ceasuri de la primirea scrisorii tale.*

De Guiche suspină, împături scrisoarea pentru a treia oară şi, în loc s-o arunce în foc, cum îl îndemnase Raoul, o vîrî în buzunar. Simţea nevoia s-o citească şi s-o recitească mereu.

— Cîtă tulburare şi cîtă încredere în acelaşi timp — murmură contele. Tot sufletul lui Raoul e în această scrisoare; a uitat să pomenească de contele de La Fère, dar vorbeşte despre respectul pe care i-l păstrează Louisei! Mă previne pe mine, mă roagă pentru el. Ah — continuă de Guiche cu un gest ameninţător — te amesteci în treburile mele, domnule de Wardes? Ei bine, mă voi ocupa şi eu de ale dumitale! Cît despre tine, sărmane Raoul, inima ta îmi lasă în grijă o comoară; voi veghea asupra ei, să n-ai nici o teamă!

Această făgăduială făcută, de Guiche trimise după Malicorne, rugîndu-l să treacă pe la dînsul fără zăbavă, dacă era cu putinţă. Malicorne răspunse chemării cu o grabă ce era primul rezultat al convorbirii lui cu Montalais.

Cu cît de Guiche, care se credea acoperit, îi punea mai multe întrebări lui Malicorne, cu atît acesta, care lucra în

umbră, îi ghicea gîndurile. Rezultă că, după un sfert de ceas de convorbire, în care răstimp de Guiche crezu că descoperise întregul adevăr în legătură cu La Vallière şi regele, el nu află absolut nimic în afară de ceea ce văzuse cu ochii lui, în timp ce Malicorne află sau ghici, cum vreţi, că Raoul avea bănuieli, acolo, departe, şi că de Guiche îşi luase sarcina să vegheze şi să apere comoara Hesperidelor[1]. Malicorne primi să fie balaurul.

De Guiche socoti că făcuse totul pentru prietenul său şi nu se mai ocupă decît de ale lui.

Fu anunţată pentru a doua zi seara întoarcerea lui de Wardes şi prima lui înfăţişare la rege. După aceea, convalescentul trebuia să se ducă la DOMNUL.

De Guiche se prezentă la DOMNUL înainte de ora hotărîtă.

XX

CUM A FOST PRIMIT DE WARDES LA CURTE

DOMNUL îl primise pe de Wardes cu acea aleasă favoare pe care împrospătarea spiritului o impune unui caracter nestatornic atunci cînd se iveşte ceva nou.

De Wardes, care, într-adevăr, nu mai fusese văzut de o lună, era un fruct nou. A-l mîngîia însemna mai întîi o neîncredinţă arătată celor vechi, şi o necredinţă are totdeauna farmecul ei ; însemna apoi o reparare ce i se cuvenea. DOMNUL îl trată deci într-un chip cu totul deosebit.

Domnul cavaler de Lorraine, care se temea foarte mult de acest rival, dar care respecta această a doua natură întru

[1] Cele trei fiice ale lui Atlas, care aveau o grădină cu pomi ce făceau mere de aur. Această comoară era păzită de un balaur cu o sută de capete. Hercule a fost cel care, omorînd balaurul, a furat comoara Hesperidelor.

totul asemănătoare cu a sa, plus curajul, domnul cavaler de Lorraine avu pentru de Wardes mîngîieri şi mai dulci încă decît acelea ale DOMNULUI.

De Guiche era acolo, după cum am arătat, dar sta puţin mai la o parte, aşteptînd cu răbdare ca toate aceste îmbrăţişări să ia sfîrşit.

De Wardes, în timp ce vorbea cu ceilalţi, şi chiar cu DOMNUL, nu-l scăpa din ochi pe de Guiche; instinctul îi spunea că acesta se afla acolo numai pentru el. De aceea se îndreptă spre de Guiche de îndată ce termină cu ceilalţi. Amîndoi schimbară complimentele cele mai curtenitoare; după care, de Wardes se reîntoarse la DOMNUL şi la ceilalţi gentilomi.

În mijlocul acestor felicitări de bun sosit fu anunţată DOAMNA. Prinţesa aflase despre sosirea lui de Wardes. Ea ştia totul despre duelul lui cu Buckingham. Nu se simţea totuşi stînjenită că se afla acolo la primele cuvinte pe care trebuia să le rostească cel pe care-l ştia duşmanul ei. Ea era însoţită de cîteva doamne de onoare.

De Wardes îi făcu DOAMNEI cele mai graţioase reverenţe, apoi anunţă din capul locului, pentru a deschide ostilităţile, că era gata să dea ştiri despre domnul de Buckingham şi prietenii lui. Era un răspuns direct la răceala cu care îl primise DOAMNA.

Atacul era puternic; DOAMNA simţi lovitura, fără să pară că o primise. Îşi aruncă repede ochii asupra DOMNULUI şi asupra lui de Guiche. DOMNUL roşi, de Guiche păli. Numai DOAMNA nu-şi schimbă fizionomia; dar, înţelegînd cîte neplăceri putea să-i facă acest duşman în faţa celor două personaje care-l ascultau, se plecă zîmbitoare către călător. Acesta schimbă numaidecît vorba.

DOAMNA era îndrăzneaţă, imprudentă chiar; orice retragere o împingea înainte. După prima strîngere de inimă, intră din nou în foc.

— Ai suferit mult din pricina rănilor, domnule de Wardes? întrebă ea. Căci am auzit că ai avut nenorocul să fii rănit.

Fu rîndul lui de Wardes să tresară; el îşi muşcă buzele.

— Nu, doamnă — răspunse — aproape de loc.

— Totuşi, pe căldura asta îngrozitoare...

— Aerul mării e rece, doamnă, şi apoi aveam o consolare.

— Oh, cu atît mai bine !... Care ?

— Aceea de a şti că adversarul meu suferea mai mult decît mine.

— Ah, el a fost rănit mai grav decît dumneata ? Nu ştiam asta — zise Prinţesa cu o desăvîrşită nepăsare.

— Oh, doamnă, vă înşelaţi, sau mai degrabă lăsaţi a se crede că vă înşelaţi ascultînd vorbele mele. Nu spun că ar fi suferit trupeşte mai mult decît mine, ci că inima îi era rănită.

De Guiche înţelese unde ţintea discuţia ; îşi luă îndrăzneala să-i facă semn DOAMNEI ; acest semn o ruga să se retragă din luptă. Dar ea, fără a-i răspunde lui de Guiche, prefăcîndu-se că nici nu-l ia în seamă, şi mereu zîmbitoare, întrebă :

— Dar cum, domnul de Buckingham era rănit în inimă ? Nu credeam, pînă acum, că o rană la inimă se poate vindeca.

— Vai, doamnă — răspunse cu graţiozitate de Wardes — toate femeile cred aşa ceva, şi tocmai asta le face să aibă asupra noastră superioritatea încrederii.

— Draga mea, n-ai înţeles bine — zise Prinţul, pierzîndu-şi răbdarea. Domnul de Wardes vrea să spună că ducele de Buckingham a fost atins la inimă de altceva decît de o spadă.

— A, bine, bine ! exclamă DOAMNA. Ah, e o glumă a domnului de Wardes ; foarte bine. Totuşi aş vrea să ştiu, oare domnul de Buckingham ar gusta această glumă ? Într-adevăr, păcat că nu se află şi el aici, domnule de Wardes !

Un fulger trecu prin ochii interlocutorului ei.

— Oh — rosti el scrîşnind din dinţi — şi eu aş vrea asta !

De Guiche nu făcu nici o mişcare. DOAMNA părea că aşteaptă să-i sară în ajutor.

DOMNUL şovăia. Cavalerul de Lorraine făcu un pas şi luă cuvîntul.

— Doamnă — zise el — de Wardes ştie prea bine că, pentru un Buckingham, o rană la inimă nu e un lucru nou, şi că tot ce-a spus el s-a mai văzut.

— În loc de un aliat, doi duşmani — murmură DOAMNA — doi duşmani uniţi între ei, înverşunaţi !

Şi schimbă firul convorbirii.

A schimba firul convorbirii este, se ştie, un drept al prinţilor, iar eticheta obligă pe ceilalţi să-l respecte. Restul întrevederii fu deci moderat: principalii actori îşi terminaseră rolurile.

DOAMNA se retrase devreme, şi DOMNUL, care voia să-i vorbească, îi dădu braţul. Cavalerul se temea ca buna înţelegere să nu se statornicească între cei doi soţi, lăsîndu-i să plece liniştiţi împreună. Se îndreptă deci spre apartamentul DOMNULUI, pentru a-l surprinde la întoarcere şi a distruge, cu trei vorbe, toate bunele impresii pe care DOAMNA le-ar fi putut sădi în inima lui.

De Guiche făcu un pas către de Wardes, care era înconjurat de multă lume. Îi arătă prin aceasta dorinţa de a vorbi cu el. De Wardes îi făcu semn, din ochi şi din cap, că înţelegea. Pentru străini, acest semn nu era decît o manifestare de prietenie. Atunci de Guiche se întoarse liniştit şi aşteptă.

Nu avu însă prea mult de aşteptat. De Wardes, după ce scăpă de cei din jurul lui, veni lîngă de Guiche şi, după un nou salut, începură să se plimbe amîndoi, unul lîngă altul.

— Ai călătorit bine la întoarcere, dragul meu de Wardes? zise contele.

— Excelent, după cum vezi.

— Şi ai rămas tot vesel ca de obicei?

— Mai mult ca oricînd.

— Asta e o mare fericire.

— Ce vrei, totul e bufonerie pe lumea asta, totul e grotesc în jurul nostru!

— Ai dreptate.

— Ah, eşti, aşadar, de aceeaşi părere?

— La dracu! Şi ne aduci veşti de acolo?

— Pe legea mea, nu! Vin să aflu aici veşti.

— Spune, nu te-ai întîlnit totuşi, nu de mult, la Boulogne, cu cineva, cu unul din prietenii noştri?

— Cu cineva... din prietenii noştri?...

— Ai memoria scurtă, după cum văd.

— Ah, da: Bragelonne?

— Exact.

— Care se ducea cu o misiune la regele Carol al II-lea?

— Aşa e. Ei bine, nu ţi-a spus, sau nu i-ai spus...

— Nu mai ştiu ce i-am spus, îţi mărturisesc sincer; dar ştiu ceea ce nu i-am spus.

De Wardes era şiretenia însăşi. Simţea foarte bine, după atitudinea lui de Guiche, atitudine plină de răceală, de demnitate, că întrevederea lor va lua o întorsătură neplăcută. Se hotărî deci să lase convorbirea să-şi urmeze la întîmplare firul, dar el să se ţină mereu în gardă.

— Şi, dacă nu te superi, ce anume nu i-ai spus ? îl întrebă de Guiche.

— Ei bine, ceea ce se vorbeşte despre La Vallière.

— La Vallière... Ce mai e şi asta ? Şi ce lucruri atît de ciudate ai putut să afli dumneata acolo, pe cînd Bragelonne, care era aici, nu le-a aflat ?

— Îmi pui această întrebare în mod cu adevărat serios ?

— Cît se poate de serios !

— Cum, dumneata, om de curte, dumneata, care trăieşti în preajma DOAMNEI, dumneata, comeseanul casei, prietenul DOAMNEI, dumneata, favoritul frumoasei noastre Prinţese ?

De Guiche se făcu roşu de mînie.

— De care Prinţesă vorbeşti ? întrebă el.

— Dar nu cunosc decît una, dragul meu. Vorbesc de DOAMNA. Oare mai ai şi altă Prinţesă în inimă ? Spune !

De Guiche era gata să izbucnească, dar observă prefăcătoria.

O ceartă era de neînlăturat între cei doi tineri. De Wardes voia însă ca cearta să se desfăşoare în numele DOAMNEI, în timp ce de Guiche n-o primea decît în numele domnişoarei de La Vallière. De aceea, începînd din acea clipă, între ei se înfiripă un joc de prefăcătorii necontenite şi care aveau să dureze pînă cînd unul avea să fie atins în plin.

De Guiche îşi recăpătă deodată tot sîngele rece.

— Nu e cîtuşi de puţin vorba aici despre DOAMNA, dragul meu de Wardes — zise el — ci despre ceea ce spuneai dumneata însuţi adineauri.

— Şi ce spuneam eu adineauri ?

— Că i-ai ascuns lui Bragelonne anumite lucruri.

— Pe care dumneata le cunoşti tot atît de bine ca şi mine — replică de Wardes.

— Nu, pe onoarea mea !

— Haidade !

— Dacă mi le spui, le voi şti ; altfel nu, îţi jur !

— Cum, eu vin de departe, de la şaizeci de leghe, în timp ce dumneata nu te-ai clintit de aici, ai văzut cu ochii dumitale ceea ce zvonurile mi-au vestit mie acolo, şi acum te aud spunînd cu toată seriozitatea că nu ştii nimic ? Oh, conte, nu eşti de loc milos cu mine !

— Crede ce vrei, de Wardes, dar, îţi repet, nu ştiu nimic.

— Faci pe discretul ; e prudent din parte-ţi.

— Aşadar, nu-mi vei spune nimic, nimic, ca şi lui Bragelonne ?

— Faci pe neştiutorul, dar sînt convins că DOAMNA nu va fi tot atît de stăpînă pe sine ca dumneata.

„Ah, fătarnicule — gîndi de Guiche — iată-te adus pe terenul tău."

— Ei bine — continuă de Wardes — dacă e atît de greu să ne înţelegem cu privire la Bragelonne şi La Vallière, atunci să vorbim despre chestiunile dumitale personale.

— Dar — răspunse de Guiche — eu nu am chestiuni personale. Presupun că nu i-ai spus nimic lui Bragelonne ce nu mi-ai putea spune acum şi mie !

— Nu. Dar, pricepi, de Guiche ? Cu cît sînt mai neştiutor în privinţa unor lucruri, cu atît sînt mai stăpîn pe altele. Dacă ar fi să-ţi vorbesc, de pildă, despre legăturile domnului de Buckingham la Paris, întrucît am călătorit împreună cu ducele, aş putea să-ţi spun lucrurile cele mai interesante. Vrei să ţi le spun ?

De Guiche îşi trecu mîna peste fruntea năpădită de sudoare.

— Nu — zise el — de o sută de ori nu ! Nu simt nici o curiozitate pentru ceea ce nu mă priveşte personal. Domnul de Buckingham nu e pentru mine decît o simplă cunoştinţă, pe cîtă vreme Raoul mi-e un prieten foarte apropiat. Deci nu mă interesează să ştiu ce i s-a întîmplat domnului de Buckingham, dar mă interesează foarte mult să aflu ce i s-a întîmplat lui Raoul.

— La Paris ?

— Da, la Paris sau la Boulogne. Înţelegi, eu sînt aici ; dacă se petrece ceva, eu mă găsesc aici pentru a face faţă la orice, în timp ce Raoul e absent şi nu mă are decît pe mine să-l reprezint ; prin urmare, chestiunile lui Raoul înaintea alor mele.

— Dar Raoul se va întoarce.

— Da, după ce-şi va îndeplini misiunea. Pînă atunci, îţi dai seama, nu pot lăsa să se vorbească despre el anumite lucruri, fără ca eu să le cercetez.

— Cu atît mai mult cu cît el va rămîne oarecare timp la Londra — zise de Wardes cu un rînjet semnificativ.

— Crezi ? întrebă de Guiche cu un aer naiv.

— La naiba, îţi închipui oare că a fost trimis la Londra numai ca să se ducă pînă acolo şi să se întoarcă ? Nu, a fost trimis la Londra ca să rămînă acolo.

— Ah, conte — zise de Guiche strîngîndu-l cu putere de braţ pe de Wardes — iată o bănuială destul de neplăcută pentru Bragelonne şi care justifică pe deplin ceea ce mi-a scris el de la Boulogne.

De Wardes tăcu o clipă : dorinţa de a bîrfi îl împinsese prea departe şi, din propria lui nesocotinţă, căzuse singur în capcană.

— Ei bine, să vedem ce ţi-a scris ? întrebă el.

— Că ai strecurat cu perfidie cîteva vorbe în doi peri cu privire la domnişoara de La Vallière şi că păreai a lua în rîs marea lui încredere în această fată.

— Da, am făcut aceasta — zise de Wardes — şi mă aşteptam, făcînd-o, să-l aud pe vicontele de Bragelonne spunînd ceea ce un bărbat îi spune unui alt bărbat cînd acesta din urmă îl supără cu ceva. Astfel, de pildă, dacă eu aş căuta un motiv de ceartă cu dumneata, ţi-aş spune că DOAMNA, după ce-a pus ochii pe domnul de Buckingham, dovedeşte acum că nu l-a îndepărtat pe frumosul duce decît în favoarea dumitale.

— Oh, asta nu m-ar jigni pentru nimic în lume, dragul meu de Wardes ! răspunse de Guiche surîzînd, în ciuda fiorului ce simţea că-i străbate vinele ca o injecţie de foc. La dracu, o asemenea favoare e dulce ca mierea !

— De acord ; numai că, dacă aş ţine cu orice preţ să mă cert cu dumneata, aş căuta să-ţi smulg o dezmiuţire şi ţi-aş vorbi de un anumit boschet unde te-ai întîlnit cu această ilustră Prinţesă, de anumite îngenuncheri, de anumite sărutări de mîini, şi dumneata, care eşti un om tainic, dumneata, aprins şi întărîtat...

— Ei bine, nu, ţi-o jur — rosti de Guiche întrerupîndu-l cu zîmbetul pe buze, deşi simţea că moare de ciudă — nu, îţi jur că asta nu m-ar răni cîtuşi de puţin şi că nu ţi-aş da

nici o dezmințire. Ce vrei, scumpul meu conte, așa sînt eu făcut! Cînd e vorba de lucruri care mă privesc, rămîn rece ca gheața. Ah, dar e cu totul altceva cînd e vorba de un prieten care nu se află de față, de un prieten care, plecînd, mi-a lăsat în grijă apărarea intereselor lui. Oh, pentru acest prieten, crede-mă, de Wardes, mă aprind ca focul!

— Te înțeleg, domnule de Guiche, dar, așa cum singur ai spus, nu poate fi vorba între noi, în clipa de față, nici de Bragelonne, nici de această fetișcană fără însemnătate care se numește La Vallière.

Tocmai atunci, cîțiva tineri de la curte străbăteau salonul și, auzind cuvintele ce fuseseră rostite, erau dispuși să le asculte și pe cele ce aveau să urmeze. De Wardes observă aceasta și continuă cu glas tare:

— O, dacă La Vallière ar fi o cochetă ca DOAMNA, ale cărei nazuri, foarte nevinovate, o recunosc, l-au izgonit mai întîi pe domnul de Buckingham în Anglia și apoi te-au trimis pe dumneata în surghiun, căci, orice s-ar zice, te-ai lăsat prins în mrejele ei, nu-i așa, domnule?

Gentilomii se apropiară, de Saint-Aignan în frunte, Manicamp după el.

— Eh, dragul meu, ce să-i faci — zise de Guiche rîzînd — sînt un închipuit, toată lumea știe asta! Am luat în serios o glumă și m-am pomenit trimis în exil. Dar am văzut greșeala, mi-am îngenuncheat mîndria la picioarele cui trebuia și am obținut reîntoarcerea, dezvinovățindu-mă în chip onorabil și făgăduindu-mi să mă vindec de acest cusur, încît, după cum vezi, m-am și vindecat în așa fel că astăzi rîd de ceea ce, cu patru zile în urmă, îmi sfîșia inima. Dar el, Raoul, e iubit; el nu rîde de zvonurile ce-i pot tulbura fericirea, de zvonurile al căror interpret te-ai făcut dumneata, deși știai, conte, ca și mine, ca și acești domni, ca toată lumea de la curte, că aceste zvonuri nu erau decît o defăimare.

— O defăimare! strigă de Wardes, furios de a se vedea prins în cursă de sîngele rece al lui de Guiche.

— Ei da, o defăimare. Doamne, iată scrisoarea lui, în care îmi spune c-ai vorbit-o de rău pe domnișoara de La Vallière și în care mă întreabă dacă tot ceea ce i-ai spus despre această fată este adevărat. Vrei să-i fac judecători pe acești domni, de Wardes? Și, cu cel mai desăvîrșit sînge

rece, de Guiche citi cu glas tare paragraful din scrisoare referitor la de La Vallière. Şi acum — continuă de Guiche — pentru mine e limpede că ai vrut să destrami fericirea scumpului meu Bragelonne şi că vorbele dumitale porneau numai din răutate.

De Wardes se uită în jurul lui, pentru a vedea dacă va primi vreun sprijin de undeva ; dar, la gîndul că de Wardes o defăimase, fie direct, fie indirect, pe aceea care era idolul zilei, fiecare clătină din cap, şi de Wardes nu văzu în preajma sa decît oameni gata să-l învinovăţească.

— Domnilor — zise de Guiche, ghicind din instinct sentimentele celorlalţi — discuţia mea cu domnul de Wardes se poartă asupra unui subiect atît de delicat, încît e bine ca nimeni să nu audă mai mult decît s-a auzit. De aceea, păziţi uşile, vă rog, şi lăsaţi-ne să terminăm această convorbire între noi, aşa cum se cuvine între doi gentilomi dintre care unul a căutat să-i aducă o jignire celuilalt.

— Domnilor ! Domnilor ! strigară cei din jur.

— Găsiţi oare c-am făcut rău luînd apărarea domnişoarei de La Vallière ? zise de Guiche. În acest caz, mă consider vinovat şi-mi retrag cuvintele jignitoare pe care le-am putut spune împotriva domnului de Wardes.

— La dracu, nu ! rosti de Saint-Aignan. Domnişoara de La Vallière e un înger.

— Virtutea, puritatea întruchipată ! adăugă Manicamp.

— Vezi dar, domnule de Wardes — zise de Guiche — că nu sînt singurul care iau apărarea acestei biete copile. Domnilor, vă rog, pentru a doua oară, să ne lăsaţi singuri. Priviţi, e cu neputinţă să fim mai calmi decît sîntem.

Curtenii nici nu voiau altceva decît să se retragă ; unii se îndreptară spre o uşă, ceilalţi spre cealaltă. Cei doi tineri rămaseră singuri.

— Frumos joc ! zise de Wardes către conte.

— Nu-i aşa ? răspunse acesta.

— Ce vrei ? Eu m-am prostit în provincie, dragul meu, în timp ce dumneata, care ai căpătat atîta stăpînire asupra dumitale însuţi, mă depăşeşti, conte. Înveţi totdeauna ceva în societatea femeilor ! Primeşte, deci, felicitările mele !

— Le primesc.

— Pe care i le vei reîntoarce DOAMNEI.

— O, acum, dragă domnule de Wardes, să vorbim oricît de tare vei voi.

— Nu mă provoca.

— Oh, te provoc! Eşti cunoscut ca un om rău; dacă vei face aceasta, vei trece drept un laş, şi DOMNUL va pune să fii spînzurat chiar astă-seară de drugul ferestrei lui. Vorbeşte, scumpul meu de Wardes, vorbeşte!

— Sînt bătut.

— Da, însă nu atît cît ar trebui.

— Văd că nu te-ai da în lături să mă snopeşti în bătaie.

— Nu, de loc.

— Drace! Deocamdată însă, dragul meu conte, ai nimerit-o prost; după cele cîte am păţit, nu mai pot face faţă unei încăierări. Am pierdut prea mult sînge la Boulogne; la cel mai mic efort, rănile mi s-ar redeschide şi, într-adevăr, ai termina repede cu mine.

— Asta aşa e — zise de Guiche — totuşi, cînd ai venit aici, aveai o mînă bună şi-ţi arătai braţele puternice.

— Da, braţele mă ajută încă, e adevărat, însă picioarele îmi sînt slăbite şi, apoi, n-am mai mînuit spada de cînd cu blestematul acela de duel; în timp ce dumneata, sînt sigur, faci exerciţii în fiecare zi pentru a-ţi desăvîrşi îndemînarea.

— Pe cuvînt de onoare, domnule — răspunse de Guiche — iată o jumătate de an de cînd n-am mai făcut exerciţii.

— Nu, degeaba, conte, oricît aş vrea, nu mă voi bate, cu dumneata cel puţin. Îl voi aştepta pe Bragelonne, deoarece îmi spui că Bragelonne e cel supărat pe mine.

— O, nu, n-ai să-l aştepţi pe Bragelonne! zbieră de Guiche scos din răbdări. Căci, singur ai spus, Bragelonne s-ar putea să se întoarcă tîrziu şi, pînă să vină el, firea dumitale păcătoasă şi-ar face de cap.

— Totuşi voi avea o scuză. Ia seama!

— Îţi dau opt zile, ca să te întremezi.

— Aşa e mai bine. În opt zile, vom vedea.

— Da, da, înţeleg: în opt zile vei putea fugi la duşman. Ei bine, nu, nu!

— Eşti nebun, domnule — zise de Wardes făcînd un pas înapoi.

— Iar dumneata eşti un ticălos dacă nu vrei să te baţi de bună voie !

— Ei bine ?

— Te voi pîrî regelui că n-ai vrut să te baţi după ce-ai defăimat-o pe La Vallière.

— Ah — făcu de Wardes — eşti primejdios de perfid, domnule om cumsecade !

— Nimic nu poate fi mai prejos decît perfidia aceluia care face totdeauna pe cinstitul.

— Redă-mi atunci picioarele, sau lasă-ţi sînge pentru a ne potrivi puterile.

— Nu, propun altceva mai bun.

— Ce, spune !

— Vom încăleca amîndoi pe cai şi vom schimba cîte trei focuri de pistoale. Eşti un trăgător de prima mînă. Te-am văzut doborînd rîndunele dintr-un glonte şi din goana calului. Nu spune nu, te-am văzut !

— Mi se pare că ai dreptate — zise de Wardes — şi, dacă-i aşa, s-ar putea să te ucid.

— Într-adevăr, mi-ai face un mare serviciu.

— Mă voi sili să-ţi îndeplinesc dorinţa.

— Ne-am înţeles ?

— Dă-mi mîna.

— Iat-o... Dar cu o condiţie.

— Care ?

— Jură-mi că nu-i vei spune nimic regelui şi nici nu vei pune pe altcineva să-i spună.

— Nu-i voi spune, ţi-o jur.

— Mă duc să-mi iau calul.

— Şi eu pe-al meu.

— Unde ne vom duce ?

— Pe cîmp ; cunosc un loc cît se poate de bun.

— Mergem împreună ?

— De ce nu !

Şi, îndreptîndu-se amîndoi spre grajduri, trecură pe sub ferestrele DOAMNEI, unde se zărea o lumină slabă : o umbră creştea în dosul perdelelor de dantelă.

— Iată acolo o femeie — zise de Wardes surîzînd — căreia nici prin gînd nu-i trece că noi ne ducem la moarte pentru ea.

De Wardes își alese calul său, iar de Guiche pe al lui. Apoi fiecare și-l înșeuă singur, cu cîte o șa cu cobur pentru pistoale. De Wardes n-avea nici un pistol. De Guiche avea două perechi. Trimise să i le aducă de acasă, le încărcă și-i dădu lui de Wardes să aleagă. De Wardes alese pistoalele pe care le mai folosise de douăzeci de ori, aceleași cu care de Guiche îl văzuse doborînd rîndunelele din zbor.

— N-ai să te miri — zise el — dacă-mi iau toate măsurile de precauție. Dumneata îți cunoști armele. Nu fac altceva, deci, decît să-mi egalizez sorții cu ai dumitale.

— Observația era de prisos — răspunse de Guiche — ești în drepturile dumitale.

— Acum — zise de Wardes — te rog să mă ajuți să încalec, deoarece simt încă oarecare greutate.

— Atunci, ar fi trebuit să pornim pe jos.

— Nu, odată în șa, mă simt în puteri.

— Foarte bine, să nu mai vorbim despre asta.

Și de Guiche îl ajută să se urce pe cal.

— Dar — zise pe urmă tînărul — în graba noastră de a ne ucide unul pe altul, n-am ținut seama de un lucru.

— De care?

— Că e noapte și că ar trebui să ne omorîm pe dibuite.

— Nu e nimic. Rezultatul va fi același.

— Totuși, mai e și altceva, peste care nu putem trece, anume că oamenii cinstiți nu se bat niciodată în duel fără martori.

— Oh — strigă de Guiche — dumneata dorești ca și mine ca totul să fie în orînduială!

— Da, căci n-aș vrea de loc să se spună că m-ai asasinat, și cu atît mai puțin, în cazul că te voi ucide eu, n-aș vrea să fiu învinuit de crimă.

— S-a spus așa ceva despre duelul dumitale cu domnul de Buckingham? întrebă de Guiche. Și el s-a desfășurat

totuşi în aceleaşi condiţiuni în care se va desfăşura şi-al nostru.

— Da, dar atunci era încă ziuă, iar noi ne aflam în apă pînă la coapse ; afară de asta, un mare număr de spectatori erau înşiraţi pe ţărm şi ne priveau îndeaproape.

De Guiche stătu o clipă să cumpănească, dar gîndul — care-i mai trecuse o dată prin minte — că de Wardes voia să aibă martori pentru a aduce iarăşi vorba despre DOAMNA, şi a da astfel o întorsătură nouă întîlnirii, îi stărui şi mai tare în minte. Nu răspunse deci nimic, şi cînd de Wardes îl întrebă pentru ultima oară cu o privire, îi răspunse printr-un semn din cap care voia să spună că e mai bine să rămînă la cele ce-au hotărît.

Cei doi adversari porniră aşadar la drum şi ieşiră din castel pe poarta pe care o cunoaştem, întrucît am văzut că în apropierea ei se aflau Montalais şi Malicorne. Noaptea, ca pentru a împrăştia căldura zilei, îngrămădise toţi norii la un loc şi-i împingea în tăcere şi încet de la apus la răsărit. Această boltă, fără fulgere şi fără tunete în văzduh, apăsa cu toată greutatea deasupra pămîntului şi începea să se destrame, la suflarea vîntului, ca o pînză uriaşă desprinsă de pe un perete. Picăturile de ploaie cădeau calde şi mari pe drum, strîngînd praful în cocoloaşe mici şi rotunde. În acelaşi timp, mărăcinişurile, care presimţeau apropierea furtunii, florile ofilite, copacii cu frunzişul învolburat împrăştiau mii de miresme îmbătătoare, ce răscoleau în creier amintiri plăcute, gînduri de tinereţe, de viaţă lungă, de fericire şi iubire.

— Ţărîna miroase tare frumos — zise de Wardes. O cochetărie din partea ei, vrînd să ne tragă spre ea.

— Ascultă — adăugă de Guiche — mi-au venit cîteva idei şi vreau să ţi le împărtăşesc.

— În legătură cu ?

— În legătură cu lupta noastră.

— Într-adevăr, e timpul, mi se pare, să ne pregătim.

— Va fi o luptă obişnuită, care va respecta regula ?

— Să vedem care e regula dumitale !

— Vom descăleca într-o pajişte înverzită, vom lega caii de cel dintîi copac întîlnit în cale, ne vom apropia unul de

altul fără arme, pe urmă ne vom îndepărta cîte o sută cincizeci de paşi fiecare, pentru a ne întoarce apoi faţă în faţă.

— Bun! Aşa l-am ucis pe bietul Follivent, acum trei săptămîni, la Saint-Denis.

— Iartă-mă, ai uitat un amănunt.

— Care?

— În duelul cu Follivent, vă îndreptaţi unul către altul cu spadele între dinţi şi cu pistoalele în mînă.

— E adevărat.

— De data aceasta, dimpotrivă, fiindcă nu putem merge pe jos, aşa cum singur ai spus, vom încăleca din nou pe cai şi ne vom lua la ochi, iar cel care va apuca să tragă primul va fi în cîştig.

— E mai bine aşa, fără îndoială, numai că acum e noapte; înseamnă că trebuie să tragem mai multe gloanţe, ceea ce nu s-ar întîmpla ziua.

— Fie. În cazul acesta, fiecare va trage trei focuri, două încărcate de la început, al treilea după o nouă încărcare.

— Minunat! Unde va avea loc lupta?

— Ai vreo preferinţă?

— Nu.

— Vezi pădurricea aceea din faţa noastră?

— Pădurea Rochin? Foarte bine.

— O cunoşti?

— Ca-n palmă.

— Atunci ştii că are un luminiş la mijloc.

— Da.

— Să mergem la el.

— Gata!

— E un fel de teren natural închis, cu tot felul de drumeaguri, pîrtii, cărărui, gropi, ocolişuri şi alei; acolo ne vom simţi foarte bine.

— Dacă dumneata vrei, n-am nimic împotrivă. Am ajuns cred.

— Da. Iată pajiştea din mijlocul pădurii. Lumina slabă ce se prefiră de la stele, cum spune Corneille, se strînge în acest loc împrejmuit de copaci ca un ţarc natural.

— Bine. Să facem cum spui.

— Atunci să fixăm condiţiile.

— Iată-le pe ale mele: dacă e ceva care nu-ţi convine, spune.

— Te ascult.

— Dacă e ucis calul, stăpînul lui e obligat să continue lupta pe picioare.

— Fără doar şi poate, deoarece n-avem cai de schimb.

— Dar asta nu-l obligă pe adversar să descalece şi el.

— Adversarul va fi liber să facă aşa cum i se va părea mai bine.

— Adversarii, după ce s-au întîlnit o dată, pot să nu se mai depărteze şi, prin urmare, să tragă unul în altul în plin.

— Admis.

— Trei focuri, nu mai multe, da?

— Sînt de ajuns cred. Iată pulbere şi cartuşe pentru pistolul dumitale. Măsoară trei încărcături, ia trei cartuşe; voi face şi eu la fel, apoi vom arunca restul de pulbere şi cartuşele de prisos.

— Şi vom jura pe Crist, nu-i aşa — adăugă de Wardes — că nici unul nu va avea la el nici pulbere, nici alte cartuşe?

— S-a făcut. Eu jur.

De Guiche întinse braţul spre cer. De Wardes îl imită.

— Şi acum, dragul meu conte — zise el — dă-mi voie să-ţi spun că nu m-am înşelat cu nimic. Eşti sau vei fi amantul DOAMNEI. Am descoperit taina şi ţi-e teamă să n-o dezvălui; vrei să mă ucizi, pentru a fi sigur că nu voi vorbi; e simplu, şi în locul dumitale aş face la fel.

De Guiche lăsă capul în jos.

— Dar — continuă de Wardes triumfător — crezi că mai merită, spune, să-mi arunci în braţe această tristă afacere a lui Bragelonne? Ia seama, prietene, încolţind mistreţul, îl îndîrjeşti, înfuriind vulpea, o faci să devie mai feroce ca jaguarul. De aici rezultă că, silindu-mă să intru în luptă, mă voi apăra pînă la moarte.

— E dreptul dumitale.

— Da, însă, nu uita, voi face mult rău. Astfel, pentru început, bănuieşti, desigur, că n-am făcut prostia să-mi îngrop taina, sau mai bine zis taina dumitale, în inimă. Există un prieten, un prieten inteligent, dumneata îl cunoşti, care ştie taina mea; aşa că, gîndeşte-te bine, dacă mă ucizi, moartea mea nu va sluji la mare lucru; pe cînd, dimpotrivă, dacă

te ucid eu — Doamne, totul e cu putinţă ! — îţi dai seama ce va urma.

De Guiche se cutremură.

— Dacă te ucid eu — adăugă de Wardes — îi vei fi lăsat DOAMNEI doi duşmani care vor face tot ce le va sta în putinţă ca s-o ruineze.

— Oh, domnule — strigă de Guiche furios — nu te bizui astfel pe moartea mea ; din aceşti doi duşmani, pe unul sper să-l ucid chiar astă-seară, iar pe celălalt cu primul prilej.

De Wardes nu răspunse decît printr-un hohot de rîs atît de diabolic, încît un om superstiţios ar fi fost cuprins de groază. Din fericire, de Guiche nu se pierdea cu firea chiar într-atît.

— Cred — zise el — că totul e în ordine, domnule de Wardes ; de aceea, ia-o înainte, te rog, afară numai dacă nu preferi s-o fac eu.

— Nu — zise de Wardes — sînt încîntat să te cruţ de-o osteneală.

Şi, dînd pinteni calului, străbătu în galop luminişul în toată întinderea lui şi îşi alese locul într-un punct de pe marginea pajiştei, situat în partea opusă punctului în care se oprise de Guiche. Contele rămase nemişcat.

La o distanţă de aproape o sută de paşi, cei doi adversari nu se vedeau unul pe altul, cufundaţi în bezna deasă pe care o făceau în jurul lor coroanele ulmilor şi ale castanilor. Se scurse un minut, în cea mai adîncă tăcere. După trecerea acestui minut, fiecare, în întunericul în care se afla, auzi două ţăcănituri ale cocoşului răsunînd pe patul pistolului.

De Guiche, urmînd tactica obişnuită, îşi porni calul la galop, încredinţat că va găsi o îndoită garanţie de siguranţă în ondularea calului şi în iuţeala calului. Alerga în linie dreaptă spre punctul unde, după părerea lui, trebuia să se afle adversarul său. Se aştepta ca, la jumătatea drumului, să-l întîlnească pe de Wardes ; se înşelă însă. Îşi continuă goana, presupunînd că de Wardes îl aştepta nemişcat. Dar, după ce străbătu două treimi din teren, văzu o lumină ţîşnind în faţa lui şi un glonţ îi reteză, şuierînd, pana ce i se înălţa la pălărie. Aproape în acelaşi timp, şi ca şi cum focul primei descărcări ar fi fost tras numai ca s-o lumineze pe cealaltă, o a doua pocnitură răsună în noapte şi un al doilea

glonte nimeri în capul calului lui de Guiche, ceva mai jos de ureche. Animalul se prăbuşi.

Aceste două gloanţe, venind dintr-o direcţie cu totul opusă aceleia în care se aştepta să-l găsească pe de Wardes, îl uimiră peste măsură pe de Guiche ; dar, cum era un bărbat ce nu-şi pierdea niciodată sîngele rece, îşi calculă repede căderea, totuşi nu atît de bine încît vîrful cizmei să nu fie prins sub cal. Din fericire, în agonia lui, animalul se zvîrcoli o dată şi de Guiche putu să-şi smulgă piciorul de sub apăsare. Se ridică în picioare, se pipăi ; nu era rănit.

În clipa cînd îşi văzuse calul clătinîndu-se, îşi vîrîse cele două pistoale în tocuri, de teamă ca în cădere să nu se descarce vreunul, sau amîndouă deodată, ceea ce l-ar fi dezarmat fără rost. Odată în picioare, îşi scoase pistoalele din tocuri şi înaintă spre locul unde, după flacăra descărcărilor, îl văzuse apărînd pe de Wardes. Încă de la prima împuşcătură, de Guiche îşi dăduse seama de manevra adversarului său, care era cum nu se poate mai simplă. În loc să se repeadă spre de Guiche sau să stea şi să-l aştepte în punctul unde se afla, de Wardes se mutase cu vreo cincisprezece paşi mai încolo, în cercul de întuneric unde nu putea fi văzut de adversarul său, şi, în momentul cînd acesta trecuse prin dreptul lui, ochise şi trăsese în voie, goana calului slujindu-l, în loc să-l stînjenească.

Am văzut că, în ciuda întunericului, primul glonte trecuse la o şchioapă numai de creştetul lui de Guiche. De Wardes era însă atît de sigur de lovitura sa, încît crezuse că-l vede pe de Guiche prăvălindu-se. Mare-i fu mirarea cînd, dimpotrivă, călăreţul rămăsese în şa. Apăsă pe cocoşul pistolului pentru a slobozi al doilea glonte, dar mişcă mîna, aşa că ucise calul. Ar fi fost un noroc pentru el dacă de Guiche ar fi rămas prins sub cal, căci înainte ca acesta să se fi ridicat, de Wardes şi-ar fi încărcat al treilea glonte şi l-ar fi avut pe de Guiche în mînă. Dar, cu totul dimpotrivă, de Guiche sărise în picioare şi avea de tras trei gloanţe.

De Guiche înţelese situaţia în care se afla... Trebuia să i-o ia înainte lui de Wardes. Porni în goană, spre a-l surprinde înainte ca acesta să apuce să-şi încarce pistolul.

De Wardes îl vedea apropiindu-se ca o furtună. Plumbul era exact cît ţeava şi intra greu. O încărcătură pripită ar fi riscat să-i prăpădească ultimul foc. O încărcătură bună în-

semna pierdere de vreme, sau chiar pierderea vieții. Își struni calul, făcîndu-l să se ridice în două picioare.

De Guiche se roti la stînga și, în momentul cînd calul recăzu pe picioarele dinainte, glonțele porni, smulgîndu-i pălăria lui de Wardes. De Wardes înțelese că avea o clipă în favoarea lui — se grăbi să termine încărcarea pistolului.

De Guiche, văzînd că adversarul său nu cade, aruncă primul pistol, care nu-i mai folosea la nimic, și se îndreptă spre de Wardes cu al doilea pistol ridicat. Dar la al treilea pas, de Wardes îl ochi din mers și trase. Un răcnet de mînie fu răspunsul : brațul contelui se crispă și se lăsă în jos. Pistolul se rostogoli alături.

De Wardes îl văzu pe conte aplecîndu-se, ridicînd pistolul cu mîna stîngă și făcînd încă un pas spre el. Clipa era hotărîtoare.

— Sînt pierdut — murmură de Wardes — nu e rănit de moarte.

Dar, în momentul cînd de Guiche întindea pistolul spre de Wardes, capul, umerii și șalele contelui se frînseră dintr-o dată. El scoase un suspin dureros și se prăbuși la picioarele calului lui de Wardes.

— Acum e acum ! murmură acesta.

Și, trăgînd de frîu, dădu pinteni. Calul sări peste trupul înțepenit și-l duse pe de Wardes în goană la castel. Ajuns acolo, acesta stătu un sfert de ceas să cumpănească. În graba lui de a părăsi terenul de luptă, nu mai căutase să se încredințeze dacă de Guiche murise sau nu. O dublă ipoteză frămînta acum spiritul neliniștit al lui de Wardes : de Guiche era sau mort sau numai rănit. Dacă de Guiche era mort, trebuia oare să-i lase trupul astfel în gura lupilor ? Ar fi fost o cruzime de prisos, căci dacă de Guiche era ucis, el nu mai putea vorbi niciodată. Iar dacă nu era ucis, la ce bun, nedîndu-i nici un ajutor, să se înfățișeze ca un sălbatic lipsit de mărinimie ? Se opri la această din urmă considerație.

Astfel că de Wardes se interesă să afle unde e Manicamp. I se spuse că Manicamp, după ce-l căutase pe de Guiche și nu-l găsise nicăieri, se culcase. De Wardes se duse și-l trezi pe somnoros, povestindu-i toată întîmplarea, pe care Manicamp o ascultă fără să scoată o vorbă, dar cu o expresie de energie crescîndă ce nu s-ar fi putut bănui în felul de a fi al

lui Manicamp. Abia după ce de Wardes termină de povestit, el rosti un singur cuvînt :

— Haide !

Pe drum, Manicamp își frămîntă în fel și chip mintea și, pe măsură ce de Wardes povestea cele petrecute, el se posomora tot mai mult la față.

— Prin urmare — spuse apoi, după ce de Wardes termină — crezi că e mort ?

— Vai, da !

— Și v-ați bătut fără martori ?

— Așa a vrut el.

— Ciudat !

— Cum ciudat ?

— Da, caracterul lui de Guiche nu prea lăsa să se creadă una ca asta.

— Te îndoiești cumva de vorbele mele ?

— Eh, eh !

— Te îndoiești, da ?

— Puțin... Dar mă voi îndoi și mai mult, te previn, dacă bietul băiat e mort.

— Domnule Manicamp !

— Domnule de Wardes !

— Mi se pare că mă insulți !

— Depinde cum o iei. Ce să fac, mie nu mi-au plăcut niciodată oamenii care vin și-ți spun : „L-am ucis pe domnul Cutare într-un tufiș ; e o mare nenorocire, dar l-am ucis în mod cinstit". Noaptea e prea neagră pentru asemenea poveste, domnule de Wardes.

— Liniște, am ajuns.

Într-adevăr, începea să se întrezărească micul luminiș și, în mijlocul lui, hoitul înțepenit al calului. La dreapta calului, în iarba neagră, zăcea, cu fața la pămînt, bietul conte, scăldat în propriul lui sînge. Rămăsese în același loc și nu părea că făcuse vreo mișcare.

Manicamp se aplecă în genunchi, îl răsuci pe conte și-l găsi rece și mînjit de sînge. Îl lăsă din nou pe iarbă. Apoi, întinzîndu-se, căută prin jurul lui, pînă cînd găsi pistolul lui de Guiche.

— Nenorocire ! zise el atunci, ridicîndu-se palid ca un spectru și cu pistolul în mînă. Nenorocire ! Nu te-ai înșelat, da, e mort !

— Mort ? repetă de Wardes.

— Da, şi pistolul e încărcat — adăugă Manicamp cercetînd cu degetul butoiaşul.

— Dar nu ţi-am spus că l-am ochit din mers şi că am tras în el în momentul cînd şi el mă ţintea pe mine ?

— Eşti sigur că te-ai luptat cu el, domnule de Wardes ? Căci, mărturisesc, mi-e teamă că dumneata l-ai asasinat. Oh, nu te supăra, dumneata ai tras trei gloanţe, iar pistolul lui e încărcat ! Dumneata i-ai ucis calul, iar el, de Guiche, unul dintre cei mai buni trăgători din Franţa, nu te-a atins nici pe dumneata, nici calul dumitale ! Uite ce-i, domnule de Wardes, ţi-ai făcut un mare rău că m-ai adus aici ! Tot acest sînge al lui mi s-a urcat la cap. Sînt puţin beat şi cred, pe cinstea mea, întrucît prilejul mi se oferă pe loc, cred c-am să-ţi zbor creierii. Domnule de Wardes, încredinţează-ţi sufletul lui Dumnezeu !

— Domnule de Manicamp, dar nu te gîndeşti ce faci ?

— Ba tocmai că mă gîndesc foarte bine.

— Vrei să mă asasinezi ?

— Fără nici o remuşcare, deocamdată cel puţin.

— Eşti sau nu un gentilom ?

— Am fost paj ; deci, am făcut dovada.

— Atunci, lasă-mă să-mi apăr viaţa.

— Aha ! Ca să-mi faci şi mie ceea ce i-ai făcut bietului de Guiche.

Şi Manicamp, ridicînd pistolul, îl opri, cu braţul întins şi cu sprîncenele încruntate, în dreptul pieptului lui de Wardes. De Wardes nici nu încercă măcar să fugă ; era împietrit.

Deodată, în această cumplită tăcere de o clipă, care lui de Wardes i se păru un veac, se auzi un suspin prelung.

— Oh — strigă de Wardes — trăieşte ! Trăieşte ! Ajutor, domnule de Guiche, vrea să mă asasineze !

Manicamp se trase înapoi şi, între cei doi tineri, contele încercă să se ridice cu greu, sprijinindu-se într-un braţ. Manicamp aruncă pistolul la zece paşi, apoi se repezi la prietenul său, scoţînd un strigăt de bucurie. De Wardes îşi şterse fruntea năpădită de sudoare rece ca gheaţa.

— Tocmai la timp ! murmură el.

— Ce ai ? îl întrebă Manicamp pe de Guiche. Unde eşti rănit ?

De Guiche îşi arătă braţul zdrobit şi pieptul sîngerînd.

— Conte — strigă de Wardes — sînt învinuit că te-am asasinat ! Vorbeşte, te conjur, spune că m-am luptat în mod cinstit !

— E adevărat — zise rănitul — domnul de Wardes a luptat loial, şi oricine va spune altfel îşi va face din mine un duşman.

— Ei, domnule — zise Manicamp — ajută-mă mai întîi să-l ducem de aici pe acest sărman tînăr, şi apoi îţi voi da toate satisfacţiile pe care le vei cere, sau, dacă eşti cumva grăbit, să facem altceva şi mai bine : să legăm rănile contelui cu batista dumitale şi cu a mea şi, întrucît au mai rămas două focuri de tras, să le tragem.

— Mulţumesc — răspunse de Wardes. Am văzut de două ori moartea în decurs de un ceas : e prea urîtă această moarte, şi prefer scuzele dumitale.

Manicamp începu să rîdă şi de Guiche de asemenea, cu toate că suferea cumplit. Cei doi tineri voiră să-l ia pe braţe, dar el spuse că se simte destul de în puteri ca să meargă singur. Glonţul îi zdrobise inelarul şi degetul cel mic, apoi alunecase pe o coastă, fără să-i pătrundă în piept. Deci, mai mult durerea decît gravitatea rănii îl fulgerase pe de Guiche.

Manicamp îi trecu un braţ pe după umăr, de Wardes îi luă celălalt braţ, şi-l duseră astfel la Fontainebleau, la medicul care-l asistase în ultimele clipe ale vieţii pe franciscan, înaintaşul lui Aramis.

XXII

CINA REGELUI

Regele se aşezase, în acest timp, la masă, şi suita, puţin numeroasă, a invitaţilor zilei luase loc de o parte şi de alta a lui, după gestul obişnuit ce le arăta că pot să stea jos.

În acea epocă, deşi eticheta nu era încă statornicită aşa cum avea să se întîmple mai tîrziu, curtea Franţei o rupsese în întregime cu tradiţiile de voioşie şi de sporovăială patriarhală ce se mai întîlneau încă pe vremea lui Henric al IV-lea şi pe care spiritul bănuitor al lui Ludovic al XIII-lea le înlăturase încetul cu încetul, pentru a le înlocui cu înclinaţii fastuoase către o măreţie pe care fusese deznădăjduit că nu putuse s-o atingă.

Regele mînca aşadar la o măsuţă separată, care domina, ca biroul unui preşedinte, mesele învecinate; am spus măsuţă, dar să ne grăbim a adăuga că această măsuţă era totuşi cea mai mare de acolo. Afară de aceasta, era aceea pe care se îngrămădea un număr prodigios de bucate dintre cele mai variate: peşte, vînat, cărnuri de animale domestice, fructe, legume şi conserve.

Regele, tînăr şi viguros, mare vînător, deprins cu toate exerciţiile violente, avea, pe deasupra, acea fierbinţeală firească a sîngelui, comună tuturor Burbonilor, care mistuie repede orice şi redeschide mereu pofta de mîncare. Ludovic al XIV-lea era deci un mesean de temut; îi plăcea să-şi critice bucătarii, dar cînd le făcea cinstea să-i laude, aceste laude erau de-a dreptul copleşitoare.

Regele începea prin a mînca mai multe supe, fie amestecate, într-un fel de ghiveci, fie pe rînd; el însoţea, sau mai curînd despărţea aceste supe prin cîte un pahar de vin vechi. Înghiţea repede şi cu lăcomie.

Porthos, care mai întîi aşteptase, din respect, ca d'Artagnan să-i facă un semn cu cotul, văzîndu-l pe rege că se înfruptă astfel, se întoarse către muşchetar şi-i şopti la ureche:

— Mi se pare că putem începe: maiestatea sa ne dă pildă. Ia priveşte!

— Regele mănîncă — zise d'Artagnan — dar în acelaşi timp şi vorbeşte; fă în aşa chip ca, dacă din întîmplare îţi va adresa un cuvînt, să nu te prindă cu gura plină; ar fi neplăcut.

— Cel mai bun mijloc ar fi atunci — răspunse Porthos — să nu mă ating de nimic. Dar mi-e o foame de lup, mărturisesc, şi toate bucatele astea au un miros atît de îmbietor, încît îmi aţîţă deopotrivă şi nările şi stomacul.

— Nu da a înțelege că nu vrei să mănînci — îl sfătui d'Artagnan — regele s-ar supăra. Maiestatea sa are obiceiul să spună că cel ce muncește bine mănîncă bine, și nu vrea să vadă pe cineva făcînd nazuri la masa lui.

— Atunci, cum să fac să nu fiu cu gura plină în timp ce mănînc ? întrebă Porthos.

— Foarte simplu — răspunse căpitanul de mușchetari — să înghiți repede îmbucătura în clipa cînd vezi că regele îți face cinstea de a-ți adresa cuvîntul.

— Prea bine.

Și, începînd din acel moment, Porthos se porni să care la gură cu un entuziasm destul de controlat totuși.

Regele ridica din cînd în cînd ochii asupra grupului și, ca un bun cunoscător ce era, aprecia dispozițiile comeseanului său.

— Domnul du Vallon ! zise el.

Porthos era la o tocană de iepure și tocmai înfuleca o halcă. Auzindu-și numele rostit pe neașteptate, tresări deodată și, cu un mare efort al gîtlejului, înghiți îmbucătura pe nemestecate.

— Sire — răspunse el cu un glas sugrumat, dar cu o pronunțare destul de limpede.

— Dați-i domnului du Vallon această friptură de miel — zise regele. Îți place carnea de oaie, domnule du Vallon ?

— Sire, îmi place orice — răspunse Porthos.

La care d'Artagnan îi suflă :

— Tot ce-mi oferă maiestatea voastră.

Porthos repetă :

— Tot ce-mi oferă maiestatea voastră.

Regele făcu din cap un semn că e încîntat.

— Mănînci bine cînd muncești bine — zise monarhul, bucuros că avea drept comesean un mîncău de forța lui Porthos.

Porthos primi tava cu friptura de miel și-și trase în farfurie o bună parte din ea.

— Ei bine ? făcu regele.

— Minunată ! răspunse Porthos calm.

— Prin părțile dumitale se găsesc oi atît de gustoase, domnule du Vallon ? îl iscodi regele.

— Sire — zise Porthos — cred că şi prin părţile mele, ca peste tot, ceea ce e mai bun e în primul rînd al regelui ; apoi, eu nu mănînc oaia aşa cum o mănîncă maiestatea voastră.

— Auzi ! Auzi ! Şi cum o mănînci dumneata ?

— De regulă, eu pun să mi se frigă berbecul întreg.

— Întreg ?

— Da, sire !

— Şi în ce fel ?

— Iată cum : bucătarul meu — năzdrăvanul e german, sire — bucătarul meu împănează berbecul cu cîrnăciori, pe care-i aduce de la Strasbourg, cu şunculiţe, pe care le aduce de la Troyes, cu prepeliţe, pe care le aduce din Pithiviers, prin nu ştiu ce mijloc îi scoate apoi oasele, ca dintr-o pasăre, lăsîndu-i însă pielea, care se întăreşte şi se rumeneşte ; şi cînd îl tai în felii, ca pe un cîrnaţ gros, se scurge din el o zeamă aurie, care e plăcută la vedere şi deosebit de bună la gust.

Şi Porthos îşi plesni limba în cerul gurii. Regele făcu ochii mari de mirare şi, atacînd fazanul la tavă ce-i fusese adus, zise :

— Iată, domnule du Vallon, o mîncare după care îmi lasă gura apă. Cum, berbecul întreg ?

— Întreg, da, sire.

— Daţi-i acest fazan domnului du Vallon, văd că se pricepe.

Ordinul fu îndeplinit. Apoi, revenind la berbec :

— Şi nu e prea gras pregătit în felul acesta ?

— Nu, sire ; grăsimea se scurge o dată cu zeama şi pluteşte deasupra ; atunci şeful bucătar, înainte de a o tăia în felii, dă grăsimea la o parte, cu o lingură de argint pe care am pus să o facă anume.

— Şi unde locuieşti dumneata ? întrebă regele.

— La Pierrefonds, sire.

— La Pierrefonds ? Unde vine asta, domnule du Vallon ? Înspre Belle-Isle ?

— Oh, nu, sire ! Pierrefonds se află în Soissonnais.

— Eu credeam că-mi vorbeşti despre aceşti berbeci din pricina ierbii sărate din preajma mării.

— Nu, sire ; am păşuni care nu sînt sărate, e drept, dar asta nu înseamnă că sînt mai puţin bune.

Regele trecu la felul următor, însă fără a-l slăbi din ochi pe Porthos, care își vedea de treaba lui nestînjenit.

— Ai o mare poftă de mîncare, domnule du Vallon — zise el — și ești un comesean care-mi place.

— Ah, pe legea mea, sire, dacă maiestatea voastră ar veni vreodată la Pierrefonds, am împărți împreună un berbec, căci nici cu pofta voastră de mîncare nu mi-e rușine.

D'Artagnan îl călcă zdravăn cu piciorul pe sub masă și Porthos se înroși.

— La vîrsta fericită a maiestății voastre — zise Porthos ca s-o dreagă — eram la muşchetari, și niciodată nu mă puteam sătura. Maiestatea voastră are o bună poftă de mîncare, după cum am avut cinstea de a v-o spune, dar alege bucatele cu prea multă căutare pentru a fi numit un mare mîncăcios.

Regele păru încîntat de complimentele acestui potrivnic al său.

— Încearcă și aceste creme — îi spuse lui Porthos.

— Sire, maiestatea voastră mă cinstește prea mult ca să nu-i spun întregul adevăr.

— Spune, domnule du Vallon, spune !

— Ei bine, sire, în materie de dulciuri, nu-mi plac decît aluaturile, dar și acestea trebuie să fie cît se poate de groase ; toate spumele astea îmi umflă stomacul și ocupă un loc pe care prefer să-l umplu cu altceva mai sățios.

— Ah, domnilor — zise regele arătînd spre Porthos — iată un adevărat model de gastronomie. Așa mîncau părinții noștri, care știau să se hrănească — adăugă maiestatea sa — pe cînd noi, noi abia ciugulim.

Și, spunînd acestea, luă o farfurie de piept de pasăre asortat cu felii de șuncă. Porthos, la rîndul lui, trase un castron încărcat cu potîrnichi și crîstei. Paharnicul umplu cu voioșie pocalul regelui.

— Toarnă-i și domnului du Vallon din vinul meu — zise maiestatea sa.

Aceasta era una din marile cinstiri la masa regală. D'Artagnan îi făcu semn, cu genunchiul, prietenului său.

— Dacă vei fi în stare să mănînci numai jumătate din capul de mistreț ce se află colo — îi spuse el lui Porthos — te văd duce și pair în mai puțin de un an.

— Numaidecît — zise Porthos cît se poate de liniştit.

Şi, într-adevăr, căpăţîna de mistreţ nu întîrzie să urmeze la rînd, căci regelui îi făcea plăcere să-l îmbie pe acest straşnic oaspete, şi nu-i trecea o mîncare lui Porthos mai înainte de a fi gustat-o el însuşi ; gustă deci şi din capul de mistreţ. Iar Porthos se dovedi un om de ispravă, căci, în loc să mănînce jumătate, aşa cum spusese d'Artagnan, dădu gata trei sferturi din căpăţînă.

— E cu neputinţă — zise regele cu jumătate glas — ca un gentilom care mănîncă atît de mult în fiecare zi, şi cu atîta poftă, să nu fie cel mai cinstit bărbat din regatul meu.

— Ai auzit? îi şopti d'Artagnan la ureche prietenului său.

— Da, cred că mă bucur de oarecare favoare — zise Porthos legănîndu-se pe scaun.

— Oh, ai vîntul în pupa ! Da, da, da !

Regele şi Porthos continuară să mănînce astfel, spre marea mulţumire a comesenilor, dintre care unii încercară, după pilda celor doi, să-i urmeze, însă văzîndu-se nevoiţi să se dea bătuţi la jumătatea drumului. Regele se aprinse la faţă şi sîngele care-i împurpura obrajii arăta că era pe cale de a se declara sătul. Cînd ajungea aici, Ludovic al XIV-lea, în loc să dea semne de voioşie, ca toţi băutorii, se posomora şi devenea morocănos. Porthos, dimpotrivă, devenise vesel şi avea chef de vorbă. Piciorul lui d'Artagnan trebui să-i aducă nu numai o dată aminte că se cam întrecea cu gluma.

Fu adus desertul. Regele nu se mai gîndea la Porthos ; el întorcea mereu ochii spre uşă şi chiar fu auzit întrebînd de cîteva ori pentru ce întîrzie de Saint-Aignan să se iveaască. În sfîrşit, în momentul cînd maiestatea sa terminase o ceaşcă de compot de prune, scoţînd un oftat adînc, domnul de Saint-Aignan se arătă în pragul uşii. Privirea regelui, care îşi pierduse treptat din strălucire, se lumină deodată. Contele se îndreptă spre masa regelui şi, la apropierea lui, Ludovic al XIV-lea se ridică în picioare. Toată lumea se ridică de asemenea, chiar şi Porthos, care tocmai termina o prăjitură cu nuci în stare să încleştеze pînă şi fălcile unui crocodil. Cina se încheiase.

XXIII

DUPĂ CINĂ

Regele îl luă de braţ pe Saint-Aignan şi trecu în camera alăturată.

— Ai cam întîrziat, conte ! vorbi regele.

— Trebuia s-aduc răspunsul, sire — zise contele.

— I-a trebuit oare atîta de mult timp ca să răspundă la cele ce i-am scris eu ?

— Sire, maiestatea voastră a binevoit să-i scrie în versuri ; domnişoara de La Vallière a ţinut să-i plătească regelui cu aceeaşi monedă, adică în aur.

— Versuri, de Saint-Aignan !... exclamă regele fericit. Dă-mi-le, dă-mi-le repede !

Şi Ludovic rupse plicul în care se afla o scrisorică, alcătuită, într-adevăr, din versuri pe care istoria ni le-a transmis întregi, cu toate că ele sînt mai bune ca intenţie decît ca factură. Oricum ar fi fost însă, aceste versuri îl încîntară pe rege, care-şi manifestă bucuria prin efuziuni nestăpînite ; dar tăcerea generală îi aduse aminte lui Ludovic, atît de atent la convenienţe, că bucuria lui ar putea să dea loc la interpretări nedorite. Se întoarse şi vîrî scrisoarea în buzunar ; apoi, făcînd un pas ce-l apropie din nou de pragul uşii lîngă care se aflau oaspeţii, zise :

— Domnule du Vallon, mi-a făcut mare plăcere să te cunosc şi-mi va fi plăcut oricînd să te revăd.

Porthos se înclină aşa cum ar fi făcut colosul din Rodos [1] şi ieşi de-a-ndăratelea.

— Domnule d'Artagnan — continuă regele — vei aştepta ordinele mele în galerie ; îţi rămîn îndatorat că mi l-ai prezentat pe domnul du Vallon. Domnilor, mă reîntorc mîine la Paris, pentru plecarea ambasadorilor Spaniei şi Olandei. Pe mîine deci !

[1] Una din cele şapte minuni ale lumii, uriaşa statuie a lui Apolo, în bronz, plasată la intrarea în golful Rodos, dar răsturnată de un cutremur de pămînt.

Sala se goli numaidecît. Regele luă din nou braţul lui de Saint-Aignan şi-l puse să-i citească încă o dată versurile domnişoarei de La Vallière.

— Cum le găseşti ? întrebă el.

— Sire... încîntătoare !

— Ele mă încîntă, într-adevăr, şi dacă ar fi cunoscute...

— Oh, poeţii ar fi geloşi ; dar ei nu le vor cunoaşte.

— I le-ai dat pe-ale mele ?

— Oh, sire, le-a sorbit din ochi.

— Mă tem că erau slabe.

— Domnişoara de La Vallière n-a spus asta despre ele.

— Crezi că le-a găsit pe gustul ei ?

— Sînt sigur, sire...

— Ar trebui să-i răspund, atunci.

— Oh, sire... acum... după-masă... maiestatea voastră s-ar obosi prea mult.

— Cred că ai dreptate : studiul, după-masă, nu e indicat.

— Mai ales munca de poet ; şi apoi, în clipa aceasta, se poate ca domnişoara de La Vallière să aibă alte preocupări.

— Ce preocupări ?

— Ah, sire, ca toate celelalte doamne de onoare.

— Pentru ce ?

— Din pricina celor întîmplate bietului de Guiche.

— Ah, Doamne, a păţit ceva de Guiche ?

— Da, sire, are o mînă zdrobită, pieptul găurit, e pe moarte.

— Dumnezeule ! Şi cine ţi-a spus asta ?

— Manicamp l-a adus adineauri la un medic din Fontainebleau, şi vestea s-a răspîndit peste tot.

— Adus la un medic ? Sărmanul de Guiche ! Dar cum de i s-a întîmplat aşa ceva ?

— Ah, sire, tocmai asta e : cum de i s-a întîmplat aşa ceva ?

— Îmi vorbeşti cu un aer ciudat, de Saint-Aignan. Dă-mi amănunte. Ce spune el ?

— El nu spune nimic, sire, ceilalţi spun.

— Care ceilalţi ?

— Cei care l-au adus, sire.

— Şi cine sînt aceştia ?

— Nu ştiu, sire ; dar domnul de Manicamp ştie, domnul de Manicamp este unul din prietenii săi.

— Ca toată lumea — zise regele.

— Oh, nu, sire, vă înşelaţi — reluă de Saint-Aignan — nu toată lumea e prietenă cu domnul de Guiche.

— De unde ştii asta ?

— Regele vrea să mă explic ?

— Fără îndoială, vreau.

— Ei bine, sire, cred că am auzit vorbindu-se despre o ceartă între doi gentilomi.

— Cînd ?

— Chiar în astă-seară, înainte de cina maiestăţii voastre.

— Asta nu dovedeşte nimic. Am dat ordonanţe atît de aspre în privinţa duelurilor, încît nimeni, presupun, nu va îndrăzni să le calce.

— Dumnezeu mi-e martor că nu vreau să iau apărarea nimănui ! exclamă de Saint-Aignan. Dar maiestatea voastră mi-a poruncit să vorbesc, deci vorbesc.

— Spune atunci cum a fost rănit contele de Guiche.

— Sire, se zice că a fost rănit de cineva care stătea la pîndă la o vînătoare.

— Astă-seară ?

— Astă-seară.

— Un braţ zdrobit ! O gaură în piept ! Şi cu cine a fost la vînătoare domnul de Guiche ?

— Nu ştiu, sire... Dar domnul de Manicamp ştie, sau trebuie să ştie.

— Dumneata îmi ascunzi ceva, de Saint-Aignan.

— Nimic, sire, nimic.

— Atunci lămureşte-mi întîmplarea ; s-a spart cumva ţeava vreunei muschete ?

— Poate că da. Dar, gîndindu-mă bine, nu, sire, căci alături de de Guiche a fost găsit pistolul lui încărcat.

— Pistolul lui ? Dar nimeni nu se duce la vînătoare cu pistolul, aşa mi se pare.

— Sire, se mai spune că şi calul lui de Guiche a fost ucis, şi că hoitul animalului se află încă pe teren.

— Calul lui ? De Guiche a stat călare la pîndă, la această vînătoare ? De Saint-Aignan, nu înţeleg nimic din cele ce-mi spui ! Unde s-au petrecut toate acestea ?

— Sire, în pădurea Rochin, în poienita de-acolo.

— Bine, cheamă-l pe domnul d'Artagnan.

De Saint-Aignan se supuse. Muşchetarul intră la rege.

— Domnule d'Artagnan — îi spuse suveranul — vei ieşi pe portiţa de la scara particulară.

— Da, sire.

— Vei încăleca pe cal.

— Da, sire.

— Şi te vei duce în poienita din pădurea Rochin. Cunoşti locul ?

— Sire, m-am bătut acolo de două ori.

— Cum ? strigă regele uimit de acest răspuns.

— Sire, pe timpul edictelor domnului cardinal de Richelieu — preciză d'Artagnan cu obişnuita lui nesinchisire.

— Asta-i altceva, domnule. Te vei duce acolo deci şi vei cerceta cu toată grija împrejurimile. Un om a fost rănit în acel loc şi vei găsi acolo un cal mort. Îmi vei spune ce crezi despre această întîmplare.

— Bine, sire.

— Să rămînem înţeleşi : vreau să cunosc părerea dumitale, iar nu a altcuiva.

— O veţi avea într-un ceas, sire.

— Nu ai voie să stai de vorbă cu nimeni, oricine ar fi.

— Afară de cel care îmi va da un felinar — zise d'Artagnan.

— Da, bineînţeles — zise regele, zîmbind în faţa acestei libertăţi pe care n-o îngăduia nimănui, decît căpitanului său de muşchetari.

D'Artagnan ieşi pe scara cea mică.

— Acum, să fie chemat medicul meu — adăugă Ludovic.

Zece minute mai tîrziu, medicul regelui apăru cu sufletul la gură.

— Domnule, te vei duce cu trăsura — îi spuse regele — împreună cu domnul de Saint-Aignan, acolo unde te va călăuzi el şi îmi vei da un rapot despre starea bolnavului pe care-l vei găsi în casa unde te rog să te duci.

Medicul se supuse fără a scoate o vorbă, aşa cum începuseră să i se supună toţi, încă de pe atunci, lui Ludovic al XIV-lea, şi ieşi înaintea lui de Saint-Aignan.

— Dumneata, de Saint-Aignan, trimite-i la mine pe Manicamp, pînă cînd n-apucă medicul să stea de vorbă cu el.

De Saint-Aignan ieşi şi el.

XXIV

CUM ÎNDEPLINI D'ARTAGNAN MISIUNEA PE CARE I-O ÎNCREDINȚASE REGELE

În vreme ce regele lua aceste ultime dispoziții pentru a ajunge la adevăr, d'Artagnan, fără să piardă o clipă, alergă la grajd, trase din cui un felinar, își înșeuă singur calul și porni spre locul ce i-l desemnase maiestatea sa.

Ținîndu-și făgăduiala făcută, nu văzu și nu stătu de vorbă cu nimeni și, după cum am spus, împinse conștiinciozitatea pînă acolo, că nu ceru ajutorul nici unui valet sau grăjdar pentru a se pregăti de plecare. D'Artagnan era unul dintre acei oameni care, în momentele grele, nu-și prețuiesc meritele proprii cînd e vorba să îndeplinească o sarcină.

După cinci minute de galopare, ajunse la pădure, legă calul de primul copac întîlnit în cale și pătrunse pe jos pînă la luminiș. Acolo, străbătu cu piciorul și cu felinarul în mînă toată poienița, pustie de la un capăt la altul, înainte, înapoi, măsură, răscoli și, după o jumătate de ceas de cercetări, încălecă din nou pe cal, tăcut, îngîndurat, se întoarse la pas în Fontainebleau.

Ludovic aștepta în cabinetul său : era singur și înșira pe o bucată de hîrtie rînduri pe care de la prima aruncătură de ochi d'Artagnan le găsi neregulate și cu multe ștersături. Trase concluzia că erau versuri. Regele ridică fața și-l zări pe mușchetar.

— Ei bine, domnule — întrebă el — îmi aduci veşti ?

— Da, sire.

— Ce-ai văzut acolo ?

— Iată, probabil, ce s-a petrecut, sire — răspunse d'Artagnan.

— Eu ți-am cerut o certitudine, nu probabilități.

— Voi încerca să mă apropii de ea atît cît îmi va sta în putință ; timpul era potrivit pentru cercetări de felul acelora pe care le-am făcut : a plouat astă-seară și drumurile erau înmuiate...

— La fapt, domnule d'Artagnan.

— Sire, maiestatea voastră mi-a spus că s-ar afla un cal mort în poieniţa din pădurea Rochin — am început deci prin a căuta pe toate cărările. Spun cărări, deoarece în poieniţă se pătrunde prin patru cărări. Aceea pe care am apucat eu era singura pe care se observau călcături proaspete. Doi cai trecuseră pe acolo, unul lîngă altul : cele opt copite ale lor lăsaseră urme ce se vedeau bine în glod. Unul dintre călăreţi părea să fi fost mai grăbit decît celălalt : calul lui mergea cu o jumătate de trup înaintea celuilalt.

— Prin urmare, eşti sigur că au fost doi ? întrebă regele.

— Da, sire. Erau doi cai mari, cu pas regulat, cai obişnuiţi cu astfel de drumuri, căci au trecut amîndoi de-a curmezişul şanţul din jurul poieniţei.

— Mai departe, domnule.

— Apoi călăreţii s-au oprit o clipă, fără îndoială ca să fixeze condiţiile luptei ; caii nu aveau astîmpăr. Unul dintre călăreţi presupun că vorbea, celălalt asculta şi se mulţumea doar să răspundă ; calul său zgîria pămîntul cu copita, ceea ce dovedeşte că, preocupat cum era să asculte, stăpînul îi lăsase frîul liber.

— Şi a avut loc o luptă ?

— Fără îndoială.

— Continuă : eşti un observator isteţ.

— Unul dintre cei doi călăreţi a rămas pe loc — acela care asculta ; celălalt a străbătut poiana şi, mai întîi, a căutat să se aşeze cu faţa spre adversarul său. Atunci cel care rămăsese pe loc a dat pinteni calului şi a parcurs trei sferturi din poiană, crezînd că se îndreaptă spre rival ; dar acesta se mutase în alt loc, pe marginea luminişului.

— Nu cunoşti numele nici unuia, nu-i aşa ?

— Nu, sire. Ştiu doar atît că acela care se afla la marginea pădurii avea un cal negru.

— De unde ştii asta ?

— Cîteva fire din coada calului său au rămas agăţate în mărăcinii de pe marginea poienii.

— Mai departe.

— Cît despre celălalt cal, nu mi-a fost greu să-l recunosc, întrucît a rămas mort pe terenul de luptă.

— Şi cum a murit acest cal ?

— Un glonte i-a găurit ţeasta.

— Glontele era de pistol sau de flintă ?

— De pistol, sire. De altfel, rana calului m-a ajutat să-mi dau seama de tactica folosită de cel care l-a ucis. S-a mişcat pe sub streaşina pădurii ca să-l aibă pe adversarul său în flanc. I-am urmărit mersul prin iarbă.

— Mersul calului cel negru ?

— Da, sire.

— Continuă, domnule d'Artagnan.

— Acuma, că maiestatea voastră cunoaşte poziţia celor doi adversari, îl părăsesc pe călăreţul ce stătea pe loc, pentru a mă ţine după cel care străbătea poiana în galop.

— Prea bine.

— Calul celui care gonea a fost doborît dintr-o lovitură.

— Cum ai aflat asta ?

— Călăreţul n-a mai avut timp să sară de pe cal şi a căzut sub el. Am văzut urma piciorului, pe care şi l-a tras cu mare greutate de sub trupul calului. Pintenul, prins sub greutatea animalului, a zgîriat adînc pămîntul.

— Bine. Şi ce-a făcut după ce s-a ridicat ?

— A pornit de-a dreptul spre adversarul său.

— Care stătea sub streaşina pădurii ?

— Da, sire. Apoi, ajungînd la o depărtare potrivită, s-a oprit deodată, căci tălpile lui au lăsat urme pe iarbă, una lîngă alta, a tras, dar nu şi-a nimerit adversarul.

— De unde ştii că nu l-a nimerit ?

— Am găsit pălăria găurită de un glonte.

— Ah, o dovadă ! strigă regele.

— Nu îndeajuns de grăitoare, sire — răspunse d'Artagnan cu răceală. E o pălărie fără litere, fără însemne ; doar cu o pană roşie, ca la toate pălăriile ; panglica însăşi n-are nimic deosebit.

— Şi omul cu pălăria găurită a tras al doilea glonte ?

— Oh, sire, el trăsese cele două gloanţe ale sale.

— Cum ai constatat asta ?

— Am găsit două umpluturi de cîlţi pe jos.

— Şi glontele care n-a ucis calul, ce s-a întîmplat cu el ?

— A retezat pana de la pălăria celui în care fusese tras, apoi un mesteacăn subţire din cealaltă parte a poienei.

— Atunci, omul cu calul negru era dezarmat, în timp ce adversarul său mai avea de tras un glonte.

— Sire, în răstimpul cît călăreţul trîntit la pămînt s-a ridicat, celălalt şi-a încărcat din nou arma. Însă era foarte tulburat, mîna îi tremura.

— De unde ştii ?

— Jumătate din încărcătură s-a risipit pe jos, iar el a aruncat vergeaua, nemaiavînd timp s-o pună la locul ei, de-a lungul ţevii.

— Domnule d'Artagnan, ceea ce-mi spui dumneata e uluitor !

— Nu este decît rezultatul cercetării, sire, şi oricare altul în locul meu ar fi spus acelaşi lucru.

— Văd toată scena numai ascultîndu-te.

— Am reconstituit-o, într-adevăr, în mintea mea, căutînd să mă apropii cît mai mult de adevăr.

— Acum să ne întoarcem la călăreţul care rămăsese pe jos. Ai spus că se îndrepta spre adversarul său, în timp ce acesta îşi reîncărca pistolul.

— Da ; însă în momentul cînd el ochea, celălalt a tras.

— Oh ! făcu regele. Şi ?

— Lovitura a fost îngrozitoare, sire ; călăreţul de jos a căzut cu faţa la pămînt, după ce s-a împleticit trei paşi.

— Unde a fost atins ?

— În două locuri : la mîna dreaptă mai întîi, apoi glontele i-a pătruns în piept.

— Dar cum poţi să deduci asta ? întrebă regele cu admiraţie.

— Oh, e foarte simplu : mînerul pistolului era plin de sînge, şi se vedea urma glontelui, cu frînturi dintr-un inel zdrobit. Rănitul şi-a pierdut, după toate probabilităţile, inelarul şi degetul cel mic.

— Asta în ce priveşte mîna, de acord ; dar rana de la piept ?

— Sire, am dat de două băltoace de sînge, la depărtare de două picioare şi jumătate una de alta. Lîngă o băltoacă, iarba fusese smulsă de mîna c ispată ; lîngă cealaltă, iarba era doar culcată, din pricina greutăţii trupului.

— Bietul de Guiche ! exclamă regele.

— Ah, domnul de Guiche era ? zise fără tulburare muşchetarul. Am bănuit şi eu asta, dar nu îndrăzneam s-o spun maiestăţii voastre.

— Şi ce te-a făcut să bănuieşti ?

— Am recunoscut însemnele familiei Grammont încrustate pe şaua calului ucis.

— Şi crezi că a fost rănit grav ?

— Foarte grav, deoarece a căzut dintr-o dată şi a rămas mult timp nemişcat. Totuşi, s-a putut ridica şi merge, ajutat de doi prieteni.

— Aşadar, l-ai văzut întorcîndu-se încoace ?

— Nu ; însă am descoperit urmele paşilor a trei oameni : cel din dreapta şi cel din stînga mergeau uşor, cu paşi teferi ; cel de la mijloc, în schimb, păşea cu mare greutate. De altfel, în urma lui lăsa o dîră de sînge.

— Acum, domnule, după ce ai reconstituit atît de bine lupta, fără să-ţi scape nici un amănunt, spune-mi două cuvinte despre adversarul lui de Guiche.

— Oh, sire, nu ştiu cine este.

— Dumneata, care vezi totul atît de bine !

— Da, sire — rosti d'Artagnan — văd totul, dar nu pot spune tot ce văd, şi întrucît afurisitul acela a scăpat şi a fugit, maiestatea voastră să-mi îngăduie de a spune că nu cu sînt cel care-l voi denunţa.

— Cu toate acestea, cel care se bate în duel e un vinovat, domnule.

— Nu pentru mine, sire — răspunse d'Artagnan cu sînge rece.

— Domnule — strigă regele — îţi dai seama de ceea ce spui ?

— Cît se poate de bine, sire ; dar, vedeţi, în ochii mei, un bărbat care se bate fără teamă e un viteaz. Iată părerea mea. Maiestatea voastră poate să aibă alta, e firesc, sînteţi stăpînul.

— Domnule d'Artagnan, am ordonat totuşi...

D'Artagnan îl întrerupse pe rege cu un gest respectuos.

— Mi-aţi ordonat, sire, să mă duc să aflu împrejurările în care s-a desfăşurat o luptă : vi le-am spus. Dacă îmi ordonaţi să-l arestez pe duşmanul domnului de Guiche, mă voi supune ; dar nu-mi ordonaţi să-l denunţ, căci asta n-o voi face.

— Ei bine, arestează-l !

— Numiţi-l, sire.

Ludovic bătu din picior. Apoi, după o clipă de gîndire, zise :

— Ai de zece, de douăzeci, de o sută de ori dreptate !

— Aşa cred şi eu, sire ; sînt fericit că maiestatea voastră gîndeşte la fel ca mine.

— Încă un cuvînt... Cine i-a dat ajutor lui de Guiche ?

— Nu ştiu.

— Dar vorbeai de doi oameni... Au fost, deci, şi martori ?

— N-a fost nici un martor. Mai mult chiar... domnul de Guiche odată căzut, adversarul său a fugit, fără să-i dea vreun ajutor.

— Mizerabilul !

— Doamne, sire, e rezultatul ordonanţei voastre ! Omul s-a bătut, a scăpat de la o moarte, vrea să scape şi de la alta. Ne amintim ce-a păţit domnul de Boutteville... La naiba !

— Dar atunci înseamnă că e un laş.

— Nu, e prevăzător.

— Prin urmare, a fugit ?

— Da, şi încă atît de iute cît putea să alerge calul său.

— Încotro a apucat ?

— În direcţia castelului.

— Şi pe urmă ?

— Pe urmă, am avut onoarea de a o spune maiestăţii voastre, doi bărbaţi au venit, pe jos, şi l-au ridicat pe domnul de Guiche.

— Ce dovadă ai că aceşti doi bărbaţi au venit după sfîrşitul luptei ?

— Ah, o dovadă limpede de tot : în timpul luptei, ploaia contenise, terenul nu apucase să sugă toată apa căzută şi era foarte moale, încît paşii se îngropau în el ; după luptă însă, atunci cînd domnul de Guiche stătuse leşinat, pămîntul se întărise şi paşii nu se mai înfundau atît de adînc în el.

Ludovic îşi lovi palmele una de alta, în semn de admiraţie.

— Domnule d'Artagnan — zise el — dumneata eşti, într-adevăr, cel mai dibaci om din regatul meu.

— E ceea ce gîndea domnul de Richelieu şi ceea ce spunea domnul de Mazarin, sire.

— Acum, rămîne să vedem dacă isteţimea dumitale n-are, totuşi, vreun cusur.

— Oh, sire, omul se înşală : *Errare humanum est* [1] — rosti filozofic muşchetarul.

— Atunci, dumneata nu faci parte din rîndul oamenilor, domnule d'Artagnan, căci îmi vine a crede că dumneata nu greşeşti niciodată.

— Maiestatea voastră a spus că rămîne să vedem.

— Da.

— Cum asta, dacă mi-e îngăduit ?

— Am trimis să fie chemat domnul de Manicamp, şi domnul de Manicamp trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta.

— Domnul de Manicamp cunoaşte taina ?

— Domnul de Guiche n-are secrete faţă de domnul de Manicamp.

D'Artagnan dădu din cap.

— Nimeni n-a fost de faţă la luptă, o repet, şi, afară dacă domnul de Manicamp nu e unul dintre cei doi bărbaţi care l-au adus...

— Ssst ! făcu regele. Iată-l că vine. Rămîi aici şi ascultă.

— Foarte bine, sire — zise muşchetarul.

În aceeaşi clipă, Manicamp şi de Saint-Aignan apărură în pragul uşii.

XXV

PÎNDA

Regele îi făcu un semn muşchetarului, alt semn lui de Saint-Aignan. Semnele erau poruncitoare şi voiau să spună : „Pe viaţa voastră, nici un cuvînt !"

[1] „A greşi e omenesc" — în limba latină.

D'Artagnan se retrase, ca un soldat supus, într-un colț al cabinetului. De Saint-Aignan, ca favorit, se rezemă de spătarul fotoliului regal.

Manicamp, cu piciorul drept întins înainte, cu zîmbetul pe buze, cu mîinile albe și pline de grație, făcu reverența de rigoare în fața regelui. Ludovic îi întoarse salutul cu o ușoară înclinare a capului.

— Bună seara, domnule de Manicamp — rosti el.

— Maiestatea voastră mi-a făcut cinstea să fiu chemat aici — zise Manicamp.

— Da, pentru a afla de la dumneata toate amănuntele în legătură cu nefericitul accident ce i s-a întîmplat contelui de Guiche.

— Oh, sire, e dureros.

— Ai fost acolo ?

— Nu tocmai, sire.

— Dar ai ajuns la fața locului la cîteva clipe după ce totul se săvîrșise, nu-i așa ?

— Da, sire, cam după o jumătate de ceas.

— Și unde s-a petrecut nenorocirea ?

— Cred, sire, că locul se cheamă răscrucea din pădurea Rochin.

— Da, locul de întîlnire al vînătorilor.

— Acela e, sire.

— Ei bine, povestește-mi tot ce știi despre această nefericită întîmplare, domnule de Manicamp. Povestește.

— Dar se poate ca maiestatea voastră să fie la curent cu cele întîmplate, și mă tem să n-o obosesc spunîndu-i lucruri deja cunoscute.

— Nu, nu-ți fie teamă de asta.

Manicamp se uită în jurul lui ; nu-l văzu decît pe d'Artagnan, sprijinit de perete, pe d'Artagnan calm, binevoitor, voios, și pe de Saint-Aignan, care-l adusese aici și care continua să stea rezemat de fotoliul regelui, cu o înfățișare tot atît de grațioasă. În cele din urmă, se hotărî să vorbească.

— Maiestatea voastră știe prea bine — zise el — că accidentele sînt obișnuite la vînătoare.

— La vînătoare ?

— Da, sire, vreau să spun, la pînda pentru vînarea animalelor.

— Ah, ah — făcu regele — aşadar accidentul s-a întîmplat la pîndă ?

— Da, sire — cuteză Manicamp — maiestatea voastră nu ştie asta ?

— Aproape că nu — zise regele iute, căci lui Ludovic al XIV-lea nu-i plăcea niciodată să mintă. Prin urmare, zici că accidentul s-a întîmplat la pîndă ?

— Din nenorocire, da, sire.

Regele tăcu o clipă.

— La pîndă pentru ce fel de jivină ? întrebă apoi.

— Un mistreţ, sire.

— Ce idee la de Guiche, să se ducă aşa, de unul singur, să vîneze mistreţi ! Asta e treabă de ţăran, şi bună, cel mult, pentru cineva care nu are, ca mareşalul de Grammont, cîini şi gonaci, ca să vîneze ca un adevărat gentilom.

Manicamp îşi îndoi umerii.

— Tinereţea e cutezătoare — zise el pe un ton sentenţios.

— În sfîrşit... continuă — îl îndemnă regele.

— Aşa se face că — vorbi Manicamp, neîndrăznind să-şi dea drumul şi rostind cuvintele unul cîte unul, cum îşi mişcă picioarele într-o mlaştină un om al bălţii — aşa se face, sire, că bietul de Guiche s-a dus singur la vînătoare.

— Singur, auzi ! Straşnic vînător ! Dar domnul de Guiche nu ştie că mistreţul se repede la om cînd nu a fost doborît de la primul glonte ?

— Tocmai asta s-a şi întîmplat, sire.

— Prin urmare, aflase că o fiară se află prin apropiere ?

— Da, sire. Nişte ţărani o văzuseră în cartofi.

— Şi ce fel de jivină era ?

— Un mistreţ tînăr.

— Trebuia să mă fi prevenit, domnule, că de Guiche avea de gînd să-şi pună capăt vieţii ; căci l-am văzut eu însumi la vînătoare, e un ochitor foarte priceput. Cînd trage asupra animalului gonit, asmuţind haita, îşi ia toate măsurile de prevedere şi trage totdeauna cu carabina. De data asta, a înfruntat mistreţul doar cu nişte simple pistoale !

Manicamp tresări.

— Pistoale de lux, bune să se bată în duel cu un om, nu cu un mistreţ, ce dracu !

— Sire, sînt unele lucruri pe care nu le înțelegem nici odată bine.

— Ai dreptate, și întîmplarea ce ne preocupă e dintre acestea. Continuă.

În timpul acestei convorbiri, de Saint-Aignan, care i-ar fi făcut poate semn lui Manicamp să nu meargă prea departe, era țintuit fără încetare de privirea îndărătnică a regelui. Îi era deci cu neputință să-i șoptească ceva. Cît despre d'Artagnan, statuia Tăcerii, din Atena, era mai zgomotoasă și mai expresivă decît el. Manicamp continuă deci, pornit pe calea pe care apucase, să se înfunde tot mai mult în minciună.

— Sire — zise el — iată cum s-au petrecut probabil lucrurile. De Guiche pîndea mistrețul.

— Călare sau pe jos? întrebă regele.

— Călare. A tras asupra fiarei, n-a ochit-o.

— Neîndemînaticul!

— Fiara s-a repezit asupra lui.

— Și calul a fost ucis?

— Ah, maiestatea voastră știe asta?

— Mi s-a spus că a fost găsit un cal mort în poiana din pădurea Rochin. Am bănuit că era calul lui de Guiche.

— Era chiar al lui, într-adevăr, sire.

— Bine, în ce privește calul; dar de Guiche?

— De Guiche, odată căzut de pe cal, a fost încolțit de mistreț și rănit la o mînă și la piept.

— Groaznică întîmplare! Dar, trebuie s-o mărturisesc, e vina lui de Guiche. Cine a mai pomenit să se ducă cineva la vînătoare de mistreți doar cu niște pistoale în mînă! A uitat oare fabula lui Adonis[1]?

Manicamp se scărpină la ceafă.

— E adevărat — murmură el — mare nesocotință.

— Cum îți explici asta, domnule Manicamp?

— Sire, ce i-e scris omului, aceea îi e dat.

— Ah, ești fatalist?

Manicamp se simțea din ce în ce mai strîns cu ușa.

— Asta n-am să ți-o iert, domnule Manicamp! adăugă regele.

---

[1] Divinitate feniciană; tînăr de o mare frumusețe, care a murit ucis de un mistreț. Legenda spune că Venus, care-l iubea foarte mult, l-a prefăcut atunci într-o anemonă.

— Mie, sire ?

— Da. Cum, eşti prietenul lui de Guiche, ştii că vrea să facă astfel de nebunii, şi nu l-ai oprit ?

Manicamp nu ştia ce să mai spună : tonul regelui nu era al unui om gata să creadă cele ce aude. Pe de altă parte, acest ton nu avea nici asprimea dramei, nici stăruinţa interogatoriului. Era în el mai mult zeflemea decît ameninţare.

— Şi dumneata zici — continuă regele — că acel cal mort care a fost găsit acolo era al lui de Guiche ?

— Oh, Doamne, da, al lui !

— Şi asta nu te-a mirat ?

— Nu, sire. La ultima vînătoare, maiestatea voastră îşi aminteşte, domnul de Saint-Maure s-a pomenit cu calul ucis sub dînsul în acelaşi chip.

— Da, însă cu pîntecul sfîşiat.

— Fără îndoială, sire.

— Dacă şi calul lui de Guiche ar fi avut pîntecul sfîşiat, ca al domnului de Saint-Maure, nu m-ar mai fi mirat nimic, crede-mă.

Manicamp făcu ochii mari.

— Dar ceea ce mă uimeşte — continuă regele — este că acest cal al lui de Guiche a fost găsit nu cu pîntecul sfîşiat, ci cu capul sfărîmat.

Manicamp se tulbură.

— Oare mă înşel eu ? reluă regele. Nu la tîmplă a fost lovit calul lui de Guiche ? Recunoaşteţi, domnule de Manicamp, că acest lucru e ciudat.

— Sire, calul, ştiţi foarte bine, e un animal foarte inteligent ; va fi încercat să se apere.

— Dar un cal se apără cu picioarele de dinapoi, nu cu capul.

— Atunci înseamnă că, speriat, a făcut o săritură în lături — stărui Manicamp — şi mistreţul, înţelegeţi, sire, mistreţul...

— Da, înţeleg ce-a păţit calul ; dar călăreţul ?

— E foarte limpede : mistreţul s-a întors de la cal la călăreţ şi, după cum am avut cinstea de a o spune maiestăţii voastre, i-a zdrobit mîna lui de Guiche în clipa cînd acesta se pregătea să tragă al doilea glonte ; apoi, printr-o lovitură de rît, i-a găurit pieptul cu colţii.

— Totul pare să fie cît se poate de adevărat, domnule de Manicamp ; faci rău că n-ai încredere în elocinţa dumitale, deoarece ai un dar minunat de a povesti.

— Regele e prea bun — rosti Manicamp salutînd cu un aer cît se poate de fîstîcit.

— Începînd de astăzi însă, voi interzice gentilomilor mei să se mai ducă singuri la vînătoare. La naiba, asta ar fi tot una cu a le îngădui să se bată în duel !

Manicamp tresări şi făcu o mişcare ca pentru a se retrage.

— Regele e mulţumit de cele ce i-am spus ? întrebă el.

— Încîntat. Dar nu te retrage încă, domnule de Manicamp — zise Ludovic — mai am treabă cu dumneata.

„Aşa, aşa — gîndi d'Artagnan — încă unul care nu are tăria noastră." Şi scoase un oftat ce putea să însemne : „Oh, bărbaţii de tăria noastră, unde sînt oare azi ?"

În acel moment, un uşier ridică draperia şi-l anunţă pe medicul regelui.

— Ah — exclamă Ludovic — iată-l pe domnul Valot, care l-a vizitat pe domnul de Guiche ! O să căpătăm veşti noi despre rănit.

Manicamp se simţi mai încurcat ca oricînd.

— În felul acesta, cel puţin — adăugă regele — vom avea conştiinţa împăcată.

Şi-i aruncă o privire lui d'Artagnan, care nici nu clipi măcar.

XXVI

MEDICUL

Domnul Valot intră. Scena era aceeaşi : regele aşezat în fotoliu, de Saint-Aignan rezemat de speteaza sa, d'Artagnan lipit de perete, Manicamp în picioare ca şi mai înainte.

— Ei bine, domnule Valot — întrebă regele — ai făcut ceea ce ţi-am spus eu ?

— În cea mai mare grabă, sire.

— Ai fost la confratele dumitale din Fontainebleau ?

— Da, sire.

— Şi l-ai găsit acolo pe domnul de Guiche ?

— L-am găsit pe domnul de Guiche.

— În ce stare ? Spune sincer.

— Într-o stare jalnică, sire.

— Totuşi, mistreţul nu l-a mîncat de viu, nu-i aşa ?

— Să-l mănînce, pe cine ?

— Pe de Guiche.

— Ce mistreţ ?

— Mistreţul care l-a rănit.

— Domnul de Guiche a fost rănit de un mistreţ ?

— Aşa se spune, cel puţin.

— Vreun braconier mai degrabă...

— Cum, vreun braconier... ?

— Vreun soţ gelos, vreun amant izgonit, care, ca să se răzbune, va fi tras în el.

— Dar ce spui dumneata, domnule Valot ? Rănile domnului de Guiche nu sînt pricinuite de colţul unui mistreţ ?

— Rănile domnului de Guiche sînt pricinuite de un glonte de pistol, care i-a zdrobit inelarul şi degetul cel mic de la mîna dreaptă, apoi s-a oprit în muşchii intercostali de la piept.

— Un glonte ! Eşti sigur că domnul de Guiche a fost rănit de un glonte ?... strigă regele, prefăcîndu-se foarte surprins.

— Vai de mine — zise Valot — atît de sigur, încît, iată, sire !

Şi-i arătă regelui un glonte pe jumătate turtit. Regele îl privi fără să-l atingă.

— Avea asta în piept, bietul băiat ? întrebă el.

— Nu chiar în piept. Glontele n-a pătruns acolo, ci s-a turtit, după cum vedeţi, fie lovindu-se de tocul pistolului, fie de partea dreaptă a sternului.

— Doamne sfinte ! spuse regele cu toată seriozitatea. Dar dumneata nu mi-ai pomenit nimic despre una ca asta, domnule de Manicamp !

— Sire...

— Ce înseamnă, spune, această născocire cu mistreţul, cu pînda, cu vînătoarea de noapte ? Hai, vorbeşte !

— Ah, sire...

— Mi se pare că ai avut dreptate — zise regele întorcîndu-se către căpitanul său de muşchetari — şi că acolo a fost o luptă.

Regele avea, mai mult decît oricine, acea însuşire a celor mari de a-i înjosi şi de a-i dezbina pe cei mici. Manicamp îi aruncă lui d'Artagnan o privire necruţătoare. D'Artagnan înţelese această privire şi nu voi să rămînă sub povara acuzării. Făcu un pas înainte.

— Sire — zise el — maiestatea voastră mi-a poruncit să mă duc să cercetez poiana din pădurea Rochin şi să-i spun, pe urmă, ce s-a petrecut acolo, după umila mea părere. V-am împărtăşit constatările mele, dar n-am rostit nici un nume. Maiestatea voastră, cel dintîi, a pomenit numele domnului conte de Guiche.

— Bine, bine, domnule — zise regele tăios — dumneata ţi-ai făcut datoria, şi sînt mulţumit de felul cum ţi-ai îndeplinit-o ; asta trebuie să-ţi ajungă. Dumneata însă, domnule de Manicamp, nu ţi-ai făcut-o pe-a dumitale, căci m-ai minţit.

— Minţit, sire ! Cuvîntul e prea aspru.

— Găseşte dumneata altul.

— Sire, nu voi căuta altul. Am avut nefericirea de a displace maiestăţii voastre, şi ceea ce socotesc că e mai bine este să primesc cu supunere dojenile pe care maiestatea voastră va crede de cuviinţă să mi le facă.

— Ai dreptate, domnule, îmi displace totdeauna cineva care îmi ascunde adevărul.

— Uneori, sire, nici nu-l cunoaştem.

— Încetează de a mai minţi, altfel îţi îndoiesc pedeapsa.

Manicamp se înclină, alb ca varul. D'Artagnan făcu încă un pas înainte, hotărît să intervină dacă furia crescîndă a regelui ar fi întrecut anumite margini.

— Domnule — continuă regele — vezi bine că e zadarnic să mai tăgăduieşti. Domnul de Guiche s-a bătut în duel.

— Nu spun nu, sire, şi maiestatea voastră ar fi dat dovadă de mărinimie dacă nu l-ar fi silit pe un gentilom să ocolească adevărul.

— Silit ! Cine te-a silit ?

— Sire, domnul de Guiche mi-e prieten. Maiestatea voastră a oprit duelul sub pedeapsa cu moartea. O minciună îmi salvează prietenul. Mint, deci.

„Bun ! își spuse d'Artagnan. Iată un băiat isteț, bravo lui !"

— Domnule — reluă regele — în loc de a minți, ar fi trebuit să-l împiedici de a se bate în duel.

— Oh, sire, maiestatea voastră, care sînteți gentilomul cel mai desăvîrșit din Franța, știe foarte bine că noi, oamenii de spadă, nu l-am socotit niciodată pe domnul de Boutteville dezonorat fiindcă a murit în Piața Grevei ! Ceea ce dezonorează este să fugi din fața adversarului, iar nu să înfrunți călăul.

— Ei bine, fie — zise Ludovic al XIV-lea — vreau să-ți găsesc un mijloc ca să îndrepți totul.

— Dacă e dintre acelea care convin unui gentilom, mă voi folosi de el fără întîrziere, sire.

— Numele adversarului domnului de Guiche ?

„Oh, oh — își spuse d'Artagnan — o luăm iar ca pe vremea lui Ludovic al XIII-lea ?..."

— Sire !... zise Manicamp pe un ton mustrător.

— Nu vrei să-l numești, așa mi se pare — zise regele.

— Sire, nu-l cunosc.

„Bravo !" exclamă în sinea lui d'Artagnan.

— Domnule de Manicamp, înmînează căpitanului spada dumitale !

Manicamp se înclină cu toată grația, își desprinse spada de la cingătoare, surîzînd, și i-o întinse mușchetarului. Atunci, de Saint-Aignan sări repede între el și d'Artagnan.

— Sire — zise contele — cu îngăduința maiestății voastre.

— Fă cum vrei — răspunse regele, mulțumit poate în adîncul inimii că cineva se așeza între el și mînia ce pusese stăpînire pe dînsul.

— Manicamp, ești un om brav, și regele va prețui conduita dumitale ; dar, vrînd să-ți aperi prietenii, se întîmplă adesea să le faci mai mult rău. Manicamp, cunoști numele de care te întreabă maiestatea sa ?

— E adevărat, îl cunosc.

— Atunci spune-l.

— Dacă ar fi trebuit să-l spun, aș fi făcut-o pînă acum.

— Atunci îl voi spune eu, care nu sînt, ca dumneata, amestecat în această afacere.

— Dumneata eşti liber, da ; totuşi, mi se pare că...

— Oh, fără mărinimie rău înţeleasă ! Nu te voi lăsa să ajungi la Bastilia pentru o treabă ca asta. Vorbeşte, sau, dacă nu, vorbesc eu !

Manicamp era un băiat deştept ; el înţelese că făcuse tot ce trebuia pentru ca ceilalţi să aibă despre el o părere bună ; acum nu-i mai rămînea decît să se menţină pe această poziţie, recîştigînd bunele graţii ale regelui.

— Vorbeşte, domnule — îi spuse el lui de Saint-Aignan. În ce mă priveşte, am făcut tot ceea ce cugetul meu îmi îngăduia să fac, şi cugetul meu a mers poate prea departe — adăugă el întorcînd ochii către rege — deoarece nu s-a supus poruncilor maiestăţii sale ; dar maiestatea sa nu va uita, sper, cînd va afla că am vrut să apăr onoarea unei femei.

— A unei femei ? întrebă regele neliniştit.

— Da, sire.

— O femeie a fost pricina acestui duel ?

Manicamp înclină din cap. Regele se ridică şi se apropie de Manicamp.

— Dacă persoana e demnă de stima noastră — zise el — nu mă voi mai plînge că ai recurs la astfel de menajamente ; dimpotrivă.

— Sire, tot ce ţine de casa regelui, sau de casa fratelui său, merită stimă în ochii mei.

— De casa fratelui meu ? repetă Ludovic al XIV-lea cu un fel de şovăire... Pricina acestui duel este o femeie din casa fratelui meu ?

— Sau a DOAMNEI.

— Ah, a DOAMNEI ?

— Da, sire.

— Atunci această femeie ?...

— Este una dintre domnişoarele de onoare ale caseî alteţei sale regale doamna ducesă de Orléans.

— Pentru care s-a bătut domnul de Guiche, vrei să spui ?

— Da, şi de astă dată nu mai mint.

Ludovic făcu o mişcare plină de tulburare.

— Domnilor — zise el întorcîndu-se către spectatorii acestei scene — fiţi buni şi retrageţi-vă o clipă ; vreau să rămîn singur cu domnul de Manicamp. Ştiu că are să-mi

spună lucruri de mare însemnătate pentru dezvinovățirea sa, dar nu îndrăznește s-o facă de față cu martori... Reia-ți spada, domnule de Manicamp.

Manicamp își prinse din nou spada la cingătoare.

— Hotărît, șmecherul e plin de prezență de spirit — murmură mușchetarul luînd brațul lui de Saint-Aignan și ieșind împreună cu el.

— O să se descurce — șopti acesta din urmă la urechea lui d'Artagnan.

— Și încă foarte onorabil, conte.

Manicamp le aruncă lui de Saint-Aignan și căpitanului o privire recunoscătoare, ce nu fu observată de rege.

— Eh, eh — făcu d'Artagnan în timp ce trecea pragul ușii — aveam o părere proastă despre generația nouă. Ei bine, mă înșelam : tinerii aceștia au cap !

Valot ieși înaintea favoritului și a căpitanului. Regele și Manicamp rămaseră singuri în cabinet.

XXVII

UNDE D'ARTAGNAN RECUNOAȘTE CĂ S-A ÎNȘELAT ȘI CĂ MANICAMP ERA CEL CARE AVEA DREPTATE

Regele se încredință singur, ducîndu-se pînă la ușă, că nimeni nu asculta, apoi se întoarse și se așeză nerăbdător în fața interlocutorului său.

— Așa — zise el — acum, că sîntem singuri, domnule de Manicamp, spune tot ce ai de spus.

— Cu cea mai mare sinceritate, sire — răspunse tînărul.

— Dar înainte de toate — adăugă regele — află că la nimic nu țin mai mult decît la onoarea femeilor.

— Tocmai pentru asta vă cruțam delicatețea, sire.

— Da, acum înțeleg totul. Spui, deci, că e vorba de o domnișoară de onoare a cumnatei mele și că persoana în chestiune, adversarul lui de Guiche, în sfîrșit omul pe care nu vrei să-l numești...

— Dar al cărui nume vi-l va spune domnul de Saint-Aignan, sire.

— Da ! Zici, prin urmare, că acest om a ofensat pe cineva din preajma DOAMNEI ?

— Pe domnişoara de La Vallière, da, sire.

— Ah ! făcu regele ca şi cum s-ar fi aşteptat la asta, şi, totuşi, ca şi cum această veste i-ar fi străpuns inima. Ah, domnişoara de La Vallière a fost jignită ?

— Nu spun chiar că a fost jignită, sire.

— Dar, în sfîrşit...

— Spun că se vorbea despre dînsa în termeni puţin măgulitori.

— În termeni puţin măgulitori, despre domnişoara de La Vallière ! Şi nu vrei să-mi spui cine era neobrăzatul !...

— Sire, credeam că sîntem înţeleşi şi că maiestatea voastră a renunţat să facă din mine un denunţător.

— Aşa e, ai dreptate — zise regele, domolindu-se. De altfel, voi afla cît de curînd numele aceluia care va trebui să fie pedepsit !

Manicamp vedea limpede că discuţia se îndrepta spre alt făgaş. Regele, la rîndul lui, simţea că se lăsase tîrît cam prea departe. De aceea, se grăbi să adauge :

— Şi-l voi pedepsi nu atît fiindcă e vorba de domnişoara de La Vallière, cu toate că o stimez în chip deosebit, ci fiindcă obiectul acestei gîlcevi e o femeie. Deoarece vreau să cred că la curtea mea femeile sînt respectate, şi nimeni nu se ceartă din pricina lor.

Manicamp se înclină.

— Şi acum, spune, domnule de Manicamp — reluă regele — ce se vorbeşte despre domnişoara de La Vallière ?

— Maiestatea voastră nu bănuieşte nimic ?

— Eu ?

— Maiestatea voastră ştie foarte bine ce fel de glume îşi pot îngădui oamenii tineri.

— S-a spus, fără îndoială, că iubeşte pe cineva — aruncă regele.

— Tot ce se poate.

— Dar domnişoara de La Vallière are dreptul să iubească pe cine-i place — zise regele.

— Este tocmai ceea ce susţinea de Guiche.

— Şi din pricina asta s-a bătut ?

— Da, sire, numai din această pricină.

Regele roşi.

— Şi — vorbi el — mai mult nu ştii ?

— Asupra cărui capitol, sire ?

— Asupra capitolului foarte interesant despre care vorbeşti acum.

— Şi ce anume doreşte regele să afle ?

— Ei bine, de pildă numele bărbatului pe care-l iubeşte La Vallière şi căruia adversarul lui de Guiche îi tăgăduia dreptul de a iubi.

— Sire, nu ştiu nimic, n-am auzit nimic, n-am văzut nimic ; dar îl consider pe de Guiche un bărbat cu însuşiri alese, şi dacă, pentru un moment, a luat locul protectorului domnişoarei de La Vallière este fiindcă acest protector se află prea suspus pentru a o apăra el însuşi pe fată.

Aceste cuvinte erau mai mult decît străvezii, de aceea îl făcură pe rege să roşească din nou, însă de astă dată de plăcere. El îl bătu uşor pe umăr pe Manicamp.

— Bine, bine, eşti nu numai un om de spirit, domnule de Manicamp, dar şi un vrednic gentilom, şi-l găsesc pe prietenul dumitale de Guiche un paladin întru totul pe gustul meu ; ai să-i spui asta, nu-i aşa ?

— Aşadar, sire, maiestatea voastră mă iartă ?

— Pentru toate.

— Şi sînt liber ?

Regele surîse şi-i întinse mîna lui Manicamp. Manicamp apucă această mînă şi o sărută.

— Şi apoi — adăugă regele — povesteşti minunat.

— Eu, sire ?

— Mi-ai făcut o descriere desăvîrşită a întîmplării aceleia a lui de Guiche. Vedeam mistreţul ieşind din pădure, vedeam calul prăbuşindu-se, vedeam jivina repezindu-se la călăreţ. Dumneata nu povesteşti, dumneata pictezi.

— Sire, îmi vine să cred că maiestatea voastră binevoieşte să-şi bată joc de mine — zise Manicamp.

— Dimpotrivă — răspunse Ludovic al XIV-lea cu seriozitate — rîd atît de puţin, domnule de Manicamp, încît vreau să povesteşti la toată lumea această aventură.

— Aventura cu vînătoarea de mistreţi ?

— Da, aşa cum mi-ai spus-o mie, fără să schimbi un singur cuvînt, înţelegi ?

— Foarte bine, sire.

— O vei povesti ?

— Fără să pierd nici o clipă.

— Ei bine, cheamă-l acum, dumneata însuţi, pe domnul d'Artagnan ; sper că nu-ţi mai e teamă de el !

— Oh, sire, atîta vreme cît sînt încredinţat de graţiile maiestăţii voastre faţă de mine, nu mă mai tem de nimic.

— Cheamă-i atunci — zise regele.

Manicamp deschise uşa.

— Domnilor — strigă el — regele vă poftеşte.

D'Artagnan, Saint-Aignan şi Valot se reîntoarseră în cabinet.

— Domnilor — li se adresă regele — v-am chemat pentru a vă spune că explicaţia domnului de Manicamp m-a satisfăcut pe deplin.

D'Artagnan îi aruncă lui Valot, într-o parte, şi lui Saint-Aignan, în cealaltă, o privire care însemna : „Ei bine, nu v-am spus eu ?"

Regele îl conduse pe Manicamp pînă la uşă, şi acolo îi spuse în şoaptă :

— Domnul de Guiche să se îngrijească şi mai ales să se vindece repede ; vreau să-i mulţumesc cît mai curînd, în numele tuturor femeilor, dar îndeosebi să-l sfătuiesc să nu mai facă ceea ce a făcut.

— De va trebui să moară de o sută de ori, sire, va face de o sută de ori acelaşi lucru, cînd e vorba de onoarea maiestăţii voastre.

Aluzia era directă. Dar, după cum am mai spus, regelui Ludovic al XIV-lea îi plăceau tămîierile şi, bucuros că le primeşte, nu era prea pretenţios în privinţa calităţii lor.

— Prea bine, prea bine — zise el lăsîndu-l pe Manicamp să plece — îl voi vedea eu însumi pe de Guiche şi-i voi spune să fie cuminte.

Manicamp ieşi cu spatele. Atunci regele se întoarse către ceilalţi trei spectatori ai acestei scene.

— Domnule d'Artagnan ! zise el.

— Sire.

— Spune-mi, te rog, cum se face că ai putut avea privirea atît de tulbure, dumneata care de obicei te lauzi cu ochi atît de buni ?

— Eu am privirea tulbure, sire ?

— Fără îndoială.

— Probabil că așa este, de vreme ce maiestatea voastră o spune. Dar în ce privință tulbure, dacă îmi e îngăduit să întreb ?

— În legătură cu întîmplarea din pădurea Rochin.

— Ah ! Ah !

— De bună seamă. Ai văzut urmele a doi cai, călcăturile a doi oameni, ai descoperit amănuntele unui duel. Ei bine, nimic din toate acestea n-a existat ; nălucire curată !

— Ah ! Ah ! făcu încă o dată d'Artagnan.

— Ți s-a părut că vezi urme de cal, ți s-a părut că a fost un duel. A fost lupta lui de Guiche cu mistrețul, atîta tot. Numai că lupta a fost lungă și încrîncenată, așa am impresia.

— Ah ! Ah ! continuă d'Artagnan.

— Și cînd mă gîndesc că am putut crede o clipă în asemenea eroare ! Dar dumneata vorbeai cu atîta siguranță...

— Într-adevăr, sire, se vede treaba c-am avut orbul găinilor — zise d'Artagnan cu o voioșie ce-l încîntă pe rege.

— Prin urmare, recunoști ?

— La naiba, sire, cum să nu recunosc ?

— În așa fel, că acum vezi lucrurile...?

— Cu totul altfel decît cum le vedeam cu o jumătate de ceas mai înainte.

— Și atribui această deosebire de a vedea... ?

— Oh, unui lucru foarte simplu, sire : acum o jumătate de ceas mă întorceam de la pădurea Rochin, unde n-am avut, ca să fac lumină în jurul meu, decît un nenorocit de felinar de la grajd...

— Pe cînd acum...?

— Acum am toate făcliile din cabinetul maiestății voastre, și, pe deasupra, cei doi ochi ai regelui, care luminează ca doi sori.

Regele începu să rîdă, iar de Saint-Aignan izbucni în hohote.

— Întocmai ca și domnul Valot — zise d'Artagnan, luîndu-i regelui vorba din gură. El și-a închipuit nu numai că domnul de Guiche ar fi fost rănit de un glonte, dar că i-a și scos un glonte din piept.

— Vai de mine! se miră Valot. Mărturisesc că...

— Nu-i aşa că ai crezut acest lucru? îl întrebă d'Artagnan.

— Adică nu numai că am crezut — zise Valot — dar încă şi acum pot să jur că aşa e.

— Ei bine, dragă doctore, află că ai visat toate astea.

— Am visat?

— Rana domnului de Guiche, vis; glonţul, vis... De aceea, crede-mă, să nu mai vorbim despre asta.

— Bine zis — aprobă regele. Povaţa pe care ţi-o dă domnul d'Artagnan e înţeleaptă. Să nu mai vorbeşti nimănui de visurile dumitale, domnule Valot, şi, pe cinstea mea de gentilom, n-o să-ţi pară rău! Bună seara, domnilor! Oh, trist lucru e o vînătoare de mistreţi!

— Trist lucru — repetă d'Artagnan cu glas tare — o vînătoare de mistreţi!

Şi repetă aceste cuvinte prin toate odăile pe unde trecu. Apoi ieşi din castel, ducîndu-l cu sine pe Valot.

— Acum, că am rămas singuri — îi spuse regele lui de Saint-Aignan — cum se numeşte adversarul lui de Guiche?

De Saint-Aignan se uită în ochii regelui.

— Oh, nu şovăi — zise regele — ştii prea bine că voi fi silit să iert.

— De Wardes — rosti de Saint-Aignan.

— Bine. Dar, intrînd repede în camera de culcare, Ludovic al XIV-lea zise: A ierta nu înseamnă a uita.

XXVIII

E BINE UNEORI SĂ AI DOUĂ COARDE LA ARC

Manicamp ieşea de la rege, foarte fericit că se descurcase atît de bine, cînd, ajungînd la capătul de jos al scării şi trecînd prin faţa unei draperii, se simţi deodată tras de mînecă. Întoarse capul şi o recunoscu pe Montalais, care-l aş-

tepta să treacă și care, într-un chip misterios, cu trupul aplecat înainte, îi spuse în șoaptă :

— Domnule, vino repede, te rog.

— Unde, domnișoară ? întrebă Manicamp.

— Mai întîi, un adevărat cavaler nu mi-ar fi pus această întrebare, el m-ar fi urmat fără să mai aibă nevoie de vreo explicație.

— Ei bine, domnișoară — zise Manicamp — sînt gata să mă comport ca un adevărat cavaler.

— Nu, e prea tîrziu acum, nu mai ai același merit. Vom merge la DOAMNA. Vino.

— Ah, ah ! făcu Manicamp. Ne ducem la DOAMNA.

Și o urmă pe Montalais, care alerga înaintea lui sprintenă ca o Galatee. „De astă dată — își spunea Manicamp ținîndu-se după călăuza lui — nu cred să-mi mai meargă cu poveștile de vînătoare. Voi încerca totuși și, la nevoie... pe legea mea ! la nevoie vom născoci altceva." Montalais gonea mereu înainte. „Ce obositor — gîndi Manicamp — să ai în același timp nevoie și de cap și de picioare !" În sfîrșit, ajunseră.

DOAMNA își terminase toaleta de noapte : era într-un elegant halat de casă ; dar se vedea limpede că își pusese această toaletă înainte de a fi încercat emoțiile ce-o tulburau încă. Acum aștepta cu o nerăbdare bătătoare la ochi. Astfel că Montalais și Manicamp o găsiră în picioare, lîngă ușă. La zgomotul pașilor lor, DOAMNA sărise să-i întîmpine.

— Ah — zise ea — în sfîrșit !

— Iată-l pe domnul de Manicamp — răspunse Montalais.

DOAMNA îi făcu semn fetei să se retragă. Montalais se supuse. Prințesa o urmări cu ochii, în tăcere, pînă cînd ușa se închise în urma ei ; apoi, întorcîndu-se către Manicamp, întrebă :

— Ce s-a întîmplat și ce aud, domnule de Manicamp ? E cineva rănit la castel ?

— Da, doamnă, din nenorocire... domnul de Guiche.

— Da, domnul de Guiche — repetă Prințesa. Într-adevăr, am auzit vorbindu-se, dar nimeni nu mi-a confirmat. Prin urmare e adevărat, domnului de Guiche i s-a întîmplat această nenorocire ?

— Chiar lui, doamnă.

— Știi, nu-i așa, domnule de Manicamp — zise Prințesa cu însuflețire — că duelurile nu-i sînt pe plac regelui?

— Știu, doamnă; însă un duel cu o fiară sălbatică nu poate fi pedepsit de maiestatea sa.

— Oh, n-o să-mi aduci jignirea de a crede că iau în serios povestea aceea absurdă, răspîndită nu știu cu ce scop și pretinzînd că domnul de Guiche a fost rănit de un mistreț. Nu, nu, domnule, adevărul e cunoscut și, în acest moment, în afară de faptul că e rănit, domnul de Guiche e amenințat să-și piardă și libertatea.

— Vai, doamnă — zise Manicamp — o știu foarte bine, dar ce-i de făcut?

— L-ai văzut pe maiestatea sa?

— Da, doamnă.

— Și ce i-ai spus?

— I-am povestit că domnul de Guiche s-a așezat la pîndă, că un mistreț a ieșit din pădurea Rochin, că domnul de Guiche a tras în el, și, în sfîrșit, că fiara, furioasă, s-a năpustit asupra trăgătorului, ucigîndu-i calul și rănindu-l pe el însuși foarte grav.

— Și regele a crezut toate astea?

— De la un cap la altul.

— Oh, mă uimești, domnule de Manicamp, mă uimești foarte mult!

Și DOAMNA începu să se plimbe în sus și în jos, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire interogativă spre Manicamp, care rămăsese nepăsător și fără să se miște din locul unde se oprise cînd intrase. În cele din urmă se opri și ea.

— Cu toate acestea — zise Prințesa — toată lumea e de acord să atribuie altă cauză acestei răni.

— Și ce cauză, doamnă? întrebă Manicamp. Îmi e îngăduit, fără să fiu indiscret, de a adresa această întrebare alteței voastre?

— Dumneata întrebi asta, dumneata, prietenul intim al domnului de Guiche? Dumneata, confidentul lui?

— Oh, doamnă, prieten intim, da; confident însă, nu. Domnul de Guiche e unul din acei bărbați care pot avea secrete, care chiar au, desigur, dar nu le spun altora. De Guiche e discret, doamnă.

— Ei bine, atunci, aceste secrete pe care domnul de Guiche le închide în inima lui, voi avea eu plăcerea să ţi le dezvălui — spuse Prinţesa cu ciudă — căci, în adevăr, regele ar putea să te întrebe a doua oară şi, dacă, în această a doua oară, ai să-i înşiri aceeaşi poveste ca prima dată, s-ar putea să nu se mai declare mulţumit.

— Dar, doamnă, cred că alteţa voastră se înşală în privinţa regelui. Maiestatea sa a fost foarte mulţumită de mine, vă jur !

— Atunci, dă-mi voie să-ţi spun, domnule de Manicamp, că asta dovedeşte un singur lucru, şi anume că maiestatea sa se declară prea uşor mulţumit.

— Mă tem că alteţa voastră greşeşte oprindu-se la această părere. Maiestatea sa e cunoscut ca neacceptînd decît motivele bine întemeiate.

— Şi crezi că-ţi va fi recunoscător pentru născocirea dumitale îndatoritoare, cînd mîine chiar va afla că domnul de Guiche a avut, din pricina domnului de Bragelonne, prietenul său, o ceartă care a degenerat în întîlnire pe teren ?

— O ceartă din pricina domnului de Bragelonne ? se miră Manicamp cu aerul cel mai nevinovat din lume. Ce am cinstea să aud din gura alteţei voastre ?

— De ce te miră asta ? Domnul de Guiche e supărăcios, mînios, se aprinde repede.

— Eu îl socot, dimpotrivă, doamnă, pe domnul de Guiche foarte potolit şi un om ce nu se supără şi nu se mîniază decît cu motive bine întemeiate.

— Prietenia nu e oare un motiv întemeiat ? întrebă Prinţesa.

— O, desigur, doamnă, mai ales pentru o inimă ca a lui !

— Ei bine, domnul de Bragelonne e unul din prietenii domnului de Guiche ; n-ai să tăgăduieşti acest lucru !

— Un foarte bun prieten.

— Ei bine, domnul de Guiche i-a luat apărarea domnului de Bragelonne, şi cum domnul de Bragelonne era plecat şi nu putea să se bată, s-a bătut pentru dînsul.

Manicamp prinse a zîmbi şi făcu cîteva mişcări din cap şi din umeri ce voiau să spună : „Doamne, dacă ţineţi cu tot dinadinsul..."

— Ei, hai — rosti nerăbdătoare Prinţesa — vorbeşte !

— Eu ?

— Firește, e limpede că nu ești de aceeași părere cu mine și că ai ceva de spus.

— Nu am de spus, doamnă, decît un singur lucru.

— Spune-l !

— Că nu înțeleg nimic din cele ce-mi faceți onoarea de a-mi povesti.

— Cum, nu înțelegi nimic din această ceartă a domnului de Guiche cu domnul de Wardes ? strigă Prințesa aproape mînioasă.

Manicamp tăcu.

— Ceartă — continuă ea — pornită de la un cuvînt mai mult sau mai puțin răutăcios, și mai mult sau mai puțin întemeiat, rostit pe seama virtuții unei anumite femei ?

— Ah, al unei anumite femei ! Asta e altceva — zise Manicamp.

— Începi să înțelegi, nu-i așa ?

— Alteța voastră mă va ierta, dar nu îndrăznesc...

— Nu îndrăznești ? zise DOAMNA scoasă din fire. Ei bine, așteaptă, atunci am să îndrăznesc eu !

— Doamnă, doamnă ! strigă Manicamp, ca și cum s-ar fi îngrozit. Luați seama la cele ce aveți de gînd să spuneți !

— Ah, se pare că, dacă aș fi bărbat, te-ai bate cu mine în duel, în ciuda edictelor maiestății sale, așa cum domnul de Guiche s-a bătut cu domnul de Wardes, și asta pentru virtutea domnișoarei de La Vallière.

— A domnișoarei de La Vallière ! exclamă Manicamp, făcînd o săritură subită, ca și cum ar fi fost la o sută de leghe departe de a se aștepta să audă pronunțîndu-se acest nume.

— Oh, ce-ai pățit, domnule de Manicamp, de sări așa ? zise DOAMNA cu ironie în glas. Ai oare neobrăzarea de a te îndoi, dumneata, de această virtute ?

— Dar nu e vorba pentru nimic în lume, în toate acestea, despre virtutea domnișoarei de La Vallière, doamnă !

— Cum, cînd doi bărbați își crapă țestele pentru o femeie, dumneata spui că n-are nici un amestec în toate astea și că nu e cîtuși de puțin vorba de ea ? Ah, domnule de Manicamp, nu te credeam un atît de bun curtean !

— Iertare, iertare, doamnă — protestă tînărul — dar iată că ne depărtăm de subiect. Dumneavoastră îmi faceți

cinstea de a-mi vorbi o limbă, iar eu, pe cît mi se pare, vă vorbesc alta.

— Poftim ?

— Iertare, am crezut a înţelege că alteţa voastră voia să-mi spună că domnii de Guiche şi de Wardes s-au bătut pentru domnişoara de La Vallière.

— Ei da !

— Pentru domnişoara de La Vallière, nu-i aşa ? stărui Manicamp.

— Eh, Doamne, nu spun că domnul de Guiche se ocupă personal de domnişoara de La Vallière ; se ocupă prin procură.

— Prin procură ?

— Haide, haide, nu face la nesfîrşit pe omul surprins. Toată lumea ştie că domnul de Bragelonne e logodnicul domnişoarei de La Vallière şi că, plecînd la Londra într-o misiune pe care regele i-a încredinţat-o, el l-a însărcinat pe prietenul său, domnul de Guiche, de a veghea asupra acestei interesante persoane.

— Ah, nu mai spun nimic. Alteţa voastră este informată.

— De totul, te previn.

Manicamp începu să rîdă, lucru ce-o înfurie pe Prinţesă, care, după cum se ştie, nu avea o fire prea îngăduitoare.

— Doamnă — reluă discretul Manicamp, înclinîndu-se în faţa Prinţesei — să înmormîntăm această afacere, care nu va fi niciodată limpezită.

— Oh, în privinţa asta nu mai e nimic de făcut, întrucît totul este foarte limpede. Regele va afla că de Guiche a luat apărarea acestei micuţe aventuriere care îşi dă aere de mare doamnă ; el va mai afla că domnul de Bragelonne, numindu-l ca paznic permanent al grădinii Hesperidelor pe prietenul său, domnul de Guiche, acesta i-a dat peste mînă marchizului de Wardes, care voia să culeagă mărul de aur din pom. Dar nu trebuie să uiţi, domnule de Manicamp, dumneata, care le ştii pe toate, că şi regele rîvneşte, la rîndul lui, la această faimoasă comoară, şi că s-ar putea să-i poarte pică domnului de Guiche pentru faptul de a se fi instituit apărătorul ei. Acum eşti lămurit, mai ai nevoie de vreo altă părere ? Vorbeşte, întreabă.

— Nu, doamnă, nu ; nu vreau să ştiu nimic mai mult decît atît.

— Află totuşi, fiindcă trebuie să ştii asta, domnule de Manicamp, află că indignarea maiestăţii sale va fi urmată de efecte cumplite. La prinţii cu o fire cum este aceea a regelui, mînia răscolită de dragoste e un adevărat uragan.

— Pe care alteţa voastră îl va potoli, doamnă.

— Eu ? strigă Prinţesa cu un gest de violentă ironie. Eu ? Dar în ce calitate ?

— Pentru că nu vă plac nedreptăţile, doamnă.

— Şi ar fi o nedreptate, după părerea dumitale, să-l împiedic pe rege de a-şi vedea de iubirile sale ?

— Veţi interveni, totuşi, în favoarea lui de Guiche.

— Ei, de astă dată eşti nebun, domnule — zise Prinţesa pe un ton plin de semeţie.

— Dimpotrivă, doamnă, sînt în cea mai perfectă stare mintală, şi, o repet, îl veţi apăra pe domnul de Guiche în faţa regelui.

— Eu ?

— Da.

— Şi cum asta ?

— Deoarece cauza domnului de Guiche e şi cauza alteţei voastre, doamnă — zise încet, dar cu aprindere Manicamp, ai cărui ochi prinseră a străluci.

— Ce vrei să spui ?

— Spun, doamnă, că mă surprinde să văd cum alteţa voastră n-a bănuit un pretext în numele domnişoarei de La Vallière, pe care şi-a propus să-l apere domnul de Guiche, în locul domnului de Bragelonne, plecat.

— Un pretext ?

— Da.

— Dar ce fel de pretext ? repetă Prinţesa, bîlbîindu-se şi uitîndu-se ţintă în ochii lui Manicamp.

— Cred, doamnă — zise tînărul — că am vorbit destul, presupun, pentru a o îndupleca pe alteţa voastră să nu-l mai învinovăţească în faţa regelui pe acest biet de Guiche, asupra căruia s-ar putea abate toate duşmăniile pe care le urzeşte o anumită partidă, foarte deosebită de a voastră.

— Vrei să spui, dimpotrivă, mi se pare, că toţi aceia care n-o iubesc pe domnişoara de La Vallière, şi poate chiar unii dintre aceia care o iubesc, se vor năpusti asupra contelui ?

— Oh, doamnă, duceţi oare atît de departe îndărătnicia şi nu vreţi să vă aplecaţi de loc urechea la vorbele unui prie-

ten devotat ? Trebuie oare să-mi iau riscul de a vă displăcea, trebuie oare să numesc, fără voia mea, persoana care a fost adevărata cauză a acestui duel ?

— Persoana ? spuse DOAMNA, aprinzîndu-se la față.

— Trebuie oare — continuă Manicamp — să vă spun cît de supărat, de furios, de indignat este bietul de Guiche din pricina celor ce se spun despre această persoană ? Trebuie oare să vă amintesc, dacă dumneavoastră nu vreți să o recunoașteți și dacă pe mine respectul mă împiedică să o numesc, trebuie oare să vă amintesc scenele pe care DOMNUL le-a avut cu milordul de Buckingham din pricina acestei persoane, și toate insinuările ce s-au făcut în legătură cu izgonirea ducelui ? Trebuie oare să vă arăt grija contelui de a menaja, de a apăra, de a nu-i displăcea persoanei pentru care el trăiește, pentru care el respiră ? Ei bine, o voi face, și cînd vă voi reaminti toate acestea poate că veți înțelege de ce contele, la capătul răbdării, hărțuit mai de mult de către de Wardes, la cel dintîi cuvînt necuviincios pe care acesta l-a rostit pe seama persoanei în cauză, a luat foc și nu s-a mai gîndit decît la răzbunare.

Prințesa își ascunse fața în palme.

— Domnule ! Domnule ! strigă ea. Îți dai seama ce spui și cui i te adresezi ?

— Atunci, doamnă — reluă Manicamp ca și cum nici n-ar fi auzit exclamațiile Prințesei — nimic nu vă va mai surprinde, nici furia contelui de a provoca acest duel, nici admirabila lui precauție de a-l abate pe un teren unde să nu atingă cu nimic interesele alteței voastre. În asta constă mai ales marele lui merit și desăvîrșita lui îndrăzneală ; iar dacă persoana pentru care de fapt contele de Guiche s-a bătut și și-a vărsat sîngele îi datorează vreo recunoștință sărmanului rănit, asta este nu pentru sîngele pe care el l-a pierdut, nu pentru durerea pe care o îndură, ci pentru tot ceea ce a făcut spre a păstra neîntinată o onoare la care ține mai mult decît la a lui însuși.

— Oh ! exclamă DOAMNA, ca și cum ar fi fost singură în încăpere. Oh, să fi fost oare cu adevărat din cauza mea ?

Manicamp răsuflă ușurat ; izbîndea, în sfîrșit, după mare trudă ; putea să răsufle în voie. DOAMNA, la rîndul ei, rămase cîteva clipe adîncită într-o îngîndurare apăsătoare.

I se ghicea tulburarea după zvîcnetul încordat al pieptului, după înceţoşarea ochilor, după felul cum îşi apăsa neîncetat mîna pe inimă. Dar, la ea, cochetăria nu era o pasiune stearpă; era, dimpotrivă, o flacără ce-şi căuta hrana şi o găsea.

— Atunci — rosti încet — contele a îndatorat două persoane în acelaşi timp, căci domnul de Bragelonne îi datorează şi el o mare recunoştinţă domnului de Guiche, cu atît mai mare cu cît, pretutindeni şi totdeauna, domnişoara de La Vallière va trece drept persoana apărată de acest generos ocrotitor.

Manicamp înţelese că în inima Prinţesei mai rămînea încă o urmă de îndoială, şi spiritul lui se îndîrji în faţa acestei rezistenţe.

— Grozav serviciu, ce să spun — rosti el — i-a făcut domnişoarei de La Vallière! Grozav serviciu i-a făcut şi domnului de Bragelonne! Duelul acesta a stîrnit o zarvă ce întunecă pe jumătate cinstea bietei copile, o zarvă ce-l va pune fără doar şi poate în conflict cu vicontele. Urmează de aici că focurile de pistol ale domnului de Wardes au avut trei rezultate în loc de unul: a zdrobit cinstea unei femei, fericirea unui bărbat şi totodată — cine ştie? — l-a rănit de moarte pe unul dintre cei mai vrednici gentilomi ai Franţei. Ah, doamnă, logica voastră e cît se poate de rece: ea osîndeşte totdeauna, nu iartă niciodată.

Ultimele cuvinte ale lui Manicamp clătinară ultima îndoială ce mai dăinuia încă nu în inima, ci în spiritul DOAMNEI. Nu mai era o prinţesă plină de scrupule, sau o femeie frămîntată de bănuieli, ci o inimă care simţea răceala adîncă a unei răni.

— Rănit de moarte! murmură ea cu o voce înăbuşită. Oh, domnule de Manicamp, aşa ai spus, rănit de moarte, nu?

Manicamp nu răspunse decît printr-un suspin amarnic.

— Prin urmare, zici că bietul conte a căpătat o rană primejdioasă? stărui Prinţesa.

— Eh, doamnă, are o mînă zdrobită şi un glonte în piept.

— Doamne Dumnezeule! strigă Prinţesa cuprinsă de înfiorare. Dar e groaznic, domnule de Manicamp! O mînă zdrobită, spui? Un glonte în piept? Dumnezeule! Şi asta

a făcut-o nemernicul acela, asasinul acela de de Wardes? Hotărît, cerul nu e drept!

Manicamp părea în prada unei mari tulburări. Într-adevăr, cheltuise multă energie în ultima parte a pledoariei lui. Cît despre DOAMNA, ea nu mai era în stare să țină măsura; căci la ea, cînd vorbea pasiunea, nici mînia, nici simpatia, nimic nu-i mai putea înfrîna pornirile.

Prințesa se apropie de Manicamp, care se lăsase să cadă într-un jilț, ca și cum durerea ar fi fost o scuză destul de puternică pentru a săvîrși o încălcare a legilor etichetei.

— Domnule — zise ea apucîndu-l de mînă — spune-mi adevărul.

Manicamp ridică fața.

— Domnul de Guiche — adăugă DOAMNA — e în primejdie de moarte?

— De două ori, doamnă — răspunse el. Mai întîi, din pricina hemoragiei ce s-a declarat în urma ruperii unei artere de la mînă; pe urmă, din pricina rănii de la piept, care, aceasta cel puțin e temerea medicului, se pare că a atins un organ esențial.

— Atunci, s-ar putea să moară?

— Să moară, da, doamnă, și fără să fi avut măcar mîngîierea de a ști că alteța voastră a luat cunoștință de devotamentul său.

— Îi vei vorbi dumneata despre asta.

— Eu?

— Da; nu ești prietenul lui?

— Eu? O, nu, doamnă, eu nu-i voi spune domnului de Guiche, dacă nenorocitul va mai fi în stare să mă audă, eu nu-i voi spune decît ceea ce am văzut, adică toată cruzimea dumneavoastră față de el.

— Domnule, oh, nu! Nu vei săvîrși această barbarie!

— O, ba da, doamnă, îi voi spune adevărul. Căci, la urma urmei, natura e puternică la un om de vîrsta lui, medicii sînt savanți, și dacă, printr-o întîmplare, bietul conte va supraviețui rănilor sale, n-aș vrea ca el să fie expus să moară din pricina durerilor inimii, după ce va fi scăpat de acelea ale trupului.

Cu aceste cuvinte, Manicamp se ridică și, cu un respect adînc, părea că ar cere să se retragă.

— Cel puţin, domnule — zise Prinţesa, oprindu-l cu un aer rugător — fii bun şi spune-mi în ce stare se găseşte bolnavul ? Ce doctor îl îngrijeşte ?

— Se simte foarte rău, doamnă — asta în ce priveşte starea lui. Cît despre medic, e îngrijit de însuşi medicul maiestăţii sale, domnul Valot. Acesta, de altfel, e asistat de un confrate al lui, la care a fost dus de la început domnul de Guiche.

— Cum, nu se află la castel ? se miră DOAMNA.

— Vai, doamnă. sărmanul era într-o stare atît de gravă, încît n-a mai putut fi adus pînă aici.

— Dă-mi adresa, domnule — zise Prinţesa cu nerăbdare — voi trimite să mi se aducă veşti despre el.

— Strada Feurre ; o casă de cărămidă, cu obloane albe. Numele medicului e înscris pe poartă.

— Dumneata te reîntorci acum lîngă rănit, domnule de Manicamp ?

— Da, doamnă.

— Atunci, vei avea bunăvoinţa să-mi faci un serviciu ?

— Sînt la ordinele alteţei voastre.

— Fă ceea ce voiai să faci, întoarce-te lîngă domnul de Guiche, îndepărtează-i pe toţi de acolo, apoi fii bun şi retrage-te şi dumneata.

— Doamnă...

— Să nu pierdem timpul cu explicaţii de prisos. Atîta îţi cer ; nu vedea în asta altceva decît ceea ce este, nu cere alte lămuriri decît ceea ce-ţi cer. Voi trimite acolo pe una din femeile mele, două poate, dată fiind ora înaintată, şi n-aş vrea ca ele să te vadă, sau, ca să fiu sinceră, n-aş vrea ca dumneata să le vezi : sînt scrupule pe care trebuie să le înţelegi, mai ales dumneata, domnule de Manicamp, care pricepi totul.

— Oh, doamnă, foarte bine ! Pot chiar să fac mai mult, să merg înaintea mesagerelor voastre ; ăsta va fi în acelaşi timp un mijloc de a le arăta cu mai multă siguranţă calea şi de a le proteja, dacă întîmplarea ar face, contra oricărei probabilităţi, să aibă nevoie de ajutor.

— Şi apoi prin acest mijloc, îndeosebi, ele vor putea intra fără nici o greutate, nu-i aşa ?

— Fără îndoială, doamnă, căci, mergînd înaintea lor, voi înlătura orice greutăţi, dacă întîmplarea ar face ca ele să existe.

— Ei bine, du-te, du-te, domnule de Manicamp, şi aşteaptă la capătul scării.

— Mă duc, doamnă.

— Stai puţin.

Manicamp se opri.

— Cînd vei auzi coborînd două femei, să ieşi şi să porneşti, fără a întoarce capul, pe drumul ce duce la bietul conte.

— Dar dacă, din întîmplare, vor coborî alte persoane, iar eu mă voi înşela asupra lor ?

— Vor bate uşor de trei ori din palme.

— Da, doamnă.

— Acum pleacă.

Manicamp se întoarse, salută pentru ultima oară şi ieşi cu inima plină de bucurie. El ştia foarte bine că prezenţa DOAMNEI era cel mai bun balsam pentru rănile bolnavului.

Nu trecu un sfert de ceas, şi scîrţîitul unei uşi care se deschise şi se închise cu mare precauţie ajunse pînă la el. Apoi auzi paşi uşori coborînd scara ; apoi cele trei bătăi din palme, adică semnul convenit. Ieşi numaidecît şi, credincios cuvîntului dat, se îndreptă, fără să-şi întoarcă faţa, străbătînd străzile din Fontainebleau, spre locuinţa medicului.

XXIX

DOMNUL MALICORNE, ARHIVAR AL REGATULUI FRANŢEI

Două femei, înfăşurate în mantiile lor şi cu ochii ascunşi sub măşti de catifea neagră, păşeau cu mare sfială pe urmele lui Manicamp.

La primul etaj, în dosul perdelelor de damasc roşu, licărea dulcea lumină a unei lămpi aşezate pe o măsuţă de noapte. La celălalt capăt al aceleiaşi odăi, într-un pat cu

coloane răsucite, înconjurat de perdele la fel cu acelea prin care se strecura lumina lămpii, stătea întins de Guiche, cu capul sprijinit pe două perne, cu ochii învăluiți de o ceață groasă ; șuvițele lungi de păr, inelate și răspîndite pe pernă, acopereau în neorînduiala lor tîmplele uscate și palide ale tînărului. Se simțea că febra era cel mai stăruitor oaspete al acestei camere.

De Guiche visa. Gîndurile lui urmăreau prin întuneric unul din acele visuri ale delirului pe care Dumnezeu le trimite pe cărarea morții înaintea celor sortiți să cadă în universul neființei. Cîteva pete de sînge încă neînchegat se zăreau pe podelele odăii.

Manicamp urcă scara în mare grabă ; abia cînd ajunse în prag se opri, împinse ușa încet, își vîrî capul în cameră și, văzînd că totul era în liniște, se apropie în vîrful picioarelor de jilțul înalt de piele, mobilă rămasă de pe vremea domniei lui Henric al IV-lea, și, observînd că îngrijitoarea bolnavului adormise, o trezi și o rugă să treacă în odaia alăturată. Apoi, în picioare lîngă pat, rămase o clipă nemișcat, întrebîndu-se dacă trebuia să-l trezească pe de Guiche pentru a-i împărtăși vestea cea bună. Dar cum în dosul draperiei de la ușă începuse să se audă foșnetul mătăsos al rochiilor și răsuflarea întretăiată a însoțitoarelor sale, văzînd chiar această draperie mișcîndu-se a nerăbdare, se strecură de-a lungul patului și o urmă pe îngrijitoare în odaia alăturată. Atunci, chiar în clipa cînd el dispărea, draperia se ridică și cele două femei intrară în camera din care Manicamp abia ieșise. Aceea care intră prima îi făcu însoțitoarei sale un gest poruncitor care o țintui pe un scăunel lîngă ușă. Pe urmă se îndreptă cu pași hotărîți spre pat, trase perdelele pe vergeaua de fier și le răsuci în sul la căpătîiul bolnavului. Ea văzu atunci chipul palid al contelui ; îi văzu mîna dreaptă înfășurată într-o pînză de-o albeață orbitoare, întinsă pe cuvertura cu înflorituri simple ce acoperea o parte a acestui pat de suferință. Se cutremură cînd zări o picătură de sînge înroșind tot mai mult acea bucată de pînză.

Pieptul alb al tînărului era descoperit, ca și cum răcoarea nopții l-ar fi ajutat să respire astfel cu mai multă ușurință. O fîșie de pînză ținea legată rana, în jurul căreia se lărgea un cerc vînăt de sînge scurs. Un suspin adînc se desprinse de pe buzele tinerei femei. Se sprijini de stîlpul patului și

privi, prin crăpăturile măştii sale, acest dureros spectacol. O răsuflare grea, stridentă, se strecura, ca un horcăit al morţii, printre dinţii încleştaţi ai contelui. Femeia mascată apucă mîna stîngă a rănitului. Această mînă frigea ca un cărbune aprins. Dar, în clipa cînd ea fu atinsă de mîna rece a femeii, înrîurirea acestei răceli fu atît de puternică, încît de Guiche deschise ochii şi încercă să revină la viaţă, însufleţindu-şi privirea. Primul lucru pe care-l zări fu năluca ce stătea rezemată de stîlpul patului său. La văzul ei, ochii i se măriră, dar fără ca spiritul să-l ajute să înţeleagă ceva. Atunci femeia făcu un semn către însoţitoarea ei, care rămăsese lîngă uşă ; fără îndoială, aceasta cunoştea lecţia, deoarece, cu o voce limpede şi gravă, fără pic de şovăială, rosti următoarele cuvinte :

— Domnule conte, alteţa sa regală DOAMNA vrea să ştie cum suportaţi durerile acestei răni şi vă împărtăşeşte prin gura mea regretul pe care-l încearcă ştiindu-vă suferind.

La cuvîntul DOAMNA, de Guiche tresări ; el nu văzuse încă persoana al cărei glas îl auzise. Îşi îndreptă deci privirea spre punctul de unde venea această voce. Dar, întrucît mîna cea rece nu-l părăsise, îşi reîntoarse ochii spre năluca nemişcată de lîngă patul său.

— Dumneavoastră îmi vorbiţi, doamnă — întrebă el cu glas stins — sau împreună cu dumneavoastră mai e şi altcineva în această cameră ?

— Da — răspunse fantoma cu o voce foarte înceată şi lăsîndu-şi capul în jos.

— Ei bine — zise rănitul cu mare greutate — mulţumesc. Spuneţi-i DOAMNEI că nu-mi pare rău că mor, dacă dînsa şi-a reamintit de mine.

La cuvintele *nu-mi pare rău că mor,* rostite de un muribund, femeia mascată nu-şi mai putu stăpîni lacrimile ce i se prelingeau pe sub mască şi-i apărură pe obraji acolo unde masca nu-i mai acoperea. De Guiche, dacă ar fi fost mai stăpîn pe simţurile lui, le-ar fi văzut rostogolindu-se ca nişte perle scînteietoare şi căzînd pe patul său.

Femeia, uitînd că are mască, îşi duse mîna la ochi, pentru a şi-i şterge, dar dînd cu degetele de catifeaua rece şi supărătoare, smulse cu furie masca de la ochi şi o aruncă pe duşumea. La această înfăţişare neaşteptată, ce părea că se

desprinde dintr-un nor, de Guiche scoase un strigăt şi întinse braţele spre ea. Dar cuvintele i se stinseră pe buze, după cum toate puterile i se sleiseră în vine. Mîna lui dreaptă, care urmase impulsul voinţei sale fără să ţină seama de tăria efortului, mîna lui dreaptă recăzu pe pat şi, numaidecît, fîşia aceea de pînză albă se înroşi de o pată şi mai mare încă. Dar în acest timp, ochii tînărului suferind se închideau şi se deschideau mereu, ca şi cum ar fi început lupta cu îngerul neînfrînt al morţii. Apoi, după cîteva mişcări neputincioase, capul îi recăzu nemişcat pe pernă. Atîta doar că, în loc de palid, acum se făcuse alb ca varul.

Femeia se sperie ; dar, de data aceasta, împotriva obişnuinţei, groaza o îmbărbătă. Se aplecă deasupra tînărului, sorbind cu răsuflarea ei faţa aceasta rece şi fără nici o culoare, pe care aproape o atingea ; apoi depuse o sărutare grăbită pe mîna stîngă a lui de Guiche, care, zguduit ca de o descărcare electrică, se trezi pentru a doua oară, deschise ochii mari, pierduţi, şi recăzu într-un leşin adînc.

— Să mergem — îi spuse ea însoţitoarei sale — să mergem, nu mai putem rămîne prea mult aici : mi-e teamă să nu fac vreo nebunie.

— Doamnă, doamnă, alteţa voastră a uitat masca — o preveni grijulie însoţitoarea.

— Ia-o dumneata — răspunse stăpîna ei, pornind în neştire pe scară.

Şi cum poarta de la stradă rămăsese întredeschisă, cele două păsări uşurele se strecurară prin această deschizătură şi, cu mersul lor iute, ajunseră repede la castel.

Una dintre cele două femei urcă pînă în apartamentul DOAMNEI şi dispăru acolo. Cealaltă intră în apartamentul domnişoarelor de onoare, adică la parter. Ajunsă în camera sa, aceasta din urmă se aşeză la o masă şi, fără a mai sta să răsufle, scrise în grabă următorul bileţel :

Astă-seară DOAMNA s-a dus să-l vadă pe de Guiche. Totul merge de minune în partea mea. Vezi de a ta şi nu uita să arzi această bucată de hîrtie.

Apoi îndoi scrisoarea, dîndu-i o formă alungită şi, ieşind din cameră, cu foarte multă precauţie, străbătu coridorul care ducea la corpul de serviciu al gentilomilor DOMNU-

LUI. Acolo se opri în faţa unei uşi, sub care, după ce bătu uşor de două ori în ea, vîrî bileţelul şi fugi. Pe urmă, întorcîndu-se în camera ei, avu grijă să facă să dispară orice urmă ce i-ar fi putut trăda ieşirea şi scrierea acelui bileţel. În mijlocul grijii ce-o preocupa, în scopul pe care l-am arătat, ea zări pe masă masca DOAMNEI, pe care o luase cu dînsa, urmînd ordinul stăpînei sale, dar uitînd să i-o dea înapoi.

— Oh, oh — zise ea — să nu uit să fac mîine ceea ce am uitat să fac astăzi.

Apucă masca de capătul ei de catifea şi, simţindu-şi degetul cel mare umed, se uită la el. Era nu numai umed, dar roşu. Masca, atunci cînd fusese aruncată, căzuse într-una din acele pete de sînge care, am spus mai înainte, erau întinse pe podea, şi, din exteriorul negru ce venise din întîmplare în atingere cu el, sîngele pătrunsese în partea dinăuntru şi înroşise căptuşeala de mătase albă.

— Oh, oh ! zise Montalais, căci cititorii noştri au recunoscut-o desigur după toate mişcările pe care le-am descris. Oh, oh ! Nu-i voi mai da înapoi această mască, ea a devenit nespus de preţioasă acum.

Şi, ridicîndu-se, alergă spre un scrin de lemn de arţar, în care îşi ţinea închise mai multe lucruri de toaletă şi de parfumerie.

— Nu, nu aici — se răzgîndi ea — o asemenea pradă nu trebuie aruncată oriunde, la voia întîmplării. Apoi, după o clipă de tăcere şi cu un zîmbet ce era numai al ei, Montalais adăugă : Frumoasă mască pătată de sîngele acestui viteaz cavaler, tu trebuie să stai în altă parte, alături de scrisorile domnişoarei de La Vallière, alături de scrisorile lui Raoul, alături de întreaga această colecţie amoroasă, în sfîrşit, care va face într-o zi istoria Franţei şi istoria regalităţii. Vei intra în mîinile lui Malicorne — continuă nebunatica fată rîzînd, în timp ce începe să se dezbrace — ale acestui vrednic domn Malicorne — mai spuse ea suflînd în lumînare — care crede că nu e decît intendent al apartamentului DOMNULUI, dar pe care eu îl fac arhivar şi istoriograf al casei Burbonilor şi al celor mai bune case din regat. Să se mai plîngă şi acum, dacă îndrăzneşte, acest urîcios de Malicorne !

Apoi trase perdelele la pat şi adormi.

CĂLĂTORIA

A doua zi, cînd fusese hotărîtă plecarea, regele, la ceasurile unsprezece fix, coborî, împreună cu reginele şi cu DOAMNA, scara cea mare, pentru a lua loc în trăsura sa, la care erau înhămaţi şase cai ce băteau nerăbdători din copite.

Toată curtea aştepta în rondul din curtea castelului, în haine de călătorie : şi era un minunat spectacol această îngrămădire de cai înşăuaţi, de trăsuri gata de drum, de bărbaţi şi de femei în jurul cărora se mişcau ofiţerii, valeţii şi pajii de la palat.

Regele se urcă în trăsura sa, împreună cu cele două regine. DOAMNA făcu la fel, împreună cu DOMNUL. Domnişoarele de onoare le urmară exemplul şi luară loc, două cîte două, în trăsurile ce le fuseseră destinate.

Trăsura regelui porni în frunte, după ea venea aceea a DOAMNEI, apoi urmau celelalte, după etichetă.

Vremea era călduroasă ; o subţire adiere de vînt, care se crezuse în cursul dimineţii că va fi destul de puternică pentru a răcori văzduhul, fu repede înăbuşită de soarele ascuns între nori, şi nu se mai simţea, în zăduful uşor ce se ridica de la pămînt, decît ca o boare fierbinte ce stîrnea un praf mărunt şi-i lovea în faţă pe călătorii grăbiţi să ajungă la ţintă.

DOAMNA fu cea dintîi care se plînse de căldură. DOMNUL îi răspunse răsturnîndu-se pe canapeaua trăsurii, ca un om gata să leşine, şi se stropi cu ape şi parfumuri, scoţînd mereu suspine şi oftaturi prelungi. Atunci DOAMNA îi spuse cu aerul ei cel mai amabil :

— Într-adevăr, domnule, credeam că vei fi atît de galant, încît, pe căldura aceasta îmi vei lăsa trăsura numai mie, iar domnia ta vei face drumul călare.

— Călare ! strigă Prinţul cu un accent de groază ce lăsa să se vadă cît de departe era de a adera la acest plan ciudat.

Călare ! Dar nu te gîndeşti, doamnă, că toată pielea mea s-ar duce bucăţică cu bucăţică, în contact cu această văpaie pîrdalnică ?

DOAMNA începu să rîdă.

— Vei lua umbrela mea — zise ea.

— Dar osteneala de a o ţine ? răspunse DOMNUL cu cea mai desăvîrşită candoare. De altfel, nici nu am cal.

— Cum nu ai cal ! replică Prinţesa, care, dacă nu putea să rămînă singură, avea cel puţin satisfacţia să-şi înţepe soţul. Te înşeli, domnule, căci văd colo murgul favorit al domniei tale.

— Calul meu murg ? zise Prinţul încercînd să facă spre portieră o mişcare ce-i ceru atîta trudă, încît n-o îndeplini decît pe jumătate, şi se grăbi să-şi reia poziţia nemişcată.

— Da — răspunse DOAMNA — calul domniei tale, pe care-l duce de frîu domnul de Malicorne.

— Bietul animal — zise Prinţul — cît trebuie să-i fie de cald !

Şi, rostind aceste cuvinte, închise ochii, asemenea unui muribund gata să-şi dea sufletul. DOAMNA, la rîndul ei, se trînti moleşită în celălalt colţ al trăsurii, închizînd şi ea ochii, dar nu ca să doarmă, ci pentru a-şi depăna în voie gîndurile.

În acest timp, regele, aşezat în partea dinainte a trăsurii, întrucît locurile din spate le cedase celor două regine, încerca acel adînc zbucium al îndrăgostiţilor nerăbdători care, fără să-şi poată înfrîna setea lor arzătoare, doresc mereu să vadă obiectul iubit, apoi se retrag, mulţumiţi doar pe jumătate, fără să-şi dea seama că n-au făcut decît să-şi aţîţe şi mai mult necruţătoarea lor sete.

Regele, mergînd în frunte, după cum am spus, nu putea, de la locul său, să vadă trăsurile doamnelor şi domnişoarelor de onoare, care veneau în urma tuturor. Trebuia, apoi, să răspundă nesfîrşitelor întrebări ale reginei celei tinere, care, fericită că-l avea alături pe *scumpul ei soţ*, cum spunea fără a mai ţine seama de eticheta regală, îl învăluia cu toată dragostea sa, îl copleşea cu atenţiile sale, de teamă să nu se apropie cineva şi să i-l răpească, sau să nu-i vie lui pofta s-o părăsească.

Ana de Austria, căreia de nimic nu-i păsa în momentul acela, decît de junghiurile surde ce-o înţepau din cînd în

cînd sub sîn, Ana de Austria căuta să pară voioasă şi, cu toate că ghicea frămîntarea regelui, îi prelungea cu răutate parcă supliciul, reluînd pe neaşteptate convorbirea tocmai în clipele cînd regele, adîncit în el însuşi, se pregătea să mîngîie în gînd iubirea lui tainică.

Toate acestea, atenţiile călduţe ale reginei, cicăleala Anei de Austria, sfîrşiră prin a deveni de nesuportat pentru rege, care nu mai ştia cum să-şi stăpînească pasiunile inimii. Se plînse mai întîi de căldură: era o pregătire pentru alte tînguiri. O făcu însă cu destulă îndemînare pentru ca Maria-Tereza să nu bănuiască unde ţintea el. Luînd deci de bune cele spuse de Ludovic, regina începu să-i facă vînt cu penele sale de struţ. Dar căldura odată alungată, regele se plînse de dureri de pîntece şi de furnicări în picioare şi, cum tocmai atunci trăsura se opri pentru a schimba caii, regina întrebă:

— Vrei să coborîm puţin împreună? Şi mie mi-au amorţit picioarele. Vom face cîţiva paşi pe jos, apoi, cînd ne vor ajunge din urmă trăsurile, ne vom urca din nou la locurile noastre.

Regele încruntă din sprîncene: la grea încercare îl supune pe cel ce-o înşală o femeie geloasă, care, deşi chinuită de gelozie, se stăpîneşte cu destulă tărie pentru a nu-i da nici un prilej să se înfurie. Oricum, regele nu putu să refuze; primi deci, coborî, dădu braţul reginei şi făcură împreună cîţiva paşi, în timp ce se schimbară caii. Mergînd astfel pe jos, îşi arunca privirea cu un fel de invidie către curtenii ce aveau fericirea să facă drumul călare. Regina înţelese repede că plimbarea pe jos îi plăcea tot atît de puţin regelui ca şi călătoria în trăsură. Ceru deci să-şi reia locul în cupeu. Regele o conduse pînă la scara trăsurii, dar el nu se urcă împreună cu dînsa. Făcu trei paşi înapoi şi căută, în şirul de caleşti, să o vadă pe aceea care-l interesa atît de mult.

La portiera celei de a şasea trăsuri se zărea chipul alb al domnişoarei de La Vallière. Cum regele, oprit în loc, se complăcea în gîndurile lui fără să observe că totul era gata şi că nu-l aşteptau decît pe el, auzi deodată, la trei paşi, un glas care i se adresa cu mult respect. Era domnul de Malicorne, în costum de scutier, ţinînd sub braţul stîng frîurile a doi cai.

— Maiestatea voastră doreşte un cal? întrebă el.

— Un cal? Ai adus cumva vreunul din caii mei? zise regele încercînd să-l recunoască pe acest gentilom a cărui înfăţişare nu-i era încă destul de familiară.

— Sire — răspunse Malicorne — am cel puţin un cal ce poate sta la dispoziţia maiestăţii voastre.

Şi Malicorne arătă calul murg al DOMNULUI pe care-l văzuse mai înainte DOAMNA. Animalul era superb şi împodobit cu cele mai frumoase valtrapuri.

— Dar acesta nu este unul din caii mei, domnule — zise regele.

— Sire, e un cal din grajdurile alteţei sale regale. Dar alteţa sa regală nu merge călare cînd e prea cald.

Regele nu spuse nimic, dar se apropie repede de calul ce bătea pămîntul cu copitele. Malicorne făcu o mişcare ca să-i ţină scara; maiestatea sa fu dintr-o săritură în şa.

Regăsindu-şi voioşia datorită acestui noroc neaşteptat, Ludovic alergă surîzînd la trăsura reginelor, care-l aşteptau, şi, cu tot aerul nemulţumit al Mariei-Tereza, el zise:

— Ah, iată că am găsit acest cal şi mă folosesc de el. Mă înăbuşeam în trăsură. La revedere, doamnele mele!

Apoi, aplecîndu-se cu graţie pe coama rotunjită a bidiviului său, dispăru într-o secundă.

Ana de Austria scoase capul pe uşa trăsurii, pentru a-l urmări cu privirea; regele nu se depărtase prea mult, căci, ajungînd în dreptul celei de a şasea trăsuri, îşi struni calul şi îşi scoase pălăria. Aici, o salută pe La Vallière, care, văzîndu-l, lăsă să-i scape o exclamaţie de surpriză, în timp ce se roşi toată de plăcere.

Montalais, care se afla în celălalt colţ al trăsurii, îl salută pe rege cu o plecăciune adîncă din cap. Apoi, ca femeie înţeleaptă, se prefăcu a admira peisajul şi se retrase şi mai mult în colţul ei, la stînga.

Convorbirea dintre rege şi La Vallière începu ca orice convorbire dintre îndrăgostiţi, mai întîi prin priviri grăitoare, apoi prin cîteva cuvinte fără un sens deosebit. Regele îi spuse cît de cald îi fusese în trăsură şi că apariţia unui cal căzuse ca o adevărată binefacere.

— Iar binefăcătorul — adăugă el — e un om cît se poate de inteligent, căci mi-a ghicit gîndurile. Acum, am o singură dorinţă, de a şti cine este gentilomul care şi-a slujit

cu atîta pricepere regele, scăpîndu-l de cruda plictiseală în care se afla.

Montalais, în timpul acestui schimb de cuvinte, care de la început îi atrăsese atenţia, veni din nou mai în faţă şi se aşeză în aşa fel, încît să poată întîlni privirea regelui la sfîrşitul frazei sale. Rezultatul fu că, regele privind şi spre ea şi spre La Vallière pe cînd punea întrebarea, Montalais putu să creadă că regele i se adresa ei şi, prin urmare, se simţi îndreptăţită să răspundă. Ceea ce şi făcu.

— Sire, calul pe care călăreşte maiestatea voastră e unul din caii DOMNULUI, pe care-l ducea de frîu unul dintre gentilomii alteţei sale regale.

— Şi cum se numeşte acest gentilom, rogu-te, domnişoară ?

— Domnul de Malicorne, sire.

Numele făcu efectul obişnuit.

— Malicorne ? repetă regele zîmbind.

— Da, sire — răspunse Aure. Priviţi, este călăreţul care galopează aici, la stînga mea.

Şi-l arătă, într-adevăr, pe Malicorne al nostru, care, cu un aer fericit, galopa lîngă portiera din stînga, ştiind foarte bine că se vorbea despre dînsul în acel moment, dar fără să întoarcă de loc capul, ca şi cum ar fi fost surd şi mut.

— Da, acesta este — zise regele — îmi amintesc chipul lui şi-i voi ţine minte numele.

Şi regele o privi cu multă tandreţe pe La Vallière.

Aure nu mai avea altceva de făcut ; aruncase în joc numele lui Malicorne ; terenul pe care căzuse era bun ; acum nu-i mai rămînea decît să lase numele să încolţească şi apoi evenimentele să-i aducă roadele. Drept urmare, se ghemui iarăşi în colţul ei, de unde putea să-i facă domnului de Malicorne atîtea semne îmbucurătoare cîte ar fi vrut, deoarece domnul de Malicorne avusese fericirea de a fi pe placul regelui. Şi Montalais nu pierdu prilejul. Iar Malicorne, cu auzul lui fin şi cu ochiul său isteţ, prinse din zbor aceste cuvinte :

— Totul merge bine !

Cuvinte însoţite de o mimică ce părea că transmite o sărutare.

— Din păcate, domnişoară — zise în cele din urmă regele — iată că libertatea de la ţară va înceta ; serviciul

dumitale pe lîngă DOAMNA va fi de aici încolo mai riguros, şi nu ne vom putea vedea aşa de uşor.

— Maiestatea voastră ţine prea mult la DOAMNA — răspunse Louise — pentru a nu-i face din timp în timp cîte o vizită ; şi cînd maiestatea voastră va trece prin cameră...

— Ah — rosti regele cu o voce caldă ce cobora la fiecare vorbă — a ne zări din treacăt nu înseamnă a ne vedea, deşi pentru dumneata se pare că e destul şi atît.

Louise nu răspunse nimic ; un suspin îi năpădi inima, dar ea şi-l înăbuşi în piept.

— Ai o mare putere de stăpînire — zise atunci regele.

La Vallière zîmbi cu tristeţe.

— Foloseşte această putere în iubire — adăugă el — şi-l voi lăuda pe Dumnezeu că te-a înzestrat cu ea.

La Vallière continuă să tacă, dar îşi ridică spre rege o privire încărcată de dragoste. În acea clipă, ca şi cum ar fi fost sfîşiat de această privire arzătoare, Ludovic îşi trecu mîna peste frunte şi, îmboldindu-şi calul cu genunchii, îl făcu să treacă vreo cîţiva paşi mai înainte. Ea, lăsîndu-se pe spate, cu ochii pe jumătate închişi, îl învăluia cu privirea pe acest frumos cavaler, ale cărui pene de la pălărie unduiau în bătaia vîntului : admira braţele lui îndoite cu graţie, piciorul subţire şi nervos strîngînd coapsele calului, rotunjimea tîmplelor sale acoperite de minunate bucle inelate ce se desfăceau uneori în fluturări largi, lăsînd să i se vadă o ureche trandafirie şi încîntătoare. În sfîrşit, iubea, biata copilă, şi se lăsa în vraja iubirii ei.

După cîteva clipe, regele reveni lîngă ea.

— Oh — zise el — nu simţi oare că tăcerea dumitale îmi străpunge inima ? Oh, domnişoară, cît de nemiloasă trebuie să fii atunci cînd te-ai hotărît să-ţi întorci ochii de la cineva ; şi apoi te văd nestatornică... Oricum, oricum, mă tem de această dragoste adîncă pe care ţi-o port.

— Oh, sire, vă înşelaţi — răspunse La Vallière. Cînd voi iubi pe cineva, va fi pentru toată viaţa.

— Cînd vei iubi ! rosti regele cu un accent apăsat. Cum, nu iubeşti încă pe nimeni ?

Ea îşi ascunse faţa în palme.

— Vezi, vezi că am dreptate să te învinovățesc ? zise regele. Vezi că ești nestatornică și capricioasă, poate chiar cochetă ? Vezi ? Oh, Doamne, Doamne !

— Oh, nu ! făcu ea. Nu vorbiți astfel, sire. Nu ! Nu ! Nu !

— Îmi făgăduiești, atunci, că vei fi totdeauna aceeași pentru mine ?

— Oh, totdeauna, sire !

— Că nu vei avea niciodată acele asprimi care zdrobesc inima, acele schimbări neașteptate care m-ar ucide ?

— Nu, oh, nu !

— Ei bine, iată, îmi plac făgăduielile, îmi place să pun sub semnul jurămîntului, adică sub ocrotirea lui Dumnezeu, tot ceea ce îmi stîrnește inima și dragostea. Promite-mi sau, mai degrabă, jură-mi, jură-mi că, dacă în această viață pe care o vom începe, viață plină de sacrificii, de taine, de dureri, viață bogată în piedici și în înțelesuri greșite, jură-mi că dacă ne vom fi înșelat, dacă nu ne vom fi înțeles pe deplin, că dacă vom fi păcătuit cu ceva unul față de altul — și asta e o adevărată crimă în dragoste, Louise...

Ea tresări pînă în adîncul sufletului : era prima dată cînd își auzea numele rostit astfel de către regescul ei iubit. Cît despre Ludovic, el își scoase mănușa și întinse brațul pe fereastra trăsurii.

— Jură-mi — continuă regele — că, în toate neînțelegerile noastre, niciodată, oricît de departe am fi unul de altul, niciodată nu vom lăsa să treacă o noapte fără ca, în cearta noastră o vizită, sau cel puțin un mesaj din partea unuia dintre noi să nu aducă celuilalt mîngîierea și liniștea.

La Vallière apucă în mîinile ei reci mîna arzătoare a iubitului ei și o strînse ușor, pînă cînd o mișcare a calului, speriat de roata ce se învîrtea lîngă picioarele lui, o smulse din această fericire. Jurase.

— Întorceți-vă, sire — murmură ea — întorceți-vă lîngă regina. Presimt o furtună acolo, o furtună ce-mi amenință fericirea.

Ludovic se supuse, o salută pe domnișoara de Montalais și porni în galop pentru a ajunge din urmă trăsura reginelor. În trecere îl zări pe DOMNUL dormind. DOAMNA nu dormea însă. Ea îi spuse regelui, din mersul trăsurii :

— Ce cal frumos, sire !... Nu cumva e calul murg al DOMNULUI ?

Cît despre regina cea tînără, ea nu rosti decît aceste cuvinte :

— Te simţi mai bine, scumpul meu sire ?

XXXI

TRIUM-FEMINAT

Ajuns la Paris, regele se duse la consiliu şi lucră acolo o bună parte din zi. Regina rămase la dînsa cu regina-mamă şi izbucni în lacrimi numaidecît după ce se despărţise de rege.

— Ah, mamă — zise ea — regele nu mă mai iubeşte. Ce voi deveni, Dumnezeule ?

— Un soţ iubeşte totdeauna o femeie ca dumneata, draga mea — răspunse Ana de Austria.

— Dar va veni un timp, mamă, cînd el va iubi altă femeie în locul meu.

— Ce înţelegi prin a iubi ?

— Oh, să te gîndeşti totdeauna la cineva, să doreşti s-o vezi mereu pe acea persoană.

— Şi ai observat cumva — zise Ana de Austria — că regele face astfel de lucruri ?

— Nu, doamnă — răspunse regina cea tînără, şovăind.

— Ei, vezi, Maria ?

— Însă, mamă, recunoşti că regele mă neglijează.

— Regele, fiica mea, aparţine întregului său regat.

— Tocmai de aceea nu-mi mai aparţine mie ; tocmai de aceea mă voi vedea, cum s-au văzut atîtea regine, părăsită, uitată, în timp ce dragostea, gloria şi onorurile vor fi pentru altele, oh, mamă, regele e atît de frumos ! Cîte femei îi vor spune că-l iubesc, cîte îl vor iubi chiar !

— Rareori femeile iubesc un bărbat în persoana unui rege. Dar dacă se va întîmpla aşa ceva, şi mă îndoiesc, mai bine e să doreşti, Maria, ca aceste femei să-l iubească cu adevărat pe soţul dumitale. Mai întîi, dragostea unei amante e un element de tulburare rapidă a dragostei amantului, şi apoi, din pricina dragostei sale, amanta pierde orice putere de stăpînire asupra amantului, de la care nu doreşte nici măreţie, nici bogăţie, ci numai dragoste. Doreşte, dar, ca regele să nu iubească, şi ca amanta lui să iubească oricît de mult.

— Oh, mamă, cîtă putere îţi dă o dragoste adîncă!

— Şi mai spui că eşti părăsită.

— E adevărat, e adevărat, nu mai ştiu ce spun. E, totuşi, un mare chin, mamă, pe care nu-l voi putea înfrînge.

— Ce chin?

— Gîndul că şi-ar găsi o altă iubire, că ar avea o altă căsnicie alături de a noastră; gîndul că şi-ar găsi o familie lîngă o altă femeie. Oh, dacă aş afla vreodată că regele are copii... aş muri!

— Maria! Maria! rosti regina-mamă cu un zîmbet, apucînd mîna tinerei regine. Ţine minte vorba pe care ţi-o voi spune eu şi care să-ţi servească totdeauna ca o consolare: regele nu poate avea un Delfin[1] fără dumneata, cîtă vreme dumneata poţi avea fără el.

La aceste cuvinte, însoţite de un expresiv hohot de rîs, regina-mamă îşi părăsi nora, pentru a se duce s-o întîmpine pe DOAMNA, a cărei sosire în marele cabinet îi fusese anunţată de un paj.

DOAMNA abia avusese răgaz să se dezbrace. Apăruse cu una din acele fizionomii răscolite, care trădează un plan a cărui îndeplinire aţîţă şi al cărui rezultat nelinişteşte.

— Veneam să întreb — zise ea — dacă maiestăţile voastre simt vreo oboseală după mica noastră călătorie.

— Nici una — răspunse regina-mamă.

— Puţin — adăugă Maria-Tereza.

— Eu, doamnele mele, am fost mai ales foarte neliniştită.

[1] Titulatura fiului moştenitor al regelui Franţei.

— Neliniştită, de ce ? întrebă Ana de Austria.

— Din pricina oboselii ce-l va ajunge pe rege după atîta galopare pe cal.

— Ei, asta-i face bine regelui.

— Şi i-am dat chiar eu acest sfat — zise Maria-Tereza schimbîndu-se la faţă.

DOAMNA nu răspunse nimic la asta, decît că unul din acele surîsuri ce-i erau proprii numai ei îi înflori pe buze fără să treacă pe restul chipului. Apoi, schimbînd numaidecît firul convorbirii :

— Am regăsit Parisul întru totul la fel ca Parisul pe care-l lăsasem : aceleaşi intrigi, aceleaşi urzeli, aceleaşi cochetării.

— Intrigi ?... Ce intrigi ? întrebă regina-mamă.

— Se vorbeşte mult pe seama domnului Fouquet şi a doamnei Plessis-Bellière.

— Care e a zecea mie poveste la rînd — replică regina-mamă. Dar urzelile, rogu-te ?

— Avem, după cît se pare, neînţelegeri cu Olanda.

— În ce privinţă ?

— DOMNUL îmi vorbea despre întîmplarea aceea cu medaliile.

— Ah — interveni regina cea tînără — medaliile bătute în Olanda... pe care se vede un nor ce umbreşte soarele regelui. Greşeşti numind asta o urzeală, e o insultă.

— Ce merită dispreţul, şi regele o va dispreţui — adăugă regina-mamă. Dar pomeneai şi de cochetării. Nu cumva vrei să vorbeşti de doamna de Olonne ?

— Nu, nu ; mă voi opri la ceva mai apropiat de noi.

— *Casa de usted* [1] — şopti regina-mamă, fără să-şi mişte buzele, la urechea nurorii sale.

DOAMNA nu auzi nimic şi continuă :

— Aţi aflat vestea cea groaznică ?

— Oh, da, rănirea domnului de Guiche.

— Şi o puneţi, ca toată lumea, pe seama unei întîmplări de vînătoare ?

— Ei, da — rostiră amîndouă reginele, de astă dată interesate.

[1] „Casa dumneavoastră" — în limba spaniolă.

DOAMNA se apropie cu un pas.

— Un duel — zise ea încet.

— Ah! făcu încruntată Ana de Austria, în urechile căreia suna atît de urît acest cuvînt *duel*, interzis în Franţa încă de pe vremea cînd domnea ea.

— Un duel nenorocit, care era să-l coste pe DOMNUL doi dintre cei mai buni prieteni ai lui, iar pe rege doi buni slujitori.

— Şi din ce s-a pornit acest duel? întrebă regina cea tînără, îmboldită de un instinct tainic.

— Cochetării — răspunse triumfător DOAMNA. Aceşti domni s-au luat la harţă în legătură cu virtutea unei anumite femei: unul a găsit că Pallas[1] nu era nimic pe lîngă ea, celălalt a pretins că această femeie se comportă ca Venus ispitindu-l pe Marte, şi, credeţi-mă, aceşti domni s-au bătut ca Hector cu Ahile.

— Venus ispitindu-l pe Marte? îşi spuse încet regina cea tînără, fără a îndrăzni să aprofundeze alegoria.

— Şi cine-i această femeie? întrebă pe un ton tăios Ana de Austria. Ai spus, mi se pare, o doamnă de onoare.

— Am spus eu asta? făcu DOAMNA.

— Da. Mi se pare că te-am auzit rostindu-i şi numele.

— Ştiţi oare că o femeie de soiul ăsta e o pacoste pentru o casă regală?

— Domnişoara de La Vallière! rosti regina-mamă.

— Doamne, da, mititica aceea urîtă.

— Dar o credeam logodită cu un gentilom care nu e nici domnul de Guiche, nici domnul de Wardes, presupun.

— Se poate, doamnă.

Regina cea tînără luă o tapiserie pe care începu să o desfacă, silindu-se să pară cît mai liniştită, deşi tremurul degetelor o dădea de gol.

— Şi ce spuneai de Venus şi de Marte? urmă regina-mamă. Există oare şi vreun *Marte*?

— Aşa se laudă ea.

— Se laudă ea cu asta?

— De aici s-a stîrnit şi lupta celor doi.

— Domnul de Guiche a susţinut cauza lui Marte?

---

[1] Pallas Atena, zeiţa greacă a înţelepciunii.

— Da, se înţelege, ca un bun slujitor.

— Ca un bun slujitor ! strigă tînăra regină, uitînd de rezerva sa şi dînd drumul gelozie. Slujitorul cui ?

— Marte — răspunse DOAMNA — neputînd fi apărat decît în dauna acestei Venus, domnul de Guiche a susţinut desăvîrşita nevinovăţie a lui Marte, afirmînd fără îndoială că Venus se lăuda susţinînd contrariul.

— Şi domnul de Wardes — întrebă liniştită Ana de Austria — răspîndea zvonul că Venus avea dreptate ?

„Ah, de Wardes — gîndi în sinea ei DOAMNA — vei plăti scump această rană făcută celui mai nobil dintre oameni !" Şi începu să-şi arunce asupra lui de Wardes toată înverşunarea sa, plătind astfel datoria rănitului, cît şi a ei însăşi, cu încredinţarea că va aduce în viitor ruina duşmanului ei. Spuse atît de multe, încît lui Manicamp, dacă ar fi fost de faţă, i-ar fi părut rău că-şi ajutase atît de bine prietenul, deoarece de aici nu putea urma decît ruina acestui nenorocit duşman.

— În toate astea — zise Ana de Austria — eu nu văd decît un rău, care este această La Vallière.

Regina cea tînără îşi reluă lucrul fără să dea nici un semn de tulburare. DOAMNA asculta.

— Nu eşti de aceeaşi părere ? o întrebă Ana de Austria. Nu crezi că ea a fost adevărata pricină a acestei zîzanii şi a luptei ?

DOAMNA răspunse printr-un gest care nu era nici afirmaţie, nici negaţie.

— Atunci nu mai înţeleg de loc ce voiai să-mi spui pomenind de primejdia ce rezultă din cochetărie — reluă Ana de Austria.

— E adevărat — se grăbi să explice DOAMNA — că dacă tînăra persoană n-ar fi fost cochetă, Marte n-ar fi băgat-o în seamă.

Acest cuvînt *Marte* făcu să i se roşească o clipă obrajii tinerei regine ; dar ea îşi văzu mai departe de lucrul început.

— Nu vreau ca la curtea mea bărbaţii să se înarmeze astfel unii împotriva altora — zise cu oarecare trufie Ana de Austria. Aceste obiceiuri au fost poate de folos într-o

vreme cînd nobilimea, fiind divizată, nu avea alt mijloc de apropiere decît galanteria. Atunci, femeile, domnind singure, aveau privilegiul de a menţine valoarea gentilomilor prin dese duelări. Astăzi însă, slavă Domnului, nu e decît un singur stăpîn în Franţa. Acestui stăpîn i se cuvin toate gîndurile şi toate puterile. Nu voi îngădui ca fiului meu să i se smulgă vreunul dintre slujitorii lui. Şi se întoarse către regina cea tînără. Ce putem face cu această La Vallière? întrebă ea.

— La Vallière? zise regina, arătîndu-se surprinsă. Nu cunosc acest nume.

Şi răspunsul fu însoţit de unul din acele surîsuri îngheţate ce se poartă numai pe buzele regale. DOAMNA era ea însăşi o mare prinţesă, mare prin spirit, prin naştere, prin orgoliu; totuşi, greutatea acestui răspuns o zdrobi; se văzu silită să aştepte o clipă, spre a-şi reveni.

— Este una dintre domnişoarele mele de onoare — răspunse apoi cu o înclinare a capului.

— Atunci — replică Maria-Tereza pe acelaşi ton — asta te priveşte pe dumneata, soră... nu pe noi.

— Iartă-mă — reluă Ana de Austria — mă priveşte şi pe mine. Şi înţeleg foarte bine — urmă ea aruncîndu-i DOAMNEI o privire cu subînţeles — înţeleg pentru ce DOAMNA mi-a spus ceea ce mi-a spus.

— Tot ceea ce rosteşte gura voastră, doamnă — zise prinţesa engleză — porneşte din însuşi glasul înţelepciunii.

— Trimiţînd-o pe această fată înapoi în provincia ei — zise Maria-Tereza cu blîndeţe — i se va face acolo o pensie.

— Din caseta mea? strigă DOAMNA cu aprindere.

— Nu, nu, doamnă — o întrerupse Ana de Austria — fără izbucniri, dacă nu te superi. Regelui nu-i place să se vorbească rău despre femei. Toate astea, dacă nu te superi, să rămînă în familie. Doamnă, fiţi bună şi chemaţi-o aici pe această fată. Dumneata, copila mea, fii bună şi te retrage cîteva clipe la dumneata.

Rugăminţile bătrînei regine erau ordine. Maria-Tereza se ridică şi trecu în apartamentul ei, iar DOAMNA trimise un paj să o cheme pe La Vallière.

XXXII

PRIMA CEARTĂ

La Vallière intră la regina-mamă fără să-i treacă pentru nimic în lume prin minte că împotriva ei se pusese la cale un complot primejdios. Credea că fusese chemată în legătură cu serviciul ei, şi niciodată regina-mamă nu fusese aspră cu ea în astfel de împrejurări. De altfel, neţinînd direct de autoritatea Anei de Austria, nu putea să aibă cu dînsa decît legături oficiale, cărora propria ei bunăvoinţă şi rangul augustei Prinţese o îndemnau să le acorde cea mai mare grijă. Înaintă deci spre regina-mamă cu acel surîs dulce şi blînd ce constituia principala trăsătură a frumuseţii sale. Dar cum nu îndrăznea să se apropie prea mult, Ana de Austria îi făcu semn să vină pînă la jilţul ei. În clipa aceea intră DOAMNA şi, cu un aer cît se poate de liniştit, se aşeză lîngă soacra ei, reluînd lucrul pe care-l întrerupsese Maria-Tereza.

La Vallière, în loc de ordinul pe care se aştepta să-l primească numaidecît, observă aceste pregătiri şi cercetă curioasă, dacă nu chiar cu nelinişte, chipurile celor două Prinţese.

Ana stătea pe gînduri. DOAMNA păstra o aparenţă de nepăsare ce-ar fi îngrijorat pe unele persoane mai slabe de înger.

— Domnişoară — rosti deodată regina-mamă, fără a se gîndi să-şi îndulcească accentul spaniol, ceea ce obişnuia să facă totdeauna, afară de momentele cînd era furioasă — vino să stăm puţin de vorbă despre dumneata, pentru că toată lumea vorbeşte despre dumneata.

— Despre mine ? exclamă La Vallière pălind.

— Te prefaci că nu ştii, frumoaso... Ai aflat de duelul dintre domnul de Guiche şi domnul de Wardes ?

— Doamne sfinte ! Doamnă, zvonul acesta a ajuns ieri pînă la mine — răspunse La Vallière împreunîndu-şi mîinile.

— Şi nu-l cunoşteai mai dinainte acest zvon ?

— Pentru ce să-l fi cunoscut, doamnă ?

— Pentru că doi bărbaţi nu se bat niciodată fără un motiv, şi dumneata trebuie să cunoşti motivele neînţelegerii dintre cei doi adversari.

— N-am ştiut absolut nimic, doamnă.

— E un mijloc de apărare cam banal să tăgăduieşti cu încăpăţînare, şi dumneata, care eşti o fată deşteaptă, domnişoară, ar trebui să te fereşti de banalităţi. Caută altceva.

— Pentru Dumnezeu, doamnă, maiestatea voastră mă îngrozeşte cu acest aer îngheţat. Să am oare nenorocul de a-mi fi atras dizgraţia voastră ?

DOAMNA începu să rîdă. La Vallière o privi cu un aer uluit. Ana reluă :

— Dizgraţia mea !... Să-ţi atragi dizgraţia mea ! Dar nu-ţi dai seama, domnişoară de La Vallière ? Pentru ca cineva să-şi atragă dizgraţia mea, ar trebui ca acea persoană să mă preocupe ! Nu mă gîndesc la dumneata decît fiindcă se vorbeşte puţin cam mult despre dumneata, şi mie, personal, nu-mi place să se vorbească despre domnişoarele de onoare de la curtea mea.

— Maiestatea voastră îmi face cinstea să mi-o spună — replică La Vallière speriată — dar nu înţeleg întrucît s-ar putea vorbi despre mine.

— Ei bine, am să te lămuresc eu. Domnul de Guiche se zice că ţi-ar fi luat apărarea.

— Mie ?

— Dumitale însăţi. E vorba de un cavaler, şi frumoaselor aventuriere le place cînd cavalerii ridică lancea pentru ele. Eu urăsc terenurile de luptă şi, prin urmare, urăsc mai ales aventurile, aşa că... bagă-ţi bine în cap !

La Vallière îngenunche la picioarele reginei, care-i întoarse spatele. Întinse braţele spre DOAMNA, care-i rîse în nas. Un simţămînt de mîndrie o făcu să se ridice.

— Doamnelor — zise ea — am întrebat ce crimă am săvîrşit ; maiestatea voastră trebuie să mi-o spună, dar observ că maiestatea voastră mă osîndeşte înainte de a-mi fi dat putinţa să mă explic.

— Eh — strigă Ana de Austria — frumoase fraze, doamnă, frumoase simţăminte, nimic de zis ! E o infantă

această copilă, una din pretendentele la marele Cirus[1]... o comoară de dragoste şi de cuvinte eroice. Se vede, frumoasa mea, că ne-am şlefuit spiritul în contactul cu capetele încoronate!

La Vallière se simţi muşcată de inimă; deveni nu numai palidă, dar albă ca un crin şi parcă toate puterile o părăsiră.

— Voiam să-ţi spun — interveni cu dispreţ regina — că, dacă vei continua să nutreşti astfel de sentimente, înseamnă să ne umileşti, pe noi, femeile, în aşa măsură, încît să ne ruşinăm de a ne mai afla în preajma dumitale. Fii modestă, domnişoară. Dar, ce-am auzit? Eşti logodită, nu-i aşa?

La Vallière îşi apăsa inima pe care o nouă lovitură i-o sfîşie şi mai tare.

— Răspunde cînd ţi se vorbeşte.

— Da, doamnă. Cu un gentilom.

— Care se numeşte?

— Domnul viconte de Bragelonne.

— Ştii că ăsta e un adevărat noroc pentru dumneata, domnişoară, şi că, fără avere, fără poziţie... fără mari farmece personale, ar trebui să binecuvîntezi cerul care ţi-a deschis un asemenea viitor?

La Vallière nu răspunse nimic.

— Unde e acum acest viconte de Bragelonne? întrebă iarăşi regina.

— În Anglia — răspunse DOAMNA — unde vestea despre succesele domnişoarei nu va întîrzia să-i parvină.

— O, cerule! murmură La Vallière, deznădăjduită.

— Ei bine, domnişoară — zise Ana de Austria — vom pune să fie adus înapoi acest tînăr şi vei fi trimisă undeva împreună cu el. Dacă eşti de altă părere, căci fetele au

[1] Cirus al II-lea, cel Mare, a fost întemeietorul statului persan, creat prin anexarea Mediei (550 î.e.n.), Lidiei (546 î.e.n.) şi Babilonului (538 î.e.n.). El a fost unul din cei mai mari cuceritori ai lumii, şi numai Alexandru cel Mare a putut să-l dărîme. Se spune despre el că ar fi fost un conducător înţelept, care-i respecta pe supuşi şi care, în loc de a topi într-o singură naţiune toate popoarele cucerite, nu le cerea decît supunere şi plata regulată a tributului, fără să le impună vreo modificare a modului lor de existenţă. Ştirile despre acest conducător, transmise prin scrierile autorilor greci, sînt contradictorii şi înconjoară numele său de numeroase legende. Probabil că la o asemenea legendă se referea Ana de Austria.

vederi bizare, încrede-te în mine, te voi îndrepta pe calea cea bună ; am făcut acest lucru pentru fete mai prejos ca dumneata.

La Vallière nu mai auzea nimic. Nemiloasa regină adăugă :

— Te voi trimite singură într-un loc unde vei putea cumpăni în liniște. Cumpănirea potolește clocotul sîngelui ; ea împrăștie toate nălucirile tinereții. Presupun că m-ai înțeles, da ?

— Doamnă ! Doamnă !

— Nici un cuvînt !

— Doamnă, sînt nevinovată de tot ceea ce maiestatea voastră poate să presupună. Doamnă, priviți-mi deznădejdea. Iubesc, respect atît de mult pe maiestatea voastră !

— Atît ar mai trebui, să nu mă respecți — spuse regina cu o rece ironie în glas. Atît ar mai trebui, să nu fii nevinovată. Îți închipui cumva că m-aș mulțumi să mă opresc aici, dacă ai fi săvîrșit greșeala ?

— Oh, doamnă, dar mă ucideți !

— Fără scene de comedie, te rog, sau voi lua asupră-mi deznodămîntul. Haide, întoarce-te la dumneata, și lecția mea să-ți fie de învățătură !

— Doamnă — se adresă La Vallière ducesei de Orléans, apucîndu-i mîinile — rugați-vă pentru mine, dumneavoastră care sînteți atît de bună.

— Eu ? răspunse aceasta cu o voioșie jignitoare. Eu, bună ?... Ah, domnișoară, gîndește-te la ceea ce spui !

Și, cu o mișcare bruscă, aruncă mîna tinerei fete. Aceasta, în loc să leșine, așa cum se puteau aștepta cele două Prințese văzînd paloarea și lacrimile ei, își recăpătă deodată calmul și demnitatea ; făcu o reverență adîncă și ieși.

— Ei bine — zise Ana de Austria către DOAMNA — crezi că se va cumința ?

— Mă îndoiesc de firile blînde și răbdătoare — răspunse DOAMNA. Nimic nu poate fi mai îndrăzneț ca o inimă răbdătoare, nimic nu poate fi mai sigur de sine ca o fire blîndă.

— Te încredințez că acum se va gîndi bine înainte de a-și ridica ochii la zeul Marte.

— Afară numai dacă nu se va sluji de scutul lui — replică DOAMNA.

O privire mîndră a reginei-mame fu răspunsul la această observaţie, care nu era lipsită de tîlc, şi cele două femei, aproape sigure de victoria lor, se duseră s-o întîlnească pe Maria-Tereza, care le aştepta fără să-şi trădeze nerăbdarea.

Erau atunci ceasurile şase şi jumătate dinspre seară şi regele îşi lua gustarea. Nu pierdu nici o clipă : odată gustarea terminată şi treburile încheiate, îl apucă pe de Saint-Aignan de braţ şi-i porunci să-l conducă la apartamentul domnişoarei de La Vallière. Curteanul făcu un mare semn de nedumerire.

— Ei bine, ce ? răspunse regele. E un obicei pe care vreau să-l introduc, şi ca să introduci un obicei, trebuie să începi odată.

— Dar, sire, apartamentul fetelor e, aici, ca o lampă aprinsă : toată lumea îi vede pe cei ce intră şi pe cei ce ies. Mi se pare că un pretext... Acesta, de pildă...

— Să vedem.

— Dacă maiestatea voastră va voi să aştepte pînă cînd DOAMNA se va retrage la dînsa.

— Fără pretexte ! Fără aşteptări ! Destul cu ascunzişurile, cu misterele ! Nu văd de ce regele Franţei s-ar dezonora întreţinînd legături cu o fată de spirit. Afurisit să fie cel ce se gîndeşte la rău !

— Sire, sire, maiestatea voastră îmi va ierta stăruinţa...

— Vorbeşte.

— Şi regina ?

— Ai dreptate ! Ai dreptate ! Vreau ca regina să fie totdeauna respectată. Ei bine, mă voi duce numai astă-seară la domnişoara de La Vallière, apoi, după aceea, voi ţine seama de toate pretextele tale. Mîine, vom vedea ; astă-seară n-am timp.

De Saint-Aignan nu răspunse nimic ; coborî scara înaintea regelui şi străbătu curţile cu o ruşine pe care n-o putea şterge nici măcar această mare cinste de a-i sluji de călăuză regelui. Şi asta din pricină că de Saint-Aignan voia să rămînă nepătat în faţa DOAMNEI şi a celor două regine. Din pricină că nu voia să-i displacă nici domnişoarei de La Vallière şi că, pentru a face atîtea lucruri frumoase, era greu să nu se lovească de unele piedici. Căci ferestrele tinerei regine, ale reginei-mame şi chiar acelea ale DOAMNEI dădeau toate spre curtea fetelor. A fi văzut conducîndu-l

pe rege însemna s-o rupă cu trei mari prințese, cu trei femei în care își putea pune toată încrederea, pentru slaba nădejde în efemera putere a unei metrese.

Acest nenorocit de Saint-Aignan, care avusese atîta curaj ca s-o ocrotească pe La Vallière pe aleea de copaci sau în parcul de la Fontainebleau, nu se mai simțea în stare de nimic la lumina zilei : îi găsea mii de cusururi acestei fete și ardea de dorința de a i le împărtăși regelui.

În sfîrșit, chinul lui ajunse la capăt : curțile fură străbătute. Nici o perdea nu se mișcă, nici o fereastră nu se deschise. Regele mergea cît putea de repede : mai întîi din cauza nerăbdării lui, apoi din cauza lungilor picioare ale lui de Saint-Aignan, care-l preceda. În fața ușii, de Saint-Aignan voi să dispară, dar regele îl opri. Era o atenție de care curteanul ar fi vrut tare mult să scape. Trebui să-l urmeze pe Ludovic pînă la domnișoara de La Vallière.

La sosirea monarhului, tînăra fată tocmai își ștergea ochii de lacrimi ; se grăbi să-și ascundă plînsul, dar regele observă. O întrebă ca un îndrăgostit dornic să afle totul, stărui chiar.

— N-am nimic, sire — zise ea.

— Totuși plîngeai.

— Oh, nu, sire !

— Privește, de Saint-Aignan, mă înșel eu ?

De Saint-Aignan trebui să răspundă ; se simțea însă foarte încurcat.

— Oricum, ai ochii roșii, domnișoară — zise regele.

— Din pricina prafului de pe drum, sire.

— Ei nu, nu ! Nu ai nici aerul acela de mulțumire care te face atît de frumoasă și de atrăgătoare. Și nu vrei să te uiți la mine.

— Sire !

— Ba, ce spun ! Te ferești chiar să-mi întîlnești privirea !

Într-adevăr, ea întoarse fața în altă parte.

— Dar, în numele cerului, ce s-a întîmplat ? întrebă Ludovic, al cărui sînge începu să clocotească în vine.

— Vă spun încă o dată, nimic, sire ; și sînt gata să dovedesc maiestății voastre că spiritul mi-e atît de liber pe cît doriți.

— Spiritul dumitale liber, cînd te văd stînjenită de toate, chiar de gesturile dumitale! Oare te-a rănit, te-a supărat cineva?

— Nu, nu, sire.

— Oh, ar trebui să mi-o spui! rosti tînărul Prinț cu niște ochi scînteietori.

— Dar nimeni, sire, nimeni nu m-a jignit.

— Atunci, haide, reia-ți voioșia aceea plină de visare, sau melancolia aceea surîzătoare care-mi plăcea atît de mult la dumneata azi-dimineață; haide... te rog!

— Da, sire, da.

Regele bătu din picior.

— Iată ceva inexplicabil — zise el — o asemenea schimbare!

Și-l privi pe Saint-Aignan, care, și el, observase tînjirea domnișoarei de La Vallière, ca și îngrijorarea regelui.

Ludovic o rugă în zadar, se strădui în zadar să învingă această stare nefericită, tînăra fată era zdrobită; nici chiar chipul morții n-ar fi putut s-o smulgă din toropeala ei. Regele văzu în toată această îndărătnică mîhnire o taină care-l punea pe gînduri: începu să privească în jurul lui cu un aer bănuitor.

În camera domnișoarei de La Vallière se afla un portret în miniatură al lui Athos. Regele zări acest portret, care semăna mult cu Bragelonne, căci fusese făcut pe vremea cînd contele era tînăr. Aruncă spre acest portret o privire încruntată.

La Vallière, în starea de apăsare în care se găsea, și la o sută de leghe, de altfel, de gîndul de a-și îndrepta atenția către această pictură, nu putu ghici frămîntările regelui. Și apoi regele se cufundase într-o amintire chinuitoare, ce-i bîntuia adesea spiritul, dar pe care căutase totdeauna s-o înlăture. Își aducea aminte de prietenia a doi tineri, încă de la nașterea lor. Își aducea aminte de logodna care urmase. Își aducea aminte că Athos venise să-i ceară mîna domnișoarei de La Vallière, pentru Raoul. Își închipui că, la întoarcerea ei la Paris, La Vallière primise pesemne unele vești de la Londra, și că aceste vești erau în dauna înrîuririi pe care el putuse s-o capete asupra fetei. Aproape în aceeași clipă se

simți pișcat la tîmple de crudul tăune ce se numește gelozie. Întrebă din nou, mușcat de amărăciune.

Dar La Vallière nu putea să-i răspundă : ar fi trebuit să-i spună totul, ar fi trebuit s-o învinuiască pe regină, s-o acuze pe DOAMNA. Era o luptă fățișă pe care trebuia s-o dea cu cele două mari și puternice Prințese. La început i se păru că, nefăcînd nimic pentru a ascunde regelui ceea ce se petrecea în sufletul ei, regele putea să citească limpede în inima sa prin acest văl al tăcerii. Că, dacă el o iubea cu adevărat, trebuia să înțeleagă totul, să ghicească totul. La urma urmei, ce altceva este simpatia, dacă nu flacăra divină care trebuie să lumineze inimile și să-i scutească pe adevărații îndrăgostiți de mijlocirea cuvintelor ? Tăcea deci, mulțumindu-se să ofteze, să plîngă, să-și ascundă fața în palme.

Aceste suspine, aceste sughițuri, care mai întîi îl înduioșară, apoi îl speriară, îl iritau acum pe Ludovic al XIV-lea. El nu putea admite împotrivirea, cu atît mai puțin împotrivirea suspinelor și a lacrimilor. Cuvintele lui deveniră aspre, stăruitoare, violente chiar. Era o nouă durere ce se adăuga la celelalte dureri ale tinerei fete. Ea își spori, față de ceea ce privea ca o nedreptate din partea iubitului ei, tăria de a-și învinge nu numai celelalte dureri, dar mai ales pe aceasta din urmă.

Regele începu să treacă la acuzări directe. La Vallière nici nu încercă să se apere măcar ; ea îndura toate aceste învinuiri fără să răspundă altfel decît printr-o clătinare a capului, fără să rostească alte cuvinte decît aceste două exclamații ce pornesc din inimile adînc rănite :

— Dumnezeule ! Dumnezeule !

Dar, în loc să potolească furia regelui, acest strigăt de durere o aținta și mai mult : era invocarea unei puteri mai mari decît a lui, a unei ființe ce putea s-o apere împotriva lui.

De altfel, regele se vedea secondat de Saint-Aignan. Acesta, după cum am mai spus, presimțea că furtuna se întețește ; el nu știa pînă unde poate merge iubirea lui Ludovic al XIV-lea, prevedea însă loviturile celor trei Prințese, ruina bietei La Vallière, și nu era atît de cavaler încît să nu se teamă că va fi tîrît în această ruină. De Saint-Aignan nu răspunse deci la întrebările regelui decît prin cuvinte ros-

tite cu jumătate de gură sau prin gesturi întretăiate, ce aveau ca scop să învenineze lucrurile și să stîrnească o ceartă al cărei rezultat trebuia să-l scape de grija de a mai străbate curțile, în plină zi, pentru a-l urma pe ilustrul său însoțitor pînă la ușa domnișoarei de La Vallière.

În acest timp, regele se aprindea tot mai mult. Făcu trei pași, gata să plece, dar se întoarse din drum. Tînăra fată nici nu ridicase capul, cu toate că zgomotul pașilor ar fi trebuit să-i dea de veste că iubitul ei se îndepărta. Regele se opri o clipă în fața ei, cu brațele încrucișate.

— Pentru ultima dată, domnișoară — zise el — vrei să vorbești ? Vrei să-mi dai o explicație la această schimbare, la această nehotărîre, la aceste toane ?

— Ce vreți să vă spun, Doamne ! murmură La Vallière. Vedeți bine, sire, că sînt zdrobită în clipa de față ! Vedeți bine că nu mai sînt în stare de nici o voință, de nici un gînd, de nici un cuvînt !

— E oare atît de greu să-mi spui adevărul ? În puținele cuvinte pe care le-ai rostit acum, ai fi putut să-l mărturisești.

— Adevărul, cu privire la ce ?

— La tot.

Adevărul năvăli atunci dintr-o dată, din inimă, pe buzele domnișoarei de La Vallière. Brațele ei făcură o mișcare pentru a se deschide, dar gura îi rămase mută, brațele îi recăzură neputincioase. Biata copilă nu fusese încă atît de nenorocită pentru a cuteza să dezvăluie tot ceea ce știa ea.

— Nu știu nimic — bîigui încet.

— Oh, asta e mai mult decît cochetărie ! strigă regele. Mai mult decît capriciu : e trădare !

Și de astă dată, fără ca nimic să-l mai poată opri, fără ca imboldurile inimii să-l mai poată face să se întoarcă din drum, ieși pe ușă cu o atitudine deznădăjduită. De Saint-Aignan îl urmă, nedorind altceva decît să plece.

Ludovic al XIV-lea nu se opri decît pe scară și, rezemîndu-se de marginea ei, zise :

— Vezi cît de crud am fost înșelat ?

— Cum asta, sire ? întrebă favoritul.

— De Guiche s-a bătut pentru vicontele de Bragelonne. Și acest Bragelonne...

— Ei bine ?

— Ei bine, ea îl iubeşte încă ! Într-adevăr, de Saint-Aignan, aş muri de ruşine dacă, în trei zile, îmi va mai rămîne în inimă un singur atom din această dragoste.

Şi Ludovic al XIV-lea îşi reluă goana spre apartamentul lui.

— Ah, eu i-am spus maiestăţii voastre ! murmură de Saint-Aignan alergînd în urma regelui şi trăgînd cu ochiul, pe furiş, la toate ferestrele.

Din nefericire, la plecare nu fu la fel ca la venire. O perdea se ridică : în dosul ei era DOAMNA. DOAMNA îl văzuse pe rege ieşind din apartamentul domnişoarelor de onoare.

După ce regele trecu, ea se ridică şi ieşi grăbită de la dînsa ; urcă, două cîte două, treptele scării ce ducea la camera de unde tocmai coborîse regele.

XXXIII

DEZNĂDEJDE

După plecarea regelui, La Vallière se ridicase, cu braţele întinse, ca pentru a-l urma, ca pentru a-l opri ; apoi, după ce uşile se închiseră, după ce zgomotul paşilor lui se pierdu în depărtare, ea nu mai avu decît exact atîta putere ca să se ducă şi să cadă la picioarele crucifixului din camera sa. Rămase acolo istovită, zdrobită, adîncită în durerea sa, fără să mai simtă nimic altceva decît această durere, de care nici nu-şi dădea seama, de altfel, decît datorită instinctului şi senzaţiilor pe care le încerca.

În mijlocul acestui uragan al gîndurilor ce-o năpădiră, La Vallière auzi uşa deschizîndu-se din nou. Tresări şi întoarse capul, crezînd că e regele care revenea la dînsa. Se înşela ; era DOAMNA. Dar ei nu-i păsa acum de DOAMNA.

Recăzu, cu fruntea sprijinită pe pupitrul de rugăciuni. Era DOAMNA, tulburată, răvăşită, ameninţătoare. Ce mai însemna şi asta ?

— Domnişoară — i se adresă Prinţesa, oprindu-se în faţa ei — foarte frumos, n-am ce zice, să îngenunchezi, să te rogi, să faci pe pocăita ! Dar oricît de supusă ai fi dinaintea regelui ceresc, se cuvine să asculţi puţin şi de voinţa prinţilor de pe pămînt.

La Vallière îşi ridică cu greu capul în semn de respect.

— Mai adineauri — continuă DOAMNA — ţi s-a dat un sfat, aşa mi se pare, nu ?

Privirea înţepenită şi buimacă a domnişoarei de La Vallière arăta că nu ştia şi că uitase despre ce era vorba.

— Regina — reluă DOAMNA — ţi-a cerut să te porţi în aşa fel, încît nimeni să nu mai poată vorbi pe socoteala dumitale.

Ochii domnişoarei de La Vallière deveniseră întrebători.

— Ei bine — urmă DOAMNA — acum a ieşit de la dumneata cineva a cărui prezenţă e o acuzare.

La Vallière rămase mută mai departe.

— Nu trebuie — adăugă DOAMNA — ca tocmai casa mea, care e aceea a primei prinţese de sînge, să dea o pildă rea la curte ; dumneata vei fi izvorul acestei pilde rele. De aceea, îţi fac cunoscut, domnişoară, acum, cînd nu mai e nici un martor în jurul nostru, căci nu vreau să te umilesc, îţi fac cunoscut, aşadar, că eşti liberă să pleci chiar în acest moment şi că te poţi întoarce lîngă mama dumitale, la Blois.

La Vallière nu putea să cadă mai jos decît atît ; La Vallière nu putea să îndure mai mult decît îndurase. Nici o fibră nu i se mişcă pe faţă ; mîinile îi rămaseră împreunate pe genunchi, ca acelea ale divinei Magdalena.

— M-ai auzit ? întrebă DOAMNA.

O simplă tremurare ce-i străbătu tot trupul răspunse în locul fetei. Şi cum victima nu dădea nici un alt semn de viaţă, DOAMNA ieşi.

Atunci, cu inima încremenită, cu sîngele ce-i îngheţase parcă în vine, La Vallière simţi încetul cu încetul zvîcniri din ce în ce mai puternice în pumni, în gît, la tîmple. Aceste zvîcniri, crescînd treptat, se transformară curînd într-un vîr-

tej ameţitor, în vălmăşagul căruia vedea învolburîndu-se chipurile tuturor prietenilor ei, luptîndu-se cu duşmanii ei. Auzea, în acelaşi timp, înfruntîndu-se în urechile ei asurzite, cuvinte ameninţătoare şi şoapte de dragoste ; nu mai ştia ce se petrece cu dînsa ; i se părea că e smulsă din rădăcinile vieţii şi purtată pe aripile unei furtuni îngrozitoare, apoi, la capătul drumului unde o împingea vîrtejul acela ameţitor, vedea ridicîndu-se piatra mormîntului şi deschizîndu-i-se în faţă văzduhul înspăimîntător şi negru al nopţii eterne.

Dar această dureroasă obsesie a visurilor sfîrşi prin a se potoli, făcînd loc resemnării obişnuite a firii sale. O rază de speranţă se strecură în inima ei, ca o rază de lumină în celula unui condamnat. Se întoarse cu gîndul la drumul dinspre Fontainebleau, îl văzu pe rege călărind la fereastra trăsurii ei, spunîndu-i c-o iubeşte, cerîndu-i dragostea ei, punînd-o să jure şi jurînd el însuşi că nu va lăsa să treacă nici o seară, niciodată, după o ceartă, fără ca o vizită, un răvaş, un semn să nu aducă, după tulburările înserării, odihna binefăcătoare a nopţii. Regele însuşi hotărîse aşa, el o pusese să jure, el însuşi făcuse acest jurămînt. Era deci cu neputinţă ca regele să nu-şi ţină făgăduiala pe care el însuşi i-o ceruse ei, afară numai dacă regele nu era un despot care poruncea iubirii, aşa cum le poruncea supuşilor respectul, afară numai dacă regele nu era un nepăsător pe care cea dintîi piedică ar fi în stare să-l oprească din drum.

Regele, acest blînd ocrotitor, care, printr-un cuvînt, printr-un singur cuvînt, putea face să înceteze toate suferinţele sale, regele se alătura, aşadar, duşmanilor ei. Oh, dar mînia lui nu poate să dăinuie prea mult ! Acum, cînd e singur, el trebuie că suferă la fel ca şi ea. Dar el, el nu e încătuşat ca ea ; poate să facă ceva, să se mişte, să vină ; pe cînd ea, ea nu poate decît să aştepte.

Şi aştepta din tot sufletul, biata copilă. Căci era cu neputinţă ca regele să nu vină la dînsa !

Ceasurile erau de-abia zece şi jumătate. El are să vină, sau îi va scrie, sau îi va trimite un cuvînt de bine prin domnul de Saint-Aignan. Dacă va veni, oh, cum se va arunca înaintea lui ! Cum va izgoni acea sfiiciune pe care o socotea acum nelalocul ei ! Cum îi va spune : „Nu sînt eu aceea care nu te iubesc ; dar ele nu vor ca eu să te iubesc !"

Şi atunci, trebuie s-o spunem, gîndindu-se la toate acestea, şi pe măsură ce se gîndea mai mult la toate, îl găsea pe Ludovic mai puţin vinovat. Într-adevăr, el nu ştia nimic. Ce va fi crezut el despre încăpăţînarea ei de a păstra tăcerea ? Nepotolit, uşor la mînie, aşa cum era cunoscut regele, e de mirare chiar că şi-a putut păstra atîta timp stăpînirea de sine. Oh, fără îndoială, ea n-ar fi făcut aşa ; ea ar fi înţeles, ar fi ghicit totul. Dar ea nu era decît o biată fată şi nu un mare rege. Oh, dacă ar veni ! Dacă ar veni !... Cum l-ar ierta pentru tot ce a făcut-o să sufere ! Cum l-ar iubi şi mai mult, după ce suferise atîta ! Şi, cu urechea aţintită spre uşă, cu buzele întredeschise, aştepta — Dumnezeu s-o ierte pentru acest gînd profan — sărutul ce flutura cu atîta naivitate pe buzele regelui azi-dimineaţă, cînd el rostea cuvîntul iubire.

Dacă regele nu va veni, îi va scrie măcar ; era a doua speranţă, mai puţin dulce, mai puţin fericită decît cealaltă, dar care-i va dovedi tot atîta dragoste, o dragoste mai temătoare însă. Oh, cum va sorbi din ochi acea scrisoare ! Cum se va grăbi să răspundă ! Cum, de îndată ce mesagerul va fi plecat, cum va săruta, va reciti, va strînge lîngă inima ei binecuvîntata bucăţică de hîrtie care-i va aduce liniştea, odihna, fericirea ! Fie, regele nu va veni ; dar dacă regele nu-i va scrie, e cu neputinţă ca el să nu-l trimită cel puţin pe Saint-Aignan, sau ca Saint-Aignan să nu vie cu de la sine putere. Chiar şi unui al treilea, cum îi va spune totul ! Maiestatea regală nu va mai fi acolo să facă să-i îngheţe cuvintele pe buze, şi atunci nici o îndoială nu va mai putea rămîne în inima regelui.

Totul în fiinţa domnişoarei de La Vallière, inimă şi privire, trup şi spirit, era numai aşteptare. Îşi spunea că mai avea încă un ceas de speranţă, că pînă la miezul nopţii regele ar putea să vină, să-i scrie sau să-i trimită pe cineva ; că abia la miezul nopţii orice aşteptare va fi de prisos, orice speranţă va fi pierdută.

De cîte ori auzea vreun zgomot în palat, biata copilă credea că ea era pricina zgomotului ; de cîte ori treceau oameni prin curte, credea că aceşti oameni erau mesageri ai regelui venind la ea.

Bătură ceasurile unsprezece ; apoi unsprezece şi un sfert ; apoi unsprezece şi jumătate. Minutele se scurgeau încet în această înfrigurare, şi totuşi ele fugeau prea repede. Bătură trei sferturi. Miezul nopţii ! Miezul nopţii ! Ultima şi suprema speranţă !

Cu ultima bătaie a orologiului, ultima lumină se stinse ; cu ultima lumină, ultima speranţă. Aşadar, regele o amăgise şi el. Îşi călca, primul, jurămîntul pe care i-l făcuse în aceeaşi zi. Douăsprezece ceasuri între jurămînt şi călcarea jurămîntului ! Nu fusese prea lungă iluzia ! Deci nu numai că regele n-o iubea, dar o dispreţuia pe aceea pe care toată lumea o ocăra. O dispreţuia pînă la a o lăsa pradă ruşinii unei izgoniri, care era egală cu o pedeapsă, care o scotea din rîndul lumii. Şi totuşi, el, regele, el era cel dintîi vinovat de această năpastă căzută asupra ei.

Un zîmbet amar, singurul semn al mîniei, care, în timpul acestui lung zbucium, trecu pe chipul angelic al victimei, un zîmbet amar îi apăru în colţul buzelor. Într-adevăr, pentru ea, ce mai rămînea pe pămînt, după rege ? Nimic. Dar Dumnezeu sălăşluia în cer. Se gîndi la Dumnezeu.

— Doamne — murmură ea — numai tu îmi poţi spune ce-mi rămîne de făcut ! Numai de la tine aştept totul, căci numai de la tine trebuie să aştept.

Şi îşi îndreptă ochii către crucifixul ale cărui picioare le sărută cu evlavie. „Iată — îşi zise — un stăpîn care nu uită şi nu părăseşte niciodată pe cei ce nu-l părăsesc şi nu-l uită. Numai pentru el merită să te jertfeşti."

Atunci, dacă cineva şi-ar fi putut furişa privirile în această cameră, ar fi putut să vadă cum biata deznădăjduită luă o ultimă hotărîre, se opri asupra unui plan suprem pe care şi-l făuri în minte. Atunci, ca şi cum genunchii n-ar mai fi avut tărie s-o susţină, se lăsă să cadă încet-încet pe treapta micului pupitru de rugăciune şi, cu capul sprijinit de lemnul crucii, cu privirea încordată, cu răsuflarea gîfîindă, aşteptă să vadă la fereastră ivirea primelor raze de lumină ale zorilor.

Ceasurile două o găsiră în această stare de năucire sau, mai bine zis, în acest extaz. Nu mai ştia de sine. Astfel, cînd zări geana violetă a dimineţii revărsîndu-se pe deasupra acoperişurilor palatului şi făcînd să se desluşească uşor contururile Cristului de fildeş pe care-l ţinea în braţe, se ridică,

adunîndu-şi toate puterile ce-i mai rămăseseră, sărută picioarele divinului martir şi coborî scara odăii trăgîndu-şi peste cap gluga unei mantii, în timp ce cobora.

Ajunse la gheretă chiar în momentul cînd rondul muşchetarilor deschidea poarta pentru a lăsa să intre cea dintîi gardă de elveţieni. Atunci, strecurîndu-se prin spatele oamenilor de pază, se văzu în stradă, mai înainte ca şeful patrulei să fi apucat să se întrebe cine era această tînără femeie care ieşea aşa de dimineaţă din palat.

XXXIV

FUGA

La Vallière mergea în urma patrulei. Patrula o luă la dreapta, pe strada Saint-Honoré ; La Vallière o apucă, maşinal, la stînga.

Hotărîrea ei era luată, planul era întocmit : voia să se ducă la mănăstirea carmelitelor, de la Chaillot, unde stareţa se bucura de faima unei severităţi ce le făcea să tremure pe cochetele de la curte.

La Vallière nu văzuse niciodată Parisul, ea nu ieşise niciodată pe jos, astfel că n-ar fi nimerit drumul chiar dacă ar fi fost într-o stare de spirit mai potolită. Nu e de mirare deci că pornise în sus pe strada Saint-Honoré, în loc s-o apuce în partea cealaltă. Dar se grăbea să se îndepărteze de Palatul Regal, şi se îndepărta. Auzise doar că Chaillot se afla pe malul Senei, aşa că acum ea cobora către Sena. Coti pe strada Coq şi, neputînd să străbată Luvrul, se îndreptă către biserica Saint-Germain-l'Auxerrois, trecînd pe lîngă răspîntia unde Perrault[1] îşi ridică mai tîrziu colonada sa. Curînd ajunse la chei. Mergea în fugă şi foarte tulburată.

[1] Claude Perrault, medic şi arhitect francez, autorul Colonadei de la Luvru, precum şi al Observatorului din Paris (1613—1688).

Abia dacă mai simţea slăbiciunea aceea care, din cînd în cînd, îi amintea, făcînd-o să şchiopăteze uşor, de piciorul pe care şi-l scrîntise în copilărie.

La un alt ceas din zi, purtarea ei ar fi stîrnit bănuiala chiar şi a celor mai nepăsători, ar fi atras privirile chiar şi ale oamenilor mai puţin curioşi. Dar la ceasurile două şi jumătate dimineaţa străzile Parisului sînt pustii, sau aproape pustii, încît nu întîlneşti pe ele decît lucrătorii harnici ce se duc să-şi cîştige pîinea zilnică, sau petrecăreţii periculoşi ce se întorc acasă după o noapte de chef şi desfrîu. Pentru cei dintîi, ziua se începe; pentru ceilalţi, abia se sfîrşeşte.

La Vallière se temea de toate aceste înfăţişări, căci necunoaşterea ei în privinţa oamenilor n-o putea ajuta să facă deosebire între cei cu adevărat cumsecade şi cei ce umblau cu gînduri răufăcătoare. Pentru ea, mizeria era o grozăvie, şi toţi trecătorii pe care-i întîlnea i se păreau a fi dintre aceia care trăiesc în mizerie.

Îmbrăcămintea sa, pe care nu şi-o schimbase din ajun, era îngrijită, chiar dacă se observa că e puţin mototolită, căci era aceeaşi cu care se dusese la regina-mamă; afară de asta, sub gluga pe care şi-o trăsese puţin peste cap, ca să vadă pe unde calcă, paliditatea obrajilor şi ochii ei frumoşi le vorbeau un limbaj necunoscut acestor oameni din popor, şi, fără ca ea s-o ştie, biata fugară atrăgea poftele unora şi mila altora.

La Vallière alergă astfel, gîfîind, gonită parcă din urmă, pînă în dreptul Pieţii Grevei. Din loc în loc se oprea, îşi ducea mîna la inimă, se rezema de zidul unei case, răsufla un răstimp, apoi îşi relua drumul mergînd şi mai repede decît înainte. Cînd ajunse în Piaţa Grevei, La Vallière se pomeni faţă în faţă cu un grup de trei bărbaţi cheflii, împleticindu-se, duhnind a vin, ce coborau dintr-o dubă ancorată în port. Această dubă era încărcată cu butoaie şi se vedea cît de colo că ei cinstiseră pe deplin marfa. Îşi cîntau isprăvile bahice pe trei glasuri diferite, cînd, ajungînd la capătul punţii ce da spre chei, se împiedicară deodată de fată, care tocmai trecea pe acolo. La Vallière se opri. Ei, la rîndul lor, văzînd o femeie în veşminte de curte, se răsuciră

pe picioare, se luară de mîini şi-o încercuiră pe La Vallière, cîntîndu-i :

Tu, ce-ţi petreci noaptea singurică,
Hai cu noi, să rîdem împreună...

La Vallière înţelese că aceşti bărbaţi i se adresau ei şi că n-o lăsau să treacă mai departe ; încercă de cîteva ori să se desprindă din încercuire, dar toate strădaniile îi fură în zadar. Picioarele i se înmuiară, îşi dădu seama că era gata să cadă, şi scoase un ţipăt de spaimă. Dar, în aceeaşi clipă, cercul ce-o înconjura se rupse sub puterea unei izbituri dinafară. Unul dintre cheflii fu răsturnat la stînga, al doilea se rostogoli la dreapta pînă la marginea apei, al treilea se clătină pe picioare. Un ofiţer de muşchetari se ivi în faţa fetei, cu sprîncenele încruntate, cu un rînjet ameninţător pe buze, cu braţul ridicat să-şi continue loviturile. Beţivii o luară la goană cînd văzură uniforma, dar mai ales simţind tăria pumnului ce se năpustise asupra lor.

— Ei drăcie — strigă ofiţerul — iat-o pe domnişoara de La Vallière !

La Vallière, zăpăcită de ceea ce se petrecuse, uluită să se audă strigată pe nume, ridică ochii şi-l recunoscu pe d'Artagnan.

— Da, domnule — zise ea — eu sînt, chiar eu. Şi în aceeaşi clipă se sprijini de braţul lui. Ai să mă aperi, nu-i aşa, domnule d'Artagnan ? adăugă ea cu o voce rugătoare.

— De bună seamă că am să te apăr. Dar unde-ai pornit, Doamne sfinte, la ceasul ăsta ?

— Mă duc la Chaillot.

— Te duci la Chaillot prin Rapée ? Dar bine, domnişoară, dumneata îi întorci spatele !

— Atunci, domnule, fii bun de-mi arată calea şi, dacă vrei, însoţeşte-mă cîţiva paşi.

— Oh, bucuros.

— Dar cum se face că te afli aici ? Prin ce îndurare a cerului s-a întîmplat ca tocmai dumneata să-mi vii în ajutor ? Mi se pare, într-adevăr, că visez ; mi se pare că înnebunesc.

— Mă aflu aici, domnişoară, întrucît am o casă în Piaţa Grevei, la „Icoana Maicii Domnului" ; am venit ieri să-mi

încasez chiriile şi am rămas peste noapte acolo. M-am sculat mai devreme, pentru a mă duce la palat să-mi controlez străjile.

— Mulţumesc ! zise La Vallière.

„Iată ce făceam eu, da — îşi spuse d'Artagnan — dar ea, ce face ea, şi pentru ce se duce la Chaillot în toiul nopţii ?" Şi-i oferi braţul. La Vallière îl luă şi porni împreună cu el, mergînd repede. Totuşi, această grabă ascundea o mare sfîrşeală. D'Artagnan simţi asta şi-i propuse domnişoarei de La Vallière să se odihnească ; ea nu primi însă.

— După cît se vede, nu ştii încotro e Chaillot ! întrebă el.

— Într-adevăr, nu ştiu.

— E foarte departe.

— Nu-i nimic.

— E cel puţin o leghe pînă acolo.

— Voi străbate această leghe.

D'Artagnan nu mai zise nimic ; înţelegea totul după ton, atunci cînd se afla în faţa unei hotărîri nestrămutate. Mai mult o ducea pe sus decît o însoţea pe La Vallière. În sfîrşit, zăriră turlele.

— În care clădire vrei să intri, domnişoară ? întrebă d'Artagnan.

— La carmelite, domnule.

— La carmelite ? strigă d'Artagnan cu uimire.

— Da, şi fiindcă Dumnezeu mi te-a scos în cale ca să mă ajuţi, primeşte mulţumirile mele şi rămîi cu bine.

— La carmelite ? Şi rămîi cu bine ? Dar vrei cumva să te călugăreşti ? strigă d'Artagnan.

— Da, domnule.

— Dumneata ! ! !

Era în acest *dumneata*, pe care l-am însoţit cu trei semne de exclamaţie pentru a-l face cît mai expresiv cu putinţă, era în acest *dumneata* un întreg poem, ce-i răscolea domnişoarei de La Vallière şi amintirile ei mai vechi de la Blois, şi amintirile proaspete de la Fontainebleau, ce-i spunea parcă : „*Dumneata*, care ai fi putut să fii atît de fericită cu Raoul, *dumneata*, care ai fi putut să fii puternică prin Ludovic, vrei să intri la mănăstire, *dumneata* ?"

— Da, domnule, eu — răspunse ea. Vreau să-l slujesc pe Dumnezeu ; renunţ la totul de pe această lume.

— Dar nu te înşeli oare alegînd această chemare ? Nu te gîndeşti că poate nu este voinţa lui Dumnezeu ?

— Nu, deoarece Dumnezeu a îngăduit să te întîlnesc acum. Dacă n-ai fi fost dumneata, fără îndoială aş fi căzut de oboseală, şi de vreme ce Dumnezeu te-a trimis în calea mea, înseamnă că el a voit aşa, ca să-mi pot atinge ţelul.

— Oh — rosti d'Artagnan cu îndoială — asta mi se pare prea adînc.

— Oricum ar fi — reluă tînăra fată — acum îmi cunoşti şi dorinţa şi hotărîrea. Şi nu vreau să te mai rog decît un singur lucru, adresîndu-ţi totodată mulţumirile mele.

— Spune, domnişoară.

— Regele nu ştie că am fugit de la Palatul Regal.

D'Artagnan făcu o mişcare.

— Regele — adăugă fata — nu cunoaşte gîndurile mele.

— Regele nu ştie ?... strigă d'Artagnan. Dar, domnişoară, ia seama : te-ai gîndit bine la ceea ce faci ? Nimeni nu trebuie să facă ceva fără ştirea regelui, mai ales persoanele de la curte.

— Nu mă mai număr printre persoanele de la curte, domnule.

D'Artagnan privi spre tînăra fată cu o uimire crescîndă.

— Oh, nu te nelinişti, domnule — continuă La Vallière — totul este bine gîndit, şi chiar dacă n-ar fi, e prea tîrziu acum ca să revin asupra hotărîrii mele : faptul e împlinit.

— Ei bine, spune, domnişoară, care e rugămintea dumitale ?

— Domnule, în numele milei ce i se cuvine unei fiinţe nenorocite, în numele mărinimiei dumitale sufleteşti, în numele onoarei dumitale de gentilom, te rog să-mi faci un jurămînt.

— Un jurămînt ?

— Da.

— Care ?

— Jură-mi, domnule d'Artagnan, că nu-i vei spune regelui că m-ai văzut şi că m-am dus la carmelite.

D'Artagnan dădu din cap.

— Nu voi jura niciodată asta — zise el.

— Şi pentru ce ?

— Pentru că-l cunosc pe rege, pentru că te cunosc şi pe dumneata, pentru că mă cunosc pe mine însumi, pentru că, zău, cunosc prea bine toată speţa omenească. Nu, nu voi face un asemenea jurămînt !

— Atunci — strigă La Vallière cu o energie de care nimeni n-ar fi crezut-o în stare — în locul binecuvîntărilor ce ţi le-aş fi putut trimite pînă la sfîrşitul zilelor mele, fii blestemat! Căci dumneata mă faci cea mai nenorocită dintre toate făpturile omeneşti.

Am spus că d'Artagnan înţelegea toate accentele ce porneau din inimă, aşa că nu putu să reziste la acesta. Văzu cît de schimbate erau trăsăturile fetei ; văzu cum îi tremurau mîinile şi picioarele ; văzu cum acest trup plăpînd şi neputincios era zguduit de durere ; pricepu că orice împotrivire ar fi ucis-o.

— Fie atunci cum doreşti dumneata — zise el. Fii liniştită, domnişoară, nu-i voi spune nimic regelui.

— Oh, mulţumesc ! Mulţumesc ! strigă La Vallière. Eşti cel mai generos dintre oameni !

Şi, în bucuria ei nespusă, apucă mîinile lui d'Artagnan şi le strînse într-ale sale. Muşchetarul se simţi înduioşat. „La dracu ! îşi zise el. Iată una care începe de acolo de unde altele sfîrşesc. Pas de te mai ţine tare !"

Atunci, La Vallière, care, în momentul de paroxism al durerii ei, căzuse pe o piatră, se ridică şi porni spre mănăstirea carmelitelor, ce se zărea înălţîndu-se în lumina dimineţii. D'Artagnan o urmări cu privirea de departe. Uşa de la vorbitor era întredeschisă. La Vallière se strecură prin ea ca o umbră palidă şi, mulţumindu-i lui d'Artagnan cu un singur semn din mînă, dispăru din faţa lui.

Rămas singur, muşchetarul se gîndi la cele ce se petrecuseră. „Iată, pe legea mea — îşi spuse el — ceea ce se poate numi o poziţie falsă... A păstra o asemenea taină înseamnă a ţine în buzunar un cărbune aprins şi a spera că el nu va arde postavul. A nu păstra taina, după ce-ai jurat s-o păstrezi, înseamnă să fii un om lipsit de onoare. De obicei, gîndurile bune îmi vin în minte mergînd ; de astă dată însă, ori eu mă înşel, ori trebuie să umblu prea mult pentru a găsi o soluţie la această afacere... Unde să mă duc ?... Pe legea mea, dacă stau şi mă gîndesc, tot înspre Paris, căci într-acolo e mai bine... Numai că s-o pornim repede... Dar, ca să umbli repede, ar fi bine să ai patru picioare, nu două. Din păcate, deocamdată nu am decît cele două picioare ale mele... Un cal ! — cum am auzit la teatrul din Londra — dau coroana pentru un cal !... Dar, la stai, pe mine n-o să mă coste chiar atît de scump... E un post

de muşchetari la bariera Conferinţei, şi acolo voi găsi nu un cal, cît îmi trebuie, ci zece."

În virtutea acestei hotărîri, luată cu repeziciunea lui obişnuită, d'Artagnan coborî numaidecît dealul, ajunse la post, acolo încălecă pe cel mai bun fugar pe care-l putu găsi şi, în zece minute, fu la Palat.

Orologiul Palatului Regal bătea ceasurile cinci. D'Artagnan se informă despre rege. Regele se culcase la ora lui obişnuită, după ce lucrase cu domnul Colbert, şi dormea încă, aşa cel puţin era de presupus.

— Prin urmare — zise el — fata mi-a spus adevărul, regele nu ştie nimic ; dacă ar şti numai jumătate din cele ce s-au întîmplat, Palatul Regal ar fi, la ora asta, întors cu susul în jos.

XXXV

CUM ŞI-A PETRECUT TIMPUL LUDOVIC, LA RÎNDUL LUI, ÎNTRE CEASURILE ZECE JUMĂTATE ŞI MIEZUL NOPŢII

Regele, după ce plecase din camera domnişoarelor de onoare, îl găsi în cabinetul lui pe Colbert, care-l aştepta pentru a primi dispoziţii în legătură cu ceremonia de a doua zi. Era vorba, după cum am mai spus, de primirea ambasadorilor olandezi şi spanioli.

Ludovic al XIV-lea avea grave motive de nemulţumire împotriva Olandei : statele amînaseră de mai multe ori legăturile lor cu Franţa şi, fără să-şi dea seama sau fără să se teamă de-o ruptură, nesocoteau încă o dată alianţa cu regele preacreştin, pentru a urzi tot felul de intrigi în înţelegere cu Spania.

La urcarea sa pe tron, adică la moartea lui Mazarin, Ludovic al XIV-lea găsise această afacere politică deschisă. Era o chestiune destul de greu de rezolvat pentru un rege tînăr ; dar cum, atunci, întreaga naţiune era regele, tot ce făcea capul, trupul era dator să îndeplinească. Puţină furie — reacţia sîu-

gelui tînăr şi fierbinte asupra creierului — era de ajuns pentru a schimba o veche linie politică şi a crea un alt sistem. Rolul diplomaţilor din acea vreme se mărginea în a pune la cale, între ei, loviturile de stat de care suveranii lor puteau să aibă nevoie.

Ludovic nu se afla într-o stare de spirit ce-ar fi putut să-i dicteze o politică înţeleaptă. Tulburat încă după cearta pe care o avusese cu La Vallière, rătăcea prin cabinet foarte dornic să găsească un prilej de a izbucni, după ce se stăpînise atîta timp.

Colbert, văzîndu-l pe rege, cîntări dintr-o privire situaţia şi înţelese frămîntarea monarhului. Stătu în cumpănă. Cînd suveranul îi ceru părerea despre cele ce trebuia să spună a doua zi, vistiernicul începu prin a găsi ciudat că maiestatea sa nu fusese pus la curent de către domnul Fouquet.

— Domnul Fouquet — zise el — cunoaşte toată această afacere cu Olanda ; prin mîinile lui trece întreaga corespondenţă.

Regele, obişnuit să-l audă pe domnul Colbert ponegrindu-l pe domnul Fouquet, nu răspunse nimic la aceste cuvinte ; se mulţumi să asculte numai. Colbert observă efectul produs şi se grăbi să dea înapoi, spunînd că domnul Fouquet nu era totuşi atît de vinovat pe cît ar părea să fie la prima impresie, dat fiind că el avea în acest moment alte preocupări mai mari. Regele se arătă intrigat.

— Ce preocupări ? întrebă el.

— Sire, oamenii nu sînt decît oameni şi domnul Fouquet are scăderile lui, în ciuda marilor sale merite.

— Ah, dar cine n-are scăderi, domnule Colbert ?...

— Chiar şi maiestatea voastră are — îndrăzni să spună Colbert, care ştia să strecoare o mustrare uşoară într-o măgulire bine socotită, întocmai ca săgeata care brăzdează văzduhul cu greutatea ei datorită penelor slabe care o menţin.

Regele zîmbi.

— Şi ce cusur are domnul Fouquet ? mai întrebă el.

— Mereu acelaşi, sire : se zice că e îndrăgostit.

— Îndrăgostit ? De cine ?

— Nu ştiu prea mult, sire ; eu mă amestec atît de puţin în galanterii, cum se spune.

— Oricum, ceva tot ştii dumneata, de vreme ce vorbeşti !

— Am auzit rostindu-se...

— Ce ?

— Un nume.
— Care ?
— Nu mi-l mai amintesc.
— Încearcă totuşi.
— Cred că este acela al uneia dintre domnişoarele de onoare ale DOAMNEI.
Regele tresări.
— Ştii mai multe decît vrei să spui, domnule Colbert — murmură el.
— Oh, sire, vă asigur că nu.
— Dar, în sfîrşit, toată lumea le cunoaşte pe aceste domnişoare de onoare ale DOAMNEI ; rostindu-le numele, poate că îl vei găsi pe acela pe care îl cauţi.
— Nu, sire.
— Încearcă.
— Ar fi în zadar, sire. Cînd e vorba de numele unei femei compromise, memoria mea e un scrin de aramă a cărui cheie am pierdut-o.
O umbră întunecă spiritul şi fruntea regelui ; apoi, căutînd să arate că e stăpîn pe sine şi înălţînd capul, zise :
— Să trecem la această afacere cu Olanda.
— Mai întîi, sire, la ce oră doreşte maiestatea voastră să-i primească pe ambasadori ?
— Cît mai de dimineaţă.
— La ceasurile unsprezece ?
— E prea tîrziu... La ceasurile nouă.
— E cam devreme.
— Între prieteni, asta n-are nici o însemnătate : faci tot ce vrei cu prietenii ; cînd e vorba însă de duşmani, atunci cu atît mai bine dacă se supără. Nu mi-ar părea rău, te asigur, să sfîrşesc cu aceste păsări de baltă care mă obosesc cu ţipetele lor.
— Sire, va fi aşa cum doreşte maiestatea voastră... La ceasurile nouă, deci... Voi da ordinele cuvenite. Va fi o audienţă solemnă ?
— Nu. Vreau să mă lămuresc cu ei, iar nu să înveninez lucrurile, cum se întîmplă întotdeauna cînd e de faţă lume multă ; dar, în acelaşi timp, vreau să-i fac să înţeleagă limpede, pentru a nu mai avea prilejul s-o ia de la capăt.
— Maiestatea voastră să desemneze persoanele care vor fi prezente la această recepţie.

— Voi întocmi lista... Să vorbim despre ambasadori : ce vor ei ?

— Aliaţi cu Spania, nu cîştigă nimic ; aliaţi cu Franţa, pierd mult.

— Cum vine asta ?

— Aliaţi cu Spania, se văd înconjuraţi şi ocrotiţi de posesiunile aliaţilor lor ; nu pot să muşte din ele, oricît ar vrea s-o facă. De la Anvers la Rotterdam nu e decît un pas prin Escaut şi Meusa. Dacă vor să muşte din prăjitura spaniolă, voi, sire, ginerele regelui Spaniei, puteţi ajunge în două zile la Bruxelles, în fruntea cavaleriei voastre. Vor deci să se certe cu maiestatea voastră şi să vă facă să suspectaţi Spania într-atît, încît să nu vă amestecaţi în treburile ei.

— Atunci nu e mai simplu — zise regele — să încheie cu mine o alianţă puternică, din care eu voi cîştiga ceva, în vreme ce ei ar cîştiga totul ?

— Nu, căci dacă ar ajunge, din întîmplare, să vă aibă ca vecin, maiestatea voastră nu e un vecin comod : tînăr, aprins, războinic, regele Franţei poate să dea Olandei lovituri grele, mai ales dacă se apropie de ea.

— Înţeleg perfect, domnule Colbert, şi totul e bine explicat ; dar concluzia, te rog ?

— Înţelepciunea nu lipseşte niciodată hotărîrilor maiestăţii voastre.

— Ce-mi vor spune aceşti ambasadori ?

— Ei vor spune că doresc foarte mult alianţa cu maiestatea voastră, dar aceasta va fi o minciună ; spaniolilor le vor spune că cele trei puteri trebuie să se unească împotriva prosperităţii Angliei, dar şi aceasta va fi o minciună, căci aliata firească a maiestăţii voastre este astăzi Anglia, care are vase, în timp ce maiestatea voastră nu are ; numai Anglia poate stăvili puterea olandezilor în Indii ; Anglia, în sfîrşit, e o ţară monarhică, unde maiestatea voastră are alianţe bazate pe legături de sînge.

— Bine ; şi ce le-ai răspunde dumneata ?

— Le-aş răspunde, sire, cu o moderaţiune fără egal, că Olanda e o ţară pe care regele Franţei nu poate să se bizuie, că simptomele spiritului public, la olandezi, sînt îngrijorătoare pentru maiestatea voastră, că anumite medalii au fost bătute acolo cu devize de-a dreptul jignitoare.

— La adresa mea ? strigă tînărul rege înfuriat.

— Oh, nu, sire, nu ; jignitoare nu e cuvîntul potrivit, şi poate că m-am înşelat. Voiam să spun măgulitoare din caleafară pentru batavi [1].

— Oh, dacă e aşa, puţin importă mîndria batavilor — zise regele, oftînd.

— Maiestatea voastră are de o mie de ori dreptate. Totuşi, nu e niciodată o greşeală politică, regele o ştie mai bine decît mine, de a fi nedrept atunci cînd vrei să obţii o concesie. Maiestatea voastră, plîngîndu-se cu oarecare susceptibilitate de batavi, va apărea în ochii lor mai demnă de luat în seamă.

— Ce este cu acele medalii ? întrebă Ludovic. Căci, dacă voi aduce vorba despre ele, trebuie să ştiu ce spun.

— Credeţi-mă, sire, nici eu nu ştiu mare lucru... O anumită deviză puţin cam semeaţă... Iată sensul, cuvintele n-ar putea adăuga prea mult faptului.

— Bine, voi accentua cuvîntul medalie, şi ei vor înţelege dacă vor voi.

— Oh, vor înţelege ! Maiestatea voastră va mai putea strecura şi cîteva cuvinte despre anumite pamflete care sînt răspîndite în ţara lor.

— Niciodată ! Pamfletele îi murdăresc mai mult pe cei care le scriu decît pe cei împotriva cărora sînt scrise. Domnule Colbert, îţi mulţumesc. Poţi să te retragi.

— Sire...

— La revedere ! Nu uita ora, şi să fii acolo.

— Sire, aştept lista maiestăţii voastre.

— Ai dreptate.

Regele părea abătut ; nu se gîndea cîtuşi de puţin la lista aceea.

Pendula bătu ceasurile unsprezece şi jumătate. Pe chipul Prinţului se putea citi lupta crîncenă dintre dragoste şi mîndrie. Convorbirea politică făcuse ca supărarea lui Ludovic să scadă mult, şi chipul palid, întristat, al domnişoarei de La Vallière îi vorbea imaginaţiei sale un limbaj cu totul diferit decît al medaliilor olandeze sau al pamfletelor batave. Stătu zece minute şi se întrebă dacă trebuie sau nu trebuie să se reîntoarcă la domnişoara de La Vallière ; dar, Colbert stăruind respectuos să primească lista, regele roşi la gîndul că se fră-

[1] Popor germanic care locuia pe teritoriul Olandei în timpul lui Cezar.

mînta din pricina dragostei, cînd afacerile de stat îşi cereau întîietatea. Dictă deci :

— Regina-mamă... regina... DOAMNA... doamna de Motteville... domnişoara de Châtillon, doamna de Navailles. Iar dintre bărbaţi : DOMNUL... domnul prinţ de Condé... domnul de Grammont... domnul de Manicamp... domnul de Saint-Aignan... şi ofiţerii de serviciu.

— Şi miniştrii ? întrebă Colbert.

— Se înţelege de la sine, dimpreună cu secretarii.

— Sire, mă duc să pregătesc totul : ordinele vor fi la adresele respective mîine dimineaţă.

— Spune mai bine că astăzi — replică Ludovic cu tristeţe.

Bătea miezul nopţii. Era ora cînd biata La Vallière se prăpădea de mîhnire şi de durere.

Intră serviciul regelui, pentru a pregăti cele pentru culcare. Regina aştepta de un ceas.

Ludovic trecu la dînsa, cu un suspin ; dar, în timp ce ofta, el se felicita pentru tăria sa. Se aplauda singur că era neclintit în dragoste, ca şi în politică.

XXXVI

AMBASADORII

D'Artagnan aflase aproape în întregime tot ceea ce am povestit noi acum, căci el era prieten cu toţi oamenii de folos ai casei, slujitori îndatoritori, mîndri de a fi bine văzuţi de căpitanul de muşchetari, deoarece căpitanul era o putere ; apoi, în afară de ambiţie, mai era şi mîndria de a însemna ceva pentru un bărbat atît de vrednic cum era d'Artagnan. Muşchetarul căuta să afle astfel în fiecare dimineaţă ceea ce nu putuse să vadă sau să audă în ajun, nefiindu-i posibil să fie în acelaşi timp în toate părţile, în aşa fel că, din cele ce observa singur în fiecare zi şi din cele ce-i spuneau alţii, el făcea un

mănunchi pe care-l dezlega la nevoie, pentru a scoate dintr-însul cutare armă pe care o socotea necesară. În chipul acesta, cei doi ochi ai lui d'Artagnan îl slujeau la fel de binc ca şi cei o sută de ochi ai lui Argus [1]. Secrete politice, secrete de stradă, vorbe scăpate curtenilor la ieşirea din anticameră — d'Artagnan ştia totul şi închidea totul în vastul şi de nepătrunsul mormînt al memoriei sale, alături de secretele regale plătite atît de scump, păstrate cu atîta credinţă. Află, aşadar, despre întrevederea cu Colbert ; află despre întîlnirea dată ambasadorilor pentru dimineaţa aceea ; află că acolo va fi vorba şi despre medalii ; şi, reconstituind convorbirea din cele cîteva cuvinte ce ajunseseră pînă la el, îşi reluă postul în apartamente, pentru a fi prezent în clipa cînd regele se va scula.

Regele se trezi foarte devreme, ceea ce dovedea că şi el, la rîndul lui, dormise destul de prost. Pe la ceasurile şapte, întredeschise uşor uşa. D'Artagnan era la postul lui. Maiestatea sa avea obrazul palid şi părea obosit ; de altfel, nu-şi sfîrşise încă toaleta.

— Cheamă-l pe domnul de Saint-Aignan — zise regele.

De Saint-Aignan se aştepta fără îndoială să fie chemat, căci, în clipa cînd muşchetarul se duse la dînsul, era gata îmbrăcat. De Saint-Aignan se grăbi să se supună şi intră la rege.

Puţin după aceea, regele şi de Saint-Aignan treceau prin curte ; regele mergea înainte. D'Artagnan era la fereastra ce dădea în curte ; nu avu nevoie să se mişte din loc pentru a-l urmări pe rege cu privirea. S-ar fi zis că bănuise de mai înainte unde se va duce regele.

Regele se ducea la domnişoarele de onoare. Asta nu-l miră cîtuşi de puţin pe d'Artagnan. Nu se îndoia, deşi La Vallière nu-i spusese nimic, că maiestatea sa avea de îndreptat unele greşeli.

De Saint-Aignan îl urma ca şi în ajun, mai puţin neliniştit totuşi, mai puţin îngrijorat, deoarece spera că la ceasurile şapte dimineaţa nu se treziseră decît el şi cu regele dintre toţi augustii oaspeţi ai castelului.

[1] În mitologia greacă, monstru cu o sută de ochi — dintre care cincizeci rămîneau întotdeauna deschişi — însărcinat de Iunona s-o păzească pe frumoasa Io, transformată în junincă. Numele e folosit astăzi ca simbol al vigilenţei.

D'Artagnan stătea la fereastra lui, nepăsător şi calm. Ai fi jurat că nu vedea nimic şi că habar n-avea cine erau cei doi căutători de aventuri ce străbăteau curtea învăluiţi în mantiile lor. Şi totuşi, d'Artagnan, avînd aerul că nu se uită de loc la ei, nu-i scăpa nici o clipă din ochi, ba încă, fluierînd acel vechi marş al muşchetarilor de care nu-şi amintea decît în împrejurările mari, ghicea şi chiar măsura mai dinainte furtuna de ţipete şi de mînie ce avea să se dezlănţuie la reîntoarcere.

Într-adevăr, regele, ajungînd la camera domnişoarei de La Vallière şi găsind-o goală, cu patul nedesfăcut, se înspăimîntă şi o chemă pe Montalais. Montalais veni în grabă ; dar uimirea ei fu egală cu aceea a regelui. Tot ce putu să-i spună maiestăţii sale fu că o auzise parcă plîngînd pe La Vallière o bună parte din noapte ; dar, ştiind că maiestatea sa venise la dînsa, nu îndrăznise să întrebe ce s-a petrecut.

— Dar — întrebă regele — unde crezi că s-a putut duce ?

— Sire — răspunse Montalais — Louise e o persoană foarte sentimentală, şi adesea am văzut-o sculîndu-se în zorii zilei şi ducîndu-se în parc ; poate să fie acolo şi în dimineaţa aceasta.

Lucrul i se părea cu putinţă regelui, care coborî numaidecît pentru a porni în căutarea fugarei. D'Artagnan îl văzu reapărînd schimbat la faţă şi vorbindu-i cu însufleţire însoţitorului său. Se îndreptă apoi spre grădini. De Saint-Aignan îl urma gîfîind. D'Artagnan nu se clintea de la fereastră, fluierînd încontinuu, părînd că nu vede nimic şi văzînd totul.

— Aha, aha — murmură el după ce regele dispăru — pasiunea maiestăţii sale e mai puternică decît o credeam ! Face acum, după cît mi se pare, ceea ce n-a făcut pentru domnişoara de Mancini.

Regele se ivi din nou, după un sfert de ceas ; căutase peste tot, era cu răsuflarea tăiată. E de la sine înţeles că nu găsise nimic.

De Saint-Aignan venea după el, făcîndu-şi vînt cu pălăria şi întrebînd, cu o voce sugrumată, pe primii servitori apăruţi, pe toţi cei pe care-i întîlnea în cale dacă ştiau ceva. Pe alee, se întîlni cu Manicamp. Acesta venise de la Fontainebleau făcînd popasuri multe ; pe cînd ceilalţi făcuseră drumul în şase ore, el îl făcuse în douăzeci şi patru.

— N-ai văzut-o cumva pe domnişoara de La Vallière? îl întrebă de Saint-Aignan.

La care Manicamp, totdeauna năuc şi cu gîndurile aiurea, crezînd că e vorba de de Guiche, răspunse:

— Mulţumesc, contele se simte mai bine.

Şi îşi continuă drumul pînă în anticameră, unde îl găsi pe d'Artagnan, căruia îi ceru să-l lămurească ce era cu aerul acela speriat pe care i se păruse că-l avea regele. D'Artagnan îi răspunse că se înşală şi că, dimpotrivă, regele era de-o voioşie nebună.

Între timp, bătură ceasurile opt. La această oră, regele îşi lua, de obicei, gustarea. Era îndătinat, prin codul etichetei, ca regelui să-i fie totdeauna foame la ceasurile opt. Ceru să i se aducă micul dejun pe o măsuţă, în camera de culcare, şi mîncă la repezeală. De Saint-Aignan, de care nu voia să se despartă, îi ţinea de urît. Apoi primi cîteva audienţe militare. În timpul acestor audienţe, îl trimise pe Saint-Aignan să facă cercetări. După aceea, mereu preocupat, mereu neliniştit, pîndind mereu întoarcerea lui de Saint-Aignan, care îşi pusese toţi oamenii pe goană şi alerga el însuşi peste tot, regele se pomeni că a ajuns la ceasurile nouă. La nouă fix, trecu în cabinetul său. Ambasadorii se iviră şi ei la prima bătaie ce vestea ceasurile nouă. Cînd orologiul sună ultima bătaie, apărură reginele şi DOAMNA.

Ambasadorii erau trei din partea Olandei şi doi din a Spaniei. Regele le aruncă o privire scurtă şi salută. În aceeaşi clipă intră pe uşă şi de Saint-Aignan. Intrarea lui era pentru rege mult mai importantă decît aceea a ambasadorilor, oricît de mulţi ar fi fost şi din orice ţară ar fi venit ei. Astfel, înainte de toate, regele îi făcu un semn interogativ lui de Saint-Aignan, la care acesta răspunse printr-o negare cît se poate de limpede. Regele era să-şi piardă tot cumpătul; dar, cum reginele, cei mari şi ambasadorii aveau ochii aţintiţi la el, făcu o sforţare puternică să se stăpînească şi-i pofti pe aceştia din urmă să vorbească. Atunci, unul din membrii deputăţiei spaniole ţinu un lung discurs, în care lăuda foloasele alianţei cu Spania. Regele îl întrerupse, spunîndu-i:

— Domnule, sper că ceea ce e bine pentru Franţa, trebuie să fie foarte bine pentru Spania.

Această frază, dar mai ales tonul tăios cu care fusese rostită, îl făcu pe ambasador să pălească, iar pe cele două

regine să roşească, deoarece, spaniole şi una şi cealaltă, se simţeau rănite, de acest răspuns, în orgoliul lor de înrudire şi de naţionalitate.

Ambasadorul olandez luă cuvîntul la rîndul lui şi se plînse de suspiciunile pe care regele le arăta faţă de guvernul ţării sale. Regele îl întrerupse :

— Domnule — zise el — e ciudat că dumneata vii să te plîngi cînd eu sînt acela care aş avea motive să mă plîng ; şi totuşi, după cum vezi, n-o fac.

— Să vă plîngeţi, sire ? întrebă olandezul. Dar pentru care jignire ?

Regele zîmbi cu amărăciune.

— Mă învinovăţeşti cumva, domnule — zise el — că am suspiciuni faţă de un guvern care îngăduie şi încurajează ofensele publice ?

— Sire !...

— Trebuie să-ţi spun — reluă regele, iritîndu-se mai mult de amărăciunile lui personale decît de chestiunile politice — trebuie să-ţi spun că Olanda e o ţară unde îşi găsesc adăpost cei ce mă urăsc şi mai ales cei ce mă defăimează.

— Oh, sire !...

— Ah, vrei dovezi, nu-i aşa ? Ei bine, îţi pot aduce cu uşurinţă dovezi. De unde pornesc acele pamflete necuviincioase care mă înfăţişează ca pe un monarh lipsit de glorie şi de autoritate ? Tiparniţele dumneavoastră gem de astfel de lucruri. Dacă ar fi aici secretarii mei, ţi-aş cita titlurile lucrărilor, dimpreună cu numele celor ce le tipăresc.

— Sire — răspunse ambasadorul — un pamflet nu poate fi opera unei naţiuni. E drept oare ca un rege atît de mare, cum este maiestatea voastră, să facă răspunzător un întreg popor pentru nelegiuirile unor ticăloşi care n-au ce mînca ?

— Fie, să zicem că ai dreptate, domnule. Dar cînd monetăria din Amsterdam bate medalii în defavoarea mea, şi asta e o nelegiuire a cîtorva ticăloşi ?

— Medalii ? se bîlbîi ambasadorul.

— Medalii, da ! repetă regele privind către Colbert.

— Rog pe maiestatea voastră — cuteză olandezul — să fie sigură că...

Regele se uita mereu la Colbert ; dar Colbert avea aerul că nu înţelege nimic şi tăcea, în ciuda imboldurilor regelui.

Atunci d'Artagnan se apropie şi, scoţînd din buzunar o medalie pe care o puse în palma regelui, zise :

— Iată medalia pe care o cere maiestatea voastră.

Regele o luă. Atunci, el putu să vadă, cu ochiul acela care, de cînd era stăpîn, nu făcea decît să domine, atunci el putu să vadă, spunem, o imagine batjocoritoare, reprezentînd Olanda care, întocmai ca Iosua [1], oprea soarele din mers, cu această legendă : *„In conspectu meo, stetit sol"*.

— În faţa mea, soarele s-a oprit ! strigă regele furios. Ah, cred că nu veţi mai tăgădui acum.

— Iar soarele — zise d'Artagnan — e acesta.

Şi arătă, pe toţi pereţii cabinetului, emblema multiplicată şi strălucitoare, ce-şi arunca pretutindeni superba sa deviză : *„Nec pluribus impar"* [2].

Mînia lui Ludovic, sporită prin răscolirile durerii lui personale, nici nu avea nevoie de acest impuls pentru a întrece orice măsură. În ochii lui se vedea licărind dorinţa vie de a căuta o ceartă, ce era gata să izbucnească. O privire a lui Colbert zăgăzui furtuna.

Ambasadorul încercă să ceară scuze. El spuse că vanitatea popoarelor nu duce la urmări grave ; că Olanda, chiar cu micile ei puteri, era mîndră de a-şi fi păstrat rangul de mare naţiune, fie şi în faţa unor regi puternici, şi dacă oarecare înfumurare i-a ameţit pe compatrioţii lui, regele e rugat să ierte această rătăcire.

Regele părea că cere o povaţă. Privi spre Colbert, care rămase însă nemişcat. Privi apoi spre d'Artagnan. Acesta dădu din umeri. Acest gest fu ca un stăvilar ridicat prin care se dezlănţui furia regelui, ţinută prea mult timp în frîu.

Nimeni neştiind unde putea să ducă această furie, toţi păstrară o tăcere posomorîtă. Al doilea ambasador se folosi de acest moment pentru a începe şi el să ceară scuze.

În timp ce ambasadorul vorbea şi în timp ce regele, recăzut încetul cu încetul în mîhnirea lui de ordin personal, asculta acest glas plin de tulburare, aşa cum un om îngîndurat ascultă vuietul unei cascade, d'Artagnan, care-l avea

[1] Personaj biblic care, se spune, a oprit soarele în loc, pentru a obţine victoria în războiul dus cu regele Ierusalimului.

[2] Ludovic al XIV-lea, supranumit şi Regele Soare, avea ca emblemă un soare, cu deviza aceasta, în limba latină, însemnînd : „Fără egal nici chiar printre sori".

la stînga lui pe Saint-Aignan, se apropie de el şi, cu o voce bine măsurată, ca să poată fi auzită de rege, zise :

— Ai aflat vestea, conte ?

— Ce veste ? întrebă Saint-Aignan.

— Întîmplarea cu La Vallière.

Regele tresări şi făcu, fără să vrea, un pas spre cei doi oameni, care vorbeau între ei.

— Şi ce s-a întîmplat cu La Vallière ? întrebă iarăşi de Saint-Aignan pe un ton ce se poate lesne închipui.

— Eh, biata copilă ! zise d'Artagnan. S-a dus la mănăstire.

— La mănăstire ? exclamă de Saint-Aignan.

— La mănăstire ? exclamă şi regele în mijlocul discursului pe care şi-l continua ambasadorul.

Apoi, sub imperiul etichetei, se stăpîni, dar trăgînd cu urechea mai departe.

— La ce mănăstire ? întrebă de Saint-Aignan.

— La carmelitele de la Chaillot.

— Carmelitele de la Chaillot ! De unde naiba ştii asta ?

— Chiar din gura ei.

— Ai văzut-o dumneata ?

— Eu am condus-o pînă acolo.

Regele nu pierdu nici un cuvînt ; fierbea în sinea lui şi începu să se piardă cu firea.

— Dar de ce-a fugit ? mai întrebă de Saint-Aignan.

— Fiindcă sărmana copilă a fost gonită ieri de la curte — răspunse d'Artagnan.

Nu termină bine această frază, că regele făcu un gest autoritar.

— Destul, domnule ! i se adresă el ambasadorului. Destul ! Pe urmă, înaintînd către căpitan. Cine spune — strigă el — că La Vallière s-a dus la mănăstire ?

— Domnul d'Artagnan — rosti favoritul.

— Şi e adevărat ceea ce spui ? zise regele întorcîndu-se spre muşchetar.

— Adevărat ca adevărul însuşi.

Regele strînse din pumni şi se făcu alb la faţă.

— Dar parcă ai mai adăugat ceva, domnule d'Artagnan — zise el.

— Nu mai ştiu ce anume, sire.

— Ai adăugat că domnişoara de La Vallière a fost alungată de la curte.

— Da, sire.

— Şi e adevărat şi acest lucru ?

— Informaţi-vă, sire.

— La cine ?

— Oh ! făcu d'Artagnan ca omul ce-ar vrea să arate că nu poate spune mai mult.

Regele sări deodată, lăsînd baltă pe ambasadori, pe miniştri, pe curteni, pe politicieni. Regina-mamă se ridică în picioare : ea auzise totul, sau, ceea ce nu auzise, ghicise. DOAMNA, răpusă de mînie şi spaimă, încercă să se ridice şi ea, ca şi regina-mamă, dar recăzu pe fotoliul care, din pricina prăbuşirii Prinţesei, alunecă înapoi.

— Domnilor — grăi regele — audienţa e sfîrşită : voi face cunoscut răspunsul meu, sau mai bine zis voinţa mea, atît Spaniei, cît şi Olandei.

Şi, cu un gest impunător, le arătă ambasadorilor că puteau să plece.

— Ia seama, fiul meu — îi şopti regina-mamă cu indignare — ia seama, mi se pare că nu te mai poţi stăpîni.

— Ah, doamnă — răcni tînărul leu cu un gest ce stîrnea groaza — dacă nu sînt stăpîn pe mine, voi fi, te încredinţez, pe cei care mă calcă în picioare ! Vino cu mine, domnule d'Artagnan, vino !

Şi părăsi sala, făcîndu-i pe ceilalţi să încremenească de uimire şi de spaimă.

Regele coborî scara şi se pregăti să străbată curtea palatului.

— Sire — spuse d'Artagnan — maiestatea voastră a greşit drumul.

— Nu, mă duc la grajduri.

— Nu e nevoie, sire ; am caii pregătiţi pentru maiestatea voastră.

Regele nu-i răspunse slujitorului său decît printr-o privire, dar această privire făgăduia mai mult decît ar fi îndrăznit să spere trei de-alde d'Artagnan la un loc.

CHAILLOT

Cu toate că nimeni nu-i chemase, Manicamp şi Malicorne îl urmară pe rege şi pe d'Artagnan. Erau doi oameni foarte inteligenţi; atît însă că Malicorne sosea adesea prea devreme, din ambiţie, iar Manicamp sosea adesea prea tîrziu, din lene. De astă dată ajunseră amîndoi la timp.

Cinci cai erau gata de plecare. Doi fură luaţi de rege şi d'Artagnan; doi de Manicamp şi Malicorne. Un paj de la grajduri încălecă pe al cincilea. Toată cavalcada porni în galop.

D'Artagnan alesese într-adevăr bine caii; erau adevăraţi fugari pentru îndrăgostiţii nerăbdători — caii nu fugeau, zburau.

După zece minute de la plecare, cavalcada, sub forma unui vîrtej de praf, ajunse la Chaillot. Regele sări literalmente din şa. Dar, oricît de repede ar fi făcut această mişcare, el îl găsi pe d'Artagnan la picioarele calului său. Ludovic îi adresă lui d'Artagnan un zîmbet de mulţumire şi aruncă frîul în braţele pajului. Apoi intră cu un pas grăbit în vestibul şi, împingînd uşa cu putere, pătrunse în vorbitor.

Manicamp, Malicorne şi pajul rămaseră afară; d'Artagnan îşi urmă stăpînul.

De cum păşi în vorbitor, primul lucru ce-l izbi pe rege fu s-o vadă pe Louise nu în genunchi, ci culcată la picioarele unui mare crucifix de piatră. Tînăra fată era întinsă pe lespedea umedă, abia zărindu-se în umbra acestei săli în care lumina nu pătrundea decît printr-o fereastră îngustă, zăbrelită şi năpădită de plante agăţătoare. Era singură, neînsufleţită, rece ca piatra deasupra căreia îşi odihnea trupul obosit.

Văzînd-o astfel, regele o crezu moartă şi scoase un strigăt îngrozitor, ce-l făcu pe d'Artagnan să alerge la el. Regele îşi trecuse un braţ pe sub mijlocul tinerei fete. D'Artagnan îi ajută regelui s-o ridice pe biata femeie, ce părea

atinsă de suflarea morții. Regele o luă atunci în brațe și-i încălzi mîinile și tîmplele înghețate cu sărutările lui.

D'Artagnan se agăță de frînghia clopotului din turn. Surorile carmelite dădură buzna din toate părțile. Cucernicele călugărițe începură să scoată țipete de indignare la vederea acestor bărbați care țineau în brațele lor o femeie.

Stareța sosi și ea îndată. Dar, femeie mai de lume decît toate femeile de la curte, în pofida austerității ei, de la prima aruncătură de privire îl recunoscu pe rege după respectul ce i-l arătau însoțitorii lui, ca și după aerul de stăpîn prin care domina întreaga asistență. Văzîndu-l pe rege, ea se retrase în chilia sa ; acesta era un mijloc de a nu-și păta demnitatea personală. Trimise în schimb, prin cîteva maici, tot felul de leacuri, ape de-ale reginei Ungariei, melisă etc. etc., poruncind în același timp ca toate ușile să fie închise. Era și timpul : durerea regelui devenise gălăgioasă și deznădăjduită.

Regele părea hotărît să trimită după medicul său, cînd La Vallière își reveni în simțiri. Deschizînd ochii, cel dintîi lucru pe care-l văzu fu regele la picioarele ei. Fără îndoială că nu-l recunoscu, deoarece scoase un oftat dureros. Ludovic o învăluia într-o privire nepotolită. În sfîrșit, ochii ei rătăciți se opriră asupra regelui. Acum îl recunoscu și făcu un efort să se desprindă din brațele lui.

— Cum — murmură ea — jertfa nu s-a împlinit încă ?

— Oh, nu, nu — strigă regele — și nici nu se va împlini, ți-o jur !

Fata se ridică, slabă și zdrobită cum era.

— Dar trebuie — rosti ea — trebuie, nu mă mai opriți.

— Să te las să te jertfești, eu ? strigă Ludovic. Niciodată ! Niciodată !

— Bun ! murmură d'Artagnan. E timpul să plecăm. De vreme ce-au început să vorbească, să ne astupăm urechile.

D'Artagnan ieși ; cei doi îndrăgostiți rămaseră singuri.

— Sire — adăugă La Vallière — nici un cuvînt mai mult, vă rog. Nu zădărniciți singurul viitor în care mai sper, adică mîntuirea mea ; și nici pe al vostru, adică gloria voastră, pentru un capriciu.

— Un capriciu ? strigă regele.

— Oh, acum, sire — zise La Vallière — acum văd limpede în inima voastră.

— Dumneata, Louise ?

— Oh, da, eu !

— Explică-te !

— O pornire de neînțeles, nechibzuită, poate să vă pară pentru un moment o scuză întemeiată ; dar maiestatea voastră are îndatoririle sale care nu se pot împăca, sire, cu dragostea pentru o biată fată. Uitați-mă.

— Eu, să te uit ?

— Ați și făcut-o.

— Mai degrabă mor !

— Sire, o puteți iubi pe aceea la a cărei moarte ați consimțit cu atîta cruzime în noaptea aceasta ?

— Ce vrei să spui ? Haide, fii limpede.

— Mi-ați cerut ieri dimineață, spuneți, să vă iubesc ? Și ce mi-ați făgăduit în schimb ? Că nu va trece niciodată miezul nopții fără a-mi aduce o împăcare, atunci cînd vă veți fi supărat pe mine.

— Oh, iartă-mă, iartă-mă, Louise ! Eram nebun de gelozie !

— Sire, gelozia e un simțămînt rău, care renaște ca neghina tăiată din rădăcină. Veți fi mereu gelos și veți sfîrși prin a mă ucide. Aveți milă și lăsați-mă să mor.

— Încă un cuvînt ca acesta, domnișoară, și mă vei vedea sfîrșindu-mă la picioarele dumitale.

— Nu, nu, sire, eu știu mai bine cît prețuiesc. Credeți-mă, și nu vă pierdeți înșivă pentru o biată nenorocită pe care toată lumea o disprețuiește.

— Oh, numește-i pe aceia pe care-i acuzi, numește-i !

— Nu am să mă plîng împotriva nimănui, sire ; nu mă acuz decît pe mine. Adio, sire ! Vă faceți rău singur vorbindu-mi astfel.

— Ia seama, Louise ! Vorbindu-mi în felul acesta, mă aduci la deznădejde. Ia seama !

— Oh, sire ! Sire ! Lăsați-mă lîngă Dumnezeu, vă rog !

— Te voi smulge chiar din brațele lui Dumnezeu !

— Dar, mai întîi — strigă sărmana copilă — smulgeți-mă din ghearele acestor dușmani cruzi care vor să-mi distrugă viața și cinstea. Dacă aveți atîta tărie să mă iubiți, aveți și atîta putere ca să mă apărați ! Dar nu, aceea pe care spuneți că o iubiți e batjocorită, umilită, alungată !

Şi buna copilă, silită de durerea ei să acuze, îşi frîngea braţele plîngînd cu hohote.

— Ai fost alungată ! strigă regele. Iată pentru a doua oară că aud acest cuvînt.

— Într-un mod josnic, sire. Vedeţi bine, n-am alt ajutor decît pe Dumnezeu, altă mîngîiere decît rugăciunile, alt adăpost decît mănăstirea.

— Vei avea palatul meu, vei avea curtea mea. Oh, nu te teme de nimic, Louise ! Aceia, sau mai bine zis acelea care te-au alungat ieri, vor tremura mîine în faţa dumitale. Ce spun, mîine ? Chiar în dimineaţa asta am răcnit, am ameninţat. Aş putea dezlănţui trăsnetul pe care-l stăpînesc încă. Louise ! Louise, vei fi crud răzbunată ! Lacrimi de sînge vor răsplăti lacrimile dumitale. Numeşte-i numai pe cei ce-ţi doresc răul.

— Niciodată ! Niciodată !

— Atunci cum vrei să lovesc ?

— Sire, cei care ar trebui loviţi vor face să vi se clatine braţul.

— Oh, nu mă cunoşti de loc ! strigă regele mînios. Decît să mi se clatine braţul, mai curînd voi da foc regatului meu şi-mi voi blestema familia. Da, îmi voi strivi chiar şi acest braţ, dacă el nu va fi în stare să doboare pe aceia care o duşmănesc pe cea mai dulce dintre făpturi.

Şi, într-adevăr, rostind aceste cuvinte, Ludovic izbi furios cu pumnul în lemnăria de stejar a peretului, ce scoase un sunet lugubru.

La Vallière se îngrozi. Mînia acestui tînăr atotputernic avea ceva impunător şi sinistru, deoarece, ca şi furia furtunii, putea să fie ucigătoare. Ea, a cărei durere credea că nu are seamăn, fu învinsă de această durere ce se manifesta prin violenţă şi ameninţări.

— Sire — zise ea — vă rog, pentru cea din urmă oară, lăsaţi-mă singură. Liniştea acestui refugiu mi-a dat întărire ; mă simt mai liniştită sub oblăduirea lui Dumnezeu. Dumnezeu e un ocrotitor în faţa căruia se spulberă toate măruntele răutăţi omeneşti. Sire, încă o dată, lăsaţi-mă în paza lui Dumnezeu.

— Atunci — strigă Ludovic — spune deschis că nu m-ai iubit niciodată, spune că umilinţa mea, spune că remuşcările mele îţi mîngîie orgoliul, dar că puţin îţi pasă

de durerea mea. Spune că regele Franței nu e pentru dumneata un îndrăgostit a cărui iubire ar putea să-ți aducă fericirea, ci un despot al cărui capriciu a zdrobit în inima dumitale pînă și ultima fibră a simțirii. Nu spune că îl cauți pe Dumnezeu, spune că fugi de rege. Nu, Dumnezeu nu privește cu ochi buni hotărîrile nestrămutate ; Dumnezeu admite pocăința și remușcările ; el iartă, el îngăduie iubirea.

Louise era străbătură de o durere sfîșietoare auzind aceste cuvinte ce-o frigeau ca jarul pînă în cele mai adînci fibre.

— Dar n-ați auzit ce-am spus ? întrebă ea.

— Ce ?

— N-ați auzit că sînt alungată, disprețuită, batjocorită ?

— Te voi face cea mai respectată, cea mai adorată, cea mai invidiată femeie de la curtea mea.

— Dovediți-mi că n-ați încetat de a mă iubi.

— Cum să ți-o dovedesc ?

— Plecați și lăsați-mă.

— Ți-o voi dovedi nemaipărăsindu-te niciodată.

— Dar credeți că eu voi îngădui asta, sire ? Credeți că vă voi lăsa să declarați război împotriva întregii voastre familii ? Credeți că vă voi lăsa să vă smulgeți, pentru mine, de lîngă mamă, soție și soră ?

— Ah, le-ai numit, în sfîrșit ! Așadar, ele sînt acelea care au făcut răul ? Pe Dumnezeul atotputernic, le voi pedepsi !

— Iar eu iată pentru ce mă tem de viitor, iată pentru ce nu voiesc să primesc nimic, iată pentru ce nu doresc să fiu răzbunată. Destule lacrimi, pentru Dumnezeu, destule dureri, destulă amărăciune ! Oh, niciodată nu voi mai stîrni alte amărăciuni, alte dureri, alte lacrimi, oricine ar fi să fie. Am gemut prea mult, am plîns prea mult, am suferit prea mult !

— Dar lacrimile mele, durerile, amărăciunile mele, acestea nu înseamnă nimic pentru dumneata ?

— Nu-mi vorbiți astfel, sire, în numele cerului ! În numele cerului, nu-mi vorbiți astfel ! Am nevoie de întregul meu curaj pentru a duce jertfa pînă la capăt.

— Louise ! Louise, te conjur ! Hotărăște, poruncește, răzbună-te sau iartă. Dar nu mă părăsi !

— Ah, trebuie să ne despărțim, sire.

— Dar nu mă iubești de loc ?

— Oh ! Numai Dumnezeu știe asta !

— Minciună ! Minciună !

— Dacă nu v-aș iubi, sire, v-aș lăsa mînă liberă să mă răzbunați ; aș primi, în schimbul ocărilor ce mi s-au adus, acest dulce triumf al orgoliului pe care mi-l propuneți. Vedeți însă că nu vreau dulcea răsplată a iubirii voastre, a iubirii voastre care e viața mea totuși, deoarece am vrut să mor, crezînd că nu mă mai iubiți.

— Ei bine, da, da, acum știu, acum recunosc : ești cea mai sfîntă, cea mai venerabilă dintre femei. Nici una nu e mai vrednică decît dumneata, nu numai de iubirea și de respectul meu, dar de iubirea și respectul tuturor. De aceea, nici una nu va fi iubită ca dumneata, Louise, nici una nu va avea asupra mea puterea pe care o ai dumneata. Da, ți-o jur, aș zdrobi în această clipă lumea, ca pe un pahar de sticlă, dacă lumea mi-ar sta împotrivă. Îmi poruncești să mă potolesc, să iert ? Fie, mă voi potoli. Vrei să domnesc prin blîndețe și îngăduință ? Voi fi blînd și îngăduitor. Dictează-mi cum să mă port, mă voi supune !

— Ah, Dumnezeule, dar ce sînt eu, o biată copilă, pentru a-i dicta o silabă măcar unui rege ca maiestatea voastră ?

— Ești viața și sufletul meu ! Doar nu sufletul conduce trupul ?

— Oh, mă iubiți prin urmare, scumpul meu sire ?

— În genunchi, cu brațele ridicate spre dumneata, din toate puterile pe care Dumnezeu le-a sădit în mine ! Te iubesc atît de mult, încît aș fi gata să-mi dau viața cu zîmbetul pe buze, dacă mi-ai cere asta !

— Mă iubiți ?

— Oh, da !

— Atunci nu mai am nimic de dorit pe această lume... Dați-mi mîna, sire, și să ne spunem adio ! Am cunoscut în viață întreaga fericire ce-mi putea fi hărăzită.

— Oh, nu, nu, spune că viața ta abia începe ! Fericirea ta nu e ieri, e astăzi, e mîine, e totdeauna ! Al tău e viitorul ! Al tău e tot ce e al meu ! Nu mai vorbi de despărțire, izgonește-ți din minte aceste gînduri negre. Iubirea e Dumnezeul nostru, e ceea ce le trebuie sufletelor

noastre. Tu vei trăi pentru mine, după cum eu voi trăi pentru tine!

Şi prosternîndu-se în faţa ei, îi sărută genunchii cu o inexprimabilă pornire de bucurie şi recunoştinţă.

— Oh, sire, sire, totul este un vis.

— Pentru ce un vis?

— Fiindcă nu mă mai pot reîntoarce la curte. Surghiunită, cum să vă mai revăd? Nu e mai bine să rămîn la mănăstire, pentru a păstra aici, în balsamul iubirii voastre, ultimele tresăriri ale inimii voastre şi ultima voastră mărturie?

— Surghiunită, dumneata? strigă Ludovic al XIV-lea. Dar cine surghiuneşte, cînd eu vreau reîntoarcerea?

— Oh, sire, cineva care domneşte mai presus de regi: lumea de la curte şi părerile ei. Gîndiţi-vă, nu veţi putea iubi o femeie care a fost alungată; aceea pe care mama voastră a întinat-o cu o bănuială, aceea pe care sora voastră a rănit-o cu o pedeapsă, aceea nu e vrednică de maiestatea voastră.

— Nu e vrednică de mine aceea care îmi aparţine?

— Da, acesta e adevărul, sire; din moment ce vă aparţine, iubita voastră a devenit o nevrednică.

— Ah, ai dreptate, Louise, şi toate gingăşiile sînt în sufletul dumitale. Ei bine, nu vei fi surghiunită.

— Oh, se vede bine că n-aţi auzit-o pe DOAMNA!

— Mă voi sfătui cu mama.

— Oh, dacă aţi fi văzut-o pe mama voastră!

— Şi ea? Sărmană Louise! Aşadar, toată lumea e împotriva dumitale?

— Da, da, sărmană Louise, care se şi încovoiase sub biciuirea furtunii cînd aţi venit aici, cînd maiestatea voastră a desăvîrşit zdrobirea.

— Oh, iartă-mă!

— Deci n-o veţi îndupleca nici pe una, nici pe cealaltă; credeţi-mă, răul e fără leac, deoarece nu vă voi lăsa niciodată să faceţi apel la violenţă sau la putere.

— Ei bine, Louise, pentru a-ţi dovedi cît de mult te iubesc, voi săvîrşi un lucru: mă voi duce la DOAMNA.

— Voi, sire?

— Îi voi cere să-şi schimbe sentinţa; o voi sili chiar.

— O veţi sili? O, nu, nu!

— Ai dreptate. Atunci o voi îndupleca.

Louise dădu din cap.

— Mă voi ruga, dacă va fi nevoie — zise Ludovic. Vei crede în dragostea mea, după aceea?

Louise își ridică fața.

— Oh, niciodată, pentru mine, niciodată să nu vă umiliți! Lăsați-mă mai bine să mor.

Ludovic căzu pe gînduri; trăsăturile lui se întunecară.

— Voi iubi atît cît ai iubit și dumneata — zise el. Voi suferi atît cît ai suferit și dumneata; aceasta va fi ispășirea mea în ochii dumitale. Haide, domnișoară, să lăsăm la o parte aceste meschine zîzanii. Să fim mari ca durerea noastră, să fim tari ca iubirea noastră! Și, rostind aceste cuvinte, o cuprinse în brațe și o încercui cu mîinile lui. Singura mea bucurie, viața mea, urmează-mă — zise el.

La Vallière făcu un ultim efort, în care își concentră nu toată voința sa, căci nu mai era stăpînă pe voința ei, ci toate puterile sale.

— Nu! răspunse ea cu glas stins. Nu, nu, aș muri de rușine!

— Nu, te vei reîntoarce ca o regină. Nimeni nu știe că ai plecat... Singur d'Artagnan...

— M-a trădat deci, și el?

— Cum asta?

— Jurase...

— Jurasem să nu-i spun nimic regelui — zise d'Artagnan vîrîndu-și capul pe ușa întredeschisă. Și mi-am ținut cuvîntul. I-am vorbit domnului de Saint-Aignan; nu e vina mea dacă regele a auzit, nu-i așa, sire?

— E adevărat, iartă-l — zise regele.

La Vallière zîmbi și-i întinse mușchetarului mîna ei albă și plăpîndă.

— Domnule d'Artagnan — zise regele fericit — caută o trăsură pentru domnișoara.

— Sire — răspunse căpitanul — trăsura așteaptă.

— Oh, iată o adevărată pildă de slujitor! exclamă regele.

„Era și timpul s-o recunoști" — murmură d'Artagnan, măgulit, oricum, de această laudă.

La Vallière era învinsă; după cîteva șovăiri, ea se lăsă, fără să se mai împotrivească, în voia regesculuí ei iubit.

Dar, la uşa vorbitorului, se smulse de la braţul regelui şi se întoarse la crucifixul de piatră, pe care-l sărută, spunînd :

— Doamne, tu m-ai chemat ; Doamne, tu m-ai îndepărtat de la tine. Dar bunătatea ta e nemărginită. De aceea, cînd mă voi reîntoarce aici, uită că am plecat ; căci, dacă mă voi reîntoarce, n-am să te mai părăsesc niciodată.

Regele lăsă să-i scape un suspin. D'Artagnan îşi şterse o lacrimă.

Ludovic o conduse pe tînăra femeie pînă la trăsură, o ajută să se urce înăuntru şi-l aşeză pe d'Artagnan alături de ea. Iar el, sărind în şa, porni în galop spre Palatul Regal, unde, de îndată ce ajunse, trimise să i se dea de veste DOAMNEI că doreşte să-i acorde o scurtă audienţă.

XXXVIII

LA DOAMNA

După felul cum regele îi părăsise pe ambasadori, cei mai puţin iniţiaţi credeau că va urma un război. Ambasadorii înşişi, neinstruiţi asupra cronicii intime a regelui, socoteau că li se adresa lor această frază devenită celebră : „Dacă nu sînt stăpîn pe mine, voi fi faţă de cei care mă calcă în picioare".

Din fericire pentru destinele Franţei şi ale Olandei, Colbert ieşise după ei şi le dăduse cîteva explicaţii ; în schimb, reginele şi DOAMNA, ştiind foarte bine tot ce se petrece în jurul lor, auzind această frază plină de ameninţări, plecaseră din sală îngrijorate şi stăpînite de ciudă. DOAMNA mai ales, simţind că mînia regelui se va abate asupra ei, şi cum era ambiţioasă şi mîndră din cale-afară, în loc să se ducă să ceară ajutorul reginei-mame, se retrase la dînsa, dar dacă nu fără nelinişte, cel puţin fără gîndul

de a ocoli lupta. Din timp în timp, Ana de Austria trimitea mesageri pentru a se informa dacă regele se reîntorsese.

Tăcerea ce domnea în palat în legătură cu această afacere a dispariţiei Louisei era, pentru cei care cunoşteau firea trufaşă şi mînioasă a regelui, prevestirea unui mare şir de nenorociri. Dar DOAMNA, înfruntînd cu tărie toate aceste zvonuri, se închise în apartamentul ei, o chemă pe Montalais şi, cu glasul cel mai puţin tulburat, o puse pe această fată să-i povestească tot ce s-a întîmplat. În clipa cînd guraliva Montalais îşi încheia relatarea ei cu tot felul de precauţii oratorice şi cu recomandarea către toleranţă, adresată DOAMNEI, sub beneficiul reciprocităţii, domnul Malicorne se ivi la Prinţesă pentru a-i cere acesteia o audienţă.

Vrednicul prieten al domnişoarei de Montalais purta pe chip toate semnele tulburării celei mai vii. Era cu neputinţă să se înşele : întrevederea cerută de rege trebuia să fie unul dintre cele mai interesante capitole ale acestei poveşti de inimă a regilor şi oamenilor.

DOAMNA fu, într-adevăr, tulburată de această grabă a cumnatului ei ; nu-l aştepta aşa de repede ; nu se aştepta, mai ales, la o intervenţie directă a lui Ludovic. Or, femeile, care duc atît de bine războiul pe ascuns, sînt totdeauna mai puţin îndemînatice şi mai puţin tari cînd e vorba să privească o luptă în faţă.

DOAMNA, am mai spus, nu era dintre acelea care dau înapoi, ea avea cusurul sau calitatea contrară. Ducea prea departe vitejia ; de aceea, această veste primită de la rege, prin Malicorne, avu asupra ei efectul unei trîmbiţe care sună începutul bătăliei. Ridică deci, cu mîndrie, mănuşa.

Cinci minute mai tîrziu, regele urca scara. Era roşu încă la faţă, după goana calului. Costumul lui prăfuit şi mototolit contrasta cu toaleta atît de îngrijită şi atît de elegantă a DOAMNEI, care, şi ea, pălise sub roşul de pe obraji.

Ludovic nu făcu nici o introducere ; se aşeză. Montalais dispăru. DOAMNA se aşeză şi ea în faţa regelui.

— Sora mea — zise Ludovic — ştii că domnişoara de La Vallière a fugit azi-noapte de la ea şi că s-a dus să-şi poarte durerea, deznădejdea, într-o mănăstire ?

Rostind aceste cuvinte, glasul regelui era ciudat de mişcat.

— Aflu aceasta de la maiestatea voastră — răspunse Prinţesa.

— Aş fi crezut că ai aflat azi-dimineaţă, în timpul recepţiei ambasadorilor — zise regele.

— După tulburarea voastră, da, sire, am bănuit că s-a întîmplat ceva neobişnuit, dar fără să ghicesc ce anume.

Regele, care era sincer şi mergea de-a dreptul la ţintă, adăugă :

— Sora mea, pentru ce-ai alungat-o pe domnişoara de La Vallière ?

— Pentru că serviciul ei îmi displăcea — răspunse sec DOAMNA.

Regele se făcu stacojiu şi în ochii lui pîlpîi o flacără pe care cutezanţa DOAMNEI numai cu greu o înfrunta. El se stăpîni, totuşi, şi continuă :

— Trebuie să existe un motiv foarte întemeiat, sora mea, pentru ca o femeie bună ca dumneata să izgonească şi să dezonoreze nu numai o tînără fată, dar întreaga ei familie. Ştii prea bine că oraşul are ochii aţintiţi asupra purtării femeilor de la curte. A alunga o domnişoară de onoare înseamnă să-i arunci pe umeri o crimă, o mare greşeală în orice caz. Care este crima, care este greşeala domnişoarei de La Vallière ?

— Deoarece vă faceţi protectorul domnişoarei de La Vallière — răspunse cu răceală DOAMNA — am să vă dau explicaţiile pe care sînt îndreptăţită să nu le dau nimănui.

— Nici chiar regelui ? strigă Ludovic înarmîndu-se cu un gest de mînie.

— M-aţi numit sora voastră — replică DOAMNA — şi sînt la mine acasă.

— Asta n-are nici o importanţă ! zise tînărul monarh ruşinat de a se fi lăsat tîrît de furie. Nu poţi spune, doamnă, şi nimeni nu poate spune în acest regat că are dreptul să nu se explice în faţa mea.

— Dacă priviţi astfel lucrurile — zise DOAMNA cu o sumbră mînie — nu-mi rămîne decît să mă închin în faţa maiestăţii voastre şi să tac.

— Nu, să nu folosim fraze cu două înţelesuri.

— Protecţia pe i-o arătaţi domnişoarei de La Vallière îmi impune respectul.

— Să nu folosim fraze cu două înţelesuri, am spus; ştii prea bine că eu, ca şef al nobilimii din Franţa, sînt dator să dau socoteală tuturor de onoarea familiilor. Dumneata, alungînd-o pe domnişoara de La Vallière sau pe oricare alta...

Ridicare din umeri din partea DOAMNEI.

— Sau pe oricare alta, repet — continuă regele — şi, întrucît o dezonorezi pe această fată procedînd astfel, îţi cer o explicaţie pentru a confirma sau a combate această măsură.

— Să combateţi această măsură? strigă DOAMNA cu semeţie. Cum? Cînd eu alung din casa mea pe una din slujitoarele mele, mi-aţi putea porunci să o primesc înapoi?

Regele tăcu.

— Asta n-ar fi un exces de putere, sire, ar fi o necuviinţă.

— Doamnă!

— Oh, m-aş revolta, ca femeie, împotriva unui abuz ce trece peste orice demnitate; altfel n-aş mai fi o Prinţesă din sîngele vostru, o fiică de rege; aş fi cea din urmă dintre creaturi, aş fi mai înjosită decît slujnica alungată.

Regele zvîcni de furie.

— În pieptul dumitale nu bate o inimă! strigă el. Dacă te porţi astfel cu mine, atunci dă-mi voie să mă port şi eu cu aceeaşi asprime.

Uneori, un glonţ rătăcit cade ca din senin într-o bătălie. Această frază, pe care regele n-o rostise cu vreo intenţie, o lovi pe DOAMNA şi o zdruncină o clipă; putea să se aştepte, într-o zi sau alta, la represalii.

— În sfîrşit, sire — zise ea — explicaţi-vă.

— Te întreb, doamnă, cu ce ţi-a greşit domnişoara de La Vallière?

— E cea mai şireată urzitoare de intrigi din cîte cunosc; a făcut să se bată între ei doi prieteni; a ajuns să se vorbească despre ea în termeni atît de ruşinoşi, încît toată curtea încruntă din sprîncene numai oînd i se rosteşte numele.

— Ea? Ea? strigă regele.

— Sub această înfăţişare atît de blîndă şi atît de ipocrită — continuă DOAMNA — ascunde un spirit plin de viclenie şi răutate.

— Ea?

— Voi vă puteţi înşela, sire, dar eu o cunosc: e în stare să stîrnească ura între cele mai apropiate rude şi cei mai buni prieteni. Vedeţi bine că seamănă vrajba chiar între noi doi.

— Te contrazic... — zise regele.

— Sire, luaţi seama un lucru: noi trăiam în cea mai bună înţelegere, şi, prin spusele ei, prin plîngerile ei pline de prefăcătorie, a aţîţat pe maiestatea voastră împotriva mea.

— Jur — începu atunci regele — că niciodată o vorbă urîtă n-a ieşit de pe buzele ei; jur că chiar în clipele cînd eram mai furios, ea nu m-a lăsat să ameninţ pe nimeni; jur că dumneata nu ai o prietenă mai devotată şi mai respectuoasă.

— Prietenă? rosti DOAMNA cu o expresie de dispreţ suprem.

— Ia aminte, doamnă — spuse regele — uiţi că dumneata m-ai înţeles cîndva şi că, din acest moment, totul devine fapt. Domnişoara de La Vallière va fi ceea ce voi vrea eu să fie, şi mîine, dacă aşa voi înţelege eu, va fi gata să se aşeze pe un tron.

— Nu s-a născut cu acest drept, în orice caz, şi nu puteţi face asta decît pentru viitor, dar nu şi pentru trecut.

— Doamnă, am fost faţă de dumneata plin de atenţie şi bunăvoinţă, nu mă sili să-mi amintesc că eu sînt stăpînul.

— Sire, aţi repetat-o de două ori pînă acum. Am avut cinstea să vă spun că mă închin cu tot respectul.

— Atunci vrei să-mi faci favoarea ca domnişoara de La Vallière să se întoarcă la dumneata?

— La ce bun, sire, de vreme ce aveţi să-i daţi un tron? Eu însemn prea puţin pentru a ocroti o putere atît de mare.

— Renunţă la acest spirit răutăcios şi dispreţuitor. Pentru mine, acordă-i îngăduinţa dumitale.

— Niciodată!

— Vrei să fac război în familia mea?

— Am şi eu familia mea, unde mă voi refugia.

— E o ameninţare? Şi uiţi situaţia chiar într-atît? Crezi că dacă vei ajunge pînă la ofensă, rudele dumitale te vor susţine?

— Sper, sire, că nu mă veţi forţa la nimic ce nu va fi demn de rangul meu.

— Iar eu speram că-ţi vei aminti de prietenia noastră, că mă priveai ca pe un frate.

DOAMNA se opri o clipă.

— Nu înseamnă că nu vă privesc ca pe un frate — zise ea apoi — dacă mă împotrivesc unei nedreptăţi a maiestăţii voastre.

— O nedreptate ?

— Oh, sire, dacă aş vorbi lumii despre purtarea acestei La Vallière, dacă reginele ar şti...

— Haide, haide, Henriette, lasă-ţi inima să grăiască ; adu-ţi aminte că m-ai iubit, adu-ţi aminte că inima oamenilor trebuie să fie tot atît de miloasă ca şi inima Stăpînului suveran. Nu fi neînduplecată cu ceilalţi ; iart-o pe La Vallière.

— Nu pot : m-a jignit.

— Dar eu, eu ?

— Sire, pentru voi aş face totul pe lume, afară de asta.

— Atunci, mă aduci la deznădejde... Mă arunci pe acea ultimă treaptă unde se opresc cei slabi ; mă îndemni la mînie şi izbucnire.

— Sire, vă îndemn la raţiune.

— La raţiune ?... Sora mea, nu mai am raţiune.

— Sire, fiţi înţelept !

— Sora mea, ai milă, e prima oară cînd mă rog de cineva ; sora mea, nu mai sper decît în dumneata.

— Oh, sire, plîngeţi ?

— De furie, da, de umilinţă. Să fiu obligat să mă cobor pînă la rugăminţi, eu, regele ! Toată viaţa mea voi detesta această clipă. Sora mea, m-ai făcut să îndur într-o secundă mai multă durere decît am putut să prevăd în cele mai grele încercări ale vieţii mele.

Şi regele, ridicîndu-se în picioare, se lăsă năpădit de lacrimi, care, într-adevăr, erau lacrimi de mînie şi de ruşine.

DOAMNA fu nu înduioşată, căci nici cele mai blînde dintre femei n-au milă atunci cînd e vorba de orgoliu, ci fu cuprinsă de teama ca aceste lacrimi să nu tîrască după ele tot ceea ce era omenos în inima regelui.

— Porunciți, sire — zise ea — și întrucît preferați să fiu umilită eu în locul vostru, cu toate că umilința mea va fi cunoscută de toată lumea, pe cînd a voastră nu mă are decît pe mine ca martor, vorbiți, mă voi supune regelui.

— Nu, nu, Henriette ! strigă Ludovic într-un elan de recunoștință. Vei fi cedat unui frate !

— Nu mai am frate, de vreme ce mă supun.

— Vrei întregul meu regat, în semn de mulțumire ?

— Cît de mult iubiți — zise ea — atunci cînd iubiți !

El nu răspunse. Luă mîna DOAMNEI și i-o acoperi de sărutări.

— Așadar — zise Ludovic — o vei primi înapoi pe această biată fată, o vei ierta, vei recunoaște bunătatea, cinstea inimii sale ?

— O voi menține în casa mea.

— Nu, îi vei reda prietenia dumitale, scumpa mea soră.

— N-am iubit-o niciodată.

— Ei bine, din dragoste pentru mine, te vei purta frumos cu ea, nu-i așa, Henriette ?

— Fie, o voi trata ca pe o femeie a voastră !

Regele înălță capul. Cu această frază scăpată atît de funest, DOAMNA distrusese toată valoarea sacrificiului ei. Regele nu-i mai datora nimic. Rănit, lovit mortal, răspunse :

— Mulțumesc, doamnă, îmi voi aminti veșnic de binele pe care mi l-ai făcut.

Și salutînd cu un aer ceremonios, ieși. Trecînd prin fața unei oglinzi, își văzu ochii înroșiți și bătu din picior de mînie. Dar era prea tîrziu : Malicorne și d'Artagnan, postați la ușă, îi văzuseră ochii. „Regele a plîns" — își spuse Malicorne.

D'Artagnan se apropie respectuos de rege.

— Sire — zise el în șoaptă — e mai bine să apucați pe scara cea mică pentru a vă întoarce în apartamentele voastre.

— De ce ?

— Fiindcă praful de pe drum a lăsat urme pe fața voastră — răspunse mușchetarul. Pe aici, sire, pe aici.

„La dracu ! gîndi apoi el, cînd regele cedă ca un copil. Vai de cei care o vor face să plîngă pe aceea care-l face pe rege să plîngă !"

XXXIX

BATISTA DOMNIŞOAREI DE LA VALLIÈRE

DOAMNA nu era rea ; era doar înfuriată. Regele nu era nechibzuit ; era doar îndrăgostit. De bine ce abia încheiaseră amîndoi acest soi de pact, care trebuia s-o repună pe La Vallière în drepturile sale, şi unul şi celălalt căutară să cîştige teren. Regele voi s-o vadă pe La Vallière la orice oră din zi. DOAMNA, care simţea ciuda regelui după scena cu rugăminţile, nu voia s-o abandoneze pe La Vallière fără luptă. Punea deci tot felul de piedici în calea regelui.

Într-adevăr, regele, pentru a se bucura de prezenţa iubitei lui, se vedea silit să-i facă curte cumnatei sale. Din acest plan decurgea toată politica DOAMNEI. Cum ea alesese pe cineva ca s-o secondeze, şi cum acest cineva era Montalais, regele se vedea încercuit de fiecare dată cînd venea la DOAMNA. Îl luau în primire şi nu-i mai dădeau drumul. DOAMNA desfăşura în aceste întrevederi o graţie şi un spirit ce lăsau totul în umbră.

Montalais mergea pe urmele ei. Nu întîrzie deci să-i devină de nesuferit regelui. Lucru la care ea se aştepta. Atunci fata îl puse în acţiune pe Malicorne ; acesta găsi mijlocul de a-i spune regelui că se afla la curte o tînără persoană foarte nenorocită. Regele întrebă cine era această persoană. Malicorne răspunse că e domnişoara de Montalais. La care regele declară că e foarte firesc ca o asemenea persoană să fie nenorocită cînd ea însăşi stă în calea fericirii altora. Malicorne dădu explicaţii, potrivit ordinelor date de domnişoara de Montalais.

Regele deschise ochii bine ; el observă că DOAMNA, de îndată ce apărea maiestatea sa, se ivea şi dînsa ; că stătea în coridoare pînă la plecarea regelui ; că îl conducea la ieşire, de teamă să nu vorbească în anticameră cu vreuna din fetele ei.

Într-o seară merse şi mai departe. Regele era aşezat pe scaun, în mijlocul doamnelor, şi ţinea în mînă, sub manşetă, un bilet pe care voia să-l strecoare în palma domnişoarei de La Vallière. DOAMNA ghici şi intenţia şi biletul. Dar era greu să-l împiedice pe rege să facă ceea ce dorea. Totuşi, trebuia să fie împiedicat de a se apropia de La Vallière, de a-i spune bună ziua şi de a lăsa să-i cadă biletul pe genunchi, în dosul evantaiului sau în batistă.

Regele, care era şi el numai ochi, n-avea de unde şti că i se întindea o cursă. Se ridică şi îşi trase fotoliul, foarte liniştit, lîngă domnişoara de Châtillon, căreia începu să-i vorbească. Se făceau jocuri de rime; de la domnişoara de Châtillon, trecu lîngă Montalais, apoi lîngă domnişoara de Tonnay-Charente. Astfel, prin această manevră dibace, se pomeni aşezat în faţa domnişoarei de La Vallière, pe care o acoperea în întregime cu spatele.

DOAMNA se prefăcea că e foarte ocupată; ea îndrepta desenul unei flori pe o canava de tapiserie.

Regele îi arătă colţul alb al biletului domnişoarei de La Vallière şi aceasta întinse batista, cu o privire ce voia să spună: „Puneţi-l aici!" Apoi regele îşi puse batista sa pe braţul fotoliului, de unde, cu o mişcare destul de discretă, o lăsă să cadă jos. Atunci La Vallière puse repede batista ei pe fotoliu. Regele o luă, ca şi cum ar fi fost a lui, înfăşură biletul în ea, fără să dea impresia că ar face ceva, şi o repuse pe braţul fotoliului. Domnişoarei de La Vallière nu-i rămînea decît să întindă mîna şi să ia batista cu nepreţuitul bilet.

DOAMNA însă văzuse totul. Ea îi spuse domnişoarei de Châtillon:

— Châtillon, ridică, te rog, batista regelui de pe covor.

Şi tînăra fată se grăbi să îndeplinească ordinul; dar regele mişcîndu-se, La Vallière tulburîndu-se, toată lumea văzu cealaltă batistă pe braţul fotoliului.

— Ah, iertaţi-mă, maiestatea voastră are două batiste — zise Prinţesa.

Regele fu silit să vîre în buzunar batista domnişoarei de La Vallière, împreună cu a lui. El căpătă astfel o amintire de la iubită, în schimb iubita pierdea un catren care-l

costase pe rege zece ceasuri şi care, pentru el, făcea poate cît un poem. De unde mînia regelui şi deznădejdea domnişoarei de La Vallière. Şi una şi alta ar fi greu de descris. Dar numaidecît se petrecu o întîmplare de necrezut. Cînd regele se ridică să se întoarcă în apartamentul său, Malicorne, prevenit nu se ştie cum, se afla în anticameră.

Anticamerele Palatului Regal erau cam întunecoase, iar seara, la DOAMNA, ceremoniile se desfăşurau cu multă simplitate : luminaţia era deci slabă. Regelui îi plăcea această lumină slabă. Se ştie că îndrăgostiţii, al căror spirit şi a căror inimă ard necontenit, nu doresc altă lumină decît aceea din spiritele şi inimile lor.

Aşadar, anticamera era întunecoasă ; un singur paj purta o făclie aprinsă înaintea maiestăţii sale. Regele mergea încet, rumegîndu-şi furia în tăcere. Malicorne trecu foarte aproape de rege, gata să-l atingă, şi-i ceru iertare cu o umilinţă desăvîrşită ; dar regele, foarte prost dispus, îl trată foarte rău pe Malicorne, care se retrase fără zgomot.

Ludovic se culcă, după ce avu, în seara aceea, o mică ceartă cu regina, şi a doua zi, înainte de a se duce în cabinetul său de lucru, simţi dorinţa să sărute batista domnişoarei de La Vallière. Îl chemă pe valetul său de cameră.

— Adu-mi — zise el — haina pe care am purtat-o aseară ; dar fii cu băgare de seamă să nu te atingi de nimic din ceea ce se găseşte în ea.

Ordinul fu îndeplinit ; regele scotoci el însuşi în buzunarele hainei. Nu găsi însă decît batista sa ; aceea a domnişoarei de La Vallière dispăruse. În timp ce făcea tot felul de presupuneri şi bănuieli, i se aduse o scrisoare din partea domnişoarei de La Vallière. Scrisoarea era concepută în aceşti termeni :

Ce drăguţ din partea voastră, scumpul meu senior, că mi-aţi trimis aceste frumoase versuri ! Cît de măiastră şi stăruitoare e dragostea voastră ! Cum să nu fiţi iubit ?

„Ce înseamnă toate acestea ? gîndi regele. Trebuie să fie o greşeală."

— Caută bine — îi spuse apoi valetului de cameră — o batistă ce trebuie să se afle în buzunarul meu, şi dacă n-o găseşti, sau dacă te-ai atins de ea...

Dar se răzgîndi. Să faci o afacere de stat din pierderea unei batiste înseamnă să dai prilej clevetirilor, astfel că adăugă :

— Aveam în acea batistă o notă de mare însemnătate, care se va fi rătăcit printre cute.

— Dar, sire — zise valetul de cameră — maiestatea voastră n-a avut decît o batistă, pe care iat-o.

— Ai dreptate — răspunse regele scrîşnind din dinţi — ai dreptate. Ah, sărăcie, cît de mult te pizmuiesc ! Fericit cel ce-şi pune şi îşi scoate din buzunarul său batistele şi biletele ce-i aparţin.

Reciti scrisoarea domnişoarei de La Vallière, întrebîndu-se prin ce întîmplare catrenul putuse să ajungă la destinaţie. Scrisoarea mai avea şi un post-scriptum :

Vă trimit prin mesagerul vostru acest răspuns, atît de puţin vrednic de darul primit.

— Foarte bine ! Am să aflu ceva interesant ! zise el cu bucurie. Cine e afară — întrebă apoi — şi cine mi-a adus acest bilet ?

— Domnul Malicorne — răspunse cu sfială valetul de cameră.

— Să intre.

Malicorne intră.

— Vii din partea domnişoarei de La Vallière ? întrebă regele cu un suspin.

— Da, sire.

— Şi i-ai dus domnişoarei de La Vallière ceva din partea mea ?

— Eu, sire ?

— Da, dumneata.

— Nu, sire, nimic.

— Domnişoara de La Vallière mi-a scris însă negru pe alb.

— Oh, sire, domnişoara de La Vallière se înşală.

Regele îşi încreţi fruntea.

— Ce înseamnă jocul acesta ? rosti el. Explică-te. Pentru ce domnişoara de La Vallière te numeşte mesagerul meu ?... Ce i-ai dus acestei domnişoare ? Răspunde repede, domnule.

— Sire, i-am dus domnişoarei de La Vallière o batistă ; atîta tot.

— O batistă... Ce batistă ?

— Sire, aseară, în clipa cînd am făcut greşeala de a mă lovi de persoana maiestăţii voastre, stîngăcie pe care-o voi deplînge întreaga mea viaţă, mai ales după nemulţumirea pe care mi-aţi arătat-o, în acea clipă, sire, am rămas încremenit de deznădejde ; maiestatea voastră era însă prea departe ca să-mi audă scuzele, şi am văzut pe jos ceva alb.

— Oh ! făcu regele.

— M-am aplecat ; era o batistă. Am crezut mai întîi că, lovind pe maiestatea voastră, am ajutat ca această batistă să cadă din buzunar ; dar pipăind-o cu respect, am simţit o monogramă şi, cercetînd-o, am văzut că era monograma domnişoarei de La Vallière. M-am gîndit că, trecînd pe acolo, această domnişoară va fi scăpat-o din mînă şi m-am grăbit să i-o dau la întoarcere, astfel că asta e tot ce i-am dat domnişoarei de La Vallière. Rog pe maiestatea voastră să mă creadă.

Malicorne părea atît de nevinovat, atît de dezolat, atît de umil, încît regele simţi o mare plăcere să-l asculte. Îi mulţumi pentru această întîmplare ca pentru cel mai preţios serviciu pe care i-l făcuse.

— Iată, este a doua oară cînd am fericirea de a mă întîlni cu dumneata, domnule — zise el. Poţi să te bizui pe prietenia mea.

Adevărul este că Malicorne furase, pur şi simplu, batista din buzunarul regelui, cu îndemînarea de care ar fi dat dovadă cel mai isteţ dintre borfaşii acestui brav oraş Paris.

DOAMNA nu află nimic despre această întîmplare. Dar Montalais i-o spuse prietenei sale La Vallière şi La Vallière

i-o povesti mai tîrziu regelui, care făcu un haz nespus de ea şi-l proclamă pe Malicorne mare om politic.

Ludovic al XIV-lea avea dreptate, şi se ştie că el nu se înşela niciodată asupra oamenilor.

XL

UNDE E VORBA DE NIŞTE GRĂDINARI, DE NIŞTE SCĂRI ŞI DE DOMNIŞOARELE DE ONOARE

Din păcate, minunile nu dăinuie prea mult, în timp ce proasta dispoziţie a DOAMNEI a dăinuit multă vreme. La capătul a opt zile, regele ajunsese să n-o mai poată vedea pe La Vallière fără ca o privire iscoditoare să n-o întîlnească pe a lui. De cîte ori se punea la cale o plimbare, pentru a nu se mai repeta scena cu ploaia sau cu stejarul regal, DOAMNA declara că nu se simte bine şi, graţie acestor indispoziţii, ea nu ieşea, iar domnişoarele sale de onoare trebuiau să rămînă în casă. Cît despre vizite nocturne, nici vorbă nu putea fi; orice punte era tăiată în această privinţă. Astfel că, sub acest raport, încă din primele zile, regele avu de îndurat piedici ce-l făceau să sufere cumplit.

Ca şi la Fontainebleau, el îl luă cu sine pe Saint-Aignan şi voi să-i facă o vizită domnişoarei de La Vallière. Dar n-o găsi decît pe domnişoara de Tonnay-Charente, care se porni să ţipe că au năpustit peste ea focul şi hoţii, în aşa fel că o întreagă legiune de femei, de supraveghetoare şi de paji îi săriră în ajutor, iar Saint-Aignan, rămas singur pentru a salva onoarea stăpînului său, care se mulţumi să fugă, se alese, din partea reginei-mame şi a DOAMNEI, cu un perdaf cît se poate de aspru. Afară de asta, a doua zi mai primi şi două provocări din partea familiei de Mortemart. A trebuit să intervină regele.

Această încurcătură se datora faptului că DOAMNA ordonase pe neaşteptate o schimbare în locuinţa fetelor ei,

în sensul că La Vallière şi Montalais au fost aduse să doarmă chiar în cabinetul stăpînei lor.

Nimic nu mai era deci cu putinţă, nici măcar trimiterea de răvaşe: a scrie sub ochii unui Argus atît de feroce, sub o blîndeţe atît de schimbătoare cum era aceea a DOAMNEI, însemna a se expune la cele mai mari primejdii. E lesne de închipuit în ce stare de iritare continuă şi de furie crescîndă îl puneau pe el toate aceste înţepături de ac. Regele îşi făcea mereu sînge rău, căutînd noi mijloace, şi cum el nu se destănuia nici lui Malicorne, nici lui d'Artagnan, mijloacele nu puteau fi găsite. Malicorne se străduia, ici şi colo, să facă unele încercări eroice pentru a-l determina pe rege să aibă încredere în el, însă fie de ruşine, fie din prudenţă, regele se arăta la început ispitit, dar pe urmă bătea numaidecît în retragere.

Aşa, de pildă, într-o seară, pe cînd regele străbătea parcul şi privea cu tristeţe spre ferestrele DOAMNEI, Malicorne se împiedică de o scară sub o tufă de merişor şi se răsti la Manicamp, care mergea împreună cu el în urma regelui şi care nu se împiedicase de nimic şi nu răspunse nimic.

— N-ai băgat de seamă că m-am lovit de o scară şi că era să cad?

— Nu — răspunse Manicamp, distrat ca totdeauna — dar după cît se pare, n-ai căzut, nu?

— Ce-are a face! Asta nu înseamnă că trebuie lăsate scările aşa, pe unde se întîmplă.

— Da, oricine se poate lovi de ele, mai ales cînd umblă cu capul în nori.

— Lasă asta! Eu vreau să spun că nu trebuie uitate scările astfel, sub ferestrele domnişoarelor de onoare.

Regele tresări uşor.

— Ce vrei să spui? întrebă Manicamp.

— Vorbeşte mai tare — îi şopti Malicorne, strîngîndu-l de braţ.

— Ce vrei să spui? repetă Manicamp mai tare.

Regele ciuli urechea.

— Apăi uite — zise Malicorne — o scară lungă de nouăsprezece picioare, care poate ajunge pînă la înălţimea ferestrelor.

Manicamp, în loc să răspundă, rămase pe gînduri.

— Întreabă-mă la care ferestre — îi şopti Malicorne.

— De care ferestre vorbeşti ? îl întrebă Manicamp cu glas tare.

— De ale DOAMNEI.

— Ei, na !

— O, nu spun că ar îndrăzni cineva să se urce la DOAMNA ; dar în cabinetul DOAMNEI, despărţit doar de un perete, dorm domnişoarele de La Vallière şi Montalais, care sînt două fete drăguţe.

— Doar de un perete ? se miră Manicamp.

— Uite, priveşte, colo, la apartamentul luminat al DOAMNEI ; vezi acolo două ferestre ?

— Da.

— Şi fereastra aceea de lîngă ele, luminată mai slab, o vezi ?

— Foarte bine.

— Aceea e a domnişoarelor de onoare. Iată, iată, le e cald pesemne, domnişoara de La Vallière tocmai deschide fereastra. Ah, un îndrăgostit cu mult curaj ar putea să-i spună orice, dacă ar şti că se află aici această scară de nouăsprezece picioare care ajunge pînă acolo sus !

— Dar ziceai că nu e singură. Stă cu domnişoara de Montalais, aşa spuneai.

— Domnişoara de Montalais nu contează : e o prietenă din copilărie, foarte credincioasă ; un adevărat puţ unde poţi să arunci toate tainele pe care vrei să le îngropi.

Nici un cuvînt din această convorbire nu-i scăpă regelui. Malicorne observă chiar că regele îşi încetinise mersul, spre a-i da timp să sfîrşească. Apoi, cînd ajunse lîngă poartă, le spuse tuturor să se retragă, în afară de Malicorne. Acest lucru nu miră pe nimeni ; se ştia că regele e îndrăgostit şi toţi bănuiau că voia să facă versuri sub clar de lună. Cu toate că nu era lună în seara aceea, regele poate că avea totuşi de făcut niscaiva versuri. Toată lumea se retrase. Atunci regele se întoarse către Malicorne, care aştepta respectuos ca maiestatea sa să-i adreseze cuvîntul.

— Ce spuneai adineauri despre scară, domnule Malicorne ? îl întrebă el.

— Eu, sire ? Vorbeam eu despre o scară ?

Şi Malicorne ridică ochii spre cer, ca şi cum ar fi vrut să-şi cheme înapoi cuvintele ce-şi luaseră zborul prin văzduh.

— Da, despre o scară de nouăsprezece picioare.

— Ah, da, sire, e adevărat; dar îi vorbeam domnului de Manicamp, şi dacă aş fi ştiut că maiestatea voastră ne aude, aş fi tăcut.

— Şi de ce-ai fi tăcut?

— Pentru că n-aş fi vrut să fie certat grădinarul care a uitat-o acolo... nemernicul!

— Lasă, nu te teme de asta... Ia să vedem, ce e cu această scară?

— Maiestatea voastră doreşte să o vadă?

— Da.

— Nimic mai uşor, ea e aici, sire.

— În tufa de merişor?

— Exact.

— Arată-mi-o.

Malicorne se întoarse din drum şi-l conduse pe rege la scară.

— Iat-o, sire — zise el.

— Trage-o puţin mai încoace.

Malicorne tîrî scara pînă la alee. Regele păşi de-a lungul ei.

— Hm! făcu el. Şi zici că are nouăsprezece picioare?

— Da, sire.

— Nouăsprezece picioare e cam mult; nu cred că e atît de lungă.

— Aşa nu se vede, sire. Dacă scara ar fi în picioare, rezemată de un copac sau de un zid, s-ar vedea mai bine, căci am putea face comparaţie.

— Oh, mă îndoiesc, domnule Malicorne. Îmi vine greu să cred că scara asta ar avea nouăsprezece picioare.

— Deşi ştiu că maiestatea voastră are ochiul sigur, totuşi fac rămăşag că aşa este, precum spun.

Regele dădu din cap.

— Există un mijloc foarte bun să verificăm — zise Malicorne.

— Care?

— Oricine ştie, sire, că parterul palatului are o înălţime de optsprezece picioare.

— E drept, se poate şti.

— Ei bine, sprijinind scara de zid, ne vom putea da seama.

— Ai dreptate.

Malicorne ridică scara ca pe un fulg şi o rezemă de zid. El alese, sau mai degrabă întîmplarea alese tocmai fereastra de la cabinetul unde dormea La Vallière, pentru a face această experienţă. Scara ajunse pînă la brîul de sub fereastră, adică pînă aproape de geam, astfel că un om căţărat pe treapta cea mai de sus, un om de talie mijlocie, cum era regele, bunăoară, putea foarte uşor să stea de vorbă cu aceea, sau mai bine zis cu acelea care se aflau în cameră. Cum fu înălţată scara, regele, lăsînd la o parte teatrul pe care-l juca, începu să urce treptele, în timp ce Malicorne ţinea scara. Dar abia ajunse pe la jumătatea călătoriei lui aeriene, că o patrulă de elveţieni apăru în parc şi se îndreptă chiar către scară. Regele coborî repede şi se ascunse într-un tufiş.

Malicorne înţelese că trebuie să se sacrifice. Dacă s-ar fi ascuns şi el, soldaţii ar fi căutat pînă ar fi dăt sau de el, sau de rege, ba poate chiar de amîndoi deodată. Mai bine era să fie găsit numai el singur. Drept care, Malicorne se ascunse aşa de bine, ca să fie numaidecît arestat. Odată arestat, Malicorne fu condus la post ; odată dus la post, îşi spuse numele ; odată numele rostit, fu recunoscut.

Între timp, din tufiş în tufiş, regele ajunse pînă la uşa din dos a apartamentului său, foarte ruşinat şi mai ales foarte înciudat. Cu atît mai mult cu cît zarva arestării le atraseră la ferestrele lor pe La Vallière şi Montalais, şi DOAMNA însăşi apăru la a sa, între două lumînări aprinse, întrebînd ce s-a întîmplat acolo.

La post, Malicorne ceru să fie pus faţă în faţă cu d'Artagnan. Muşchetarul alergă numaidecît la chemarea lui Malicorne. Dar în zadar încercă el să se dezvinovăţească, în zadar d'Artagnan înţelese cum stăteau lucrurile ; în zadar aceste două spirite atît de ascuţite şi dibace căutară să dea o altă întorsătură întîmplării ; lui Malicorne nu-i rămase altă scăpare decît să declare că voise să intre la domnişoara de Montalais, aşa cum de Saint-Aignan fusese învinuit că încercase să forţeze uşa domnişoarei de Tonnay-Charente.

DOAMNA era neînduplecată din acest dublu motiv că, dacă într-adevăr Malicorne avusese de gînd să intre noaptea, pe fereastră, în locuinţa ei, cu ajutorul unei scări, pentru a

o vedea pe Montalais, aceasta era din partea lui Malicorne o faptă condamnabilă şi care trebuia pedepsită. Iar în al doilea rînd, dacă Malicorne, în loc să facă totul în numele lui, a procedat ca interpus între La Vallière şi o altă persoană, pe care ea nu voia să o numească, vina lui era cu atît mai mare, întrucît pasiunea, care scuză toate, nu putea fi invocată aici ca o scuză pentru el. DOAMNA începu deci să ţipe în gura mare şi ceru ca Malicorne să fie izgonit din casa DOMNULUI, fără a se gîndi, în orbirea ei, că Malicorne şi Montalais o aveau la mînă prin vizita sa făcută la de Guiche, ca şi prin alte taine tot atît de delicate. Montalais, furioasă, voi să se răzbune numaidecît, dar Malicorne îi demonstră că sprijinul regelui făcea mai mult decît toate dizgraţiile din lume şi că era bine să sufere pentru rege. Malicorne avea însă dreptate. Aşa că, deşi era femeie, sau mai bine zis de zece ori femeie, Montalais se lăsă convinsă de el.

Şi apoi, să ne grăbim a o spune, regele, la rîndul lui, sări în ajutorul învinuitului. Mai întîi, îi numără lui Malicorne o despăgubire de cincizeci de mii de livre, în schimbul postului pe care-l pierduse. Pe urmă, îl numi în propria lui casă, fericit că se putea răzbuna pe DOAMNA pentru tot ceea ce-i făcuse să sufere, atît pe el, cît şi pe La Vallière. Dar nemaiavîndu-l pe Malicorne ca să-i fure batistele şi să-i măsoare scările, bietul îndrăgostit era dezolat. Nu mai trăgea nădejde să se apropie vreodată de La Vallière, atîta vreme cît ea ar rămîne la Palatul Regal. Nici o demnitate şi nici o sumă de bani nu puteau schimba situaţia.

Din fericire, Malicorne era la postul său. Făcu ce făcu şi se întîlni cu Montalais. E adevărat că, la rîndul ei, fata făcea tot ce-i stătea în putinţă pentru a-l întîlni pe Malicorne.

— Ce faci tu noaptea, la DOAMNA? o întrebă el pe fată.

— Ce să fac, dorm — răspunse ea.

— Cum aşa, dormi?

— De bună seamă.

— Dar e foarte rău că dormi; nu se cuvine ca, pradă unei dureri ca aceea pe care o încerci, o fată să doarmă.

— Şi care este, rogu-te, durerea ce-o încerc eu ?

— Nu eşti deznădăjduită că nu mai sînt aproape de tine ?

— Nu, deoarece ai primit cincizeci de mii de livre şi o slujbă la rege.

— Asta n-are a face, dar eşti îndurerată că nu poţi să mă mai vezi cum mă vedeai înainte ; eşti deznădăjduită mai ales din pricină că mi-am pierdut încrederea DOAMNEI. Nu-i aşa ? Spune !

— Oh, e foarte adevărat !

— Ei bine, această durere te împiedică să dormi noaptea, şi atunci începi să suspini, să plîngi, îţi sufli nasul cu zgomot, şi asta de zece ori pe minut.

— Dar, dragul meu Malicorne, DOAMNA nu suferă nici cel mai mic zgomot la dînsa.

— Asta o ştiu prea bine, la naiba, că nu poate să sufere nimic ; tocmai de aceea îţi spun, văzînd o durere atît de mare, se va grăbi să te dea şi pe tine pe uşă afară.

— Înţeleg unde vrei să ajungi.

— Bine că înţelegi !

— Şi ce se va întîmpla pe urmă ?

— Se va întîmpla că, rămînînd singură, fără tine, La Vallière va scoate noaptea asemenea gemete şi asemenea suspine, încît va face un tărăboi cît două la un loc.

— Atunci va fi mutată în altă cameră.

— Da, dar în care ?

— În care ? Iată-te la mare încurcătură, domnule Născocitor !

— Cîtuşi de puţin. Oricare va fi această cameră, ea va fi oricum mai bună decît aceea de lîngă DOAMNA.

— Asta e adevărat.

— Ei bine, pune-te chiar din această noapte pe tînguiri.

— Am să te ascult.

— Şi îndeamn-o şi pe La Vallière să facă acelaşi lucru.

— N-avea grijă, ea plînge de pe acum, încet.

— Foarte bine, să plîngă mai tare.

Şi se despărţiră.

XLI

UNDE E VORBA DE DULGHERIE ŞI UNDE SE DAU CÎTEVA AMĂNUNTE DESPRE FELUL CUM SE POATE FACE O SCARĂ

Sfatul primit de Montalais fu împărtăşit şi de La Vallière, care spuse însă că nu era destul de înţelept, dar, după oarecare împotrivire, pornită mai mult din teamă decît din lipsă de voinţă, sfîrşi prin a se hotărî să-l pună în aplicare.

Această poveste, a celor două fete plîngînd într-una şi umplînd cu lamentările lor camera de culcare a DOAMNEI, fu capodopera lui Malicorne. Cum nimic nu e mai adevărat decît ceea ce pare neadevărat, nimic mai firesc decît ceea ce pare nefiresc, acest soi de poveste din O *mie şi una de nopţi* prinse de minune la DOAMNA. Ea o îndepărtă mai întîi pe Montalais. Apoi, peste trei zile, sau mai bine zis peste trei nopţi după ce o îndepărtase pe Montalais, o îndepărtă şi pe La Vallière.

Acesteia din urmă i se dădu o cameră în micile apartamente de la mansardă, aflate deasupra apartamentelor rezervate pentru gentilomi. Un etaj, adică o pădea, le despărţea pe domnişoarele de onoare de ofiţeri şi gentilomi. O scară particulară, pe care avea sarcina să o supravegheze doamna de Navailles, ducea pînă la ele. Pentru mai multă siguranţă, doamna de Navailles, care auzise vorbindu-se despre încercările anterioare ale maiestăţii sale, pusese zăbrele la ferestre şi la gurile şemineurilor. Cinstea domnişoarei de La Vallière, a cărei cameră semăna mai mult cu o cuşcă decît cu altceva, era deci cît se poate de bine apărată.

Domnişoara de La Vallière, cînd se afla la dînsa, şi stătea acolo cea mai mare parte a timpului, deoarece DOAMNA nu mai apela la serviciile ei ştiind-o mai în siguranţă sub supravegherea doamnei de Navailles, domnişoara de La Vallière n-avea altă distracţie decît să privească printre zăbrelele ferestrei sale. Dar, într-o dimineaţă, pe cînd privea ca de obicei, îl zări pe Malicorne la o fereastră paralelă cu a sa. El ţinea

în mînă un poloboc[1] de dulgher ; măsura din ochi clădirile din jur şi aşternea pe hîrtie tot felul de formule algebrice. Semăna astfel cu unul din acei ingineri care, din colţul unui şanţ, măsoară unghiurile unui bastion sau iau înălţimea zidurilor unei fortăreţe.

La Vallière îl recunoscu pe Malicorne şi-l salută. Malicorne, la rîndul lui, răspunse printr-un salut larg şi dispăru de la fereastră. Ea se miră de această răceală, puţin obişnuită la un caracter atît de puţin schimbăcios cum era al lui Malicorne ; dar îşi aminti că bietul băiat îşi pierduse slujba din pricina ei şi că, deci, nu putea s-o mai vadă cu ochi buni, mai ales că, după toate probabilităţile, ea nu va fi niciodată într-o poziţie de unde ar putea să-i redea flăcăului ceea ce pierduse. Ştia să ierte jignirile, şi cu atît mai mult înţelegea necazurile altora.

La Vallière i-ar fi cerut sfatul lui Montalais, dacă Montalais ar fi fost acolo ; dar Montalais era departe. La ceasul acesta, Montalais îşi făcea corespondenţa.

Deodată, La Vallière zări un obiect ce zbură de la fereastra unde-l văzuse pe Malicorne, străbătu văzduhul, pătrunse printre zăbrele şi se rostogoli pe parchetul odăii sale. Se repezi, foarte curioasă, spre acest obiect şi-l ridică de jos. Era unul din acele mosorele pe care se deapănă mătasea. Atît că, în loc de mătase, pe mosorel era înfăşurată o bucată de hîrtie.

La Vallière o desfăcu şi citi :

Domnişoară,

Sînt dornic să aflu două lucruri : primul, de a şti dacă parchetul apartamentului dumitale e de lemn sau de cărămidă ; al doilea, de a şti, iarăşi, la ce depărtare de fereastră este aşezat patul dumitale.

Iartă-mă dacă te supăr, şi fii bună de-mi răspunde pe aceeaşi cale pe care ai primit scrisoarea mea, adică pe calea mosorelului. Dar, în loc de a-l arunca în camera mea, aşa cum l-am aruncat eu într-a dumitale, lasă-l mai bine să cadă jos. Şi socoteşte-mă, înainte de toate, domnişoară, umilul şi respectuosul dumitale servitor,

MALICORNE

Scrie, te rog, pe aceeaşi bucată de hîrtie.

[1] Cumpănă orizontală, nivelă cu apă.

— Ah, bietul băiat — suspină La Vallière — se vede treaba c-a înnebunit.

Şi-şi îndreptă către corespondentul său, pe care-l întrezărea în penumbra camerei, o privire plină de o caldă compătimire. Malicorne înţelese şi clătină din cap, ca şi cum i-ar fi răspuns : „Nu, nu, n-am înnebunit, fii liniştită". Ea surîse cu un aer de îndoială. „Nu, nu — repetă el gestul — capul mi-e sănătos." Şi arătă cu degetul la cap. Apoi, făcînd semne cu mîna, ca un om care ar scrie repede, îi dădu a înţelege, cu o privire rugătoare : „Scrie-mi".

Chiar dacă el ar fi fost nebun, La Vallière nu vedea nimic rău în a face ceea ce-i cerea Malicorne. Luă deci un creion şi scrise : *De lemn.* Apoi numără zece paşi de la fereastră pînă la pat, şi mai scrise : *Zece paşi.* După acestea se uită spre Malicorne, care o salută şi-i făcu semn că se duce jos. La Vallière înţelese că el cobora pentru a primi mosorelul. Se apropie de fereastră şi, urmînd îndemnul lui Malicorne, îl lăsă să cadă în jos. Ghemul se rostogolea încă pe lespezi, cînd Malicorne se repezi, îl ajunse, îl ridică, începu să-l despoaie, aşa cum face o maimuţă cu o nucă, şi alergă mai întîi spre locuinţa domnului de Saint-Aignan.

De Saint-Aignan îşi alesese, sau mai degrabă ceruse să i se dea locuinţa cît mai aproape cu putinţă de rege, asemenea acelor plante care caută razele soarelui pentru a se dezvolta cît mai bine. Apartamentul lui se compunea din două încăperi, chiar în corpul clădirii unde locuia Ludovic al XIV-lea. Domnul de Saint-Aignan era mîndru de această vecinătate, care-i îngăduia să ajungă uşor la maiestatea sa şi-i prilejuia, pe deasupra, favoarea unor întîlniri neaşteptate.

În momentul cînd noi vorbim despre el, de Saint-Aignan era ocupat să supravegheze tapisarea celor două încăperi, pe care le voia cît mai frumoase, în speranţa că ar avea onoarea de a primi aici, din cînd în cînd, vizita regelui ; căci maiestatea sa, de cînd se îndrăgostise de La Vallière, îl alesese pe de Saint-Aignan drept confidentul său şi nu se putea lipsi de el nici ziua, nici noaptea.

Malicorne ceru să fie introdus la conte, lucru pentru care nu întîmpină nici o greutate, întrucît era bine văzut de rege, şi trecerea unuia e totdeauna o momeală pentru celălalt. De Saint-Aignan îl întrebă pe vizitator dacă-i aducea vreo veste nouă.

— Una mare ! răspunse acesta.

— Ah, ah ! făcu de Saint-Aignan, curios ca orice favorit. S-o auzim !

— Domnişoara de La Vallière s-a mutat.

— Ce vorbeşti ? zice de Saint-Aignan deschizînd ochii mari.

— Da.

— Locuia la DOAMNA.

— Exact. Dar DOAMNA s-a plictisit de vecinătatea ei şi a instalat-o într-o cameră care se află chiar deasupra viitorului dumneavoastră apartament.

— Cum, *sus* ? strigă de Saint-Aignan cu surprindere şi arătînd cu degetul etajul de deasupra.

— Nu — răspunse Malicorne — *jos*.

Şi-i arătă corpul de clădiri din faţă.

— Atunci pentru ce spui că odaia ei se află deasupra apartamentului meu ?

— Fiindcă nu mă îndoiesc că apartamentul dumneavoastră trebuie să fie în mod firesc sub camera domnişoarei de La Vallière.

La aceste cuvinte, de Saint-Aignan îi aruncă sărmanului Malicorne o privire asemănătoare cu aceea pe care i-o aruncase, cu un sfert de ceas mai înainte, La Vallière. Adică îl credea nebun.

— Domnule — îi spuse Malicorne — cer îngăduinţa să răspund gîndurilor dumneavoastră.

— Cum, gîndurilor mele ?...

— Fără îndoială. N-aţi înţeles, mi se pare, prea bine ceea ce am vrut să spun.

— Mărturisesc că nu.

— Ei bine, ştiţi desigur că sub apartamentul domnişoarelor de onoare ale DOAMNEI locuiesc gentilomii regelui şi ai DOMNULUI.

— Da, ştiu că Manicamp, de Wardes şi alţii locuiesc acolo.

— Întocmai. Ei bine, domnule, admiraţi această potrivire cu totul ciudată : cele două camere rezervate pentru domnul de Guiche se află chiar sub cele două camere în care stau domnişoarele de Montalais şi domnişoara de La Vallière.

— Ei, şi ce-i cu asta ?

— Este... că cele două camere sînt libere, deoarece domnul de Guiche, rănit, stă bolnav la Fontainebleau.

— Îţi spun, dragul meu domn, că nu înţeleg nimic.

— Ah, dacă aş fi avut fericirea să mă numesc de Saint-Aignan, eu aş înţelege totul numaidecît.

— Şi ce-ai face dumneata atunci ?

— Aş schimba imediat camerele pe care le ocup aici, cu acelea pe care domnul de Guiche nu le ocupă acolo.

— Te-ai gîndit bine ? rosti de Saint-Aignan cu un aer dispreţuitor. Să părăsesc primul post de onoare, vecinătatea regelui, un privilegiu acordat numai prinţilor de sînge, ducilor şi pairilor ?... Dar, scumpe domnule de Malicorne, dă-mi voie să-ţi spun că eşti nebun.

— Domnule — răspunse tînărul cu gravitate — săvîrşeşti două greşeli deodată... Mă numesc Malicorne pur şi simplu, şi nu sînt nebun. Apoi, scoţînd o hîrtie din buzunar, continuă : Ascultaţi ; după aceea vă voi arăta aceasta.

— Ascult — zise de Saint-Aignan.

— Ştiţi că DOAMNA o ţine din scurt pe La Vallière, aşa cum Argus o ţinea din scurt pe nimfa Io.

— Ştiu, da.

— Ştiţi că regele a vrut să-i vorbească prizonierei, dar în zadar, căci nici dumneavoastră, nici eu n-am izbutit să-i facem această bucurie.

— Dumneata însă mai ştii şi altceva, dumneata care eşti păţit, domnule Malicorne.

— Ei bine, ce credeţi că i s-ar putea întîmpla aceluia a cărui imaginaţie i-ar pune faţă în faţă pe cei doi îndrăgostiţi ?

— Oh, regele nu şi-ar mărgini recunoştinţa la puţin lucru, crede-mă.

— Domnule de Saint-Aignan !...

— Mai departe ?

— N-aţi fi curios să încercaţi şi dumneavoastră recunoştinţa regelui ?

— Fără îndoială — răspunse de Saint-Aignan — o favoare a stăpînului meu, după ce-mi voi fi făcut datoria, nu poate să-mi fie decît foarte preţioasă.

— Atunci, priviţi această hîrtie, domnule conte.

— Ce-i această hîrtie ? Un plan ?

— Planul celor două camere ale domnului de Guiche, care, după cum prevăd, vor deveni ale dumneavoastră.

— Oh, asta nu, orice s-ar întîmpla !

— De ce ?

— Pentru că cele două camere ale mele de aici sînt rîvnite de prea mulţi gentilomi, cărora nu vreau să le las pentru nimic în lume : de domnul de Roquelaure, de domnul de La Ferté, de domnul Dangeau.

— Atunci vă părăsesc, domnule conte, şi mă duc să ofer unuia din aceşti domni planul pe care vi l-am prezentat şi foloasele ce decurg din el.

— Dar de ce nu le păstrezi pentru dumneata ? întrebă de Saint-Aignan cu un aer iscoditor.

— Pentru că regele nu-mi va face niciodată cinstea să mă viziteze pe mine, în timp ce se va duce cu plăcere la unul din aceşti domni.

— Cum, regele s-ar duce la unul din aceşti domni ?

— La dracu ! Dacă s-ar duce... Pun rămăşag pe unul la zece că da. Cum adică, mă întrebaţi dacă regele se va duce într-un apartament care-l va apropia de domnişoara de La Vallière.

— Frumoasă apropiere... cu un etaj întreg între ei.

Malicorne desfăcu bucăţica de hîrtie de pe mosorel.

— Domnule conte — zise el — reţineţi, vă rog, că podeaua camerei domnişoarei de La Vallière e un simplu parchet de lemn.

— Ei, şi ce-i cu asta ?

— Ei bine, veţi lua un lucrător dulgher, care, închis la dumneavoastră, fără să ştie unde se află, va face o deschizătură în tavanul dumneavoastră şi, deci, în parchetul domnişoarei de La Vallière.

— Auzi, Dumnezeule ! strigă de Saint-Aignan ca trăsnit.

— Mă rog ? făcu Malicorne.

— Vreau să spun că iată o idee destul de îndrăzneaţă, domnule.

— Regelui îi va părea la mintea oricui, vă asigur.

— Îndrăgostiţii nu se gîndesc niciodată la primejdii.

— De ce primejdie vă temeţi, domnule conte ?

— Dar o asemenea găurire a tavanului va face un zgomot îngrozitor, tot palatul va răsuna.

— Oh, domnule conte, eu sînt sigur că lucrătorul pe care vi-l voi aduce nu va face nici cel mai mic zgomot. Va tăia un pătrat de şase picioare cu un ferăstrău înfăşurat în cîlţi, şi nimeni, nici chiar vecinii nu vor băga de seamă că el lucrează.

— Ah, scumpe domnule Malicorne, dumneata mă zăpăceşti, dumneata mă tulburi cu totul.

— Să mergem mai departe — răspunse în linişte Malicorne. Am făcut, prin urmare, o gaură în tavan, nu-i aşa ?

— Da.

— Veţi pune acolo o scară, ce-i va îngădui fie domnişoarei de La Vallière să coboare la dumneavoastră, fie regelui să urce la domnişoara de La Vallière.

— Dar această scară se va vedea ?

— Nu, căci, la dumneavoastră, ea va fi ascunsă de un perete pe care veţi întinde o tapiserie la fel cu aceea care va împodobi întregul apartament, iar la domnişoara de La Vallière va dispărea sub un capac care va fi parchetul însuşi, şi care se va deschide sub pat.

— Într-adevăr ! murmură de Saint-Aignan, ai cărui ochi începură să strălucească.

— Acum, domnule conte, nu mai e nevoie să vă spun că regele va veni adesea foarte bucuros într-o cameră unde se va afla o astfel de scară. Nu mă îndoiesc că domnul Dangeau va fi încîntat de ideea mea, de aceea mă duc să i-o înfăţişez.

— Ah, scumpe domnule Malicorne — strigă de Saint-Aignan — uiţi că mie mi-ai vorbit cel dintîi şi că, prin urmare, am dreptul de întîietate.

— Vreţi deci să vă prefer ?

— Dacă vreau ? Te cred !

— Adevărul e, domnule de Saint-Aignan, că prin asta vă ofer un cordon la prima promoţie, şi poate chiar vreun ducat.

— E, în orice caz — răspunse de Saint-Aignan roşu de plăcere — un prilej de a-i arăta regelui că nu s-a înşelat numindu-mă adesea prietenul său, prilej pe care ţi-l voi datora dumitale, dragă domnule Malicorne.

— Şi sper că nu veţi uita asta ! zise Malicorne cu un surîs.

— Mă voi mîndri chiar, domnule !

— Eu, domnule, eu nu sînt prietenul regelui, eu sînt slujitorul său.

— Da, şi dacă crezi că această scară îmi va aduce mie un cordon albastru, dumitale îţi va aduce un sul în care va fi închis un titlu de nobieţe.

Malicorne se înclină.

— Acum nu ne mai rămîne decît să ne punem pe treabă — zise de Saint-Aignan.

— Nu văd întrucît regele s-ar împotrivi ; totuşi, cereţi-i permisiunea.

— Chiar acum mă duc la el.

— Iar eu mă duc să caut lucrătorul de care avem nevoie.

— Cînd va fi aici ?

— Astă-seară.

— Nu uita să iei toate măsurile de prevedere.

— Îl voi aduce legat la ochi.

— Iar eu îţi voi trimite una din trăsurile mele.

— Fără steme.

— Cu unul din lacheii mei, fără livrea, bineînţeles !

— Perfect, domnule conte.

— Dar La Vallière ?

— Ce-i cu ea ?

— Ce va spune cînd va vedea toate astea ?

— Vă asigur că o vor interesa foarte mult.

— Cred.

— Sînt chiar convins că dacă regele nu va avea îndrăzneala să urce la ea, ea va avea curiozitatea să coboare.

— Să sperăm — zise de Saint-Aignan.

— Da, să sperăm — repetă Malicorne.

— Atunci, mă duc la rege.

— Şi faceţi foarte bine.

— La ce oră, diseară, vei avea lucrătorul ?

— La ceasurile opt.

— Şi cît timp crezi că-i va trebui pînă va tăia cu ferăstrăul pătratul acela ?

— Cam două ceasuri ; numai că, după aceea, îi va trebui oarecare timp ca să termine ceea ce se numeşte legătura între camere. O noapte şi o parte din ziua de mîine ; cu scară cu tot, trebuie să socotim două zile.

— Două zile e cam mult.

— Doamne, cînd te-ai apucat să deschizi o poartă spre paradis, se cuvine, cel puţin, ca această poartă să fie făcută cum trebuie.

— Ai dreptate ; pe curînd, scumpe domnule Malicorne. Mutarea mea va fi gata poimîine seara.

PLIMBARE LA LUMINA FACLELOR

De Saint-Aignan, fericit de cele ce auzise, încîntat de cele ce întrezărea, alergă în goana mare spre cele două camere ale lui de Guiche. El care, cu un sfert de ceas mai înainte, nu şi-ar fi dat cele două camere ale sale nici pentru un milion, acum era gata să cumpere cu un milion, dacă i s-ar fi cerut, cele două odăi pe care le rîvnea atît de mult. Dar nu se lovi de cereri aşa de mari. Domnul de Guiche nu ştia încă unde avea să locuiască şi, de altfel, era prea greu bolnav ca să-l preocupe în aceste momente locuinţa. De Saint-Aignan puse deci mîna pe cele două odăi ale lui de Guiche. La rîndul lui, domnul Dangeau căpătă cele două camere ale lui de Saint-Aignan, plătind o sfănţuială de şase mii de livre intendentului contelui şi crezînd că făcuse o afacere strălucită. Camerele în care stătea Dangeau fură rezervate pentru viitoarea locuinţă a lui de Guiche. Şi toate acestea fără a se putea afirma cu siguranţă că, în ciuda acestor schimbări, de Guiche va locui vreodată în acele camere. În ceea ce-l priveşte pe Dangeau, el era atît de fericit, încît nu-şi mai dădu osteneala să presupună că de Saint-Aignan avea interese superioare pentru a se muta din apartamentul său.

La un ceas după noua hotărîre luată de Saint-Aignan, acesta era stăpîn pe cele două camere. Peste zece minute de la instalarea lui de Saint-Aignan în cele două camere, Malicorne se prezentă la el împreună cu tapiţerii.

În acest timp, regele îl chemă pe de Saint-Aignan ; oamenii alergară la el, dar acolo dădură de Dangeau ; Dangeau îi trimise la de Guiche, unde îl găsiră în sfîrşit pe Saint-Aignan. Dar toate acestea îl făcură pe favorit să întîrzie, astfel că regele îşi manifestase de două sau de trei ori nerăbdarea pînă cînd de Saint-Aignan ajunse cu sufletul la gură la stăpînul său.

— Aşadar, şi tu mă părăseşti ? îl întîmpină Ludovic al XIV-lea cu acest ton plîngător prin care Cezar, cu o mie opt sute de ani mai înainte, trebuie că rostise : *Tu quoque* [1].

— Sire — răspunse de Saint-Aignan — nu-l părăsesc cîtuşi de puţin pe rege, dimpotrivă ; dar eram ocupat cu mutarea mea.

— Ce mutare ? Credeam că ai terminat cu mutarea de acum trei zile.

— Da, sire. Însă nu mă simţeam bine unde stăteam şi am trecut în corpul de clădiri din faţă.

— Cînd spun că şi tu mă părăseşti ! strigă regele. Oh, asta întrece orice margini. Prin urmare, n-aveam decît o femeie la care inima mea ţinea, şi întreaga familie s-a coalizat ca să mi-o răpească. Nu aveam decît un prieten căruia îi împărtăşeam necazurile mele şi care mă ajuta să-mi port durerile, dar acest prieten s-a săturat de tînguirile mele şi mă părăseşte fără ca măcar să-mi ceară îngăduinţa.

De Saint-Aignan începu să rîdă. Regele bănui că trebuie să fie vreo taină în această lipsă de respect.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el plin de speranţă.

— Sire, acest prieten, pe care maiestatea voastră îl mustruluieşte, încearcă să-i redea regelui său fericirea pe care a pierdut-o.

— Ai să mă ajuţi s-o văd pe La Vallière ? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Sire, nu pot să răspund încă ; dar...

— Dar ?...

— Dar aşa sper.

— Oh, cum ? Cum ? Spune-mi, de Saint-Aignan. Vreau să cunosc planul tău, vreau să te ajut din toate puterile mele.

— Sire — răspunse de Saint-Aignan — nu ştiu încă nici eu prea bine cum voi face pentru a ajunge la ţel ; dar am toate motivele să cred că, de mîine...

— De mîine zici ?

— Da, sire.

— Oh, ce fericire ! Dar pentru ce te muţi ?

— Pentru a vă sluji mai bine.

---

[1] „Chiar şi tu" — în limba latină. Cuvinte strigate cu durere de către Cezar în clipa cînd a zărit printre asasinii săi pe Brutus, care trecea drept fiul său.

— Şi întrucît, mutîndu-te, mă poţi sluji mai bine ?

— Ştiţi unde se află cele două camere care au fost rezervate contelui de Guiche ?

— Da.

— Atunci ştiţi unde mă mut.

— Fără îndoială, dar asta nu mă lămureşte cu nimic.

— Cum, nu înţelegeţi, sire, că deasupra acestei locuinţe sînt alte două camere ?

— Care ?

— Una, a domnişoarei de Montalais, cealaltă...

— Cealaltă a domnişoarei de La Vallière, da, de Saint-Aignan ?

— Chiar aşa, sire.

— Oh, Saint-Aignan, aşa este, da, aşa este ! Saint-Aignan, ai avut o idee minunată, o idee de prieten, de poet ; apropiindu-mă de ea, atunci cînd universul întreg ne desparte, preţuieşti pentru mine mai mult decît Pilade pentru Oreste, decît Patrocle pentru Achile [1].

— Sire — zise de Saint-Aignan cu un surîs — mă îndoiesc că, atunci cînd maiestatea voastră ar cunoaşte planurile mele în toată întinderea lor, ar continua să-mi mai acorde nişte măguliri atît de înalte. Ah, sire, mă tem că voi avea parte de cele mai urîte cuvinte, pe care anumiţi puritani de la curte nu se vor da în lături să mi le arunce atunci cînd vor afla ceea ce am de gînd să fac pentru maiestatea voastră.

— Saint-Aignan, mor de nerăbdare ; Saint-Aignan, mă usuc pe picioare ; Saint-Aignan, nu mai pot aştepta pînă mîine... Mîine ! Dar pînă mîine mi se pare o eternitate !

— Totuşi, sire, dacă binevoiţi, vă propun să ieşiţi numai-decît şi să vă potoliţi această nerăbdare, făcînd o mică plimbare.

— Cu tine, da ; vom studia planurile tale, vom vorbi despre ea.

— Nu, sire, eu rămîn în casă.

— Atunci cu cine să ies ?

---

[1] Prieteniile dintre aceste personaje ale antichităţii au rămas celebre : a lui Oreste, fiul lui Agamemnon şi al Clitemnestrei, pentru Pilade, pe care l-a şi căsătorit cu sora lui, Electra ; a lui Achile pentru Patrocle, care s-a sacrificat pentru el în timpul războiului troian, fapt ce l-a hotărît pe Achile să reintre în rîndurile grecilor — părăsite în urma certei cu Agamemnon — pentru a-şi răzbuna prietenul.

— Cu doamnele.

— Ah, pentru nimic în lume, nu, Saint-Aignan !

— Sire, trebuie.

— Nu, nu ! De o mie de ori nu ! Nu mă voi supune la cel mai groaznic supliciu — de a fi la doi pași de ea, de a o vedea, de a-i atinge rochia în treacăt și de a nu-i putea spune nimic. Nu, renunț la acest supliciu pe care tu îl socoți o fericire și care nu e decît o tortură ce-mi arde ochii, ce-mi frînge brațele și-mi zdrobește inima. Să o văd în prezența tuturor străinilor și să nu-i pot spune că o iubesc, cînd toată ființa mea îi arată această dragoste, și să mă trădez în fața tuturor ! Nu, mi-am jurat să nu mai fac acest lucru, și-mi voi ține jurămîntul.

— Totuși, sire, vă rog să mă ascultați.

— Nu ascult nimic, Saint-Aignan.

— În acest caz, voi continua singur. Trebuie, sire, vă rog să înțelegeți, trebuie, e absolută nevoie ca DOAMNA și domnișoarele ei de onoare să lipsească două ceasuri din palat.

— Mă uluiești, Saint-Aignan !

— E greu pentru mine să poruncesc regelui meu ; dar, în această împrejurare, poruncesc, sire. Am nevoie de o plimbare, sau de o partidă de vînătoare.

— Dar această plimbare, această vînătoare ar apărea ca un capriciu, ca o bizarerie ! Manifestînd asemenea toane, ar însemna să arăt întregii curți că nu mai sînt stăpîn pe inima mea. Și nu se spune oare destul, și așa, că visez cucerirea lumii, dar că mai înainte ar trebui să încep prin a mă cuceri pe mine însumi ?

— Cei care spun asta, sire, sînt niște nerușinați și niște răuvoitori ; dar, oricine ar fi ei, dacă maiestatea voastră preferă să-i asculte, eu nu mai am nimic de adăugat. Atunci, ziua de mîine va fi amînată pentru un timp nedeterminat.

— Saint-Aignan, voi ieși astă-seară... Diseară mă voi culca la Saint-Germain, la lumina faclelor ; mîine voi dejuna acolo, și mă voi reîntoarce la Paris pe la ceasurile trei. E bine așa ?

— E foarte bine.

— Atunci voi pleca diseară la ceasurile opt.

— Maiestatea voastră a ghicit ora care-mi trebuie.

— Și nu vrei să-mi spui nimic ?

— Adică *nu pot* să vă spun nimic. Dibăcia e mare lucru pe lumea aceasta, sire ; totuși, hazardul joacă un atît de mare

rol în înfăptuirile ei, încît eu am obiceiul de a lăsa pe seama hazardului partea cea mai mică, încredințat că el va face în așa fel ca lucrurile să iasă cît mai bine.

— Atunci mă bizui pe tine.

— Și faceți foarte bine.

Întărit astfel, regele se duse drept la DOAMNA, unde anunță plimbarea plănuită. DOAMNA crezu la început că vede, în această partidă neașteptată, o uneltire a regelui pentru a se întîlni cu La Vallière, fie pe drum, apărat de întuneric, fie altfel ; dar se feri să-și trădeze vreo bănuială față de cumnatul ei și primi invitația cu zîmbetul pe buze. Dădu, cu glas tare, ordinul ca domnișoarele de onoare să o urmeze, rezervîndu-și dreptul ca mai tîrziu, în ceasul serii, să facă ceea ce i se va părea mai potrivit pentru a răsturna planurile regelui. Apoi, după ce rămase singură, și pe cînd bietul îndrăgostit, care dăduse această dispoziție, putea să creadă că domnișoara de La Vallière va face parte din suită, în momentul poate cînd el se mîngîia cu gîndul la această tristă fericire a îndrăgostiților persecutați, care este de a gusta, fie și numai văzîndu-se, bucuriile ce le sînt altfel interzise, în acel moment DOAMNA, în mijlocul domnișoarelor sale de onoare, spunea :

— Îmi vor fi de ajuns două însoțitoare astă-seară : domnșoara de Tonnay-Charente și domnișoara de Montalais.

La Vallière prevăzuse lovitura și, ca atare, se aștepta la ea ; dar persecutarea o făcu mai tare. Nu-i lăsă DOAMNEI satisfacția de a vedea pe fața ei urmele loviturii pe care o primea în inimă. Dimpotrivă, surîzînd cu acea nespusă drăgălășenie ce dădea chipului ei o înfățișare angelică, zise :

— Așadar, DOAMNĂ, eu sînt liberă astă-seară ?

— Da, fără îndoială.

— Mă voi folosi de acest prilej pentru a lucra la tapiseria pe care alteța sa regală a avut bunăvoința s-o remarce și pe care, de la început, am avut onoarea de a i-o oferi.

Și, făcînd o reverență plină de respect, se retrase la dînsa. Domnișoarele de Montalais și de Tonnay-Charente făcură același lucru.

Vestea plimbării ieși o dată cu ele din camera DOAMNEI și se răspîndi în tot palatul. Zece minute mai tîrziu, Malicorne cunoștea hotărîrea DOAMNEI și strecura sub ușa lui Montalais un bilețel cu următorul conținut :

Montalais, conform înţelegerilor luate, arse mai întîi bileţelul, apoi începu să se gîndească.

Montalais era o fată deşteaptă şi îşi întocmi repede planul. La ora cînd trebuia să se ducă la DOAMNA, adică pe la ceasurile cinci, ea străbătu curtea alergînd şi, ajunsă la zece paşi de un grup de ofiţeri, scoase un ţipăt, căzu în chip graţios într-un genunchi, se ridică şi-şi continuă drumul, însă şchiopătînd. Gentilomii dădură fuga s-o ajute. Montalais îşi scrîntise un picior. Dar, credincioasă datoriei sale, ea ţinu să urce totuşi la DOAMNA.

— Ce s-a întîmplat şi de ce şchiopătezi ? o întrebă aceasta. Te luasem drept La Vallière.

Montalais povesti cum, grăbindu-se să vină mai repede, îşi scrîntise un picior. DOAMNA păru s-o căineze şi voi să cheme, chiar atunci, un chirurg. Dar fata, încredinţînd-o că nu era nimic grav, zise :

— DOAMNĂ, îmi pare nespus de rău numai de faptul că n-am să-mi pot îndeplini serviciul, şi aş fi vrut s-o rog pe domnişoara de La Vallière să mă înlocuiască pe lîngă alteţa voastră...

DOAMNA îşi încruntă sprînceana.

— Dar nu m-am dus încă să-i spun — continuă Montalais.

— Şi de ce nu te-ai dus ? întrebă DOAMNA.

— Fiindcă biata La Vallière părea aşa de fericită că are o seară şi o noapte libere, încît nu am destul curaj s-o rog să facă serviciul în locul meu.

— Cum, se bucură pînă într-atît ? întrebă DOAMNA, surprinsă de aceste cuvinte.

— Aproape că e nebună de bucurie ; cîntă, ea care totdeauna e atît de melancolică. De altfel, alteţa voastră ştie că nu-i place să se arate în lume şi că firea ei ascunde un grăunte de sălbăticie.

„Oh, oh — făcu în sinea ei DOAMNA — voioşia asta ascunde ceva !"

— S-a şi pregătit — continuă Montalais — să cineze la ea diseară, împreună cu una din cărţile sale îndrăgite. Şi apoi, alteţa voastră are încă alte şase domnişoare, care vor fi fericite să vă însoţească ; de aceea, nu m-am mai dus să-i propun domnişoarei de La Vallière.

DOAMNA tăcu.

— Am făcut bine ? adăugă Montalais cu o uşoară strîngere de inimă, văzînd că nu-i prea reuşise şiretlicul acesta, în care îşi pusese toată încrederea, astfel că nu mai socotise necesar să născocească altul. Doamna mă aprobă ? întrebă ea.

DOAMNA se gîndea că, în timpul nopţii, regele ar putea foarte bine să părăsească Saint-Germain şi, cum de la Paris la Saint-Germain nu erau decît patru leghe şi jumătate, el ar putea să fie într-un ceas la Paris.

— Spune-mi — zise ea — La Vallière, aflînd că te-ai rănit, s-a oferit cel puţin să te însoţească ?

— Oh, ea n-a aflat încă de accidentul meu, şi chiar dacă ar şti, nu i-aş cere, firește, nimic care s-o smulgă de la planurile sale. Cred că vrea să realizeze singură, astă-seară, partida de plăcere a fostului rege, care-i spunea domnului de Saint-Mars : „Să ne plictisim, domnule de Saint-Mars, să ne plictisim împreună".

DOAMNA era convinsă că o anumită taină de îndrăgostită se ascundea în această sete de singurătate. Această taină nu putea fi decît întoarcerea lui Ludovic, peste noapte. Nu mai încăpea nici o îndoială, La Vallière fusese prevenită despre această întoarcere, de aici bucuria ei de a rămîne la Palatul Regal. Era, desigur, un plan pus la cale mai dinainte. „N-o să mă las păcălită de ei" — îşi spuse DOAMNA. Şi luă o hotărîre nestrămutată.

— Domnişoară de Montalais — zise ea — fii bună şi anunţ-o pe prietena dumitale, domnişoara de La Vallière, că îmi pare rău, dar trebuie să-i tulbur planurile ei de singurătate ; în loc să se plictisească singură aici, aşa cum ar fi dorit, va veni să se plictisească laolaltă cu noi, la Saint-Germain.

— Ah, biata La Vallière — şopti Montalais cu un aer îndurerat, dar cu inima plină de bucurie. Oh, DOAMNĂ, nu există un mijloc ca alteţa voastră...

— Destul — zise DOAMNA — aşa am hotărît ! Prefer societatea domnişoarei de La Baume Le Blanc oricărei alte întovărăşiri. Du-te de-o trimite la mine, şi îngrijeşte-ţi piciorul.

Montalais nu aşteptă să i se repete ordinul. Se întoarse acasă, îi scrise răspunsul lui Malicorne şi-l vîrî sub covor. SE VA DUCE — spunea acest răspuns. O spartană n-ar fi scris ceva mai laconic.

„În acest chip — gîndea DOAMNA — o voi supraveghea pe drum, iar noaptea va dormi lîngă mine, şi să vedem dacă maiestatea sa va putea schimba un cuvînt cu domnişoara de La Vallière."

La Vallière primi ordinul de a pleca la plimbare cu aceeaşi blîndă nepăsare cu care primise ordinul de a rămîne. Totuşi, în sinea ei, se bucura foarte mult şi privea această schimbare în hotărîrea Prinţesei ca o consolare pe care i-o trimitea Providenţa. Mai puţin pătrunzătoare decît DOAMNA, ea punea totul pe seama hazardului.

În timp ce toată lumea, cu excepţia celor căzuţi în dizgraţie, a bolnavilor şi a persoanelor cu picioarele scrîntite, se îndrepta spre Saint-Germain, Malicorne îşi vîrîse dulgherul său într-o trăsură a domnului de Saint-Aignan şi-l aducea în camera de sub odaia domnişoarei de La Vallière. Omul se puse numaidecît pe lucru, îmbărbătat de strălucita răsplată ce i se făgăduise. Şi cum i se puseseră la îndemînă sculele cele mai bune, luate de la inginerii casei regale, între altele, un ferăstrău cu dinţi atît de zdraveni, încît puteau să taie în apă bîrnele de stejar tari ca fierul, lucrul înainta repede, şi o bucată pătrată de tavan, aleasă între două grinzi, căzu în braţele lui Saint-Aignan, Malicorne şi ale unui valet de încredere, personaj adus pe lume ca să vadă şi să audă totul, dar să nu spună nimic. Atît doar că, în virtutea unui nou plan indicat de Malicorne, deschizătura fu făcută într-un colţ. Şi iată pentru ce :

Cum nu exista cabinet de toaletă în camera domnişoarei de La Vallière, aceasta ceruse, şi obţinuse chiar în dimineaţa aceea, un mare paravan, menit să ţină locul unui perete. Paravanul fusese aşezat la locul lui. Era destul de larg ca să acopere deschizătura care, de altfel, avea să fie ascunsă sub tot felul de obiecte din lemn de abanos.

Gaura odată făcută, lucrătorul se strecură printre grinzi şi pătrunse în camera domnişoarei de La Vallière. Ajuns aici, netezi cu ferăstrăul marginile tăieturii, chiar din bucăţile de parchet, făcu o trapă ce se îmbuca aşa de bine în deschizătură, încît ochiul cel mai priceput n-ar fi putut să vadă acolo decît marginile obişnuite ale bucăţilor din lemnul parchetului.

Malicorne prevăzuse totul. Un ivăr şi două balamale, cumpărate mai dinainte, fură prinse de această trapă. Una din acele mici scări în spirală, ce începeau să se folosească pe

atunci în multe case, fu de asemenea cumpărată de gata de către ingeniosul Malicorne, care o plăti cu două mii de livre. Era puţin mai lungă decît trebuia, însă dulgherul îi tăie cîteva trepte, reducînd-o la măsura necesară. Această scară, menită să susţină o atît de ilustră povară, fu prinsă de zid numai prin două cîrlige. Partea de jos fu înfiptă chiar în parchetul contelui şi fixată cu două şuruburi de metal ; regele şi întregul său consiliu ar fi putut să urce şi să coboare pe această scară fără nici o teamă.

Ciocanele băteau numai deasupra unor perniţe de cîlţi, pilele muşcau fără zgomot, cu mînerul înfăşurat în cîrpe, cu lama muiată mereu în untdelemn. De altfel, partea cea mai zgomotoasă a lucrului fusese executată în timpul nopţii şi în cursul dimineţii, adică în lipsa domnişoarei de La Vallière şi a DOAMNEI.

Cînd, pe la ceasurile două, curtea se reîntoarse la Palatul Regal, şi cînd La Vallière se urcă în camera ei, toate erau la locul lor şi nici cel mai mărunt fir de rumeguş, nici cea mai mică aşchie nu arăta violarea domiciliului. Numai de Saint-Aignan, care voise să ajute cît mai mult la această treabă, îşi zgîriase degetele şi-şi sfîşiase cămaşa, vărsînd o baltă de sudoare în serviciul regelui. Palmele mai ales îi erau pline de băşici. Aceste băşici apăruseră din pricină că ţinuse scara lui Malicorne. Afară de asta, adusese el singur, una cîte una, cele cinci bucăţi ale scării, formată fiecare din cîte două trepte. În sfîrşit, putem s-o spunem, regele, dacă l-ar fi văzut lucrînd cu atîta rîvnă pentru el, i-ar fi jurat recunoştinţă eternă.

Aşa precum prevăzuse Malicorne, omul calculelor exacte, lucrătorul termină toate operaţiile sale în douăzeci şi patru de ore. Primi douăzeci şi patru de ludovici şi plecă peste măsură de mulţumit ; primise atît cît cîştiga el de obicei în şase luni de zile.

Nimeni nu avea nici cea mai mică bănuială despre ceea ce se petrecuse sub apartamentul domnişoarei de La Vallière.

Dar, în seara celei de a doua zile, după ce La Vallière părăsise iatacul DOAMNEI şi se întorsese în camera ei, o uşoară trosnitură se auzi în fundul odăii. Mirată, fata se uită să vadă de unde vine zgomotul. Trosnitura se repetă.

— Cine-i acolo ? întrebă ea cu un accent de groază.

— Eu — răspunse glasul atît de cunoscut al regelui.

— Voi !... Voi !... strigă tînăra fată care se crezu o clipă în mrejele unui vis. Dar unde... unde sînteţi, sire ?

— Aici — răspunse regele desfăcînd una din tăbliile paravanului şi apărînd ca o umbră în fundul odăii.

La Vallière scoase un ţipăt şi căzu, tremurînd, într-un fotoliu.

XLIII

APARIŢIA

La Vallière îşi reveni repede din surpriza sa ; căutînd să fie cît mai respectuos, regele îi dădu prin prezenţa lui mai multă încredere decît îi putuse arăta prin apariţia lui. Dar, văzînd că ceea ce o neliniştea mai ales pe La Vallière era mijlocul prin care el pătrunsese la dînsa, îi explică sistemul scării ascunse în dosul paravanului, făcînd-o să înţeleagă îndeosebi că prezenţa lui aici nu era o arătare supranaturală.

— Oh, sire — îi spuse La Vallière, clătinîndu-şi capul ei bălai cu un surîs plin de farmec — prezent sau absent, nu e clipă în care maiestatea voastră să nu apară în gîndurile mele.

— Ceea ce înseamnă, Louise ?

— Oh, ceea ce ştiţi foarte bine, sire : că nu trece o singură clipă fără ca biata fată a cărei taină aţi surprins-o la Fontainebleau, şi de care v-aţi încredinţat apoi la picioarele crucifixului, să nu se gîndească la voi.

— Louise, mă umpli de bucurie şi fericire.

La Vallière zîmbi cu tristeţe şi adăugă :

— Dar, sire, v-aţi gîndit oare că această ingenioasă născocire nu ne poate fi de nici un folos ?

— De ce ? Spune : aştept.

— Pentru că această cameră în care locuiesc, sire, nu e cîtuşi de puţin ferită de cercetări şi iscodiri : DOAMNA poate să vină aici întîmplător ; oricînd în timpul zilei se abate aici cîte una din prietenele mele ; ca să încui uşa pe

dinăuntru, ar însemna să mă dau singură de gol, ca și cum aș scrie deasupra ei: „Nu intrați, regele e aici!" Uite, chiar și acum, nimic nu împiedică, sire, ca ușa să se deschidă dintr-o dată și maiestatea voastră să fie surprinsă alături de mine.

— Atunci — zise regele rîzînd — chiar că voi fi luat drept o fantomă, căci nimeni n-ar putea să spună pe unde am venit aici. Și numai fantomele sînt în stare să treacă prin ziduri și prin tavane.

— Oh, sire, dar gîndiți-vă ce aventură, ce scandal s-ar isca! Niciodată nu se va fi vorbit mai mult pe seama domnișoarelor de onoare, aceste sărmane făpturi pe care răutatea nu le cruță de loc.

— Și ce concluzii tragi din toate astea, draga mea Louise?... Hai spune-mi, mărturisește.

— C-ar trebui... Vai, iertați-mă, e prea aspru ceea ce vreau să spun.

Ludovic zîmbi.

— Spune, totuși — o îndemnă el.

— Ar trebui ca maiestatea voastră să renunțe la scară, la născociri și la surprize de felul acesta; căci răul de a fi văzut aici, sire, va fi mai mare decît fericirea de a vă întîlni.

— Ei bine, dragă Louise — răspunse regele cu un accent plin de iubire — în loc să renunț la această scară prin care mă urc aici, există un alt mijloc, mult mai simplu, la care dumneata nu te-ai gîndit.

— Un alt mijloc?...

— Da, altul. Oh, înseamnă că nu mă mai iubești așa cum te iubesc eu, Louise; dovadă că nu-ți pui mintea la încercare.

La Vallière îl privi în ochi. Ludovic îi întinse mîna, pe care ea i-o strînse încet.

— Spui — continuă regele — că voi fi surprins venind aici, unde oricine poate să intre cînd vrea?

— Uite, sire, chiar în clipa cînd îmi vorbiți despre asta, tremur de teamă.

— Înțeleg... Dar dumneata nu vei fi surprinsă de nimeni coborînd această scară și venind în camerele ce se află dedesubt.

— Sire, sire, ce vreți să spuneți? strigă La Vallière înfrozită.

— M-ai înțeles greșit, Louise, de vreme ce cuvintele mele îți stîrnesc atîta mînie. Mai întîi, știi ale cui sînt camerele acelea ?

— Ale domnului conte de Guiche.

— Nu, ale domnului de Saint-Aignan.

— Adevărat ? exclamă La Vallière.

Și acest cuvînt, scăpat din inima bucuroasă a fetei, scăpără ca un fulger de dulci prevestiri în inima înflorită a regelui.

— Da, ale domnului de Saint-Aignan, prietenul nostru, zise el.

— Dar, sire, eu n-aș putea să intru în camera domnului de Saint-Aignan, tot așa cum n-aș fi intrat într-a domnului de Guiche — rosti îngerul redevenit femeie.

— De ce n-ai putea, Louise ?

— Cu neputință ! Cu neputință !

— Eu cred, Louise, că, sub ocrotirea regelui, totul e cu putință.

— Sub ocrotirea regelui ? zise ea cu o privire încărcată de dragoste.

— Oh, te încrezi în cuvîntul meu, nu-i așa ?

— Mă încred cînd nu sînteți de față, sire ; dar cînd sînteți aici, cînd îmi vorbiți, cînd vă văd, nu mai cred în nimic.

— Ce trebuie să fac pentru a te convinge, Dumnezeule ?

— E lipsă de respect, știu, să nu mă încred în cuvîntul regelui ; dar pentru mine nu mai sînteți rege.

— Oh, slavă Domnului, așa sper și eu ! Vezi cît de mult mă străduiesc ca să găsesc o soluție ? Ascultă, prezența unui al treilea te-ar liniști ?

— Prezența domnului de Saint-Aignan ? Da.

— Într-adevăr, Louise, îmi sfîșii inima cu asemenea bănuieli.

La Vallière nu răspunse nimic ; îl înfășură pe Ludovic cu acea privire limpede ce pătrunde pînă în adîncul inimilor, apoi spuse :

— Oh, oh, nu de voi mă tem și nu asupra voastră se îndreaptă bănuielile mele.

— Primesc atunci — zise regele cu un oftat — ca domnul de Saint-Aignan, care are fericitul privilegiu de a-ți inspira încredere, să fie totdeauna de față la întrevederile noastre, îți făgăduiesc.

— Adevărat, sire ?

— Pe cuvîntul meu de gentilom! Iar dumneata, la rîndu-ţi ?...

— Aşteptaţi, oh, asta nu e totul.

— Mai e şi altceva, Louise ?

— Oh, fără îndoială ; nu vă grăbiţi, sire, căci n-am ajuns încă la capăt.

— Bine, sfîrşeşte prin a-mi zdrobi inima !

— Înţelegeţi, sire, că această întrevedere trebuie să aibă, chiar şi faţă de domnul de Saint-Aignan, un motiv cît de cît întemeiat.

— Un motiv întemeiat ! rosti regele pe un ton de blînd reproş.

— Fireşte. Gîndiţi-vă, sire !

— Oh, eşti o fiinţă plină de prevedere şi, crede-mă, singura mea dorinţă este să te pot egala în această privinţă. Ei bine, Louise, va fi aşa cum doreşti dumneata. Întrevederile noastre vor avea un motiv întemeiat, şi eu am şi găsit acest motiv.

— În sensul că, sire...?

— În sensul că, de mîine, dacă vrei...

— Mîine ?

— Vrei să spui că e prea tîrziu ? exclamă regele strîngînd în palmele sale mîna fierbinte a domnişoarei de La Vallière.

În acea clipă se auziră paşi pe coridor.

— Sire, sire — strigă La Vallière — se apropie cineva, auziţi ? Sire, sire, fugiţi, vă rog !

Regele nu făcu decît o săritură şi fu, din fotoliu, în dosul paravanului.

Era şi timpul ; pe cînd regele trăgea una din tăblii în dreptul lui, clanţa uşii se deschise şi Montalais apăru în prag. E de la sine înţeles că intră dintr-o dată, fără să îndeplinească nici o ceremonie. Ea ştia, vicleana, că a bate la uşă, înainte de a deschide, însemna să-i arate prietenei sale o neîncredere jignitoare. Montalais intră deci în cameră şi, după ce-şi roti ochii în jur, observînd cele două scaune foarte aproape unul de altul, lăsă să se scurgă oarecare timp, încercînd să închidă uşa care, nu se ştie din ce pricină, nu voia să se închidă, încît regele avu răgazul să tragă clapa şi să coboare la de Saint-Aignan.

Un zgomot, pe care o ureche mai puţin fină decît a ei nu l-ar fi perceput, îi dădu de veste lui Montalais că regele dispă-

ruse ; ea izbuti să închidă atunci uşa cea îndărătnică şi se apropie de La Vallière.

— Trebuie să vorbim, Louise — îi spuse acesteia — trebuie să vorbim serios ; cred că eşti de aceeaşi părere.

Louise, oricît ar fi fost de tulburată, nu reţinu totuşi fără o tainică îngrijorare cuvîntul *serios,* pe care Montalais îl accentuase dinadins.

— Doamne, scumpa mea Aure — murmură ea — dar ce s-a mai întîmplat ?

— S-a întîmplat, dragă prietenă, că DOAMNA se îndoieşte de toate.

— De toate ce ?

— Mai e oare nevoie să-ţi explic ? Nu pricepi ce vreau să spun ? Ei bine, cred că ai observat schimbările DOAMNEI de cîteva zile încoace ; ai observat că ea te-a ţinut lîngă dînsa, apoi te-a alungat, pentru a te primi iarăşi.

— E ciudat, într-adevăr ; dar sînt obişnuită cu ciudăţeniile ei.

— Ceva mai mult încă. Ai băgat de seamă, pe urmă, că DOAMNA, după ce te-a oprit să iei parte la plimbare, ieri ţi-a poruncit după aceea să mergi totuşi la plimbare ?

— Am băgat de seamă, fără îndoială.

— Ei bine, se pare că DOAMNA are acum dovezi îndestulătoare împotrivă-ţi, nimic nemaifiind în Franţa care să poată opri acest torent ce înlătură toate stăvilarele din calea lui ; şi înţelegi la ce mă gîndesc cînd spun cuvîntul torent.

La Vallière îşi ascunse faţa în palme.

— Mă gîndesc — continuă Montalais necruţătoare — la acel torent care a dat buzna pe poarta carmelitelor de la Chaillot şi a răsturnat toate prejudecăţile curţii, atît la Fontainebleau cît şi la Paris.

— Vai, vai mie ! murmură La Vallière, cu faţa mereu acoperită de degetele printre care i se scurgeau lacrimile.

— Oh, nu te mîhni astfel, căci n-ai ajuns decît la jumătatea chinurilor tale.

— Doamne, Dumnezeule — strigă tînăra fată înspăimîntată — dar ce se mai poate întîmpla ?

— Ei bine, iată despre ce e vorba. DOAMNA, nemaiavînd alte ajutoare în Franţa, întrucît s-a folosit pe rînd de cele două regine, de DOMNUL şi de întreaga curte, DOAMNA

şi-a adus aminte de o anumită persoană care are asupra ta nişte aşa-zise drepturi.

La Vallière se făcu albă ca o statuie de ceară.

— Această persoană — continuă Montalais — nu se află la Paris în acest moment.

— Oh, Dumnezeule! suspină La Vallière.

— Această persoană, dacă nu mă înşel, e plecată în Anglia.

— Da, da — murmură La Vallière pe jumătate zdrobită.

— Nu-i aşa că această persoană se află acum la curtea regelui Carol al II-lea? Spune.

— Da.

— Ei bine, astă-seară, din cabinetul DOAMNEI a pornit o scrisoare la Saint-James, cu ordinul pentru curier de a nu se opri decît la Hampton-Court, care e, pe cît se pare, o reşedinţă regală situată la douăsprezece mile de Londra.

— Da, şi?

— Or, cum DOAMNA scrie la Londra cu regularitate din cincisprezece în cincisprezece zile, şi cum curierul obişnuit a fost trimis la Londra abia acum trei zile, mă gîndesc că numai o împrejurare gravă a făcut-o pe DOAMNA să pună iarăşi mîna pe pană. Ştii doar cît de leneşă e ea la scris.

— Oh, da!

— Ceva îmi spune că această scrisoare a fost trimisă în legătură cu tine.

— În legătură cu mine? repetă nefericita fată cu docilitatea unui automat.

— Şi cînd am văzut-o pe biroul DOAMNEI. înainte de a fi închisă, mi s-a părut că era...

— Că era ce?

— Dar poate m-am înşelat.

— Ce?... Spune.

— Că îi era adresată lui Bragelonne.

La Vallière se ridică în picioare, pradă celei mai dureroase nelinişti.

— Montalais — zise ea cu glasul sugrumat de plîns — toate visurile surîzătoare ale tinereţii şi nevinovăţici s-au spulberat din sufletul meu. Nu mai am nimic să-ţi ascund, nici ţie, nici altcuiva. Viaţa mea e acum ca o carte deschisă în care poate să citească toată lumea, de la rege pînă la cel din urmă trecător. Aure, scumpa mea Aure, ce să fac? Ce-am să deviu?

Montalais se apropie cu un pas.

— Doamne, întreabă-te pe tine — zise ea.

— Ei bine, nu-l iubesc pe domnul de Bragelonne ; şi cînd îţi spun că nu-l iubesc, cată şi mă înţelege : îl iubesc aşa cum cea mai bună soră poate să-l iubească pe un frate ; dar el nu asta îmi cere mie, iar eu nu asta i-am făgăduit lui.

— În sfîrşit, îl iubeşti pe rege — zise Montalais — şi asta e cea mai bună scuză.

— Da, îl iubesc pe rege — murmură înăbuşit tînăra fată — şi am plătit destul de scump dreptul de a rosti aceste cuvinte. Ei bine, spune, Montalais, ce poţi face pentru mine sau împotriva mea, în situaţia în care mă găsesc ?

— Vorbeşte mai limpede.

— Ce ţi-aş putea spune ?

— Aşadar, nimic mai deosebit ?

— Nu — zise Louise cu uimire.

— Bun. Atunci nu-mi ceri decît un sfat ?

— Da.

— Cu privire la domnul Raoul ?

— Nimic altceva.

— E o chestiune delicată — răspunse Montalais.

— Nu, nimic nu e delicat în toată povestea asta. Să mă căsătoresc cu el, spre a-mi ţine făgăduiala pe care i-am făcut-o ? Să-l ascult mai departe pe rege ?

— Ştii bine că mă pui în grea încurcătură — zise Montalais zîmbind. Mă întrebi dacă trebuie să te căsătoreşti cu Raoul, căruia îi sînt prietenă şi căruia i-am produs o mare durere pronunţîndu-mă împotriva lui. Mă întrebi apoi dacă să-l mai asculţi pe rege, a cărui supusă sînt, şi pe care l-aş jigni dacă te-aş sfătui într-un anume fel. Ah, Louise, Louise, nici nu-ţi dai seama cum te joci cu o poziţie destul de spinoasă !

— Nu m-ai înţeles, Aure — zise La Vallière rănită de tonul uşor glumeţ pe care-l luase Montalais. Dacă vorbesc de căsătoria cu domnul de Bragelonne este fiindcă aş putea s-o fac, fără să-i pricinuiesc nici o neplăcere ; dar, din acelaşi motiv, dacă-l ascult pe rege, se cuvine oare să-l fac uzurpatorul unui bun, mărunt, e adevărat, dar căruia dragostea îi împrumută o amprentă de o oarecare valoare ? Ceea ce-ţi cer, prin urmare, e de a-mi arăta un mijloc de a ieşi cît mai onorabil din această încurcătură, fie într-o parte, fie în alta,

sau, mai bine zis, te întreb de partea cui ar fi mai cinstit să mă hotărăsc ?

— Draga mea Louise — răspunse Montalais după o clipă de tăcere — eu nu sînt din cei şapte înţelepţi ai Greciei şi nu am reguli de conduită absolut fixe ; dar, în schimb, am oarecare experienţă şi pot să-ţi spun că niciodată o femeie nu cere un sfat de felul aceluia pe care mi-l ceri tu, fără a fi la grea încercare. Or, tu ai făcut o promisiune solemnă şi tu ai cuvînt ; dacă eşti deci în încurcătură, luînd un astfel de angajament, nu sfatul unei străine, căci totul e străin pentru o inimă plină de iubire, nu sfatul meu, crede-mă, te-ar putea scoate din această situaţie. Nu ţi-l voi da, prin urmare, cu atît mai mult cu cît, în locul tău, eu m-aş simţi şi mai nehotărîtă după, decît înainte de a primi un sfat. Tot ceea ce pot să fac e să-ţi repet ceea ce ţi-am mai spus : vrei să te ajut ?

— Ah, da !

— Ei bine, asta e totul... Spune-mi cum vrei să te ajut : spune-mi pentru cine şi împotriva cui ? În felul acesta ne vom feri să facem vreo greşeală.

— Dar, mai întîi — zise La Vallière strîngînd mîna prietenei sale — tu pentru cine, sau împotriva cui te declari ?

— Pentru tine, dacă îmi eşti cu adevărat prietenă...

— Eşti sau nu confidenta DOAMNEI ?

— Iată un motiv în plus ca să-ţi fiu de folos. Dacă n-aş şti nimic din această parte, nu te-aş putea ajuta şi, prin urmare, tu nu te-ai alege cu nimic de pe urma sfaturilor mele. Prieteniile nu trăiesc decît prin acest soi de foloase reciproce.

— Asta înseamnă că vei rămîne în acelaşi timp prietenă cu DOAMNA ?

— Fireşte. Îţi pare rău ?

— Nu — rosti La Vallière îngîndurată, căci această sinceritate crudă i se părea o ofensă adusă femeii şi o greşeală făcută faţă de prietenă.

— Foarte bine — zise Montalais — căci altfel ai fi o proastă.

— Prin urmare, ai să mă ajuţi ?

— Cu devotament, mai ales dacă şi tu mă ajuţi la fel.

— S-ar zice că nu-mi cunoşti inima — îi replică La Vallière privind-o pe Montalais cu ochi mari, nedumerită.

— Eh, Doamne, de cînd sîntem la curte ne-am schimbat mult, draga mea Louise.

— Cum asta ?

— Foarte simplu : erai oare acolo, la Blois, a doua regină a Franţei ?

La Vallière îşi lăsă capul în jos şi începu să plîngă. Montalais o privi într-un chip greu de definit şi rosti în şoaptă aceste cuvinte :

— Biata fată ! Apoi, răzgîndindu-se, murmură : Bietul rege !

O sărută pe Louise pe frunte şi se întoarse în apartamentul ei, unde o aştepta Malicorne.

XLIV

PORTRETUL

În această maladie care se numeşte *dragoste*, crizele se succed la intervale totdeauna mai scurte atunci cînd răul se declară. Mai tîrziu, accesele se răresc, pe măsură ce se apropie vindecarea. Acestea spuse ca axiomă în general şi ca început de capitol în particular, să continuăm povestirea noastră.

În ziua următoare, zi fixată de rege pentru prima întîlnire la Saint-Aignan, La Vallière, dînd paravanul la o parte, găsi pe parchet un bilet scris de mîna lui Ludovic. Acest bilet trecuse de la etajul de jos la cel de sus prin tăietura făcută în tavan. Nici o mînă indiscretă, nici o privire curioasă nu putea să urce sau să arunce acolo această bucăţică de hîrtie.

Fusese una din ideile lui Malicorne. Văzînd cît de folositor îi devenise regelui Saint-Aignan prin locuinţa lui, el nu lăsase ca acest curtean să se facă necesar şi ca mesager, de aceea, cu de la sine putere, îşi rezervă pentru sine acest din urmă rol.

La Vallière citi cu nerăbdare biletul, prin care i se indica ora două după-amiază ca ceas al întîlnirii, arătîndu-i-se în acelaşi timp mijlocul prin care putea să ridice clapa fixată

în parchet. *Şi fii cît mai frumoasă!* adăuga *post-scriptum*-ul răvaşului. Aceste ultime cuvinte o surprinseră pe fată, dar totodată o şi liniştiră.

Ceasurile treceau încet. În sfîrşit, se apropie momentul hotărît. La fel de punctuală ca şi preoteasa Hero, în clipa cînd băturâ ceasurile două, Louise ridică încet capacul şi îl găsi pe rege în vîrful scării, aşteptînd-o foarte respectuos să-i dea mîna. Această atenţie deosebită o mişcă mult pe fată.

La picioarele scării, cei doi îndrăgostiţi îl găsiră pe conte, care, cu un surîs şi o reverenţă de cel mai bun gust, îi mulţumi domnişoarei La Vallière pentru onoarea ce i-o făcea de a-i vizita apartamentul. Apoi, întorcîndu-se către rege, zise:

— Sire, omul nostru a sosit.

La Vallière privi neliniştită spre rege.

— Domnişoară — îi spuse regele — dacă te-am rugat să-mi acorzi cinstea de a coborî aici, am făcut-o cu un anumit scop. Am trimis să fie chemat un pictor foarte înzestrat, care redă într-un chip minunat asemănarea, şi vreau să-l autorizezi să-ţi zugrăvească portretul. De altfel, dacă ţii mult la asta, portretul va rămîne la dumneata.

La Vallière roşi.

— Vezi dar — adăugă regele — nu vom mai fi numai trei aici, ci patru. Eh, Doamne, de vreme ce nu sîntem singuri, putem fi oricît de mulţi.

La Vallière strînse uşor vîrful degetelor de la mîna regesculuî ei iubit.

— Să trecem în camera de alături, dacă maiestatea voastră binevoieşte — zise de Saint-Aignan.

Deschise uşa şi-şi pofti oaspeţii dincolo.

Regele păşea după La Vallière şi-i sorbea din ochi gîtul alb ca sideful, deasupra căruia cădeau buclele dese şi răsucite ale părului ei argintiu. La Vallière era îmbrăcată într-o rochie de mătase grea, de culoare cenuşiu-deschis, cu irizări trandafirii; un şirag de perle negre îi făcea parcă şi mai alb grumazul; în mîinile ei fine şi diafane răsucea un buchet de pansele, de roze de Bengal şi de clematite cu frunzuliţele tăiate cu măiestrie, deasupra cărora se înălţa, ca o cupă din care se revărsa mii de miresme, o lalea de Harlem în tonuri cenuşii şi violete, o specie rară şi desăvîrşită care-l costase cinci ani de combinaţii pe grădinar şi cinci mii de livre pe rege. Acest

buchet, Ludovic îl pusese în mîna domnişoarei de La Vallière în clipa cînd îi adresase salutul său.

În camera a cărei uşă o deschisese Saint-Aignan se afla un bărbat tînăr, îmbrăcat într-un costum de catifea uşoară, cu nişte frumoşi ochi negri şi cu părul lung, întunecat. Era pictorul. Pînza era pregătită, culorile preparate. El se înclină în faţa domnişoarei de La Vallière cu acea gravă curiozitate a artistului care îşi studiază modelul, îl salută apoi pe rege, discret, ca şi cum nu l-ar fi cunoscut şi, deci, ar fi salutat pe un gentilom oarecare. Pe urmă, conducînd-o pe domnişoara de La Vallière pînă la scaunul ce-o aştepta, o pofti să ia loc.

Tînăra fată se aşeză cu multă graţie şi cu un fel de delăsare, avînd mîinile ocupate şi punîndu-şi picioarele pe nişte perniţe, apoi, pentru ca privirile ei să nu rămînă în gol sau să nu aibă nimic silit, pictorul o rugă să-şi caute o preocupare. Atunci Ludovic al XIV-lea, zîmbind, veni şi se aşeză pe perniţe, la picioarele iubitei lui. Astfel, ea, lăsată puţin pe spate, rezemată de muchia fotoliului, cu florile în mînă, şi el, cu ochii ridicaţi spre dînsa, sorbind-o din priviri, formau un grup plin de farmec, pe care artistul îl contemplă cîteva minute cu încîntare, în timp ce de Saint-Aignan, la rîndul lui, îl contempla cu o adîncă invidie.

Pictorul schiţă repede contururile ; apoi, la primele trăsături de pensulă, pe fondul cenuşiu al pînzei prinse a se ivi dulcele şi poeticul chip cu ochii blînzi, cu obrajii îmbujoraţi sub podoaba părului ei de un argintiu limpede şi pur.

În acest timp, cei doi îndrăgostiţi vorbeau puţin şi se priveau mult ; uneori, ochii lor deveneau atît de languroşi, încît pictorul era silit să-şi întrerupă lucrul, pentru a nu înfăţişa o Erycină [1] în loc de o La Vallière. Atunci de Saint-Aignan sărea în ajutor : recita versuri sau istorisea una din acele anecdote pe care le spunea Patru [2] şi pe care Tallemant de Réaux le povestea atît de bine. Iar cînd La Vallière se simţea obosită, se odihneau ca toţii. În astfel de clipe, un castron de porţelan de China, încărcat cu cele mai alese fructe

[1] Nume sub care mai e cunoscută zeiţa Afrodita, datorită unui templu celebru aflat pe muntele Eryx, în vestul Siciliei.

[2] Oliver Patru, avocat francez foarte spiritual din acea vreme, al cărui discurs de mulţumire adresat Academiei a fost atît de gustat, încît de atunci s-a instituit obiceiul ca toţi membrii admişi să rostească asemenea cuvîntări.

din cîte se puteau găsi, şi vinul de Xeres, distilîndu-şi topazul în argintul cizelat, serveau ca accesorii pentru acest tablou din care pictorul trebuia să prindă nuanţele cele mai efemere.

Ludovic era îmbătat de dragoste ; La Vallière, de fericire ; Saint-Aignan, de ambiţie. Pictorul îşi strîngea amintiri pentru bătrîneţe.

Se scurseră astfel două ore ; apoi, cînd bătură ceasurile patru, La Vallière se ridică şi-i făcu un semn regelui. Ludovic se ridică şi el, trecu în faţa tabloului şi-i adresă artistului cîteva complimente măgulitoare. De Saint-Aignan lăudă asemănarea, după părerea lui, de pe acum asigurată. La Vallière, la rîndul ei, îi mulţumi pictorului, roşindu-se, şi trecu în camera alăturată, unde regele o urmă, după ce-l chemă şi pe de Saint-Aignan.

— Pe mîine, nu-i aşa ? zise el către La Vallière.

— Dar, sire, gîndiţi-vă că s-ar putea să intre cineva în odaia mea, şi dacă nu mă găseşte acasă ?

— Ei bine ?

— Ce voi deveni atunci ?

— Prea eşti fricoasă, Louise !

— În sfîrşit, dacă DOAMNA mă va chema la dînsa ?

— Oh — replică regele — cînd va veni oare ziua aceea în care îmi vei spune că înfrunţi totul, pentru a nu te mai părăsi ?

— În ziua aceea, sire, aş fi o nesocotită şi nu va trebui să mă ascultaţi.

— Pe mîine, Louise.

La Vallière scoase un oftat ; apoi, neputîndu-se împotrivi dorinţei regelui, răspunse :

— Dacă aşa voiţi, sire, pe mîine.

Şi, rostind aceste cuvinte, urcă încet scara şi dispăru din ochii iubitului ei.

— Ei bine, sire ?... întrebă de Saint-Aignan, după ce La Vallière plecă.

— Ei bine, de Saint-Aignan, ieri mă credeam cel mai fericit dintre oameni.

— Şi maiestatea voastră se crede cumva, astăzi, cel mai nenorocit ? zise contele zîmbind.

— Nu ; însă această dragoste e o sete pe care nimic n-o poate stinge ! În zadar beau, în zadar sorb picăturile de apă

pe care dibăcia ta mi le procură ; cu cît beau, cu atît mi-e sete mai tare.

— Sire, e puţin greşeala voastră ; maiestatea voastră singură şi-a creat poziţia în care se află.

— Ai dreptate, de Saint-Aignan.

— Deci, în acest caz, sire, mijlocul de a fi fericit este să vă socotiţi mulţumit şi să aşteptaţi.

— Să aştept ! Cunoşti oare tu cuvîntul acesta, să aştepţi ?

— Ei, sire, ei ! Nu deznădăjduiţi. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, voi mai încerca încă.

Regele dădu din cap cu un aer dezolat.

— Cum, sire, nu sînteţi mulţumit de tot ce-am făcut pînă acum ?

— Eh, ba da, scumpul meu de Saint-Aignan ; dar mai caută, pentru numele lui Dumnezeu, mai caută !

— Sire, îmi iau sarcina să încerc, iată tot ce pot să spun.

Regele voi să mai vadă o dată portretul, neputînd să revadă originalul. Îi indică pictorului cîteva schimbări, apoi ieşi. În urma lui, de Saint-Aignan îi spuse artistului că poate să plece.

Şevalete, culori şi pictor abia trecură pragul, că Malicorne îşi arătă capul între cele două draperii de la uşă. De Saint-Aignan îl primi cu braţele deschise, totuşi nu fără o anumită tristeţe. Norul care trecuse peste soarele regal îl întuneca acum şi pe credinciosul satelit.

Malicorne văzu, de la prima aruncătură de ochi, zăbranicul de pe faţa lui de Saint-Aignan.

— Oh, domnule conte — zise el — ce întunecat sînteţi astăzi !

— Am şi de ce, zău aşa, dragă domnule Malicorne ; poţi crede că regele nu e mulţumit ?

— Nu e mulţumit de scară ?

— Oh, nu, dimpotrivă, scara a plăcut mult.

— Atunci, tapetarea camerelor nu e pe gustul său ?

— Oh, la asta nici nu s-a gîndit. Nu, ceea ce-i displace regelui...

— Am să v-o spun eu, domnule conte : este faptul de a fi al patrulea la o întîlnire de dragoste. Cum, domnule conte, n-aţi ghicit oare asta ?

— Cum aş fi putut să ghicesc, dragă domnule Malicorne, cînd eu n-am făcut decît să urmez întru totul instrucţiunile regelui ?

— Într-adevăr, maiestatea sa a ţinut cu tot dinadinsul să vă vadă alături de sine ?

— De bună seamă.

— Şi tot maiestatea sa a voit să fie adus pictorul pe care l-am întîlnit jos ?

— A cerut, domnule Malicorne, a cerut !

— Atunci înţeleg foarte bine — la dracu ! — că maiestatea sa a fost nemulţumită.

— Nemulţumită că m-am supus şi am îndeplinit fără nici o întîrziere ordinele sale ? Nu te mai înţeleg, zău ?

Malicorne se scărpină după ureche.

— La ce oră — întrebă el — spusese regele că vine aici ?

— La două.

— Şi eraţi aici, aşteptîndu-l pe rege ?

— De la unu şi jumătate.

— Ah, asta e !

— Drace ! Ar fi fost poate mai bine să nu fiu punctual în faţa regelui ?

Malicorne, cu tot respectul pe care i-l purta lui de Saint-Aignan, nu se putu împiedica de a da din umeri.

— Şi acestui pictor — zise el — regele i-a spus să vie tot la ceasurile două ?

— Nu ; însă eu l-am adus aici de la prînz. Ce vrei, mai bine să aştepte un pictor două ceasuri, decît regele un minut.

Malicorne începu să rîdă pe înfundate.

— Haide, dragă domnule Malicorne, rîzi mai puţin de mine şi vorbeşte mai mult.

— Mi-o cereţi ?

— Te rog.

— Ei bine, domnule conte, dacă vreţi ca regele să fie mai mulţumit data viitoare cînd va veni...

— Vine mîine.

— Ei bine, dacă vreţi ca regele să fie mai mulţumit mîine...

— Ei drăcia dracului ! cum spunea bunicul său. Dacă vreau ! Se înţelege că vreau !

— Ei bine, mîine, în momentul cînd va veni regele, căutaţi să aveţi o treabă pe afară, dar ceva care nu suferă amînare şi care trebuie neapărat îndeplinit.

— Oh, oh !

— Pentru douăzeci de minute.

— Să-l las pe rege singur timp de douăzeci de minute ? strigă de Saint-Aignan îngrozit.

— Atunci să ne închipuim că n-am spus nimic — zise Malicorne îndreptîndu-se spre uşă.

— Stai, stai, domnule Malicorne ! Ei bine, termină, încep să înţeleg. Dar pictorul ? Pictorul ?

— Oh, pictorul trebuie să întîrzie cel puţin o jumătate de ceas.

— O jumătate de ceas, atîta ?

— Da, atîta.

— Dragă domnule, voi face aşa cum spui dumneata.

— Şi cred că veţi proceda foarte bine. Îmi permiteţi să vin să văd cum merg lucrurile ?

— Firește.

— Am onoarea să fiu slujitorul dumneavoastră respectuos, domnule de Saint-Aignan.

Şi Malicorne ieşi de-a-ndăratelea.

„Hotărît, băiatul ăsta e mai deştept decît mine" — îşi zise de Saint-Aignan cu toată convingerea.

XLV

HAMPTON-COURT

Descoperirea pe care am văzut că Montalais i-o împărtăşea prietenei sale La Vallière către sfîrşitul penultimului nostru capitol ne face să ne întoarcem, cum e şi firesc, la principalul erou al acestei povestiri, un biet cavaler rătăcitor din pricina capriciului unui rege.

Dacă cititorul binevoieşte să ne urmeze, vom trece împreună cu el strîmtoarea aceea, mai furtunoasă decît Europa, care desparte Calais de Dover ; vom străbate cîmpia verde şi îmbelşugată, udată de mii de pîrîiaşe, ce înconjoară Charing, Maidstone şi zeci de alte oraşe, unele mai pitoreşti decît altele, şi vom ajunge, în sfîrşit, la Londra. De acolo, aidoma unor copoi porniţi pe urmele vînatului, după ce vom fi aflat că Raoul a făcut un prim popas la White-Hall şi un al doilea la Saint-James, după ce vom fi aflat că a fost primit de Monck şi introdus în cea mai aleasă societate de la curtea lui Carol al II-lea, vom goni mai departe după el, pînă la una din reşedinţele de vară ale lui Carol al II-lea, în apropierea oraşului Kingston, la Hampton-Court, scăldată de apele Tamisei. Fluviul nu e încă, în această parte, trufaşa cale care tîrăşte zilnic pe ea o jumătate de milion de călători şi-şi învolburează apele negre ca ale Cocytului [1], spunînd : „Şi eu sînt marea". Nu, aici nu e decît un rîu liniştit, cu undele verzi şi cu malurile acoperite de muşchi, cu largi coturi de apă în care se oglindesc sălcii şi fagi, şi pe care se văd doar cîteva bărci uscate de soare ce lîncezesc ici şi colo în mijlocul stufărişului, în cîte un zăvoi de arini şi de miozotis. Priveliştile se întind de jur împrejur liniştite şi bogate ; casa de cărămidă străpunge cu hornurile ei, din care iese un fum albăstrui, o platoşă groasă de pomişori cu frunze verzi şi bobiţe roşii : copilul, îmbrăcat într-o bluză stacojie, apare şi dispare prin ierburile înalte, ca o floare de mac ce se mişcă în bătaia vîntului. Berbecii mari, albi, rumegă cu ochii închişi la umbra plopilor pitici, şi, din loc în loc, pescăruşul, cu penajul de aur şi smarald, aleargă ca o minge vrăjită pe deasupra apei şi zvîntură cu neastîmpărul său undiţa semenului omenesc, pescarul, care pîndeşte, aşezat pe marginea luntrii, linul şi lostriţa.

Deasupra acestui paradis, alcătuit din umbră deasă şi din lumină blîndă, se înalţă clădirea de la Hampton-Court, zidită de Wolsey [2], loc de odihnă pe care orgoliosul cardinal îl întocmise ca să fie rîvnit chiar şi de un rege şi pe care a fost silit, ca un curtean fricos ce era, să i-l dea stăpînului său,

[1] Fluviul Infernului, în mitologie, care înconjura iadul cu apele sale amare şi mocirloase

[2] Thomas Wolsey, cardinal englez, arhiepiscop de York, ministru în timpul lui Henric al VIII-lea (1471—1530).

Henric al VIII-lea, care-şi încruntase sprînceana de invidie şi de lăcomie de îndată ce dăduse cu ochii de noul castel.

Hampton-Court, cu zidurile sale de cărămidă, cu ferestrele sale mari, cu frumoasele lui garduri de fier, Hampton-Court, cu miile sale de turnuleţe şi clopotniţe bizare, cu terase discrete şi cu fîntîni interioare asemenea celor de la Alhambra [1], Hampton-Court e leagănul trandafirilor, al iasomiei şi al clematitelor. E bucuria ochilor şi a mirosului, e cadrul cel mai fermecător al tabloului de dragoste pe care-l desfăşura aici Carol al II-lea, printre voluptuoasele picturi ale lui Tizian, Pordenone şi Van Dyck, el care păstra în galeria sa portretul lui Carol I, regele martir, iar în tapetele de lemn găurile gloanţelor puritane trase de soldaţii lui Cromwell, la 24 august 1648, atunci cînd îl aduseseră pe Carol I ca prizonier la Hampton-Court.

Aici îşi stabilise curtea sa acest rege pururi beat de plăceri, acest rege poet prin dorinţele lui, acest nenorocit de odinioară, care îşi plătea cu o zi de voluptate fiecare minut scurs altădată în deznădejde şi mizerie. Dar nu iarba moale de la Hampton-Court, atît de moale încît credeai că păşeşti pe covoare de catifea, nu brazdele de flori dese ce învăluiau trunchiul fiecărui arbore şi formau culcuşuri pentru trandafirii înalţi de douăzeci de picioare ce se răspîndeau în văzduh ca nişte jerbe de foc, nu teii uriaşi ale căror crengi se plecau pînă la pămînt ca ramurile unor sălcii şi ascundeau sub umbra sau mai degrabă sub pletele lor bogate orice iubire şi orice reverie, nu acestea erau frumuseţile pe care le îndrăgea Carol al II-lea în superbul lui palat de la Hampton-Court. Poate îi plăceau mai cu deosebire lacurile acelea roşcate, asemenea undelor Mării Caspice, cu suprafeţele lor întinse, încreţite de un vîntişor răcoros, vălurite ca părul Cleopatrei, apele acelea acoperite cu frunze late şi cu nenufari albi, ale căror flori vînjoase se întredeschid pentru a lăsa să se vadă cum germinează înăuntru ouşorul de aur sclipitor în adîncul învelişului lăptos, apele acelea misterioase şi pline de şoapte, pe deasupra cărora plutesc lebede negre şi răţuşte lacome, cu pieptul îmbrăcat într-un pufuşor de mătase, ce vînează pururi musculiţele aninate pe firişoare de

[1] Celebru palat regal maur, în Spania, ale cărui grădini au intrat în legendă datorită splendorii lor nemaipomenite.

stînjenei sau brotăceii ascunși sub perdeaua de lintiță verde. Poate că-i plăceau, de asemenea, brusturii stufoși, cu frunzișul lor bălțat, punțile zîmbitoare întinse peste canaluri, ciutele ce smulgeau iarba pe aleile nesfîrșite și codobaturile ce săreau în zboruri scurte pe marginea tufișurilor și a pîlcurilor de trifoi. Fiindcă erau de toate în parcul de la Hampton-Court ; erau, mai ales, tufe întregi de trandafiri albi ce se ridicau de-a lungul spalierelor pentru a-și înclina apoi către pămînt neaua lor mirositoare ; și mai ales erau acolo sicomori bătrîni, cu trunchiuri îmbrăcate în verdeață, ce-și îngropau rădăcinile într-o poetică și bogată holdă de ierburi. Dar nu, ceea ce-i plăcea mai mult lui Carol al II-lea în parcul de la Hampton-Court erau umbrele îmbietoare ce se lăsau după-amiaza de-a lungul teraselor, atunci cînd, ca și Ludovic al XIV-lea, punea să i se zugrăvească frumusețea în marele său cabinet, grație unuia din cele mai destoinice peneluri ale epocii sale, peneluri ce știau să aștearnă pe pînză o rază scăpată din atîția ochi fermecați de dulcea licoare a iubirii.

În ziua cînd poposim la Hampton-Court, cerul e limpede și senin aproape ca cerul Franței ; aerul e încropit de o căldură umedă, mușcatele, măzărichea mirositoare, broșteanul și eliotropul, risipite cu miile prin răzoare, umplu văzduhul cu miresmele lor îmbătătoare. Este ceasul unu după-amiază. Regele, întors de la vînătoare, a luat dejunul, i-a făcut o vizită ducesei de Castelmaine, metresa recunoscută, și, după această dovadă de fidelitate, își poate îngădui pînă seara diverse infidelități, după bunul său plac.

Întreaga curte zburdă și se desfată. Este vremea cînd doamnele cer cu toată seriozitatea gentilomilor să-și spună părerea despre cutare sau cutare picior mai mult sau mai puțin drăgălaș, după cum e încălțat cu un ciorap de mătase roză sau cu un ciorap de mătase verde. E vremea cînd Carol al II-lea declară că o femeie nu poate avea trecere fără ciorapi de mătase verde, dat fiind că domnișoara Lucy Stewart poartă ciorapi de această culoare.

În timp ce regele își împărtășește astfel preferințele sale, vom vedea pe aleea de fagi din fața terasei o tînără doamnă într-un veșmînt de culoare sobră, mergînd la un pas în urma unui alt veșmînt de culoare liliachie, cu dungi de un albastru mai întunecat. Ele străbat pajiștea de gazon, în mijlocul

cărei se înalță o frumoasă fîntînă cu sirene de bronz, și se îndreaptă, vorbind, spre terasă, de-a lungul cărei, de la intrarea de cărămidă roșie, se desfac spre parc mai multe cabine de forme diferite; dar cum aceste cabine sînt mai toate ocupate, cele două femei trec mai departe: una înroșindu-se, cealaltă dînd gînditoare din cap.

— Unde ne ducem, Stewart? o întrebă cea mai tînără dintre cele două femei pe însoțitoarea ei.

— Draga mea Graffton, ne ducem, vezi bine, acolo unde ne îndeamnă pașii tăi.

— Ai mei?

— Bineînțeles, ai tăi! La capătul palatului, spre banca aceea unde tînărul francez așteaptă și suspină.

Miss Mary Graffton se opri deodată.

— Nu, nu — zise ea — nu merg într-acolo.

— Pentru ce?

— Să ne întoarcem, Stewart.

— Dimpotrivă, să mergem acolo și să ne lămurim.

— Asupra cărui lucru?

— Dacă vicontele de Bragelonne ia parte la toate plimbările tale, după cum tu iei parte la toate plimbările lui.

— Și din asta tragi concluzia că mă iubește sau că-l iubesc?

— De ce nu? E un gentilom foarte plăcut. Sper că nu mă aude nimeni — zise miss Lucy Stewart, întorcînd capul cu un surîs ce arăta, de altfel, că îngrijorarea ei nu era prea mare.

— Nu, nu — răspunse Mary — regele e în cabinetul oval, împreună cu domnul de Buckingham.

— Oh, în legătură cu domnul de Buckingham, Mary...

— Ce?

— Mi se pare că s-a declarat cavalerul tău de cînd s-a reîntors din Franța; ce-ți spune inima în această privință?

Mary Graffton dădu din umeri.

— Bine, bine, îl voi întreba pe frumosul Bragelonne — zise Stewart rîzînd. Haide repede, să-l căutăm.

— Pentru ce te grăbești așa?

— Am să-i spun ceva.

— Nu încă; ascultă-mă mai întîi. Numai tu poți să mă deslușești, Stewart, tu care cunoști micile taine ale regelui.

— Crezi asta?

— Ei, Doamne, dacă nici tu nu știi, atunci cine ar putea să știe ? Spune, de ce domnul de Bragelonne se află în Anglia, și ce face el aici ?

— Ceea ce face orice gentilom trimis de un rege la un alt rege.

— Fie ; dar, vorbind serios, cu toate că nu ne pricepem nici una în politică, știm totuși destule lucruri pentru a ne da seama că domnul de Bragelonne nu are aici nici o misiune importantă.

— Ascultă — zise Stewart cu o gravitate afectată — pentru tine sînt în stare să trădez un secret de stat. Vrei să-ți recit scrisoarea de prezentare dată de regele Ludovic al XIV-lea domnului de Bragelonne, și adresată maiestății sale regelui Carol al II-lea ?

— Da, firește că vreau.

— Iat-o : „Fratele meu, îți trimit un gentilom de la curtea mea, fiul cuiva care îți e drag. Poartă-te frumos cu el, te rog, și fă-l să iubească Anglia".

— Așa i-a scris ?

— Cuvînt cu cuvînt... sau aproape. Nu răspund de formă, dar răspund de fond.

— Ei bine, și ce-ai dedus din asta, sau, mai degrabă, ce-a dedus regele ?

— Că maiestatea sa franceză avea motivele sale să-l îndepărteze pe domnul de Bragelonne și să-l însoare... în altă parte decît în Franța.

— Astfel că, în virtutea acestei scrisori ?...

— Regele Carol al II-lea l-a primit pe domnul de Bragelonne așa cum știi, cu toată strălucirea și cu toată prietenia ; i-a dat cea mai frumoasă cameră de la White-Hall, și cum tu ești cea mai prețioasă persoană de la curtea lui, refuzîndu-i mai ales inima... haide, nu te înroși... a voit să facă totul pentru a-ți plăcea gentilomul francez, oferindu-i astfel un dar frumos. Iată pentru ce, tu, moștenitoarea a trei sute de mii de livre, tu, viitoare ducesă, tu, atît de frumoasă și atît de bună, ești silită să iei parte la toate plimbările pe care le face domnul de Bragelonne. Pe scurt, e un complot, un fel de conspirație. Dacă, deci, vrei să aprinzi focul, eu îți pregătesc fitilul.

Miss Mary zîmbi cu acea expresie fermecătoare ce-i era proprie și, strîngînd brațul însoțitoarei sale, zise :

— Fă-i plăcere regelui.

— Da, da; însă domnul de Buckingham e gelos. Ia seama! replică Stewart.

Abia fură rostite aceste cuvinte, că domnul de Buckingham ieşi din unul din pavilioanele de pe terasă şi, apropiindu-se gînditor de cele două femei, zise:

— Te înşeli, miss Lucy, nu, nu sînt gelos; iar dovada, miss Mary, e că iată-l acolo pe acela care ar trebui să fie pricina geloziei mele, vicontele de Bragelonne, care stă şi visează singur. Bietul băiat! Îngăduie deci să-i las în seamă graţioasa dumitale companie pentru cîteva minute, dat fiind că eu am de vorbit ceva, în aceste cîteva minute, cu miss Lucy Stewart. Apoi, înclinîndu-se către Lucy, spuse: Vrei să-mi faci onoarea de a-mi lua braţul şi a merge să-l salutăm pe rege, care ne aşteaptă?

Şi, cu aceste cuvinte, Buckingham, continuînd să zîmbească, o apucă de mînă pe miss Lucy Stewart şi o trase după el.

Rămasă singură, Mary Graffton, cu capul aplecat pe umăr, în acea atitudine de graţioasă moliciune caracteristică tinerelor englezoaice, stătu o clipă nemişcată, cu ochii aţintiţi la Raoul, dar parcă nehotărîtă asupra celor ce trebuia să facă. În sfîrşit, după ce obrajii i se îmbujorară şi i se îngălbeniră clipă de clipă, trădînd lupta ce se dădea în inima ei, păru să ia o hotărîre şi înaintă cu pas sigur spre banca unde stătea Raoul şi unde, după cum s-a spus, visa de unul singur.

Zgomotul paşilor lui miss Mary, oricît de slab ar fi fost pe covorul de verdeaţă, îl trezi din visare pe Raoul; el întoarse capul, o zări pe tînăra fată şi porni în întîmpinarea acestei tovarăşe de singurătate pe care un destin fericit i-o scotea în cale.

— Am fost trimisă la dumneata, domnule — zise Mary Graffton — mă primeşti?

— Şi cui trebuie să-i fiu recunoscător pentru o asemenea bucurie, domnişoară? întrebă Raoul.

— Domnului de Buckingham — răspunse Mary, încercînd să pară cît mai voioasă cu putinţă.

— Domnului de Buckingham, care caută cu atîta pasiune preţioasa dumneavoastră companie?! Domnişoară, să vă cred oare?

— Într-adevăr, domnule, vezi şi dumneata, totul conspiră pentru ca să petrecem împreună cea mai bună sau, mai curînd, cea mai lungă parte a zilelor de aici. Ieri, regele însuşi mi-a poruncit să mă aşez lîngă dumneata, la masă; astăzi, domnul de Buckingham este cel care m-a rugat să viu să stau cu dumneata pe această bancă.

— Şi el s-a retras ca să-mi lase mie locul? întrebă Raoul, oarecum fîstîcit.

— Priveşte colo, la capătul aleii: el dispare împreună cu miss Stewart. Şi în Franţa oamenii dau dovadă de asemenea bunăvoinţă, domnule viconte?

— Domnişoară, mi-ar fi greu să spun cum este în Franţa, căci de-abia dacă sînt francez. Am trăit prin mai multe ţări, şi aproape totdeauna ca soldat; apoi am petrecut multă vreme la ţară; sînt un sălbatic.

— Nu te simţi bine în Anglia, nu-i aşa?

— Nu ştiu — răspunse Raoul pe gînduri şi scoţînd un oftat.

— Cum, nu ştii?...

— Iertaţi-mă — spuse Raoul scuturînd din cap şi adunîndu-şi gîndurile. Iertaţi-mă, n-am auzit ce-aţi întrebat.

— Oh — zise tînăra femeie oftînd la rîndul ei — ce rău a făcut ducele de Buckingham că m-a trimis aici!

— Rău? rosti deodată Raoul. Aveţi dreptate: compania mea este posomorîtă şi vă plictisiţi alături de mine. Domnul de Buckingham a făcut rău dacă v-a trimis aici.

— Tocmai pentru aceea — replică tînăra femeie cu un glas vibrant şi plin de seriozitate — tocmai pentru că nu mă plictisesc alături de dumneata a făcut rău domnul de Buckingham că m-a trimis la dumneata.

Raoul roşi la rîndul lui.

— Atunci — întrebă el — cum se face că domnul de Buckingham vă trimite să staţi cu mine, şi cum se face că dumneavoastră înşivă veniţi aici? Domnul de Buckingham vă iubeşte şi-l iubiţi şi dumneavoastră...

— Nu — răspunse apăsat Mary — nu! Domnul de Buckingham nu mă iubeşte de loc, pentru că o iubeşte pe ducesa de Orléans; iar, în ceea ce mă priveşte, eu nu simt nimic pentru duce.

Raoul privi spre tînăra femeie cu uimire.

— Eşti cumva prieten cu domnul de Buckingham, viconte ? întrebă ea.

— Domnul duce îmi face onoarea de a mă numi prietenul său de cînd ne-am cunoscut în Franţa.

— Atunci nu sînteţi decît nişte simple cunoştinţe ?

— Nu, deoarece domnul duce de Buckingham e prietenul cel mai bun al unui gentilom la care eu ţin ca la un frate.

— Domnul conte de Guiche ?

— Da, domnişoară.

— Care e îndrăgostit de ducesa de Orléans ?

— O, cine v-a spus asta ?

— Şi pe care ea îl iubeşte ? continuă netulburată tînăra femeie.

Raoul îşi lăsă capul în jos ; miss Mary Graffton adăugă cu un suspin :

— Amîndoi sînt fericiţi !... Haide, părăseşte-mă, domnule de Bragelonne, căci domnul de Buckingham ţi-a dat mare belea pe cap trimiţîndu-mă să-ţi ţiu de urît. Inima dumitale e în altă parte şi abia dacă te înduri să-mi adresezi un cuvînt. Recunoaşte, recunoaşte... N-ar fi frumos din parte-ţi, viconte, dacă n-ai recunoaşte.

— Doamnă, recunosc.

Ea îl învălui cu o privire. Era atît de simplu şi atît de frumos, ochii lui aveau atîta limpezime, se citea în ei atîta blîndă onestitate şi atîta hotărîre, încît unei femei distinse, aşa cum era miss Mary, nu i-ar fi putut trece prin cap că tînărul acesta ar putea fi un nesimţit sau un neghiob. Dar vedea limpede că el iubeşte cu toată patima inimii lui o altă femeie.

— Da, înţeleg — zise ea — eşti îndrăgostit de cineva din Franţa.

Raoul se înclină.

— Ducele cunoaşte această iubire ?

— Nimeni nu ştie nimic — răspunse Raoul.

— Atunci mie de ce mi-ai spus ?

— Domnişoară...

— Haide, vorbeşte.

— Nu pot.

— Dacă-i aşa, am să caut să mă lămuresc singură. Nu vrei să-mi spui nimic întrucît eşti încredinţat acum că eu nu-l iubesc pe duce, întrucît îţi închipui că m-aş fi putut

îndrăgosti de dumneata, întrucît eşti un gentilom plin de inimă şi de simţire şi, în loc să iei, măcar ca să te distrezi o clipă, o mînă ce se apropie de a dumitale, în loc să-i zîmbeşti gurii mele care îţi zîmbeşte, preferi, dumneata care eşti tînăr, să-mi spui, mie, care sînt frumoasă : „Iubesc pe cineva din Franţa". Ei bine, îţi mulţumesc, domnule de Bragelonne, eşti un nobil gentilom, şi tocmai de aceea te iubesc şi mai mult... cu prietenie. Şi acum să nu mai vorbim de mine, să vorbim despre dumneata. Uită că miss Graffton ţi-a vorbit despre ea ; spune-mi de ce eşti trist şi de ce pari şi mai trist de cîteva zile încoace ?

Raoul fu mişcat pînă în adîncul sufletului de accentul atît de blînd şi atît de duios al glasului ei ; nu putea găsi un singur cuvînt ca să răspundă. Fata îi veni şi de astă dată în ajutor.

— Plînge-mă — zise ea. Mama mea era franceză. Pot deci spune că şi eu sînt franceză prin sînge şi suflet. Dar deasupra acestei însuşiri stăruie necontenit ceaţa şi tristeţea Angliei. Uneori am visuri de aur şi de fericiri neîntrecute ; deodată însă se lasă ceaţa şi-mi întunecă toate visurile. Şi de data asta s-a întîmplat la fel. Iartă-mă, ţi-am vorbit destul ; dă-mi mîna şi povesteşte-mi amărăciunile dumitale ca unei prietene.

— Sînteţi franceză aţi spus, franceză prin sînge şi suflet ?

— Da, şi repet nu numai că mama era franceză, dar cum tatăl meu, prieten cu regele Carol I, se refugiase în Franţa în timpul cît a ţinut procesul prinţului, ca şi în timpul cît a trăit Protectorul, am fost crescută la Paris. O dată cu restaurarea regelui Carol al II-lea, tatăl meu s-a reîntors în Anglia, pentru a muri aici la scurt timp după aceea, bietul părinte ! Atunci, regele Carol m-a făcut ducesă şi mi-a întregit moştenirea.

— Şi mai aveţi vreo rudă în Franţa ? întrebă Raoul cu un adînc interes.

— Am o soră, mai mare decît mine cu şapte sau opt ani, căsătorită în Franţa, dar acum văduvă ; se numeşte doamna de Bellière.

Raoul făcu o mişcare de surprindere.

— O cunoşti ?

— Am auzit rostindu-se numele ei.

— E îndrăgostită și ea, iar în ultimele scrisori îmi spune că e fericită ; ceea ce înseamnă că este iubită. Eu, după cum ți-am spus, domnule de Bragelonne, am pe jumătate sufletul ei, dar nici măcar pe jumătate din fericirea ei. Dar să vorbim despre dumneata. Pe cine iubești în Franța ?

— O fată dulce și neprihănită ca un crin.

— Dar, dacă și ea te iubește, pentru ce ești trist ?

— Mi s-a spus că nu mă mai iubește.

— Și sper că nu crezi, nu-i așa ?

— Cel care mi-a scris n-a semnat scrisoarea.

— Un denunț anonim ! Oh, asta e o trădare ! zise miss Graffton.

— Iată — zise Raoul arătîndu-i fetei biletul pe care-l citise de o sută de ori.

Mary Graffton luă biletul și citi :

Viconte — glăsuia scrisoarea — *faci bine că petreci acolo, în mijlocul frumoaselor doamne de la curtea regelui Carol al II-lea, căci, la curtea regelui Ludovic al XIV-lea, citadela iubirii dumitale e luată cu asalt. Rămîi deci pentru totdeauna la Londra, sărmane viconte, sau întoarce-te cît mai repede la Paris.*

— Fără nici o semnătură ? zise miss Mary.

— Nici una.

— Atunci nu lua în seamă cele scrise aici.

— Nu le iau ; dar iată o a doua scrisoare.

— De la cine ?

— De la domnul de Guiche.

— Oh, asta e altceva ! Și această scrisoare ce spune ?

— Citiți.

Prietene dragă, sînt rănit, bolnav. Revino, Raoul, revino !

DE GUICHE

— Și ce-ai de gînd să faci ? întrebă tînăra fată cu o strîngere de inimă.

— Intenția mea, primind aceste scrisori, era să cer numai-decît îngăduința regelui ca să plec.

— Și cînd ai primit această scrisoare ?

— Alaltăieri.

— E trimisă din Fontainebleau.

— E ciudat, nu-i aşa? Curtea se află la Paris. În sfîrşit, m-am dus la rege. Dar cînd i-am vorbit de plecarea mea, el a început să rîdă şi mi-a spus: „Domnule ambasador, ce te îndeamnă să pleci? Te cheamă cumva stăpînul dumitale?" M-am înroşit, n-am ştiut ce să răspund; căci, într-adevăr, regele m-a trimis aici, şi n-am primit nici un ordin de reîntoarcere.

Mary îşi încruntă sprînceana, cu îngîndurare.

— Şi te-ai hotărît să rămîi? întrebă ea.

— Trebuie, domnişoară.

— Dar aceea pe care o iubeşti?

— Ei bine?

— Ţi-a scris?

— Niciodată.

— Niciodată! Oh, atunci nu te iubeşte oare?

— Cel puţin nu mi-a scris nimic de cînd am plecat încoace.

— Dar înainte îţi scria?

— Uneori... Oh, sper că va fi fost împiedicată de ceva.

— Iată-l pe duce: tăcere!

Într-adevăr, Buckingham reapăru la capătul aleii, singur şi surîzător; se apropie încet şi le întinse mîna celor doi vorbitori.

— V-aţi înţeles? li se adresă el.

— Cu privire la ce? întrebă Mary Graffton.

— Asupra a ceea ce poate să te facă fericită, dragă Mary, iar pe Raoul să-l facă mai puţin nenorocit.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, milord — zise Raoul.

— Iată părerea mea, miss Mary. Vrei s-o exprim de faţă cu domnul?

Şi zîmbi.

— Dacă vrei să spui — răspunse fata cu mîndrie — că eram dispusă să-l iubesc pe domnul de Bragelonne, e de prisos, căci i-am spus-o.

Buckingham stătu o clipă pe gînduri, apoi, fără a se fîstîci, aşa cum se aştepta ea, zise:

— Te cunosc ca un spirit delicat şi mai ales ca un suflet cinstit, de aceea te-am lăsat cu domnul de Bragelonne, a cărui inimă bolnavă s-ar putea vindeca în mîinile unui medic ca dumneata.

— Dar, milord, înainte de a vorbi de inima domnului de Bragelonne, vorbeşte-mi de a dumitale. Vrei să vindec două inimi dintr-o dată ?

— Ai dreptate, miss Mary, dar dă-mi voie să-ţi spun că eu am pus capăt oricărei speranţe zadarnice, recunoscînd că rana mea e nevindecabilă.

Mary se gîndi o clipă.

— Milord — zise ea — domnul de Bragelonne e un om fericit. Iubeşte şi e iubit. Dînsul n-are deci nevoie de un medic ca mine.

— Domnul de Bragelonne — răspunse Buckingham — e în ajunul unei boli grave, şi are nevoie, mai mult decît oricînd, ca cineva să se îngrijească de inima lui.

— Explicaţi-vă, milord — zise Raoul tresărind.

— Am să mă explic încetul cu încetul ; dar, dacă doreşti, pot să-i spun lui miss Mary ceea ce dumneata nu e bine să auzi.

— Milord, mă faceţi să sufăr cumplit ; milord, dumneavoastră ştiţi ceva.

— Ştiu că miss Mary Graffton e cel mai încîntător leac pe care o inimă bolnavă l-ar putea întîlni în cale.

— Milord, ţi-am spus că vicontele de Bragelonne iubeşte pe altcineva — zise tînăra fată.

— Se înşală.

— Prin urmare ştiţi, domnule duce ? Ştiţi că mă înşel ?

— Atunci spune, pe cine iubeşte ? strigă tînăra fată.

— Iubeşte o femeie nevrednică de el — răspunse liniştit Buckingham, cu acea flegmă pe care numai un englez poate să o pună în vorbele şi simţămintele sale.

Miss Mary Graffton scoase un ţipăt uşor, care, nu mai puţin decît cuvintele rostite de Buckingham, făcu să apară în obrajii lui Bragelonne paloarea nedumeririi şi tremurul spaimei.

— Duce — zise el — aţi rostit acum asemenea cuvinte, încît, fără să mai întîrzii o clipă, mă duc să caut explicaţia la Paris.

— Vei rămîne aici — zise Buckingham.

— Eu ?

— Da, dumneata.

— Cum asta ?

— Fiindcă nu ai dreptul să pleci şi fiindcă nu poţi părăsi îndatoririle faţă de un rege pentru o femeie, fie ea chiar demnă de a fi iubită, aşa cum este miss Mary Graffton.

— Atunci, lămuriţi-mă.

— O voi face. Dar vei rămîne ?

— Da, dacă îmi vorbiţi deschis.

Aici ajunseseră, şi fără îndoială că Buckingham avea de gînd să spună nu tot ce se întîmplase, dar tot ce ştia el, cînd un valet al regelui apăru la capătul terasei şi se îndreptă spre pavilionul unde se afla regele cu miss Lucy Stewart. Valetul mergea înaintea unui curier prăfuit, ce părea că numai de cîteva clipe coborîse din şa.

— Un curier din Franţa ! Curierul DOAMNEI ! exclamă Raoul, recunoscînd livreaua ducesei.

Valetul şi curierul se anunţară la rege, în timp ce ducele şi miss Graffton schimbară o privire plină de înţeles.

XLVI

CURIERUL DOAMNEI

Carol al II-lea era pe cale de a-i dovedi, sau încerca să-i dovedească lui miss Stewart că nu se gîndea decît la ea ; în consecinţă, îi făgăduise o dragoste asemenea aceleia pe care bunicul său, Henric al IV-lea, o avusese pentru frumoasa Gabrielle. Din nefericire pentru Carol al II-lea, nimerise o zi proastă, o zi în care miss Stewart îşi pusese în gînd să-l facă gelos cu orice preţ. De aceea, la făgăduinţele lui, în loc să se înduioşeze, aşa cum spera regele, ea izbucni în hohote de rîs.

— Oh, sire, sire — zise ea continuînd să rîdă — dacă aş avea nefericita idee de a vă cere o dovadă a acestei dragoste, mi-ar fi foarte uşor să văd că minţiţi.

— Ascultă — îi spuse Carol — cunoşti pînzele de Rafael pe care le am eu ; ştii cît de mult ţin la ele ; toată lumea

mi le rîvneşte. Mai ştii încă ceva : că tatăl meu le-a cumpărat prin Van Dyck. Vrei să ţi le trimit chiar astăzi dumitale ?

— Oh, nu ! răspunse fata. Păstraţi-le la voi, sire, eu nu am loc pentru astfel de oaspeţi.

— Atunci am să-ţi dăruiesc Hampton-Court, ca să ai unde să întinzi aceste pînze.

— Fiţi mai puţin generos, sire, şi iubiţi o vreme cît mai îndelungată, iată tot ceea ce vă cer.

— Te voi iubi totdeauna ; nu e destul ?

— Rîdeţi, sire.

— Vrei oare să plîng ?

— Nu ; dar aş vrea să vă văd puţin mai melancolic.

— Slavă Domnului, frumoasa mea, am fost destul melancolic : paisprezece ani de exil, de sărăcie, de mizerie ; mi se pare că am plătit îndeajuns ; şi apoi, tristeţea urîţeşte.

— Nu-i aşa, uitaţi-vă la tînărul francez.

— Ah, vicontele de Bragelonne ! Şi dumneata îmi vorbeşti de el ? E o pedeapsă de la Dumnezeu, toate înnebunesc după el, unele după altele. De altfel, el are şi de ce să fie trist.

— De ce, vreţi să-mi spuneţi ?

— Ah, pentru asta ar trebui să-ţi dezvălui unele secrete de stat.

— Va trebui s-o faceţi dacă vreau eu, deoarece mi-aţi făgăduit să-mi împliniţi orice dorinţă.

— Ei bine, se plictiseşte în această ţară. Eşti mulţumită ?

— Se plictiseşte ?

— Da, ceea ce dovedeşte că e un neghiob.

— Cum, un neghiob ?

— Fără îndoială. Pricepi ? Îi dai voie să se îndrăgostească de miss Mary Graffton, şi el se plictiseşte.

— Aşa ! Se pare deci că dacă n-aţi fi iubit de miss Lucy Stewart, maiestatea voastră s-ar consola iubind-o pe miss Mary Graffton ?

— Nu spun asta ; mai întîi, ştii bine că Mary Graffton nu mă iubeşte ; şi nimeni nu se consolează de o dragoste pierdută, decît printr-o nouă dragoste. Dar, încă o dată, nu de mine e vorba, ci de tînărul acesta. Se spune că aceea pe care a lăsat-o în urma lui e o Elenă, o Elenă dinainte de venirea lui Paris, bineînţeles.

— Aşadar, a părăsit pe cineva acest gentilom ?
— Adică e părăsit.
— Bietul băiat ! De fapt, aşa-i trebuie !
— Cum aşa-i trebuie ?
— Da, pentru ce-a plecat ?
— Crezi c-a făcut-o de plăcere ?
— A fost deci silit ?
— Din ordin, draga mea Stewart ; a părăsit Parisul din ordin.
— Şi din al cui ordin ?
— Ghiceşte.
— Al regelui ?
— Exact.
— Ah, acum îmi deschideţi ochii.
— Dar să nu spui nimic nimănui, te rog.
— Ştiţi bine că, în privinţa discreţiei, sînt la fel ca un bărbat. Prin urmare, regele l-a trimis aici ?
— Da.
— Şi, în lipsa lui, i-a luat iubita.
— Da ; şi, închipuie-ţi, bietul băiat, în loc să-i mulţumească regelui, se lamentează.
— Să-i mulţumească regelui că i-a luat iubita ? Ah, dar ceea ce spuneţi, sire, nu e de loc galant faţă de femei în general şi faţă de iubite în particular.
— Dar înţelege-mă, ce naiba ! Dacă aceea pe care i-o răpeşte regele ar fi o miss Graffton sau o miss Stewart, i-aş da dreptate, l-aş găsi chiar că nu e destul de deznădăjduit ; este însă vorba de o fată slabă şi şchioapă... Naiba s-o ia de fidelitate, cum se spune în Franţa ! Să renunţi la una bogată pentru una săracă, s-o laşi pe aceea care te iubeşte pentru aceea care te înşală, s-a mai văzut oare asta vreodată ?
— Credeţi că Mary doreşte cu adevărat să-i fie pe plac vicontelui, sire ?
— Da, cred.
— Ei bine, vicontele se va obişnui în Anglia. Mary e o fată deşteaptă, şi cînd ea vrea ceva, apoi vrea !
— Draga mea Stewart, ţine seama, numai dacă vicontele se va aclimatiza în ţara noastră ! Nu mai de mult decît alaltăieri a venit să-mi ceară îngăduinţa de a pleca.
— Şi i-aţi refuzat-o ?

— Te cred ! Regele, fratele meu, ţine prea mult ca el să fie plecat, iar în ceea ce mă priveşte, am şi eu amorul meu propriu : să nu se spună într-o zi că l-am momit pe acest *young man* [1] cu fata cea mai nobilă şi mai dulce din Anglia...

— Sînteţi galant, sire — zise miss Stewart cu un zîmbet fermecător.

— Nu e vorba de miss Stewart — adăugă regele — ea e o momeală regală, şi întrucît eu m-am lăsat prins de ea, altul, sper, n-o să se mai prindă. Spun, deci, că nu-i voi fi făcut în zadar ochi dulci acestui tînăr ; el va rămîne la noi, se va căsători aici, sau, Dumnezeu să mă ierte !...

— Şi sper că, odată căsătorit, în loc să se supere pe maiestatea voastră, dimpotrivă, îi va fi recunoscător ; căci toată lumea de aici caută să-i fie pe plac, pînă şi domnul de Buckingham, care, lucru de necrezut, e umbrit de el.

— Ba pînă şi miss Stewart, care-l socoteşte un cavaler încîntător.

— Ascultaţi, sire, aţi lăudat-o destul în faţa mea pe miss Graffton, lăsaţi-mi-l şi mie puţin pe Bragelonne. Dar, fiindcă a venit vorba, de cîtva timp sînteţi, sire, de o bunătate care mă surprinde : vă gîndiţi la cei ce nu sînt de faţă, iertaţi jignirile, sînteţi aproape desăvîrşit. Cum se face asta ?

Carol al II-lea prinse a zîmbi.

— Asta din pricină că admiţi să fii iubită — zise el.

— Oh, trebuie să fie un alt motiv.

— Într-adevăr, vreau să-l îndatorez pe fratele meu Ludovic al XIV-lea.

— Mai căutaţi unul.

— Ei bine, adevăratul motiv este că Buckingham mi l-a recomandat pe acest tînăr şi mi-a spus : „Sire, sînt gata să renunţ la miss Graffton în favoarea vicontelui de Bragelonne ; faceţi ca mine".

— Oh, ducele e, orice s-ar spune, un gentilom demn de laudă.

— Ei, haide, te aprinzi acum pentru Buckingham. Se pare că vrei să mă chinuieşti cu tot dinadinsul astăzi.

[1] „Tînăr bărbat" — în limba engleză.

În acel moment cineva bătu uşor în uşă.

— Cine îşi îngăduie să ne tulbure ? zise Carol al II-lea, nemulţumit.

— Într-adevăr, sire, iată unul *care îşi îngăduie* cea mai mare cutezanţă şi, pentru a vă pedepsi... Şi se duse să deschidă uşa. Ah, e un mesager din Franţa ! vesti miss Stewart.

— Un mesager din Franţa ! se miră regele. Din partea surorii mele, poate ?

— Da, sire — zise uşierul — un mesager foarte important.

— Să intre, să intre — răspunse Carol al II-lea.

Curierul intră.

— Aduci vreo scrisoare din partea ducesei de Orléans ? întrebă regele.

— Da, sire — răspunse curierul — şi atît de grabnică încît am avut nevoie de numai douăzeci şi şase de ore ca s-o înmînez maiestăţii voastre, dar am pierdut trei sferturi de ceas la Calais.

— Ţi se va recunoaşte acest zel — rosti regele şi deschise scrisoarea. Apoi se porni să rîdă cu hohote. Dumnezeu să mă ierte — zise el — dar nu mai înţeleg nimic !

Şi reciti scrisoarea pentru a doua oară.

Miss Stewart se prefăcea cu totul nepăsătoare, deşi era mistuită de curiozitate.

— Francis — îi spuse regele valetului său — vreau ca acest vrednic băiat să fie ospătat şi primit cum se cuvine, iar mîine-dimineaţă, cînd se va trezi, să găsească la căpătîiul lui o pungă cu cincizeci de ludovici.

— Sire !

— Du-te, prietene, du-te ! Sora mea a avut dreptate să-ţi spună să te grăbeşti : e o chestiune ce nu suferă întîrziere.

Şi începu să rîdă mai tare ca înainte. Mesagerul, valetul de cameră şi miss Stewart însăşi nu ştiau ce să mai creadă.

— Ah — făcu regele răsturnîndu-se în fotoliu — şi cînd mă gîndesc că ai dat gata pe drum... cîţi cai ?

— Doi.

— Doi cai pentru a aduce această veste ! Foarte bine ; du-te, prietene, du-te.

Curierul ieşi împreună cu valetul de cameră. Carol al II-lea se duse la fereastră, o deschise şi, aplecîndu-se în afară, strigă de acolo :

— Duce, duce de Buckingham, scumpul meu Buckingham, vino, te rog !

Ducele se grăbi să răspundă la chemare ; dar, ajuns în pragul uşii, şi văzînd-o pe miss Stewart, şovăi să intre.

— Haide, vino, şi închide uşa, duce.

Ducele se supuse şi, văzîndu-l pe rege cuprins de atîta voioşie, se apropie surîzînd şi el.

— Ei bine, scumpul meu duce, unde-ai ajuns cu francezul tău ?

— M-a adus, sire, la cea mai deplină deznădejde.

— Ei, pentru ce ?

— Pentru că adorabila miss Graffton vrea să se mărite cu dînsul şi el nu vrea.

— Dar acest francez e un adevărat beoţian[1] ! strigă miss Stewart. Să spună *da*, sau să spună *nu*, şi să se termine odată !

— Dar — răspunse Buckingham cu toată seriozitatea — ştiţi, sau ar trebui să ştiţi, doamnă, că domnul de Bragelonne iubeşte pe altcineva.

— Atunci — zise regele venind în ajutorul lui miss Stewart — nimic mai simplu : să spună *nu*.

— Oh, am încercat să-i dovedesc că face o greşeală dacă n-ar spune *da*.

— I-ai mărturisit cumva că La Vallière îl înşală ?

— Vai, da, foarte limpede.

— Şi ce-a făcut ?

— A sărit în sus, gata să zboare peste canal.

— În sfîrşit — zise miss Stewart — bine că a făcut ceva ; credeţi-mă, ăsta e un semn încurajator.

— Eu însă — continuă Buckingham — l-am oprit şi l-am dat în seama lui miss Mary ; acum sper că n-o să mai plece, aşa cum avea de gînd.

[1] Numele de beoţian — popor din vechea Grecie — se întrebuinţează pentru a desemna un om necultivat, indiferent la frumuseţea artistică, ca o aluzie la faima acestui popor, care se pare că avea un spirit greoi.

— Avea de gînd să plece? exclamă regele.

— O clipă m-am îndoit că vreo putere omenească ar fi în stare să-l oprească; dar miss Mary l-a învăluit cu toată privirea ei: o să rămînă aici.

— Ei bine, iată ceea ce face să te înşeli, Buckingham — zise regele izbucnind în rîs. Acest nenorocit e predestinat.

— Predestinat la ce?

— Să fie înşelat, ceea ce n-ar fi nimic; dar văzînd că e, asta înseamnă mult.

— Cu atîta depărtare şi cu ajutorul lui miss Graffton, lucrurile s-ar putea îndrepta.

— Ei bine, nu; aici nu mai poate fi vorba nici de depărtare, nici de miss Graffton. Bragelonne va pleca la Paris peste un ceas.

Buckingham tresări, miss Stewart făcu ochii mari.

— Dar, sire, maiestatea voastră ştie prea bine că aşa ceva nu se poate — zise ducele.

— Adică, dragul meu Buckingham, nu se mai poate acum să se întîmple altfel.

— Sire, închipuiţi-vă că acest tînăr e un adevărat leu.

— Asta vreau şi eu, Villiers.

— Şi că furia lui e cumplită.

— Nu spun nu, prietene.

— Dacă îşi va vedea nenorocirea de aproape, va fi cu atît mai rău pentru acel care i-a pricinuit-o.

— Mă rog; şi ce vrei să fac?

— De-ar fi vorba chiar de rege — accentuă Buckingham — şi n-aş putea răspunde pentru el.

— Oh, regele îşi are muşchetarii săi, care-l păzesc — zise Carol netulburat. Eu ştiu asta, eu care am făcut anticameră la el, la Blois. Îl are pe domnul d'Artagnan. Eh, ăsta da paznic! Nu mi-ar păsa, crede-mă, de douăzeci de furii ca aceea a lui Bragelonne al tău, dacă aş avea patru paznici ca domnul d'Artagnan.

— Oh, dar maiestatea voastră, care e atît de bună, să se gîndească puţin — zise Buckingham.

— Poftim — răspunse Carol al II-lea, întinzîndu-i ducelui scrisoarea — citeşte şi răspunde-mi: ce-ai face tu în locul meu?

Buckingham luă cu un gest domol scrisoarea DOAMNEI şi citi aceste cuvinte, tremurînd de emoţie :

Pentru tine, pentru mine, pentru onoarea şi binele tuturor, trimite-l imediat în Franţa pe domnul de Bragelonne.

Sora ta devotată,

HENRIETTE.

— Ce zici de asta, Villiers ?

— Pe cinstea mea, sire, nu mai spun nimic — răspunse ducele stupefiat.

— Mă vei sfătui oare, tocmai tu — întrebă regele cu un aer binevoitor — să n-o ascult pe sora mea cînd îmi vorbeşte cu atîta stăruinţă ?

— Oh, nu, nu, sire. Şi totuşi...

— N-ai citit *post-scriptum*-ul, Villiers ; e sub îndoitură şi mi-a scăpat şi mie la început ; citeşte-l.

Ducele dezdoi un capăt al hîrtiei, unde se ascundea acest rînd :

Mii de amintiri celor care mă iubesc.

Fruntea palidă a ducelui se lăsă în jos ; scrisoarea îi tremura între degete, ca şi cum hîrtia ar fi devenit grea ca plumbul.

Regele aşteptă o clipă, apoi, văzînd că Buckingham rămînea tăcut, spuse :

— Să-şi urmeze deci soarta lui, aşa cum noi o urmăm pe-a noastră ; fiecare îşi are calvarul lui pe această lume ; eu l-am avut pe-al meu, l-am avut şi pe-al alor mei : am purtat două cruci pe umeri. Dar acum, la naiba cu toate grijile ! Du-te, Villiers, du-te şi adu-mi-l pe acest gentilom.

Ducele deschise uşa cu zăbrele a pavilionului şi, arătîndu-i regelui pe Raoul şi pe Mary care mergeau unul lîngă altul, zise :

— Oh, sire, ce cruzime pentru această biată miss Graffton !

— Haide, haide, cheamă-l — îl îndemnă Carol al II-lea încruntîndu-şi sprîncenele negre. Toată lumea a devenit oare

sentimentală aici ? Aşa, uite-o şi pe miss Stewart care-şi şterge ochii de lacrimi. Ah, afurisit francez !

Ducele îl strigă pe Raoul şi, ducîndu-se s-o ia de mînă pe miss Graffton, o trase în faţa cabinetului regelui.

— Domnule de Bragelonne — zise Carol al II-lea — parcă îmi ceruseşi, alaltăieri, îngăduinţa să te reîntorci la Paris.

— Da, sire — răspunse Raoul, pe care această introducere îl zăpăci la început.

— Ei bine, dragă viconte, mi se pare că te-am refuzat, aşa-i ?

— Da, sire.

— Şi te-ai supărat pe mine ?

— Nu, sire, căci maiestatea voastră s-a împotrivit, desigur, din motive întemeiate ; maiestatea voastră e prea bună şi prea înţeleaptă pentru a nu face totul cu chibzuinţă.

— Ţi-am invocat, cred, acest motiv : că regele Franţei nu te rechemase — da ?

— Da, sire, într-adevăr, asta mi-aţi răspuns.

— Ei bine, am stat şi m-am gîndit, domnule de Bragelonne : dacă regele nu ţi-a fixat data reîntoarcerii, pe mine m-a rugat să-ţi fac cît mai plăcută şederea în Anglia ; or, de vreme ce mi-ai cerut să pleci, înseamnă că şederea în Anglia nu-ţi face, pesemne, prea multă plăcere, aşa-i ?

— N-am spus asta, sire.

— Nu ; însă cererea dumitale arăta, cel puţin — zise regele — că şederea în altă parte ţi-ar face mai multă plăcere decît aceea de aici.

În acea clipă, Raoul se întoarse cu faţa spre uşă, în pragul căreia stătea rezemată miss Graffton, palidă şi întristată. Cu cealaltă mînă se ţinea de braţul lui Buckingham.

— Nu răspunzi nimic — continuă Carol. Zicala franceză are dreptate : „Cine tace, consimte". Ei bine, domnule de Bragelonne, mă văd în măsură să-ţi îndeplinesc dorinţa : poţi pleca în Franţa oricînd vei voi, nu mai am nimic împotrivă.

— Sire !... exclamă Raoul.

— Oh ! murmură Mary strîngînd braţul lui Buckingham.

— Vei putea fi astă-seară la Dover — adăugă regele — fluxul începe la ceasurile două dimineaţa.

Raoul, nevenindu-i să creadă, bolborosi cîteva cuvinte ce înclinau între mulţumiri şi iertăciuni.

— Îţi spun deci drum bun, domnule de Bragelonne, şi îţi doresc multă fericire — zise regele ridicîndu-se. Fă-mi plăcerea şi păstrează, în amintirea mea, acest diamant, pe care-l pregătisem pentru un dar de nuntă.

Miss Graffton părea gata să cadă jos.

Raoul primi diamantul ; în timp ce-l lua, simţea cum îi tremură genunchii. Adresă cîteva cuvinte de mulţumire regelui, cîteva cuvinte de măgulire lui miss Stewart, şi-l căută din ochi pe Buckingham, pentru a-şi lua rămas bun de la el. Regele se folosi de această clipă şi dispăru.

Raoul îl văzu pe duce încercînd s-o încurajeze pe miss Graffton.

— Spune-i să rămînă, domnişoară, te rog — murmură Buckingham.

— Îi spun să plece — răspunse miss Graffton, recăpătîndu-şi însufleţirea. Nu fac parte dintre acele femei care au mai multă mîndrie decît inimă. Dacă cineva îl iubeşte în Franţa, să se întoarcă în Franţa, şi să mă binecuvînteze, pe mine care l-am sfătuit să se ducă să-şi găsească fericirea acolo. Dacă, dimpotrivă, nu-l mai iubeşte, să se reîntoarcă aici, îl voi iubi şi atunci, iar nefericirea lui nu-l va scădea cu nimic în ochii mei. În însemnele casei mele sînt gravate aceste cuvinte, pe care Dumnezeu mi le-a sădit în inimă : *Habenti pacem, egenti cuncta* — „Bogaţilor puţin, săracilor totul".

— Mă îndoiesc, prietene — zise Buckingham — că vei găsi acolo fericirea pe care o laşi aici.

— Cred, sau cel puţin sper — răspunse Raoul cu un aer mohorît — că aceea pe care o iubesc e demnă de mine ; dar, dacă e adevărat că port în suflet o dragoste nevrednică, aşa cum ai încercat să mă faci să înţeleg, domnule duce, o voi smulge din inima mea, chiar de-ar fi să-mi smulg o dată cu această dragoste şi inima din piept.

Mary Graffton îşi ridică ochii spre el cu o expresie de nemărginită milă. Raoul zîmbi cu tristeţe.

— Domnişoară — zise el — diamantul pe care mi l-a dăruit regele era pregătit pentru dumneata ; dă-mi voie să ţi-l ofer. Dacă mă însor în Franţa, mi-l vei înapoia ; dacă nu mă însor, păstrează-l.

Şi, salutînd, se îndepărtă.

„Ce vrea să spună?" gîndea Buckingham în timp ce Raoul strîngea cu mult respect mîna de gheaţă a lui miss Mary. Miss Graffton înţelese privirea pe care Buckingham şi-o aţintise asupra ei.

— Dacă ar fi fost un inel de logodnă — zise ea — nu l-aş fi primit pentru nimic în lume.

— I-ai dat a înţelege, totuşi, că îl aştepţi.

— Oh, duce — rosti tînăra fată suspinînd — o femeie ca mine nu poate fi niciodată o mîngîiere pentru un bărbat ca el.

— Atunci crezi că nu se va mai întoarce ?

— Niciodată — răspunse miss Graffton cu o voce sugrumată.

— Ei bine, eu îţi spun că va găsi acolo o fericire distrusă, o logodnică pierdută... onoarea lui însăşi pătată... Ce-i va rămîne, deci, ca să pună în locul dragostei dumitale ? Oh, spune, Mary, dumneata care te cunoşti atît de bine ?

Miss Graffton îşi puse mîna ei albă pe braţul lui Buckingham şi, în timp ce Raoul se îndepărta în goană pe aleea de tei, ea murmură cu o voce stinsă aceste versuri din *Romeo şi Julieta :*

Alege între a pleca şi-a trăi,
Sau între a rămîne şi-a muri.

Pe cînd silabisea ultimul cuvînt, Raoul dispăru în zare. Miss Graffton se întoarse acasă la dînsa mai palidă şi mai tăcută ca o umbră.

Buckingham se folosi de curierul care-i adusese regelui scrisoarea, pentru a-i scrie DOAMNEI şi contelui de Guiche.

Regele avusese dreptate. La ceasurile două dimineaţa, fluxul mării era în toi şi Raoul se îmbarcă pentru Franţa.

SAINT-AIGNAN URMEAZĂ SFATUL LUI MALICORNE

Regele supraveghea executarea portretului domnişoarei de La Vallière cu o grijă ce pornea atît din dorinţa de a vedea că-i seamănă îndeaproape, dar şi cu scopul de a face ca lucrarea să ţină cît mai multă vreme. Trebuia să-l vezi cum urmărea penelul, cum aştepta terminarea unui plan sau rezultatul unei combinaţii de culoare şi cum îl sfătuia pe pictor să facă diferite modificări, la care acesta consimţea cu o supunere pornită dintr-un adînc respect. Apoi, cînd pictorul, urmînd sfatul lui Malicorne, întîrzia puţin, sau cînd Saint-Aignan îşi făcea de lucru în altă parte, trebuia să vezi, şi nimeni nu le vedea, tăcerile acelea pline de înţeles care uneau într-un singur suspin două suflete dornice să se înţeleagă şi totodată dornice de linişte şi de visare. Atunci minutele treceau ca sub puterea unei vrăji. Regele se apropia de iubita lui, învăluind-o în văpaia privirilor sale, în atingerea răsuflării lui. De se auzea un zgomot în anticameră, de sosea pictorul sau se reîntorcea Saint-Aignan cerîndu-şi scuze, regele începea să vorbească ceva, La Vallière îi răspundea repede, iar ochii lor îi spuneau favoritului că, în lipsa lui, îndrăgostiţii trăiseră împreună un veac. Într-un cuvînt, Malicorne, acest filozof fără voia lui, ştiuse să-i deschidă regelui pofta de a se bucura din plin, laolaltă cu senzaţia născută din certitudinea că e foarte fericit.

Nimic din ceea ce o îngrijora pe La Vallière nu se întîmplă. Nimeni nu bănui că, în timpul zilei, ea lipsea două sau trei ore din odaia sa. Se prefăcea că nu se simte bine cu sănătatea. Cei care veneau la dînsa băteau în uşă mai înainte de a intra. Malicorne, omul născocirilor năstruşnice, făurise un mecanism acustic prin care La Vallière era anunţată în apartamentul lui Saint-Aignan de vizitele pe care le primea în camera ei de sus. În felul acesta, fără să se

vadă că a lipsit, fără să aibă nici un confident, se reîntorcea la dînsa, cu o mică întîrziere ce le dădea de gîndit poate unora, dar care înfrîngea totuşi cu bărbăţie bănuielile celor mai înverşunaţi iscoditori.

Malicorne îi ceruse lui Saint-Aignan părerea a doua zi. Saint-Aignan se văzuse silit să declare că acest sfert de ceas de libertate îi dădea regelui o voioşie dintre cele mai fericite.

— Va trebui să îndoim doza — răspunse Malicorne — dar fără să se bage de seamă ; să aşteptăm mai bine să dorească asta.

Şi acest lucru fu dorit aşa de repede, încît, într-o seară, în a patra zi, în momentul cînd pictorul îşi strîngea uneltele, înainte ca Saint-Aignan să se fi întors, la intrarea lui în cameră Saint-Aignan zări pe faţa domnişoarei de La Vallière o umbră de nemulţumire pe care fata nu şi-o putuse ascunde. Regele fu mai puţin ascuns, el îşi arătă ciuda printr-o ridicare din umeri foarte semnificativă. La Vallière se înroşi atunci toată. „Bun ! îşi spuse Saint-Aignan în gîndul său. Domnul Malicorne va fi încîntat astă-seară."

Într-adevăr, Malicorne fu încîntat în seara aceea.

— E cît se poate de limpede — îi spuse el contelui — că domnişoara de La Vallière spera că veţi întîrzia cel puţin zece minute.

— Iar regele o jumătate de ceas, scumpe domnule Malicorne.

— Aţi fi un rău slujitor al regelui — răspunse acesta — dacă i-aţi refuza maiestăţii sale această jumătate de ceas de mulţumire.

— Dar pictorul ? obiectă Saint-Aignan.

— Voi avea grijă şi de asta — zise Malicorne. Lăsaţi-mă numai să mă călăuzesc după chipuri şi împrejurări ; am şi eu metodele mele de magie, şi, pe cînd vracii măsoară cu astrolabul înălţimea soarelui, a lunii şi a constelaţiilor, eu mă mulţumesc să văd dacă ochii au cearcăne vinete, sau dacă gura descrie un arc concav sau convex.

— Atunci observă bine !

— N-aveţi nici o grijă.

Şi iscusitul Malicorne avu destule prilejuri să observe. Chiar în seara aceea, regele îi făcu o vizită DOAMNEI,

împreună cu reginele, şi acolo luă o mutră atît de posomorîtă, scoase nişte oftaturi atît de adînci şi o privi pe La Vallière cu nişte ochi atît de trişti, încît Malicorne îi şopti lui Montalais, la despărţire :

— Pe mîine !

Şi se duse să-l caute pe pictor acasă la el, în strada Jardins-Saint-Paul, spre a-l ruga să amîne şedinţa peste două zile.

Saint-Aignan nu era acasă, cînd La Vallière, acum obişnuită cu etajul de jos, ridică trapa şi coborî. Regele, ca întotdeauna, o aştepta pe scară, cu un buchet de flori în mînă ; cînd ea apăru, o luă în braţe. La Vallière, foarte emoţionată, privi în jurul ei, dar nevăzîndu-l decît pe rege, nu spuse nimic.

Se aşezară. Ludovic, întins pe pernele de la picioarele ei, cu capul înclinat pe genunchii iubitei lui, simţindu-se ca într-un adăpost de unde nimeni nu putea să-l alunge, o privea cu nesaţ şi, ca şi cum s-ar fi irosit clipa cînd nimic nu mai putea să despartă aceste două suflete, fata, la rîndul ei, începu să-l soarbă din ochi. Atunci, din ochii ei atît de blînzi şi atît de curaţi se desprinse o flacără ce ţîşnea necontenit şi ale cărei raze se îndreptau către inima regelui ei iubit, pentru a o încălzi mai întîi, pentru a o topi apoi cu totul.

Înfiorat de atingerea genunchilor ei tremurători, tresărind de fericire cînd Louise îi mîngîia părul cu palma, regele se cufunda în această beţie dulce şi se temea că o să-i vadă intrînd, dintr-o clipă în alta, fie pe pictor, fie pe Saint-Aignan. În această chinuitoare stare de nelinişte, el se străduia să izgonească patima ce-i răscolea sîngele, chema somnul inimii şi al simţurilor, căuta să alunge realitatea întru totul pregătită, ca să alerge după o umbră.

Dar uşa nu se deschise nici pentru Saint-Aignan, nici pentru pictor ; draperiile nici nu se mişcau măcar. O tăcere de mister şi de voluptate făcea să amuţească pînă şi păsărelele în coliviile lor aurite. Regele, nemaiputîndu-se stăpîni, întoarse capul şi îşi lipi gura fierbinte de cele două mîini împreunate ale fetei ; La Vallière îşi pierdu judecata şi-şi strînse sub buzele iubitului ei mîinile cuprinse de nervozitate.

Ludovic se răsuci pe genunchi, clătinîndu-se, şi cum La Vallière nu-şi mişcase capul, fruntea regelui ajunse în dreptul buzelor tinerei femei, care, în extazul ei, atinse cu un sărut fugar şi foarte uşor părul parfumat ce-i mîngîia obrajii. Regele o cuprinse în braţe şi, fără ca ea să se împotrivească, schimbară cel dintîi sărut, sărutul acela arzător ce preface dragostea în delir.

Nici pictorul, nici Saint-Aignan nu apărură în ziua aceea.

Un fel de beţie apăsătoare şi dulce, care răcoreşte simţurile şi face să se scurgă prin vine, ca o otravă lentă, somnul, somnul acela plăcut şi moleşitor ca o viaţă fericită, coborî, asemenea unui nor, între viaţa trecută şi viaţa ce abia începea a celor doi îndrăgostiţi. În sînul acestui somn încărcat de visuri, un zgomot nedesluşit ce se auzea la etajul de sus o nelinişti uşor pe La Vallière, dar fără să o smulgă din vraja în care plutea. Totuşi, întrucît acest zgomot stăruia, cum devenea tot mai limpede, trezind-o la realitate pe tînăra femeie cuprinsă de beţia iluziei, ea se ridică speriată, încîntătoare în răvăşirea ei, şi spuse :

— Cineva mă aşteaptă sus. Ludovic, Ludovic, nu auzi ?

— Ei, dar tu eşti aceea pe care o aştept eu, şi pe care toţi ceilalţi o vor aştepta de acum încolo — zise regele cu dragoste.

Ea ridică însă puţin capul şi răspunse cu o privire în care străluceau două lacrimi mari :

— Da, o fericire furată pe ascuns ! O putere ce se va feri mereu de ochii lumii ! Mîndria mea va trebui să tacă, la fel ca şi inima.

Zgomotul de sus se auzi din nou.

— Aud glasul lui Montalais — zise La Vallière.

Şi urcă repede scara. Regele urcă împreună cu ea, neputîndu-se hotărî s-o părăsească şi acoperindu-i cu sărutări mîinile, poalele rochiei.

— Da, da — repetă La Vallière, cu trupul ieşit pe jumătate prin deschizătură — da, e Montalais care mă cheamă; trebuie să se fi întîmplat ceva important.

— Atunci, du-te, iubirea mea — îi şopti regele — dar întoarce-te cît mai degrabă.

— Oh, astăzi nu ! Cu bine ! Cu bine !

Şi se mai aplecă o dată pentru a-şi săruta iubitul, apoi dispăru.

Montalais o aştepta, într-adevăr, foarte neliniştită, foarte palidă.

— Iute, iute — îi strigă ea — îl aud urcînd.

— Pe cine ? Cine urcă ?

— El ! Ah, prevăzusem asta !

— Dar cine el ? Mă faci să mor !

— Raoul — murmură Montalais.

— Eu, da, eu ! răsună un glas voios pe ultimele trepte ale scării principale.

La Vallière scoase un ţipăt cumplit şi se retrase spre mijlocul camerei.

— Iată-mă, iată-mă, dragă Louise — zise Raoul alergînd spre ea. Oh, ştiam că mă iubeşti mereu !

La Vallière făcu un gest de groază, apoi un alt gest de blestem ; încercă să spună ceva, dar nu fu în stare să articuleze decît atît :

— Nu ! Nu ! Şi căzu în braţele lui Montalais, murmurînd : Nu te apropia de mine !

Montalais îi făcu un semn lui Raoul, care, împietrit în pragul uşii, se ferea să mai înainteze spre interiorul camerei. Apoi, aruncîndu-şi ochii către paravan, Montalais şopti :

— Oh, nesocotito ! N-ai tras capacul la loc !

Şi se retrase în colţul camerei, pentru a trage mai întîi paravanul, apoi pentru a lăsa, în dosul paravanului, capacul. Dar din deschizătură se ridică regele, care auzise ţipătul domnişoarei de La Vallière şi-i venea în ajutor. El căzu în genunchi în faţa ei, copleşind-o cu întrebări pe Montalais, care începea să-şi piardă capul.

Dar în clipa cînd regele cădea în genunchi, un răcnet de durere se auzi dincolo de uşă şi un zgomot de paşi pe coridor. Regele vru să alerge şi să vadă cine scosese acest răcnet, ai cui erau acei paşi. Montalais încercă să-l oprească, dar în zadar. Regele, părăsind-o pe La Vallière, se îndreptă spre uşă ; Raoul era însă departe, astfel că regele nu mai văzu decît o umbră ce dădea colţul coridorului.

XLVIII

DOI VECHI PRIETENI

În timp ce la curte fiecare se gîndea la treburile sale, dincolo de Piaţa Grevei un bărbat se îndrepta pe furiş spre o casă pe care noi o cunoaştem mai de mult, căci am văzut-o, într-o zi de răscoală, asediată de către d'Artagnan. Această casă avea intrarea principală prin piaţa Baudoyer. Destul de mare, înconjurată de grădini, încinsă în partea dinspre strada Saint-Jean de ateliere de fierărie care o fereau de privirile curioase, era închisă în această întreită centură de piatră, de zgomote şi de verdeaţă, ca o mumie îmbălsămată, ferecată în lada ei cu trei capace.

Bărbatul despre care vorbim mergea cu un pas iute, deşi părea să fie trecut de prima tinereţe. Văzîndu-i mantaua de culoarea zidului şi spada lungă ce-i ieşea de sub poalele mantalei, nimeni n-ar fi bănuit că el umblă după vreo aventură ; dar dacă i-ai fi cercetat mai îndeaproape sfîrcurile mustăţilor răsucite, obrazul proaspăt şi neted ce i se zărea sub pălărie, ai fi ghicit din capul locului că nu putea fi vorba decît de o aventură amoroasă.

Abia apucă acest cavaler să intre în casă, şi orologiul de la Saint-Gervais sună opt ceasuri. La zece minute după aceea, o doamnă, urmată de un lacheu înarmat, veni să bată la aceeaşi uşă, pe care o slugă bătrînă i-o deschise numai-decît. Această doamnă îşi ridică vălul în timp ce trecea pragul. Nu mai era o frumuseţe, dar era încă o femeie ; nu mai era tînără, dar era încă suplă şi cu o înfăţişare atrăgătoare. Ascundea, sub o toaletă bogată şi de gust, o vîrstă pe care numai Ninon de Lenclos [1] ar fi înfruntat-o cu zîmbetul pe buze. Dar cum apăru în vestibul, cavalerul ale cărui trăsături le-am schiţat numai îi ieşi înainte cu mîinile întinse spre ea.

[1] Una din celebrităţile acelei epoci, atît prin frumuseţea, cît şi prin spiritul său. Salonul său era frecventat de cele mai ilustre personalităţi din Paris.

— Scumpă ducesă ! zise el. Bună seara !

— Bună seara, scumpul meu Aramis — răspunse ducesa.

Apoi o conduse într-un salon elegant mobilat, ale cărui ferestre înalte erau împresurate de ultimele flăcări ale zilei ce se strecurau printre vîrfurile negre ale cîtorva brazi din apropiere. Se aşezară amîndoi, unul lîngă altul.

Nici bărbatul, nici femeia nu se gîndeau să aprindă luminile, şi se învăluiau astfel în umbră, ca şi cum ar fi vrut să se învăluie împreună în uitare.

— Cavalere — zise ducesa — nu mi-ai mai dat nici un semn de viaţă de cînd ne-am văzut ultima oară la Fontainebleau, şi mărturisesc că prezenţa dumitale, în ziua morţii franciscanului, mărturisesc că iniţierea dumitale în anumite secrete mi-au produs cea mai puternică surprindere pe care am încercat-o vreodată.

— Pot să-ţi explic prezenţa mea acolo, pot să-ţi explic şi iniţierea mea — zise Aramis.

— Dar mai înainte de toate — rosti ducesa cu însufleţire — să vorbim puţin despre noi. Iată atîta vreme de cînd sîntem doi buni prieteni.

— Da, doamnă, şi, cu vrerea lui Dumnezeu, vom fi încă, dacă nu prea multă vreme de aici încolo, dar cît vom mai trăi.

— Asta e sigur, cavalere, şi vizita mea aici e o mărturie.

— În prezent nu mai avem, doamnă ducesă, aceleaşi interese ca altădată — zise Aramis surîzînd fără teamă, căci în penumbra încăperii nu se putea observa că zîmbetul lui nu mai avea nici farmecul, nici sinceritatea de pe vremuri.

— Astăzi, cavalere, avem fiecare alte interese. Orice vîrstă vine cu ale ei ; dar întrucît ne înţelegem astăzi, stînd de vorbă, tot aşa de bine cum ne-am înţeles altădată fără să ne spunem nimic, să stăm de vorbă. Vrei ?

— Ducesă, la ordinele dumitale. Ah, iartă-mă, dar cum ai aflat adresa mea ? Şi pentru ce m-ai căutat ?

— Pentru ce ? Ţi-am spus-o doar : din curiozitate. Voiam să ştiu ce legături erau între dumneata şi franciscanul acela cu care eu aveam treabă şi care a murit într-un chip atît de ciudat. Ţi-aduci aminte că la întîlnirea noastră de la Fontainebleau, în cimitir, lîngă mormîntul abia închis, eram amîndoi atît de tulburaţi, încît nu ne-am putut mărturisi nimic unul altuia.

— Da, doamnă.

— Ei bine, nici n-am apucat să te părăsesc atunci, că m-am şi căit. Am fost totdeauna dornică să pătrund cît mai multe taine ; ştii că doamna de Longueville [1] e la fel de curioasă ca şi mine, nu-i aşa ?

— Nu ştiu, doamnă — răspunse Aramis cu discreţie.

— Mi-am amintit deci — continuă ducesa — că nu ne-am spus nimic în cimitirul acela, nici dumneata despre legăturile pe care le aveai cu franciscanul de a cărui înmormîntare te-ai îngrijit, nici eu despre treburile pe care le aveam cu el. De aceea, asta mi s-a părut nedemn de doi prieteni ca noi, şi am căutat prilejul să vin la dumneata pentru a-ţi face dovada că-ţi sînt devotată şi că Marie Michon, biata dispărută, a lăsat pe pămînt o umbră care ţine minte.

Aramis se aplecă spre mîna ducesei şi depuse pe ea o sărutare galantă.

— Ai avut probabil oarecare bătaie de cap pînă m-ai găsit — zise el.

— Da — răspunse ea, nemulţumită că Aramis aducea vorba despre cele ce dorea să afle el — dar te ştiam prieten cu domnul Fouquet, şi m-am interesat prin preajma domnului Fouquet.

— Prieten ? Oh, spui prea mult, doamnă ! exclamă cavalerul. Un sărman preot favorizat de acest generos protector, o inimă plină de recunoştinţă şi devotament, iată tot ce sînt pentru domnul Fouquet.

— El te-a făcut episcop ?

— Da, ducesă.

— Însă, frumosule muşchetar, asta e pentru dumneata ca o pensie pe viaţă.

„Aşa cum e pentru tine intriga politică" — gîndi în sinea lui Aramis. Şi, cu glas tare, adăugă :

— Te-ai informat despre mine la domnul Fouquet ?

— Destul de uşor. Aţi fost împreună la Fontainebleau, ai făcut apoi o scurtă călătorie la dioceza dumitale, care e Belle-Isle-en-Mer, mi se pare !

— Nu, nu, doamnă — răspunse Aramis. Dioceza mea e Vannes.

[1] Ducesa de Longueville, sora prinţului de Condé, a jucat un rol important în timpul Frondei, fiind o inamică înverşunată a lui Mazarin.

— Chiar asta voiam să spun. Credeam însă că Belle-Isle-en-Mer...

— E o proprietate a domnului Fouquet, iată totul.

— Oh, tocmai mi se spusese că Belle-Isle-en-Mer e fortificată, şi cum eu te ştiu om de război, prietene...

— M-am dezvăţat de aşa ceva de cînd sînt om al bisericii — zise Aramis oarecum înţepat.

— Mă rog... Am aflat, aşadar, că ai venit de la Vannes şi am trimis să fie întrebat un prieten, domnul conte de La Fère.

— Ah ! făcu Aramis.

— Acesta e însă un om discret : mi-a răspuns că nu-ţi cunoaşte adresa.

„Athos e mereu acelaşi — îşi zise episcopul — ce e bun, bun rămîne !"

— Aşa că... îţi dai seama, nu puteam să mă arăt aici, unde regina-mamă nu mă vede de mult cu ochi buni.

— Ştiu, şi asta mă miră foarte mult.

— Oh, are motivele ei să se poarte astfel ! Dar să trecem peste ele... Sînt, deci, silită să mă ascund, dar, din fericire, l-am întîlnit pe domnul d'Artagnan, unul din vechii dumitale prieteni, nu-i aşa ?

— Unul dintre prietenii mei de azi, ducesă.

— Şi el m-a îndrumat spre dumneata ; m-a trimis la domnul Baisemeaux, guvernatorul Bastiliei.

Aramis se cutremură şi ochii lui aruncară, în penumbră, o ţîşnire pe care nu şi-o putu ascunde faţă de pătrunzătoarea sa prietenă.

— Domnul Baisemeaux ! rosti el. Şi pentru ce te-a trimis d'Artagnan la domnul Baisemeaux ?

— Ah, nu ştiu.

— Ce vrei să spui cu asta ? zise episcopul, adunîndu-şi toate forţele cerebrale pentru a susţine cu demnitate lupta.

— Domnul Baisemeaux îţi era îndatorat, aşa mi-a spus d'Artagnan.

— E adevărat.

— Iar adresa unui creditor se cunoaşte totdeauna, ca şi aceea a unui debitor.

— Şi asta e adevărat. Şi atunci Baisemeaux te-a îndreptat ?...

— La Saint-Mandé, unde ţi-am lăsat o scrisoare.

— Pe care iat-o şi care îmi e nespus de preţioasă — zise Aramis — fiindcă ei îi datoresc plăcerea de a te revedea.

Ducesa, încîntată de a fi învins fără prea multă bătaie de cap toate greutăţile acestei convorbiri delicate, răsuflă uşurată. Aramis nu răsuflă însă de loc.

— Am ajuns, prin urmare, la vizita pe care i-ai făcut-o lui Baisemeaux — zise el.

— Nu — răspunse ea rîzînd — ceva mai departe.

— Atunci la pizma pe care i-o porţi reginei-mame.

— Şi mai departe încă — adăugă ea — şi mai departe; am ajuns la legăturile mele intime... E simplu — reluă ducesa fără a se codi. Ştii că trăiesc cu domnul de Laicques?

— Da, doamnă.

— Un semisoţ?

— Aşa se spune.

— La Bruxelles?

— Da.

— Ai aflat, desigur, că am fost ruinată şi despuiată de către copiii mei.

— Oh, ce mizerie, ducesă!

— E îngrozitor! A trebuit să fac ceva pentru a trăi, şi mai ales ca să nu stau degeaba.

— Se înţelege.

— Aveam duşmănii de care să mă ocup, prietenii pe care le puteam servi; nu mai aveam însă nici credit şi nici protectori.

— Dumneata, care-ai protejat atîta lume! rosti cu suavitate Aramis.

— Aşa se întîmplă totdeauna, cavalere. L-am văzut în acest timp pe regele Spaniei.

— Ei!

— Care numise un general al iezuiţilor, cum e regula.

— Ah, aşa e regula?

— Ce, nu ştiai?

— Iartă-mă, eram cu gîndul în altă parte.

— Într-adevăr, dumneata trebuie să ştii asta, dumneata care erai în legături atît de strînse cu franciscanul.

— Cu generalul de iezuiţi vrei să spui?

— Întocmai... Deci, l-am văzut pe regele Spaniei. Îmi voia binele, dar nu putea să mi-l facă. M-a recomandat

totuşi în Flandra, pe mine şi pe Laicques, şi mi-a dat o pensie din fondurile ordinului.

— Al iezuiţilor ?

— Da. Generalul, vreau să spun franciscanul, mi-a trimis-o.

— Foarte bine.

— Dar, pentru a-mi statornici situaţia, trebuie, după statutele ordinului, să fac anumite servicii... Ştii că aşa se procedează.

— Nu, nu ştiam.

Doamna de Chevreuse se întrerupse spre a-l privi în ochi pe Aramis ; dar în încăpere se făcuse întuneric beznă.

— Ei bine, da, aşa se procedează — reluă ea. Trebuie, deci, să par că am o întrebuinţare oarecare. Am propus să călătoresc pentru ordin, şi m-au numit printre adepţii călători. Înţelegi, era numai o aparenţă şi o formalitate.

— Înţeleg prea bine.

— Aşa mi-am încasat pensia, care era foarte bună.

— Doamne, ducesă, ceea ce-mi spui dumneata e o lovitură de pumnal pentru mine ! Dumneata, silită să primeşti o pensie din partea iezuiţilor !

— Nu, cavalere, din partea Spaniei.

— Ah, dacă nu te-ar opri conştiinţa, ducesă, mi-ai putea mărturisi că e acelaşi lucru.

— Nu, nu, cîtuşi de puţin !

— În sfîrşit, din toată averea dumitale, ţi-a mai rămas...

— Mi-a mai rămas Dampierre. Atîta tot.

— Încă e ceva.

— Da, însă un Dampierre plin de datorii, un Dampierre ipotecat, un Dampierre puţin ruinat, ca şi proprietara sa.

— Şi regina-mamă vede toate acestea cu un ochi uscat ? întrebă Aramis cu o privire iscoditoare, ce nu întîlni însă decît întunericul.

— Da, a uitat totul.

— Ai încercat, mi se pare, ducesă, să reintri în graţii.

— Da ; numai că, printr-o ciudăţenie pe care nu ştiu cum s-o numesc, iată că micul rege moşteneşte antipatia pe care scumpul lui părinte mi-a păstrat-o totdeauna. Ah, îmi vei spune dumneata, sînt una dintre acele femei pe care le urăşte toată lumea ; nu sînt dintre acelea pe care toţi le iubesc.

— Scumpă ducesă, să ajungem repede, te rog, la ceea ce te aduce aici, căci mi se pare că ne putem fi de folos unul altuia.

— M-am gîndit şi eu la acest lucru. Venisem, deci, la Fontainebleau cu un dublu scop. Mai întîi, fusesem chemată acolo de franciscanul pe care l-ai cunoscut... Dar, ia spune, cum l-ai cunoscut ? Căci eu ţi-am povestit viaţa mea, dumneata încă nu mi-ai spus nimic despre a dumitale.

— L-am cunoscut într-un chip foarte firesc, ducesă. Am studiat teologia cu el la Parma ; ne-am împrietenit acolo, dar fie treburile, fie călătoriile, fie războiul ne-au despărţit după aceea.

— Ştiai că e general al iezuiţilor ?

— Bănuiam numai.

— Şi, în sfîrşit, prin ce ciudată întîmplare te-ai nimerit şi dumneata la hanul acela unde se adunaseră adepţii călători ?

— Oh — răspunse Aramis cu un glas măsurat — a fost numai o întîmplare. Mă duceam la Fontainebleau, la domnul Fouquet, pentru a intra într-o audienţă la rege ; eram în treacăt pe acolo ; nu mă cunoştea nimeni ; l-am văzut în drum pe acest biet muribund şi l-am recunoscut. Restul îl ştii, a murit în braţele mele.

— Da, dar lăsîndu-ţi în cer şi pe pămînt o putere atît de mare, încît ai dat în numele lui ordine supreme.

— M-a însărcinat, într-adevăr, cu cîteva comisioane.

— Şi pentru mine ?

— Ţi-am spus. Aveai de primit o sumă de douăsprezece mii de livre. Cred că ţi-am dat semnătura necesară pentru a încasa banii. Nu i-ai încasat ?

— Ba da, ba da. Oh, dragul meu prelat, dai aceste ordine, mi s-a spus, cu atîta mister şi cu o atît de augustă măreţie, încît toată lumea te consideră urmaşul marelui dispărut.

Aramis se înroşi de enervare. Ducesa continuă :

— M-am informat — zise ea — la regele Spaniei, şi el mi-a luminat îndoielile asupra acestui punct. Orice general al iezuiţilor este numit de el şi trebuie să fie spaniol, după statute. Dumneata nu eşti spaniol şi n-ai fost numit de regele Spaniei.

Aramis nu răspunse decît prin aceste cuvinte :

— Vezi bine, ducesă, că greşeai, de vreme ce regele Spaniei ţi-a spus toate acestea.

— Da, dragă Aramis ; eu însă m-am gîndit la altceva.

— La ce ?

— Ştii că eu mă gîndesc la toate.

— Oh, da, ducesă.

— Cunoşti spaniola ?

— Orice francez care a făcut Fronda vorbeşte spaniola.

— Ai trăit în Flandra ?

— Trei ani.

— Ai fost şi la Madrid ?

— Cincisprezece luni.

— Eşti, deci, în măsură să fii naturalizat spaniol oricînd doreşti.

— Crezi ? se miră Aramis cu o bonomie care avu darul de a o amăgi pe ducesă.

— Fără îndoială... Doi ani de şedere şi cunoaşterea limbii sînt condiţiile necesare. Dumneata ai stat trei ani şi jumătate... adică cincisprezece luni mai mult.

— Unde vrei să ajungi, scumpă doamnă ?

— Iată unde : stau bine cu regele Spaniei.

„Nici eu nu stau rău" — se gîndi Aramis.

— Vrei — continuă ducesa — să-i cer, pentru dumneata, regelui, succesiunea franciscanului ?

— Oh, ducesă !

— O ai cumva ? întrebă ea.

— Nu, pe cuvîntul meu !

— Ei bine, pot să-ţi fac acest serviciu.

— De ce nu i l-ai făcut domnului de Laicques, ducesă ? E un om plin de însuşiri şi pe care-l iubeşti.

— Da, desigur ; dar nu m-am gîndit la asta. În sfîrşit, lasă-l la o parte pe Laicques şi răspunde : vrei ?

— Ducesă, mulţumesc, nu !

Ea tăcu. „A şi fost numit" — gîndi în sinea sa. Apoi doamna de Chevreuse adăugă :

— Dacă mă refuzi astfel, nu mai îndrăznesc să-ţi cer nimic pentru mine.

— Oh, cere, cere ce vrei.

— Să cer !... Nu pot s-o fac, de vreme ce nu ai puterea să-mi dai ceea ce-ţi cer.

— Oricît de puţin aş putea, cere totuşi.

— Am nevoie de o sumă de bani pentru a face reparaţii la Dampierre.

— Ah — răspunse Aramis cu răceală — bani?... Să vedem, ducesă, cît ţi-ar trebui?

— Oh, o sumă rotundă.

— Cu atît mai rău! Ştii că nu sînt bogat.

— Dumneata nu; dar ordinul. Dacă ai fi general...

— Ştii, prin urmare, că nu sînt general.

— Oricum, ai un prieten care trebuie să fie bogat: domnul Fouquet.

— Domnul Fouquet? Doamnă, e şi el ruinat mai mult de jumătate.

— Am auzit, dar nu voiam să cred.

— Pentru ce, ducesă?

— Pentru că am de la cardinalul Mazarin nişte scrisori, adică Laicques le are, în care e vorba de nişte socoteli ciudate.

— Ce socoteli?

— În legătură cu nişte rente vîndute, cu nişte împrumuturi, nu-mi mai aduc bine aminte. Oricum, din scrisorile semnate de Mazarin reiese că vistiernicul de pe atunci ar fi sustras vreo treisprezece milioane din avutul statului. Cazul e grav.

Aramis îşi înfipse unghiile în carne.

— Cum — zise el — ai asemenea scrisori şi nu i-ai spus nimic domnului Fouquet?

— Ah — răspunse ducesa — asemenea lucruri sînt rezerve care se păstrează. În ziua cînd ai nevoie de ele, le scoţi din scrin.

— Şi ziua aceea a sosit? întrebă Aramis.

— Da, dragul meu.

— Şi-ai să-i arăţi aceste scrisori domnului Fouquet?

— Aş prefera să vorbesc despre ele cu dumneata.

— Trebuie că ai mare nevoie de bani, dragă prietenă, dacă te gîndeşti la astfel de lucruri, dumneata care ai o părere atît de proastă despre proza domnului de Mazarin.

— Am, într-adevăr, nevoie de bani.

— Şi apoi — adăugă Aramis pe un ton rece — probabil că te-ai chinuit mult recurgînd la acest mijloc. E cît se poate de crud.

— Oh, dacă aş fi vrut să fac răul şi nu binele — spuse doamna de Chevreuse — în loc de a-i cere generalului ordinului sau domnului Fouquet cele cinci sute de mii de livre de care am nevoie...

— Cinci sute de mii de livre!

— Numai atît. Găseşti că e prea mult? Pentru a repara Dampierre am nevoie de cel puţin atît.

— Da, doamnă.

— Spun că, în loc de a cerşi această sumă, m-aş fi putut duce la vechea mea prietenă, regina-mamă; scrisorile soţului ei, signor Mazarini, mi-ar fi slujit să ajung la dînsa şi i-aş fi cerut această bagatelă, spunîndu-i: „Doamnă, vreau să am cinstea de a primi pe maiestatea voastră la Dampierre; îngăduiţi-mi să repun Dampierre pe picioare".

Aramis nu scoase un cuvînt.

— Ei bine — zise ea — la ce te gîndeşti?

— Fac nişte adunări — răspunse Aramis.

— În timp ce domnul Fouquet face scăderi. Iar eu încerc să înmulţesc. Minunaţi calculatori mai sîntem! Ce bine ne-am putea înţelege toţi!

— Îmi dai voie să mai reflectez? zise Aramis.

— Nu... Pentru o asemenea treabă, între oameni ca noi, răspunsul nu poate fi altul decît da sau nu, şi numaidecît.

„E o cursă — gîndi episcopul — e cu neputinţă ca o astfel de femeie să fie ascultată de Ana de Austria."

— Ei bine? făcu ducesa.

— Ei bine, doamnă, aş fi foarte surprins dacă domnul Fouquet ar putea dispune de cinci sute de mii de livre la ora actuală.

— Atunci să nu mai vorbim despre asta — zise ducesa — şi Dampierre se va restaura cum va putea.

— Oh, nu eşti, presupun, chiar într-atît de strîmtorată!

— Nu, nu sînt niciodată strîmtorată.

— Şi regina va face, de bună seamă, pentru dumneata — continuă episcopul — ceea ce marele vistiernic nu poate face.

— Oh, se poate... Dar, spune-mi, n-ai vrea, de pildă, să-i vorbesc eu însumi domnului Fouquet despre aceste scrisori?

— În această privinţă, poţi face, ducesă, tot ceea ce doreşti; însă domnul Fouquet se simte sau nu se simte vinovat;

dacă da, îl ştiu destul de mîndru ca să n-o mărturisească ; dacă nu, se va supăra foc de această ameninţare.

— Dumneata judeci totdeauna ca un înger.

Şi ducesa se ridică în picioare.

— Prin urmare, îl vei denunţa pe domnul Fouquet reginei ? întrebă Aramis.

— Să-l denunţ ?... Oh, josnic cuvînt. Nu-l voi denunţa, dragă prietene ; dumneata te pricepi prea bine în politică pentru a şti cum se procedează în astfel de împrejurări : voi lua măsurile cuvenite împotriva domnului Fouquet, iată totul.

— Ai dreptate.

— Şi, într-un astfel de război, o armă e o armă.

— Fără îndoială.

— Odată împăcată cu regina-mamă, aş putea să fiu primejdioasă.

— E dreptul dumitale, ducesă.

— De care mă voi folosi, dragă prietene.

— Dar ştii că domnul Fouquet se are foarte bine cu regele Spaniei, ducesă ?

— Oh, presupun.

— Domnul Fouquet, dacă vei lua măsuri împotriva lui, precum zici, va lua şi el împotriva dumitale.

— Ce să-i faci !

— Va fi şi el în dreptul lui, nu-i aşa ?

— Desigur.

— Şi, cum stă bine cu Spania, îşi va face o armă din această prietenie.

— Cu alte cuvinte, se va pune bine cu generalul iezuiţilor, nu-i aşa, dragul meu Aramis ?

— S-ar putea întîmpla, ducesă.

— Şi atunci mi se va tăia pensia pe care o primesc prin acesta.

— Mă tem că da.

— Mă voi resemna. Eh, dragul meu, după Richelieu, după Frondă, după exil, ce-ar mai putea-o speria pe doamna de Chevreuse ?

— Pensia, după cum ştii, e de patruzeci şi opt de mii de livre.

— Vai, ştiu asta !

— Şi pe urmă, cînd declari război cuiva, loveşti, cunoşti regula, în prietenii duşmanului.

— Ah, vrei să spui că se va atinge şi de bietul Laicques?

— E aproape de neînlăturat, ducesă.

— Oh, el nu primeşte decît douăsprezece mii de livre ca pensie.

— Da, numai că regele Spaniei are putere: la sfatul domnului Fouquet, l-ar putea închide pe domnul Laicques în vreo fortăreaţă.

— De asta nu mă tem prea mult, bunul meu prieten, căci, datorită unei împăcări cu Ana de Austria, voi obţine ca Franţa să ceară punerea în libertate a domnului Laicques.

— E adevărat. Dar atunci te vei lovi de alt neajuns.

— De care? întrebă ducesa, prefăcîndu-se surprinsă şi speriată.

— Ştii şi vei vedea că, odată afiliată ordinului, nu mai ieşi din el fără unele greutăţi. Secretele la care ai putut ajunge sînt primejdioase, ele poartă germenii nenorocirii pentru cei ce le dezvăluie.

Ducesa reflectă o clipă.

— Iată ceea ce e mai serios — zise ea. Voi chibzui asupra acestui lucru.

Şi, cu toată întunecarea ce se lăsase, Aramis simţi o privire arzătoare ca fierul roşu desprinzîndu-se din ochii prietenei sale, pentru a se înfige în inima lui.

— Să recapitulăm — zise Aramis, care îşi şi luă măsurile de apărare, vîrîndu-şi mîna sub pulpana veşmîntului, unde avea ascuns un stilet.

— Aşa-i, să recapitulăm: socoteala dreaptă face prieteni buni.

— Suprimarea pensiei dumitale.

— Patruzeci şi opt de mii de livre, şi cu a lui Laicques, douăsprezece mii, fac şaizeci de mii de livre; asta vrei să spui, nu-i aşa?

— Exact, şi mă gîndesc ce-ai avea de cîştigat în schimb?

— Cinci sute de mii de livre pe care mi le va da regina.

— Sau pe care nu ţi le va da.

— Cunosc eu mijlocul de a le căpăta! zise cu nesocotinţă ducesa.

Aceste cuvinte îl făcură pe cavaler să-şi încordeze mintea. Începînd cu această greşeală a adversarei, spiritul i se puse

în aşa măsură în gardă, încît el cîştigă mereu teren, în timp ce ea pierdu avantajul pe care-l avea.

— Să zicem că vei primi aceşti bani — reluă el — dar vei pierde îndoit, deoarece vei primi o pensie de o sută de mii de franci, în loc de şaizeci de mii, şi asta zece ani la rînd.

— Nu, căci nu voi suferi această micşorare a venitului decît pe timpul ministeriatului domnului Fouquet; şi eu nu cred să mai fie ministru decît două luni.

— Ah! făcu Aramis.

— Sînt sinceră, după cum vezi.

— Îţi mulţumesc, ducesă. Dar te înşeli crezînd că, după căderea în dizgraţie a domnului Fouquet, ordinul va reîncepe să-ţi plătească pensia.

— Cunosc un mijloc prin care voi face ordinul să-mi dea banii, după cum cunosc mijlocul prin care o voi face pe regina-mamă să mă ajute.

— În cazul acesta, ducesă, sîntem siliţi să înclinăm steagul în faţa dumitale. A dumitale e izbînda! Al dumitale, triumful! Fii îndurătoare, rogu-te. Sunaţi, trîmbiţe!

— Cum e cu putinţă — reluă ducesa, fără a ţine seama de ironia lui — să te mai tîrguieşti pentru o nenorocită sumă de cinci sute de mii de livre, cînd e vorba să scapi — vreau să spun prietenul dumitale, iartă-mă, protectorul dumitale — de o neplăcere ca aceea pe care o produce un război între mine şi dumneavoastră?

— Ducesă, iată de ce: pentru că, după cele cinci sute de mii de livre, domnul de Laicques îşi va cere şi el partea sa, care va fi tot de cinci sute de mii de livre, nu-i aşa? Apoi, după partea domnului de Laicques şi a dumitale, va veni rîndul copiilor dumitale, al săracilor dumitale, al întregii lumi, şi nişte scrisori, oricît de compromiţătoare ar fi ele, nu fac trei sau patru milioane. Doamne, Dumnezeule, ducesă, giuvaericalele reginei Franţei valorează mai mult decît aceste petice de hîrtie cu iscălitura lui Mazarin, şi totuşi ele n-au costat nici un sfert din ceea ce ceri dumneata astăzi.

— Ah, e adevărat, e adevărat. Dar negustorul îşi vinde marfa cu cît vrea. E treaba cumpărătorului să primească sau să refuze.

— Uite, ducesă, vrei să-ţi spun de ce nu voi cumpăra scrisorile dumitale ?

— Spune.

— Scrisorile dumitale iscălite de Mazarin sînt false.

— Haidade !

— Fără îndoială. Ar fi cel puţin straniu ca, certată cu regina din pricina lui Mazarin, să fi putut avea cu acesta din urmă legături atît de intime ; asta ar da de bănuit că a fost la mijloc o pasiune, un spionaj, o... zău, nu vreau să rostesc cuvîntul.

— Rosteşte-l totuşi.

— O obligaţie.

— Totul e adevărat ; dar ceea ce nu e mai puţin adevărat e cuprinsul scrisorilor.

— Îţi jur, ducesă, că nu te vei putea folosi de ele pe lîngă regină.

— Oh, ba da, mă pot folosi de orice pe lîngă regină.

„Bun — gîndi Aramis. Cîntă, mironosiţă ! Şuieră, viperă !"

Dar ducesa vorbise destul ; făcu doi paşi spre uşă.

Aramis îi păstra o ură cumplită... blestemul pe care învinsul îl face să se audă în urma calului învingătorului. Sună. În salon se aduseră luminile. Atunci, episcopul se pomeni într-un cerc de făclii ce-şi răsfrîngeau razele vii pe chipul înfrînt al ducesei. Aramis îşi opri îndelung privirea ironică asupra obrajilor ei palizi şi uscaţi, asupra ochilor ce scăpărau de sub două pleoape fără gene, asupra gurii ale cărei buze ascundeau cu grijă nişte dinţi înnegriţi şi rari. La rîndul lui, îşi întinse cu graţie piciorul zvelt şi nervos, capul impunător şi mîndru, şi zîmbi pentru a lăsa să i se zărească dinţii, care, la lumină mai ales, păstrau încă destulă strălucire. Bătrîna cochetă simţi în faţa ei pe galantul zeflemist ; se afla chiar în dreptul unei oglinzi mari, în care toată îmbătrînirea sa, ascunsă cu atîta grijă, apărea şi mai pronunţată prin contrast. Atunci, fără a-l mai saluta măcar pe Aramis, care făcu o plecăciune, sprinten şi fermecător ca muşchetarul de odinioară, porni cu pasul şovăielnic şi îngreuiat parcă de graba de a ieşi cît mai repede. Aramis însă alunecă pe parchet ca un zefir, conducînd-o pînă la uşă.

Doamna de Chevreuse făcu un semn uriaşului ei lacheu, care îşi reluă muscheta, şi părăsi această casă, unde doi prieteni atît de buni nu se putuseră potrivi la gînduri din pricină că se înţeleseseră prea bine unul pe altul.

XLIX

UNDE SE VEDE CĂ UN TÎRG CARE NU SE POATE FACE CU UNUL, SE POATE FACE CU ALTUL

Aramis nu se înşelase : de cum trecu pragul casei din piaţa Baudoyer, doamna ducesă de Chevreuse spuse să fie condusă la locuinţa ei. Fără îndoială, se temea să nu fie urmărită şi căuta să arate că nu are de gînd să se ducă în altă parte. Dar, de îndată ce se întoarse acasă, de îndată ce se încredinţă că nimeni nu se va ţine după dînsa pentru a o nelinişti, deschise portiţa grădinii ce dădea într-o altă stradă şi se duse în strada Croix-des-Petits-Champs, unde locuia domnul Colbert.

Am spus că se înserase ; se înnoptase ar trebui să spunem, şi era o noapte întunecoasă. Parisul, potolindu-şi larma, ascundea în bezna lui îngăduitoare şi pe nobila ducesă ce-şi tîra întreaga politică, şi pe simpla burgheză care, întîrziată la o cină în oraş, apuca, la braţul unui amant, drumul cel mai lung pentru a se întoarce la căminul conjugal.

Doamna de Chevreuse era prea obişnuită cu politica nocturnă pentru a şti că un ministru nu se ascunde niciodată, chiar la el acasă, de tinerele femei cărora nu le place praful biroului, sau de bătrînele doamne cu experienţă, care se tem de ecourile indiscrete ale ministerelor.

Un valet o primi pe ducesă sub bolta peristilului şi, trebuie s-o spunem, o primi destul de rece. Acest om îi explică chiar, după ce o văzu la faţă, că nu se cuvenea, la o ase-

menea oră și la o asemenea vîrstă, să-l tulbure din lucrul său de noapte pe domnul Colbert. Dar doamna de Chevreuse, fără să se supere, își scrise pe o foiță din carnețelul ei numele, un nume zgomotos, ce sunase de atîtea ori neplăcut în urechile lui Ludovic al XIII-lea și ale marelui cardinal. Ea-și mîzgăli numele cu scrisul lăbărțat al celui ce abia știe carte, așa cum se întîmpla cu marii seniori din acel timp, îndoi hîrtia într-un fel ce-i era propriu, și i-o dădu valetului fără să mai rostească nici un cuvînt, dar cu o privire atît de poruncitoare, încît sluga, obișnuită să-și cunoască oamenii, mirosi că avea de a face cu o prințesă și își lăsă capul în jos, alergînd la domnul Colbert.

E de la sine că ministrul scoase un mic strigăt desfăcînd biletul și că acest strigăt, lămurindu-l îndeajuns pe valet asupra interesului pe care trebuia să-l acorde acestei vizite misterioase, se întoarse repede s-o introducă pe ducesă. Femeia urcă astfel, cu destulă greutate, primul etaj al frumoasei case de curînd terminate, se opri pe palier, pentru a răsufla o clipă, și se pomeni în fața domnului Colbert, care-i deschisese el însuși ușa și o aștepta în prag. Ducesa stătu un moment, înainte de a intra, cercetîndu-l cu privirea pe cel la care venise cu o anumită treabă.

La prima impresie, capul mare, rotund, cu părul des, cu sprîncenele stufoase, mutra dizgrațioasă a acestui chip teșit de o tichie asemănătoare cu aceea a preoților, înfățișarea aceasta, într-un cuvînt, o făcu pe ducesă să creadă că nu va întîmpina greutăți în negocierile ei, dar îi stîrni totodată și un destul de mic interes în dezbaterea problemelor. Căci acest om cam grosolan nu părea să fie sensibil la farmecul unei răzbunări rafinate sau al unei ambiții rănite. Dar, după ce studie mai îndeaproape ochii mici și pătrunzători, cuta ce brăzda în lung această frunte bombată, severă, crisparea imperceptibilă a acelor buze, pe care se deslușea o bonomie fără ifose, doamna de Chevreuse își schimbă părerea și putu să-și spună : „Mi-am găsit omul".

— Ce anume face să am onoarea de a primi vizita dumneavoastră, doamnă ? întrebă vistiernicul regelui.

— Nevoia pe care o am de dumneata, domnule — răspunse ducesa — și pe care dumneata o ai de mine.

— Sînt fericit, doamnă, auzind prima parte a frazei dumneavoastră, dar, cît privește a doua parte...

Doamna de Chevreuse se așează în fotoliul pe care i-l împinsese Colbert.

— Domnule Colbert, dumneata ești intendent al finanțelor ?

— Da, doamnă.

— Și năzuiești să devii ministru ?...

— Doamnă !

— Nu tăgădui ; ar însemna să lungim vorba degeaba.

— Totuși, doamnă, oricît de plin de bunăvoință, de politețe chiar, m-aș arăta față de o persoană de rangul dumneavoastră, nimic nu mă va face să mărturisesc că încerc să-l înlătur pe superiorul meu.

— N-am spus că vrei să-l înlături, domnule Colbert. Am rostit, oare, eu, așa ceva ? Nu cred. Cuvîntul a-l înlocui e mai puțin agresiv și mai potrivit din punct de vedere gramatical, cum ar spune domnul de Voiture[1]. Pretind deci că vrei să-l înlocuiești pe domnul Fouquet.

— Averea domnului Fouquet, doamnă, e din acelea care țin piept atacurilor. Domnul ministru joacă, în secolul nostru, rolul colosului din Rodos : corăbiile trec pe sub el și nu-l pot răsturna.

— Și eu m-aș fi servit de exact aceeași comparație. Da, domnul Fouquet joacă rolul colosului din Rodos. Dar mi-aduc aminte că am auzit povestindu-se la domnul Conrart... un academician, cred... că acest colos din Rodos odată prăbușit, negustorul care i-a venit de hac... un simplu negustător, domnule Colbert... a pus să se încarce patru sute de cămile cu dărîmăturile lui. Un negustător ! Adică unul mult mai puțin puternic decît un intendent al finanțelor.

— Doamnă, vă pot asigura că n-am să-l răstorn niciodată pe domnul Fouquet.

— Ei bine, domnule Colbert, întrucît văd că stărui să faci pe delicatul cu mine, ca și cum n-ai ști că mă numesc doamna de Chevreuse și că sînt bătrînă, că adică ai în față o femeie care a făcut politică cu domnul Richelieu și care nu mai are timp de pierdut, întrucît, zic, săvîrșești

[1] Scriitor și academician francez, ale cărui scrieri sînt pline de spirit.

această nechibzuință, o să caut oameni mai înțelegători și mai grăbiți să se îmbogățească.

— Dar despre ce este vorba, doamnă, despre ce este vorba ?

— Dumneata mă faci să n-am încredere în negocierile de astăzi, domnule. Îți jur însă că, dacă, pe vremea mea, o femeie s-ar fi dus la domnul de Cinq-Mars, care, orice s-ar zice, nu era un mare spirit, îți jur că, dacă i-ar fi spus despre cardinal ceea ce îți spun eu astăzi despre domnul Fouquet, domnul Cinq-Mars n-ar mai fi stat pe gînduri și ar fi trecut de îndată la treabă.

— Vă rog, doamnă, vă rog, puțină îngăduință.

— Așadar, consimți să-l înlocuiești pe domnul Fouquet ?

— Dacă regele îl îndepărtează pe domnul Fouquet, da, firește.

— Încă un cuvînt de prisos ! E limpede că, dacă nu l-ai dat încă la o parte pe domnul Fouquet, este din pricină că n-ai putut s-o faci. Și aș fi o mare proastă dacă, venind la dumneata, nu ți-aș aduce tocmai ceea ce-ți lipsește.

— Sînt dezolat că trebuie să stăruiesc, doamnă — zise Colbert, după o tăcere ce-i îngădui ducesei să măsoare toată adîncimea prefăcătoriei lui — dar trebuie să vă previn că, de șase ani încoace, denunțuri după denunțuri curg împotriva domnului Fouquet, fără ca totuși poziția domnului ministru să se fi clătinat vreodată.

— E vreme pentru toate, domnule Colbert ; cei care au făcut aceste denunțuri nu se numeau doamna de Chevreuse și nu aveau dovezi de greutatea celor șase scrisori ale domnului de Mazarin, stabilind delictul de care e vorba.

— Delictul ?

— Crima, dacă îți place mai mult.

— O crimă ? Săvîrșită de domnul Fouquet ?

— Atît și nimic altceva... Dar ce ciudat lucru, domnule Colbert ; dumneata, care ai un chip rece și prea puțin expansiv, văd că te-ai luminat deodată la față.

— O crimă ?

— Îmi pare bine că asta are oarecare efect asupra dumitale.

— Oh, din pricină că acest cuvînt poate să însemne atîtea lucruri, doamnă.

— Înseamnă un brevet de ministru al finanţelor pentru dumneata şi o scrisoare de surghiun sau de trimitere la Bastilia pentru domnul Fouquet.

— Iertaţi-mă, doamnă ducesă, dar e aproape cu neputinţă ca domnul Fouquet să fie surghiunit ; întemniţat, dizgraţiat — e destul de mult spus şi aşa !

— Oh, eu ştiu ce vorbesc ! reluă pe un ton rece doamna de Chevreuse. Nu trăiesc atît de departe de Paris ca să nu aflu ce se petrece aici. Regele nu-l priveşte cu ochi buni pe domnul Fouquet şi s-ar descotorisi bucuros de el, dacă i s-ar da prilejul.

— Trebuie însă ca prilejul să fie bun.

— E destul de bun. Ca să-ţi spun, e un prilej pe care eu îl evaluez la cinci sute de mii de livre.

— Cum asta ? întrebă Colbert.

— Vreau să spun, domnule, că, avînd în mîinile mele acest prilej, nu-l voi trece într-ale domniei tale decît în schimbul sumei de cinci sute de mii de livre.

— Foarte bine, doamnă, înţeleg. Dar, fiindcă aţi fixat un preţ pentru vînzare, să vedem şi valoarea mărfii.

— Oh, un lucru mărunt : şase scrisori, ţi-am spus, ale domnului de Mazarin ; autografe care nu sînt prea scumpe, te încredinţez, dat fiind că arată într-un chip de netăgăduit că domnul Fouquet a firitisit mari sume de bani pentru a şi le însuşi.

— Într-un chip de netăgăduit ? zise Colbert cu ochii strălucitori de bucurie.

— De netăgăduit ! Vrei să citeşti scrisorile ?

— Din toată inima. Copiile, bineînţeles.

— Se înţelege că da.

Doamna ducesă scoase de la sîn o legăturică turtită din pricina strîngerii corsetului de catifea.

— Citeşte — zise ea.

Colbert se repezi cu lăcomie asupra bucăţilor de hîrtie şi le devoră cu ochii.

— Minunat ! exclamă apoi.

— E destul de limpede, nu-i aşa ?

— Da, doamnă, da. Domnul de Mazarin i-ar fi dat nişte bani domnului Fouquet, care i-ar fi păstrat. Dar ce bani ?

— Ah, da, ce bani ? Dacă vom izbuti să ne înţelegem împreună, la aceste scrisori voi adăuga o a şaptea, care îţi va da ultimele lămuriri.

Colbert chibzui o clipă.

— Şi originalele scrisorilor ?

— Întrebare fără rost. E ca şi cum eu te-aş întreba : domnule Colbert, sacii cu banii pe care mi-i vei da vor fi plini sau goi ?

— Prea bine, doamnă.

— Ne-am înţeles ?

— Nu încă.

— Cum ?

— Mai e un lucru la care nu ne-am gîndit nici unul, nici altul.

— Spune-mi-l.

— Domnul Fouquet nu poate fi îngenuncheat în această împrejurare decît printr-un proces.

— Da.

— Un scandal public.

— Da. Şi ?

— Ei bine, nu i se poate face nici proces, nici scandal.

— Fiindcă ?

— Fiindcă e procuror general în parlament ; fiindcă totul în Franţa — administraţia, armata, justiţia, negoţul — se leagă printr-un lanţ de bună înţelegere care se numeşte spirit de corp. Aşa că, doamnă, niciodată parlamentul nu va îngădui ca şeful lui să fie tîrît în faţa unui tribunal. Şi chiar dacă va fi tîrît prin autoritate regală, niciodată nu va fi condamnat.

— Ah, crede-mă, domnule Colbert, asta nu mă priveşte.

— Ştiu, doamnă, dar asta mă priveşte pe mine, şi scade valoarea ofertei dumneavoastră. La ce mi-ar putea sluji dovada unei crime, fără putinţa condamnării ?

— Bănuit numai, domnul Fouquet îşi va pierde însărcinarea de ministru.

— Iată mare lucru ! exclamă Colbert, ale cărui trăsături întunecate se luminară deodată, căpătînd o expresie de ură şi răzbunare.

— Ah, ah, domnule Colbert — zise ducesa — iartă-mă, nu te ştiam atît de impresionabil. Bine, foarte bine ! Atunci,

fiindcă îţi trebuie mai mult decît pot să-ţi ofer, să nu mai vorbim de asta.

— Ba da, doamnă, să vorbim, să vorbim. Dar întrucît valorile dumneavoastră au scăzut, micşoraţi-vă şi preţurile.

— Te tîrguieşti ?

— E necesar pentru cine vrea să plătească cinstit.

— Cît îmi dai ?

— Două sute de mii de livre.

Ducesa îi rîse în nas ; apoi, deodată, zise :

— Aşteaptă.

— Consimţi ?

— Nu încă ; am altă combinaţie.

— Spuneţi.

— Îmi vei da trei sute de mii de livre.

— Nu, nu pot.

— Oh, atît sau nimic... Dar nu asta e totul.

— Mai e ceva ?... Deveniţi imposibilă, doamnă ducesă.

— Mai puţin decît crezi ; de astă dată nu-ţi mai cer bani.

— Atunci ce ?

— Un serviciu. Dumneata ştii că am iubit-o totdeauna pe regină.

— Ei bine ?

— Ei bine, vreau să am o întrevedere cu maiestatea sa.

— Cu regina ?

— Da, domnule Colbert, cu regina, care nu-mi mai e prietenă, e drept, de multă vreme, dar care mi-ar putea fi din nou, dacă s-ar ivi prilejul.

— Maiestatea sa nu mai primeşte pe nimeni, doamnă. E foarte rău bolnavă. Ştiţi poate că durerile o încearcă din ce în ce mai des.

— Tocmai pentru asta doresc să o văd pe maiestatea sa. Închipuieşte-ţi că la noi, în Flandra, sînt mulţi cei care suferă de această boală.

— De cancer ? O boală groaznică, de nelecuit.

— Să nu crezi asta, domnule Colbert. Ţăranul flamand e întrucîtva omul naturii ; s-ar putea spune că el nu are o femeie, ci o femelă.

— Ei bine, doamnă ?

— Ei bine, domnule Colbert, în timp ce el îşi fumează pipa, femeia lucrează : scoate apă din puţ, încarcă măgarul

sau catîrul, se împovărează ea însăşi. Muncind atîta, e hărţuită încoace şi încolo, ba uneori mai e şi bătută. Cancerul vine dintr-o lovitură.

— Aşa e.

— Flamandele nu mor însă cu una cu două. Atunci cînd boala se înrăutăţeşte, ele umblă după leac. Şi călugăriţele din Bruges se pricep să tămăduiască orice fel de boală. Au ape rare, alifii, ierburi; îi dau bolnavei o sticluţă şi o lumînare, ajutînd astfel tagma lor şi slujindu-l şi pe Dumnezeu prin vînzarea acestor două soiuri de mărfuri făcute de ele însele. Îi voi aduce deci reginei apă călugărească de la Bruges. Maiestatea sa se va vindeca, şi va aprinde atîtea lumînări cîte va crede de cuviinţă. Vezi dar, domnule Colbert, că a mă împiedica să mă duc s-o văd pe regină este aproape o crimă de regicid.

— Doamnă ducesă, sînteţi o femeie prea deşteaptă şi mă zăpăciţi; totuşi, nu pot să nu-mi dau seama că sub această mare milostivire faţă de regină se ascunde un mic interes personal.

— Am încercat oare să-ţi ascund asta, domnule Colbert? Ai zis, mi se pare, un mic interes personal. Află că e un mare interes, şi ţi-l voi dovedi prin cîteva cuvinte. Dacă mă ajuţi să intru la maiestatea sa, mă mulţumesc cu trei sute de mii de livre din cele cerute; dacă nu, îmi păstrez scrisorile, afară doar de cazul că-mi vei număra, bani peşin, cinci sute de mii de livre.

Şi, ridicîndu-se după aceste cuvinte hotărîtoare, bătrîna ducesă îl lăsă pe Colbert într-o neplăcută stare de uluială. A se tîrgui mai departe nu mai era cu putinţă; a nu se tîrgui însemna să piardă mult prea mult.

— Doamnă — zise el — voi avea plăcerea să vă număr o sută de mii de scuzi.

— Oh, făcu ducesa.

— Dar cum voi căpăta scrisorile adevărate?

— În chipul cel mai simplu, dragă domnule Colbert... În cine ai mai multă încredere?

Posomorîtul financiar începu să rîdă în tăcere, în aşa fel că marile lui sprîncene negre fîlfîiau în sus şi în jos ca două aripi de liliac, sub cuta adîncă a frunţii sale gălbejite.

— În nimeni — spuse el.

— O, vei face totuşi o excepţie în favoarea dumitale, domnule Colbert.

— Cum adică, doamnă ducesă ?

— Vreau să spun că, dacă îţi vei da osteneala să vii cu mine pînă la locul unde se află scrisorile, ele îţi vor fi înmînate chiar dumitale însuţi, şi vei putea să le verifici, să le controlezi.

— Aşa e.

— Vei avea însă la dumneata şi cei o sută de mii de scuzi, fiindcă nici eu nu mă încred în nimeni.

Domnul vistiernic Colbert se înroşi pînă în vîrful urechilor. Era, ca toţi oamenii pricepuţi în arta cifrelor, de o probitate matematică şi puţin obişnuită.

— Voi aduce, doamnă — zise el — suma făgăduită, în două bonuri plătibile la casieria mea. Sînteţi mulţumită ?

— De ce nu sînt, aceste bonuri, de cîte un milion fiecare, domnule intendent !... Deci, am onoarea să-ţi arăt drumul.

— Permiteţi-mi să spun să înhame caii.

— Mă aşteaptă trăsura mea jos, domnule.

Colbert tuşi ca un om nehotărît. Se gîndi un moment că propunerea ducesei era o cursă ; că poate cineva aştepta la poartă... ; că această doamnă, al cărei secret i se vindea lui Colbert cu cinci sute de mii de livre, trebuie că-i oferise acest secret şi domnului Fouquet pentru aceeaşi sumă. Cum şovăia prea mult, ducesa îl privi în albul ochilor.

— Preferi să mergem cu trăsura dumitale ? întrebă ea.

— Mărturisesc că da.

— Te temi cumva că-ţi întind vreo capcană ?

— Doamnă ducesă, dumneavoastră aveţi o fire zglobie, şi eu, care sînt atît de serios, aş putea să fiu compromis de o glumă.

— Da ; în sfîrşit, ţi-e frică ? Ei bine, ia-ţi trăsura dumitale şi atîţia lachei cîţi doreşti... Dar gîndeşte-te bine... ceea ce facem noi amîndoi o ştim numai noi ; dacă un al treilea ar vedea ceva, e ca şi cum ar afla toată lumea. La urma urmei, pentru mine e tot una ; trăsura mea va veni după a dumitale, şi mă declar mulţumită să mă urc în trăsura dumitale pentru a merge la regină.

— La regină ?

— Ai şi uitat? Cum, o clauză de-o asemenea importanţă pentru mine ţi-a scăpat din vedere? Ce puţin înseamnă asta pentru dumneata, Doamne! Dacă aş fi ştiut, ţi-aş fi cerut un preţ dublu.

— M-am răzgîndit, doamnă ducesă; nu vă voi însoţi.

— Adevărat?... Şi pentru ce?

— Pentru că am o încredere nemărginită în dumneavoastră.

— Mă copleşeşti!... Dar, atunci, cum voi primi eu cei o sută de mii de scuzi?

— Iată-i.

Vistiernicul aşternu cîteva cuvinte pe o bucată de hîrtie, pe care i-o dădu ducesei.

— Sînteţi plătită — zise el.

— Actul e valabil, domnule Colbert, şi am să te răsplătesc pentru aceasta.

Şi, rostind aceste cuvinte, începu să rîdă. Rîsul doamnei de Chevreuse era un murmur sinistru; orice om care simte tinereţea, încrederea, dragostea, viaţa bătînd în inima lui ar prefera să audă un plîns în locul acestui rîset înfiorător.

Ducesa îşi descheie partea de sus a ilicului şi scoase de la sînul ei înroşit un ghemotoc de hîrtii legate cu o panglică de culoarea focului. Copcile se desfăcură repede sub apăsarea grea a degetelor ei nervoase. Pielea, zgîriată uşor de frecarea şi scoaterea hîrtiilor, apărea fără ruşine în faţa ochilor vistiernicului, foarte mirat de aceste preliminarii ciudate. Ducesa continua să rîdă mereu.

— Iată — zise ea — adevăratele scrisori ale domnului de Mazarin. Acum le ai şi, ceva mai mult, ducesa de Chevreuse s-a dezbrăcat în faţa dumitale, ca şi cum ar fi fost... Nu vreau să-ţi spun nume ce te-ar face trufaş sau gelos. Prin urmare, domnule Colbert — zise ea încheindu-şi şi înnodîndu-şi la repezeală rochia — norocul dumitale e consfinţit; însoţeşte-mă la regină.

— Nu, doamnă. Dacă vă veţi atrage din nou dizgraţia maiestăţii sale şi dacă s-ar afla la Palatul Regal că eu v-am introdus la dînsa, regina nu mi-ar ierta asta niciodată. Nu. Am oameni devotaţi la palat, aceştia vă vor ajuta să intraţi, fără ca eu să fiu compromis.

— Cum vrei, numai să intru.

— Cum le spuneţi dumneavoastră călugăriţelor de la Bruges care-i vindecă pe bolnavi ?

— Beghine [1].

— Sînteţi o beghină.

— Mă rog ; va trebui însă să nu mai fiu.

— Asta vă priveşte.

— Stai ! Stai ! Nu vreau să fiu expusă să mi se refuze intrarea !

— Şi asta vă priveşte, doamnă. Voi porunci primului valet de cameră al gentilomului de serviciu la maiestatea sa de a lăsa să intre o beghină care aduce un leac bun pentru uşurarea durerilor maiestăţii sale. Veţi lua scrisoarea mea, vă veţi îngriji de leacuri şi de explicaţiile necesare. Recomand o beghină, n-o cunosc pe doamna de Chevreuse.

— Foarte bine !

— Iată scrisoarea de recomandare, doamnă !

L

PIELEA URSULUI

Colbert îi dădu ducesei scrisoarea, apoi trase încet scaunul în dosul căruia stătea ea. Doamna de Chevreuse salută foarte degajat şi ieşi.

Colbert, care recunoscuse slova lui Mazarin, după ce numără scrisorile, îl sună pe secretar şi-i spuse să se ducă să-l caute acasă la el pe domnul Vanel, consilier la parlament. Secretarul răspunse că domnul consilier, credincios obiceiului său, venise tocmai atunci să-i dea vistiernicului raportul asupra principalelor lucrări ce fuseseră dezbătute chiar în ziua aceea în şedinţa parlamentului.

[1] Nume dat călugăriţelor din Flandra care, fără să fi făcut jurămîntul de călugărie, trăiesc pe lîngă mănăstiri, fiecare cu gospodăria ei.

Colbert se apropie de lumînări, reciti scrisorile răposatului cardinal, zîmbi de mai multe ori recunoscînd marea valoare a pieselor pe care i le dăduse doamna de Chevreuse, apoi, sprijinindu-şi cîteva minute uriaşul lui cap în podul palmelor, se adînci în gînduri.

În timpul acestor cîteva minute, un bărbat robust şi înalt, cu faţa osoasă, cu ochii nemişcaţi, cu nasul turtit, îşi făcuse apariţia în cabinetul lui Colbert, cu o siguranţă plină de modestie, ce dovedea un caracter mlădios şi hotărît totodată, mlădios în faţa stăpînului care putea să arunce prada, neînduplecat faţă de căţeii ce i-ar fi putut smulge de la gură această pradă preţioasă. Domnul Vanel avea sub braţ un dosar voluminos; îl puse pe birou, alături de cele două coate ce sprijineau capul domnului Colbert.

— Bună seara, domnule Vanel — zise acesta trezindu-se din meditaţia lui.

— Bună seara, monseniore — răspunse cu naturaleţe Vanel.

— Ar trebui să-mi spui domnule — îl corectă cu blîndeţe Colbert.

— Miniştrilor li se spune *monseniore* — zise Vanel cu un netulburat sînge rece. Sînteţi ministru.

— Nu încă!

— Ba da, eu vă spun monseniore; de altfel, sînteţi seniorul meu, şi asta e de ajuns; dacă vă displace să vă spun astfel în faţa lumii, îngăduiţi-mi să vă numesc aşa în particular.

Colbert îşi ridică faţa pînă în dreptul lumînărilor şi citi, sau încercă să citească pe chipul lui Vanel, pentru a vedea cîtă sinceritate era în această dovadă de devotament. Dar consilierul ştia să înfrunte greutatea unei priviri, fie ea chiar şi a monseniorului. Colbert oftă. Nu izbutise să citească nimic pe faţa lui Vanel; era posibil ca Vanel să fie sincer. Colbert se gîndi că acest inferior îi era superior, prin aceea că avea o soţie necredincioasă.

În clipa cînd el deplîngea soarta acestui om, Vanel scoase cu încetineală din buzunar un bilet parfumat, pecetluit cu ceară de Spania, şi-l întinse monseniorului.

— Ce-i asta, Vanel?

— O scrisoare de la nevasta mea, monseniore.

Colbert tuşi. Luă scrisoarea, o deschise, o citi şi o vîrî în buzunar, în timp ce Vanel răsfoia nepăsător dosarul de pe birou.

— Vanel — zise deodată protectorul către protejat — dumneata eşti un om muncitor, nu-i aşa ?

— Da, monseniore.

— Douăsprezece ceasuri de lucru nu te îngrozesc ?

— Lucrez cincisprezece pe zi.

— Cu neputinţă ! Un consilier n-ar trebui să lucreze mai mult de trei ceasuri pentru parlament.

— Oh, îi mai ţin locul unui prieten faţă de care am anumite obligaţii, şi, fiindcă îmi mai rămîne timp liber, studiez ebraica.

— Eşti bine privit în parlament, Vanel ?

— Cred că da, monseniore.

— S-ar cuveni să nu putrezeşti pe scaunul de consilier.

— Dar ce să fac pentru aceasta ?

— Să-ţi cumperi o slujbă.

— Ce fel de slujbă ?

— Una mai acătării. Ambiţiile mărunte sînt cele mai greu de împlinit.

— Pungile mici, monseniore, sînt cele mai greu de umplut.

— Ia spune, ce slujbă ţi-ai dori dumneata ? întrebă Colbert.

— Nu m-am gîndit la alta, credeţi-mă.

— Ştiu eu una bună, însă ar trebui să fii rege pentru ca s-o poţi cumpăra fără bătaie de cap ; dar regele, bănuiesc, nu va avea fantezia să cumpere o slujbă de procuror general.

Auzind aceste cuvinte, Vanel îşi aţinti asupra lui Colbert privirea sa umilă şi tristă totodată. Colbert se întrebă dacă fusese înţeles, sau măcar ghicit de gîndurile acestui om.

— Îmi vorbiţi de slujba de procuror general la parlament, monseniore ? zise Vanel. Nu cunosc decît una singură, aceea a domnului Fouquet.

— Chiar de aceea e vorba, dragul meu consilier.

— Vă arde de glumă, monseniore ; dar, înainte ca o marfă să fie cumpărată, nu trebuie oare ca ea să fie vîndută ?

— Eu cred, domnule Vanel, că această slujbă va fi scoasă în curînd la vînzare...

— La vînzare ?... Slujba de procuror a domnului Fouquet?

— Aşa se spune.

— Slujba care-l face inviolabil, scoasă la vînzare ? Oh ! Oh !

Şi Vanel începu să rîdă.

— Te-ai sperla rău de o asemenea slujbă ? întrebă cu toată seriozitatea Colbert.

— Să mă sperii ? Nu...

— Ai vrea s-o capeţi ?

— Monseniorul îşi bate joc de mine — răspunse Vanel. Cum să nu vrea un consilier de parlament să devină procuror general ?

— Atunci, domnule Vanel... fiindcă ţi-am spus că slujba e scoasă la vînzare...

— Monseniorul spune asta.

— Aşa se zvoneşte.

— Dar, repet, e cu neputinţă ! Niciodată un om nu-şi aruncă scutul în dosul căruia îşi adăposteşte onoarea, averea şi viaţa.

— Sînt unii nebuni care se cred mai presus de orice vînturi ale norocului, domnule Vanel.

— Da, monseniore ; numai că aceşti nebuni nu fac nebuniile lor spre folosul unor bieţi Vaneli ca mine.

— De ce nu ?

— Fiindcă aceşti Vaneli sînt săraci.

— E adevărat că slujba domnului Fouquet poate să coste mult. Ce-ai fi în stare să dai pentru ea, domnule Vanel ?

— Tot ce am, monseniore.

— Adică ?

— Trei pînă la patru sute de mii de livre.

— Şi slujba costă ?

— Un milion şi jumătate, pe puţin. Cunosc oameni care au oferit un milion şapte sute de mii de livre, fără să-l ispitească pe domnul Fouquet. Dar dacă, din întîmplare, domnul Fouquet ar vrea s-o vîndă, ceea ce eu nu cred, cu toate că am auzit...

— Ah, ai auzit ceva ? Cine ţi-a spus ?

— Domnul de Gourville... domnul Pellisson ; ah, aşa se vorbeşte.

— Ei bine, dacă domnul Fouquet ar vrea s-o vîndă ?...

— Eu tot n-aş putea s-o cumpăr, dat fiind că domnul ministru n-o va vinde decît pe bani gheaţă, şi nimeni nu are un milion şi jumătate de pus pe masă.

Colbert îl întrerupse aici pe consilier printr-o strîmbătură autoritară. Căzu din nou pe gînduri.

Văzînd atitudinea serioasă a stăpînului, văzînd stăruinţa lui în a aduce vorba despre acest subiect, domnul Vanel aştepta o soluţie, fără a îndrăzni s-o provoace.

— Lămureşte-mă şi pe mine, rogu-te — zise atunci Colbert — care sînt privilegiile slujbei de procuror general ?

— Dreptul de a pune sub acuzare pe orice supus francez care nu e prinţ de sînge ; anularea oricărei acuzări împotriva unui francez care nu e rege sau prinţ. Procurorul general este braţul drept al regelui care loveşte în vinovaţi, dar în acelaşi timp e şi braţul care poate să stingă flacăra dreptăţii. De aceea, domnul Fouquet poate să-l înfrunte pe rege însuşi, asmuţind împotriva lui parlamentul ; de aceea, regele se va avea bine cu domnul Fouquet, orice-ar fi, pentru a-şi promulga edictele sale. Procurorul general poate fi o unealtă de mare folos, dar şi primejdioasă totodată.

— Vrei să fii procuror general, Vanel ? întrebă pe neaşteptate Colbert, îndulcindu-şi privirea şi glasul.

— Eu ? strigă acesta uimit. Dar am avut cinstea de a vă spune că-mi lipsesc cel puţin un milion şi o sută de mii de livre pentru asta.

— Vei împrumuta această sumă de la prietenii dumitale.

— Nu am prieteni mai bogaţi decît mine.

— Un om cinstit ca dumneata !

— Dacă toată lumea ar gîndi ca dumneavoastră, monseniore !

— E destul că gîndesc eu, şi, la nevoie, voi răspunde pentru dumneata.

— Luaţi seama la zicală, monseniore.

— Care zicală ?

— Cine răspunde, plăteşte.

— Fie şi aşa.

Vanel se ridică, ameţit de acest sprijin atît de nebănuit, atît de neaşteptat venit din partea unui om pe care şi cei mai uşuratici îl luau în serios.

— Nu vă bateţi joc de mine, monseniore — zise el.

— Haide, să trecem repede la treabă, domnule Vanel. Zici că domnul Gourville ţi-a vorbit despre slujba domnului Fouquet ?

— Şi domnul Pellisson.

— Oficial sau prieteneşte ?

— Iată cuvintele lor : „Parlamentarii sînt oameni bogaţi şi ambiţioşi ; ar trebui să pună mînă de la mînă ca să strîngă două sau trei milioane pentru domnul Fouquet, protectorul lor, lumina lor".

— Şi dumneata ce-ai spus ?

— Am spus că, din partea mea, aş putea să dau zece mii de livre, dacă ar fi nevoie.

— Ah, prin urmare îl iubeşti pe domnul Fouquet ? strigă Colbert cu o privire plină de ură.

— Nu ; dar domnul Fouquet e procurorul nostru general ; se îndatorează, se îneacă ; iar noi trebuie să salvăm onoarea corpului.

— Iată pentru ce domnul Fouquet va rămîne totdeauna nevătămat, atîta vreme cît va ocupa această slujbă — răspunse Colbert.

— La cele de mai sus — urmă Vanel — domnul Gourville a adăugat : „A face o pomană domnului Fouquet e un procedeu umilitor, la care el va răspunde printr-un refuz ; parlamentul trebuie să strîngă bani pentru a cumpăra în mod demn slujba procurorului său general, şi atunci totul va fi bine — onoarea corpului rămîne teafără, iar mîndria domnului Fouquet neştirbită".

— Asta înseamnă că chestiunea e deschisă.

— Aşa am zis şi eu, monseniore.

— Ei bine, domnule Vanel, te vei duce numaidecît şi-i vei căuta pe domnii Gourville şi Pellisson. Mai cunoşti vreun prieten de-al domnului Fouquet ?

— Îl cunosc bine pe domnul de La Fontaine.

— La Fontaine, stihuitorul ?

— Da ; îi făcea versuri soţiei mele, cînd domnul Fouquet era prieten cu noi.

— Adresează-te atunci lui pentru a obține o întrevedere cu domnul ministru.

— Bucuros ; dar suma ?

— În ziua și la ora hotărîtă, domnule Vanel, vei fi învestit cu suma necesară, nu te îngriji de asta.

— Monseniore, atîta dărnicie ! Îl umbriți pe rege, îl întreceți pe domnul Fouquet.

— O clipă... să nu facem risipă de cuvinte. N-o să-ți dau chiar așa un milion patru sute de mii de livre ; am și eu copii.

— Eh, domnule, îmi veți împrumuta această sumă, și asta e de ajuns.

— Ți-o împrumut, da.

— Cereți orice dobîndă, orice garanție, monseniore, sînt gata să primesc și, dorințele dumneavoastră odată satisfăcute, voi repeta că-i întreceți pe regi și pe domnul Fouquet în dărnicie. Spuneți, care sînt condițiile dumneavoastră ?

— Îmi vei înapoia banii în opt ani.

— O, foarte bine !

— Ipotecă pe slujbă însăși.

— Minunat ! Asta e totul ?

— Așteaptă. Îmi rezerv dreptul de a răscumpăra slujba cu o despăgubire de o sută cincizeci de mii de livre, dacă în gestiunea acestei slujbe nu vei urma o linie conformă cu interesele regelui și cu planurile mele.

— Ah ! Ah ! făcu Vanel puțin tulburat.

— E ceva care te-ar putea nemulțumi, domnule Vanel ? întrebă Colbert cu răceală.

— Nu, nu ! se grăbi să răspundă Vanel.

— Ei bine, vom semna actul atunci cînd vei voi. Și-acum, du-te la prietenii domnului Fouquet.

— Mă duc în zbor...

— Și obține o întrevedere cu ministrul.

— Da, monseniore.

— Fii larg la concesiuni.

— Da.

— Și odată totul pus în rînduială ?...

— Mă voi grăbi să întăresc prin semnături.

— Ia seama !... Să nu-i pomenești nimic de semnătură domnului Fouquet, nici de sumă, nici de învoială, înțelegi ? Altfel vei pierde totul !

— Atunci ce să fac, monseniore? E cam greu...

— Încearcă numai să-l tragi de limbă pe domnul Fouquet... Du-te!

LI

LA REGINA-MAMA

Regina-mamă se afla în camera ei de culcare de la Palatul Regal, împreună cu doamna de Motteville şi cu señora Molina. Regele, aşteptat pînă seara, nu apăruse; regina, foarte neliniştită, trimisese de cîteva ori să întrebe ce-i cu el. Totul prevestea furtună. Curtenii şi doamnele se fereau să se întîlnească prin anticameră şi coridoare, spre a nu aduce vorba despre subiecte compromiţătoare.

DOMNUL îl însoţise pe rege, în cursul dimineţii, la o partidă de vînătoare. DOAMNA nu ieşea din casă şi părea supărată pe toată lumea. Cît despre regina-mamă, ea, după ce-şi făcuse rugăciunile în latineşte, vorbea despre ale casei cu cele două prietene ale sale, în cea mai curată castiliană. Doamna de Motteville, care înţelegea foarte bine această limbă, răspundea în franţuzeşte. Cînd cele trei femei epuizară toate formulele de prefăcătorie şi de politeţe pentru a ajunge să spună că purtarea regelui le făcea să moară de mîhnire pe regină, pe regina-mamă şi pe toate neamurile sale, după ce aruncară, în termeni aleşi, toate blestemele împotriva domnişoarei de La Vallière, regina-mamă îşi încheie acuzaţiile prin aceste cuvinte ce exprimau gîndurile şi caracterul ei:

— *Estas hijos!* rosti ea către Molina.

Ceea ce însemna: „Copiii ăştia!" Cuvînt greu în gura unei mame; cuvînt teribil în gura unei regine care, ca Ana de Austria, ascundea în sufletul ei întunecat atîtea taine ciudate.

— Da — răspunse Molina — copiii ăştia, pentru care se jertfeşte orice mamă!

— Pentru care — adăugă regina — o mamă a jertfit totul!

Şi nu-şi sfîrşi fraza. I se păru, cînd ridică ochii spre portretul în picioare al palidului Ludovic al XIII-lea, că soţul ei lăsase încă o dată să i se umple de lumină ochii stinşi, să i se umfle de mînie nările pe pînză. Portretul prindea viaţă; nu vorbea, dar ameninţa. O tăcere adîncă urmă după ultimele cuvinte ale reginei. Molina începu să răscolească panglicile şi dantelele dintr-un coş mare. Doamna de Motteville, surprinsă de această rază de înţelegere ce străfulgeră deodată şi privirea confidentei şi pe aceea a stăpînei, doamna de Motteville, spunem, îşi plecă ochii în jos, ca femeia discretă, şi, căutînd să nu vadă, asculta cu auzul încordat. Nu prinse însă decît un „hm!" semnificativ al duenei[1] spaniole, care era întruparea însăşi a prudenţei. Mai prinse apoi un oftat ieşit ca o ultimă răsuflare din pieptul chinuit al reginei. Ridică numaidecît capul.

— Vă doare ceva? întrebă ea.

— Nu, Motteville, nu; de ce mă întrebi asta?

— Maiestatea voastră a gemut.

— Ai dreptate, de fapt; nu prea mă simt bine.

— Domnul Valot e pe-aci prin apropiere, la DOAMNA mi se pare.

— La DOAMNA, de ce?

— DOAMNA are nervi.

— Frumoasă boală! Domnul Valot face rău că se duce la DOAMNA, cînd un alt medic ar putea s-o vindece pe ea...

Doamna de Motteville îşi ridică din nou privirile, mirată.

— Un alt medic decît domnul Valot? zise ea. Dar care?

— Munca, Motteville, munca... Ah, dacă cineva e bolnav, asta e biata mea fiică.

— Şi maiestatea voastră.

— Mai puţin în astă-seară.

— Nu vă încredeţi în asta, doamnă.

Şi, ca pentru a confirma ameninţarea doamnei de Motteville, o durere ascuţită o împunse pe regină în inimă, o făcu să pălească şi o răsturnă într-un fotoliu, cu toate simptomele unui leşin subit.

---

[1] Denumire dată în Spania guvernantei sau unei femei mai vîrstnice care are în grija ei o copilă sau o tînără femeie.

— Picăturile mele ! murmură ea.

— Îndat' ! Îndat' ! răspunse Molina, care, fără să se grăbească de loc, se duse şi scoase dintr-un scrin cu solzi auriţi o sticlă mare de cristal zgrunţuros şi i-o aduse destupată reginei.

Aceasta respiră cu frenezie de mai multe ori şi murmură :

— Prin asta mă va omorî Dumnezeu. Facă-se sfînta lui voie !

— Nu moare omul de durere — adăugă Molina punînd sticla la loc, în scrin.

— Maiestatea voastră se simte bine acum ? întrebă doamna de Motteville.

— Ceva mai bine.

Şi regina îşi duse degetul la buze spre a-i impune discreţie favoritei sale.

— E ciudat ! zise după o clipă de tăcere doamna de Motteville.

— Ce e ciudat ? întrebă regina.

— Maiestatea voastră îşi mai aminteşte ziua cînd această durere a apărut pentru prima dată ?

— Mi-amintesc că era o zi tare tristă, Motteville.

— Ziua aceea nu putea fi totuşi tristă pentru maiestatea voastră.

— De ce ?

— Pentru că, în aceeaşi zi, acum douăzeci şi trei de ani, doamnă, s-a născut maiestatea sa regele de azi, gloriosul vostru fiu.

Regina scoase un ţipăt, îşi sprijini fruntea în palme şi se adînci cîteva clipe în gînduri. Să se fi lăsat pradă amintirilor sau necazurilor ? Să fi fost cuprinsă iarăşi de durere ?

Molina îi aruncă doamnei de Motteville o privire aproape furioasă, atît de mult semăna cu o dojană, dar demna femeie, neînţelegînd nimic, se pregătea să pună o întrebare spre a-şi şti conştiinţa împăcată, cînd Ana de Austria, ridicîndu-se deodată, zise :

— Ziua de 5 septembrie ! Da, durerea mea a apărut în ziua de 5 septembrie. Mare bucurie într-o zi, mare durere în alta. O durere mare — adăugă ea încet — ca o ispăşire a unei prea mari bucurii !

Şi, începînd din acel moment, Ana de Austria, care părea că-şi sleise întreaga memorie şi întreaga judecată,

rămase amuţită, cu ochiul posomorît, cu gîndul pustiu, cu braţele atîrnîndu-i pe lîngă trup.

— Ar trebui să ne ducem la culcare — zise Molina.

— Numaidecît, Molina.

— S-o lăsăm singură pe regină — adăugă tenacea spaniolă.

Doamna de Motteville se ridică ; pe obrajii albi ai reginei curgeau încet cîteva lacrimi strălucitoare şi mari ca lacrimile de copil. Molina, văzînd acest lucru, o ţintui cu privirea ei întunecată şi pătrunzătoare pe Ana de Austria.

— Da, da — zise imediat regina. Lasă-ne, Motteville. Du-te.

Acest cuvînt *lasă-ne* sună cu totul neplăcut în urechea favoritei franceze. El însemna că avea să urmeze un schimb de taine sau de amintiri. El însemna că o a treia persoană era de prisos în momentul cel mai interesant al întrevederii.

— Doamnă, Molina va fi de ajuns pentru serviciul maiestăţii voastre ? întrebă franceza.

— Da — răspunse spaniola.

Şi doamna de Motteville se înclină. Deodată, o bătrînă femeie de casă, îmbrăcată în aceleaşi veşminte pe care le purta la curtea Spaniei prin 1620, dădu la o parte draperiile de la uşă şi, surprinzînd-o pe regină cu ochii plini de lacrimi, pe doamna de Motteville gata să se retragă, pe Molina punînd la cale ceva, strigă cu voioşie către regină, apropiindu-se cu paşi repezi de grup :

— Leacul ! Leacul !

— Ce leac, *Chica ?* întrebă Ana de Austria.

— Pentru boala maiestăţii voastre — răspunse bătrîna.

— Cine-l aduce ? întrebă cu însufleţire doamna de Motteville. Domnul Valot ?

— Nu, o doamnă din Flandra.

— O doamnă din Flandra ? O spaniolă ? întrebă regina.

— Nu ştiu.

— Cine o trimite ?

— Domnul Colbert.

— Numele ei ?

— Nu şi l-a spus.

— Starea ?

— O s-o cunoaşteţi din gura ei.

— Cum arată ?

— E mascată.

— Vezi cine-i, Molina ! strigă regina.

— Nu e nevoie — răspunse în aceeaşi clipă o voce hotărîtă şi blîndă totodată, ce se auzi dincolo de tapiserii, voce care le făcu să tresară pe celelalte doamne, iar pe regină să se simtă străbătută de un fior.

Îndată după aceea, o femeie mascată apăru între draperii. Mai înainte ca regina să fi apucat să spună ceva, necunoscuta zise :

— Sînt o doamnă din rîndul beghinelor din Bruges şi aduc, într-adevăr, leacul care o va tămădui pe maiestatea voastră.

Toate tăcură. Beghina nu îndrăznea să înainteze.

— Vorbeşte — zise regina.

— După ce vom rămîne singure — rosti beghina.

Ana de Austria le aruncă o privire însoţitoarelor ei ; acestea se retraseră.

Beghina făcu atunci trei paşi către regină şi se înclină cu respect. Regina se uita cu neîncredere la această femeie, care o privea la rîndul ei cu nişte ochi scînteietori prin găurile măştii sale.

— Regina Franţei să fie oare atît de bolnavă — zise Ana de Austria — încît să se fi aflat pînă şi printre beghinele din Bruges că are nevoie de un leac ?

— Maiestatea voastră, slavă Domnului, nu e atît de bolnavă încît să nu mai poată scăpa.

— În sfîrşit, spune cum ai aflat că sînt suferindă ?

— Maiestatea voastră are prieteni în Flandra.

— Şi prietenii aceştia te-au trimis ?

— Da, doamnă.

— Numeşte-i.

— Cu neputinţă, doamnă, şi în zadar, de vreme ce memoria maiestăţii voastre n-a fost trezită de tresăririle inimii.

Ana de Austria ridică faţa, încercînd să descopere sub ascunzişul măştii şi în taina acestor cuvinte numele aceleia care vorbea cu o atît de familiară îndrăzneală. Apoi, dintr-o dată, obosită de această curiozitate ce-i răneа orgoliul recunoscut, ea zise pe un ton rece :

— Doamnă, dumneata uiţi că persoanelor regale nu li se vorbeşte cu masca pe faţă !

— Vă rog să mă iertaţi, doamnă — răspunse cu umilinţă beghina.

— Nu pot să te iert, dar pot să te scuz dacă-ţi scoţi masca.

— Am făcut un jurămînt, doamnă, acela de a veni în ajutorul celor întristaţi sau suferinzi, fără a lăsa pe nimeni să-mi vadă faţa. Aş fi putut aduce uşurare trupului şi sufletului vostru ; dar, pentru că maiestatea voastră nu-mi îngăduie, mă retrag. Adio, doamnă, adio !

Aceste cuvinte fură rostite cu atîta farmec şi respect, încît făcură să scadă furia şi neîncrederea reginei, fără a-i potoli însă curiozitatea.

— Ai dreptate — zise ea — nu se cuvine ca cei ce suferă să dispreţuiască mîngîierile trimise lor de Dumnezeu. Vorbeşte, doamnă, şi fie, după cum singură ai spus, ca prezenţa dumitale să-mi aducă o uşurare a trupului... Ah, am ajuns să cred că Dumnezeu vrea să-l pună la crude încercări.

— Să vorbim mai întîi de suflet, dacă binevoiţi — zise beghina — de sufletul care, sînt sigură, trebuie să sufere tot atît de mult.

— Sufletul meu ?

— Sînt cancere sfîşietoare, a căror muşcătură nu se vede. Acestea, regină, lasă pielei toată albeaţa ei de fildeş şi nu ard carnea cu flăcările lor albăstrii ; doctorul care se apleacă deasupra pieptului bolnavului nu aude scrîşnind în muşchi, sub năvala sîngelui, dinţii nesătui ai acestui monstru ; niciodată fierul, niciodată focul n-au răpus sau înfrînt furia acestor flageluri ucigătoare ; ele se cuibăresc în mintea omului şi-o corup ; cresc în inimă şi-o fac să plesnească ; iată, doamnă, atîtea cancere fatale pentru regine ; nu suferiţi cumva de vreunul din ele ?

Ana ridică braţul de o albeaţă sclipitoare şi de o rotunjime încă perfectă, ca în anii tinereţii sale.

— Aceste răuri despre care îmi vorbeşti — zise ea — fac parte din însăşi viaţa noastră, a celor mari de pe pămînt, cărora Dumnezeu le-a dat povara sufletului. Cînd aceste răuri devin prea mari, Atotputernicul ne cheamă în faţa tribunalului ispăşirilor. Acolo, lepădăm sarcina de pe umeri şi tainele toate. Dar nu uita că acelaşi suveran suprem mă-

soară încercările după puterile făpturilor lui, şi puterile mele nu sînt mai prejos de poverile mele ; pentru tainele altora, Dumnezeu m-a înzestrat cu destulă tărie ca să le ţin închise în mine ; pentru tainele mele, nu mă încred nici în duhovnicul meu.

— Văd că sînteţi la fel de curajoasă ca totdeauna faţă de duşmanii voştri, doamnă ; şi constat că nu aveţi încredere în prieteni.

— Reginele n-au prieteni ; şi dacă n-ai altceva să-mi spui, dacă te simţi inspirată de Dumnezeu, ca o profetească, retrage-te, căci mă tem de viitor.

— Eu aş fi crezut — răspunse fără şovăire beghina — că vă temeţi mai mult de trecut.

Nu apucă să termine această frază, că regina, ridicînd capul, strigă pe un ton scurt şi tăios :

— Spune ! Spune ! Să ne răfuim în chip deschis, fără ocol, pînă la capăt, altfel...

— Lăsaţi ameninţările, regină — zise beghina cu blîndeţe. Am venit la voi plină de respect şi compătimire, am venit aici trimisă de o prietenă.

— Atunci dovedeşte-o ! Uşurează, în loc să înăspreşti răul !

— Foarte uşor ; şi maiestatea voastră va vedea dacă e vorba de o prietenă.

— Vorbeşte.

— Ce nenorocire s-a întîmplat maiestăţii voastre de douăzeci şi trei de ani încoace ?

— Dar... nenorociri destul de mari ; nu l-am pierdut oare pe rege ?

— Nu vorbesc despre nenorociri de soiul acestora. Vreau să vă întreb dacă de la... naşterea regelui... vorba nesocotită a unei prietene i-a pricinuit maiestăţii voastre vreo amărăciune.

— Nu înţeleg ce vrei să spui — răspunse regina strîngînd din dinţi spre a-şi stăpîni tulburarea.

— Am să mă fac înţeleasă. Maiestatea voastră îşi aduce aminte că regele s-a născut la 5 septembrie 1638, la ceasurile unsprezece şi un sfert ?

— Da — bîigui regina.

— La douăsprezece şi jumătate — continuă beghina — delfinul, botezat în mare grabă de monseniorul de Meaux,

sub ochii regelui, sub ochii voştri, era recunoscut moştenitor al coroanei Franţei. Regele s-a dus în capela din vechiul castel de la Saint-Germain pentru a asculta un *Te-Deum.*

— Toate acestea sînt adevărate — murmură regina.

— Lăuzia maiestăţii voastre s-a făcut în prezenţa DOMNULUI, acum răposat, a prinţilor şi a doamnelor de la curte. Medicul regelui, Bouvard, şi chirurgul Honoré stăteau în anticameră. Maiestatea voastră a adormit pe la ceasurile trei şi s-a trezit abia pe la şapte, e adevărat ?

— Întru totul. Dar dumneata îmi povesteşti aici ceea ce toată lumea ştie la fel de bine ca mine şi ca dumneata.

— Ajung, doamnă, la ceea ce puţine persoane ştiu. Puţine persoane am spus ? Ah, aş putea să spun două persoane, căci erau cinci cu totul altădată, însă, de cîţiva ani, prin moartea principalilor participanţi, taina se păstrează şi mai bine. Regele, stăpînul nostru, îşi doarme somnul de veci alături de părinţii lui ; moaşa Péronne a murit şi ea, de Laporte nu-şi mai aduce nimeni aminte.

Regina deschise gura ca să spună ceva ; trecîndu-şi palma de gheaţă peste obraz, îşi simţi faţa năpădită de o sudoare fierbinte.

— Se făcuseră ceasurile opt — urmă beghina. Regele cina, foarte voios ; în jurul lui erau numai rîsete, veselie, pahare pline ochi ; poporul chiuia sub balcoane ; elveţienii, muşchetarii şi străjile rătăceau prin oraş, purtaţi în triumf de studenţii beţi. Aceste vuiete nemaipomenite de fericire generală îl făceau să scîncească încet, în braţele doamnei de Hausac, guvernanta lui, pe delfin, viitorul rege al Franţei, ai cărui ochi, cînd aveau să se deschidă, trebuiau să vadă două coroane în fundul leagănului său. Deodată, maiestatea voastră a scos un ţipăt ascuţit şi doamna Péronne s-a repezit la căpătîiul vostru. Doctorii cinau într-o sală îndepărtată. Palatul, pustiu de teama de a fi ocupat de mulţime, nu mai avea nici consemne, nici străji. Moaşa, după ce-a cercetat starea sănătăţii maiestăţii voastre, a scos şi ea un ţipăt, speriată, şi, luîndu-vă în braţe, deznădăjduită, nebună de durere, îl trimise pe Laporte să-i dea de veste regelui că maiestatea sa regina voia să-l vadă în camera ei. Laporte, după cum ştiţi, doamnă, era un bărbat cu mult spirit şi cu sînge rece. El nu se apropie de rege ca o slugă îngrozită care îşi dă seama de însemnătatea

lui şi vrea să-i înspăimînte şi pe ceilalţi ; de altfel, nu era o veste înspăimîntătoare aceea pe care avea s-o audă regele. Fapt este că Laporte apăru, cu zîmbetul pe buze, lîngă scaunul regelui şi-i spuse : „Sire, regina e fericită, dar ar fi şi mai fericită dacă ar vedea pe maiestatea voastră". În ziua aceea, Ludovic al XIII-lea ar fi fost în stare să-şi dea coroana şi unui sărăntoc pentru o vorbă bună. Vesel, uşor, sprinten, regele sări de la masă, spunînd, pe tonul pe care l-ar fi putut avea Henric al IV-lea : „Domnilor, mă duc să-mi văd nevasta". Ajunse la dumneavoastră, doamnă, în clipa cînd doamna Péronne îi întindea un al doilea prinţ, frumos şi voinic ca şi cel dintîi, spunîndu-i : „Sire, Dumnezeu nu vrea ca vreodată regatul Franţei să cadă pe mîna femeilor !" Regele, în bucuria lui nestăpînită, se repezi la acest copil şi strigă : „Îţi mulţumesc, o, Doamne !"

Beghina se opri aci, văzînd cît de mult suferea regina. Ana de Austria, adîncită în fotoliu, cu capul aplecat, cu privirea nemişcată, asculta fără să mai audă nimic şi buzele ei se mişcau convulsiv, rostind poate o rugăciune către Dumnezeu sau un blestem împotriva acestei femei.

— Ah — reluă cu glas tare beghina — să nu credeţi că dacă nu e decît un singur delfin în Franţa, dacă regina a lăsat acest copil să lîncezească departe de tron, să nu credeţi că a fost o mamă rea. Oh, nu... Sînt oameni care ştiu cîte lacrimi a vărsat ea ; sînt oameni care au putut să numere sărutările fierbinţi pe care i le-a dat sărmanei făpturi, în schimbul acestei vieţi de mizerie şi beznă la care o raţiune de stat l-a condamnat pe fratele geamăn al lui Ludovic al XIV-lea.

— Dumnezeule ! Dumnezeule ! murmură stins regina.

— Se ştie — continuă cu aprindere beghina — că regele, văzînd că are doi fii de aceeaşi vîrstă, cu aceleaşi drepturi, tremura pentru destinul Franţei, pentru liniştea statului său. Se ştie că domnul cardinal de Richeleu, consultat în această problemă de Ludovic al XIII-lea, stătu şi se gîndi mai bine de un ceas în cabinetul maiestăţii sale, apoi rosti această sentinţă : „S-a născut un rege pentru a fi urmaşul maiestăţii voastre. Dumnezeu a vrut să se mai nască unul pentru a fi urmaşul celui dintîi ; dar, deocamdată, noi n-avem nevoie decît de primul născut ; să-l ascundem pe-al doilea de ochii Franţei, după cum Dumnezeu a vrut să-l ascundă de ochii

părinților lui". Un prinț înseamnă pentru stat pacea și securitatea ; doi pretendenți la tron înseamnă război civil și anarhie.

Regina se ridică brusc, albă ca varul și cu pumnii strînși.

— Dumneata știi prea multe — zise ea cu o voce surdă — de vreme ce te atingi de secrete de stat. Cît despre prietenii de la care ai aflat acest secret, aceștia sînt niște nemernici, niște falși prieteni. Dumneata ești complicea lor în nelegiuirea ce se săvîrșește astăzi. Și acum scoate-ți masca, sau pun să fii arestată de căpitanul meu de gardă ! Oh, acest secret nu mă face să mă înspăimînt ! E ca o otravă pe care ai băut-o și-acum mi-o dai înapoi ! Dar ea îți va îngheța pieptul. Începînd din această clipă, nici secretul, nici viața dumitale nu-ți mai aparțin !

Ana de Austria, însoțindu-și cuvintele de un gest amenințător, făcu doi pași către beghină.

— Poftim — zise aceasta — măsurați fidelitatea, onoarea, discreția prietenilor părăsiți.

Și își smulse masca de pe față.

— Doamna de Chevreuse ! exclamă regina.

— Singura cunoscătoare a tainei, împreună cu maiestatea voastră.

— Ah — murmură Ana de Austria — vino să te îmbrățișez, ducesă ! Vai, înseamnă să-ți omori prietenii jucîndu-te astfel cu durerile lor ucigătoare !

Și regina, sprijinindu-și capul pe umărul bătrînei ducese, lăsă să-i curgă din ochi un șiroi de lacrimi amare.

— Cît sînteți încă de tînără ! zise ducesa cu o voce înăbușită. Mai puteți plînge !

LII

DOUĂ PRIETENE

Regina o privi cu mîndrie pe doamna de Chevreuse.

— Mi se pare — zise ea — că ai rostit cuvîntul *fericită* vorbind de mine. Pînă astăzi, ducesă, credeam că e cu ne-

putință ca o făptură omenească să fie mai puțin fericită decît regina Franței.

— Doamnă, ați fost, într-adevăr, o mamă a durerilor. Dar, alături de aceste mizerii ilustre despre care am vorbit împreună adineauri, noi, două vechi prietene despărțite de răutatea oamenilor, alături, zic, de aceste nefericiri regești, aveți și unele bucurii, mai mici, e adevărat, dar foarte mult rîvnite pe această lume.

— Care ? întrebă cu amărăciune Ana de Austria. Cum mai poți rosti cuvîntul bucurie, ducesă, dumneata care, chiar adineauri, spuneai că trupul și sufletul meu au nevoie de alinare ?

Doamna de Chevreuse se gîndi o clipă.

— Cît de departe sînt regii de ceilalți oameni ! murmură apoi ea.

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că sînt atît de departe de zbuciumările vieții, încît uită cu totul frămîntările și nevoile altora. Întocmai ca locuitorul din munții Africii, care, înconjurat de podișurile înverzite și udate de rîuri răcoritoare, nu înțelege că locuitorul din deșert moare de sete și de foame în mijlocul întinderilor nesfîrșite arse de soare.

Regina se înroși ușor ; înțelegea totul.

— Știi — zise ea — că am făcut rău lăsîndu-te în părăsire.

— Oh, doamnă, se zice că regele a moștenit ura pe care mi-o purta părintele său. Regele m-ar da numaidecît afară, dacă ar ști că sînt la Palatul Regal.

— Nu spun că regele te-ar privi cu ochi buni, ducesă — răspunse regina — dar eu aș putea... în taină...

Ducesa schiță un zîmbet neîncrezător, care o tulbură pe interlocutoarea ei.

— De altfel — se grăbi să adauge regina — ai făcut foarte bine că ai venit aici.

— Mulțumesc, doamnă.

— Chiar de n-ar fi decît pentru a ne aduce bucuria dezmințirii zvonului despre moartea dumitale.

— S-a zvonit, într-adevăr, că aș fi murit ?

— Peste tot.

— Copiii mei n-au îmbrăcat, totuşi, doliul.

— Ah, dumneata ştii, ducesă, curtea pleacă adesea în călătorii ; îi vedem rar pe domnii d'Albert de Luynes, şi, date fiind preocupările în mijlocul cărora trăim necontenit, multe lucruri ne scapă.

— Maiestatea voastră nu va fi crezut însă în zvonul despre moartea mea.

— De ce nu ? Ah, toţi sîntem muritori. Nu vezi oare că şi eu, sora dumitale mai mică, aşa cum ne spuneam odinioară, mă îndrept către mormînt ?

— Maiestatea voastră, dacă ar fi crezut că am murit, trebuia să se mire că n-a primit nici o vorbă din partea mea.

— Moartea vine uneori pe neaşteptate, ducesă.

— Oh, maiestate, sufletele împovărate de taine, ca acele despre care vorbeam adineauri, au întotdeauna nevoie de o uşurare, pe care şi-o pregătesc mai dinainte. Printre aceste pregătiri pentru veşnicie, cauţi să-ţi pui în rînduială şi hîrtiile din sertar.

Regina tresări.

— Maiestatea voastră — zise ducesa — va afla în mod sigur ziua în care voi muri.

— Cum anume ?

— Fiindcă maiestatea voastră va primi a doua zi, sub un înveliş împătrit, tot ce a scăpat din micile noastre scrisori misterioase de pe vremuri.

— Nu le-ai ars ? strigă Ana cu groază.

— Oh, scumpă maiestate — răspunse ducesa — numai trădătorii aruncă în foc o corespondenţă regală.

— Trădătorii ?

— Da, fără îndoială ; sau mai degrabă se prefac că o ard, şi o păstrează sau o vînd.

— Dumnezeule !

— Cei credincioşi, dimpotrivă, ascund cu cea mai mare grijă asemenea comori ; apoi, într-o zi, ei vin la regina lor şi-i spun : „Doamnă, am îmbătrînit, sînt bolnav ; mă ameninţă primejdia morţii pe mine, primejdia dezvăluirii secretului pe maiestatea voastră ; primiţi deci aceste hîrtii periculoase şi ardeţi-le singură".

— Hîrtii periculoase ! Care ?

— În ce mă priveşte, eu n-am decît una, e adevărat, dar foarte primejdioasă.

— Oh, ducesă, vorbeşte, vorbeşte !

— E biletul acela... care poartă data de 2 august 1644, prin care mă îndemnaţi să mă duc la Noisy-le-Sec spre a vedea pe acel scump şi nefericit copil. E scris cu mîna voastră, doamnă : „Scump şi nefericit copil".

Se lăsă o tăcere adîncă între ele : regina scruta abisul, doamna de Chevreuse întindea capcana.

— Da, nefericit, foarte nefericit ! murmură Ana de Austria. Tristă viaţă a mai dus, bietul copil, pentru a ajunge la un sfîrşit atît de crud !

— A murit ? exclamă cu surprindere ducesa, stăpînită de o curiozitate al cărui accent sincer regina îl urmări cu lăcomie.

— A slăbit pînă cînd s-a stins, uitat, ofilit, asemenea acelor sărmane flori dăruite de un îndrăgostit, şi pe care iubita le lasă să se usuce într-un sertar, pentru a le ascunde de ochii lumii.

— A murit ! repetă ducesa cu un aer de descurajare care ar fi putut s-o bucure pe regină, dacă el n-ar fi fost învăluit într-o umbră de îndoială. A murit la Noisy-le-Sec ?

— Da, în braţele îngrijitorului său, biet slujitor cinstit, care n-a mai trăit mult după aceea.

— Era şi de aşteptat ; nu-i uşor să porţi un astfel de doliu şi un astfel de secret.

Regina nu-şi dădu osteneala să pătrundă ironia acestei reflecţii. Doamna de Chevreuse continuă :

— Ei bine, doamnă, am întrebat, acum cîţiva ani, chiar la Noisy-le-Sec despre soarta acestui copil atît de nenorocit. Mi s-a spus că nu e dat ca mort, şi iată pentru ce nu m-am arătat îndurerată de la început în faţa maiestăţii voastre. Oh, de bună seamă, dacă aş fi crezut aşa ceva, m-aş fi ferit să fac cea mai mică aluzie la această tristă întîmplare, pentru a nu răscoli durerile fireşti ale maiestăţii voastre.

— Zici că la Noisy copilul nu era socotit mort ?

— Nu, doamnă.

— Şi atunci ce se spunea despre el ?

— Se spunea... Dar toţi ne înşelăm, fără îndoială.

— Spune, totuşi.

— Se spunea că într-o seară, prin 1645, o doamnă frumoasă şi plină de măreţie, ceea ce se vedea uşor în ciuda măştii şi a mantiei care o acopereau, o doamnă din lumea bună, din lumea cea mai bună, se înţelege, venise cu o trăsură la răspîntia drumului, aceeaşi răspîntie, ştiţi, unde aşteptam eu veşti despre tînărul prinţ, cînd maiestatea voastră binevoia să mă trimită acolo.

— Da, şi ?

— Şi că îngrijitorul i-a dat copilul acelei doamne.

— Apoi ?

— A doua zi, îngrijitorul şi copilul nu mai erau în ţară.

— Ca să vezi, e un sîmbure de adevăr în toate acestea, deoarece, într-adevăr, bietul copil a murit printr-una din acele întîmplări fulgerătoare care fac ca, pînă la şase ani, după spusele medicilor, viaţa copiilor să atîrne de un fir de păr.

— Oh, ceea ce spune maiestatea voastră e purul adevăr ; nimeni nu ştie asta mai bine ca doamna, nimeni n-o crede mai mult ca mine. Dar, închipuiţi-vă ciudăţenie...

„Ce-o mai fi oare ?" îi străfulgeră prin gînd reginei.

— Persoana care mi-a dat aceste amănunte, care se interesează despre sănătatea copilului, persoana care...

— Ai încredinţat cuiva o astfel de sarcină ? Oh, ducesă !

— Cuiva care e mut ca maiestatea voastră şi ca mine însămi ; să zicem c-aş fi chiar eu, doamnă. Acest cineva, zic, trecînd după cîtva timp prin Touraine...

— Prin Touraine ?

— Recunoscu pe îngrijitor şi copilul — iertaţi-mă, crezu că-i recunoaşte — amîndoi în viaţă, veseli, fericiţi şi sănătoşi amîndoi, unul în floarea bătrîneţii, celălalt în floarea tinereţii ! Judecaţi deci după asta dacă merită să mai pui vreun temei pe zvonurile care circulă, dacă face să mai crezi în ceea ce spune lumea ! Dar o obosesc pe maiestatea voastră. Oh, nu vreau să fac asta, şi mă voi retrage numaidecît, după ce voi reînnoi încredinţarea respectuosului meu devotament faţă de maiestatea voastră.

— Mai stai, ducesă ; să vorbim puţin despre dumneata.

— Despre mine ? Oh, doamnă, nu vă coborîţi privirile atît de jos.

— De ce vorbeşti aşa ? Nu eşti dumneata cea mai veche prietenă a mea ? Eşti oare supărată pe mine, ducesă ?

— Eu ? Doamne, dar pentru ce să fiu ? Aş fi venit oare la maiestatea voastră, dacă aş fi avut vreun motiv de supărare ?

— Ducesă, anii trec ; trebuie să ne unim împotriva morţii, care ne ameninţă.

— Doamnă, mă copleşiţi cu asemenea cuvinte măgulitoare.

— Nimeni nu m-a iubit şi nu m-a slujit ca dumneata, ducesă.

— Maiestatea voastră îşi mai aduce aminte ?

— Totdeauna... Ducesă, o dovadă de prietenie.

— Ah, doamnă, toată fiinţa mea aparţine maiestăţii voastre.

— Dovada, s-o vedem !

— Ce dovadă vreţi să vă dau ?

— Cere-mi ceva pentru dumneata.

— Să vă cer ceva ?

— Oh, ştiu că eşti sufletul cel mai dezinteresat, cel mai mare, cel mai regesc.

— Nu mă lăudaţi prea mult, doamnă — zise ducesa neliniştită.

— Nu te voi lăuda niciodată atît cît meriţi.

— Cu vîrsta, cu necazurile, omul se schimbă mult, doamnă.

— Să te audă Dumnezeu, ducesă !

— Ce vreţi să spuneţi ?

— Da, ducesa de altădată, frumoasa, mîndra, adorata Clievreuse mi-ar fi răspuns cu trufie : „Nu vreau nimic din parte-ţi". Binecuvîntate fie deci necazurile, dacă le vei fi cunoscut, căci ele te vor fi schimbat întrucîtva şi poate că acum îmi vei răspunde : „Primesc".

Ducesa îşi îmblînzi privirea şi zîmbetul ; se simţea vrăjită şi nu se mai ascundea în faţa interlocutoarei sale.

— Spune, draga mea — zise regina — ce vrei ?

— Se cuvine oare să vorbesc deschis ?

— Fără nici o şovăială.

— Ei bine, maiestatea voastră ar putea să-mi facă o bucurie nespusă, o bucurie neasemuită.

— Să auzim — rosti regina oarecum mai rece, dat fiind o anumită îngrijorare. Dar, mai înainte de toate, aminteşte-ţi,

buna mea Chevreuse, că depind de puterea fiului meu, așa cum altădată depindeam de puterea soțului meu.

— Vă voi menaja, scumpă regină.

— Spune-mi Ana, ca odinioară; va fi un ecou plăcut al frumoasei noastre tinereți.

— Fie. Ei bine, venerata mea stăpînă, scumpă Ana...

— Mai știi spaniola ?

— Ca întotdeauna.

— Atunci cere-mi în spanioleşte.

— Iată : fă-mi onoarea de a veni să petreci cîteva zile la Dampierre.

— Asta-i tot ? exclamă regina uluită.

— Da.

— Nimic altceva ?

— Doamne, dar ți se pare cumva că nu-ți cer prin asta să-mi faci cel mai mare bine ? Dacă-i așa, înseamnă că nu mă mai cunoști de loc. Ai să vii ?

— Da, din toată inima.

— Oh, mulțumesc !

— Și voi fi fericită — adăugă regina cu neîncredere — dacă prezența mea îți va folosi la ceva.

— Dacă-mi va folosi ? zise ducesa rîzînd. Oh, nu, nu ! Ea îmi va fi plăcută, dulce, mîngîietoare, da, de o mie de ori da. Așadar, îmi făgăduiești ?

— Am jurat.

Ducesa luă mîna atît de frumoasă a reginei și o acoperi cu sărutări.

„E o femeie cumsecade, în fond — gîndi regina — și... cu un spirit generos."

— Maiestatea voastră — reluă ducesa — va consimți să-mi dea un răgaz de cincisprezece zile ?

— Da, firește ! Dar pentru ce ?

— Pentru că — răspunse ducesa — știind că sînt în dizgrație, nimeni nu va voi să-mi împrumute cei o sută de mii de scuzi de care am nevoie pentru a face reparații la Dampierre. Dar, cînd se va afla că fac reparații pentru a primi acolo pe maiestatea voastră, toți banii din Paris se vor scurge către mine.

— Ah ! făcu regina clătinînd ușor din cap cu înțeles. O sută de mii de scuzi ! Ai nevoie de o sută de mii de scuzi pentru reparații la Dampierre ?

— Chiar atît.
— Şi nimeni nu vrea să ţi-i împrumute ?
— Nimeni.
— Te voi împrumuta eu, dacă vrei, ducesă.
— Oh, n-aş îndrăzni !
— Ai face o mare greşeală.
— Adevărat ?
— Pe cuvîntul meu de regină !.. O sută de mii de scuzi, la drept vorbind, nu e o sumă prea mare.
— Nu-i aşa ?
— Nu, desigur. Oh, ştiu că n-ai fost niciodată răsplătită aşa cum se cuvine pentru discreţia dumitale. Ducesă, împinge te rog spre mine măsuţa aceea, am să-ţi fac un bon către domnul Colbert ; ba nu, către domnul Fouquet, care e un om mult mai galant.
— Şi va plăti ?
— Dacă nu va plăti el, voi plăti eu ; dar ar fi prima dată cînd m-ar refuza.

Regina scrise cîteva cuvinte, îi dădu hîrtia ducesei şi o lăsă să plece, după ce o îmbrăţişă cu toată căldura.

LIII

CUM A TICLUIT JEAN DE LA FONTAINE PRIMA LUI POVESTE

Toate aceste intrigi şi-au trăit traiul ; mintea omenească, atît de multiplă în manifestările ei, s-a putut dezvolta în voie în cele trei cadre pe care i le-a oferit naraţiunea noastră. Poate că va mai fi vorba de politică şi de intrigi şi în tabloul pe care-l pregătim, dar resorturile ce-l compun vor fi atît de bine ascunse, încît nu se vor vedea decît florile şi zugrăvelile, întocmai ca într-unul din acele teatre de bîlci unde apare pe scenă un colos ce se mişcă încet, condus de

picioarele mici şi braţele subţiri ale unui copil pitit în învelişul lui.

Ne vom reîntoarce la Saint-Mandé, unde marele vistiernic îşi primeşte, ca de obicei, aleasa lui societate de epicurieni.

De cîtva timp, stăpînul casei a trecut prin grele încercări. Fiecare îşi dă seama că ministrul e tot mai strîmtorat. Nu mai au loc reuniunile acelea mari şi zgomotoase. Finanţele au fost un pretext pentru Fouquet, şi niciodată, după cum o spune cu atîta spirit Gourville, nu s-a pomenit un pretext mai înşelător ; de finanţe, nici umbră.

Domnul Vatel se străduieşte să păstreze reputaţia casei. Totuşi, grădinarii, de la care vine belşugul din cămări, se plîng că n-au mai fost plătiţi de multă vreme. Furnizorii de vinuri spaniole trimit necontenit bonuri de plată, pe care nimeni nu le achită. Pescarii pe care ministrul i-a tocmit pe coastele Normandiei fac socoteala că, dacă li s-ar plăti tot ce li se cuvine, s-ar putea retrage liniştiţi pe uscat. Peştele, din pricina căruia va muri, mai tîrziu, Vatel, nu mai soseşte la Saint-Mandé.

Totuşi, în zilele hărăzite primirii, prietenii lui Fouquet dau năvală mai mulţi ca de obicei. Gourville şi abatele Fouquet vorbesc despre finanţe, adică abatele îi cere cu împrumut lui Gourville cîţiva pistoli. Pellisson, picior peste picior, termină repetarea unui discurs prin care Fouquet va trebui să redeschidă parlamentul. Acest discurs e o capodoperă prin aceea că Pellisson îl face pentru prietenul său, adică punînd în el tot ceea ce, fără îndoială, n-ar fi îndrăznit să pună dacă-l făcea pentru sine. Iată-i că, certîndu-se pe seama rimelor uşoare, din fundul grădinii apar Loret şi La Fontaine. Pictorii şi muzicienii se îndreaptă, la rîndul lor, spre sala de mîncare. Cînd vor bate ceasurile opt, va începe masa. Ministrul nu-i face niciodată să aştepte pe oaspeţii lui.

Ornicele arată şapte ceasuri şi jumătate ; pofta de mîncare se anunţă a fi grozavă.

După ce toţi oaspeţii s-au adunat, Gourville se apropie de Pellisson, îl smulge din reveria lui şi-l aduce în mijlocul unui salon ale cărui uşi le închise în urma lor.

— Ei bine — întrebă el — ce e nou ?

Pellisson, ridicîndu-şi capul său înţelept şi blînd, răspunse :

— Am împrumutat douăzeci şi cinci de mii de livre de la mătuşa mea. Iată-le în bonuri de casă.

— Bun ! zise Gourville. Ne mai trebuiesc doar o sută nouăzeci şi cinci de mii de livre pentru plata ratei întîi.

— Plata cui ? întrebă La Fontaine pe tonul cu care ar fi spus : „L-ai citit pe Baruch ?“ [1]

— Iată încă unul cu capul în nori — zise Gourville. Cum, chiar dumneata ne-ai adus vestea că pămîntul de la Corbeil urmează să fie scos în vînzare de un creditor al domnului Fouquet ; chiar dumneata ai fost cu ideea ca toţi prietenii lui Epicur să-şi dea obolul, mînă de la mînă ; dumneata însuţi ai spus că-ţi vei vinde o parte din casa de la Château-Thierry, pentru a-ţi vărsa cota ; şi tot dumneata vii acuma să întrebi : „Plata cui ?“

Un hohot general de rîs însoţi această dojană, făcîndu-l pe La Fontaine să se înroşească tot.

— Iertare, iertare — bîigui el — aşa e, am uitat. Oh, nu ! Însă...

— Însă nu-ţi mai aduceai aminte ! i-o aruncă Loret.

— Iată adevărul. Fapt este că el are dreptate. Între a uita şi a nu-ţi mai aduce aminte e o mare deosebire.

— Atunci — adăugă Pellisson — îţi dai partea dumitale, rezultată din preţul casei vîndute ?

— Vîndute ? Nu încă.

— Nu ţi-ai vîndut cocioaba ? întrebă Gourville îngrijorat, căci el ştia că poetul e un lasă-mă să te las.

— N-a vrut nevastă-mea — răspunse acesta din urmă.

Alte hohote de rîs.

— Totuşi, ai fost la Château-Thierry în acest scop — i se răspunse.

— Da, călare.

— Bietul Jean !

— Am schimbat opt cai pe drum, am ajuns istovit.

— Straşnic prieten !... Şi acolo te-ai odihnit ?

— Odihnit ? Eh, de ! Acolo am dat peste altă belea.

— Ce-ai mai păţit ?

---

[1] Discipol al profetului Ieremia, care i-a dictat profeţiile sale (600 î.e.n.). Această frază — „L-ai citit pe Baruch ?“ — a intrat în anecdotica literară datorită lui La Fontaine. Se spune că fabulistul, vrăjit de frumuseţea poetică a unui psalm din profeţiile lui Baruch, îi întreba pe toţi cei care-i ieşeau în cale : „L-ai citit pe Baruch ?“

— Nevastă-mea îi făcuse ochi dulci aceluia căruia voiam să-i vînd casa. Omul şi-a luat cuvîntul înapoi ; l-am chemat atunci să se bată în duel.

— Foarte bine ! Şi v-aţi bătut ?

— S-ar zice că nu.

— Nu ştii, care va să zică, ce s-a întîmplat ?

— Nu ; s-au amestecat nevastă-mea şi rudele ei în toată treaba. Am stat un sfert de ceas cu spada în mînă ; dar n-am fost rănit.

— Şi adversarul ?

— Adversarul nici atît ; el nu apăruse pe teren.

— Minunat ! se auzi din toate părţile. Şi pesemne că te-ai înfuriat.

— Foarte tare ; mă alesesem cu un guturai ; m-am întors acasă, şi nevastă-mea m-a luat la ceartă.

— Netam-nesam ?

— Netam-nesam. Mi-a aruncat o pîine în cap, o pită din aceea mari.

— Şi dumneata ?

— Eu ? I-am răsturnat masa în braţe, şi în braţele oaspeţilor ei ; apoi am sărit pe cal, şi iată-mă aici.

Nimeni nu şi-ar fi putut stăpîni rîsul la auzul acestei epopei comice. După ce uraganul de hohote se mai potoli puţin, La Fontaine fu întrebat :

— Deci, asta-i tot ce-ai adus ?

— Oh, nu ! Mi-a venit o idee grozavă.

— S-o auzim.

— Aţi băgat de seamă că în Franţa se fac multe poezii glumeţe ?

— Desigur — răspunse adunarea.

— Şi că — adăugă La Fontaine — se tipăresc foarte puţine dintre ele ?

— Legile sînt aspre, e drept.

— Ei bine, marfa rară e o marfă scumpă, mi-am zis eu. Drept care, am început să compun o mică poemă foarte deocheată.

— Oh, oh, dragă poete !

— O poemă absolut fără perdea.

— Oh ! Oh !

— Cît se poate de cinică.

— Drace ! Drace !

— Am pus în ea — continuă poetul netulburat — toate rîmele galante pe care le-am putut găsi.

Toţi se prăpădeau de rîs, în timp ce acest brav poet făurea o astfel de firmă pentru marfa sa.

— Şi — urmă el — mi-am pus în gînd să întrec tot ce-au scris Boccaccio, Aretino şi alţi maeştri de acest gen.

— Dumnezeule ! strigă Pellisson. Dar un astfel de poem ar fi condamnat !

— Crezi ? întrebă La Fontaine cu naivitate. Dar vă jur că n-am făcut asta pentru mine, ci numai pentru domnul Fouquet.

Această concluzie încîntătoare puse vîrf hazului asistenţei.

— Şi am vîndut acest opuscul cu opt sute de livre, prima ediţie ! strigă La Fontaine, frecîndu-şi mîinile de bucurie. Cărţile de rugăciune nu se vînd nici cu jumătate din acest preţ.

— Ar fi fost mai bine să faci două cărţi de rugăciune — zise Gourville rîzînd.

— E prea mult de lucru şi nu sînt destul de distractive — răspunse La Fontaine netulburat. Cele opt sute de livre ale mele se găsesc în acest săculeţ : vi le ofer.

Şi depuse, într-adevăr, ofranda sa în mîinile vistiernicului epicurienilor. Fu apoi rîndul lui Loret, care dădu cinci sute de livre ; ceilalţi se executară şi ei. Cînd făcură socoteala, văzură că se strînsese în tolbă suma de patruzeci de mii de livre.

Niciodată nişte galbeni dăruiţi cu atîta generozitate n-au atîrnat mai greu în talgerele divine, unde mila trage de partea sufletelor bune şi bunelor intenţii, împotriva arginţilor falşi ai cuvioşilor ipocriţi.

Scuzii zornăiau încă pe masă în clipa cînd intendentul superior intră sau, mai degrabă, se strecură în sală. Auzise totul. Şi acest om care învîrtise atîtea miliarde, acest bogat care cunoscuse toate plăcerile şi toate onorurile, această inimă largă, acest creier fecund care topise, ca într-un creuzet lacom, substanţa materială şi morală a celui dintîi regat din lume, domnul Fouquet, fu văzut trecînd pragul cu ochii plini de lacrimi şi repezindu-se să-şi înfunde degetele albe şi fine în aurul şi argintul din sac.

— Biată pomană — zise el cu un glas duios şi mişcat — ai să dispari în cuta cea mai mică a pungii mele goale ;

dar tu mi-ai umplut pînă peste margini inima, pe care nimeni n-o va putea seca vreodată. Vă mulţumesc, prieteni dragi, vă mulţumesc!

Şi cum nu putea să-i îmbrăţişeze dintr-o dată pe toţi cei ce se aflau de faţă şi care plîngeau şi ei puţin, oricît ar fi fost de filozofi, îl strînse în braţe pe La Fontaine, spunîndu-i:

— Brav prieten care s-a lăsat bătut de nevastă şi blestemat de duhovnicul său, pentru mine!

— Eh, asta nu-i nimic — răspunse poetul. Să aştepte creditorii dumneavoastră încă doi ani, şi voi da gata pînă atunci alte o sută de poveşti, care, vîndute în cîte două ediţii fiecare, vor plăti întreaga datorie.

LIV

LA FONTAINE NEGOCIATOR

Fouquet îi strînse mîna lui La Fontaine cu o vie însufleţire.

— Dragul meu poet — îi spuse el — fă-ne încă o sută de asemenea poveşti, nu numai pentru cei optzeci de pistoli pe care-i va aduce fiecare din ele, dar şi pentru a îmbogăţi limba noastră cu o sută de capodopere.

— Oh, oh! zise La Fontaine, umflîndu-se în pene. Nu trebuie să se creadă că i-am adus domnului intendent superior numai această idee şi aceşti optzeci de pistoli!

— Oh — strigară toţi din toate părţile — domnul de La Fontaine e în fonduri astăzi!

— Binecuvîntată fie ideea, dacă ea mi-aduce unul sau două milioane — rosti Fouquet plin de fericire.

— Cu siguranţă! răspunse La Fontaine.

— Repede! Repede! strigă adunarea.

— Ia seama — şopti Pellisson la urechea lui La Fontaine — ai avut mare succes pînă acum, dar nu arunca săgeata dincolo de ţintă.

— N-avea grijă, domnule Pellisson, şi dumneata, care eşti om de gust, vei fi cel dintîi care mă vei aproba.

— E vorba de milioane ? întrebă Gourville.

— Am aici un milion cinci sute de mii de livre, domnule Gourville.

Şi se bătu cu palma la şold.

— E dat naibii gasconul de la Château-Thierry ! afirmă Loret.

— Nu buzunarul ar trebui să-l arăţi — zise Fouquet — ci creierul.

— Bravo, domnule intendent superior — replică La Fontaine — dumneavoastră sînteţi nu numai procuror general, ci şi poet.

— Aşa e ! strigară Loret, Conrart şi toţi cei de faţă care erau oameni de litere.

— Sînteţi, zic, un poet şi un pictor, un sculptor, un prieten al artelor şi ştiinţelor ; dar, recunoaşteţi singur, nu sînteţi un om al justiţiei.

— Recunosc — răspunse domnul Fouquet surîzînd.

— Dacă aţi fi chemat la Academie, aţi refuza, nu-i aşa ?

— Cred că da, de nu s-ar supăra academicienii.

— Ei bine, atunci pentru ce, nevrînd să faceţi parte din Academie, primiţi să faceţi parte din parlament ?

— Oh, oh — interveni Pellisson — am început să vorbim despre politică !

— Întreb — continuă La Fontaine — dacă domnului Fouquet îi stă bine sau nu roba de magistrat.

— Aici nu e vorba de robă — replică Pellisson, nemulţumit de rîsetele adunării.

— Dimpotrivă, e vorba de robă — ripostă Loret.

— Dezbrăcaţi-l de robă pe procurorul general — zise Conrart — şi-l vom avea pe domnul Fouquet, de care nu ne putem plînge ; dar, cum nu există procuror general fără robă, declarăm, împreună cu domnul de La Fontaine, că roba e într-adevăr o sperietoare.

— *Fugiunt risus leporesque* — decretă Loret.

— Rîsul şi graţia — traduse un savant.

— Eu — adăugă Pellisson cu gravitate — n-aş traduce aşa cuvîntul *lepores.*

— Dar cum l-ai traduce dumneata ? întrebă La Fontaine.

— L-aş traduce astfel : „Iepurii fug cînd îl văd pe domnul Fouquet".

Hohote de rîs, la care intendentul superior se asocie.

— De unde şi pînă unde iepurii ? obiectă Conrart înţepat.

— Fiindcă iepurele va fi acela care nu se va bucura de loc văzîndu-l pe domnul Fouquet în atribuţiile forţei sale parlamentare.

— Oh ! Oh ! murmurară poeţii.

— *Quo non ascendet* — zise Conrart — mi se pare cu neputinţă cu o robă de procuror.

— Iar mie mi se pare cu neputinţă fără robă — se încăpăţînă Pellisson. Dumneata ce zici, Gourville ?

— Eu socot că roba e bună — răspunse acesta — dar socot totodată că un milion şi jumătate face mai mult decît o robă.

— Şi eu sînt de părerea lui Gourville — interveni Fouquet, tăind scurt discuţia prin opinia lui, care trebuia, în mod necesar, să le domine pe ale celorlalţi.

— Un milion şi jumătate ! bolborosi Pellisson. La naiba ! Cunosc eu o fabulă indiană...

— Povesteşte-mi-o — îl rugă La Fontaine — vreau s-o ştiu şi eu.

— Povesteşte ! Povesteşte !

— Era o broască ţestoasă cu o mare carapace — începu Pellisson. Cînd o ameninţau duşmanii, ea se închidea în carapacea sa. Într-o zi, cineva îi spuse : „Trebuie să-ţi fie tare cald vara într-o astfel de casă, de unde, pe deasupra, nu poţi să-ţi arăţi nici graţiile dumitale. Iată, vipera îţi dă un milion şi jumătate pe carapacea asta".

— Bună ! zise intendentul superior rîzînd.

— Şi pe urmă ? întrebă La Fontaine, curios să afle mai degrabă povestea decît morala.

— Broasca îşi vîndu carapacea şi rămase goală. Un vultur o zări ; îi era foame ; o sfîşie cu ciocul şi o devoră.

— O *muthos deloi* [1] ?... întrebă Conrart.

— Că domnul Fouquet ar face mai bine să-şi păstreze roba.

La Fontaine luă morala în serios.

— L-ai uitat pe Eschil — îi aruncă el adversarului său.

— Ce vrei să spui ?

— Eschil cel Pleşuv.

— Ce-i cu el ?

— Eschil, căruia un vultur, pesemne chiar vulturul dumitale, mare amator de broaşte ţestoase, îi luă, de sus, craniul drept o piatră şi aruncă în creştetul acestui craniu o broască ţestoasă ghemuită în carapacea ei.

— Ei, Doamne, La Fontaine are dreptate ! rosti Fouquet căzut pe gînduri. Orice vultur, cînd are poftă de broaşte ţestoase, ştie el să le spargă ţeasta fără să-l coste nimic ; mai cîştigate sînt broaştele ţestoase care-şi vînd învelişul năpîrcilor pentru un milion şi jumătate. Adu-mi o năpîrcă darnică, Pellisson, ca aceea din fabula dumitale, şi-i voi da bucuros carapacea mea.

— *Rara avis in terris* [2] ! exclamă Conrart.

— Aidoma unei lebede negre, nu-i aşa ? adăugă La Fontaine. Ei bine, da, hotărît lucru, o pasăre întru totul neagră e foarte rară ; dar eu am găsit una.

— Ai găsit un cumpărător pentru postul meu de procuror ? întrebă Fouquet.

— Da, domnule.

— Dar domnul intendent superior n-a spus niciodată c-ar vrea să-l vîndă — interveni Pellisson.

— Iartă-mă, dar chiar dumneata însuţi ai vorbit despre asta — zise Conrart.

— Sînt martor — sări şi Gourville.

— Ţine mult la frumoasele discursuri pe care mi le face — zise Fouquet rîzînd. Şi cine-i cumpărătorul, La Fontaine, spune ?

— O pasăre neagră, un consilier de parlament, un om vrednic.

---

[1] „Morala faptului" — în limba elină.

[2] „Rară pasăre pe pămînt" — în limba latină.

— Care se numeşte ?...
— Vanel.
— Vanel ! exclamă Fouquet. Vanel, soţul doamnei ?...
— Întocmai, soţul ei ; da, domnule.
— Dragul de el ! zise Fouquet cu interes. Vrea să fie procuror general ?
— Vrea să fie tot ceea ce sînteţi dumneavoastră, domnule — zise Gourville — şi să facă tot ceea ce aţi făcut dumneavoastră.
— Oh, dar asta e foarte hazliu ! Povesteşte-ne, La Fontaine.
— E foarte simplu. Mă văd cu el din cînd în cînd. Mai adineauri l-am întîlnit iar : se plimba prin Piaţa Bastiliei tocmai în clipa cînd mă pregăteam să iau trăsura pentru Saint-Mandé.
— Îşi pîndea nevasta, desigur — îl întrerupse Loret.
— Oh, pentru Dumnezeu, nu ! zise Fouquet cu aerul cel mai firesc. Omul nu e gelos.
— Îmi iese în cale, deci, mă îmbrăţişează, mă duce în crîşma „La Icoana Sfîntului Fiacre" şi-mi povesteşte necazurile lui.
— Are necazuri ?
— Da ; nevastă-sa îi cere să fie ambiţios.
— Şi ce ţi-a spus ?
— Că i-a vorbit cineva de o slujbă la parlament ; că a fost rostit numele domnului Fouquet, că, de-atunci, doamna Vanel visează să se numească doamna procuror general, şi că nu e noapte să nu viseze asta.
— Drace !
— Biata femeie ! murmură Fouquet.
— Aşteptaţi. Conrart îmi spune mereu că nu mă pricep la afaceri : o să vedeţi cum am făcut-o pe aceasta.
— S-auzim !
— „Dar ştii — i-am spus lui Vanel — că o slujbă ca aceea a domnului Fouquet costă mulţi bani ?" „Cam cît ?" mă întrebă el. „Domnul Fouquet a refuzat suma de un milion şapte sute de mii de livre." „Nevastă-mea — răspunse Vanel — o evalua cam la un milion patru sute de mii." „Bani gheaţă ?" l-am întrebat eu. „Da ; şi-a vîndut o proprietate în Guienne, şi şi-a pus banii deoparte."

— E o sumă frumușică, să pui mîna pe ea dintr-o dată ! își dădu cu părerea abatele Fouquet, care pînă atunci nu scosese o vorbă.

— Biata doamnă Vanel ! glăsui Fouquet.

Pellisson dădu din umeri.

— Un demon — șopti el la urechea lui Fouquet.

— De bună seamă !... Ar fi frumos să folosim banii acestui demon pentru a îndrepta răul pe care și l-a făcut pentru mine un înger.

Pellisson îl privi cu un aer nedumerit pe Fouquet, ale cărui gînduri se îndreptau, începînd din această clipă, către o altă țintă.

— Ei bine — întrebă La Fontaine — ce ziceți de tîrgul meu ?

— Admirabil, dragă poete !

— Da — rosti Gourville — numai că acela se laudă c-ar vrea să cumpere un cal, dar n-are cu ce plăti nici măcar căpăstrul.

— Vanel se va lăsa păgubaș dacă va fi luat din scurt — se auzi glasul abatelui Fouquet.

— Nu cred — zise La Fontaine.

— Știi dumneata ceva ?

— Știu că n-ați aflat încă sfîrșitul povestirii mele.

— Ah, dacă mai e și un sfîrșit — zise Gourville — pentru ce ne-ai lăsat la mijlocul drumului ?

— *Semper ad adventum* [1], nu-i așa ? zise Fouquet cu tonul unui mare senior, care se încurcă în barbarisme.

Latiniștii bătură din palme.

— Sfîrșitul este — reluă La Fontaine — că Vanel, această pasăre dîrză, aflînd că vin la Saint-Mandé, m-a rugat să-l aduc aici.

— Oh ! Oh !

— Și să-l prezint, dacă se poate, monseniorului.

— Astfel că ?...

— Astfel că așteaptă pe terasa Bel-Air.

— Ca un cărăbuș.

[1] Fouquet rostește greșit fraza lui Horațiu *Semper ad eventum festinat*, care, în limba latină, înseamnă : „Se grăbește întotdeauna spre deznodămînt".

— Spui asta, Gourville, din pricina antenelor, răutăciosule!

— Ei bine, domnule Fouquet?

— Ei bine, nu vreau ca soţul doamnei Vanel să capete guturai la uşa mea; trimite să-l caute, La Fontaine, pentru că dumneata ştii unde l-ai lăsat.

— Mă duc eu însumi.

— Merg şi eu cu dumneata — zise abatele Fouquet — voi căra sacii.

— Fără glume proaste — rosti cu asprime Fouquet. Vreau ca afacerea să fie serioasă, dacă e vorba de o afacere. Mai întîi, să fim ospitalieri. Scuză-mă, La Fontaine, faţă de acest om de treabă şi spune-i că sînt deznădăjduit că l-am făcut să aştepte, dar n-am ştiut că era acolo.

La Fontaine plecase însă. Din fericire, Gourville se luă după el; căci, cu gîndul numai la cifre, poetul greşise drumul şi o apucase spre Saint-Maur.

După un sfert de ceas, domnul Vanel fu introdus în cabinetul intendentului superior, acelaşi cabinet a cărei descriere am făcut-o mai amănunţit la începutul acestei povestiri. Fouquet, văzîndu-l că intră, îl chemă pe Pellisson şi-i vorbi timp de cîteva minute la ureche.

— Reţine bine asta — îi spuse el — ca toată argintăria, toată vesela, toate giuvaerurile să fie împachetate şi urcate în trăsură. Vei înhăma caii cei negri; argintarul te va însoţi; vei amîna cina pînă la sosirea doamnei de Bellière.

— Ar trebui să i se dea de veste doamnei de Bellière — zise Pellisson.

— Nu-i nevoie, de asta mă îngrijesc eu.

— Foarte bine.

— Du-te, prietene.

Pellisson plecă, neînţelegînd prea bine ce avea de făcut, dar încrezîndu-se, ca toţi adevăraţii prieteni, în voinţa căreia i se supunea. În asta constă tăria oamenilor de elită. Neîncrederea sălăşluieşte numai în caracterele inferioare.

Vanel făcu o plecăciune în faţa intendentului superior. Se pregătea să înceapă o cuvîntare.

— Ia loc, domnule — îl pofti cu politeţe Fouquet. Mi se pare că vrei să cumperi slujba mea, da?

— Monseniore...

— Cît poţi să-mi dai pe ea ?

— Dumneavoastră, monseniore, trebuie să hotărîţi suma. Ştiu că vi s-au mai făcut oferte.

— Mi s-a spus că doamna Vanel o preţuieşte la un milion patru sute de mii de livre.

— E tot ce avem noi.

— Poţi să-mi dai banii pe loc ?

— Nu-i am la mine — răspunse cu naivitate Vanel, uimit de această simplicitate, de această mărinimie, el care se aştepta la lupte, la şiretlicuri, la tot felul de hărţuieli.

— Cînd îi vei avea ?

— Cînd va dori monseniorul.

Şi tremura de teamă ca nu cumva Fouquet să-şi bată joc de el.

— Dacă n-ar fi oboseala de a te întoarce pînă la Paris, eu aş spune imediat...

— Oh, monseniore...

— Dar — îl întrerupse intendentul superior — să lăsăm numărarea şi semnăturile pentru mîine-dimineaţă.

— Prea bine — răspunse Vanel, îngheţat, zăpăcit.

— La ceasurile şase — adăugă Fouquet.

— La ceasurile şase — repetă Vanel.

— Cu bine, domnule Vanel ! Spune-i doamnei Vanel că-i sărut mîinile.

Şi Fouquet se ridică. Atunci Vanel, căruia i se urcase sîngele în obraji şi care începea să-şi piardă capul, grăi cu toată seriozitatea :

— Monseniore, monseniore, îmi daţi cuvîntul de onoare ?

Fouquet întoarse capul spre el.

— La naiba ! zise el. Dar dumneata ?

Vanel şovăi, tremură şi sfîrşi prin a întinde cu sfială mîna. Fouquet şi-o întinse şi el pe-a lui, cu noblеţe. Această mînă loială simţi o secundă sudoarea fierbinte a unei mîini făţarnice. Vanel strînse degetele lui Fouquet pentru a se convinge mai bine. Ministrul îşi retrase încet mîna.

— Adio ! zise el.

Vanel porni de-a-ndaratelea spre uşă, o luă la goană prin vestibul şi dispăru.

LV

VESELIA ŞI DIAMANTELE DOAMNEI DE BELLIÈRE

Îndată după plecarea lui Vatel, Fouquet stătu o clipă pe gînduri.

— Nu poţi face niciodată destul pentru femeia pe care ai iubit-o — zise el. Marguerite vrea să fie nevastă de procuror; de ce nu i-aş împlini această dorinţă? Acum, cînd conştiinţa cea mai scrupuloasă nu mi-ar putea arunca nici o vină, să ne gîndim la femeia care mă iubeşte. Doamna de Bellière trebuie să fie acolo.

Şi arătă cu degetul spre uşa secretă. Ştiindu-se singur, deschise coridorul subteran şi se îndreptă repede spre galeria ce făcea legătura între casa din Vincennes şi locuinţa lui. Nu se mai gîndise să-i dea de veste prietenei lui, trăgînd de clopoţel, fiind încredinţat că ea n-avea să lipsească nici acum, ca niciodată, de la întîlnire.

Într-adevăr, marchiza era acolo. Îl aştepta. Zgomotul pe care-l făcu intendentul superior îi atrase atenţia; se ridică şi se duse să tragă bileţelul pe care el i-l vîrî sub uşă: „Vino, marchiză; eşti aşteptată la masă". Fericită şi nerăbdătoare, doamna de Bellière se urcă în trăsură în bulevardul Vincennes şi veni să-i întindă mîna lui Gourville, care, pentru a-i face şi mai mult pe plac stăpînului, pîndea sosirea ei în curte.

Marchiza nu văzuse caii negri ai lui Fouquet, albi de spumă şi plini de aburi, care-i aduceau la Saint-Mandé pe Pellisson şi pe argintarul acela căruia doamna de Bellière îi vînduse vesela şi giuvaericalele sale. Pellisson îl introduse pe acest om în cabinetul din care Fouquet nu plecase încă. Ministrul îi mulţumi argintarului pentru bunăvoinţa de a fi păstrat la el aceste bogăţii pe care ar fi avut dreptul să le vîndă oricînd. Îşi aruncă ochii asupra totalului socotelii, care se ridica la un milion trei sute de mii de livre. Apoi, aşezîndu-se la biroul său, scrise un bon de un milion

patru sute de mii de livre, plătibile, la vedere, a doua zi înainte de amiază, la casieria lui.

— O sută de mii de livre ca dobîndă ! se bucură argintarul. Oh, monseniore, cîtă mărinimie !

— Nu, nu, domnule — zise Fouquet bătîndu-l pe umăr — sînt anumite îndatoriri care nu pot fi plătite niciodată. Dobînda este aproape aceea la care te-ai fi aşteptat ; dar mai rămîne răsplata pentru serviciul dumitale.

Şi spunînd aceste cuvinte, scoase de la manşetă un buton de diamante pe care acelaşi argintar îl preţuise în nenumărate rînduri la trei mii de pistoli.

— Primeşte asta în amintirea mea — îi spuse el argintarului. Şi acum, cu bine, eşti un om cumsecade.

— Iar dumneavoastră, monseniore — răspunse argintarul foarte emoţionat — dumneavoastră sînteţi un admirabil senior.

Fouquet îl conduse pe vrednicul argintar pe o uşă ascunsă ; apoi se duse s-o primească pe doamna de Bellière, care se afla în mijlocul celorlalţi oaspeţi.

Marchiza era frumoasă totdeauna ; dar în seara aceea ea era strălucitoare.

— Nu găsiţi, domnilor — zise Fouquet — că doamna e de o frumuseţe neîntrecută astă-seară ? Şi ştiţi pentru ce ?

— Fiindcă doamna e cea mai frumoasă dintre femei — răspunse unul.

— Nu ; ci fiindcă e cea mai bună. Totuşi...

— Totuşi ? întrebă marchiza surîzînd.

— Totuşi, bijuteriile pe care le poartă doamna astă-seară sînt pietre false.

Ea roşi.

— Oh ! Oh ! făcură toţi convivii. Poţi spune asta fără nici o teamă cînd e vorba de o femeie cu cele mai frumoase diamante din Paris.

— Ce zici ? i se adresă Fouquet, încet, lui Pellisson.

— Eh, încep să pricep, în sfîrşit — răspunse acesta — şi aţi făcut bine ce-aţi făcut.

— Asta mă bucură — zise ministrul zîmbind.

— Monseniorul e servit ! strigă Vatel cu maiestate.

Grămada de oaspeţi se repezi cu mai puţină încetineală decît era obiceiul în asemenea serbări ministeriale spre sala de mîncare, unde-i aştepta o privelişte încîntătoare. Pe

bufete, pe etajere, pe masă, printre revărsări de flori şi de lumini, scînteia de-ţi lua ochii cea mai bogată veselă de aur şi de argint din cîte s-ar fi putut vedea vreodată. Era o moştenire a acelor vechi minunăţii pe care artiştii florentini, aduşi de familia de Medicis, le sculptaseră, le cizelaseră, le turnaseră în forma unor flori, pe vremea cînd se găsea atîta aur în Franţa ; aceste minunăţii ascunse, îngropate în timpul războaielor civile, fuseseră scoase din nou la vedere, cu sfială, în perioadele de acalmie ale acestui război al bunului gust care se numea Frondă ; atunci cînd seniorii, bătîndu-se între ei, se ucideau unii pe alţii, dar nu se jefuiau. Toată această veselă era marcată cu blazonul doamnei de Bellière.

— Uite — strigă La Fontaine — un P. şi un B.

Dar ceea ce stîrnea mai multă curiozitate era tacîmul marchizei, aşezat în locul pe care Fouquet i-l rezervase ei ; alături de el se înălţa o piramidă de diamante, de safire, de smaralde şi de camee antice ; agate pe care vechii greci din Asia Mică le încrustaseră cu monturi de aur din Misia, ciudate mozaicuri din bătrîna Alexandrie, lucrate în argint, brăţări masive din Egiptul Cleopatrei, ce umpleau un mare vas de-al lui Palissy, sprijinit pe trei picioare de bronz aurit, sculptate de Benvenuto.

Marchiza păli văzînd ceea ce nu credea că are să mai revadă vreodată. O tăcere adîncă, prevestind o mare voioşie, domnea în sala încremenită şi amuţită. Fouquet nu făcu nici măcar un singur semn spre a îndepărta valeţii înzorzonaţi, ce alergau, albine harnice, în jurul bufetelor vaste şi a mesuţelor de servit.

— Domnilor — zise el — această întreagă veselă pe care o vedeţi aici aparţinea doamnei de Bellière care, într-o zi, văzîndu-şi un bun prieten la mare strîmtoare, a trimis tot aurul şi toată scumpătatea aceasta la argintarul ei, dimpreună cu grămada aceea de bijuterii ce se înalţă în faţa domniei sale. Această faptă frumoasă a unei prietene trebuie să fie înţeleasă de nişte prieteni ca dumneavoastră. Fericit omul care se vede iubit astfel ! Să bem în sănătatea doamnei de Bellière !

Un ropot de aplauze şi de urale acoperi cuvintele intendentului superior şi o făcu pe biata femeie să cadă mută, uluită, pe scaunul ei, nemaiştiind ce se întîmplă cu ea, ase-

menea acelor păsări din vechea Grecie ce săgetau văzduhul deasupra arenei, la Olimpia.

— Şi pe urmă — adăugă Pellisson, pe care orice virtute îl mişca, pe care orice frumuseţe îl încînta — să bem şi în sănătatea aceluia care a inspirat această frumoasă faptă a doamnei ; căci un asemenea bărbat e vrednic de a fi iubit.

Acum era rîndul marchizei. Se ridică palidă şi surîzătoare ; întinse paharul cu o mînă slăbită, ale cărei degete tremurătoare atinseră degetele lui Fouquet, în timp ce ochii ei stinşi căutau dragostea ce ardea încă în inima lui generoasă.

Început în chipul acesta eroic, ospăţul se transformă repede într-o sărbătoare ; nimeni nu căuta să strălucească prin spirit, căci nimănui nu-i lipsea aşa ceva. La Fontaine îşi uită vinul său de Gorgny şi-i îngădui lui Vatel să-l reîmpace cu vinurile de Rhon şi din Spania. Abatele Fouquet devenise atît de bun, încît Gourville îi spuse :

— Bagă de seamă, domnule abate, dacă ai să fii aşa de blînd, au să te mănînce alţii.

Ceasurile se scurgeau în fericire, scuturînd flori de trandafiri peste convivi. Contrar obiceiului său, intendentul superior nu se ridică de la masă înainte de a fi fost servite ultimele bunătăţi ale desertului. Le zîmbea celor mai mulţi dintre prieteni, beat ca un om care şi-a ameţit inima, dar nu şi capul, şi, într-un tîrziu, îşi ridică, în sfîrşit, ochii către orologiu.

Deodată se auzi un uruit de trăsură în curte şi — lucru ciudat — zgomotul acesta străbătu prin gălăgia şi cîntecele de acolo. Fouquet ciuli urechea şi-şi întoarse faţa spre anticameră. I se părea că dincolo păşea cineva şi că paşii, în loc să umble pe pămînt, călcau pe inima lui. Instinctiv, îşi trase piciorul de sub piciorul doamnei de Bellière, care i-l apăsa cu talpa de mai bine de două ceasuri.

— Domnul d'Herblay, episcop de Vannes ! strigă uşierul.

Şi chipul posomorît şi îngîndurat al lui Aramis se ivi în prag, între căpeţelele a două ghirlande rupte, din pricină că fuseseră atinse de flacăra unei lămpi.

LVI

CHITANȚA DOMNULUI DE MAZARIN

Fouquet ar fi scos un strigăt de bucurie zărindu-și un nou prieten, dacă aerul rece, privirea distrată a lui Aramis nu l-ar fi făcut să-și impună stăpînire.

— Ai venit să ne ajuți să terminăm desertul ? întrebă totuși el. Sper că nu te vei îngrozi auzind gălăgia pe care o fac nebuniile noastre !

— Monseniore — răspunse Aramis foarte respectuos — voi începe prin a-mi cere iertare că am venit să tulbur vesela dumneavoastră reuniune ; apoi, după ce veți termina petrecerea, vă voi cere un moment de răgaz pentru o convorbire despre afaceri.

Întrucît acest cuvînt *afaceri* făcuse pe cîțiva epicurieni să-și plece urechea, Fouquet se ridică.

— Afacerile mai înainte de orice, domnule d'Herblay — zise el. Ce fericiți sîntem cînd afacerile nu ne cheamă decît la sfîrșitul unui ospăț !

Și, spunînd acestea, luă brațul doamnei de Bellière, care-l privea cu un fel de neliniște, și o conduse într-un salon alăturat, unde o încredință celor mai cuminți dintre comeseni. Apoi, apucîndu-l pe Aramis de braț, se îndreptă spre cabinetul său. Odată ajuns aici, Aramis lăsă la o parte respectul și eticheta. Se așeză pe scaun.

— Ghici — zise el — ce mi-au văzut ochii astă-seară ?

— Dragul meu cavaler, de cîte ori începi astfel, sînt sigur că am să te aud spunînd ceva neplăcut.

— Nici de data asta nu te-ai înșelat, scumpul meu prieten — răspunse Aramis.

— Nu mă mai ține pe jar — rosti încruntat Fouquet.

— Ei bine, am văzut-o pe doamna de Chevreuse.

— Bătrîna ducesă ?

— Da.

— Sau umbra ei !

— Nu. O lupoaică bătrînă.

— Fără dinţi ?

— Poate, dar nu fără gheare.

— Ei bine, pentru ce m-ar urî ? Nu sînt zgîrcit cu femeile care fac pe sfintele. E o calitate care prinde totdeauna, chiar la o femeie care nu mai îndrăzneşte să aţîţe dragostea.

— Doamna de Chevreuse ştie prea bine că nu eşti zgîrcit, dovadă că vrea să-ţi smulgă nişte bani.

— Aşa ! Sub ce motiv ?

— Ah, motivele nu-i lipsesc niciodată. Are ea unul.

— Să-l aud.

— Se pare că ducesa deţine mai multe scrisori de la domnul de Mazarin.

— Asta nu mă miră : prelatul era galant.

— Da ; însă aceste scrisori nu se referă la amorurile prelatului. În ele e vorba, se zice, de nişte afaceri băneşti.

— E mai puţin interesant.

— Nu bănuieşti chiar de loc oare ce vreau să spun ?

— Cîtuşi de puţin.

— N-ai auzit cumva că eşti învinuit de a fi sustras anumite fonduri ?

— De o sută de ori ! De o mie de ori ! De cînd mă ocup cu afacerile, dragul meu d'Herblay, n-am auzit vorbindu-se decît despre asta. E ca şi cum, dumitale, ca episcop, ţi s-ar aduce învinuirea că nu eşti credincios ; dumitale, ca muşchetar, că eşti fricos. Ceea ce i se aruncă necontenit în spinare unui ministru de finanţe e că fură banii statului.

— Bine ; să precizăm însă, deoarece domnul de Mazarin face precizări, după cîte spune ducesa.

— Să vedem, ce precizări face el.

— E vorba de o sumă de vreo treisprezece milioane, despre care se zice că ţi-ar fi destul de greu să arăţi cum ai folosit-o.

— Treisprezece milioane ! repetă intendentul superior alungindu-se în fotoliu, spre a-şi putea aţinti mai bine privirea în tavan. Treisprezece milioane... Ah, drace ! Vezi dar, le caut printre cele pe care sînt acuzat că le-aş fi furat.

— Nu rîde, iubite domn, chestiunea e gravă. Sigur este că ducesa are aceste scrisori, şi că scrisorile trebuie să fie preţioase, de vreme ce ea voia să le vîndă cu cinci sute de mii de livre.

— Se poate urzi o calomnie de toată frumusețea cu un asemenea preț — răspunse Fouquet. Ei, dar înțeleg ce vrei să spui.

Fouquet începu să rîdă din toată inima.

— Cu atît mai bine! zise Aramis oarecum ușurat.

— Mi-aduc aminte de povestea cu aceste treisprezece milioane. Da, asta e; știu despre ce e vorba.

— Asta mă bucură mult. Vrei să mă lămurești și pe mine?

— Închipuiește-ți, dragul meu, că signor Mazarin — Dumnezeu să-l ierte! — a căpătat într-o zi un plocon de treisprezece milioane de pe urma vînzării unor pămînturi în litigiu, în ținutul Valteline; le-a trecut în registrul de încasări, mi le-a transmis mie și mi-a spus să le număr printre cheltuielile de război.

— Prea bine. Atunci destinația e justificată.

— Nu tocmai; cardinalul le-a plasat pe numele meu și mi-a trimis o descărcare.

— Ai această descărcare, desigur.

— Cum să n-o am! zise Fouquet foarte liniștit, ridicîndu-se și ducîndu-se s-o caute în sertarele imensului său birou de abanos încrustat cu aur și fildeș.

— Ceea ce admir la dumneata — zise Aramis încîntat — este mai întîi memoria dumitale, apoi sîngele rece și în sfîrșit ordinea desăvîrșită ce domnește în administrația dumitale, care ești un poet prin excelență.

— Da — răspunse Fouquet — sînt ordonat din lene, spre a-mi cruța osteneala de a răscoli prea mult. Astfel, știu că chitanța lui Mazarin se află în al treilea sertar, la litera M; e destul să deschid sertarul și dau numaidecît de hîrtia de care am nevoie. Aș găsi-o și noaptea, pe întuneric.

Și scotoci cu o mînă sigură prin teancul de hîrtii îngrămădite în sertarul deschis.

— Mai mult încă — reluă el — îmi amintesc această hîrtie, ca și cum aș avea-o în fața ochilor: e mare, puțin zgrunțuroasă, cu marginea aurită; Mazarin făcuse o pată de cerneală pe cifra care arăta data. Ei drăcie! exclamă el. Dar iată că hîrțoaga, știind pesemne că o caut și că am nevoie de ea, se ascunde și nu vrea să iasă la iveală.

Și ministrul își vîrî ochii pînă în fundul sertarului. Aramis se ridică în picioare.

— Ciudat ! exclamă Fouquet.

— Memoria dumitale îţi joacă festa de astă dată, scumpul meu domn ; caută în altă parte.

Fouquet luă maldărul de hîrtii şi-l mai cercetă o dată ; apoi se îngălbeni.

— Nu te încăpăţîna să cauţi numai aici — zise Aramis. Mai vezi şi în alt sertar.

— De prisos, de prisos. Nu m-am înşelat niciodată. Nimeni, în afară de mine, nu umblă cu astfel de hîrtii ; nimeni nu deschide acest sertar, la care, după cum vezi, am făcut o închizătoare secretă, al cărei cifru nu-l cunosc decît eu.

— Ce concluzie tragi atunci ? întrebă Aramis neliniştit.

— Că chitanţa lui Mazarin mi-a fost furată. Doamna de Chevreuse are dreptate, cavalere ; sînt un jefuitor al banilor publici ; am furat treisprezece milioane din vistieria statului ; sînt un hoţ, domnule d'Herblay.

— Domnule, domnule, nu te enerva, nu-ţi pierde firea !

— Cum să nu mă enervez, cavalere ? Că doar nu e de glumă ! Un proces pus pe roate, o judecată în toată regula, şi prietenul dumitale, domnul intendent superior, poate să-l urmeze la Montfaucon [1] pe colegul lui, Enguerrand de Marigny, sau pe predecesorul său, Samblançay.

— Oh — făcu Aramis zîmbind — nu chiar aşa de repede.

— Cum nu aşa de repede ! Ce-ţi închipui că a putut să facă doamna de Chevreuse cu acele scrisori ? Căci dumneata le-ai refuzat, nu-i aşa ?

— Ah, da, le-am refuzat din capul locului. Bănuiesc că s-a dus şi le-a vîndut domnului Colbert.

— Ei bine, vezi ?

— Am spus că bănuiesc, dar aş putea spune că sînt sigur, deoarece am pus să fie urmărită şi, după ce s-a despărţit de mine, s-a întors la dînsa, apoi a ieşit pe poarta din dos şi s-a îndreptat spre casa intendentului, din strada Croix-des-Petits-Champs.

— Atunci, proces, scandal, dezonoare, şi totul căzînd ca un trăsnet, orbeşte, brutal, fără milă.

Aramis se apropie de Fouquet, care tremura în fotoliu, în faţa sertarelor deschise ; îi puse mîna pe umăr şi, cu un glas cald, îi spuse :

[1] Localitate situată odinioară în afara Parisului, unde a fost înălţată o spînzurătoare celebră, construită în secolul al XIII-lea.

— Nu uita că poziția domnului Fouquet nu se poate compara cu aceea a lui Samblançay sau a lui Marigny.

— Și pentru ce, Doamne?

— Pentru că procesul acestor miniștri a apucat să se judece și sentința a fost executată; pe cînd cu dumneata nu se poate întîmpla același lucru.

— Încă o dată te întreb, pentru ce? În toate timpurile, un jefuitor de bani publici e un nelegiuit.

— Nelegiuiții care știu să-și găsească un refugiu nu sînt niciodată în primejdie.

— Să caut să scap? Să fug?

— Nu despre asta îți vorbesc, și dumneata uiți că astfel de procese sînt cerute de parlament, judecate de procurorul general, iar dumneata ești procuror general. Ar urma deci să te judeci și să te condamni singur...

— Oh! strigă deodată Fouquet, lovind cu pumnul în masă.

— Ei bine, ce e? Ce s-a întîmplat?

— E că nu mai sînt procuror general.

Aramis, la rîndul lui, se îngălbeni ca ceara. Își strînse degetele de trosniră unul după altul, apoi, fulgerîndu-l pe Fouquet cu o privire rătăcită, zise, apăsînd pe fiecare silabă:

— Nu mai ești procuror general?

— Nu.

— De cînd?

— De patru sau cinci ceasuri.

— Ia seama! îl întrerupse cu răceală Aramis. Îmi vine să cred că nu mai ești în toate mințile, prietene; liniștește-te.

— Îți spun — reluă Fouquet — că chiar astăzi a venit cineva, din partea prietenilor mei, și mi-a oferit un milion patru sute de mii de livre pentru slujba de procuror general, iar eu am vîndut-o.

Aramis rămase încremenit; fața lui inteligentă și ironică luă un aer de posomorîtă spaimă, care avu asupra ministrului mai mult efect decît toate țipetele și discursurile din lume.

— Așadar, aveai nevoie de bani? rosti el în cele din urmă.

— Da, ca să plătesc o datorie de onoare.

Și-i povesti în cîteva cuvinte lui Aramis despre generozitatea doamnei de Bellière și modul cum socotise de cuviință să răsplătească această generozitate.

— Frumoasă lovitură ! bîigui Aramis. Şi cît te-a costat ?

— Exact un milion patru sute de mii de livre, cît am căpătat pe slujba mea.

— Şi ai primit dintr-o dată, fără a mai chibzui ? O, nesocotit prieten !

— N-am primit încă banii, dar îi voi primi mîine.

— Prin urmare, treaba nu s-a făcut încă ?

— E ca şi făcută, deoarece i-am dat argintarului un bon de casă, pentru la amiază, iar banii cumpărătorului îi voi avea între ceasurile şase şi şapte dimineaţa.

— Domnul fie lăudat ! exclamă Aramis bătînd din palme. Totul nu e încă sfîrşit, devreme ce n-ai fost plătit.

— Dar argintarul ?

— Vei primi de la mine cele un milion patru sute de mii de livre, mîine la douăsprezece fără un sfert.

— Un moment ! Un moment ! Dar eu voi semna cedarea slujbei mîine dimineaţă, la ceasurile şase.

— Oh, îţi răspund că nu vei semna !

— Mi-am dat cuvîntul de onoare, cavalere.

— Dacă ţi l-ai dat, ţi-l vei lua înapoi, asta e tot.

— Oh, ce vorbeşti dumneata ? strigă Fouquet cu un accent profund loial. Să-ţi calci cuvîntul de onoare atunci cînd te numeşti Fouquet ?

La privirea severă a ministrului, Aramis răspunse printr-o privire aproape mînioasă.

— Domnule — zise el — cred că am meritul de a fi socotit un om cinstit, nu-i aşa ? Sub tunica de ostaş, mi-am primejduit de cinci sute de ori viaţa ; sub rasa preoţească, le-am adus servicii dintre cele mai mari lui Dumnezeu, statului şi prietenilor mei. Un cuvînt de onoare preţuieşte atît cît preţuieşte omul care şi-l dă. El e aur curat, atunci cînd omul şi-l ţine ; devine paloş tăios cînd omul nu vrea să şi-l ţină. Şi se apără cu acest cuvînt, aşa cum s-ar apăra cu o armă a onoarei, ştiut fiind că, dacă nu-şi ţine cuvîntul dat, omul de onoare e în primejdie de moarte, are în orice caz mai mult de pierdut decît ar avea adversarul lui de cîştigat. Şi atunci, domnule, fiecare se bizuie pe Dumnezeu şi pe dreptul său.

Fouquet îşi înclină capul, spunînd :

— Eu sînt un biet breton încăpăţînat şi simplu ; spiritul meu îl admiră şi se teme de al dumitale. Nu vreau să spun

că-mi ţin cuvîntul din virtute ; mi-l ţin, dacă vrei, din obişnuinţă ; dar, orice s-ar zice, oamenii simpli sînt destul de cinstiţi ca să admire această obişnuinţă ; este singura mea virtute, lasă-mi onoarea ce decurge din ea.

— Atunci, vei semna mîine vînzarea funcţiei care te apără împotriva tuturor duşmanilor dumitale ?

— Voi semna.

— Te vei preda legat de mîini şi de picioare pentru o aşa zisă onoare pe care o vor dispreţui chiar şi cei mai înverşunaţi cazuişti ?

— Voi semna.

Aramis scoase un oftat adînc şi privi în jurul lui cu năduful unui om care ar vrea să spargă ceva.

— Mai avem un mijloc — zise el — şi sper că nu mă vei refuza să-l foloseşti măcar pe acesta.

— Fără îndoială că nu, dacă e cinstit... ca tot ce-mi propui dumneata, dragă prietene.

— Nu cunosc nimic mai cinstit decît o renunţare din partea cumpărătorului dumitale. Îţi e prieten ?

— Desigur... Dar...

— Dar... dacă îmi îngădui să mă ocup eu de asta, atunci nu-mi pierd cu desăvîrşire speranţa.

— Oh, te voi lăsa să faci tot ce vrei.

— Cu cine ai tratat ? Ce fel de om e acela ?

— Nu ştiu dacă dumneata cunoşti parlamentul.

— În mare parte. E vreun prezident oarecare ?

— Nu ; un simplu consilier.

— Ah ! Ah !

— Care se numeşte Vanel.

Aramis se făcu stacojiu la faţă.

— Vanel ! strigă el ridicîndu-se în picioare. Vanel ! Bărbatul Margueritei Vanel ?

— Chiar el !

— Bărbatul fostei dumitale metrese ?

— Da, dragul meu. Ea a ţinut să fie doamna procuror general. Îi datoram asta bietului Vanel, şi apoi sînt în cîştig, deoarece înseamnă să-i fac încă o plăcere nevestei lui.

Aramis înaintă un pas către Fouquet şi-l apucă de mînă.

— Cunoşti cumva — întrebă el cu sînge rece — numele noului amant al doamnei Vanel ?

— Ah, are un nou amant ? Nu știam ; și, crede-mă, habar n-am cum se numește el.

— Se numește domnul Jean-Baptiste Colbert ; e intendent de finanțe ; locuiește în strada Croix-des-Petits-Champs, acolo unde s-a dus doamna de Chevreuse astă-seară cu scrisorile lui Mazarin, pe care vrea să le vîndă.

— Dumnezeule ! murmură Fouquet, ștergîndu-și fruntea năpădită de sudoare. Dumnezeule !

— Acum începi să înțelegi, nu-i așa ?

— Că sînt pierdut, da.

— Crezi că asta merită să ții ceva mai puțin decît Regulus [1] la cuvîntul dat ?

— Nu — rosti Fouquet.

— Oamenii încăpățînați — murmură Aramis — se aranjează totdeauna în așa fel încît să fie admirați.

Fouquet îi întinse mîna. În acel moment, un bogat ornic lucrat din plăci de sidef, cu figurine de aur, așezat pe o consolă în fața caminului, bătu șase ceasuri dimineața. O ușă scîrțîi în vestibul.

— Domnul Vanel — zise Gourville apărînd în ușa cabinetului — întreabă dacă monseniorul poate să-l primească.

Fouquet, după ce schimbă o privire repede cu Aramis, răspunse :

— Spune-i domnului Vanel să intre.

LVII

CIORNA DOMNULUI COLBERT

Vanel, intrînd la acest moment al convorbirii, nu era altceva pentru Aramis și Fouquet decît punctul care încheie o frază. Dar pentru Vanel, care venea întins, prezența

[1] Consul roman, eliberat pe cuvînt de cartaginezi, al căror prizonier era ; de la Roma, se înapoiază la Cartagina, potrivit cuvîntului dat, deși știa că acolo va fi ucis în chinuri.

lui Aramis în cabinetul lui Fouquet trebuie că a avut cu totul altă semnificaţie. De aceea cumpărătorul, de la cel dintîi pas pe care-l făcu în cameră, îşi opri asupra figurii, în acelaşi timp atît de delicate şi atît de dîrze, a episcopului de Vannes, o privire surprinsă, care deveni numai-decît iscoditoare. Cît despre Fouquet, adevărat om politic, adică stăpîn pe el însuşi, făcu, prin puterea voinţei sale, să-i dispară de pe faţă orice urmă a emoţiei pricinuite de revelaţiile lui Aramis. Nu mai era, deci, omul doborît de nenorocire şi simţindu-se strîns cu uşa ; îşi înălţă capul cu semeţie şi întinse mîna, făcîndu-i semn lui Vanel să intre. Era doar prim-ministru şi se afla în casă la el.

Aramis îl cunoştea pe intendentul superior. Întreaga gingăşie a inimii lui, întreaga bunăvoinţă a spiritului său, pe el nu-l puteau mira cu nimic. Se mărgini deci, deocamdată, la rolul dificil al omului care priveşte şi ascultă pentru a afla şi a înţelege, pregătit să ia mai tîrziu parte activă la discuţie.

Vanel era vădit tulburat. Înaintă pînă la mijlocul cabinetului, salutînd în dreapta şi în stînga.

— Am venit... — mormăi el.

Fouquet făcu un semn din cap.

— Eşti foarte punctual, domnule Vanel — zise ministrul.

— În afaceri, monseniore — răspunse Vanel — socot că punctualitatea e o virtute.

— Da, domnule.

— Iertaţi-mă — se amestecă Aramis arătînd cu degetul spre Vanel şi adresîndu-se lui Fouquet — iertaţi-mă, domnul e acela care vrea să cumpere o slujbă, nu-i aşa ?

— Eu sînt — răspunse Vanel, încurcat de tonul foarte tăios cu care Aramis pusese întrebarea. Dar cum se cuvine să-i spun celui cu care am onoarea ?

— Spune-mi monseniore — răspunse sec Aramis.

Vanel făcu o plecăciune.

— Haide, haide, domnilor — zise Fouquet —, fără ceremonii ; să venim la treburile noastre.

— Monseniorul vede prea bine — zise Vanel — nu aştept decît buna sa plăcere.

— Dimpotrivă — zise Fouquet — eu sînt acela care aştept.

— Ce aşteaptă monseniorul ?

— Credeam că poate ai să-mi spui ceva.

„Oh, oh — îşi zise Vanel în sinea lui — s-a răzgîndit, sînt pierdut !" Apoi, recăpătîndu-şi curajul :

— Nu, monseniore, nimic, nimic în afară de ceea ce v-am spus ieri şi sînt gata să vă repet astăzi.

— Să vorbim deschis, domnule Vanel, tîrgul nu e puţin cam împovărător pentru dumneata ? Spune !

— De bună seamă, monseniore, un milion patru sute de mii de livre e o sumă importantă.

— Atît de importantă — zise Fouquet — încît am stat şi m-am gîndit...

— La ce v-aţi gîndit, monseniore ? întrebă Vanel cu o vie tresărire.

— M-am gîndit că poate dumneata nu eşti încă în măsură să cumperi...

— Oh, monseniore !

— Linişteşte-te, domnule Vanel, nu vreau să spun că ai să-ţi calci cuvîntul din pricină că nu-ţi vei putea ţine angajamentul.

— Ah, monseniore, m-aţi jigni, şi aţi avea dreptate s-o faceţi, dacă lucrurile ar sta aşa — răspunse Vanel — căci numai un nesocotit sau un nebun e în stare să-şi ia angajamente pe care nu şi le poate ţine, şi eu am privit totdeauna o învoială încheiată ca o treabă terminată.

Fouquet se înroşi. Aramis făcu un *hm !* de nerăbdare.

— Nu trebuie, totuşi, să mergi prea departe cu asemenea principii, domnule — zise intendentul superior — căci spiritul omului e schimbător şi plin de mici capricii foarte scuzabile, chiar foarte respectabile uneori ; cutare a dorit ieri ceva, pentru ca astăzi să se căiască.

Vanel simţi o sudoare rece curgîndu-i pe frunte şi pe obraji.

— Monseniore !... bolborosi el.

Aramis, încîntat că-l vede pe intendentul superior intrînd cu atîta hotărîre în luptă, îşi sprijini cotul pe marmura unei console şi începu să se joace cu un cuţitaş de aur cu mînerul de malahit. Fouquet prinse curaj ; după o clipă de tăcere, zise :

— Uite, dragă domnule Vanel, am să-ţi explic cum stau lucrurile.

Vanel se frămînta.

— Dumneata eşti un om cumsecade — continuă Fouquet — şi, ca şi mine, ai să înţelegi.

Vanel se clătină.

— Ieri, voiam să vînd.

— Monseniorul a făcut mai mult decît că a voit să vîndă ; monseniorul a vîndut.

— Ei bine, fie ! Astăzi însă îţi cer să-mi faci favoarea de a-mi da înapoi cuvîntul pe care l-ai primit din partea mea.

— Acest cuvînt l-am primit — zise Vanel ca un ecou ce se încăpăţînează să nu se stingă.

— Ştiu. Tocmai de aceea te rog, domnule Vanel — mă auzi ? — te rog să mi-l dai înapoi...

Fouquet se opri. Cuvintele *te rog,* al căror efect imediat el nu-l vedea, aceste cuvinte îi sfîşiau parcă gîtlejul în timp ce le rostea. Aramis, jucîndu-se mai departe cu acel cuţitaş, îl măsură pe Vanel cu o privire ce părea că vrea să-l pătrundă pînă în adîncul sufletului. Vanel se înclină.

— Monseniore — zise el — sînt mişcat de onoarea ce mi-o faceţi de a mă consulta asupra unui fapt împlinit ; dar...

— Nu mai spune nici un *dar,* dragă domnule Vanel.

— Îmi pare rău, monseniore, dar gîndiţi-vă că am adus banii ; vreau să spun suma. Şi deschise un mare portofel. Iată, monseniore — adăugă el — am aici contractul de vînzare pe care l-am făcut asupra unui pămînt al nevestei mele. Hîrtia e în regulă, are toate semnăturile de trebuinţă, plătibilă la vedere ; sînt bani gheaţă. Într-un cuvînt, afacerea e încheiată.

— Dragă domnule Vanel, nu există afacere pe această lume, oricît de însemnată ar fi ea, care să nu se poată răsturna pentru a obliga...

— Fără îndoială... — murmură cu stîngăcie Vanel.

— Pentru a obliga un om, din care îţi vei face astfel un prieten — continuă Fouquet.

— Fără îndoială, monseniore.

— Un prieten cu atît mai bun, domnule Vanel, cu cît serviciul făcut va fi mai mare. Ei bine, spune, domnule, ce hotărîre iei ?

Vanel se îndărătnicea să tacă.

Între timp, Aramis își pusese la punct observațiile sale. Fața îngustă a lui Vanel, orbitele adîncite în fundul capului, sprîncenele răsfrînte ca niște arcade îi dezvăluiau episcopului de Vannes un tip de avar și de ambițios. A lovi într-o pasiune printr-o altă pasiune, aceasta era metoda lui Aramis. Îl văzu pe Fouquet învins, demoralizat ; el se aruncă atunci în luptă cu alte arme, noi.

— Mă scuzați, monseniore — zise el — ați uitat să-l faceți pe domnul Vanel să înțeleagă că interesele lui sînt diametral opuse cu această renunțare la vînzare.

Vanel se uită la episcop cu o mare uimire : nu se aștepta să găsească în el un apărător. Fouquet se opri, de asemenea, ca să-l asculte pe Aramis.

— Astfel — continuă acesta — domnul Vanel a vîndut un pămînt al doamnei, soția sa, pentru a cumpăra slujba voastră, monseniore ; ei bine, asta e o afacere ; nu iei de acolo și pui dincolo, așa cum a făcut dumnealui, un milion patru sute de mii de livre, fără pierderi însemnate, fără mari bătăi de cap.

— Așa este — rosti Vanel, căruia Aramis, cu privirile lui luminoase, îi smulgea adevărul tocmai din străfundul inimii.

— Bătăile de cap — urmă Aramis — se rezolvă prin cheltuieli și, cînd cheltuielile se fac în bani, cheltuielile bănești se numără în rîndul întîi printre celelalte greutăți.

— Da, da — zise Fouquet, care începea să înțeleagă unde voia să ajungă Aramis.

Vanel rămase amuțit : pricepuse totul. Aramis observă răceala, dar și abținerea lui de a spune ceva. „Bun, mutră urîtă — își zise el — faci pe tăcutul pînă vei afla suma ; lasă, nu te teme, voi abate asupra ta o ploaie de bani, încît vei capitula."

— Trebuie să-i oferim numaidecît domnului Vanel o sută de mii de scuzi — zise Fouquet în generozitatea sa.

Suma era frumoasă. Și un prinț s-ar fi mulțumit cu un astfel de bacșiș. O sută de mii de scuzi, în vremea aceea, era zestrea unei fiice de rege.

Vanel nu scoase o vorbă. „E un pungaș — gîndi episcopul — vrea cinci sute de mii de livre în cap." Și-i făcu un semn lui Fouquet.

— Se pare că ai cheltuit mai mult decît atît, domnule Vanel — zise intendentul superior. Oh, banii aduc numai

necazuri! Da, e de la sine înțeles că ai făcut un sacrificiu vînzînd acel pămînt. Eh, Doamne, unde mi-a fost capul? Îți voi semna un bon de cinci sute de mii de livre. Și astfel îți voi rămîne îndatorat pentru totdeauna.

Vanel nu trădă nici un semn de bucurie sau de dorință. Fizionomia lui rămase împietrită, nici un mușchi nu i se clinti pe față. Aramis îi aruncă o privire deznădăjduită lui Fouquet. Apoi, apropiindu-se de Vanel, îl apucă de gulerul hainei cu gestul familiar oamenilor cu mare vază.

— Domnule Vanel — îi spuse el — nu strîmtorarea, nu împrăștierea banilor, nu vînzarea pămîntului te preocupă pe dumneata, știu. Mergi cu gîndul mult mai departe. Notează bine cuvintele mele.

— Da, monseniore.

Și nenorocitul începu să tremure: focul din ochii prelatului îl ardea fără cruțare.

— Îți ofer deci, eu, în numele intendentului superior, nu trei sute de mii de livre, nu cinci sute de mii, ci un milion. Un milion, auzi?

Și îl scuturâ cu nervozitate de guler.

— Un milion! repetă Vanel, palid ca ceara.

— Un milion, cu alte cuvinte, în vremea noastră, un venit de șaizeci și șase de mii de livre.

— Haide, domnule — zise Fouquet — așa ceva nu se refuză. Răspunde deci, primești?

— Cu neputință... — murmură Vanel.

Aramis își mușcă buzele și ceva ca un nor alb trecu peste fizionomia lui. În dosul acestui nor se ghicea un fulger. Nu-l slăbea de loc pe Vanel.

— Ai cumpărat slujba cu un milion patru sute de mii de livre, așa e? Ei bine, ți se va da tot pe atîta. Înseamnă că ai cîștigat un milion și jumătate numai venind să-i faci o vizită domnului Fouquet și să-i strîngi mîna. Onoare și profit în același timp, domnule Vanel.

— Nu pot — răspunse Vanel cu glas surd.

— Prea bine! rosti atunci Aramis, care îl strînsese cu atîta putere de haină, încît, cînd îi dădu drumul, Vanel fu cît pe-aci să cadă pe spate, ca izbit de ceva. Prea bine! Acum se vede limpede cu ce scopuri ai venit dumneata aici!

— Da, se vede — adăugă Fouquet.

— Dar... — făcu Vanel, încercînd să-şi ţină firea în faţa slăbiciunii acestor doi oameni de onoare.

— Borfaşul ridică glasul, aşa mi se pare ! rosti Aramis pe tonul unui împărat înfuriat.

— Borfaş ? repetă Vanel.

— Nemernic am vrut să spun — adăugă Aramis, recăpătîndu-şi tot sîngele rece. Haide, scoate repede actul dumitale de vînzare, domnule ; trebuie să-l ai prin vreun buzunar, pregătit mai dinainte, aşa cum asasinul îşi ţine pistolul sau pumnalul ascuns sub mantie.

Vanel bolborosi ceva.

— Destul ! strigă Fouquet. Actul, repede !

Vanel se scotoci, tremurînd, în buzunar ; îşi scoase de acolo portofelul şi din portofel căzu o bucată de hîrtie, în timp ce Vanel îi întindea lui Fouquet o altă hîrtie. Aramis se repezi asupra hîrtiei căzute jos, al cărei scris îl recunoscu.

— Iertaţi, e ciorna actului — zise Vanel.

— Văd — răspunse Aramis cu un surîs mai crud decît o plesnitură de bici — şi, ceea ce admir îndeosebi e că această ciornă e scrisă de mîna domnului Colbert. Iată, monseniore, priveşte.

Şi-i trecu ciorna lui Fouquet, care recunoscu adevărul faptului. Încărcat de ştersături, de adăugiri, cu marginile înnegrite, acest act, dovadă grăitoare a urzelilor lui Colbert, venea să-i arate victimei totul.

— Ei bine ? murmură Fouquet.

Vanel, zdrobit, părea să caute în jur o groapă fără fund, în care să se arunce pentru totdeauna.

— Ei bine — răspunse Aramis — dacă nu te-ai numi Fouquet şi dacă duşmanul dumitale nu s-ar numi Colbert, dacă n-ai avea în faţă decît pe hoţul acesta laş, aci prezent, ţi-aş spune : neagă... o asemenea dovadă anulează orice cuvînt de onoare ; însă oamenii aceştia ar crede că ţi-e frică ; s-ar teme mai puţin. Ţine, monseniore ! Şi-i întinse pana. Semnează — zise el.

Fouquet îi strînse mîna lui Aramis, dar în locul actului ce i se prezentă, el luă minuta.

— Nu, nu asta — zise repede Aramis — ci aceasta ; cealaltă e prea preţioasă ca să n-o păstrezi bine.

— Ah, nu — răspunse Fouquet — voi semna peste scrisul domnului Colbert, uite chiar şi scriu: „Aprob scrisul". Şi semnă. Poftim, domnule Vanel — zise el apoi.

Vanel înşfăcă hîrtia, dădu banii şi voi să fugă.

— O clipă! îl opri Aramis. Eşti sigur că sînt toţi banii aici? Banii se numără, domnule Vanel, mai cu seamă cînd sînt din aceia pe care domnul Colbert îi dă femeilor. Ah, acest vrednic domn Colbert nu e generos ca domnul Fouquet!

Şi Aramis, silabisind fiecare cuvînt, fiecare literă a bonului de încasat, îşi revărsă, picătură cu picătură, întreaga lui furie, întregul lui dispreţ asupra nenorocitului, care suferi timp de un sfert de ceas acest supliciu. Apoi îl izgoni, nu numai din gură, dar şi cu un gest, aşa cum ai izgoni un om de nimic, un lacheu.

Odată Vanel plecat, ministrul şi prelatul, cu ochii aţintiţi unul asupra celuilalt, păstrară o clipă de tăcere.

— Ei bine — zise Aramis rupînd cel dintîi tăcerea — cu ce îl asemeni dumneata pe omul care, trebuind să se lupte cu un duşman înarmat, înverşunat, îmbrăcat în platoşă, intră în luptă gol, îşi aruncă armele şi-i trimite sărutări graţioase adversarului? Buna-credinţă, domnule Fouquet, e o armă de care ticăloşii se folosesc adesea împotriva oamenilor cumsecade, şi ea le izbuteşte. Oamenii cumsecade ar trebui deci să se folosească, la rîndul lor, de reaua credinţă împotriva nemernicilor. Numai aşa ei vor fi tari, fără a înceta de a fi cinstiţi.

— Faptele lor s-ar numi atunci fapte de ticăloşi — răspunse Fouquet.

— Cîtuşi de puţin! Li s-ar putea spune cochetărie, probitate. În sfîrşit, pentru că ai terminat cu acest Vanel, pentru că te-ai lipsit de satisfacţia de a-l doborî retrăgîndu-ţi cuvîntul dat, pentru că ai întors împotrivă-ţi singura armă care ne-ar putea pierde...

— Ah, prietene — îl întrerupse Fouquet cu tristeţe — ai devenit ca acel preceptor filozof de care ne vorbea într-o zi La Fontaine... El vede că i se îneacă copilul şi-i ţine un discurs în trei părţi.

Aramis zîmbi.

— Filozof, da ; preceptor, da ; copil care se înecă, da ; dar copil care va scăpa de la înec, ai să vezi ! Şi, mai întîi, să vorbim despre afaceri.

Fouquet îl privi cu un aer nedumerit.

— Nu mi-ai împărtăşit oare dumneata, cîndva, un anumit plan despre o serbare la Vaux ?

— O — zise Fouquet — asta a fost în timpuri bune !

— O serbare la care, dacă nu mă înşel, regele se invitase singur ?

— Nu, dragul meu prelat : o serbare la care domnul Colbert l-a îndemnat pe rege să se invite.

— Ah, da, ca fiind o serbare prea costisitoare, în stare să te ruineze.

— Aşa e. În timpurile bune, cum îţi spuneam adineauri, aveam această ambiţie, de a arăta duşmanilor mei belşugul veniturilor mele ; aveam mîndria de a-i îngrozi, făcînd să apară milioane acolo unde ei nu vedeau decît falimente posibile. Astăzi însă îmi închei socotelile cu statul, cu regele, cu mine însumi ; astăzi sînt pe calc de a deveni omul zgîrceniei ; voi şti să dovedesc lumii că drămuiesc dinarii aşa cum mînuiam sacii cu pistoli şi, începînd de mîine, echipajele mele vîndute, casele puse zălog, cheltuielile întrerupte...

— Începînd de mîine — îi tăie vorba Aramis pe un ton liniştit — te vei ocupa, dragul meu, fără încetare, de acea frumoasă serbare de la Vaux, care va trebui să fie amintită cîndva printre cele mai strălucite măreţii ale minunatei dumitale epoci.

— Eşti nebun, cavalere d'Herblay !

— Eu ? Nu gîndeşti, cred, cele ce spui.

— Cum ! Dar ştii cît poate să coste o serbare, oricît de simplă, la Vaux ? Între patru şi cinci milioane.

— Eu nu-ţi vorbesc de o serbare oricît de simplă, dragul meu intendent superior.

— Totuşi, de vreme ce va fi dată în cinstea regelui, nu poate fi simplă — adăugă Fouquet, care nu înţelegea unde voia să ajungă Aramis.

— De bună seamă, trebuie să fie de o măreţie nemaiîntrecută.

— Atunci, voi risipi zece pînă la douăsprezece milioane.

— Vei risipi douăzeci, dacă va fi nevoie — zise Aramis netulburat.

— De unde le voi lua ? strigă Fouquet.

— Asta mă priveşte pe mine, domnule intendent superior, şi te rog să n-ai nici o grijă. Banii îţi vor fi la dispoziţie mai repede decît vei fixa dumneata proiectul acestei serbări.

— Cavalere ! Cavalere ! exclamă Fouquet cuprins de ameţeli. Unde mă tîrăşti ?

— Dincolo de prăpastia în care era să cazi — răspunse episcopul de Vannes. Agaţă-te de pulpana mea ; n-avea teamă.

— De ce nu mi-ai spus asta mai devreme, Aramis ? A fost o zi cînd, cu un milion, m-ai fi putut salva.

— Pe cînd astăzi... Pe cînd astăzi mă va costa douăzeci — zise prelatul. Ei bine, fie !... Dar explicaţia e simplă, prietene : în ziua de care-mi vorbeşti, nu aveam la îndemînă milionul trebuitor. Astăzi voi avea cu uşurinţă cele douăzeci de milioane de care este nevoie.

— Dumnezeu să te audă şi să mă scape !

Aramis reîncepu să zîmbească în felul lui ciudat, aşa cum îi era obiceiul.

— Pe mine Dumnezeu mă aude totdeauna — zise el. Asta, poate, fiindcă îl rog pe un ton mai ridicat.

— Mă las întru totul pe mîna dumitale — murmură Fouquet.

— Oh, eu nu privesc aşa lucrurile ! Eu, eu mă las întru totul pe mîna dumitale ! Ca atare, dumneata, care eşti spiritul cel mai ascuţit, cel mai priceput şi cel mai cu gust, vei hotărî pînă în cele mai mici amănunte cum să fie întocmită serbarea. Atît doar...

— Atît doar ? întrebă Fouquet ca un om obişnuit să simtă preţul parantezelor.

— Ei bine, lăsîndu-ţi întreaga pregătire a amănuntelor, eu îmi iau sarcina să supraveghez executarea.

— În ce fel ?

— Vreau să zic că vei face din mine, pentru ziua aceea, un majordom, un intendent superior, un fel de factotum, care va ţine locul atît al căpitanului de gărzi, cît şi al pivni-

cerului ; voi pune oamenii în mişcare, voi păstra cheile tuturor uşilor ; dumneata vei da ordinele, e adevărat, dar mi le vei da mie ; ele vor trece prin gura mea pentru a ajunge acolo unde trebuie, înţelegi ?

— Nu, nu înţeleg.

— Dar primeşti ?

— La dracu ! Da, prietene !

— E tot ce ne trebuie. Îţi mulţumesc, şi apucă-te să întocmeşti lista invitaţilor.

— Şi pe cine să invit ?

— Pe toată lumea.

LVIII

UNDE AUTORULUI I SE PARE CĂ E TIMPUL SĂ SE ÎNTOARCĂ LA VICONTELE DE BRAGELONNE

Cititorii noştri au băgat de seamă, desigur, că în această povestire se desfăşoară paralel aventurile generaţiei noi şi cele ale generaţiei trecute. Pentru unii — reflexul gloriei de odinioară, frumuseţea întîmplărilor dureroase din această lume. Tot pentru aceştia — liniştea care învăluie inima şi face ca sîngele să se închege în jurul cicatricelor care au fost cîndva răni grele. Pentru ceilalţi — zvîrcolirile amorului propriu şi ale iubirii, amărăciunile crude şi bucuriile ascunse : viaţa, în locul amintirii. Dacă o anumită varietate a sărit totuşi în ochii cititorului pe parcursul naraţiunii noastre, faptul se datoreşte nuanţelor bogate ce răsar din această dublă paletă, unde două tablouri se îmbină şi se amestecă, armonizîndu-şi tonul lor sever cu tonul lor vesel. Calmul emoţiilor din unul îşi are sorgintea în înseşi emoţiile din celălalt. După ce ai sorbit înţelepciunea cu cei bătrîni, îţi place să te laşi furat de nebunii cu cei tineri. De aceea, atunci cînd firul acestei povestiri nu va lega îndeajuns de bine capitolul pe

care l-am scris cu acela pe care ne pregătim să-l scriem, nu trebuie să ne facem mai multe griji decît îşi făcea Ruysdaël [1] pentru a picta un cer de toamnă după ce abia terminase o primăvară. Îi cerem cititorului să procedeze la fel şi să-l reîntîlnească pe Raoul de Bragelonne chiar în starea în care îl lăsase ultima noastră descriere.

Năuc, îngrozit, deznădăjduit sau, mai degrabă, fără judecată, fără voinţă, fără vreo hotărîre, el o luă la goană după scena al cărei final îl văzuse în camera domnişoarei de La Vallière. Regele, Montalais, Louise, această cameră, această întorsătură ciudată a lucrurilor, durerea Louisei, spaima domnişoarei de Montalais, furia regelui, totul îi prevestea o nenorocire. Dar care? Întors de la Londra fiindcă i se vorbise de o primejdie, el se lovea de la primul pas de aparenţa acestei primejdii. Nu era oare destul pentru un îndrăgostit? Da, fără îndoială. Dar nu era de ajuns pentru o inimă nobilă, mîndră de a face totul în numele unei cauze drepte, cum era a lui. Totuşi, Raoul nu căuta explicaţii acolo unde le caută numaidecît îndrăgostiţii geloşi sau mai puţin timizi. Nu se grăbi s-o întrebe pe iubita lui: „Louise, nu mă mai iubeşti? Louise, îl iubeşti pe altul?" Om plin de curaj, care ţinea la prietenie aşa cum ţinea şi la dragoste, respectîndu-şi cu religiozitate cuvîntul, după cum credea fără clintire în cuvîntul altuia, Raoul îşi zise: „De Guiche mi-a scris ca să mă prevină; de Guiche ştie deci ceva; mă duc să-l întreb pe de Guiche ce ştie el şi să-i spun ce-am văzut eu".

Calea nu era lungă. De Guiche, adus de la Fontainebleau la Paris de două zile, începea să se înzdrăvenească după rana sa şi făcea primii paşi prin odaie. Scoase un strigăt de bucurie cînd îl văzu pe Raoul intrînd cu un aer de prieten furios. Raoul scoase un strigăt de durere văzîndu-l pe de Guiche atît de palid, atît de slăbit, atît de trist. Două cuvinte şi gestul pe care-l făcu rănitul ca să se ferească de braţul lui Raoul fură de ajuns pentru acesta din urmă să înţeleagă adevărul.

— Ah, iată! zise Raoul aşezîndu-se alături de prietenul său. Iubeşti şi eşti gata să mori.

— Nu, nu, nu se moare atît de uşor — răspunse de Guiche zîmbind — de vreme ce mă vezi pe picioare, de vreme ce te strîng în braţele mele.

[1] Peisagist olandez (1629—1682).

— Ah, te înţeleg.

— Şi eu te înţeleg pe tine. Crezi cumva că sînt nenorocit, Raoul ?

— Vai !

— Nu. Sînt cel mai fericit dintre oameni ! Sufăr cu trupul, dar nu cu inima, nu cu sufletul. Dacă ai şti !... Oh, sînt cel mai fericit dintre oameni !

— Ah, cu atît mai bine ! răspunse Raoul. Cu atît mai bine, şi-ţi doresc ca asta să dăinuie cît mai mult cu putinţă.

— S-a sfîrşit ; sînt fericit pînă la moarte, Raoul.

— Tu, nu mă îndoiesc ; dar ea...

— Ascultă, prietene, o iubesc... fiindcă... Dar văd că nu mă asculţi.

— Iartă-mă.

— Te frămîntă ceva ?

— Da. În primul rînd, sănătatea ta.

— Nu, nu e asta.

— Dragul meu, nu faci bine, cred, punîndu-mi, tu mie, astfel de întrebări.

Şi accentuă cuvintele *tu mie* cu intenţia de a-l lămuri întru totul pe prietenul său asupra durerii proprii şi a greutăţii de a fi lecuită.

— Îmi vorbeşti astfel, Raoul, din pricina celor ce ţi-am scris eu.

— Da... Vrei să vorbim despre asta după ce-mi vei fi povestit pînă la sfîrşit bucuriile şi amărăciunile tale ?

— Dragă prietene, sînt al tău, chiar din clipa asta, al tău.

— Mulţumesc. Sînt nerăbdător... ard de curiozitate... Am făcut drumul de la Londra pînă aici în jumătate din timpul de care au nevoie în mod obişnuit curierii statului. Ei bine, ce voiai ?

— Nimic altceva, dragă prietene, decît să te fac să vii.

— Ei bine, iată-mă.

— Foarte bine atunci.

— Bănuiesc că trebuie să mai fie şi altceva !

— Pe cinstea mea, nu !

— De Guiche !

— Îţi jur !

— Dar nu m-ai smuls cu atîta violenţă din braţele speranţelor, nu m-ai expus unei dizgraţii a regelui prin această

întoarcere, care este o încălcare a ordinelor sale, în sfîrşit, nu mi-ai înfipt gelozia, acest şarpe cumplit, în inimă, pentru a-mi spune : „Foarte bine, dormi liniştit".

— Nu-ţi spun „dormi liniştit", Raoul ; dar, înţelege-mă, nu vreau, şi nici nu pot să-ţi spun altceva.

— Ah, prietene, drept cine mă iei ?

— Cum ?

— Dacă ştii, de ce mi-ascunzi adevărul ? Dacă nu ştii, pentru ce mă avertizezi ?

— Ai dreptate, am greşit. Ah, îmi pare rău de ceea ce am făcut, Raoul. Nu e nici o nenorocire să-i scrii unui prieten : „Vino !" Dar să-l ai pe acest prieten în faţă, să simţi cum tremură, cum gîfîie în aşteptarea unui cuvînt pe care nu îndrăzneşti să i-l spui...

— Îndrăzneşte ! Eu am o inimă, dacă tu nu ai ! strigă Raoul în culmea deznădejdii.

— Iată că ai devenit nedrept şi uiţi că ai de-a face cu un biet rănit... jumătate din cauza inimii tale... Haide, linişteşte-te ! Ţi-am spus : „Vino". Ai venit. Nu-i cere mai mult unui nenorocit ca de Guiche.

— Mi-ai spus să viu, sperînd că am să văd cu ochii mei, nu-i aşa !

— Însă...

— Fără îndoială ! Am văzut totul.

— Ah ! făcu de Guiche.

— Sau, cel puţin, am crezut că...

— Ei vezi, te îndoieşti. Şi dacă te îndoieşti, sărmanul meu prieten, ce-mi mai rămîne mie de făcut ?

— Am văzut-o pe La Vallière tulburată... Pe Montalais speriată... pe rege...

— Pe rege ?

— Da... Îţi întorci privirea... Aici e primejdia, aici e răul ; regele, nu-i aşa ?

— Nu spun nimic.

— Oh, spui de mii şi mii de ori mai mult ! Fapte, fii bun, ai milă, fapte ! Prietene, singurul meu prieten, vorbeşte ! Mi-e inima zdrobită, îmi sîngerează ! Mor de disperare !...

— Dacă e aşa, scumpul meu Raoul — răspunse de Guiche — îmi uşurezi mult sarcina, şi am să vorbesc, încre-

dinţat că nu-ţi voi spune decît lucruri mîngîietoare în comparaţie cu deznădejdea în care te văd.

— Ascult ! Ascult !...

— Ei bine — zise contele de Guiche — pot să spun ceea ce ai afla şi din gura primului venit.

— A primului venit ? Aşadar, toată lumea vorbeşte ? strigă Raoul.

— Înainte de a spune : „Toată lumea vorbeşte", prietene, trebuie să ştii mai întîi despre ce se poate vorbi. Nu e vorba, îţi jur, de nimic care să nu fie în fond foarte nevinovat, poate o plimbare...

— Ah, o plimbare cu regele ?

— Da, cu regele ; mi se pare că regele s-a mai plimbat şi altădată cu domnişoarele de onoare, fără ca asta...

— Nu mi-ai fi scris, ţi-aş putea repeta, dacă această plimbare ar fi fost ceva obişnuit.

— Ştii că în timpul furtunii aceleia ar fi fost mai bine ca regele să se fi adăpostit undeva, decît să stea cu capul gol, în picioare, alături de La Vallière ; însă...

— Însă ?...

— Regele e foarte politicos !

— Oh, de Guiche, de Guiche, tu mă ucizi !

— Atunci, să nu-ţi mai spun nimic.

— Ba da, continuă ; plimbarea aceea a fost urmată şi de altele ?

— Nu ; adică, da ; a mai fost întîmplarea de la stejar. Dar despre asta eu nu ştiu nimic.

Raoul se ridică. De Guiche încercă să se ridice şi el, în ciuda slăbiciunii sale.

— Vezi — adăugă el — nu voi mai spune nici un cuvînt ; am vorbit prea mult, sau prea puţin. Alţii te vor lămuri, dacă vor voi sau dacă vor putea ; datoria mea era să te previn, şi am făcut-o. De aici înainte cată şi te descurcă singur.

— Să întreb pe alţii ? Ah, nu-mi eşti prieten, tu care îmi vorbeşti astfel ! zise tînărul foarte întristat. Primul pe care l-aş întreba, va fi un răutăcios sau un prost ; răutăcios, mă va minţi ca să mă chinuiască ; prost, va face şi mai rău poate. Ah, de Guiche, de Guiche, în două ceasuri voi fi întîl-

nit zece minciuni şi zece dueluri. Scapă-mă ! Nu e mai bine să cunosc de la început tot răul ?

— Dar nu ştiu nimic, îţi spun. Eram rănit, bolnav. Îmi pierdusem judecata, n-am auzit despre toate astea decît ca prin vis. Dar, la naiba, noi batem cîmpii, cînd avem omul nostru la îndemînă. Nu eşti oare prietenul lui d'Artagnan ?

— Oh, că bine zici, bine zici !

— Du-te la el ! Îţi va face lumină, fără să-ţi orbească ochii.

În clipa aceea intră un lacheu.

— Ce este ? întrebă de Guiche.

— Domnul conte e aşteptat în sala Porţelanurilor.

— Bine. Îmi dai voie, dragă Raoul ? De cînd pot să merg, sînt atît de mîndru !

— Ţi-aş oferi braţul, de Guiche, dacă n-aş bănui că e vorba de o femeie.

— Cred că da — răspunse de Guiche cu un zîmbet.

Şi-l părăsi pe Raoul. Acesta rămase nemişcat, pierdut, zdrobit, ca un miner deasupra căruia s-ar fi prăbuşit o boltă ; e rănit, sîngele îi curge, nu poate să mai gîndească nimic, încearcă să-şi revină şi să-şi salveze viaţa prin judecată.

Cîteva minute îi fură de ajuns lui Raoul pentru a împrăştia străfulgerările stîrnite de cele două descoperiri. Abia îşi reluase firul gîndurilor, cînd, deodată, prin uşa întredeschisă, crezu că recunoaşte vocea lui Montalais în sala Porţelanurilor.

— Ea ! strigă Raoul. Da, e glasul ei. Oh, iată o femeie care ar putea să-mi spună adevărul ; dar, să încep să o întreb chiar aici ? Se ascunde chiar şi de mine ; de bună seamă că vine din partea DOAMNEI... O voi vedea la dînsa. Acolo îmi va explica teama ei, fuga, stîngăcia cu care m-a îndepărtat ; îmi va spune totul... chiar dacă domnul d'Artagnan, care ştie totul, îmi va fi potolit inima... DOAMNA... o cochetă... Ei bine, da, o cochetă, dar care iubeşte în clipele ei bune, o cochetă care, ca viaţa şi ca moartea, îşi are capriciile ei, dar care l-a făcut pe de Guiche să spună că e cel mai fericit dintre oameni. El, oricum, e în al nouălea cer. Haide !

Plecă din camera contelui şi, mulţumindu-se că nu-i vorbise lui de Guiche decît despre sine, ajunse numaidecît la d'Artagnan.

BRAGELONNE CONTINUA SĂ PUNĂ ÎNTREBĂRI

Căpitanul era de serviciu ; îşi făcea rîndul, care-i venea din opt în opt zile, adîncit în jilţul de piele, cu pintenul înfipt în duşumea, cu spada între genunchi, şi citea nişte scrisori, răsucindu-şi agale mustaţa.

D'Artagnan scoase un mormăit de bucurie văzîndu-l pe fiul prietenului său.

— Raoul, băiatule — zise el — prin ce întîmplare fericită te-a chemat înapoi regele ?

Aceste cuvinte avură un ecou neplăcut în auzul tînărului, care, aşezîndu-se, răspunse :

— Pe legea mea, nu ştiu. Tot ce ştiu este că m-am întors.

— Hm ! făcu d'Artagnan, îndoind scrisorile, cu o privire iscoditoare îndreptată către cel din faţa lui. Ce vrei să spui, băiete ? Că regele nu te-a chemat, şi totuşi te-ai întors ? Nu înţeleg prea bine.

Raoul era palid la chip şi îşi învîrtea pălăria în mînă cu un aer încruntat.

— Ce-i cu înfăţişarea asta la tine şi ce înseamnă convorbirea asta ca de mort ! rosti căpitanul. Cu atîta te-ai ales din Anglia ? La dracu ! Şi eu am fost în Anglia, dar m-am întors de acolo vesel ca un cintezoi. Vrei să-mi explici ?

— Am prea multe să-ţi spun.

— Ah, ah ! Ce face tatăl tău ?

— Dragă prietene, iartă-mă, tocmai asta voiam să te întreb şi eu.

D'Artagnan îşi ascuţi şi mai mult privirea aceea căreia nimic nu-i scăpa.

— Eşti supărat ? întrebă el.

— La naiba ! O ştii foarte bine, domnule d'Artagnan.

— Eu ?

— Fără îndoială. Oh, nu mai face pe miratul !

— Nu fac de loc pe miratul, dragă prietene.

— Scumpe căpitan, îmi dau foarte bine seama că atunci cînd e vorba de şiretenie, ca şi atunci cînd e vorba de putere,

eu voi fi învins de dumneata. În acest moment însă sînt un nătîng şi un neputincios. Nu am nici creier, nici braţ; nu mă dispreţui totuşi; ajută-mă. Într-un cuvînt, sînt cel mai nenorocit dintre oameni.

— Oh, oh, dar pentru ce, rogu-te? întrebă d'Artagnan, descheindu-se la centiron şi îndulcindu-şi zîmbetul.

— Fiindcă domnişoara de La Vallière mă înşală.

D'Artagnan nu-şi schimbă cu nimic expresia.

— Te înşală! Te înşală! Iată vorbe mari. Cine ţi le-a spus?

— Toată lumea.

— Ah, dacă toată lumea spune, înseamnă că trebuie să fie ceva adevărat. Eu, unul, nu cred în foc, decît dacă văd fum. E caraghios, dar aşa este.

— Aşadar, crezi? zise Bragelonne cu o tresărire.

— Ah, dacă mă iei repede...

— Ce vrei să fac?

— Ei bine, eu nu mă amestec în treburi din acestea; o ştii foarte bine.

— Nici pentru un prieten? Pentru un fiu?

— Mai ales pentru el. Dacă ai fi un străin, ţi-aş spune... ba nu ţi-aş spune nimic... Ce mai face Porthos, ştii ceva despre el?

— Domnule — strigă Raoul, strîngîndu-i mîna lui d'Artagnan — în numele prieteniei pe care i-ai arătat-o părintelui meu!

— Ah, drace, dar mi se pare că eşti tare bolnav... de curiozitate.

— Nu de curiozitate, de dragoste.

— Bun! Altă vorbă mare. Dacă ai fi cu adevărat îndrăgostit, dragul meu Raoul, ar fi cu totul altceva.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că, dacă ai fi cuprins de o dragoste serioasă, aş putea să stau de vorbă cu inima ta... Dar e cu neputinţă.

— Îţi mărturisesc că o iubesc nebuneşte pe Louise.

D'Artagnan citi cu ochii lui pătrunzători pînă în adîncul inimii lui Raoul.

— Cu neputinţă, îţi repet... Eşti şi tu ca toţi tinerii; nu eşti îndrăgostit, eşti nebun.

— Ei bine, şi dacă ar fi chiar aşa?

— Niciodată un om înţelept n-a putut îndrepta o minte dintr-un cap zăpăcit. Şi mie mi s-a întîmplat să-mi pierd busola de o sută de ori în viaţă. Dacă m-ai asculta, nu m-ai înţelege ; dacă m-ai înţelege, nu m-ai crede ; dacă m-ai crede, nu m-ai urma.

— Oh, încearcă, încearcă !

— Mai mult chiar : dacă aş fi atît de nenorocit încît să ştiu ceva, şi atît de prost ca să-ţi spun... Mi-eşti prieten, zici ?

— Oh, da !

— Ei bine, mi-e teamă că am să mă cert cu tine. Căci n-ai să mă ierţi niciodată că ţi-am distrus o iluzie, cum se spune în dragoste.

— Domnule d'Artagnan, dumneata ştii totul ; şi mă laşi în ghearele îndoielii, ale deznădejdii, ale morţii ? E groaznic !

— Auzi, auzi !

— Nu mă plîng altora niciodată, ştii asta. Dar, întrucît tatăl meu şi Dumnezeu nu mi-ar ierta-o niciodată că mi-am zburat creierii cu un glonte de pistol, ei bine, îl voi pune pe primul venit să-mi povestească ceea ce dumneata nu vrei să-mi spui, îl voi dezminţi şi...

— Şi îl vei ucide ? Frumoasă treabă ! Cu atît mai bine ! Ce mă priveşte pe mine asta ? Ucide, băiatule, ucide, dacă asta îţi face plăcere. E ca şi cum aş întîlni pe cineva care se vaită de dureri de dinţi, spunîndu-mi : „Ah, ce rău mă doare ! Am să muşc fierul cu dinţii". Iar eu îi răspund : „Muşcă, prietene, muşcă ! Dacă vrei să rămîi fără dinţi !"

— Nu voi omorî pe nimeni, domnule — răspunse Raoul cu un aer întunecat.

— Da, oh, da, aşa vă grozăviţi voi, ăştia de azi ! Te vei lăsa să fii ucis, nu-i aşa ? Ah, mare ispravă, şi cum am să te mai plîng, crede-mă ! Toată ziua n-am să fac decît să mă tîngui : „Era un prostănac plin de mîndrie, micul Bragelonne ! De două ori brută ! Toată viaţa m-am străduit să-l învăţ să ţină o spadă în mînă, şi nătărăul a făcut în aşa fel încît să fie tras ca o pasăre în frigare !" Haide, Raoul, du-te şi pune pe cineva să te ucidă, prietene. Nu ştiu cine te-a învăţat această logică, dar, să mă bată Dumnezeu, cum spun englezii, îmi vine să cred că acela a fost un hoţ care n-a făcut decît să-i fure tatălui tău banii.

Raoul, fără a răspunde nimic, îşi îngropă faţa în mîini şi murmură :

— Nu mai există prieteni, nu !

— Ei, ce mormăi acolo ? îl întrebă d'Artagnan.

— Nu există decît nepăsători care își bat joc.

— Fleacuri ! Eu nu-mi bat joc, oricît aș fi de gascon. Și nepăsător ! Dacă aș fi, te-aș fi trimis la toți dracii de acum un sfert de ceas ; căci tu îl întristezi pe un om nebun de bucurie, și-l ucizi de viu pe un om trist. Cum, tinere, vrei să te fac s-o urăști pe iubita dumitale și să te îndemn să disprețuiești femeile, care sînt gloria și fericirea vieții omenești ?

— Domnule, vorbește, vorbește, și te voi binecuvînta !

— Eh, dragul meu, îți închipui cumva că mi-am împuiat capul cu toate poveștile acelea despre dulgher și pictor, despre scară și portret, și alte o sută de mii de întîmplări care te fac să adormi în picioare ?

— Un dulgher ! Ce amestec poate avea un dulgher aici ?

— Pe cinstea mea, habar n-am ! Am auzit și eu că un dulgher ar fi făcut o gaură în tavan.

— La La Vallière ?...

— Ah, nu știu unde.

— La rege ?

— Bravo ! Dacă ar fi fost la rege, crezi că ți-aș fi spus, nu ?

— La cine atunci ?

— Iată un ceas de cînd mă obosesc să-ți repet că habar n-am.

— Dar ce e cu pictorul ? Cu portretul acela ?...

— Se pare că regele ar fi pus să i se facă portretul unei doamne de la curte.

— Al lui La Vallière ?

— Ei, dar nu-ți vine decît numele ăsta pe buze ! Cine-ți vorbește de La Vallière ?

— De n-ar fi vorba de ea, ce m-ar interesa pe mine altcineva ?

— Nici nu vreau să te intereseze. Dar fiindcă mă întrebi, îți răspund. Fiindcă vrei să afli cronica scandaloasă, ți-o înșir. Fă ce știi.

Raoul își lovi fruntea cu deznădejde.

— Să mori, nu altceva — murmură el.

— Ai mai spus-o o dată.

— Da, ai dreptate.

Şi făcu un pas să plece.

— Unde pleci ? îl întrebă d'Artagnan.

— Mă duc să caut pe cineva care să-mi spună adevărul.

— Pe cine ?

— O femeie.

— Domnişoara de La Vallière însăşi, nu-i aşa ? zise d'Artagnan cu un surîs. Ah, asta e o idee năstruşnică ! Vrei să fii consolat, ei bine, vei fi fără întîrziere ! Ea nu-ţi va vorbi rău despre ea însăşi, du-te !

— Te înşeli, domnule — răspunse Raoul — femeia căreia mă voi adresa îmi va vorbi numai de rău.

— Montalais, pun rămăşag !

— Da, Montalais.

— Ah, prietena ei ! O femeie care, în această calitate, va exagera foarte mult şi binele şi răul. Nu te duce să vorbeşti cu Montalais, dragul meu Raoul.

— Nu asta e pricina pentru care mă îndemni să n-o văd pe Montalais.

— Ei bine, îţi mărturisesc că ai dreptate... Dar, la urma urmei, de ce m-aş juca eu cu tine ca pisica cu un biet şoarece ? Mă mîhneşti, zău aşa ! Dacă vreau să nu vorbeşti cu Montalais, cel puţin deocamdată, este fiindcă îţi va dezvălui taina, şi apoi toată lumea va bate toba. Mai aşteaptă, dacă poţi.

— Nu pot.

— Păcat ! Vezi tu, Raoul, dacă aş avea o idee... Dar n-am nici una.

— Făgăduieşte-mi, prietene, că mă vei plînge, asta îmi va fi de ajuns, şi lasă-mă să mă descurc singur.

— Ah, să te las să te înfunzi şi mai mult în încurcături ! Nu, dragul meu ! Aşază-te la această masă şi ia pana.

— Ce să fac cu ea ?

— Să-i scrii lui Montalais şi să-i ceri o întîlnire.

— Ah ! făcu Raoul, înhăţînd pana pe care i-o întindea căpitanul.

În acea clipă, uşa se deschise şi un muşchetar, apropiindu-se de d'Artagnan, zise:

— Căpitane, e aici domnişoara de Montalais, care vrea să-ţi vorbească.

— Mie ? se miră d'Artagnan. Să intre, şi se va vedea dacă vrea să vorbească chiar cu mine.

Şiretul căpitan nu se înşelase. Montalais, de cum intră, îl zări pe Raoul şi strigă :

— Domnule ! Domnule !... Iartă-mă, domnule d'Artagnan.

— Te iert, domnişoară — zise d'Artagnan. Ştiu că, la vîrsta mea, cei care mă caută o fac numai fiindcă au nevoie de mine.

— Îl căutam pe domnul de Bragelonne — răspunse Montalais.

— Ce potrivealâ ! Şi eu te căutam pe dumneata.

— Raoul, nu vrei să te duci cu domnişoara ?

— Din toată inima !

— Atunci du-te ! Şi-l împinse pe Raoul spre uşă ; apoi, apucînd-o de mînă pe Montalais, îi şopti : Fii fată bună : cruţă-l şi cruţ-o.

— Ah — răspunse Montalais pe acelaşi ton — nu eu sînt aceea care îi va vorbi.

— Cum asta ?

— DOAMNA m-a trimis să-l caut.

— Ah, aşa ! exclamă d'Artagnan. DOAMNA îl caută ? Într-un ceas, bietul băiat va fi vindecat.

— Sau mort — adăugă Montalais cu compătimire. Cu bine, domnule d'Artagnan.

Şi alergă să-l ajungă pe Raoul, care o aştepta departe de uşă, foarte nedumerit şi foarte neliniştit de acest dialog care nu făgăduia nimic bun.

LX

DOUĂ GELOZII

Îndrăgostiţii privesc cu bucurie tot ceea ce se leagă de obiectul iubirii lor. Raoul nici nu se văzu bine cu Montalais, şi începu să-i sărute mîna cu însufleţire.

— Lasă, lasă — rosti cu tristeţe fata. Sărutările dumitale sînt pierdere de vreme, dragă domnule Raoul ; te încredinţez chiar că nu-ţi vor fi de nici un folos.

— Cum ?... Ce ?... Explică-mi, scumpa mea Aure...

— Are să-ţi explice DOAMNA totul. Căci te conduc la dînsa.

— Ce spui ?...

— Tăcere ! Şi fără priviri speriate. Aici, ferestrele au ochi mari şi zidurile urechi largi. Fă-mi plăcerea de a nu mă mai privi aşa ; fă-mi plăcerea de a-mi vorbi cu glas tare despre ploaie, despre timp frumos şi despre distracţiile din Anglia...

— În sfîrşit...

— Ah !... Te previn că undeva, nu ştiu unde, dar undeva, DOAMNA trebuie să aibă un ochi aţintit asupra noastră şi o ureche care ascultă. Eu nu mă tem, crede-mă, c-aş fi izgonită sau închisă la Bastilia. Să vorbim, deci, tare sau, mai bine, să nu ne spunem nimic.

Raoul îşi strînse pumnii, îşi iuţi pasul şi luă înfăţişarea unui om voios, e adevărat, dar a unui om voios ce se îndreaptă spre supliciu. Montalais, cu ochiul treaz, cu mersul liniştit, cu nasul în vînt, mergea înaintea lui.

Raoul fu introdus numaidecît în cabinetul DOAMNEI. „Fie — îşi zise el — această zi va trece fără să aflu nimic. Lui de Guiche i-a fost prea milă de mine : s-a înţeles cu DOAMNA şi, amîndoi, printr-un complot prietenesc, îndepărtează limpezirea problemei. De ce nu am aici un duşman declarat ?... Pe şarpele de Wardes, bunăoară ; ar muşca, e adevărat ; dar nici eu n-aş şovăi... Şovăieli... îndoieli... mai bine moartea !

Raoul se afla în faţa DOAMNEI. Henriette, mai fermecătoare ca oricînd, stătea pe jumătate răsturnată într-un fotoliu, cu picioarele ei mici pe o pernă de catifea brodată ; se juca, în braţe, cu o pisicuţă ciufulită, ce-i muşca degetele şi se agăţa cu ghearele de dantela de la gulerul Prinţesei. DOAMNA medita ; medita profund ; a trebuit să audă vocea lui Montalais, glasul lui Raoul, pentru a se trezi din această reverie.

— Alteţa voastră m-a chemat ? zise pentru a doua oară Raoul.

DOAMNA tresări, ca şi cum s-a fi trezit dintr-un vis.

— Bună ziua, domnule de Bragelonne — răspunse ea — da, te-am chemat. Iată-te, deci, reîntors din Anglia !

— La ordinele alteţei voastre regale.

— Mulţumesc. Lasă-ne singuri, Montalais.

Montalais ieşi.

— Poţi să-mi dai cîteva minute, nu-i aşa, domnule de Bragelonne ?

— Întreaga mea viaţă aparţine alteţei voastre regale — răspunse cu respect Raoul, care bănuia ceva sumbru în toată această politeţe a DOAMNEI şi căruia acest ceva sumbru nu-i displăcea, convins că el ascundea o anumită afinitate a sentimentelor DOAMNEI cu ale lui proprii.

Într-adevăr, toţi oamenii inteligenţi de la curte cunoşteau voinţa capricioasă şi despotismul plin de toane al caracterului ciudat pe care-l avea Prinţesa. DOAMNA fusese măgulită peste măsură de omagiile regelui ; DOAMNA făcuse să se vorbească despre ea şi sădise în sufletul reginei acea ucigătoare gelozie care e viermele ce roade orice fericire femeiască ; DOAMNA, într-un cuvînt, spre a-şi vindeca o mîndrie rănită, îşi impunea o inimă de îndrăgostită.

Noi ştim ce anume făcuse DOAMNA pentru a-l aduce înapoi pe Raoul, îndepărtat de Ludovic al XIV-lea. Scrisoarea trimisă de ea lui Carol al II-lea, Raoul n-o cunoştea ; d'Artagnan însă o bănuise. Acest inexplicabil amestec de dragoste şi vanitate, această duioşie de neînţeles, această nemaipomenită prefăcătorie, cine le-ar putea explica ? Nimeni, nici chiar acel înger rău care aprinde flacăra cochetăriei în inima femeilor.

— Domnule de Bragelonne — zise Prinţesa după o clipă de tăcere — te-ai reîntors mulţumit ?

Bragelonne se uită la doamna Henriette şi, văzînd-o palidă din pricina a ceea ce ascundea, din pricina a ceea ce nu voia să spună, deşi ardea de dorinţa de a-i împărtăşi totul, întrebă :

— Mulţumit ? Dar de ce anume aţi vrea să fiu mulţumit sau nemulţumit, doamnă ?

— Dar de ce anume poate fi mulţumit sau nemulţumit un om de vîrsta dumitale şi cu înfăţişarea dumitale ?

„Ce repede o ia ! gîndi Raoul puţin speriat. Ce-o fi avînd de gînd să-mi strecoare în inimă ?" Apoi, îngrozit de ceea ce avea să afle şi voind să amîne clipa, atît de dorită, dar şi atît de temută, în care avea să afle totul, răspunse :

— Doamnă, lăsasem aici un prieten în cea mai deplină sănătate, şi la întoarcere l-am găsit bolnav.

— Vrei să vorbeşti de domnul de Guiche ? zise doamna Henriette cu o netulburată linişte. Îţi este, se spune, un foarte bun prieten !

— Da, doamnă.

— Ei bine, e adevărat, a fost rănit ; dar acum se simte mai bine. Oh, domnul de Guiche nu e de plîns ! adăugă ea repede. Apoi, reculegîndu-se : Dar oare de ce-ar fi de plîns ? Se plînge el de ceva ? Are vreo mîhnire pe care noi să n-o cunoaştem ?

— Nu vorbesc decît de rana lui, doamnă.

— Cu atît mai bine, căci, în privinţa celorlalte, domnul de Guiche pare să fie foarte fericit : arată foarte voios. Uite, domnule de Bragelonne, sînt gata să cred că şi dumneata ai căuta să fii rănit trupeşte ca el... Nu-i mare lucru o rană trupească !

Raoul tresări. „Iar se întoarce la asta — îşi spuse în sinea lui. Vai !...“

Dar, deşi el nu răspunse nimic :

— Poftim ? zise ea.

— N-am spus nimic, doamnă.

— N-ai spus nimic ! Mă dezaprobi, deci ? Eşti mulţumit, prin urmare ?

Raoul se apropie cu un pas.

— Doamnă — vorbi el — alteţa voastră regală vrea să-mi spună ceva, dar generozitatea firească o îndeamnă să-şi aleagă cuvintele. Rog pe alteţa voastră să nu mai şovăie. Sînt tare, şi ascult.

— Ah — răspunse Henriette — dar ce înţelegi dumneata din toate astea ?

— Ceea ce alteţa voastră vrea să mă facă să înţeleg.

Şi Raoul tremură, fără să vrea, rostind aceste cuvinte.

— Într-adevăr — murmură Prinţesa — e crud ; dar, de vreme ce-am început...

— Da, doamnă, întrucît alteţa voastră a binevoit să înceapă, binevoiască să şi termine...

Henriette se ridică din fotoliu şi făcu agitată cîţiva paşi prin cameră.

— Ce ţi-a spus domnul de Guiche ? întrebă ea deodată.

— Nimic, doamnă.

— Nimic ! Nu ţi-a spus nimic ? Oh, cît de bine îl recunosc !

— Voia să mă cruțe, de bună seamă.

— Și iată ce numesc prietenii prietenie! Dar domnul d'Artagnan, de la care vii, el ți-a spus ceva?

— Nimic mai mult decît de Guiche, doamnă.

Henriette făcu un gest de nerăbdare.

— Cel puțin — zise ea — știi ce se vorbește la curte?

— Nu știu nimic, doamnă.

— N-ai aflat nimic nici despre scena cu ploaia?

— Nici despre scena cu ploaia!...

— Nici despre plimbarea în doi prin pădure?

— Nici despre plimbarea în doi prin pădure!...

— Nici despre fuga la Chaillot?

Raoul, care se prăbușea ca floarea tăiată de coasă, făcu sforțări supraomenești pentru a zîmbi, și răspunse cu un glas plin de blîndețe:

— Am avut onoarea de a spune alteței voastre regale că nu știu absolut nimic. Sînt un biet uitat care se reîntoarce din Anglia; între oamenii de aici și mine erau atîtea valuri zgomotoase, încît vuietul tuturor celor despre care îmi vorbește alteța voastră n-a putut ajunge pînă la urechea mea.

Henriette fu mișcată de această paloare, de această blîndețe, de această putere de suferință. Simțămîntul dominant al inimii ei era o vie dorință de a-l auzi pe sărmanul îndrăgostit vorbindu-i despre aceea care-l făcea să se chinuie astfel.

— Domnule de Bragelonne — zise ea — ceea ce prietenii dumitale n-au vrut să facă, vreau să fac eu pentru dumneata, pe care te stimez și te prețuiesc. Eu voi fi cu adevărat prietena dumitale. Ții aici capul sus, ca un om cinstit, și nu vreau să ți-l pleci sub povara ridicolului; peste opt zile, s-ar putea spune a disprețului.

— Ah — făcu Raoul alb ca varul — pînă acolo s-a ajuns?

— N-ai aflat încă nimic — zise Prințesa — dar văd că bănuiești ce s-a întîmplat. Ai fost logodnicul domnișoarei de La Vallière, așa-i?

— Da, doamnă.

— În această calitate, mă simt datoare să te previn; cum, dintr-o zi în alta, o voi alunga pe domnișoara de La Vallière de la mine...

— O veți alunga pe La Vallière? strigă Raoul.

— Fără îndoială. Crezi că voi ține mereu seama de lacrimile și de bocetele regelui ? Nu, nu, casa mea nu va mai fi multă vreme adăpostul unor astfel de îndeletniciri. Dar văd că te clatini...

— Nu, doamnă, iertați-mă — zise Bragelonne făcînd un efort — credeam doar că am să mor, asta e totul. Alteța voastră mi-a făcut cinstea de a-mi spune că regele a plîns, s-a rugat...

— Da, însă în zadar.

Și-i povesti lui Raoul scena de la Chaillot și deznădejdea regelui la întoarcere ; îi povesti apoi îngăduința ei însăși și, pe urmă, teribila frază prin care prințesa jignită, cocheta umilită, îngenunchease mînia regală.

Raoul își plecă încet capul.

— Ce zici de toate acestea ? îl întrebă ea.

— Regele o iubește ! răspunse Raoul.

— Ai însă aerul de a spune că ea nu-l iubește.

— Vai, mă gîndesc încă la vremea cînd m-a iubit, doamnă.

Henriette stătu o clipă în admirația acestei sublime neîncrederi ; apoi, dînd din umeri, zise :

— Nu mă crezi, așadar ? Ah, cît de mult o iubești *dumneata !* Și cum te îndoiești că *dumneaei* îl iubește pe rege !

— Pînă nu voi avea dovada, da, doamnă, mă îndoiesc. Iertați, și-a dat cuvîntul și, înțelegeți, e o fată cu suflet nobil.

— Dovada ?... Ei bine, fie ! Vino cu mine !

LXI

VIZITA LA DOMICILIU

Prințesa, mergînd înaintea lui Raoul, îl conduse de-a lungul curții spre corpul de clădiri unde locuia La Vallière și, urcînd scara pe care o urcase și Raoul în aceeași dimi-

neață, se opri la ușa camerei unde tînărul, la rîndul lui, fusese primit într-un chip atît de ciudat de către Montalais.

Momentul era bine ales pentru înfăptuirea planului întocmit de doamna Henriette: castelul era gol; regele, curtenii și doamnele de onoare erau plecați la Saint-Germain; doamna Henriette, singura, știind că Bragelonne se întorsese și gîndindu-se la folosul pe care-l va putea trage din această întoarcere, pretextase o indispoziție și rămăsese în apartamentul ei. DOAMNA era deci sigură că va găsi pustii atît camera domnișoarei de La Vallière, cît și apartamentul contelui de Saint-Aignan. Scoase din buzunar o cheie de rezervă și deschise ușa odăii domnișoarei sale de onoare.

Bragelonne își aruncă privirea în această cameră, pe care o recunoscu îndată, și impresia pe care i-o făcu vederea acestei odăi fu unul dintre primele chinuri ce-l așteptau acolo.

Prințesa îl privi îndeaproape, și ochiul ei experimentat putu să vadă tot ce se petrecea în inima tînărului.

— Mi-ai cerut dovezi — îi spuse ea — să nu te surprindă, deci, dacă ți le voi da. Și, dacă nu te simți în stare să le suporți, mai e încă timp, ne putem retrage.

— Mulțumesc, doamnă — răspunse Bragelonne — dar am venit aici ca să mă conving. Mi-ați făgăduit să mă convingeți, convingeți-mă.

— Intră înăuntru — zise DOAMNA — și închide ușa după dumneata.

Bragelonne se supuse și se întoarse către Prințesă, pe care o interogă din ochi.

— Știi unde te afli? întrebă doamna Henriette.

— Dar totul mă îndeamnă să văd, doamnă, că mă găsesc în camera domnișoarei de La Vallière.

— Chiar așa și este.

— Aș face, totuși, alteței voastre observația că această cameră e o cameră, și nu o dovadă.

— Așteaptă.

Prințesa se apropie de piciorul patului, strînse paravanul și, arătînd spre parchet, zise:

— Uite, apleacă-te și ridică dumneata însuți trapa aceasta.

— Această trapă? exclamă Raoul cu surprindere.

Cuvintele lui d'Artagnan începeau să-i revină în memorie şi-şi aducea aminte că d'Artagnan rostise întîmplător acest cuvînt. Şi Raoul căută din ochi, dar în zadar, o crăpătură care să indice o bortă sau vreun inel cu ajutorul căruia să poată ridica o parte anumită din duşumea.

— Ah, ai dreptate — zise doamna Henriette rîzînd — am uitat de resortul ascuns: a patra stinghie a parchetului; o apăsare pe locul unde scîndura are un nod. Aşa sună instrucţiunea. Apasă dumneata însuţi, viconte, apasă aici.

Raoul, galben ca un mort, apăsă cu degetul cel mare pe locul indicat şi, într-adevăr, în aceeaşi clipă, resortul se mişcă şi capacul se ridică de la sine.

— E foarte ingenios — zise Prinţesa — şi se vede că arhitectul a prevăzut că resortul va fi manevrat de o mînă mică: observi că trapa se ridică singură?

— O scară! strigă Raoul.

— Da, şi foarte elegantă chiar — zise doamna Henriette. Uite, viconte, scara are şi o rampă, menită să împiedice căderea persoanelor delicate ce s-ar încumeta să o coboare, ceea ce mă face să am curajul de a o coborî. Haide, urmează-mă, viconte, urmează-mă.

— Dar, înainte de a vă urma, doamnă, unde duce această scară?

— Ah, e adevărat, am uitat să-ţi spun.

— Ascult, doamnă — murmură Raoul cu răsuflarea tăiată.

— Ştii poate că domnul de Saint-Aignan locuia mai înainte aproape uşă în uşă cu regele?

— Da, doamnă, ştiu; aşa era înainte de plecarea mea, şi am avut cinstea, nu o dată, să-l vizitez în vechea sa locuinţă.

— Ei bine, el a obţinut din partea regelui schimbarea acelui comod şi frumos apartament, pe care-l cunoşti, cu aceste două cămăruţe la care duce scara de aici, şi care formează o locuinţă de două ori mai mică şi de zece ori mai depărtată de aceea a regelui, a cărui vecinătate nu e, totuşi, cîtuşi de puţin dispreţuită, în general, de domnii de la curte.

— Foarte bine, doamnă — rosti Raoul. Dar continuaţi, vă rog, căci nu înţeleg încă nimic.

— Ei bine, întîmplarea a făcut — urmă Prințesa — ca această locuință a domnului de Saint-Aignan să se afle sub aceea a domnișoarelor mele de onoare, și îndeosebi sub a domnișoarei de La Vallière.

— Dar ce rost au această trapă și această scară ?

— Doamne, nu știu. Dar vrei să coborîm la domnul de Saint-Aignan ? Poate că acolo vom găsi dezlegarea enigmei.

Și DOAMNA dădu exemplul, coborînd înainte. Raoul o urmă, oftînd. Fiecare treaptă ce scîrțîia sub tălpile lui Bragelonne îl făcea să pătrundă cu cîte un pas în acest apartament misterios, unde sălășluiau încă suspinele scoase de La Vallière și cele mai suave parfumuri ale trupului ei. Bragelonnne simți, sorbind aerul cu răsuflări adînci, că tînăra fată trecuse de bună seamă pe acolo. Apoi, după aceste urme ale parfumului ei, dovezi invizibile, dar neîndoielnice, apărură florile pe care le iubea ea, cărțile pe care le citea ea. Dacă Raoul ar mai fi avut vreo îndoială, se spulbera și aceasta în fața tainicei îmbinări de gusturi și de potriviri dintre nevoile spiritului și existența obiectelor de care fata se înconjura în viață. La Vallière era pentru Bragelonne atît de prezentă aici prin mobile, prin alegerea stofelor, prin chiar reflexele parchetului ! Fără glas, zdrobit, nu avea ce să afle mai mult, și o urma pe neînduplecata lui călăuză doar așa cum un osîndit își urmează călăul. DOAMNA, crudă ca orice femeie gingașă și aprinsă, nu-i ascundea nici un amănunt.

Dar, trebuie să o spunem, în ciuda soiului de apatie în care căzuse, lui Raoul, chiar de-ar fi rămas singur, nu i-ar fi scăpat nici unul din aceste amănunte. Fericirea femeii iubite, cînd această fericire vine din partea unui rival, e o tortură pentru bărbatul gelos. Pentru un gelos ca Raoul, însă, pentru această inimă ce cunoștea pentru întîia oară în viață amărăciunea fierei, fericirea Louisei era o moarte dintre cele mai rușinoase, moartea sufletului și a trupului. Ghicea totul : mîinile care se strînseseră, chipurile apropiate ce se cununaseră în fața oglinzilor, ca un jurămînt atît de dulce pentru îndrăgostiții ce se văd astfel de două ori, spre a-și întipări și mai bine în amintire acest tablou. Ghicea sărutările nevăzute sub căderea draperiilor grele, smulse din agățătoarele lor. Tălmăcea în chinuitoare dureri graiul paturilor de odihnă, retrase în umbra lor com-

plice. Acest lux, această rînduială îmbietoare, această grijă minuțioasă de a cruța orice stinghereală persoanei iubite, sau de a-i face o surpriză plăcută, această putere a dragostei, sporită de puterea regală, fură pentru Raoul o lovitură mortală. Oh, dacă există o ușurare a sfîșietoarelor dureri provocate de gelozie, aceea este inferioritatea bărbatului ce-a fost preferat în locul tău! Pe cînd, dimpotrivă, dacă există un iad în inima iadului, o tortură fără nume în vorbirea omenească, aceasta e atotputernicia unui zeu pusă la dispoziția rivalului, o dată cu darurile tinereții, ale frumuseții, ale grației. În astfel de momente, se pare că Dumnezeu însuși e împotriva îndrăgostitului disprețuit.

O ultimă durere îi era rezervată bietului Raoul: doamna Henriette ridică o perdea de mătase și, în dosul acestei perdele, el zări portretul în care apărea La Vallière. Și nu numai portretul ei, dar însăși La Vallière, tînără, frumoasă, veselă, sorbind viața prin toți porii făpturii sale, căci, la optsprezece ani, viața este dragoste.

— Louise — murmură Bragelonne — Louise! Așadar, e adevărat? Oh, tu nu m-ai iubit niciodată, căci niciodată nu m-ai privit astfel!

Și i se părea că inima i se zvîrcolește în piept.

Doamna Henriette îl privea, aproape invidiind această durere, deși știa bine că n-are ce invidia, deoarece ea era iubită de către de Guiche așa cum La Vallière era iubită de Bragelonne.

Raoul surprinse privirea aceasta a doamnei Henriette.

— Oh, iertare, iertare! zise el. Ar fi trebuit să fiu mai stăpîn pe mine, știu, aflîndu-mă în fața dumneavoastră, doamnă. Dar, facă cel Atotputernic, Dumnezeul cerului și al pămîntului, să nu cunoașteți niciodată durerea ce mă sfîșie pe mine în această clipă! Căci sînteți femeie și de bună seamă că n-ați putea îndura un asemenea chin. Iertați-mă, eu nu sînt decît un biet gentilom, pe cînd dumneavoastră faceți parte din rîndul celor fericiți, al celor atotputernici, al celor aleși, care...

— Domnule de Bragelonne — îl întrerupse Henriette — o inimă ca a dumitale e vrednică de îngrijirile și de mîngîierile unei inimi de regină. Sînt prietena dumitale, domnule; de aceea, n-am voit ca viața dumitale să fie otrăvită de perfidie și mînjită de ridicol. Eu sînt aceea care,

mai curajoasă decît toţi pretinşii dumitale prieteni, cu excepţia domnului de Guiche, am făcut ca să te reîntorci de la Londra ; eu sînt aceea care îţi dezvălui aceste dovezi dureroase, dar necesare, ce-ţi vor aduce vindecarea, dacă eşti un îndrăgostit cutezător şi nu un Amadis [1] plîngăreţ. Nu-mi mulţumi ! Plînge-mă chiar, şi cată să-l slujeşti cu aceeaşi credinţă pe rege.

Raoul zîmbi cu amărăciune.

— Ah, e adevărat ! rosti el. Uitasem asta : regele e stăpînul meu.

— E vorba de libertatea dumitale ! E vorba de viaţa dumitale !

O privire limpede şi pătrunzătoare a lui Raoul o făcu pe doamna Henriette să-şi dea seama că se înşela, şi că ultimul ei argument nu era dintre acelea care să-l impresioneze pe acest tînăr.

— Ia seama, domnule de Bragelonne — adăugă ea — căci, dacă nu-ţi vei cumpăni faptele, vei stîrni mînia unui prinţ în stare să treacă peste orice margini ale raţiunii ; îţi vei arunca în durere şi prietenii şi familia. Pleacă-te, supune-te, vindecă-ţi rănile !

— Mulţumesc, doamnă — răspunse el. Preţuiesc sfatul pe care mi-l dă alteţa voastră, şi voi încerca să-l urmez. Dar, un ultim cuvînt, vă rog.

— Spune.

— E oare o indiscreţie din partea mea cerîndu-vă să-mi dezvăluiţi cum aţi descoperit secretul acestei scări, al acestei trape, al acestui portret ?

— Oh, nimic mai simplu ! Ca să le pot supraveghea, am cîte o cheie de rezervă de la camerele domnişoarelor mele de onoare. Mi s-a părut ciudat că La Vallière se închide adesea în camera ei ; mi s-a părut ciudat că domnul de Saint-Aignan şi-a schimbat locuinţa ; mi s-a părut ciudat că regele vine să-i facă zilnic o vizită domnului de Saint-Aignan, chiar dacă acesta îi era mai dinainte prieten ; în sfîrşit, mi s-a părut ciudat că atîtea lucruri s-au întîmplat în lipsa dumitale şi că multe obiceiuri de la curte s-au schimbat. Nu vreau să fiu păcălită de rege, nu vreau să-i slujesc de paravan pentru iubirile lui ; căci după La Vallière, care plînge, va urma la rînd Montalais, care rîde,

[1] Erou al unui roman cavaleresc din evul mediu.

apoi Tonnay-Charente, care cîntă ; acesta nu e un rol demn de mine. Am trecut peste toate scrupulele prieteniei şi am descoperit secretul... Te rănesc, ştiu ; încă o dată, iartă-mă, dar aveam de îndeplinit o datorie. Acum, totul s-a sîrşit, iată-te prevenit ; va veni furtuna, fii cu băgare de seamă.

— Vă gîndiţi, totuşi, la ceva, doamnă — răspunse Bragelonne cu fermitate — căci nu veţi presupune că voi primi în tăcere ruşinea pe care o sufăr şi trădarea ce mi se face.

— Vei lua în această privinţă hotărîrea pe care o vei crede de cuviinţă, domnule Raoul. Dar nu împărtăşi nimănui mijlocul prin care ai cunoscut adevărul ; iată tot ceea ce te rog, iată singurul preţ pe care-l cer pentru serviciul ce ţi l-am făcut.

— Nu vă temeţi de nimic, doamnă — răspunse Bragelonne cu un zîmbet amar.

— L-am cîştigat de partea mea pe lăcătuşul de care îndrăgostiţii s-au folosit în scopurile lor. Ai fi putut foarte bine să faci ca mine, nu-i aşa ?

— Da, doamnă. Alteţa voastră regală nu-mi dă nici un alt sfat şi nu-mi impune nici o altă rezervă, decît aceea de a n-o compromite ?

— Nici o alta.

— Pot deci să rog pe alteţa voastră regală de a-mi îngădui să rămîn un minut aici ?

— Fără mine ?

— Oh, nu, doamnă ! Asta n-are nici o importanţă ; ceea ce vreau să fac, pot să fac şi în prezenţa voastră. Vă cer un minut pentru a scrie cîteva cuvinte cuiva.

— E o mare îndrăzneală, domnule de Bragelonne. Ia seama !

— Nimeni nu va afla că alteţa voastră regală mi-a făcut onoarea de a mă conduce aici. De altfel, voi semna scrisoarea.

— Cum vrei, domnule.

Raoul îşi scoase carneţelul din buzunar şi aşternu pe o foiţă de hîrtie albă aceste cuvinte :

Domnule conte,

Nu te mira că găseşti această foaie de hîrtie semnată de mine, mai înainte ca unul dintre prietenii mei, pe care-l

voi trimite foarte curînd la dumneata, va fi avut cinstea de a-ţi explica scopul vizitei mele.

VICONTE RAOUL DE BRAGELONNE

Înfăşură hîrtia, o vîrî în broasca uşii ce dădea în camera celor doi îndrăgostiţi şi, încredinţat că bileţelul era destul de vizibil pentru ca de Saint-Aignan să-l observe cînd va intra, porni după Prinţesă, care ajunsese deja în vîrful scării. Pe palier, se despărţiră: Raoul dînd a-i mulţumi alteţei sale, Henriette deplîngînd, sau prefăcîndu-se că-l deplînge din toată inima pe nenorocitul pe care-l condamnase la un atît de groaznic supliciu. „Oh — îşi spuse ea, văzîndu-l cum se depărtează palid şi cu ochii însîngeraţi — oh, dacă aş fi ştiut, i-aş fi ascuns adevărul acestui nefericit tînăr!"

LXII

METODA LUI PORTHOS

Mulţimea personajelor pe care le-am introdus în această lungă povestire face ca fiecare să apară numai atunci cînd îi vine rîndul şi numai după necesităţile istorisirii. Aşa se explică de ce cititorii noştri n-au mai avut prilejul să-l întîlnească pe amicul nostru Porthos după reîntoarcerea lui de la Fontainebleau.

Onorurile pe care le primise din partea regelui nu schimbaseră cu nimic firea domoală şi binevoitoare a respectabilului senior; numai că îşi ţinea acum capul ceva mai sus ca de obicei şi o anumită măreţie se observa în felul de a fi, de cînd i se acordase favoarea de a sta la masă cu regele. Sala de mîncare a maiestăţii sale produsese un anumit efect asupra lui Porthos. Seniorul de Bracieux şi Pier-

refonds își amintea cu multă mîndrie că, în timpul acelei cine de neuitat, o gloată de servitori și un mare număr de ofițeri, ce stăteau la spatele mesenilor, dădeau un aer solemn ospățului și mobilau frumos încăperea. Porthos își făgădui să-l investească pe domnul Mouston cu o demnitate oarecare, să stabilească o ierarhie în rîndurile slugilor lui și să-și întocmească astfel o casă militară — ceea ce nu era ceva neobișnuit printre marii căpitani, dat fiind că, în veacul precedent, se putuse vedea acest lux la domnii de Treville, de Schomberg, de La Vieuville, fără a mai vorbi de domnii de Richelieu, de Condé sau de Bouillon-Turenne. El, Porthos, prieten al regelui și al domnului Fouquet, baron, inginer etc., de ce nu s-ar bucura și dînsul de toate plăcerile legate de marile venituri și marile merite?

Părăsit întrucîtva de Aramis, care, după cum știm, se ocupa mult de domnul Fouquet, dat uitării oarecum, din pricina serviciului, de către d'Artagnan, plictisit de Trüchen și de Planchet, Porthos se surprinsese visînd, fără să prea știe la ce; dar oricui l-ar fi întrebat: „Îți lipsește ceva, Porthos?" el i-ar fi răspuns fără șovăială: „Da".

După una din acele mese îmbelșugate în timpul căreia Porthos încercase să-și reamintească toate amănuntele ospățului regal, pe jumătate voios, datorită vinului bun, pe jumătate trist, din pricina gîndurilor ambițioase, baronul se pregătea pentru un început de siestă, cînd valetul său de cameră veni să-l anunțe că domnul de Bragelonne voia să-i vorbească. Porthos trecu în camera alăturată, unde îl găsi pe tînărul său prieten în starea sufletească pe care o cunoaștem. Raoul îi strînse mîna lui Porthos, care, surprins de atîta gravitate, îi oferi un scaun.

— Iubite domnule du Vallon — zise Raoul — am venit să te rog să-mi faci un serviciu.

— Ai căzut tocmai la timp, tînărul meu prieten — răspunse Porthos. Am primit opt mii de livre azi-dimineață de la Pierrefonds și, dacă de bani ai nevoie...

— Nu, nu de bani e vorba; îți mulțumesc, excelentul meu prieten.

— Îmi pare rău! Am auzit totdeauna spunîndu-se că ăsta e cel mai rar serviciu pe care i-l poți face cuiva, dar și cel mai ușor de îndeplinit. Vorba asta mi-a plăcut, și eu țin să repet vorbele care mi-au plăcut.

— Ai o inimă pe atît de bună, pe cît de sănătoasă ţi-e mintea.

— Eşti prea drăguţ. Vrei să mănînci cumva ?

— Oh, nu, nu mi-e foame.

— Eh, ce zici ? Groaznică ţară Anglia, nu-i aşa ?

— Nu prea ; totuşi...

— Oricum, dacă nu s-ar găsi acolo peştele acela care e minunat şi carnea care nu se află în altă parte, ar fi cu neputinţă de trăit în Anglia.

— Da... Eu veneam însă...

— Te-ascult. Dă-mi voie numai să mă răcoresc puţin. Multă sare se mai pune în bucate la Paris ! Uff !

Şi Porthos ceru să i se aducă o sticlă cu vin de Champagne. Apoi, după ce umplu mai întîi paharul lui Raoul, goli dintr-o sorbitură o mare cupă, şi, mulţumit, reluă :

— Aveam nevoie de asta pentru a te asculta fără să-mi fugă gîndurile în altă parte. Acum sînt cu totul al tău. Ce vrei să-mi ceri, dragă Raoul ? Ce-ţi doreşte inimioara ?

— Spune-mi, ce părere ai dumneata despre certuri, scumpe prietene ?

— Părerea mea ?... Eşti bun să vorbeşti ceva mai lămurit ? răspunse Porthos scărpinîndu-se la tîmplă.

— Vreau să spun : dumneata îţi păstrezi firea cînd se iscă vreo neînţelegere între nişte prieteni apropiaţi şi nişte străini ?

— Oh, mi-o păstrez sută-n sută, ca întotdeauna.

— Foarte bine ; şi ce faci în asemenea cazuri ?

— Cînd prietenii mei intră în vreo gîlceavă, eu am un principiu.

— Care ?

— Anume că timpul pierdut nu se mai întoarce înapoi şi că nu poţi încheia mai bine o afacere de soiul ăsta decît atunci cînd zîzania e încă în toi.

— Ah, zău, ăsta e principiul dumitale ?

— Absolut. De aceea, de îndată ce neînţelegerea a izbucnit, pun părţile faţă-n faţă.

— Mda, aşa-i.

— Înţelegi deci că, în felul acesta, e cu neputinţă ca tărăşenia să nu ajungă la o încheiere.

— Eu credeam — zise cu surprindere Raoul — că, pornită pe făgaşul ăsta, o neînţelegere ar trebui, dimpotrivă...

— Pentru nimic în lume! Gîndeşte-te că eu am avut în viaţa mea cam la o sută optzeci pînă la o sută nouăzeci de dueluri regulate, fără a mai pune la socoteală întîlnirile şi ciocnirile întîmplătoare.

— E o cifră frumoasă! zise Raoul zîmbind fără să vrea.

— Oh, asta nu-i nimic; eu sînt o fire blîndă!... D'Artagnan îşi numără duelurile cu sutele. E adevărat că el e un om repezit şi înţepat, i-am spus-o de nenumărate ori.

— Prin urmare — reluă Raoul — dumneata aranjezi conflictele pe care ţi le încredinţează prietenii dumitale?

— Şi nu s-a întîmplat să fi dat greş vreodată — răspunse Porthos cu bunătate şi cu o încredere care făcură să-i crească inima în piept lui Raoul.

— Dar — întrebă el — aranjamentele acestea sînt măcar onorabile?

— Oh, te asigur de asta; şi fiindcă veni vorba, am să-ţi explic un alt principiu al meu. O dată ce un prieten mi-a adus la cunoştinţă cearta lui, iată cum procedez: mă duc numaidecît să-l caut pe adversarul lui; în acest scop, mă înarmez cu politeţe şi sînge rece, care sînt de rigoare în asemenea împrejurări.

— Datorită lor, pesemne, aranjezi dumneata atît de bine şi atît de sigur încăierările — zise Raoul cu oarecare amărăciune.

— Cred şi eu. Aşadar, mă duc la adversar şi-i spun: „Domnule, e cu neputinţă să nu-ţi dai seama în ce măsură l-ai insultat pe prietenul meu".

Raoul îşi încruntă sprînceana.

— Uneori, chiar destul de des — continuă Porthos — prietenul meu n-a fost jignit cu nimic; ba poate că el l-a ofensat pe celălalt. Spune dacă discursul meu nu e plin de dibăcie!

Şi Porthos izbucni într-un hohot de rîs.

„De bună seamă — îşi zise Raoul în timp ce alături de el răsuna tunetul formidabil al acestei ilarităţi — de bună seamă, n-am noroc. De Guiche mă primeşte cu

răceală, d'Artagnan mă ia în rîs, Porthos e un moliu: nici unul nu vrea să aranjeze această afacere așa cum vreau eu. Și cînd mă gîndesc că venisem la Porthos ca să găsesc la el o spadă, în loc de o povață !... Ah, ce nenoroc !"

Porthos se opri din rîs și continuă :

— Așadar, prin cîteva cuvinte l-am făcut pe adversar să-și recunoască greșeala.

— Depinde — zise Raoul dus pe gînduri.

— Nu depinde, în mod sigur ! L-am făcut deci să-și recunoască greșeala ; în acel moment îmi desfășor apoi toată curtenia, pentru a ajunge mai ușor la fericita împlinire a planului meu. Mă apropii deci, cu o înfățișare blîndă, și, apucîndu-l de mînă pe adversar...

— Oh ! făcu Raoul nerăbdător.

— „Domnule, îi spun, acum că te-ai încredințat de jignire, nu ne mai rămîne decît să încheiem socotelile. Între prietenul meu și dumneata urmează să aibă loc un schimb de procedee grațioase. Drept care, am sarcina să-ți fac cunoscută lungimea spadei prietenului meu."

— Ce spui ? exclamă Raoul.

— Stai puțin !... „Lungimea spadei prietenului meu. Am un cal jos ; prietenul meu e în cutare loc și așteaptă cu nerăbdare amabila dumitale ivire ; am să te conduc acolo ; în drum, îl vom lua pe martorul dumitale, și treaba e încheiată..."

— Și — întrebă Raoul, palid de ciudă — îi împaci pe cei doi adversari pe teren ?

— Poftim ? se miră Porthos. Să-i împac ? Dar pentru ce ?

— Spuneai că treaba e aranjată....

— Fără îndoială, căci prietenul meu așteaptă.

— Ei bine, și ce dacă așteaptă ?

— Ei bine, dacă așteaptă, înseamnă că-și dezmorțește picioarele. Adversarul, din contră, e încă țeapăn de pe cal : se aliniază pe teren, și prietenul meu îl ucide pe adversar. Și cu asta s-a terminat.

— Ah, îl ucide ? strigă Raoul.

— La dracu ! zise Porthos. Am avut eu vreodată prieteni care să se lase uciși ? Am o sută și unul de prieteni, în fruntea cărora se află domnul tatăl tău, Aramis și

d'Artagnan, toți oameni care trăiesc și acum, așa socot.

— Ah, scumpul meu baron! exclamă Raoul cuprins de bucurie.

Și îl îmbrățișă pe Porthos.

— Aprobi metoda mea, nu-i așa? îl întrebă uriașul.

— O aprob cu atîta tărie, încît i-aș cere și eu ajutorul astăzi, fără întîrziere, ba chiar acum. Dumneata ești omul pe care-l caut.

— Bun; m-ai găsit. Vrei să te bați?

— Nu mă mai întreba!

— Foarte firesc... Și cu cine?

— Cu domnul de Saint-Aignan.

— Îl cunosc... un băiat încîntător, care a fost foarte drăguț cu mine în ziua cînd am avut onoarea de a lua masa cu regele. Firește, îi voi întoarce bunăvoința, chiar dacă nu mi-ar sta în obicei. Așadar, te-a insultat?

— De moarte.

— Drace! Pot să-i spun și lui tot așa: de moarte?

— Mai mult chiar, dacă vrei!

— E și mai bine.

— Iată o afacere ca și încheiată, nu-i așa? zise Raoul cu un zîmbet.

— Se înțelege de la sine... Unde-l aștepți?

— Ah, stai, nu-i chiar așa de simplu. Domnul de Saint-Aignan e foarte bun prieten cu regele.

— Am auzit și eu de asta.

— Și dacă-l ucid?

— Îl vei ucide, nu mai încape îndoială. Rămîne să-ți iei măsurile de trebuință; dar, astăzi, asemenea lucruri se lovesc de unele greutăți. Dacă ai fi trăit pe vremea noastră, eh, ar fi fost cu totul altceva!

— Dragă prietene, nu m-ai înțeles. Vreau să spun că domnul de Saint-Aignan, fiind prieten al regelui, afacerea va fi mai greu de dus la capăt, întrucît regele ar putea să afle mai dinainte și...

— Ei, nu! Metoda mea, o cunoști doar: „Domnule, l-ai jignit pe prietenul meu și...“

— Da, știu.

— Și apoi: „Domnule, calul meu așteaptă jos“. Îl iau deci cu mine, mai înainte de a apuca să-i spună cuiva.

— Crezi că te va urma așa ușor?

— La dracu, aş vrea s-o văd şi p-asta! Ar fi primul care să n-o facă. E drept că tinerii de azi... Dar, he! îi voi lua pe sus dacă va fi nevoie!

Şi Porthos, întărindu-şi şi vorbele prin gest, îl ridică pe Raoul de jos, luîndu-l în braţe cu scaun cu tot.

— Foarte bine — zise tînărul rîzînd. Nu ne mai rămîne decît să-i punem domnului de Saint-Aignan întrebarea.

— Ce întrebare?

— În legătură cu ofensa.

— Ei bine, dar lucrul e ştiut, mi se pare.

— Nu, dragă domnule du Vallon, obiceiul, la noi, tinerii de azi, cum spui dumneata, este că trebuie să explicăm motivele ofensei.

— Prin noua voastră metodă, da. Ei bine, atunci povesteşte-mi despre ce e vorba.

— Este că...

— Ei, drace, iată partea plicticoasă! Altădată noi n-aveam nevoie să mai povestim. Ne băteam fiindcă trebuia să ne batem. Eu, unul, nu cunosc un motiv mai sănătos.

— Ai toată dreptatea, prietene!

— Ascult motivul dumitale.

— Aş avea cam mult de povestit. Dar, întrucît trebuie să arăt cum stau lucrurile...

— Da, da, la naiba! După noua metodă.

— Întrucît, zic, trebuie să arăt cum stau lucrurile, şi cum, pe de altă parte, afacerea e plină de greutăţi şi cere un secret absolut...

— Oh! Oh!

— Va fi destul să-i spui domnului de Saint-Aignan numai atît, şi el va înţelege că m-a ofensat: mai întîi, mutîndu-se din locuinţa lui.

— Mutîndu-se din locuinţa lui?... Bine: una la mînă — zise Porthos, care începu să numere pe degete. Pe urmă?

— Pe urmă, primind să se construiască un capac în noua lui locuinţă.

— Înţeleg — zise Porthos — un capac. Drace, asta e grav! Îmi dau seama că trebuie să fii furios din această pricină! Şi pentru ce-a pus, caraghiosul, să facă asemenea

capace, fără să-ți ceară părerea ? Capace... auzi !... Eu n-am nici unul acasă, decît acela de la pivnița din Bracieux !

— Vei adăuga — mai spuse Raoul — că ultimul meu motiv de a mă socoti insultat este portretul pe care domnul de Saint-Aignan îl știe.

— Eh, Doamne, mai e și un portret ?... Cum, o mutare, un capac și un portret ? Păi, prietene — zise Porthos — e destul numai unul din aceste motive ca să faci să se sfîrtece una pe alta toată gentilomia din Franța și din Spania, ceea ce nu e puțin lucru !

— Așadar, scumpul meu, ești îndeajuns de înarmat ?

— Voi lua cu mine doi cai. Alege locul de întîlnire și, în timp ce vei aștepta, fă *plecări* și sucește-te la dreapta și la stînga, asta îți dă o ușurință rară în mișcări.

— Mulțumesc. Voi aștepta în pădurea de la Vincennes, în apropiere de schitul franciscan.

— Asta e bine... Unde-l găsesc pe domnul de Saint-Aignan ?

— La Palatul Regal.

Porthos sună dintr-un clopot mare. Apăru un valet.

— Costumul meu de ceremonie — zise el — calul meu și un cal de rezervă.

Valetul făcu o plecăciune și ieși.

— Tatăl tău știe ceva ? întrebă Porthos.

— Nu ; am să-i scriu.

— Dar d'Artagnan ?

— Nici domnul d'Artagnan. El e om prevăzător, m-ar fi întors din drum.

— D'Artagnan e un om care poate să-ți dea un sfat bun totuși — zise Porthos, mirat, în modestia lui cinstită, că tînărul se gîndise la el cînd se mai afla și un d'Artagnan pe fața pămîntului.

— Scumpe domnule du Vallon — replică Raoul — nu mă întreba nimic mai mult, te rog. Am spus tot ce aveam de spus. Acum, aștept fapte ; și le aștept cît mai aspre și hotărîtoare, așa cum știi să le pregătești dumneata. Pentru asta te-am și ales.

— Vei fi mulțumit de mine ! răspunse Porthos.

— Și nu uita, dragă prietene, că, în afară de noi, nimeni nu trebuie să afle despre această întîlnire.

— Asemenea lucruri se bagă însă de seamă — zise Porthos — atunci cînd se dă de un trup mort în pădure. Ah, prietene dragă, îţi făgăduiesc orice, în afară de ascunderea mortului. E acolo, îl vede oricine, n-ai cum să faci. Eu am un principiu : să nu îngropi leşul. Asta înseamnă că te socoţi ucigaşul lui. La noroc ! cum zice normandul.

— Vrednic şi scump prieten, la lucru !

— Bizuie-te pe mine ! zise uriaşul golind sticla, în timp ce lacheul întindea pe o mobilă somptuosul său costum şi dantelele.

Cît despre Raoul, el ieşi, spunîndu-şi cu o tainică bucurie : „Oh, rege perfid ! Rege trădător ! Nu pot să mă ating de tine ! Nici nu vreau s-o fac ! Regii sînt persoane sacre ; dar complicele tău, sluga ta, care te reprezintă, laşul acesta îţi va plăti nelegiuirea ! Îl voi ucide în numele tău, şi, după aceea, vom vedea ce facem cu Louise !"

LXIII

MUTAREA, CAPACUL ŞI PORTRETUL

Porthos, însărcinat, spre marea lui satisfacţie, cu o misiune care-l întinerea, economisi o jumătate de ceas din timpul ce-i trebuia de obicei spre a-şi pune costumul de ceremonie. Apoi, ca om care se frecase îndeajuns de lumea mare, începu prin a-şi trimite lacheul să întrebe dacă domnul de Saint-Aignan era acasă. I se aduse răspunsul că domnul conte de Saint-Aignan a avut cinstea de a-l însoţi pe rege la Saint-Germain, împreună cu întreaga curte, dar că domnul conte se întorsese chiar atunci. La acest răspuns, Porthos se grăbi să plece, şi ajunse la locuinţa lui de Saint-Aignan în clipa cînd acesta tocmai spunea să i se tragă cizmele.

Plimbarea fusese minunată. Regele, din ce în ce mai îndrăgostit şi din ce în ce mai fericit, se arăta de o voioşie nespusă faţă de toată lumea ; făcea risipă de gingăşii cu nimic asemuite, cum spuneau poeţii din acea vreme. Domnul de Saint-Aignan, ne amintim, era poet, şi socotea că o dovedise cu prisosinţă în multe împrejurări memorabile pentru ca nimeni să nu-i conteste acest titlu. Ca un neobosit ronţăitor de rime, pe tot timpul drumului îi copleşise de catrene, sextine şi madrigale, pe rege mai întîi, pe La Vallière apoi. La rîndul lui, regele era în vervă şi compusese un distih. Cît despre La Vallière, ca toate femeile care iubesc, ea făcuse două sonete.

După cum se vede, fusese o zi bogată pentru Apolo. De aceea, reîntors la Paris, de Saint-Aignan, care ştia mai dinainte că versurile lui vor colinda străzile, se îngrijea, mai mult decît o făcuse în timpul plimbării, de factura şi ideea lor. În consecinţă, asemenea unui tată drăgăstos care se pregăteşte să-şi scoată odraslele în lume, el se întreba dacă publicul va găsi drepte, corecte şi graţioase aceste plăsmuiri ale imaginaţiei lui. Astfel, spre a rămîne cu inima împăcată, domnul de Saint-Aignan îşi recita lui însuşi madrigalul următor, pe care i-l spusese din memorie regelui şi-i făgăduise să i-l dea scris pe hîrtie, la întoarcere :

Privirea ta şireată nu vrea s-arate, Iris,
Ce inimii, în taină, gîndirea îi şopteşte ;
Zi, Iris, pentru ce acel ce te iubeşte
Sortit e să nu vadă-n ochii-ţi decît vis ?

Acest madrigal, oricît ar fi el de graţios, nu i se părea prea desăvîrşit lui de Saint-Aignan în clipa cînd îl trecu de la tradiţia orală la poezia scrisă pe hîrtie. Mulţi îl găsiseră încîntător, şi în primul rînd autorul însuşi ; dar, la o a doua lectură, nu mai avea acelaşi farmec. De aceea, de Saint-Aignan, aşezat la masa lui, picior peste picior, şi scărpinîndu-se la tîmple, repeta :

Privirea ta şireată nu vrea s-arate, Iris...

— Oh, acest vers — murmură de Saint-Aignan — e cît se poate de bun. Aş adăuga chiar că sună ca la Ronsard

sau Malherbe, deci sînt mulţumit de el. Din păcate, nu e acelaşi lucru cu al doilea. Multă dreptate avea cine-a spus că primul vers e cel mai uşor de făcut.

Şi continuă să recite :

Ce inimii, în taină, gîndirea îi şopteşte...

— Ah, gîndirea şoptindu-i inimii ! De ce nu i-ar şopti mai bine inima gîndirii ? Pe legea mea, în ceea ce mă priveşte, nu văd de ce n-ar merge şi aşa. Cum dracu mi-au răsărit în minte aceste două emistihuri ! În schimb, al treilea e bun !

Zi, Iris, pentru ce acel ce te iubeşte...

cu toate că rima nu e de loc bogată... *şopteşte şi iubeşte.* Ei, dar abatele Boyer, care e un mare poet, a rimat ca mine, *şopteşte* şi *iubeşte,* în tragedia „Oropast sau Falsul Tonaxar", fără să mai punem la socoteală că nici domnul Corneille n-a ocolit această rimă în tragedia „Sophonisbe". Să trecem deci peste *şopteşte* şi *iubeşte.* Da, însă versul e cam obraznic. Mi-aduc aminte că regele şi-a muşcat unghia cînd l-a auzit. Într-adevăr, versul are aerul să-i spună domnişoarei de La Vallière : „Cum se face că sînt vrăjit de tine ?" Cred că ar fi fost mai bine aşa :

Slăvit să fie zeul care mă osîndeşte...

Osîndeşte ! Ei bine, da, iată încă o politeţe. Regele osîndit faţă de La Vallière... Nu !

Şi mai recită o dată :

Slăvit să fie zeul... ce viaţa îmi sorteşte...

— Nu e rău ; cu toate că *ce viaţa îmi sorteşte* e destul de slab. Dar, zău aşa, nu poate să fie totul bun într-un catren. *Pentru ce acel ce te iubeşte...* Care acel, cine ? Obscuritate... Dar asta nu-i nimic, căci de vreme ce regele şi La Vallière m-au înţeles, are să mă înţeleagă toată lumea. Da, dar uite unde-i partea cea mai tristă, în ultimele două emistihuri : *Sortit e să nu vadă-n ochii-ţi*

decît vis. Versul mi se pare forţat. Şi apoi, să spui că totul nu e decît un vis! Nu, nu e o idee fericită. Au să mă ia în răspăr toţi confraţii mei, mîzgălitori de hîrtie. Vor numi poeziile mele versuri de mare senior, şi dacă regele ar auzi spunîndu-i-se că sînt un poet prost, i-ar trece prin cap să o creadă.

Şi tot şoptindu-şi aceste vorbe inimii, şi inima-i şoptind gîndirii, contele aproape că se dezbrăcase. Tocmai îşi lepădase haina şi vesta, pentru a-şi pune halatul de casă, cînd i se anunţă vizita baronului du Vallon de Bracieux de Pierrefonds.

— Ei — se miră el — cine mai e şi ciorchinele ăsta de nume? N-am mai auzit de el.

— E — răspunse lacheul — un gentilom care a avut onoarea de a lua masa cu domnul conte, la ospăţul regelui, în timpul şederii maiestăţii sale la Fontainebleau.

— Cu regele? La Fontainebleau? strigă de Saint-Aignan. Atunci, repede, repede, spune-i gentilomului să intre.

Lacheul se grăbi să se supună. Porthos apăru pe uşă.

Domnul de Saint-Aignan avea memoria curtenilor; îl recunoscu dar, de la prima vedere, pe acest senior provincial cu o reputaţie bizară, şi pe care regele îl primise atît de bine la Fontainebleau, în pofida celor cîteva zîmbete ale ofiţerilor ce se aflau de faţă. Înaintă deci spre Porthos cu toate semnele unei bunăvoinţe pe care baronul o găsea foarte firească, el care arbora, intrînd în casa unui adversar, stindardul celei mai rafinate politeţi.

De Saint-Aignan îi aruncă o privire lacheului care-l anunţase pe Porthos, îndemnîndu-l să-i ofere un scaun. Acesta din urmă, care nu vedea nimic nepotrivit în toată această politeţe, se aşeză şi tuşi uşor. Cei doi gentilomi schimbară între ei cîteva cuvinte de amabilitate, aşa cum era obiceiul. Apoi, întrucît contele era cel care primea vizita, zise:

— Domnule baron, cărei fericite împrejurări datorez favoarea vizitei dumneavoastră?

— Este tocmai ceea ce mă pregăteam să am cinstea a vă explica, domnule conte — răspunse Porthos — dar, iertaţi-mă...

— Ce s-a întîmplat, domnule? întrebă de Saint-Aignan.

— Bag de seamă că vă sfărîm scaunul.

— Nu, domnule — zise de Saint-Aignan — cîtuşi de puţin.

— Ba da, domnule conte, ba da, îl rup ; şi încă atît de bine, că, dacă nu mă ridic, voi cădea pe spate, poziţie cu totul nepotrivită pentru rolul grav pe care am venit să-l joc în faţa domniei voastre.

Porthos se ridică. Tocmai la timp, căci scaunul se strîmbase şi se aplecase pe-o parte cu cîteva degete. De Saint-Aignan căută din ochi un sprijin mai solid pentru oaspetele său.

— Mobilele moderne — zise Porthos în timp ce contele îşi rotea ochii de jur împrejur — mobilele moderne sînt de o şubrezenie caraghioasă. În tinereţea mea, pe vremea cînd mă aşezam pe un scaun cu mai multă putere decît astăzi, nu-mi amintesc să fi rupt vreunul, în afară de acelea pe care le zdrobeam cu braţele prin hanuri.

De Saint-Aignan zîmbi cu plăcere la această glumă.

— Dar — zise Porthos aşezîndu-se pe o canapea care începu să geamă, rezistînd totuşi — din păcate, nu despre asta e vorba.

— Cum din păcate ? Nu cumva ai venit să-mi aduci vreun mesaj de rău augur, domnule baron ?

— De rău augur pentru un gentilom ? Oh, nu, domnule conte ! răspunse cu nobleţe Porthos. Am venit doar să vă anunţ că l-aţi ofensat în chipul cel mai crud pe unul din prietenii mei.

— Eu, domnule ? strigă de Saint-Aignan. Eu l-am ofensat pe unul din prietenii dumitale ? Şi pe care, te rog?

— Pe domnul Raoul de Bragelonne.

— L-am ofensat eu pe domnul de Bragelonne ? strigă de Saint-Aignan. Ah, dragă domnule, dar aşa ceva e cu neputinţă, căci domnul de Bragelonne, pe care-l cunosc puţin, aş putea spune chiar că nu-l cunosc de loc, e în Anglia ; nevăzîndu-l de foarte mult timp, nu ştiu cum l-aş fi putut ofensa.

— Domnul de Bragelonne e la Paris, domnule conte — zise Porthos netulburat — iar cît despre faptul dacă l-aţi ofensat, vă răspund că e adevărat, întrucît el însuşi

mi-a spus. Da, domnule conte, l-aţi ofensat într-un mod crud, l-aţi ofensat mortal, vă repet cuvîntul.

— Dar e cu neputinţă, domnule baron, îţi jur, e cu neputinţă !

— De altminteri — adăugă Porthos — nu puteţi ignora acest lucru, dat fiind că domnul de Bragelonne mi-a declarat că v-ar fi prevenit printr-un bilet.

— N-am primit nici un bilet, domnule, îţi dau cuvîntul meu de onoare !

— Asta e nemaipomenit ! răspunse Porthos. Şi totuşi, ceea ce spune Raoul...

— Am să vă conving îndată că n-am primit nimic — zise de Saint-Aignan. Şi sună. Basque — întrebă el — cîte bilete sau scrisori au venit aici în lipsa mea ?

— Trei, domnule conte.

— De la ?...

— Un bilet de la domnul de Fiesque, cel al doamnei de La Ferté, şi scrisoarea domnului de Las Fuentes.

— Asta e tot ?

— Tot, domnule conte.

— Spune adevărul în faţa domnului, numai adevărul, mă auzi ? Răspund pentru tine.

— Domnule, mai e un bilet al...

— Al cui ?... Spune repede, hai !

— Al domnişoarei de La Vall...

— De ajuns atît — întrerupse Porthos cu discreţie. Foarte bine, vă cred, domnule conte.

De Saint-Aignan îl lăsă pe valet să plece şi se duse să închidă el însuşi uşa în urma lui ; dar cînd se întoarse, privind din întîmplare înaintea lui, zări în broasca uşii de la camera alăturată faimoasa bucăţică de hîrtie pe care Bragelonne o vîrîse acolo la plecare.

— Ce-i asta ? exclamă el.

Porthos, care stătea cu spatele spre uşă, se întoarse.

— Oh ! Oh ! făcu el.

— Un bilet în gaura cheii ! strigă de Saint-Aignan.

— S-ar putea să fie al nostru, domnule conte — zise Porthos. Ia vedeţi.

De Saint-Aignan trase hîrtiuţa.

— Un bilet de la domnul de Bragelonne ! rosti el.

— Vedeţi că am avut dreptate ? Oh, cînd spun eu ceva...

— Adus aci de domnul de Bragelonne însuşi — murmură contele pălind. Dar asta e de neîngăduit ! Cum a putut să intre el aici ?

De Saint-Aignan mai sună o dată. Basque apăru din nou.

— Cine a intrat aici în timp ce eu eram la plimbare cu regele ?

— Nimeni, domnule.

— Nu se poate ! Trebuie că a fost cineva.

— Dar, domnule, nimeni n-a putut să intre, deoarece toate cheile erau în buzunarul meu.

— Totuşi, acest bilet era în gaura cheii. Cine l-a vîrît acolo ? Că doar n-a venit singur !

Basque îşi desfăcu braţele, în semn de ignoranţă absolută.

— Este posibil ca domnul de Bragelonne însuşi să-l fi pus acolo ! zise Porthos.

— Atunci înseamnă că a intrat aici ?

— Fără îndoială, domnule.

— Şi totuşi cheile se aflau în buzunarul meu — reluă Basque cu toată stăruinţa.

De Saint-Aignan mototoli biletul, după ce-l citi.

— Aici se ascunde ceva — murmură el îngîndurat.

Porthos îl lăsă o clipă în apele lui. Apoi reveni la misiunea sa.

— N-aţi vrea să ne întoarcem la afacerea noastră ? întrebă el, adresîndu-se lui Saint-Aignan, după ce lacheul plecase.

— Acum mi se pare că înţeleg totul, după acest bilet adus în chip atît de ciudat. Domnul de Bragelonne îmi anunţă un prieten...

— Eu sînt prietenul lui ; prin urmare, pe mine mă anunţă.

— Ca să mi se prezinte o provocare ?

— Întocmai.

— Se plînge că l-am ofensat ?

— În mod crud, de moarte !

— Cînd şi cu ce prilej, dacă eşti bun ? Căci rîndurile lui sînt prea misterioase şi nu înţeleg nimic din ele.

— Domnule — răspunse Porthos — prietenul meu trebuie că are dreptate, iar cît despre rîndurile lui, dacă ele sînt misterioase, cum spuneţi, asta nu e decît din vina dumneavoastră.

Porthos rosti aceste ultime cuvinte cu o încredere care, pentru un om puţin obişnuit cu felul său de a fi, putea să dea loc la o mulţime de înţelesuri.

— Mister, aşadar ! Atunci să vedem misterul ! zise de Saint-Aignan.

Porthos făcu o plecăciune.

— Îngăduiţi-mi să nu mă amestec în treaba asta, domnule — răspunse el — şi din motive bine întemeiate.

— Înţeleg, înţeleg perfect. Da, domnule, să trecem la fapte. Spune, domnule, te ascult.

— Mai întîi, domnule — începu Porthos — e vorba de mutarea dumneavoastră din vechea locuinţă.

— E adevărat, m-am mutat — zise de Saint-Aignan.

— Recunoaşteţi ? făcu Porthos cu un aer de vădită satisfacţie.

— Dacă recunosc ? Ei bine, da, recunosc. Pentru ce n-aş recunoaşte ?

— Aţi recunoscut ! Bun ! notă Porthos ridicînd un deget în sus.

— Dar spune-mi, domnule, întrucît mutarea mea i-a putut pricinui vreun neajuns domnului de Bragelonne ? Răspunde, te rog, căci nu înţeleg nimic din vorbele dumitale.

Porthos îl opri scurt.

— Domnule — zise el pe un ton grav — această acuzare este prima din cele pe care domnul de Bragelonne le ridică împotriva dumneavoastră. Şi dacă o ridică, înseamnă că a fost rănit.

De Saint-Aignan bătu parchetul cu talpa piciorului, foarte iritat.

— Asta seamănă cu a căuta ceartă cu tot dinadinsul — zise el.

— Un om atît de cumsecade ca vicontele de Bragelonne nu poate căuta ceartă cu tot dinadinsul — răspunse Porthos. Dar, în sfîrşit, n-aveţi nimic de adăugat în privinţa mutării, nu-i aşa ?

— Nu, mai departe.

— Ah, mai departe ? Dar, observaţi, domnule, că vi se aduce o acuzare grea, la care dumneavoastră nu răspundeţi nimic, sau mai degrabă răspundeţi cu uşurinţă. Cum, domnule, vă mutaţi, asta îl jigneşte pe domnul de Bragelonne, şi nu vă cereţi scuze ? Foarte bine !

— Ce-e ?... strigă de Saint-Aignan, pe care tonul flegmatic al acestui personaj începea să-l înfurie. Cum adică ? Am

nevoie să-i cer eu părerea domnului de Bragelonne dacă să mă mut sau nu ? Haidade, domnule !

— În mod obligator, domnule. Obligator ! Dar veţi recunoaşte că asta nu e nimic în comparaţie cu a doua acuzare.

Porthos îl privi cu un aer încruntat.

— Şi capacul acela, domnule — adăugă el — capacul acela ?

De Saint-Aignan se îngălbeni ca ceara. Se răsuci pe scaun cu atîta nervozitate, încît Porthos, oricît de puţin ştia el despre ce este vorba, îşi dădu seama că lovitura nimerise la ţintă.

— Capacul — murmură de Saint-Aignan.

— Da, domnule, explicaţi-i rostul dacă puteţi — zise Porthos ridicînd capul.

De Saint-Aignan îşi lăsă faţa în jos.

— Oh — sînt trădat — bîigui el. Se ştie totul !

— Totdeauna se ştie totul ! răspunse Porthos care nu ştia nimic.

— Dumneata mă zăpăceşti, domnule — continuă de Saint-Aignan — mă zăpăceşti în aşa măsură, încît nu mai ştiu unde mi-e capul.

— Conştiinţă încărcată, domnule ! Oh, situaţia dumneavoastră nu e de loc bună.

— Domnule !

— Iar cînd lumea va afla şi va începe să judece...

— Oh, domnule — zise cu tărie contele — o asemenea taină trebuie să fie ţinută ascunsă, chiar şi de acela căruia i-a fost făcută cunoscută !

— Ne vom gîndi la asta — răspunse Porthos — şi taina nu va ajunge mai departe, vă asigur.

— Dar, domnule — reluă de Saint-Aignan — domnul de Bragelonne, cunoscînd această taină, îşi dă seama de primejdia la care se expune şi pe care o poate stîrni ?

— Domnul de Bragelonne nu se expune la nici o primejdie, domnule, şi nu se teme de nimic, veţi vedea asta în curînd, cu ajutorul lui Dumnezeu.

„Omul ăsta e un turbat — gîndi de Saint-Aignan. Ce are cu mine ?“ Apoi, cu glas tare :

— Uite ce-i, domnule, să lăsăm baltă această afacere.

— Dar portretul ? răcni Porthos cu un glas de tunet, ce făcu să-i îngheţe sîngele în vine contelui.

Întrucît portretul era al domnişoarei de La Vallière şi fiindcă asupra acestui lucru nu mai putea fi îndoială, de Saint-Aignan simţi cum i se ridică o ceaţă de pe ochi.

— Ah — exclamă el — ah, domnule, mi-aduc aminte că domnul de Bragelonne era logodnicul ei !

Porthos luă un aer impozant — maiestatea pe care o arborează ignoranţa.

— Pe mine nu mă priveşte — zise el — şi nici pe dumneavoastră, dacă prietenul meu era sau nu logodnicul aceleia de care spuneţi. Ba chiar mă surprinde că rostiţi acest cuvînt indiscret. Asta vă poate îngreuia situaţia, domnule.

— Dumneata eşti înţelepciunea, cinstea şi bunătatea întruchipată, domnule. Acum văd totul limpede.

— Cu atît mai bine ! zise Porthos.

— Şi — adăugă de Saint-Aignan — m-ai făcut să înţeleg totul în chipul cel mai inteligent şi mai delicat. Mulţumesc, domnule, mulţumesc !

Porthos se umflă de mîndrie.

— Iar acum, că ştim despre ce este vorba, îngăduie-mi să-ţi explic...

Porthos înălţă capul ca un om care nu vrea să audă nimic ; de Saint-Aignan continuă însă :

— Sînt deznădăjduit, crede-mă, de tot ceea ce se întîmplă ; dar dumneata ce-ai fi făcut în locul meu ? Haide, între noi, spune-mi ce-ai fi făcut ?

Porthos dădu din cap.

— Nu e vorba de ceea ce-aş fi făcut eu, tinere. Recunoşti cele trei învinuiri ce ţi le aduc, da ?

— Cît priveşte cea dintîi, în legătură cu mutarea, domnule, şi aci mă adresez unui om înţelept şi de onoare, spune, cînd o voinţă augustă mi-a cerut să mă mut, trebuia, puteam eu să nu mă supun ?

Porthos făcu o mişcare, dar de Saint-Aignan nu-i lăsă timpul să o ducă pînă la sfîrşit.

— Ah, sinceritatea mea te mişcă — zise el, interpretînd mişcarea în felul său. Recunoşti că am dreptate.

Porthos nu răspunse nimic.

— Să trec la nenorocitul acela de capac — urmă de Saint-Aignan, apucîndu-l pe Porthos de braţ. La capacul acesta, pricina răului, izvorul tuturor necazurilor ; la capacul acesta făcut în scopul pe care dumneata îl ştii. Ei bine, ca să-ţi vorbesc des-

chis, presupui oare că eu, din propria mea voință, am pus să se facă, într-un asemenea loc, un capac menit să...? Oh, nu, nu crezi asta, și încă o dată îți dai seama, înțelegi, ghicești că o voință mai mare decît mine mi-a impus acest lucru. Dumneata știi ce înseamnă o pornire, nu vreau să spun de dragoste, această nebunie ce calcă totul în picioare... căci, Dumnezeule !... din fericire, am de-a face cu un om plin de inimă și de simțire ; altfel, scandalul și nenorocirea s-ar fi abătut de mult asupra ei, biata copilă... și asupra aceluia... pe care nu vreau să-l numesc.

Porthos, zăpăcit, năpădit de această avalanșă de cuvinte și gesturi, făcea mii de eforturi pentru a înfrunta vorbăria lui Saint-Aignan, din care nu înțelegea o iotă, ținîndu-se țeapăn și nemișcat pe scaunul său.

De Saint-Aignan, pornit pe panta destăinuirilor, continuă să peroreze, dînd un accent nou glasului său, o vehemență crescîndă gesturilor :

— Cît despre portret, căci înțeleg că portretul e învinuirea cea mai gravă, cît despre portret, socotește și dumneata, am eu vreo vină ? Cine a dorit să aibă portretul ei ? Eu ? Cine e îndrăgostit de ea ? Eu ? Cine se ține după ea ? Eu ?... Cine i-a sucit capul ? Eu ? Nu, de o mie de ori nu ! Îmi dau seama că domnul de Bragelonne trebuie să fie tare nenorocit, îmi dau seama că aceste dureri sînt cumplite. Uite, eu însumi sufăr. Dar nici o împotrivire nu e cu putință. Să intre în luptă ? Va fi luat în rîs. De s-ar încăpățîna numai și va fi pierdut. Îmi vei spune că deznădejdea e o nebunie ; dar dumneata ești un om cu judecată, și dumneata mă înțelegi. Văd după înfățișarea dumitale gravă, îngîndurată, posomorîtă chiar, că însemnătatea situației nu te-a lăsat rece. Întoarce-te deci la domnul de Bragelonne și mulțumește-i, după cum îi mulțumesc și eu, că a ales drept mijlocitor un om de meritul dumitale. Crede-mă că, în ce mă privește, voi păstra o recunoștință veșnică aceluia care a știut să împace cu atîta dibăcie și cu atîta înțelepciune neînțelegerea dintre noi. Și întrucît soarta a vrut ca această taină să fie cunoscută de patru în loc de trei, ei bine, această taină, care l-ar putea îmbogăți pe unul mai ambițios, mă bucur de a o împărți cu dumneata, domnule ; mă bucur din toată inima. Începînd din acest moment, fă ce vrei cu mine, sînt la dispoziția dumitale. Ce-aș putea să fac pentru dumneata ? Ce-aș putea să cer, să impun chiar ? Vorbește, domnule, vorbește.

Şi, după obiceiul înrădăcinat în manifestările de prietenie ale curtenilor din acea vreme, de Saint-Aignan se repezi şi-l îmbrăţişă pe Porthos, strîngîndu-l cu căldură în braţele sale. Porthos se lăsă îmbrăţişat cu o răceală nemaipomenită.

— Vorbeşte ! repetă de Saint-Aignan. Ce doreşti să obţii ?

— Domnule — zise Porthos — am jos un cal în plus ; fă-mi plăcerea şi încalecă pe el : e minunat şi nu-ţi va face nici o festă.

— Să încalec pe cal ? Dar pentru ce ? întrebă de Saint-Aignan cu o vie curiozitate.

— Pentru a merge cu mine acolo unde ne aşteaptă domnul de Bragelonne.

— Ah, vrea să-mi vorbească, pricep ; vrea să capete lămuriri ! E de la sine înţeles. Dar, în această clipă, nu pot, mă aşteaptă regele.

— Regele o să mai aştepte.

— Şi unde mă aşteaptă domnul de Bragelonne ?

— La schitul franciscan, în pădurea Vincennes.

— Aşa ! Ne ţinem de glume ?

— Nu cred ; eu, cel puţin, nu.

Şi Porthos dădu înfăţişării lui rigiditatea celor mai aspre trăsături.

— Dar schitul franciscan e un loc pentru dueluri, mi se pare ! Ei bine, ce rost are să merg cu acolo ?

Porthos îşi scoase încet spada din teacă.

— Iată măsura spadei prietenului meu — zise el.

— Drace ! Omul acesta e nebun ! strigă de Saint-Aignan.

Porthos îşi simţi sîngele năvălindu-i în obraji.

— Domnule — vorbi el — dacă n-aş avea onoarea de a mă afla în locuinţa dumitale şi de a sluji interesele domnului de Bragelonne, te-aş arunca pe fereastră ! Ar fi timp cîştigat şi n-ai mai sta pe gînduri. Vii la Vincennes, domnule ?

— Să vezi...

— Vii sau nu, de bună voie ?

— Păi...

— Dacă nu vii, te voi conduce acolo pe sus ! Ia seama !

— Basque ! strigă de Saint-Aignan.

Basque apăru în uşă.

— Regele îl cheamă pe domnul conte — zise el.

— Asta-i altceva — murmură Porthos. Serviciul regelui mai înainte de orice. Vom aştepta acolo pînă diseară, domnule.

Şi salutîndu-l pe de Saint-Aignan cu toată curtenia lu obişnuită, Porthos ieşi, încîntat că aranjase astfel încă un duel.

De Saint-Aignan se uită după el pînă ieşi ; apoi, îmbrăcîndu-şi din nou, la repezeală, costumul, porni în grabă, potrivindu-şi din mers ţinuta şi spunîndu-şi :

— La Vincennes !... La Vincennes !... Vom vedea noi ce va spune regele despre asta. Nu-l văd bine, zău !

LXIV

RIVALI POLITICI

Regele, în urma acelei plimbări atît de fertile pentru Apolo, şi în cursul căreia fiecare îşi plătise tributul său Muzelor, cum spuneau poeţii de pe vremea aceea, îl găsi, la reîntoarcere, pe domnul Fouquet, aţinîndu-i calea. În spatele lui venea domnul Colbert, care-l întîmpinase într-un coridor, ca şi cum ar fi stat la pîndă, şi-l urma acum pe rege ca o umbră credincioasă şi prevăzătoare — domnul Colbert, cu capul lui patrat şi cu largul lui costum în neorînduială, ce-l făcea să semene puţin cu un senior flamand după o partidă de bere.

Domnul Fouquet, la vederea duşmanului său, rămase liniştit şi se mulţumi, în tot cursul scenei care va urma, să-şi păstreze acea atitudine, atît de greu de menţinut, a omului superior în inima căruia zvîcneşte dispreţul, dar care nu vrea să-şi dea pe faţă acest dispreţ, de teamă să nu-i facă prea multă cinste adversarului său.

Colbert, în schimb, nu-şi ascundea o bucurie jignitoare Pentru el, venirea domnului Fouquet era o încercare neîndemînatică, sortită de la început eşecului, cu toate că lucrurile nu ajunseseră încă la capătul lor. Colbert făcea parte din acea şcoală a oamenilor politici care nu admiră decît dibăcia şi nu stimează decît succesul. În plus, Colbert, care nu era numai un om pizmuitor şi răutăcios, dar care cunoştea îndeaproape toate

interesele regelui, fiindcă era înzestrat cu suprema probitate a cifrelor, putea să se înarmeze oricînd cu pretextul, atît de binevenit cînd ţi-ai pus în gînd să-l sapi pe cineva, că urîndu-l şi căutînd să-l dărîme pe domnul Fouquet, o făcea în vederea binelui statului şi a demnităţii regale.

Nici unul din aceste amănunte nu-i scăpa lui Fouquet. Pe sub sprîncenele groase ale duşmanului său, în ciuda jocului necontenit al pleoapelor acestuia, el citea, prin ochi, pînă în fundul inimii lui Colbert ; văzu deci tot ce sălăşluia în sufletul acestui om : ură şi sete de izbîndă. Dar căutînd să pătrundă totul, el rămînînd de nepătruns, se însenină la faţă, zîmbi cu acel surîs fermecător ce era numai al lui, dînd salutului său mlădierea cea mai nobilă şi cea mai largă totodată.

— Sire — zise — văd, după voioşia maiestăţii voastre, că aţi făcut o foarte frumoasă plimbare.

— Minunată, într-adevăr, domnule intendent superior, minunată ! Ai făcut rău că n-ai venit cu noi, aşa cum te invitasem.

— Sire, am avut de lucru — răspunse ministrul.

Fouquet nu simţi nevoia să-şi întoarcă faţa ; nu se uita de loc în partea unde se afla Colbert.

— Ah, viaţa la ţară, domnule Fouquet ! exclamă regele. Doamne, ce mult aş dori să pot trăi mereu la ţară, în aer curat, la umbra copacilor !

— Oh, sper că maiestatea voastră nu e obosită de pe acum de tron ! zise Fouquet.

— Nu ; dar tronurile de verdeaţă sînt parcă mai plăcute.

— Într-adevăr, sire, maiestatea voastră răspunde tuturor dorinţelor mele vorbind astfel. Tocmai voiam să-i prezint o chemare.

— Din partea cui, domnule intendent superior ?

— Din partea nimfelor de la Vaux.

— Ah, ah ! făcu Ludovic al XIV-lea.

— Regele a binevoit să-mi facă o promisiune — zise Fouquet.

— Da, mi-aduc aminte.

— Serbarea de la Vaux, acea faimoasă serbare, nu-i aşa, sire ? zise Colbert, încercînd să dea dovadă de credit amestecîndu-se în convorbire.

Fouquet, cu un adînc dispreţ, nu luă în seamă fraza lui. Era, pentru el, ca şi cum Colbert nici nu gîndise, nici nu vorbise.

— Maiestatea voastră ştie — zise el — că mă pregătesc să primesc la reşedinţa mea de la Vaux pe cel mai bun dintre Prinţi, pe cel mai puternic dintre regi.

— Am făgăduit, domnule — răspunse Ludovic al XIV-lea surîzînd — şi un rege nu-şi calcă niciodată cuvîntul.

— Iar eu, sire, am venit să-i spun maiestăţii voastre că sînt întru totul la ordinele sale.

— Îmi pregăteşti niscaiva minunăţii, domnule intendent superior ?

Şi Ludovic al XIV-lea aruncă o ocheadă către Colbert.

— Minunăţii ? Oh, nu, sire ! Nu mă încumet la aşa ceva ; sper să-i pot oferi regelui cîteva clipe de plăcere, poate cîteva clipe de uitare.

— Nu, nu, domnule Fouquet — zise regele. Stăruiesc asupra cuvîntului minunăţie. Oh, dumneata eşti un vrăjitor, îţi cunoaştem puterea, ştim că vei găsi aur, chiar de n-ar fi de loc aur pe lume. Poporul spune că îl faci singur.

Fouquet simţi că lovitura pornea din două părţi deodată, că regele îl împungea cu o săgeată din arcul său şi cu una din arcul lui Colbert. Începu să rîdă.

— Oh — replică el — poporul ştie prea bine din ce mină scot eu aurul acesta. O ştie poate chiar prea bine ; de altfel — adăugă nu fără o anumită mîndrie — pot încredinţa pe maiestatea voastră că aurul destinat să plătească serbarea de la Vaux nu va face să curgă nici sînge, nici lacrimi. Sudori, poate. Dar vor fi răsplătite.

Regele rămase ca buimăcit. Vru să-l privească pe Colbert, acesta voi să răspundă ceva, dar o ţintire de vultur, o privire foarte leală, regală chiar, aruncată de Fouquet, făcu să i se oprească vorba pe buze.

Între timp regele se dezmetici. Se întoarse către Fouquet şi-i spuse :

— Deci, îmi faci invitaţia ?

— Da, sire, dacă maiestatea voastră binevoieşte.

— Pentru ce zi ?

— Pentru ziua pe care o veţi alege, sire.

— Vorbeşti ca un vrăjitor care poate face orice, domnule Fouquet. Eu, unul, n-aş putea spune aşa ceva.

— Maiestatea voastră va face, cînd va voi, tot ceea ce un rege poate şi trebuie să facă. Regele Franţei are slujitori destoinici pentru serviciul şi plăcerile sale.

Colbert încercă să-l privească pe intendentul superior pentru a-şi da seama dacă aceste cuvinte erau o revenire la sentimente mai puţin duşmănoase faţă de el. Fouquet nici nu se uită la rivalul său : Colbert nu exista pentru el.

— Ei bine, în opt zile îţi convine ? întrebă regele.

— În opt zile, sire.

— Astăzi e marţi ; să hotărîm pentru duminica cealaltă ?

— Răgazul pe care maiestatea sa binevoieşte să-l acorde va fi de mare folos pentru desăvîrşirea lucrărilor pe care le execută arhitecţii mei spre deplina încîntare a regelui şi a prietenilor săi.

— Şi, vorbind de prietenii mei — întrebă regele — cum îi vei alege ?

— Regele e stăpîn pretutindeni, sire ; regele întocmeşte lista şi dă porunci. Toţi cei pe care va binevoi să-i poftească vor fi oaspeţi foarte bine primiţi la mine.

— Mulţumesc ! răspunse regele mişcat de acest gînd nobil, exprimat cu un accent tot atît de nobil.

Fouquet se despărţi apoi de Ludovic al XIV-lea, după ce-i dădu cîteva amănunte în legătură cu anumite afaceri curente. Ceva îi spunea însă că, în schimb, Colbert va rămîne cu regele, că vor vorbi despre el, că nici unul, nici altul nu-l vor cruţa. Dorinţa de a-i da o ultimă lovitură duşmanului său, o lovitură puternică, îi apăru ca o compensaţie pentru tot ceea ce va avea de suferit. Se întoarse deci repede, din pragul uşii, şi, adresîndu-se regelui, zise :

— Iertaţi-mă, sire, iertaţi-mă !

— Pentru ce să te iert, domnule ? întrebă Prinţul cu o voce blîndă.

— De o mare greşeală, pe care am săvîrşit-o fără să-mi dau seama.

— O greşeală, dumneata ? Ah, domnule Fouquet, va trebui să te iert, n-am încotro. Cu ce-ai greşit ? Sau împotriva cui ?

— Împotriva convenienţelor, sire. Uitasem să-i fac cunoscut maiestăţii voastre o împrejurare deosebit de importantă.

— Care ?

Colbert fu străbătut de un fior : crezu că e vorba de un denunţ. Puterea lui va fi poate demascată ? Un cuvînt al lui Fouquet, o dovadă adusă, şi toată favoarea de care se bucura el se va spulbera în faţa lealităţii tinereşti a lui Ludovic al XIV-lea. Intendentul se cutremură deci de teamă ca o lovitură îndrăzneaţă să nu-i răstoarne toate planurile, şi, de fapt, lovitura putea fi dată atît de bine, încît Aramis, ochitor priceput, n-ar fi ratat-o.

— Sire — zise Fouquet cu un aer degajat — deoarece aţi avut bunăvoinţa să mă iertaţi, vă voi mărturisi deschis : azi-dimineaţă mi-am vîndut una din funcţiunile mele.

— Una din funcţiunile dumitale ? strigă regele. Şi care anume ?

Colbert se schimbă dintr-o dată la faţă.

— Aceea care îmi dădea, sire, un aer aspru, într-o robă lungă : funcţiunea de procuror general.

Ludovic scoase un strigăt, fără să vrea, şi se uită la Colbert.

— Cui i-ai vîndut această funcţiune, domnule Fouquet ? întrebă regele.

Colbert se sprijini de marginea căminului.

— Unui consilier al parlamentului, sire, care se numeşte domnul Vanel.

— Vanel ?

— Un prieten al domnului intendent Colbert — adăugă Fouquet, lăsînd să cadă aceste cuvinte cu o graţie inimitabilă, cu o expresie de nepăsare şi nevinovăţie pe care pictorul, actorul şi poetul trebuie să renunţe de a o reproduce cu penelul, cu gestul sau cu pana.

Apoi, spunînd aceasta, strivindu-l pe Colbert sub greutatea superiorităţii sale, intendentul superior îl salută din nou pe rege şi plecă, pe jumătate răzbunat prin stupefacţia Prinţului şi prin umilirea favoritului.

— Să fie oare cu putinţă ? se întrebă regele după ce Fouquet dispăru. Şi-a vîndut această funcţiune ?

— Da, sire — răspunse Colbert înadins.

— E nebun ! nu se putu opri să exclame regele.

Colbert, de astă dată, nu mai răspunse : întrezărise gîndul stăpînului. Acest gînd era pentru el o răzbunare. La ura lui se adăuga acum gelozia ; la planul său de ruinare venea

să se alăture o ameninţare de dizgraţie. De aici încolo — Colbert înţelese prea bine asta — între Ludovic al XIV şi el, gîndurile lui duşmănoase nu se vor mai lovi de piedici, iar prima mare greşeală a lui Fouquet, care va putea fi luată drept pretext, va preceda cu puţin pedeapsa finală. Fouquet lăsase să-i cadă arma din mînă. Ura şi invidia se grăbiră s-o ridice.

Colbert fu invitat de rege la serbarea de la Vaux ; el salută ca un om sigur de sine şi primi ca un om care îndatorează.

Regele tocmai se gîndea la de Saint-Aignan, care urma în ordinea invitaţilor, cînd uşierul îl anunţă pe contele de Saint-Aignan. Colbert se retrase cu discreţie la sosirea acestui Mercur regal.

LXV

RIVALI ÎN DRAGOSTE

De Saint-Aignan se despărţise de rege abia cu două ceasuri mai înainte ; dar în acest prim clocot al iubirii lui, Ludovic al XIV-lea, cînd n-o vedea pe La Vallière, simţea nevoia să vorbească despre ea. Şi singura persoană cu care putea să vorbească despre ea în voie era de Saint-Aignan ; contele îi era deci indispensabil.

— Ah, dumneata, conte ? îl întîmpină el de două ori bucuros, întîi pentru că-l vedea, în al doilea rînd pentru că nu-l mai vedea pe Colbert, a cărui înfăţişare ursuză îl indispunea întotdeauna. Cu atît mai bine ! Mă bucur că te văd. Vei lua parte la călătorie, nu-i aşa ?

— La călătorie, sire ? se miră de Saint-Aignan. Ce călătorie ?

— Aceea pe care o vom face pentru a ne duce la serbarea pe care domnul intendent superior o dă în cinstea

noastră la Vaux. Ah, de Saint-Aignan, vei vedea, în sfîrşit, o serbare pe lîngă care petrecerile noastre de la Fontainebleau nu sînt decît nişte jocuri de copii.

— La Vaux ? Intendentul superior dă o serbare pentru maiestatea voastră, la Vaux ? Doar atît ?

— Doar atît ! Eşti încîntător cînd faci pe dispreţuitorul. Ei bine, află tu care faci pe dispreţuitorul, că în clipa cînd se va şti că domnul Fouquet mă primeşte la Vaux, de duminică în opt zile, mulţi vor da buzna spre a fi invitaţi la această serbare. Îţi repet deci, de Saint-Aignan, vei face călătoria împreună cu noi.

— Da, dacă pînă atunci nu voi porni în altă călătorie, mai lungă şi mai puţin plăcută.

— Care ?

— Aceea a Styxului [1], sire.

— Ei, poftim ! exclamă regele rîzînd.

— Nu, serios, sire — adăugă de Saint-Aignan. Sînt invitat la o astfel de călătorie, şi în aşa fel, într-adevăr, încît nu ştiu cum aş putea face ca să refuz.

— Nu te înţeleg, dragul meu. Ştiu, ai vervă poetică ; dar vezi să nu cazi de la Apolo la Febus.

— Ei bine, atunci, dacă maiestatea voastră binevoieşte să mă asculte, nu voi supune prea multă vreme torturii atenţia regelui.

— Vorbeşte.

— Regele îl cunoaşte pe domnul baron du Vallon ?

— Da, îl cunosc. Un vrednic slujitor al regelui, tatăl meu, şi un straşnic comesean, într-adevăr ! Căci de acela care a luat masa la Fontainebleau îmi vorbeşti, nu-i aşa ?

— Chiar despre el. Dar maiestatea voastră a uitat să adauge la meritele sale încă unul : un foarte cumsecade omorîtor de oameni.

— Cum, domnul du Vallon vrea să te ucidă ?

— Vrea să mă dea pe mîna altuia, ceea ce-i totuna.

— Oh, auzi ce veste !

— Nu rîdeţi, sire, căci nu spun nimic care să fie mai prejos de adevăr.

— Şi zici că a pus pe altul să te ucidă ?

[1] Fluviul Infernului care se zice că îi dă de şapte ori ocol.

— La asta se gîndeşte el pentru moment, acest vrednic gentilom.

— Fii liniştit, te voi apăra dacă n-are dreptate.

— Ah, mai e şi un *dacă*.

— Fără îndoială. Hai, răspunde ca şi cum ar fi vorba de altcineva, bietul meu de Saint-Aignan : are sau n-are dreptate ?

— Maiestatea voastră va putea să judece.

— Ce i-ai făcut ?

— Oh, lui nimic ; dar se pare că i-am făcut ceva unuia din prietenii lui.

— E acelaşi lucru ; şi prietenul lui este unul din cei patru vestiţi mușchetari ?

— Nu, e fiul unuia dintre cei patru faimoşi.

— Şi ce i-ai făcut acestui fiu ? Spune.

— Doamne ! Am ajutat pe cineva să-i răpească iubita.

— Şi mărturiseşti asta ?

— Trebuie să mărturisesc, deoarece e adevărat.

— În acest caz, eşti vinovat.

— Ah, sînt vinovat ?

— Da, şi, pe legea mea, dacă te ucide...

— Ei bine ?

— Ei bine, va fi în dreptul său.

— Ah, iată cum judecaţi, sire !

— Găseşti că procedeul e rău ?

— Îl găsesc cam pripit.

— Judecată dreaptă şi grabnică, zicea bunicul meu Henric al IV-lea.

— Atunci, regele să semneze cît mai repede iertarea adversarului meu, care mă aşteaptă în pădurea Vincennes pentru a mă ucide.

— Numele lui şi un pergament.

— Sire, iată un pergament pe masa maiestăţii voastre ; cît despre numele lui...

— Cît despre numele lui ?

— E vicontele de Bragelonne, sire.

— Vicontele de Bragelonne ? strigă regele, trecînd de la rîs la cea mai adîncă uimire. Apoi, după un moment de tăcere, ştergîndu-şi sudoarea ce-i curgea pe frunte, murmură : Bragelonne !

— Nimeni altul, sire — zise de Saint-Aignan.
— Bragelonne, logodnicul lui... ?
— Oh, Doamne, da ! Bragelonne, logodnicul lui...
— Dar parcă era la Londra !
— Da ; însă pot să vă răspund că nu mai e acolo, sire.
— Şi acum e la Paris ?
— Adică e la Vincennes, unde mă aşteaptă, după cum am avut onoarea de a-i spune regelui.
— Ştiind totul ?
— Chiar mai mult decît trebuie ! Dacă regele vrea să vadă biletul pe care mi l-a lăsat...
Şi de Saint-Aignan scoase din buzunar biletul pe care-l cunoaştem.
— După ce maiestatea sa îl va fi citit — zise el — voi avea onoarea de a-i spune cum mi-a parvenit acest bilet.
Regele citi cu nervozitate, apoi întrebă numaidecît :
— Ei bine ?
— Ei bine, maiestatea voastră are cunoştinţă de o anumită broască cizelată, care închide o anumită uşă de lemn de abanos, ce desparte o anumită cameră de un anumit sanctuar în albastru şi alb ?
— Fireşte că da, budoarul Louisei.
— Da, sire. Ei bine, în gaura acelei broaşte am găsit acest bilet. Cine l-a vîrît acolo ? Domnul de Bragelonne, sau dracul în persoană ? Dar, cum biletul miroase a ambră şi nu a pucioasă, înclin să cred că nu e vorba de drac, ci numai de domnul de Bragelonne.
Ludovic îşi lăsă capul în jos şi păru că se adînceşte în nişte gînduri triste. Poate că în clipa aceea ceva ca o remuşcare îi săgetă inima.
— Oh — oftă el — acea taină descoperită !
— Sire, voi face tot ce-mi va sta în putinţă pentru ca această taină să moară în pieptul în care e închisă — zise de Saint-Aignan, cu un accent de mare bravură spaniolă.
Şi făcu un pas, dînd să iasă pe uşă ; dar regele îl opri cu un gest.
— Unde te duci ? îl întrebă el.
— Acolo unde sînt aşteptat, sire.
— Ce să faci acolo ?
— Să mă bat, probabil.

— Să te baţi ? strigă regele. O clipă, te rog, domnule conte !

De Saint-Aignan dădu din cap, ca un copil care se supără cînd cineva vrea să-l oprească de a se arunca într-un puţ sau de a se juca cu un cuţit.

— Şi totuşi, sire... — murmură el.

— Mai întîi — zise regele — nu sînt lămurit.

— Oh, asupra acestui punct, maiestatea voastră n-are decît să pună întrebări, şi voi face lumină — răspunse de Saint-Aignan.

— Cine ţi-a spus că domnul de Bragelonne a pătruns în camera cu pricina ?

— Biletul acesta, pe care l-am găsit în broasca uşii, după cum am avut onoarea de a-i spune maiestăţii voastre.

— Ce te face să crezi că el l-a pus acolo ?

— Cine altul ar fi îndrăznit să-şi ia o asemenea sarcină ?

— Ai dreptate. Cum a intrat la tine ?

— Ah, aici e marea încurcătură, ţinînd seama că toate uşile erau închise şi că lacheul meu, Basque, avea cheile în buzunarul lui.

— Ei bine, îl va fi cumpărat pe lacheul tău.

— Cu neputinţă, sire.

— Pentru ce cu neputinţă ?

— Pentru că, dacă l-ar fi cumpărat, nu l-ar fi pierdut pe bietul băiat — de care ar fi putut să aibă nevoie şi mai tîrziu — lăsînd să se înţeleagă limpede că s-a folosit de el.

— Aşa e. Acum n-ar mai rămîne decît o singură presupunere.

— Să vedem, sire, dacă această presupunere se potriveşte cu aceea pe care o fac şi eu !

— Mă gîndesc că se poate să fi intrat pe scară.

— Vai, sire, asta mi se pare mai mult decît probabil !

— Nu e mai puţin adevărat, însă, că cineva trebuie să-i fi vîndut secretul capacului.

— Să i-l fi vîndut sau să i-l fi dat.

— Pentru ce această distincţie ?

— Pentru că anumite persoane, sire, fiind mai presus de preţul unei trădări, dau, şi nu vînd.

— Ce vrei să spui ?

— Oh, sire, maiestatea voastră are un spirit prea subtil pentru a nu înţelege, cruţîndu-mi astfel greutatea de a rosti un nume.

— Ai dreptate : DOAMNA !

— Ah ! făcu de Saint-Aignan.

— DOAMNA, care se arătase neliniştită de mutarea dumitale.

— DOAMNA, care păstrează cheile de la camerele domnişoarelor ei de onoare şi care are destulă putere ca să descopere ceea ce nimeni, cu excepţia voastră, sire, sau a ei, n-ar descoperi.

— Şi crezi că sora mea s-a aliat cu Bragelonne ?

— De, sire, de !...

— Pînă într-atît încît să-i fi dezvăluit toate aceste amănunte ?

— Poate şi mai multe încă.

— Mai multe !... Ce anume ?

— Poate că l-a însoţit chiar.

— Unde ? Jos la tine ?

— Credeţi c-ar fi cu neputinţă, sire ?

— Oh !

— Ascultaţi, regele ştie dacă DOAMNEI îi plac parfumurile ?

— Da, e o plăcere pe care a deprins-o de la mama.

— Mai ales parfumul de verbină ?

— E mireasma ei preferată.

— Ei bine, în apartamentul meu miroase a verbină.

Regele căzu pe gînduri.

— Dar — spuse el după o clipă de tăcere — pentru ce DOAMNA ar fi împotriva mea, alături de Bragelonne ?

Şi rostind aceste cuvinte — la care de Saint-Aignan ar fi putut răspunde foarte uşor prin acestea : „Gelozie femeiască !" — regele îl cercetă pe prietenul său pînă în adîncul sufletului, pentru a vedea dacă acesta ştie ceva despre galanteria tainică pe care i-o arătase cumnatei sale. De Saint-Aignan nu era însă un curtean prost ; el nu se lăsa ispitit cu una cu două să descopere secrete de familie ; era prea bun prieten cu Muzele, pentru a nu se gîndi adesea la acel sărman Ovidiu Naso, ai cărui ochi au vărsat atîtea lacrimi pentru a ispăşi crima de a fi văzut nu se ştie ce în

casa lui August [1]. Trecu deci cu dibăcie pe lîngă secretul DOAMNEI. Dar, cum dăduse dovadă de isteţime arătînd că DOAMNA intrase la el împreună cu Bragelonne, trebui să plătească dobînda acestui amor-propriu şi să răspundă fără ocol la întrebarea regelui: „Pentru ce DOAMNA ar fi împotriva mea, alături de Bragelonne?"

— Pentru ce? răspunse de Saint-Aignan. Dar maiestatea voastră uită că domnul conte de Guiche este cel mai bun prieten al vicontelui de Bragelonne?

— Nu văd legătura — zise regele.

— Ah, iertaţi-mă, sire — vorbi de Saint-Aignan — dar credeam că domnul conte de Guiche e un mare prieten al DOAMNEI.

— Ai dreptate — recunoscu regele. Nu mai e nevoie să ne batem capul: lovitura porneşte de aici.

— Şi, pentru a se apăra, regele nu e de părere c-ar trebui să răspundă printr-o altă lovitură?

— Da; însă nu de soiul acelora care se practică în pădurea Vincennes.

— Maiestatea voastră uită — zise iarăşi de Saint-Aignan — că sînt gentilom şi că am fost provocat.

— Asta nu te priveşte pe tine.

— Da, însă eu sînt aşteptat lîngă schitul franciscan de mai bine de un ceas, sire; eu sînt împricinat şi eu voi fi dezonorat dacă nu mă duc acolo unde sînt aşteptat.

— Cea mai înaltă onoare a unui gentilom este supunerea faţă de regele său.

— Sire...

— Îţi poruncesc să rămîi aici!

— Sire...

— Supune-te!

— Cum doreşte maiestatea voastră, sire.

— De altfel, vreau să limpezesc toată această afacere; vreau să ştiu cum şi-au bătut joc de mine cu atîta îndrăzneală, pătrunzînd în sanctuarul bucuriilor mele. Cei care au

[1] Poetul latin Publius Ovidius Naso (43 î.e.n. — circa 17 e.n.) a fost favoritul curţii împăratului August şi al cercurilor aristocratice. Ca urmare a unor intrigi, pentru o cauză rămasă necunoscută, a fost exilat la Tomis, unde a murit fără să fi obţinut iertarea de atîtea ori solicitată.

făcut aceasta, de Saint-Aignan, nu tu va trebui să-i pedepseşti, căci nu onoarea ta au atins-o, ci pe a mea.

— Rog pe maiestatea voastră să nu-şi reverse mînia asupra domnului de Bragelonne, care, în această treabă, a fost poate lipsit de prevedere, dar nu de loialitate.

— Destul ! Voi şti să văd ce e drept şi ce nedrept, chiar în culmea mîniei ! Nici un cuvînt despre toate acestea, mai ales în faţa DOAMNEI.

— Dar ce să fac cu domnul de Bragelonne, sire ? Va trimite să mă caute, şi...

— Îi voi vorbi eu, sau voi pune pe cineva să-i vorbească, înainte de a se însera.

— Încă o dată, sire, vă rog, fiţi îngăduitor cu el.

— Am fost îngăduitor destul pînă acum, conte ! zise Ludovic al XIV-lea încruntîndu-şi sprînceana. A sosit timpul să le arăt anumitor persoane că eu sînt stăpînul aici.

Abia rosti aceste cuvinte, care lăsau să se înţeleagă că o nouă pornire împotriva cuiva se adăuga uneia mai vechi, cînd uşierul apăru în pragul cabinetului.

— Ce este ? întrebă regele. Şi pentru ce vii cînd n-ai fost chemat ?

— Sire — răspunse uşierul — maiestatea voastră mi-a poruncit, odată pentru totdeauna, să-l las pe domnul conte de La Fère să intre ori de cîte ori va voi să-i vorbească maiestăţii voastre.

— Ei, şi ?

— Domnul conte de La Fère e aici şi aşteaptă.

Regele şi de Saint-Aignan schimbară, la aceste cuvinte, o privire în care se observa mai mult nelinişte decît surprindere. Ludovic şovăi o clipă. Apoi, aproape numaidecît, luînd o hotărîre, îi spuse lui de Saint-Aignan :

— Du-te, du-te de o caută pe Louise şi împărtăşeşte-i toate urzelile ce se împletesc împotriva noastră ; fă-o să înţeleagă că DOAMNA şi-a reînceput persecuţiile şi că a pus în acţiune o mulţime de oameni care ar fi făcut mai bine să rămînă neutri.

— Sire...

— Dacă Louise se sperie — adăugă regele — linişteşte-o ; spune-i că dragostea regelui e un scut pe care nimic nu-l poate clătina. Dacă, ceea ce îmi place să nu cred, a aflat totul, sau dacă va fi avut şi ea vreo neplăcere, spune-i.

de Saint-Aignan — accentuă regele, tremurînd de mînie şi înfrigurare — spune-i că, de astă dată, nu numai că o voi apăra, dar o voi răzbuna, şi cu atîta asprime, încît nimeni, de aici încolo, nu va mai îndrăzni să-şi ridice ochii la dînsa !

— Asta e tot, sire ?

— Tot ! Du-te repede, şi rămîi credincios măcar tu, care trăieşti în mijlocul acestui infern fără a avea speranţa paradisului, ca mine.

De Saint-Aignan se întrecu pe sine în a-şi repeta manifestările de devotament : apucă mîna regelui, o sărută, şi plecă fericit.

LXVI

REGE ŞI NOBLEŢE

Ludovic se reculese în mare grabă, pentru a părea cît mai voios în faţa domnului de La Fère. Presimţea că, firesţe, contele nu venea la el din întîmplare. Bănuia în mod vag rostul acestei vizite ; dar faţă de un om ca Athos, cu un spirit atît de distins, prima impresie nu trebuia să aibă nimic neplăcut, nimic care să-i trădeze tulburarea.

Cînd tînărul rege se încredinţă că era destul de calm în aparenţă, îi porunci uşierului să-l introducă pe conte. Peste cîteva minute, Athos, în costum de ceremonie, împodobit cu ordinele pe care numai el avea dreptul să le poarte în Franţa, se înfăţişă cu un aer atît de grav şi atît de solemn, încît regele putu să judece, de la prima privire, dacă se înşelase sau nu în presimţirile sale.

Ludovic făcu un pas spre conte şi-i întinse, surîzînd, o mînă deasupra căreia Athos se plecă plin de respect.

— Domnule conte de La Fère — îi spuse regele vorbind repede — vii atît de rar la mine, încît e o adevărată fericire să te văd.

Athos se înclină şi răspunse :

— Aş fi vrut să am bucuria de a fi totdeauna în preajma maiestăţii voastre.

Acest răspuns rostit pe un asemenea ton voia să spună limpede : „Aş fi dorit să pot fi unul din sfetnicii regelui, spre a-l feri de anumite greşeli". Regele înţelese şi, hotărît să păstreze în faţa acestui om avantajul calmului şi avantajul rangului, zise :

— Văd că ai să-mi spui ceva.

— Altfel nu mi-aş fi îngăduit să mă prezint dinaintea maiestăţii voastre.

— Spune repede, domnule ; sînt gata să-ţi îndeplinesc dorinţa.

Regele se aşeză.

— Sînt convins — răspunse Athos pe un ton uşor emoţionat — că maiestatea voastră îmi va da toată satisfacţia.

— Ah — făcu regele cu un fel de trufie — ai venit aici ca să-mi formulezi o plîngere ?

— N-ar fi o plîngere — zise Athos — dacă maiestatea voastră... Dar, iertaţi-mă, sire, am să iau lucrurile de la capăt.

— Aştept.

— Regele îşi aminteşte că, în timpul plecării domnului de Buckingham, am avut cinstea de a-i vorbi o dată.

— Atunci sau cam pe-atunci... Da, îmi aduc aminte, numai că subiectul convorbirii... l-am uitat.

Athos tresări.

— Voi avea cinstea de a i-l reaminti regelui — zise el. Era vorba de o cerere pe care o adresam maiestăţii voastre, în legătură cu intenţia domnului de Bragelonne de a se căsători cu domnişoara de La Vallière.

„Iată-ne şi aici !" gîndi regele. Apoi, cu glas tare :

— Mi-aduc aminte.

— În acel timp — urmă Athos — regele a fost atît de bun şi atît de generos faţă de mine şi de domnul de Bragelonne, încît nici unul din cuvintele rostite de maiestatea sa atunci nu mi s-a şters din minte.

— Şi ?... făcu regele.

— Şi regele, căruia i-o cerusem pe domnişoara de La Vallière pentru domnul de Bragelonne, m-a refuzat.

— E adevărat ! rosti sec Ludovic.

— Pe motivul — se grăbi să precizeze Athos — că logodnica n-avea o situaţie în lumea de la curte.

Ludovic se sili să asculte în linişte.

— Că... — adăugă Athos — nu avea destulă avere.

Regele se adînci în fotoliul său.

— Că nu era de neam mare.

Alt semn de nerăbdare din partea regelui.

— Că nu era prea frumoasă — mai spuse Athos fără nici o milă.

Acest din urmă adaus, înfipt în inima îndrăgostitului, îl făcu să-şi piardă cu totul răbdarea.

— Domnule — zise el — văd că ai o memorie foarte bună !

— E ceea ce mi se întîmplă întotdeauna cînd am marea cinste de a sta de vorbă cu regele — răspunse contele fără a se tulbura.

— În sfîrşit, am spus atunci toate astea, fie !

— Şi i-am mulţumit din toată inima maiestăţii voastre, întrucît aceste cuvinte mărturiseau un interes nobil pentru domnul de Bragelonne.

— Dar, îţi mai aduci aminte — zise regele apăsînd pe fiecare vorbă — că şi dumneata erai împotriva acestei căsătorii ?

— E adevărat, sire.

— Şi că îmi cereai aprobarea în contra convingerilor dumitale ?

— Da, maiestatea voastră.

— În sfîrşit, îmi mai amintesc de asemenea, căci am şi eu o memorie tot atît de bună ca şi a dumitale, îmi mai amintesc, zic, că ai rostit atunci aceste cuvinte : „Nu cred în dragostea domnişoarei de La Vallière pentru domnul de Bragelonne". E adevărat ?

Athos simţi lovitura, dar nu se clătină.

— Sire — răspunse el — am cerut de la început iertare maiestăţii voastre, dar, în această convorbire, sînt anumite lucruri care nu vor putea fi înţelese decît la sfîrşit.

— S-auzim sfîrşitul atunci.

— Iată-l ! Maiestatea voastră mi-a spus că amînă această căsătorie pentru binele domnului de Bragelonne.

Regele tăcu.

— Astăzi domnul de Bragelonne e atît de nenorocit, încît nu va mai putea răbda multă vreme să-i ceară maiestăţii voastre să ia o hotărîre.

Regele păli. Athos îl privi ţintă.

— Şi... ce vrea să ceară... domnul de Bragelonne? întrebă regele cu şovăială.

— Acelaşi lucru pe care-l cerusem eu regelui în ultima întrevedere: consimţămîntul maiestăţii voastre pentru această căsătorie.

Regele tăcu din nou.

— Motivele ce-ar putea constitui piedici sînt înlăturate pentru noi — continuă Athos. Domnişoara de La Vallière, fără avere, nefiind de neam mare, nefiind frumoasă, este totuşi singura partidă bună pentru domnul de Bragelonne, deoarece el o iubeşte.

Regele îşi strînse mîinile una într-alta.

— Regele şovăie? întrebă contele, fără a-şi pierde nimic nici din fermitatea, nici din respectul său.

— Nu şovăi... refuz! ripostă regele.

Athos se reculese un moment.

— Am avut onoarea — zise el cu o voce blîndă — de a-i face cunoscut regelui că nici o piedică nu va sta în calea dragostei domnului de Bragelonne, şi că hotărîrea lui rămîne nestrămutată.

— Dar mai e şi voinţa mea; e o piedică, aşa cred!

— Cea mai serioasă dintre toate — replică Athos.

— Ah!

— Şi acum, ne este îngăduit să cerem, cu toată umilinţa, maiestăţii voastre explicaţia acestei împotriviri?

— Explicaţie?... E o întrebare? rosti regele.

— O cerere, sire.

Regele îşi puse amîndoi pumnii pe marginea mesei.

— Dumneata ai pierdut tactul vieţii de la curte, domnule de La Fère — zise el cu un glas stăpînit. La curte nu se pun întrebări regelui.

— E adevărat, sire; dar, dacă nu se pun întrebări, se fac presupuneri.

— Presupuneri! Ce vrea să mai spună şi asta?

— Aproape totdeauna presupunerea unui supus implică sinceritatea regelui...

— Domnule!

— Şi lipsa de încredere a supusului — completă cu îndrăzneală Athos.

— Mi se pare că te întreci cu măsura — zise monarhul cuprins fără să vrea de furie.

— Sire, mă văd silit să caut în altă parte ceea ce credeam că am să găsesc la maiestatea voastră. În loc de a avea un răspuns din partea voastră, mă văd silit să caut unul în mine însumi.

Regele se ridică în picioare.

— Domnule conte — zise — ţi-am acordat tot timpul pe care îl aveam liber.

Era o curmare a întrevederii.

— Sire — răspunse contele — n-am avut timp să-i spun regelui tot ceea ce venisem să-i spun, şi îl văd atît de rar pe rege, încît trebuie să mă folosesc de prilej.

— Ajunseseşi la presupuneri ; acum vei trece la ofense !

— Oh, sire, să-l ofensez pe rege, eu ? Niciodată ! Întreaga mea viaţă am susţinut că regii sînt mai presus de ceilalţi oameni, nu numai prin rang şi putere, dar şi prin nobleţea inimii şi valoarea spiritului. N-aş putea niciodată crede că regele meu, acela care mi-a spus o vorbă, ar păstra în această vorbă vreun gînd ascuns.

— Ce vrei să spui ? Ce fel de gînd ascuns ?

— Mă explic — rosti cu răceală Athos. Dacă, refuzînd mîna domnişoarei de La Vallière pentru domnul de Bragelonne, maiestatea voastră avea alte intenţii decît fericirea şi prosperitatea vicontelui...

— Vezi bine, domnule, că dumneata mă ofensezi.

— Dacă, cerînd un răgaz vicontelui, maiestatea voastră voise numai să-l îndepărteze pe logodnic de domnişoara de La Vallière...

— Domnule ! Domnule !

— E ceea ce am auzit spunîndu-se peste tot, sire. Pretutindeni se vorbeşte despre dragostea maiestăţii voastre pentru domnişoara de La Vallière.

Regele îşi sfîşie mănuşile, pe care, spre a-şi păstra cumpătul, le muşca într-una de cîteva minute.

— Nenorocire celor ce se amestecă în treburile mele ! strigă el. Am luat o hotărîre : voi zdrobi toate piedicile !

— Ce piedici ? întrebă Athos.

Regele se opri pe loc, ca un cal nărăvaş căruia zăbala i-a zgîndărit cerul gurii răsucindu-se cu putere.

— O iubesc pe domnişoara de La Vallière ! zise el deodată cu multă noblețe, dar şi cu însufleţire.

— Dar — îl întrerupse Athos — asta n-ar împiedica-o pe maiestatea voastră să-l însoare pe domnul de Bragelonne cu domnişoara de La Vallière. Sacrificiul e vrednic de un rege ; el e meritat de domnul de Bragelonne, care a adus multe servicii şi poate fi socotit un bărbat demn de laudă. În felul acesta, regele, renunţînd la dragostea lui, va face dovadă în acelaşi timp de generozitate, de recunoştinţă şi de simţ politic.

— Domnişoara de La Vallière — zise regele cu un glas înăbuşit — nu-l iubeşte pe domnul de Bragelonne.

— Regele ştie asta ? întrebă Athos cu o privire adîncă.

— O ştiu.

— De puţină vreme, pesemne ; căci, de bună seamă, dacă regele o ştia şi la prima mea întrevedere, maiestatea sa s-ar fi ostenit să mi-o spună.

— De puţină vreme, da.

Athos păstră un moment de tăcere.

— Nu înţeleg atunci — zise el — de ce regele l-a mai trimis pe domnul de Bragelonne la Londra. Acest exil i-a surprins pe drept cuvînt pe cei care ţin la onoarea regelui.

— Cine vorbeşte de onoarea regelui, domnule de La Fère.

— Onoarea regelui, sire, este compusă din onoarea întregii sale nobilimi. Cînd regele îl ofensează pe unul din gentilomii săi, adică atunci cînd el ciunteşte o fărîmă din onoarea lui, înseamnă că şi-a ciuntit lui însuşi, regelui, o parte din onoare.

— Domnule de La Fère !

— Sire, l-aţi trimis pe vicontele de Bragelonne la Londra înainte de a fi amantul domnişoarei de La Vallière, sau după aceea ?

Regele, furios mai ales fiindcă se simţea dominat, voi să-l concedieze pe Athos cu un gest.

— Sire, am să vă spun totul — reluă contele. Nu voi ieşi de aici decît satisfăcut de maiestatea voastră, sau de mine însumi. Satisfăcut, dacă-mi veţi dovedi că aveţi dreptate ; satisfăcut, dacă vă voi dovedi că vă înşelaţi. Oh, mă

veţi asculta, sire! Sînt bătrîn şi iubesc tot ceea ce e cu adevărat măreţ şi cu adevărat puternic în regat. Sînt un gentilom care şi-a vărsat sîngele pentru părintele vostru şi pentru voi, fără să fi cerut niciodată nimic, nici maiestăţii voastre, nici părintelui vostru. N-am făcut rău nimănui în această lume şi i-am îndatorat pe regi. Mă veţi asculta, sire! Vin să vă cer socoteală pentru onoarea unuia din slujitorii voştri, pe care l-aţi înjosit printr-o minciună sau l-aţi trădat printr-o slăbiciune. Ştiu că aceste cuvinte supără pe maiestatea voastră, dar pe oamenii ca mine, faptele ne ucid; ştiu că vă gîndiţi ce pedeapsă să daţi sinceităţii mele; dar mai ştiu ce pedeapsă i-aş cere lui Dumnezeu împotriva voastră, atunci cînd i-aş povesti nelegiuirea pe care aţi săvîrşit-o şi nenorocirea pe care aţi abătut-o asupra fiului meu.

Regele se plimba prin cabinet cu paşi mari, cu mîna la piept, cu faţa roşie, cu ochii aprinşi.

— Domnule — strigă el deodată — dacă aş fi rege pentru dumneata, ai fi fost pedepsit pînă acum! Dar nu sînt decît un om, şi am dreptul să iubesc pe acest pămînt pe cei ce mă iubesc, fericire ce se întîmplă atît de rar!

— Nu aveţi acest drept, ca om, mai mult decît îl aveţi ca rege; sau, dacă voiaţi să vi-l luaţi în mod loial, trebuia să-l preveniţi pe domnul de Bragelonne, iar nu să-l exilaţi!

— Mi se pare că mă cert, într-adevăr! rosti Ludovic al XIV-lea cu acea maiestate pe care numai el ştia să şi-o impună în privire şi în voce.

— Speram că-mi veţi răspunde — zise contele.

— Ai să capeţi curînd răspunsul meu, domnule.

— Cunoaşteţi gîndul meu — replică domnul de La Fère.

— Uiţi că-i vorbeşti regelui, domnule; e o crimă!

— Uitaţi că zdrobiţi viaţa a doi oameni; e un păcat de moarte, sire!

— Pleacă, numaidecît!

— Nu înainte de a vă spune: fiu al lui Ludovic al XIII-lea, îţi începi rău domnia, căci ţi-o începi prin răpire şi necinste! Eu şi neamul meu ne simţim scutiţi de a-ţi mai păstra acea dragoste şi acel respect pentru care îl pusesem pe fiul meu să jure în cavourile de la Saint-Denis, în faţa osemintelor nobililor tăi strămoşi. Aţi devenit duşmanul nostru, sire, şi de aici încolo nu vom mai asculta decît de Dumnezeu, singurul nostru stăpîn. Luaţi seama!

— Ameninţi ?

— Oh, nu — răspunse cu tristeţe Athos — şi nu am în suflet mai multă bravadă decît teamă ; Dumnezeu, de care vă vorbesc, sire, aude ce spun ; el ştie că, pentru integritatea, pentru onoarea coroanei voastre, îmi voi vărsa încă şi astăzi tot sîngele pe care mi l-au mai lăsat în vine douăzeci de ani de război civil şi de războaie peste hotare. Pot deci să vă încredinţez că nu ameninţ nici pe rege, nici pe om ; dar vă spun : veţi pierde doi slujitori ucigînd credinţa în inima tatălui şi dragostea în inima fiului ! Unul nu mai crede în cuvîntul regal, celălalt nu mai crede în loialitatea oamenilor, nici în puritatea femeilor. Unul e mort în ce priveşte respectul, celălalt în ce priveşte supunerea. Adio !

Spunînd aceasta, Athos îşi frînse spada în două, lovind-o de genunchi, puse încet pe parchet cele două bucăţi rupte şi, salutîndu-l pe rege, care se înăbuşea de mînie şi de ruşine, ieşi din cabinet.

Ludovic, prăbuşit deasupra mesei, stătu cîteva minute aşa, pînă se linişti ; apoi, ridicîndu-se deodată, sună furios :

— Să vie domnul d'Artagnan ! le spuse uşierilor, care-l priveau îngroziţi.

LXVII

FURTUNA CONTINUĂ

Fără îndoială, cititorii noştri se vor fi întrebat cum se face că Athos a apărut la rege tocmai la momentul potrivit, el despre care n-am mai auzit vorbindu-se de atîta timp. Pretenţia noastră, ca romancier, fiind mai ales aceea de a înlănţui evenimentele unele după altele cu o logică aproape fatală, ne socotim pregătiţi să răspundem şi vom răspunde la această întrebare.

După ce părăsise Palatul Regal, Porthos, credincios rolului său de om care poate aranja dueluri, se dusese să-l întîl-

nească pe Raoul lîngă schitul franciscan din pădurea Vincennes şi-i povestise, în cele mai mici amănunte, întrevederea lui cu domnul de Saint-Aignan ; apoi, în încheiere, îi spusese că însărcinarea pe care i-o dăduse regele favoritului său va duce, probabil, la o întîrziere oarecare, dar că, după despărţirea de rege, de Saint-Aignan se va grăbi să răspundă la chemarea pe care i-o făcuse Raoul. Dar Raoul, mai puţin credul decît vechiul său prieten, trase concluzia, din cele povestite de Porthos, că, dacă de Saint-Aignan îl va vedea pe rege, îi va povesti totul monarhului, şi că, dacă de Saint-Aignan îi va povesti totul, regele îl va opri pe conte de a se înfăţişa pe teren. Drept care, pe temeiul acestei deducţii, îl lăsase pe Porthos să păzească locul, pentru cazul, foarte puţin probabil, că de Saint-Aignan ar veni, şi, de altfel, spunîndu-i lui Porthos să nu rămînă pe teren mai mult de un ceas sau un ceas şi jumătate. Ceea ce Porthos nu voi să ia în seamă şi, din contră, se hotărî să stea neclintit locului, ca şi cum ar fi vrut să prindă rădăcini acolo, smulgîndu-i lui Raoul făgăduiala că, de la tatăl său, se va întoarce acasă la el, în aşa fel ca lacheul lui Porthos să ştie unde-l poate găsi, dacă se va întîmpla ca de Saint-Aignan să vină la întîlnire.

Bragelonne părăsise aşadar Vincennes şi pornise de-a dreptul spre Athos, care, de două zile, se afla la Paris. Contele fusese, de fapt, prevenit printr-o scrisoare a lui d'Artagnan. Raoul era deci oarecum aşteptat de către tatăl său, care, după ce-i întinse mîna şi-l îmbrăţişă, îi făcu semn să se aşeze.

— Ştiu că vii la mine, viconte, ca la un prieten ; ştiu că eşti trist şi îndurerat ; spune-mi, ce te aduce aici ?

Tînărul se înclină şi îşi începu povestirea. Mai mult decît o dată, în cursul povestirii, lacrimile îi înăbuşiră glasul şi un suspin ce-i zgudui pieptul întrerupse naraţiunea. Totuşi, izbuti să o ducă pînă la capăt.

Athos ştia, desigur, la ce trebuia să se aştepte, căci, după cum am spus, d'Artagnan îi scrisese ceva mai înainte ; dar, ţinînd să-şi păstreze pînă la urmă acel calm şi acea seninătate care formau partea aproape supraomenească a caracterului său, zise :

— Raoul, eu nu cred nimic din cele ce se spun ; eu nu cred nimic din ceea ce te face pe tine să te temi ; şi asta nu

din pricină că persoane demne de încredere nu mi-au dezvăluit nimic în legătură cu această întîmplare, dar fiindcă, în sufletul şi în cugetul meu, eu socot cu neputinţă ca regele să-şi fi insultat astfel un gentilom. Garantez, deci, pentru rege şi am să-ţi aduc dovada a ceea ce-ţi spun.

Raoul, clătinîndu-se ca un om beat între ceea ce văzuse cu ochii lui şi această netulburată încredere pe care o avea într-un om ce nu mintise niciodată, se înclină şi se mulţumi să răspundă :

— Bine, du-te, domnule conte ; voi aştepta aici.

Şi se aşeză în fotoliu cu faţa îngropată în palme. Athos se îmbrăcă şi plecă. La rege, se întîmplă ceea ce noi le-am povestit cititorilor noştri, care l-au văzut intrînd la maiestatea sa şi apoi l-au văzut ieşind.

Cînd se reîntoarse acasă, îl găsi pe Raoul palid şi posomorît, fără să se fi mişcat din poziţia lui deznădăjduită. Totuşi, la auzul uşilor care se deschideau, la auzul paşilor tatălui său care se apropia, tînărul ridică încet ochii. Athos era galben la faţă, cu capul gol, abătut ; îi dădu mantia şi pălăria lacheului, făcîndu-i semn să se retragă, apoi se aşeză lîngă Raoul.

— Ei bine, domnule — întrebă tînărul, mişcîndu-şi cu tristeţe capul de sus în jos — acum te-ai convins pe deplin ?

— Da, Raoul ; regele o iubeşte pe domnişoara de La Vallière.

— Prin urmare, o mărturiseşte ? strigă Raoul.

— Fără şovăire — răspunse Athos.

— Şi ea ?

— Pe ea n-am văzut-o.

— Nu, dar regele ţi-a vorbit despre ea. Ce ţi-a spus ?

— A spus că-l iubeşte.

— Oh, vezi, vezi, domnule !

Şi tînărul făcu un gest de deznădejde.

— Raoul — reluă contele — i-am spus regelui, crede-mă, tot ceea ce i-ai fi putut spune tu însuţi ; şi sînt încredinţat că i-am vorbit în termeni cumpăniţi, însă plini de hotărîre.

— Şi ce i-ai spus, domnule ?

— I-am spus, Raoul, că totul s-a sfîrşit între el şi noi, că de azi înainte să nu te mai socoată printre slujitorii lui ; i-am spus că eu însumi mă voi retrage pentru totdeauna deoparte. Nu-mi rămîne să mai ştiu decît un singur lucru.

— Care, domnule ?
— Dacă tu ai luat vreo hotărîre.
— O hotărîre ? Cu privire la ce ?
— În privinţa dragostei şi...
— Spune, domnule.
— Şi a răzbunării ; căci mă tem că te gîndeşti la răzbunare.
— Oh, domnule, dragostea... poate că într-o zi, mai tîrziu, voi izbuti să mi-o smulg din inimă. Sper să izbutesc, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu înţeleptele sfaturi ale domniei tale. La răzbunare nu m-am gîndit decît sub stăpînirea unui gînd rău, căci pe adevăratul vinovat nu mă voi putea răzbuna niciodată ; de aceea, am renunţat la răzbunare.
— Va să zică, deci, nu te gîndeşti să-i ceri socoteală domnului de Saint-Aignan.
— Nu, domnule. I-am aruncat mănuşa o dată ; dacă o ridică, îl voi înfrunta, dacă nu, o voi lăsa la pămînt.
— Şi La Vallière ?
— Nu cred ca domnul conte să se fi gîndit vreodată în mod serios că aş fi în stare să mă răzbun pe o femeie — răspunse Raoul cu un surîs atît de trist, încît făcu să apară o lacrimă sub pleoapa acestui om care se aplecase de atîtea ori asupra durerilor lui, ca şi asupra durerii altora.
Îi întinse lui Raoul mîna ; vicontele i-o strînse cu toată căldura.
— Prin urmare, domnule conte, acum eşti încredinţat că răul e fără remediu ? întrebă tînărul.
Athos, la rîndul lui, dădu din cap.
— Bietul meu copil ! murmură el.
— Te gîndeşti că mai sper încă — zise Raoul — şi mă plîngi. Oh, adevărul e că mi-e cu neputinţă s-o dispreţuiesc, aşa cum ar trebui, pe aceea pe care am iubit-o atît de mult. Atîta timp cît nu mă simt vinovat faţă de ea, voi fi fericit şi-i voi ierta totul.
Athos se uita cu tristeţe la fiul său. Aceste cîteva cuvinte rostite de Raoul păreau smulse din propria lui inimă. În acea clipă, lacheul îl anunţă pe domnul d'Artagnan. Acest nume răsună într-un chip diferit în urechile lui Athos şi în cele ale lui Raoul.
Muşchetarul îşi făcu apariţia cu un zîmbet uşor pe buze. Raoul rămase neclintit ; Athos se îndreptă spre prietenul său

cu o expresie ce nu-i scăpă lui Bragelonne. D'Artagnan îi răspunse lui Athos printr-o clipire din ochi ; apoi, apropiindu-se de Raoul şi apucîndu-i mîna, zise, adresîndu-se în acelaşi timp şi tatălui şi fiului :

— Ei bine, mi se pare că trebuie să-l consolăm pe băiat, nu-i aşa ?

— Iar tu, bun ca totdeauna, vii să mă ajuţi în această încercare grea — răspunse Athos.

Şi, spunînd acestea, Athos strînse mîna lui d'Artagnan în mîinile lui. Raoul crezu a observa că această strîngere de mînă avea un înţeles deosebit de acela al cuvintelor pe care le rostise contele.

— Da — răspunse muşchetarul netezindu-şi mustaţa cu mîna cealaltă, rămasă liberă — da, şi mai vin...

— Fii bine venit, domnule cavaler, nu pentru mîngîierea pe care o aduci, ci pentru faptul că ai venit. Eu sînt consolat.

Şi schiţă un surîs mai trist decît orice lacrimi pe care d'Artagnan le va fi văzut vreodată curgînd.

— Să fie într-un ceas bun ! rosti d'Artagnan.

— Dar — adăugă Raoul — ai sosit tocmai în momentul cînd domnul conte îmi vorbea despre întrevederea sa cu regele. Vei îngădui, nu-i aşa, ca domnul conte să-şi urmeze povestirea începută ?

Şi ochii tînărului păreau că ar fi vrut să citească pînă în adîncul inimii muşchetarului.

— Întrevederea sa cu regele ? rosti d'Artagnan pe un ton atît de firesc, încît nici vorbă nu putea fi să te îndoieşti de uimirea lui. Aşadar, l-ai văzut pe rege, Athos ?

Athos zîmbi.

— Da — zise el — l-am văzut.

— Ah, adevărat, dumneata nu ştiai că domnul conte a fost la maiestatea sa ? întrebă Raoul numai pe jumătate neliniştit.

— Oh, ba da, ştiam.

— Atunci sînt mai liniştit — zise Raoul.

— Liniştit, în ce privinţă ? întrebă Athos.

— Domnule — răspunse Raoul — iartă-mă ; dar, cunoscînd prietenia pe care mi-ai făcut cinstea să mi-o arăţi întotdeauna, mă temeam să nu-i fi exprimat cumva regelui, în termeni prea tari, durerea şi indignarea domniei tale, şi atunci regele...

— Şi atunci regele? repetă d'Artagnan. Haide, spune, Raoul!

— Iartă-mă şi dumneata, domnule d'Artagnan — zise Raoul. O clipă m-am temut, mărturisesc, că ai venit aici nu ca prieten al casei, ci în calitate de căpitan al muşchetarilor.

— Eşti nebun, dragul meu Raoul! strigă d'Artagnan cu un hohot de rîs în care un observator atent ar fi avut parte să vadă mai mult decît sinceritate.

— Cu atît mai bine! zise Raoul.

— Da, nebun, şi ştii ce te povăţuiesc?

— Spune, domnule; venind din parte-ţi, sfatul trebuie să fie bun.

— Ei bine, te povăţuiesc, după călătoria pe care ai făcut-o în Anglia, după vizita la domnul de Guiche, după vizita la DOAMNA, după vizita la Porthos, după drumul la Vincennes, te povăţuiesc să te odihneşti puţin; culcă-te şi dormi douăsprezece ceasuri, iar după ce te vei trezi, ia un cal şi goneşte-l pînă se umple de spumă.

Şi, trăgîndu-l spre el, îl îmbrăţişă ca pe copilul său. Athos făcu la fel; numai că, se vede bine, sărutarea tatălui era mai duioasă decît a prietenului, şi îmbrăţişarea mai puternică.

Tînărul privi din nou către cei doi bărbaţi, căutînd să le citească în suflet cu toată puterea lui de pătrundere. Dar privirea i se îmmuie deodată întîlnind fizionomia zîmbitoare a muşchetarului şi chipul potolit şi blînd al contelui de La Fère.

— Şi unde vrei să te duci, Raoul? întrebă acesta din urmă, văzînd că Bragelonne se pregăteşte să plece.

— Acasă la mine, domnule — răspunse tînărul cu glasul lui atît de trist şi atît de plăcut.

— Prin urmare, acolo vei fi găsit, dacă cineva ar avea să-ţi spună ceva?

— Da, domnule. Crezi că ar avea cineva să-mi spună ceva?

— Poţi să ştii? rosti Athos.

— Da, noi mîngîieri — zise d'Artagnan împingîndu-l încet pe Raoul spre uşă.

Raoul, văzînd seninătatea de pe chipurile celor doi prieteni, ieşi de la conte ducînd cu el numai simţămîntul durerii sale proprii.

— Slavă Domnului! murmură el. Acum pot să nu mă mai gîndesc decît la mine însumi.

Şi, înfăşurîndu-se în mantia lui în aşa fel ca trecătorii să nu-i vadă chipul întristat, porni către locuinţa sa, aşa cum se înţelesese cu Porthos.

Cei doi prieteni se uitau în urma lui cu un simţămînt asemănător de compătimire. Atîta doar că fiecare şi-l exprima într-un fel deosebit.

— Bietul Raoul! murmură Athos scoţînd un suspin.

— Bietul Raoul! murmură d'Artagnan dînd din umeri.

LXVIII

HEU, MISER![1]

„Bietul Raoul!" rostise Athos. „Bietul Raoul!" rostise şi d'Artagnan. Căinat de aceşti doi bărbaţi atît de vajnici, Raoul trebuia să fie, într-adevăr, tare nenorocit. De aceea, cînd se văzu singur, numai cu sine, lăsînd în urma lui un prieten inimos şi un părinte îngăduitor, cînd îşi aminti mărturisirea făcută de rege cu privire la dragostea sa pentru iubita lui, Louise de La Vallière, pe care i-o fura, îşi simţi inima zdrobită, aşa cum fiecare dintre noi şi-a simţit-o zdrobită o dată în viaţă, la prima iluzie distrusă, la prima dragoste trădată.

— Oh — murmură el — totul s-a sfîrşit aşadar! Nu mai pot aştepta nimic, nu mai pot spera nimic! Mi-a spus-o şi de Guiche, mi-a spus-o şi tatăl meu, mi-a spus-o şi domnul d'Artagnan. Totul este, deci, un vis pe această lume! Un vis a fost tot ce-am năzuit de zece ani încoace! Un vis, unirea inimilor noastre! Un vis, toată această viaţă de dragoste şi

[1] „Vai, nenorocitul!" — în limba latină.

fericire! Nebun ce-am fost, desfăşurîndu-mi visul în văzul lumii, în ochii prietenilor şi duşmanilor mei, făcîndu-i pe prieteni să se întristeze de amărăciunea mea şi pe duşmani să se bucure de durerile mele!... De aceea, nenorocirea mea va sfîrşi printr-o dizgraţie răsunătoare, printr-un scandal public. De aceea, mîine, voi fi arătat, spre marea mea ruşine, cu degetul!

Şi, în ciuda calmului pe care i-l făgăduise tatălui său şi lui d'Artagnan, Raoul lăsă să se audă cîteva cuvinte de surdă ameninţare.

— Totuşi — continuă el — dacă m-aş numi de Wardes, şi dacă aş avea în acelaşi timp mlădierea şi tăria domnului d'Artagnan, aş rîde cu gura pînă la urechi, le-aş spune femeilor că această fiinţă perfidă, slăvită de dragostea mea, nu-mi răscoleşte decît un singur regret, acela de a mă fi lăsat amăgit de prefăcutele ei semne de nevinovăţie; unii batjocoritori i-ar bate în strună regelui pe socoteala mea; m-aş pune la pîndă în calea batjocoritorilor şi m-aş răzbuna pe unii dintre ei. Bărbaţii ar începe să se teamă de mine, şi după al treilea pe care-l voi fi doborît la pămînt, aş fi adorat de femei. Da, iată o hotărîre pe care aş putea s-o iau, şi însuşi contelui de La Fère i-ar face plăcere aşa ceva. N-a trecut oare şi el, în tinereţea lui, prin necazurile prin care trec eu acum? N-a căutat să se izbăvească şi el de dragoste, prin beţie? Mi-a spus-o doar de-atîtea ori. De ce n-aş înlocui şi eu, la urma urmei, dragostea prin plăcere? A suferit şi el, ca şi mine, mai mult poate! Povestea unui bărbat să fie oare povestea tuturor bărbaţilor? O încercare mai mult sau mai puţin lungă, mai mult sau mai puţin dureroasă? Glasul întregii omeniri nu e decît un nesfîrşit ţipăt. Dar ce-i pasă de durerile altora aceluia care suferă? Rana deschisă în alt piept îndulceşte ea cu ceva rana căscată în pieptul nostru? Sîngele care curge lîngă noi opreşte el sîngele nostru? Această chinuire generală scade ea cu ceva chinul fiecăruia? Nu, fiecare suferă pentru sine, fiecare se luptă cu durerea lui, fiecare plînge cu lacrimile lui. Şi apoi, ce a fost viaţa pentru mine, pînă acum? O arenă rece şi stearpă, unde m-am luptat totdeauna pentru alţii, niciodată pentru mine. Cînd pentru un rege, cînd pentru o femeie. Regele m-a trădat, femeia m-a

dispreţuit. Oh, nesocotitul de mine!... Femeile! N-aş putea oare să le fac pe toate să ispăşească nelegiuirea uneia dintre ele? Dar ce trebuie pentru asta?... Să nu mai ai inimă sau să uiţi c-ai avut una şi să fii tare, chiar faţă de slăbiciune; să nu te laşi învins, chiar dacă simţi că pierzi partida. Ce trebuie ca să ajungi la asta? Să fii tînăr, frumos, puternic, îndrăzneţ, bogat. Sînt, sau voi fi toate acestea. Şi onoarea? Eh, dar ce-i onoarea? O teorie pe care fiecare o înţelege în felul său. Tatăl meu îmi spunea: „Onoarea e respectul pe care-l datorezi altora, şi mai ales pe care ţi-l datorezi ţie însuţi". De Guiche însă şi Manicamp, şi de Saint-Aignan mai ales, îmi spuneau: „Onoarea constă în a sluji pasiunile şi plăcerile regelui". O astfel de onoare e uşoară şi plină de folos. Cu o astfel de onoare, aş putea să-mi păstrez locul la curte, să devin gentilom de cameră, să am un întreg regiment la picioarele mele. Cu o astfel de onoare, aş putea să fiu duce şi pair. Pata pe care a aruncat-o asupra mea această femeie, durerea prin care ea mi-a zdrobit inima, mie, Raoul, prietenul ei din copilărie, nu-l atinge întru nimic pe domnul de Bragelonne, bun ofiţer, brav căpitan, care se va acoperi de glorie la cea dintîi întîlnire şi care va însemna de o sută de ori mai mult decît înseamnă astăzi domnişoara de La Vallière, metresa regelui; căci regele nu se va căsători niciodată cu domnişoara de La Vallière, şi cu cît o va arăta mai mult în ochii lumii ca metresă a lui, cu atît va lărgi fîşia de ruşine pe care i-o pune pe frunte în loc de coroană, şi pe măsură ce lumea o va dispreţui, aşa cum o dispreţuiesc eu, faima mea va creşte mereu. Ah, am mers împreună, alături, ea şi eu, în timpul primilor, în timpul celor mai frumoşi ani ai vieţii noastre, ţinîndu-ne de mînă de-a lungul cărării fermecate şi pline de flori a tinereţii, pentru ca să ne trezim acum la o răspîntie unde ea se desparte de mine, unde fiecare apucă pe alt drum, ce ne va îndepărta mereu, tot mai mult, de-acum încolo, unul de altul; şi, ca să ajung la capătul acestui drum, Doamne, sînt singur, sînt deznădăjduit, sînt zdrobit. Vai, nenorocitul de mine!...

Aici ajunsese Raoul cu gîndurile lui întunecate, cînd se pomeni că atinge cu piciorul pragul casei sale. Venise pînă aici fără să vadă străzile prin care trecuse, fără să ştie pe unde mersese; împinse uşa, păşi înăuntru şi urcă scara.

Ca în cele mai multe case de pe vremea aceea, scara era întunecată şi palierele erau adîncite în beznă. Raoul locuia la primul etaj; se opri şi sună. Olivain îi apăru în faţă, îi luă din mînă spada şi mantia. Raoul deschise singur uşa care, din anticameră, dădea într-un mic salon destul de bine mobilat pentru un salon de tînăr burlac, şi împodobit cu flori de către Olivain, care, cunoscînd gusturile stăpînului său, se grăbise să i le împlinească, fără a se gîndi dacă Raoul va observa sau nu va observa lucrul acesta.

În salon se afla un portret al domnişoarei de La Vallière, desenat de ea însăşi, şi pe care i-l dăruise lui Raoul. Acest portret, agăţat deasupra unui jilţ mare, acoperit cu stofă de damasc de culoare închisă, fu primul punct spre care se îndreptă Raoul, primul obiect asupra căruia îşi opri ochii. De fapt, făcea ca de obicei: de fiecare dată cînd intra în casă, privirea îi era atrasă, mai înainte de orice, de acest portret. Şi acum, ca întotdeauna, se apropie de portret, îşi sprijini genunchiul de marginea jilţului şi începu să-l privească îndeaproape, cu tristeţe. Stătea cu braţele încrucişate la piept, cu capul aplecat, cu ochii potoliţi şi uşor înceţoşaţi, cu gura strînsă într-un zîmbet amar. Se uita mereu la imaginea adorată; apoi, tot ceea ce spusese mai înainte îi reveni din nou în minte, tot ceea ce suferise îi cotropi din nou inima, şi, după o lungă tăcere, rosti el pentru a treia oară:

— Vai, nenorocitul de mine!

Abia murmură aceste patru cuvinte, că un oftat şi un suspin se auziră la spatele lui. Se întoarse repede şi, într-un colţ al salonului, zări, în picioare, cu capul plecat, cu un văl pe faţă, o femeie care, la intrarea lui, rămăsese ascunsă în dosul uşii, iar apoi el n-o mai putuse vedea, întrucît nu mai întorsese faţa spre ea.

Înaintă spre această femeie, despre a cărei prezenţă nimeni nu-i dăduse de veste, salutînd-o şi cercetînd-o în acelaşi timp, cînd, deodată, capul aplecat se ridică, vălul dat la o parte lăsă să i se vadă faţa, şi un chip alb şi trist apăru înaintea lui. Raoul se trase un pas înapoi, ca şi cum s-ar fi trezit în faţa unei fantome.

— Louise! strigă el cu un accent atît de deznădăjduit, încît nimeni n-ar fi putut crede că glasul omenesc e în stare să scoată un asemenea strigăt fără ca toate fibrele inimii celui care-l rostea să nu plesnească dintr-o dată.

LXIX

RĂNI PESTE RĂNI

Domnişoara de La Vallière, căci ea era, făcu un pas înainte.

— Da, eu sînt, Louise — murmură.

În acest răstimp însă, oricît de repede ar fi trecut clipele, Raoul avu răgazul să se dezmeticească.

— Dumneata, domnişoară ? zise el. Apoi, cu un accent greu de definit, tînărul adăugă : Dumneata, aici ?

— Da, Raoul — repetă fata — da, eu sînt, şi te aşteptam.

— Iartă-mă ; cînd am intrat nu ştiam că...

— Da, şi l-am rugat pe Olivain să nu-ţi spună...

Şovăi ; şi cum Raoul nu se grăbea să-i răspundă, între ei se lăsă un moment de tăcere, o tăcere în cursul căreia s-ar fi putut auzi bătăile celor două inimi, care nu răsunau la unison una cu alta, ci tot aşa de tare una ca şi cealaltă.

Era rîndul Louisei să vorbească. Fata făcu o sforţare.

— Voiam să-ţi vorbesc — zise ea — trebuia să te văd neapărat... cu însămi... singură... Nu m-am dat îndărăt de la un pas care trebuie să rămînă o taină ; căci nimeni, în afară de dumneata, n-ar înţelege, domnule de Bragelonne.

— În adevăr, domnişoară — se bîigui Raoul, zăpăcit, cu răsuflarea tăiată — şi eu, în ciuda bunei păreri pe care o ai despre mine, mărturisesc că...

— Vrei să-mi faci plăcerea de a te aşeza şi a mă asculta ? zise Louise întrerupîndu-l cu cea mai dulce dintre voci.

Bragelonne o privi o clipă ; apoi, clătinînd cu tristeţe din cap, se aşeză, sau mai curînd căzu pe un scaun.

— Vorbeşte — zise el.

Ea aruncă o privire furişă de jur împrejur. Această privire era o rugăminte, şi cerea, mai stăruitor încă decît o făcuseră cuvintele rostite cu o clipă mai înainte, ca totul să rămînă o taină.

Raoul se ridică şi, ducîndu-se la uşa pe care o deschise, spuse :

— Olivain, nu sînt acasă pentru nimeni. Apoi, întorcîndu-se către La Vallière, o întrebă :

— Asta este ceea ce doreşti ?

Nimic n-ar putea reda efectul pe care-l făcură asupra Louisei aceste cuvinte, ce voiau să spună : „Vezi că eu încă tot te mai înţeleg ?"

Ea îşi duse batista la ochi pentru a-şi şterge o lacrimă rebelă ; apoi, reculegîndu-se o clipă, zise :

— Raoul, nu-ţi întoarce de la mine privirea atît de bună şi atît de sinceră ; nu eşti bărbatul care să dispreţuiască o femeie pentru că ea şi-a dăruit inima altuia, chiar dacă această dragoste ar însemna nenorocirea lui sau i-ar răni adînc mîndria.

Raoul nu răspunse nimic.

— Ah — continuă La Vallière — totul e foarte adevărat! Cauza mea e rea, şi nici nu ştiu cu ce vorbe să încep. Iată, cred că cel mai bun lucru este să-ţi povestesc fără ocol tot ceea ce mi se întîmplă. Spunînd numai adevărul, voi găsi calea cea dreaptă prin beznă, printre şovăieli, printre piedicile ce-mi stau în faţă, pentru a-mi uşura inima care mă apasă şi care vrea să ţi se întindă la picioare.

Raoul continua să rămînă tăcut. La Vallière îl privea cu un aer ce voia să spună : „Încurajează-mă ! Fie-ţi milă, spune un cuvînt !" Dar Raoul tăcea şi fata se văzu nevoită să vorbească mai departe.

— Adineauri — zise ea — domnul de Saint-Aignan a venit la mine din partea regelui.

Şi îşi lăsă ochii în jos. La rîndul său, Raoul şi-i întoarse pe ai lui în altă parte, pentru a nu mai vedea nimic.

— Domnul de Saint-Aignan a venit la mine din partea regelui — repetă ea — şi mi-a spus că ai aflat totul.

Aici, încercă să-l privească în faţă pe cel care primea încă o rană, după ce mai primise atîtea altele ; dar îi fu cu neputinţă să întîlnească ochii lui Raoul.

— Mi-a mai spus că eşti foarte supărat pe mine, lucru de altfel uşor de înţeles.

De astă dată Raoul întoarse ochii către tînăra fată şi un zîmbet dispreţuitor îi încreţi buzele.

— Oh — continuă ea — te rog, nu spune că ai simţit faţă de mine altceva decît o mare ură. Raoul, aşteaptă să-ţi spun totul, aşteaptă să ajung pînă la sfîrşit.

Fruntea lui Raoul se înseninâ din nou, sub imboldul propriei lui voinţe, cuta de la buze i se şterse şi ea.

— Dar, mai întîi — zise La Vallière — mai întîi, cu mîinile împreunate, cu fruntea plecată, îţi cer iertare, ţie, celui mai generos, celui mai nobil dintre oameni. Dacă nu ţi-am spus ce se petrece în sufletul meu, nici o clipă, crede-mă, nu m-aş fi gîndit să te înşel. Oh, te implor, Raoul, te rog în genunchi, spune-mi ceva, fie şi o ocară. Mai bine o ocară rostită de buzele tale, decît o bănuială cuibărită în inima ta.

— Îţi admir această mărinimie, domnişoară — zise Raoul, făcînd un efort asupra lui însuşi pentru a-şi păstra calmul. A lăsa pe cineva să nu ştie că-l înşeli, e loial ; dar a înşela e urît şi nu te socot în stare de aşa ceva.

— Domnule, multă vreme am crezut că te iubesc mai presus de orice, şi atîta timp cît am crezut în această dragoste, ţi-am spus că te iubesc. La Blois, te iubeam. A trecut regele pe la Blois, dar eu credeam că te mai iubesc încă ; aş fi putut jura în faţa altarului. Dar a venit o zi cînd totul s-a schimbat.

— Ei bine, în ziua aceea, domnişoară, văzînd că eu te iubesc ca şi înainte, loialitatea trebuia să-ţi poruncească să-mi spui că nu mă mai iubeşti.

— În ziua aceea, Raoul, în ziua cînd am citit pînă în adîncul inimii mele, în ziua cînd mi-am dat seama că nu-mi mai stăpîneşti toate gîndurile mele, în ziua cînd am văzut că un alt viitor mi se deschide în faţă decît acela de a-ţi fi prietenă, iubită, soţie, în ziua aceea, Raoul, nu mai erai — vai ! — lîngă mine.

— Ştiai unde sînt, domnişoară ; trebuia să-mi scrii.

— Raoul, n-am îndrăznit. Am fost laşă, Raoul. Ce vrei, Raoul, te cunoşteam atît de bine, ştiam atît de bine că mă iubeşti, încît am tremurat numai la gîndul durerii pe care ţi-aş fi făcut-o ; şi asta e atît de adevărat, Raoul, încît chiar în acest moment în care îţi vorbesc, cu fruntea plecată, cu inima strînsă, cu glasul plin de suspine, cu ochii încărcaţi de lacrimi, fără să am altă apărare decît sinceritatea mea, nu cunosc altă durere decît aceea pe care o citesc în ochii tăi.

Raoul încercă să zîmbească.

— Nu — zise tînăra fată, cu o convingere adîncă — nu-mi face această jignire de a te ascunde față de mine. Mă iubeai, știu ; erai sigur că mă iubești ; nu te înșelai de loc în această privință, nu-ți minteai de loc inima, pe cînd eu, eu...

Și, foarte palidă, cu brațele ridicate deasupra capului, se lăsă să cadă în genunchi.

— Pe cînd dumneata — zise Raoul — dumneata îmi spuneai că mă iubești, dar iubeai pe altul !

— Vai, așa este ! exclamă biata copilă. Vai, da, iubesc pe altul ; și acest altul... — Dumnezeule ! lasă-mă să spun, căci asta e singura mea scuză, Raoul — pe acest altul îl iubesc mai mult decît îmi iubesc viața mea, mai mult ca pe Dumnezeu. Iartă-mi greșeala, sau pedepsește-mi trădarea, Raoul. Am venit aici nu ca să mă apăr, ci ca să-ți spun : știi ce înseamnă a iubi ? Ei bine, eu iubesc ! Sînt gata să-mi dau sufletul, să-mi dau viața celui pe care-l iubesc ! Dacă el va înceta să mă iubească vreodată, voi muri de durere, afară doar dacă Dumnezeu nu-mi va veni în ajutor, afară doar dacă Cel de sus nu mă va lua în împărăția lui. Raoul, am venit aici ca să mă supun voinței tale, oricare ar fi ea ; ca să mor, dacă vrei să mor. Ucide-mă deci, Raoul, dacă inima îți spune că merit moartea.

— Ia seama, domnișoară — zise Raoul — femeia care cere moartea este aceea care nu-i mai poate dărui decît sîngele ei iubitului trădat.

— Ai dreptate — suspină La Vallière.

Raoul scoase un oftat adînc.

— Și iubești fără să poți uita ? strigă Raoul.

— Iubesc fără să vreau să uit, fără dorința de a-mi abate iubirea în altă parte — răspunse fata.

— Bine — rosti Raoul. Mi-ai spus, într-adevăr, tot ceea ce aveai să-mi spui, tot ceea ce doream să știu. Și acum, domnișoară, eu sînt cel care îți cer iertare, eu sînt cel care era să-ți stau ca o piedică în calea vieții, eu sînt cel care am greșit, eu sînt cel care, înșelîndu-mă, te-am ajutat să te înșeli.

— Oh — făcu La Vallière — nu-ți cer atît de mult, Raoul.

— Toate acestea sînt din vina mea, domnișoară — continuă Raoul. Mai cunoscător decît dumneata în privința căilor spinoase ale vieții, era de datoria mea să te luminez ;

nu trebuia să mă bizui pe ceva nesigur, trebuia să-ţi fac să vorbească inima, dar abia am făcut să-ţi vorbească gura. Ţi-o repet, domnişoară, te rog să mă ierţi !

— Cu neputinţă ! Cu neputinţă ! strigă ea. Îţi baţi joc de mine !

— Cum cu neputinţă ?

— Da, e cu neputinţă să fie cineva atît de bun, atît de mărinimos, atît de desăvîrşit !

— Fii atentă ! zise Raoul cu un zîmbet amar. Adineauri doar erai gata să spui că nu te iubeam.

— Oh, mă iubeşti ca un frate bun ; lasă-mă să sper asta, Raoul.

— Ca un frate bun ? Nu te amăgi, Louise ! Te iubeam ca un amant, ca un soţ, ca cel mai îndrăgostit bărbat care te iubeşte.

— Raoul ! Raoul !

— Ca un frate ? Oh, Louise, te iubeam atît de tare, încît eram gata să-mi dau pentru dumneata sîngele picătură cu picătură, să-mi dau carnea bucată cu bucată, să-mi dau viaţa clipă cu clipă.

— Raoul, Raoul, fie-ţi milă !

— Te iubeam aşa de tare, Louise, că acum inima mi-e moartă, nu mai cred în nimic, nici de pe pămînt, nici din cer.

— Raoul, Raoul, prietenul meu, te conjur, cruţă-mă ! strigă La Vallière. Ah ! Dacă aş fi ştiut !...

— E prea tîrziu, Louise. Iubeşti, eşti fericită. Îţi citesc bucuria printre lacrimi ; în dosul lacrimilor pe care le varsă lealitatea dumitale, simt suspinele iubirii. Louise, Louise, ai făcut din mine ultimul dintre oameni ! Retrage-te, te conjur. Adio ! Adio !

— Iartă-mă, te implor !

— Oh, n-am făcut ceva mai mult ? Nu ţi-am spus oare că încă te iubesc ?

Ea îşi ascunse faţa în palme.

— Şi spunîndu-ţi aceasta — înţelegi, Louise ? — spunîndu-ţi-o într-o clipă ca aceasta, spunîndu-ţi-o aşa cum ţi-o spun, e ca şi cum ţi-aş dicta sentinţa mea de moarte. Adio !

La Vallière vru să-şi întindă braţele spre el.

— Nu trebuie să ne mai vedem pe această lume — zise Raoul.

Ea dădu să scoată un ţipăt. El îi închise gura cu palma. La Vallière îi sărută palma şi leşină.

— Olivain — strigă Raoul — ia-o pe această tînără doamnă şi du-o în trăsura ei, care aşteaptă la poartă.

Olivain o ridică pe braţe. Raoul făcu o mişcare, ca pentru a se repezi spre La Vallière să-i dea cel dintîi şi cel din urmă sărut; dar, oprindu-se deodată, rosti:

— Nu, această bucurie nu mi-e hărăzită mie. Eu nu sînt regele Franţei, ca să fur.

Şi se întoarse în camera lui, în timp ce lacheul o cobora pe La Vallière, încă leşinată.

LXX

CE BĂNUISE RAOUL

Raoul plecat, cele două exclamaţii care-l urmaseră odată stinse, Athos şi d'Artagnan se regăsiră, singuri, unul în faţa celuilalt. Athos îşi reluă numaidecît aerul îngrijorat pe care-l avea la sosirea lui d'Artagnan.

— Ei bine, dragă prietene — zise el — ce veste ai venit să-mi aduci?

— Eu? întrebă d'Artagnan.

— Firește, tu. Doar n-ai fost trimis încoace chiar aşa, degeaba.

Athos surîse.

— Păi de! făcu d'Artagnan.

— Am să-ţi vin în ajutor, dragul meu. Regele e furios, nu-i aşa?

— Trebuie să-ţi mărturisesc că nu e prea mulţumit.

— Şi-ai venit...?

— Din partea lui, da.

— Să mă arestezi? Spune!

— Ai pus degetul pe rană, prietene.

— Mă aşteptam la asta. Să mergem !

— O, o, la naiba ! exclamă d'Artagnan. Ce eşti aşa grăbit ?

— Mă tem să nu te fac să întîrzii — zise Athos zîmbind.

— Am destul timp. Dar nu eşti curios să ştii cum s-au petrecut lucrurile între mine şi rege ?

— Dacă vrei să-mi povesteşti, dragă prietene, te voi asculta cu plăcere.

Şi-i arătă lui d'Artagnan un fotoliu larg, în care acesta se întinse în toată voia.

— Ţin să-ţi povestesc — zise d'Artagnan — mai ales pentru că întrevederea a fost destul de ciudată.

— Ascult.

— Ei bine, mai întîi regele a trimis să mă cheme.

— După plecarea mea ?

— Coborai ultimele trepte ale scării, după cîte mi-au spus muşchetarii. Am venit. Dragă prietene, nu era roşu, era vînăt la faţă. Nu ştiam încă ce se întîmplase. Dar jos, pe parchet, am văzut o spadă ruptă în două. „Căpitane d'Artagnan !" strigă regele de cum mă zări. „Sire !" am răspuns. „M-am despărţit de domnul de La Fère, care e un obraznic !" „Un obraznic ?" strigai cu un asemenea accent, că regele tăcu deodată. „Căpitane d'Artagnan — reluă regele cu dinţii încleştaţi — ai să mă asculţi şi ai să te supui." „Asta e datoria mea, sire." „Am vrut să-l cruţ pe acest gentilom, despre care păstrez cîteva amintiri bune, de ruşinea de a fi arestat chiar aici." „Ah ! Ah !" exclamai netulburat. „Dar — continuă el — dumneata ai să iei o trăsură..." Am făcut o mişcare. „Dacă nu vrei să-l arestezi dumneata însuţi — adăugă regele — trimite-l la mine pe căpitanul gărzilor." „Sire — am răspuns — nu e nevoie de căpitanul gărzilor, de vreme ce eu sînt de serviciu." „N-aş vrea să te silesc la ceva neplăcut — zise regele cu bunătate — căci dumneata m-ai slujit totdeauna bine, domnule d'Artagnan." „Nu mă siliţi la nimic, sire — răspunsei eu. Sînt de serviciu, iată totul." „Dar — zise regele cu uimire — mi se pare că sînteţi prieteni, dumneata şi contele, nu ?" „Chiar de-ar fi vorba de tatăl meu, sire, nu voi fi mai puţin de serviciu." Regele mă privi îndeaproape ; văzînd neclintirea de pe faţa mea, păru mulţumit. „Ai să-l arestezi deci pe contele de La Fère ?" întrebă el. „Fără îndoială, sire, dacă îmi daţi ordin." „Ei

bine, îți dau ordin." M-am înclinat. „Unde e contele, sire ?" „Ai să-l cauți dumneata." „Și-l voi aresta oriunde s-ar găsi?" „Da... totuși, încearcă să-l găsești acasă la el. Iar dacă e plecat cumva la moșia lui, ieși din Paris și prinde-l pe drum." Am salutat ; dar, cum stăteam pe loc, regele mă întrebă : „Ei bine ?" „Aștept, sire." „Ce aștepți ?" „Ordinul semnat." Regele a părut contrariat. Într-adevăr, însemna să facă un nou abuz de autoritate ; însemna să repare actul arbitrar, dacă era totuși un act arbitrar. Luă pana, șovăitor și îngîndurat, și scrise : *Ordin către domnul cavaler d'Artagnan, căpitan-locotenent al mușchetarilor mei, de a-l aresta pe domnul conte de La Fère, oriunde l-ar găsi.* Apoi întoarse fața către mine. Eu așteptam neclintit. Fără îndoială, i se părea că vede o bravadă în liniștea mea, căci semnă repede și-mi dădu ordinul. „Du-te !" îmi spuse. M-am supus, și iată-mă aici.

Athos strînse mîna prietenului său.

— Să mergem — zise el.

— Oh — făcu d'Artagnan — dar nu ai cumva unele mici treburi de pus la punct înainte de a-ți părăsi locuința ?

— Eu ? N-am nimic.

— Cum !

— Doamne, da ! Tu știi, d'Artagnan, că am fost totdeauna un simplu călător pe pămînt, gata să mă duc la capătul lumii la un ordin al regelui meu, gata să părăsesc această lume pentru a trece în cealaltă, la ordinul Dumnezeului meu. Ce-i trebuie omului pregătit astfel ? O ladă pentru bagaje sau un sicriu. Sînt gata, dragă prietene, astăzi, ca și întotdeauna. Ia-mă deci.

— Dar Bragelonne ?...

— L-am crescut în aceleași principii pe care mi le-am făurit mie însumi, și ai văzut că, de îndată ce te-a zărit, a ghicit motivul ce te aducea aici. Am căutat să-l amăgim o clipă ; dar, fii pe pace, se așteaptă să fiu dizgrațiat, astfel că n-o să se sperie prea mult din pricina asta. Să mergem.

— Să mergem — zise în liniște d'Artagnan.

— Prietene — spuse contele — întrucît mi-am rupt spada în fața regelui și i-am aruncat-o în bucăți la picioare, cred că voi fi scutit acum de a ți-o mai depune în mînă.

— Ai dreptate ; dar, la urma urmei, ce dracu vrei să fac eu cu spada ta ?

— Să merg înainte sau în urma ta ?

— Ai să mergi la braţul meu — răspunse d'Artagnan.

Şi luă braţul contelui de La Fère pentru a coborî împreună treptele. Ajunseră aşa pe platforma scării.

Grimaud, pe care-l întîlniseră în anticameră, privea cu ochi neliniştiţi această plecare. Cunoştea prea bine viaţa, pentru a nu-şi da seama că aici se ascundea ceva necurat.

— Ah, tu eşti, bunul meu Grimaud ? zise Athos. Ne ducem...

— Să facem o plimbare cu trăsura mea — întrerupse d'Artagnan cu o mişcare prietenească din cap.

Grimaud îi mulţumi lui d'Artagnan printr-o strîmbătură ce voia să fie cu tot dinadinsul un zîmbet şi-i însoţi pe cei doi prieteni pînă la trăsură. Athos se urcă cel dintîi ; d'Artagnan îl urmă, fără a-i spune nimic surugiului. Plecarea lor simplă şi foarte liniştită nu stîrni nici un fel de zarvă prin vecini. Cînd trăsura ajunse pe chei :

— Mă duci la Bastilia, precum văd ! zise Athos.

— Eu ? întrebă d'Artagnan. Te duc unde vrei tu, nicăieri în altă parte.

— Cum aşa ? se miră contele.

— La dracu ! rîse d'Artagnan. Înţelegi foarte bine, scumpul meu conte, că nu mi-am luat această sarcină decît ca tu să poţi face tot ce pofteşti. Nu te aştepta să te arunc în temniţă aşa, dintr-o dată, fără a fi cumpănit lucrurile. Dacă nu m-aş fi gîndit la toate astea, l-aş fi lăsat pe căpitanul de gărzi să facă treaba.

— Prin urmare... ? întrebă Athos.

— Prin urmare, îţi repet, ne ducem unde vrei tu.

— Scumpe prietene — zise Athos îmbrăţişîndu-l pe d'Artagnan — cît de bine te recunosc în fapta asta a ta !

— Doamne, dar mi se pare foarte simplu. Vizitiul ne va lăsa la bariera Cours-la-Reine ; acolo vei găsi un cal, pus de mine să te aştepte pregătit ; cu acest cal, vei face trei poşte dintr-o goană, iar eu voi avea grijă să nu mă întorc la rege pentru a-i spune că ai plecat decît în momentul cînd va fi cu neputinţă să mai fii ajuns din urmă. Între timp, tu vei fi ajuns la Le Havre, şi de la Le Havre, în Anglia, unde vei găsi frumoasa casă pe care mi-a dăruit-o prietenul meu, domnul Monck, fără a mai vorbi de ospitalitatea pe care ţi-o va oferi regele Carol. Ei bine, ce zici de acest plan ?

— Du-mă la Bastilia — răspunse Athos zîmbind.

— Cap sec ! zise d'Artagnan. Ia gîndeşte-te !

— La ce ?

— Că nu mai ai douăzeci de ani. Crede-mă, prietene, îţi spun asta judecînd după mine. Temniţa e moarte curată pentru oamenii de vîrsta noastră. Nu, nu, n-aş putea îndura să te ştiu putrezind în închisoare. Numai cînd mă gîndesc, şi mă apucă durerea de cap !

— Prietene — răspunse Athos — Dumnezeu m-a făcut, din fericire, tare şi la trup şi la suflet. Crede-mă, voi fi tare pînă la ultima suflare.

— Dar asta nu-i tărie, dragul meu, e nebunie curată !

— Nu, d'Artagnan, e o judecată bine chibzuită. Să nu crezi că aş fi discutat cu tine chestiunea de a şti dacă te vei nenoroci făcîndu-mă să scap. Aş fi urmat planul tău, dacă fuga ar fi intrat în vederile mele. Te-aş fi ascultat, aşa cum şi tu, în asemenea împrejurare, m-ai fi ascultat, fără îndoială, pe mine. Nu, te cunosc prea bine pentru ca nici să nu mai vorbim despre asta.

— Ah, dacă m-ai lăsa s-o fac — zise d'Artagnan — cum l-aş mai pune pe rege să alerge după tine !

— El e rege, dragă prietene.

— Oh, pentru mine e totuna. Şi, oricît de rege este el, i-aş spune verde în faţă : „Sire, închideţi, exilaţi, ucideţi totul în Franţa şi în Europa ; ordonaţi-mi să arestez şi înjunghii pe cine doriţi, chiar şi pe DOMNUL, fratele vostru ; dar nu vă atingeţi de vreunul dintre cei patru muşchetari, că altfel, la dracu !...“

— Dragă prietene — răspunse Athos cu tot calmul — aş vrea să te conving de un lucru, anume că vreau să fiu arestat, că doresc o arestare mai mult decît orice.

D'Artagnan făcu o mişcare din umeri.

— Ce vrei — continuă Athos — aşa voi face : de mă vei lăsa să plec, mă voi întoarce singur spre a mă constitui prizonier. Vreau să-i dovedesc acestui tînăr că strălucirea coroanei lui are darul de a zăpăci, vreau să-i dovedesc că nu poate fi cel dintîi între oameni decît cu condiţia de a fi cel mai generos şi cel mai înţelept. Mă pedepseşte, mă închide, mă torturează ? Fie ! Face abuz de putere, şi vreau să-l aduc să înţeleagă ce este o remuşcare, aşteptînd ca Dumnezeu să-i arate ce este aceea o pedeapsă.

— Prietene — răspunse d'Artagnan — ştiu prea bine că, atunci cînd tu spui nu, nu rămîne ! Nu mai stăruiesc. Vrei să mergem la Bastilia ?

— Acolo vreau să mă duci.

— Am înţeles... La Bastilia ! îi strigă d'Artagnan vizitiului.

Şi lăsîndu-se pe perna trăsurii, îşi rodea mustaţa cu o înverşunare care, pentru Athos, însemna o hotărîre luată sau pe cale de a fi luată.

Se făcu tăcere în trăsura care continua să se legene pe roţile ei, dar fără a merge nici mai repede, nici mai încet decît pînă atunci. Athos reluă mîna muşchetarului.

— Nu eşti supărat pe mine, nu-i aşa, d'Artagnan ? întrebă el.

— Eu ? Eh, la dracu, nu ! Ceea ce tu faci din eroism, eu aş fi făcut-o din încăpăţînare.

— Dar eşti de aceeaşi părere, că Dumnezeu mă va răzbuna, aşa e, d'Artagnan ?

— Şi ştiu eu pe pămînt nişte oameni care îl vor ajuta pe Dumnezeu în această privinţă ! zise căpitanul.

LXXI

TREI OASPEŢI MIRAŢI CĂ IAU MASA ÎMPREUNĂ

Trăsura ajunse la prima poartă a Bastiliei. Un paznic o opri, şi d'Artagnan nu avu să spună decît un cuvînt pentru ca numaidecît consemnul să fie ridicat. Trăsura intră pe poartă.

În timp ce înaintau pe aleea lungă, străjuită de copaci înalţi, ce ducea la curtea Guvernămîntului, d'Artagnan, al cărui ochi de linx vedea totul, chiar prin ziduri, strigă deodată :

— Hei, dar ce văd ?

— Spune, ce vezi, prietene ? îl întrebă liniştit Athos.
— Priveşte acolo !
— În curte ?
— Da, repede, grăbeşte-te.
— Ei bine, o trăsură.
— Tocmai.
— Vreun biet arestat, ca şi mine, care e adus aici.
— Ar fi prea caraghios !
— Nu înţeleg ce vrei să spui.
— Grăbeşte-te şi te uită, să vezi cine coboară din trăsura aceea.

Chiar atunci, un al doilea paznic veni să-l oprească pe d'Artagnan. Formalităţile erau îndeplinite fără grabă. În acest timp, Athos putea să vadă bine, la o sută de paşi, pe omul pe care i-l arătase prietenul său. Acest om cobora, într-adevăr, din trăsură, chiar la poarta Guvernămîntului.

— Ei bine — întrebă d'Artagnan — îl vezi ?
— Da ; e un bărbat în costum cenuşiu.
— Ce zici de asta ?
— Nu ştiu nimic ; e, cum ţi-am spus, un bărbat în costum cenuşiu, care coboară din trăsură ; asta-i totul.
— Athos, fac rămăşag că e el.
— Cine el ?
— Aramis.
— Aramis arestat ? Imposibil !
— Nu-ţi spun că e arestat, deoarece, după cum vedem, e singur în trăsură.
— Atunci, ce caută aici ?
— Oh, îl cunoaşte pe Baisemeaux, guvernatorul — răspunse muşchetarul pe un ton prefăcut. Pe legea mea, am sosit la timp !
— Pentru ce ?
— Ca să vedem totul.
— Nu-mi convine această întîlnire ; Aramis, văzîndu-mă, se va simţi stingherit, mai întîi că mă vede el, apoi că-l văd eu.
— Aici ai dreptate.
— Din păcate, n-ai ce face cînd te întîlneşti cu cineva la Bastilia ; chiar de-ai vrea să-l ocoleşti sau să fugi înapoi, e cu neputinţă.

— Ascultă, Athos, am o idee: e vorba să-l cruțăm pe Aramis de stinghereala despre care vorbeai tu adineauri.

— Cum anume?

— Ai să vezi, sau, pentru a lămuri lucrurile mai bine, lasă-mă pe mine să vorbesc, așa cum știu eu; pe tine nu te voi pune să minți, știu că așa ceva e cu neputință.

— Ei bine, atunci?

— Ei bine, am să mint eu pentru amîndoi; e foarte ușor, cînd ai firea și obișnuința unui gascon.

Athos zîmbi. Trăsura se opri acolo unde se oprise și aceea pe care am semnalat-o noi, adică chiar în pragul Guvernămîntului.

— Ne-am înțeles? îi șopti d'Artagnan prietenului său.

Athos confirmă printr-un gest. Urcară scara.

Dacă cineva se va mira de ușurința cu care au intrat pe poarta Bastiliei, vom aminti că, la intrare, adică acolo unde trecerea era mai grea, d'Artagnan spusese paznicului că aduce un deținut politic. La a treia poartă însă, adică după ce-au intrat, el îi spuse slujbașului doar atît:

— La domnul Baisemeaux.

Și trecură amîndoi mai departe. Peste puțin se aflau în sala de mîncare a guvernatorului, unde prima înfățișare care îi sări în ochi lui d'Artagnan fu aceea a lui Aramis, așezat alături de Baisemeaux și așteptînd să se aducă un ospăț gustos, al cărui miros umpluse tot apartamentul.

Dacă d'Artagnan făcu pe surprinsul, Aramis nu se prefăcu de loc; tresări cînd îi văzu pe cei doi prieteni ai lui, fără a-și putea ascunde o anumită tulburare.

Athos și d'Artagnan începură să-i salute pe Aramis și pe Baisemeaux, iar acesta din urmă, uimit, zăpăcit de prezența celor trei oaspeți, se învîrtea fără astîmpăr încoace și încolo, în jurul lor.

—Ah, uite — zise Aramis — prin ce întîmplare aici?...

— Noi te întrebăm pe tine asta! replică d'Artagnan.

— Am venit oare toți trei să ne constituim prizonieri? strigă Aramis cu o prefăcută veselie.

— Eh! Eh! exclamă d'Artagnan. Ce-i drept, zidurile astea miros al naibii a închisoare! Domnule Baisemeaux, știi că m-ai invitat la masă alaltăieri?

— Eu ? tăgădui Baisemeaux.

— Ei, asta-i ! S-ar zice că ai picat din nori. Nu ţi-aduci aminte ?

Baisemeaux păli, roşi, se uită la Aramis, care-l privea ţintă, şi sfîrşi prin a bolborosi :

— Da, firește... sînt încîntat... dar... pe cinstea mea... nu ştiu ce... Ah, pîrdalnică memorie.

— Eh, am greşit — zise d'Artagnan ca un om supărat.

— Greşit, de ce ?

— Am greşit că mi-am amintit, pe cît se pare.

Baisemeaux se repezi la el.

— Nu mi-o lua în nume de rău, dragă căpitane — îi spuse — sînt cel mai netot cap al regatului. Scoate-mă dintre porumbeii mei şi din hulubăria lor, şi nu mai fac nici cît un răcan de şase săptămîni.

— În sfîrşit, acum văd că-ţi aminteşti — zise d'Artagnan cu aplomb.

— Da, da — răspunse guvernatorul şovăind — îmi aduc aminte.

— Eram cu toţii la rege ; dumneata îmi spuneai nu ştiu ce poveste despre socotelile dumitale cu domnii Louvière şi Tremblay.

— Ah, da, exact !

— Şi despre bunăvoinţa pe care ţi-o arată domnul d'Herblay.

— Aşa ! strigă Aramis privindu-l în albul ochilor pe nenorocitul de guvernator. Dar spuneai că nu ai memorie, domnule Baisemeaux !

Acesta i se adresă repede muşchetarului :

— Ah, aşa este ; dumneata ai dreptate. Mi se pare că mi-aduc aminte. O mie de milioane de scuze ! Dar notează bine, scumpe domnule d'Artagnan, acum ca şi oricînd, rugat sau nerugat, dumneata eşti stăpîn la mine, dumneata şi domnul d'Herblay, prietenul dumitale — zise el întorcîndu-se către Aramis — ca şi domnul — adăugă apoi înclinîndu-se în faţa lui Athos.

— M-am gîndit şi eu la asta — răspunse d'Artagnan. Iată ce m-a adus încoace ; neavînd nimic de făcut astă-seară la Palatul Regal, voiam să gust din bucatele dumitale, cînd, pe drum, m-am întîlnit cu domnul conte.

Athos salută.

— Domnul conte, care ieşea de la maiestatea sa, mi-a înmînat un ordin care cere grabnică îndeplinire. Dar cum ne aflam pe aproape de aici, am ţinut să trec totuşi, măcar numai spre a-ţi strînge mîna şi a ţi-l prezenta pe domnul, despre care îmi vorbiseşi atît de frumos atunci, la rege, în seara aceea cînd...

— Foarte bine ! Foarte bine ! Domnul conte de La Fère, nu-i aşa ?

— Chiar el.

— Domnul conte e binevenit.

— Şi va lua masa astă-seară cu dumneavoastră amîndoi — nu-i aşa ? — în timp ce eu, biet ogar neobosit, va trebui să alerg după treburile mele. Fericiţi muritori mai sînteţi, n-am ce zice ! adăugă el scoţînd un oftat pe care numai Porthos l-ar fi putut face atît de răsunător.

— Cum aşa, pleci ? glăsuiră Aramis şi Baisemeaux uniţi într-un acelaşi simţămînt de voioasă surprindere.

Nuanţa nu-i scăpă lui d'Artagnan.

— Vă las în locul meu — zise el — un bun şi nobil comesean.

Şi bătu uşor pe umăr pe Athos, care, el însuşi, se mira de tot ceea ce se întîmpla aici, fără a-şi putea ascunde întru totul uimirea ; această nuanţă fu prinsă însă de astă dată numai de Aramis, domnul Baisemeaux nefiind de calibrul celor trei prieteni.

— Cum, ne părăseşti ? se miră preabunul guvernator.

— Vă cer un ceas sau un ceas şi jumătate. Mă voi reîntoarce la desert.

— Oh, te vom aştepta cu masa ! îl asigură Baisemeaux.

— Ar însemna să mă obligaţi prea mult.

— Ai să te întorci cu adevărat ? îl întrebă Athos neîncrezător.

— Fără nici o îndoială — răspunse el strîngîndu-i mîna pe ascuns. Apoi adăugă, mai încet : Aşteaptă-mă, Athos ; fii vesel şi, mai ales, nu vorbi nimic despre afacerea noastră, nici în ruptul capului.

O nouă strîngere de mînă îl îndemnă pe conte să rămînă pe loc şi să nu scoată o vorbă.

Baisemeaux îl conduse pe d'Artagnan pînă la poartă.

Aramis, cu vorbe mieroase, îl luă în primire pe Athos, hotărît să-l facă să vorbească ; dar Athos era înzestrat cu toate virtuţile pînă la cel mai înalt grad. Cînd nevoia o cerea, el putea să fie cel mai bun orator din lume ; în ocazii ca aceasta, însă, să-l fi tăiat şi n-ai fi putut să scoţi o vorbă de la el.

Aceşti trei domni se aşezară deci, la zece minute după plecarea lui d'Artagnan, la o masă întinsă, încărcată cu luxul gastronomic cel mai substanţial. Bucatele alese, preparatele cele mai îmbietoare, vinurile cele mai felurite apărură rînd pe rînd la această masă, servită pe spezele regelui şi din cheltuiala căreia domnul Colbert ar fi putut cu uşurinţă să economisească două treimi, fără ca din această pricină să slăbească cineva la Bastilia.

Baisemeaux fu singurul care mîncă şi bău zdravăn. Aramis nu refuză nimic, dar abia ciuguli din toate ; Athos, după ciorbă şi după cele trei antreuri, nu se mai atinse de nimic.

Convorbirea fu, nici mai mult nici mai puţin, aceea care putea să se înfiripe între trei bărbaţi atît de deosebiţi între ei ca temperament şi ca intenţii.

Aramis nu înceta să se întrebe prin ce ciudată împrejurare Athos se afla la Baisemeaux cînd d'Artagnan nu mai era acolo, şi de ce d'Artagnan nu se găsea acolo, de vreme ce Athos rămăsese. Athos, la rîndul său, căuta să pătrundă toată adîncimea spiritului lui Aramis, care trăia din siretlicuri şi intrigi ; el îşi privi o clipă îndeaproape omul şi-l mirosi că punea la cale ceva de mare însemnătate. Apoi se întoarse la propriile lui necazuri, întrebîndu-se pentru ce d'Artagnan părăsise Bastilia cu o grabă atît de ciudată, lăsînd acolo un deţinut introdus într-un chip aşa de neobişnuit şi aşa de puţin conform cu regulile cunoscute.

Dar nu asupra acestor personaje ne vom opri noi atenţia. Pe ei îi vom lăsa acolo, să-şi vadă de treaba lor, în faţa grămezilor de claponi, de potîrnichi şi de peşti măcelăriţi de satîrul generos al lui Baisemeaux. Cel pe care-l vom urmări este d'Artagnan, care, după ce se urcă din nou în trăsura ce-l adusese aici, îi strigă surugiului, la ureche :

— La rege ! Dar iute ca săgeata.

LXXII

CE SE PETRECEA LA LUVRU ÎN TIMPUL OSPĂȚULUI DE LA BASTILIA

Domnul de Saint-Aignan își îndeplinise misiunea de mesager pe lîngă domnișoara de La Vallière, așa cum s-a văzut într-unul din capitolele precedente ; dar, oricît de bun orator ar fi fost el, nu izbuti să convingă pe fată că avea un protector atît de puternic în rege și că nu trebuia să se mai gîndească la nimeni altul, de vreme ce regele era de partea sa.

Într-adevăr, de la primele cuvinte pe care confidentul le rosti în legătură cu descoperirea faimosului secret, Louise, deznădăjduită, începu să scoată niște strigăte ascuțite și se lăsă pradă unei dureri de care regele n-ar fi fost de loc încîntat dacă, dintr-un colț al apartamentului, ar fi putut urmări această scenă. De Saint-Aignan, în calitatea sa de ambasador, se burzului, așa cum ar fi făcut și stăpînul lui, și se întoarse la rege, spunîndu-i tot ceea ce văzuse și tot ceea ce auzise. Îl vom regăsi deci aici, foarte tulburat, în prezența lui Ludovic, care era și mai tulburat încă.

— Dar — îl întrebă regele pe curtean, după ce acesta își încheie povestirea — ce-a spus în concluzie ? O voi putea măcar vedea înainte de cină ? Va veni ea sau va trebui să trec eu pe la dînsa ?

— Cred, sire, că dacă maiestatea voastră dorește s-o vadă, va trebui ca regele să facă nu numai primii pași, ci drumul întreg.

— Nu ți-a spus nimic pentru mine ! Așadar, acest Bragelonne îi stăpînește încă inima ? murmură Ludovic al XIV-lea printre dinți.

— Oh, sire, asta nu e cu putință, căci domnișoara de La Vallière nu vă iubește decît pe voi, și din toată inima ! Dar, știți, domnul de Bragelonne se trage dintr-un neam dîrz, ce ține în mare cinste amintirea eroilor romani.

Regele zîmbi uşor. Ştia la ce avea să se aştepte : Athos avea să-l părăsească.

— Cît despre domnişoara de La Vallière — continuă de Saint-Aignan — ea a fost crescută la DOAMNA văduvă, adică retrasă de lume şi ţinută din scurt. Aceşti doi logodnici şi-au făcut, la rece, jurăminte copilăreşti în faţa lunei şi a stelelor, şi, pricepeţi, sire, numai naiba le-ar mai putea desface !

De Saint-Aignan credea că o să-l facă pe rege să rîdă ; dar, dimpotrivă, de la simplul zîmbet, Ludovic trecu la seriozitatea cea mai deplină. Începea să simtă de pe acum ceea ce contele îi făgăduise lui d'Artagnan să-i dea regelui : remuşcări. Se gîndea că, într-adevăr, cei doi tineri se iubiseră şi îşi juraseră să se căsătorească ; că unul dintre ei îşi ţinuse cuvîntul, iar cealaltă era prea cinstită sufleteşte pentru a nu suferi cumplit că-şi călcase jurămîntul. Şi, o dată cu remuşcările, gelozia prinse a înţepa şi ea inima regelui. Nu scoase nici o vorbă şi, în loc să se ducă la mama sa, ori la regină, ori la DOAMNA, ca să-şi ostoiască năduful făcîndu-le pe doamne să rîdă, aşa cum îşi spunea singur, se adînci în marele fotoliu în care Ludovic al XIII-lea, augustul său părinte, se plictisise zile la rînd şi ani întregi alături de Baradas şi Cinq-Mars.

De Saint-Aignan înţelese că regele nu avea chef să facă haz în momentele acelea. El recurse la ultima încercare şi rosti numele Louisei. Regele ridică ochii.

— Ce va face maiestatea voastră astă-seară ? Să o previn pe domnişoara de La Vallière ?

— Doamne, dar mi se pare că e prevenită — răspunse regele.

— Veţi face poate o plimbare ?

— Am fost la plimbare — zise regele.

— Atunci, sire ?

— Ei bine, să ne gîndim, de Saint-Aignan, să stăm şi să ne gîndim, fiecare la ale sale ; cînd domnişoara de La Vallière va fi regretat destul ceea ce regretă (remuşcările începeau să încolţească în inima lui), ei bine, atunci ea va binevoi poate să ne dea o veste !

— Ah, sire, puteţi greşi atît de mult faţă de o inimă atît de credincioasă ?

Regele se ridică în picioare, roşu de ciudă ; gelozia îşi

făcea efectul. De Saint-Aignan își dădea seama că ajunsese la momentul cel mai greu, cînd draperia de la ușă se trase deodată la o parte. Regele tresări ; primul lui gînd fu că cineva îi aducea un bilet din partea domnișoarei de La Vallière ; dar, în locul unui mesager al dragostei, nu-l zări decît pe căpitanul lui de mușchetari, în picioare și mut, în pragul ușii.

— Domnul d'Artagnan ! rosti Ludovic. Ah... Ei bine ?

D'Artagnan se uită mai întîi spre de Saint-Aignan. Privirea regelui se îndreptă în aceeași direcție ca și a căpitanului. Cele două priviri erau cît se poate de grăitoare pentru oricine ; cu atît mai mult erau pentru de Saint-Aignan. Curteanul salută și ieși. Regele și d'Artagnan rămaseră singuri.

— S-a făcut ? întrebă regele.

— Da, sire — răspunse căpitanul de mușchetari cu glas apăsat — s-a făcut.

Regele nu mai găsi nimic de adăugat. Totuși, orgoliul îi poruncea să nu se oprească aici. Cînd un rege a luat o hotărîre, chiar nedreaptă, trebuie să le dovedească tuturor celor care l-au văzut luînd-o, și mai ales lui însuși că a avut dreptate s-o ia. Există un mijloc pentru aceasta, un mijloc aproape de neînfrînt, anume : să-i găsească o vină victimei. Ludovic, crescut de Mazarin și Ana de Austria, își cunoștea mai bine decît orice prinț meseria sa de rege. Ceea ce și căută să dovedească în această împrejurare. După o clipă de tăcere, în cursul căreia făcu în sinea lui reflecțiile pe care noi le-am făcut în auzul tuturor, întrebă cu un aer nepăsător :

— Ce-a spus contele ?

— Nimic, sire.

— Oricum, nu s-a lăsat să fie arestat fără să spună nimic.

— A spus că se aștepta să fie arestat sire.

Regele înălță capul cu mîndrie.

— Presupun că domnul conte de La Fère nu și-a mai continuat rolul lui de răzvrătit ! zise el.

— Mai întîi, sire, ce înțelegeți prin răzvrătit ? întrebă netulburat mușchetarul. Este oare un răzvrătit, în ochii regelui, omul care nu numai că se lasă întemnițat la Bastilia, dar chiar se opune celor care nu vor să-l conducă acolo ?

— Care nu vor să-l conducă acolo ? strigă regele. Ce-mi aud urechile, căpitane ? Ai înnebunit ?

— Nu cred, sire.

— Vorbeşti de oameni care nu voiau să-l aresteze pe domnul conte de La Fère...

— Da, sire.

— Şi cine sînt aceşti oameni ?

— Cei cărora maiestatea voastră le-a dat această însărcinare ! răspunse muşchetarul.

— Dar pe dumneata te-am însărcinat cu asta ! strigă regele.

— Da, sire, pe mine.

— Şi îndrăzneşti să-mi spui că, în pofida ordinului meu, aveai de gînd să nu-l arestezi pe omul care ne-a insultat ?

— Chiar asta a fost intenţia mea, da, sire.

— Oh !

— Ceva mai mult, i-am propus să încalece pe un cal pe care-l pregătisem pentru el la bariera Conferinţei.

— Şi cu ce scop îi pregătiseşi acel cal ?

— Cu scopul, sire, ca domnul conte de La Fère să fugă la Le Havre şi, de acolo, în Anglia.

— Dar asta ar fi fost o trădare, domnule ! strigă iarăşi regele, cu ochii scăpărîndu-i de o furie sălbatică.

— Exact.

Nu mai era nimic de răspuns la nişte afirmaţii făcute pe un asemenea ton. Regele simţi o împotrivire atît de dîrză, încît rămase înmărmurit.

— Cel puţin aveai vreun motiv, domnule d'Artagnan, cînd ai procedat astfel ? îl interogă regele cu maiestate.

— Eu am întotdeauna un motiv, sire.

— Cred că nu poate fi acela al prieteniei, singurul pe care l-ai putea invoca, singurul care te-ar putea scuza, deoarece ne înţelesesem asupra acestui capitol.

— Cu mine, sire ?

— Nu te-am lăsat să alegi dacă vrei sau nu vrei să-l arestezi pe domnul conte de La Fère ?

— Da, sire, însă...

— Însă ce ? îl întrerupse regele nerăbdător.

— Însă prevenindu-mă, sire, că, dacă nu-l arestez eu, îl va aresta, căpitanul gărzilor,

— Îţi ofeream posibilitatea cea mai bună, din moment ce nu-ţi forţam mîna.

— Mie, da, sire ; dar prietenului meu, nu.

— Nu ?

— Fără îndoială, căci, fie de mine, fie de căpitanul gărzilor, prietenul meu tot ar fi fost arestat.

— Acesta e devotamentul dumitale, domnule ? Un devotament care cumpăneşte, care alege ? Dumneata nu eşti soldat, domnule !

— Aştept ca maiestatea voastră să-mi spună ce sînt !

— Ei bine, eşti un frondeur !

— De cînd nu mai există Fronda, sire...

— Iar dacă ceea ce spui e adevărat...

— Ceea ce spun eu e totdeauna adevărat, sire.

— Atunci de ce-ai mai venit aici ? Să aud.

— Am venit aici să-i spun regelui : sire, domnul de La Fère se află la Bastilia...

— Asta nu datorită dumitale, pe cît se pare.

— E adevărat, sire ; dar, în sfîrşit, e acolo, şi dacă e acolo se cuvine ca maiestatea voastră să ştie acest lucru.

— Ah, domnule d'Artagnan, dumneata îţi înfrunţi regele !

— Sire...

— Domnule d'Artagnan, te fac atent că abuzezi de răbdarea mea.

— Dimpotrivă, sire.

— Cum dimpotrivă ?

— Vreau să fiu arestat şi eu.

— Să fii arestat, dumneata ?

— Da, sire. Prietenului meu are să i se urască acolo şi am venit să-i propun maiestăţii voastre să-mi îngăduie de a-i ţine tovărăşie. Maiestatea voastră n-are decît să rostească un singur cuvînt, şi mă voi aresta eu singur ; nu voi mai avea nevoie de căpitanul gărzilor pentru asta, vă asigur.

Regele se repezi la masă şi luă pana spre a scrie ordinul pentru întemnişarea lui d'Artagnan.

— Bagă de seamă că e pe vecie, domnule ! strigă el cu un accent ameninţător.

— Nu mă îndoiesc — răspunse muşchetarul — căci, o dată ce veţi fi făcut una ca asta, nu veţi mai îndrăzni să mă mai priviţi în faţă!

Regele aruncă pana cu furie.

— Pleacă! răcni el.

— Oh, nu, sire, cu îngăduinţa maiestăţii voastre.

— Cum nu?

— Sire, am venit să-i vorbesc cu blîndeţe regelui; regele s-a înfuriat, păcat, dar asta nu mă va împiedica să-i spun totuşi regelui ceea ce am să-i spun.

— Demisia dumitale, domnule — strigă regele — demisia!

— Sire, ştiţi că demisia nu mă sperie cîtuşi de puţin, deoarece la Blois, în ziua cînd maiestatea voastră a refuzat regelui Carol milionul pe care i l-a dat prietenul meu, contele de La Fère, am prezentat regelui demisia mea.

— Ei bine, atunci fă-o cît mai repede!

— Nu, sire, căci nu de demisia mea e vorba acum; maiestatea voastră a luat pana pentru ca să mă trimită la Bastilia; pentru ce şi-a schimbat părerea?

— D'Artagnan! Cap de gascon! Cine e rege, dumneata sau eu? Răspunde!

— Din nefericire, maiestatea voastră, sire.

— Cum din nefericire?

— Da, sire, căci dacă aş fi fost eu...

— Dacă ai fi fost dumneata, ai fi încuviinţat răzvrătirea domnului d'Artagnan, da?

— Fără îndoială!

— Adevărat?

Şi regele ridică din umeri.

— Şi i-aş spune căpitanului meu de muşchetari — continuă d'Artagnan — i-aş spune, privindu-l cu ochi blînzi, iar nu cu fulgere de mînie, i-aş spune aşa: „Domnule d'Artagnan, am uitat că sînt rege. Am coborît de pe tron pentru a defăima pe un gentilom".

— Domnule — strigă regele — crezi că-l aperi pe prietenul dumitale întrecîndu-l în obrăznicie?

— Oh, sire, voi merge şi mai departe decît el — zise d'Artagnan — şi asta din vina voastră! Vă voi spune ceea ce el nu v-a spus, el, omul însuşirilor delicate; vă voi spune: sire, i-aţi jertfit fiul, iar el şi-l apără; l-aţi jertfit

pe el însuşi; v-a vorbit în numele onoarei, religiei, virtuţii, şi l-aţi respins, l-aţi alungat, l-aţi întemniţat. Eu voi fi mai aspru decît el, sire, şi vă voi spune: sire, alegeţi! Vreţi prieteni sau lachei? Soldaţi sau dansatori meşteri în plecăciuni? Oameni adevăraţi sau paiaţe? Vreţi slujitori sau oameni încovoiaţi? Vreţi să fiţi iubit sau vreţi ca tuturor să le fie teamă de voi? Dacă preferaţi josnicia, intriga, laşitatea, oh, spuneţi-o, sire! Atunci, noi ne vom retrage, sire, noi ăştia, care sîntem singurele rămăşiţe, aş spune mai mult, singurele modele ale vitejiei de altădată; noi care am slujit şi am întrecut poate în curaj şi în merite bărbăteşti oameni socotiţi mari de pe-acum pentru posteritate. Alegeţi, sire, şi grăbiţi-vă. Dacă v-au mai rămas cîţiva mari seniori, păstraţi-i; curteni veţi avea totdeauna destui. Grăbiţi-vă şi trimiteţi-mă la Bastilia, alături de prietenul meu, căci dacă n-aţi ştiut să-l ascultaţi pe contele de La Fère, adică glasul cel mai blînd şi cel mai nobil al onoarei, dacă nu-l puteţi înţelege pe d'Artagnan, adică glasul cel mai cinstit şi cel mai neabătut al sincerităţii, înseamnă că nu sînteţi un rege bun, şi, mîine, veţi fi doar un biet rege nevrednic. Or, regii răi nu sînt iubiţi, iar bieţii regi nevrednici sînt izgoniţi. Iată ce aveam să vă spun, sire; e vina voastră că m-aţi făcut să ajung pînă aici!

Regele se răsuci, palid şi îngheţat, în fotoliul său; era limpede că un trăsnet căzut la picioarele lui nu l-ar fi uluit mai mult; s-ar fi zis că-şi pierduse răsuflarea şi că se pregătea să-şi dea duhul. Acest glas aspru al sincerităţii, cum îl numea d'Artagnan, îi străpunsese inima ca lama unui cuţit.

D'Artagnan spusese tot ce avea de spus. Înţelegînd mînia regelui, îşi scoase spada de la brîu şi, apropiindu-se respectuos de Ludovic al XIV-lea, o puse pe masă. Dar regele, cu un gest furios, împinse spada, care căzu jos şi se rostogoli pînă la picioarele lui d'Artagnan. Oricît de stăpîn pe el însuşi ar fi fost muşchetarul, se îngălbeni la rîndul său şi zise, tremurînd de indignare:

— Un rege poate arunca în dizgraţie un soldat; îl poate surghiuni, îl poate osîndi la moarte; dar, de-ar fi de o sută de ori rege, n-are niciodată dreptul de a-l insulta, dezonorîndu-i spada. Sire, niciodată un rege al Franţei n-a zvîrlit cu atîta dispreţ spada unui om ca mine. Această spadă pîngărită,

gîndiți-vă, sire, nu va mai avea de aici înainte altă teacă decît inima mea sau a voastră. O aleg pe a mea, sire, și mulțumiți-i pentru asta lui Dumnezeu și răbdării mele! Apoi, repezindu-se spre spadă, rosti cu înverșunare: Fie ca sîngele meu să cadă asupra capului vostru, sire!

Și, cu o mișcare iute, sprijinind mînerul spadei în parchet, îi îndreptă vîrful spre pieptul său. Regele se repezi cu o mișcare și mai iute decît aceea a lui d'Artagnan, cuprinzînd cu brațul drept grumazul mușchetarului, iar cu mîna stîngă apucînd lama spadei de la mijloc și băgînd-o în teacă, fără să scoată nici o vorbă. D'Artagnan, țeapăn, palid și tremurînd încă, îl lăsă pe rege să facă totul pînă la capăt, fără a-i da nici un fel de ajutor. Atunci Ludovic, înduioșat, întorcîndu-se la masă, luă pana, scrise cîteva rînduri, le semnă și întinse mîna spre d'Artagnan.

— Ce este această hîrtie, sire? întrebă căpitanul.

— Ordinul dat domnului d'Artagnan de a-l pune numaidecît în libertate pe domnul conte de La Fère.

D'Artagnan luă mîna regală și o sărută; apoi îndoi ordinul, îl vîrî sub pieptarul de piele și ieși. Nici regele, nici căpitanul nu rostiră o silabă.

— Oh, inimă omenească! Busolă a regilor! murmură Ludovic al XIV-lea după ce rămase singur. Cînd oare voi fi în stare să citesc în cutele tale ca în paginile unei cărți? Nu, nu sînt un rege rău; nu, nu sînt un biet rege nevrednic; dar sînt încă un copil.

Sfîrșitul volumului III

CUPRINS

I	Psihologie regală	5
II	Ceea ce nu prevăzuse nici naiada, nici driada	14
III	Noul general al iezuiţilor	22
IV	Furtuna	32
V	Ploaia	39
VI	Tobie	51
VII	Cei patru sorţi de cîştig ai DOAMNEI	60
VIII	Loteria	66
IX	Malaga	74
X	Scrisoarea domnului Baisemeaux	86
XI	Unde cititorul va vedea cu plăcere că Porthos n-a pierdut nimic din puterea lui	90
XII	Şoarecele şi brînza	107
XIII	Conacul lui Planchet	114
XIV	Ce se vedea din casa lui Planchet	120
XV	Cum Porthos, Trüchen şi Planchet se despărţiră ca buni prieteni, datorită lui d'Artagnan	125
XVI	Prezentarea lui Porthos	129
XVII	Confruntări	133
XVIII	Prinţesa şi de Guiche	141
XIX	Montalais şi Malicorne	148
XX	Cum a fost primit de Wardes la curte	156
XXI	Lupta	167
XXII	Cina regelui	176
XXIII	După cină	182
XXIV	Cum îndeplini d'Artagnan misiunea pe care i-o încredinţase regele	186
XXV	Pînda	192
XXVI	Medicul	197

XXVII Unde d'Artagnan recunoaşte că s-a înşelat şi că Manicamp era cel care avea dreptate 202
XXVIII E bine uneori să ai două coarde la arc 207
XXIX Domnul Malicorne, arhivar al regatului Franţei 218
XXX Călătoria 223
XXXI Trium-feminat 230
XXXII Prima ceartă 236
XXXIII Deznădejde 245
XXXIV Fuga 250
XXXV Cum şi-a petrecut timpul Ludovic, la rîndul lui, între ceasurile zece jumătate şi miezul nopţii 256
XXXVI Ambasadorii 261
XXXVII Chaillot 269
XXXVIII La DOAMNA 277
XXXIX Batista domnişoarei de La Vallière . 284
XL Unde e vorba de nişte grădinari, de nişte scări şi de domnişoarele de onoare . . 289
XLI Unde e vorba de dulgherie şi unde se dau cîteva amănunte despre felul cum se poate face o scară 296
XLII Plimbare la lumina faclelor . . . 304
XLIII Apariţia 313
XLIV Portretul 321
XLV Hampton-Court 327
XLVI Curierul DOAMNEI 340
XLVII Saint-Aignan urmează sfatul lui Malicorne 351
XLVIII Doi vechi prieteni 356
XLIX Unde se vede că un tîrg care nu se poate face cu unul, se poate face cu altul . 370
L Pielea ursului 380
LI La regina-mamă 387
LII Două prietene 396
LIII Cum a ticluit Jean de La Fontaine prima lui poveste 403
LIV La Fontaine negociator 408
LV Vesela şi diamantele doamnei de Bellière 416
LVI Chitanţa domnului de Mazarin . . . 420

LVII Ciorna domnului Colbert 427
LVIII Unde autorului i se pare că e timpul să se întoarcă la vicontele de Bragelonne . 437
LIX Bragelonne continuă să pună întrebări . . 443
LX Două gelozii 448
LXI Vizita la domiciliu 453
LXII Metoda lui Porthos 460
LXIII Mutarea, capacul şi portretul 468
LXIV Rivali politici 480
LXV Rivali în dragoste 485
LXVI Rege şi noblețe 493
LXVII Furtuna continuă 500
LXVIII Heu, miser ! 506
LXIX Răni peste răni 510
LXX Ce bănuise Raoul 515
LXXI Trei oaspeți mirați că iau masa împreună 520
LXXII Ce se petrecea la Luvru în timpul ospățului de la Bastilia 526

AL. DUMAS

VICONTELE DE BRAGELONNE

EDITURA ALBATROS

Vol. I-II-III-IV Lei 69